SMITH, T.

IACOBUS USSERIVS ARCHIEPISCOPUS
ARMACHANUS TOTIVS HIBERNIÆ PRIMAS

VITÆ

Quorundam

ERUDITISSIMORUM

ET

ILLUSTRIUM VIRORUM.

Quorum Nomina exstant in pagina sequenti.

Scriptore

THOMA SMITHO,

S. Theol. Doctore & Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

LONDINI,

Apud DAVIDEM MORTIER in Via dicta *de Strand* ad Insigne *Erasmi.*

MDCCVII.

I. JACOBUS USSERIUS, Archiepiſcopus Armachanus, & totius Hiberniæ Primas;

II. JOANNES COSINUS, Epiſcopus Dunelmenſis;

III. HENRICUS BRIGGIUS, Geometriæ in Academia Oxonienſi Profeſſor Savilianus;

IV. JOANNES BAINBRIDGIUS, Aſtronomiæ in Academia Oxonienſi Profeſſor Savilianus;

V. JOANNES GRAVIUS, Aſtronomiæ in Academia Oxonienſi Profeſſor Savilianus.

VI. PETRUS JUNIUS, Ser. Regis JACOBI, primi *Britanniarum* Monarchæ, Præceptor, & magnus *Scotiæ* Eleemoſynarius;

VII. PATRICIUS JUNIUS, Ser. R. R. JACOBO I. & CAROLO I. *Britanniarum* Monarchis à Bibliothecis;

VIII. JOANNES DEE, Mathematicus Anglus.

LECTORI.

Ntequam ad perlegendas hasce, quæ sequuntur, in hac Sylloge comprehensas Vitas admittaris, ut pauca quædam in antecessum, præmisso hoc brevi prologo quasi galeato, noris, & tua & mea non parum interesse, facilè mecum pro prudentia & candore tuo judicabis.

Non opus erit, heic laboriosè demonstrare conari, cùm id cuivis ex exteris, qui apud nos aliquanto tempore moram facientes, linguæ & moribus nostris assueverint, sit perspectissimum, Gentem *Anglorum* pro genio à natura insito, pro amore & admiratione virtutis, ubi ubi eminuerit, proque sensu pietatis & religionis, cives suos, cujuscunque ordinis, gradus, aut professionis, quotquot de patriâ, sive munificentia, sive in pace & bello gestis, sive studiis literarum, sive ingenii longè supra mediocritatem evecti monimentis, sive sapienti propagandæ aut contra quoslibet hostes defendendæ Veritatis zelo, sive pulcherrimis solidæ & ab omni fuco vacuæ sanctimoniæ exemplis, aut qualicunque modo, præclarè meriti sunt, debitis elogiis, non solis orationibus & concionibus, in exequiis solenni ritu habitis, in quibus defuncti pro rostris laudantur, sed iisdem, quæ alioqui inter pronuntiandum penitus evanescerent, aut publica luce donatis, aut justis amplisque interdum commentariis editis, ne diuturnitate tempo-

ris & ex vitio humanæ fragilitatis, cui non aliter ſuccurri poſſit, ex hominum memoria penitus exciderent, utpote quovis marmore & ære perennioribus, proſequi, famamque in omne ævum duraturam, tum ut ipſis inter cœlites receptis iſtiusmodi parentationes laudi, tum ut aliis ad eandem metam anhelantibus, ad eaſdem ſummas virtutes ſive æmulandas, ſive attingendas, ſive auſu planè heroico ſuperandas, incitamento forent, ad ſeros nepotes tranſmittere, egregiiſque præconiis illuſtrare gratiſſimo mentis affectu conſueviſſe. Quod non de oratoriis amplificationibus tritiſque commendationibus, è communibus locis peti ſolitis, ſed de Hiſtoricis notitiis, in quibus illorum proſapia, educatio, mores, & excelſæ animi dotes, ſtudiorum & totius vitæ ratio, erga ſanctiſſimum Numen pietas, in Eccleſiam & Rempublicam literariam merita, dignitates, & memorabilia, quæ ad illos propiùs ſpectant, brevi compendio, tanquam in tabula, coram omnium oculis repræſentantur, intelligi velim. Hoc, tum conciones funebres propemodum innumeræ, tum enarrationes, illa omnia complexæ, aut ſeparatim editæ, aut illorum operibus ſæpenumerò ſimul collectis præmiſſæ, teſtatiſſimum faciunt.

Interim diffiteri non licet, tum illorum, tum patriæ honori meliùs conſuli poſſe, ſi ea quoque Latinè exſtitiſſent, quo inter omnes gentes, quibus pietatis & eruditionis amor ſtudiumque curæ & cordi ſunt, tantarum virtutum fama, non anguſtis unius regionis limitibus coarctata, ſed communi iſta lingua, immortali quidem & mutationis experte, vulgata diffunderetur. Sed neſcio quo fato obvenit, quod pleriſque noſtratium, qui Latinè eleganter, & quidem optimè, ſcribere norint, ſive popularium commodo unicè intentis, ſive alienos plauſus, neutiquam, præ modeſtia vix excuſabili, captantibus, cùm nos nobis ipſis amplum ſatis theatrum ſimus, longè aliter viſum ſit: ſed ut omnibus ingenuis, harumque rerum curioſis, qui ſummarum virtutum divinorumque chariſmatum,

tum, ubi ubi per univerſum Artium & Scientiarum orbem in quibuſcunque extenduntur, imagines, non lividis malignisve, ſed lætis placidiſque, oculis intuentur, palam fieret, tum in Patriæ decus, tum in commune literarum bonum, officii debiti jus & ratio à grata poſteritate exigere videntur, ne fideli deſcriptore carentes, longa nocte oppreſſi ignotique jaceant. Hac ex parte de univerſis penè ſui temporis viris, ingenio & doctrina præſtantibus, & potiſſimùm de ſuis *Gallis* illuſtriſſimus *Thuanus*, de *Italis Paulus Jovius*, de *Germanis Melchior Adamus*, præclarè admodum meriti ſunt: ut à cæteris recenſendis in præſenti abſtineam. Hoc autem opprobrium, quo à rigidis invidiſque cenſoribus aſpergimur, amoliri ſatagebat admodum reverendus in Chriſto Pater, D. *Joannes Fellus*, Epiſcopus *Oxonienſis*, de univerſa re literaria pariter ac de iſta celeberrima Academia optimè meritus, quorundam Academicorum, quos iſti negotio non impares & inidoneos judicavit, in duobus tribuſve voluminibus virorum apud nos maximè celebrium, qui in iſthoc & ſuperiori ſeculo floruerunt, vitas complexuris edendis operâ uſurus: & ſanè id in effectum dediſſet ille, cujus entheæ menti ac indefeſſæ induſtriæ nihil erat inacceſſum, impervium nihil, niſi infauſta tempora tunc ex malè ſanis ſeditioſiſque Schiſmaticorum & Democraticorum technis & inſultibus ingruentia, ipſiuſque mors, quæ paulo poſt ſecuta eſt, viz. x° *Julii* die A. M.DC. LXXXVI. ineunte magno vitæ ſuæ climacterico, protenus obſtitiſſent: de qua re in præfatione ad D. *Camdeni* Epiſtolas *Londini* 1691 editas fusè egi.

Ab illo tempore ſanctum iſtud (ſic enim appellabo) conſilium, quod tunc penitus interciderat, intimis medullis infixum adeo indivulſè hærebat, ut huic Viri optimi propoſito aliquatenus promovendo ſymbolam meam conferre magis magiſque propenderem, poſt maturam ſeriamque deliberationem ſatis animo convictus horas ſubſecivas non poſſe aut de-

decentiùs aut utiliùs, quàm in contexendis magnorum Virorum Vitis, collocari.

Horum famæ dum litaverim, conſcientia recti, & bonis literis benè pro virili mea merendi deſiderio animatus, id melius ceſſurum, nec temerè quidem, credidi, ſi eorundem opuſculis hactenus ineditis, ſed ejuſmodi, quæ decus & honorem in Auctores refunderent, & publicæ literarum utilitati eſſent inſervitura, narrationes iſtæ, quas molitus ſum, præfigerentur. In horum enim pretioſis, quæ aut in Bibliothecarum archivis, aut in privatorum Muſeis latuere, reliquiis eruendis non ſegnem impendi operam, nec induſtriam & curioſitatem felix deſtituit eventus. Quo conſilio, ſi non unicè, ſaltem præcipuè, ductus, inter tot Heroas, quos utraque *Britannia*, major minorque, produxit, omnium ſeculorum memoria digniſſimos, paucorum Vitas, quas jam damus, illuſtrandas ſuſcepi; ut brevi indicabo, hac unica monitione præmiſſa, eas non eodem, quo exhibentur, ordine, nec ſimul, ſed aliquot annorum intervallis, prout ſiverit opportunitas, conſcriptas fuiſſe.

In fronte hujus Collectionis reverendiſſimi Viri, D. *Jacobi Uſſerii*, Archiepiſcopi *Armachani*, & totius *Hiberniæ* Primatis, vitam, non ita pridem ſcriptam, tanquam πρόσωπον τηλαυγὲς, collocavi, tum ob eminentiſſimam, quam in iſta Eccleſia merito ſuo adeptus eſt, dignitatem, tum ob ſummam doctrinam, quam Chriſtianus orbis dudum agnovit & miratus eſt: in qua me non pauca ex amplâ Reverendi Viri, *Richardi Parri* S. T. P. D. *Uſſerio* à ſacris domeſticis, & cujus fidei & curæ Collectanea vaſtæ molis, ingenſque Schedarum ſtrues à moriente Patrono concredita erant, commentatione, vernaculo noſtro ſermone exaratâ, Epiſtolis *Uſſerianis* A. 1686. *Londini* publicatis præfixa, adnotaſſe ingenuè & lubens fateor, Sed quàm multa ex iiſdem Collectaneis, & præſertim Epiſtolis, quas, antequam in lucem produ-

ducerentur, accuratè perlegi, item ex Schedis aliis, propria magni Auctoris manu descriptis, in Bibliotheca *Bodleiana* repositis, denique ex istorum temporum Historiis, quæ elucidandæ illius vitæ maximè inserviunt, in Adversaria mea, olim in privatum usum, cùm de iis edendis ne vel minima mentem subiisset cogitatio, congesta, addiderim, Tu ex levicula collatione, si sapis, & rectè judicare potes, facilè coram videbis. Et sanè, licèt tot tantisque subsidiis instructus, ab hoc labore quali quali omninò supersedissem, nisi ante quadriennium aut circiter Vir clarissimus, *Jacobus Tyrellus* Armiger, D. *Usserii* ex filia nepos, famæ Avi sui propagandæ studiosissimus, ut id muneris implere vellem, me exorasset, cujus suasibus precibusque, & iis quidem crebrò repetitis, tandem cessi, quamprimùm à severioribus studiis, quibus tunc implicabar otium, & intermissionem obtinuissem.

Sequitur Vita reverendissimi Viri, D. *Joannis Cosini*, Episcopi *Dunelmensis*, cujus scribendæ hæc origo & causa fuit.

Cùm ineunte anno 1692. illustrissimus Vir *Henricus* Comes *Clarendoniensis*, Viri maximi, *Edwardi*, meritò ad dignitatem & titulum Comitis à serenissimo Rege, *Carolo* II. post restauratam Monarchiam evecti, & Cancellarii *Angliæ*, quorundam Aulicorum, quorum malè sanis consiliis & machinationibus illius inconcussa & incorrupta fides summæque virtutes obstruxerant, invidia prostrati, & à Patria, de qua optimè meruerat, iniquissimè proscripti, filius primogenitus, pro ingenti, quo erga me tunc ferebatur, & adhucdum fertur, affectu, in familiari, quo me dignari solet, sermone, se libellum autographum ejusdem *Cosini* de *statu & constitutione Ecclesiæ Anglicanæ*, Parentis rogatu *Parisiis* 1652. scriptum, in Bibliotheca sua habere retulisset, facilè impetravi, ut usus illius mihi concederetur. Hunc summa cum delectatione lectum relectumque cum venia illius exscripsi, utpote animo, seria deliberatione habita, convictus, illum præcipuè

in exterorum, quo de noſtræ Eccleſiæ politia, diſciplina, doctrina, cultu ſacro, aliiſque cognati argumenti, meliùs informari poſſent, gratiam, in publicam lucem edi oportere. Sed fervor iſte tunc propediem publicandi ex multis remoris, ab iniquitate temporum injectis, paulatim intermiſſus eſt, nec de illo amplius cogitatum. Poſt aliquot verò annos prius iſtud ſtudium tamdiu ſopitum revixit: & quo meliori & decentiori apparatu prodiret, quædam de Auctoris natalibus, educatione, ſtudiis, muneribus, tum in Academia *Cantabrigienſi*, tum in Eccleſia adminiſtratis, de perpeſſionibus ſub infauſtiſſimis Parlamentariæ rebellionis temporibus, de exilio in *Gallia*, de invicta adverſus tum *Romanenſes* tum *Puritanos* fortitudine & Veritatis contra utroſque tuendæ zelo, de illius poſt reditum in *Angliam* promotione ad Epiſcopalem ordinem, curaque paſtorali planè admiranda, denique de univerſæ vitæ; quantum expiſcari licuit, ratione præmittere, apud me conſtitui. Harum rerum notitiam qualem qualem reverendus Vir, D. *Iſaacus Baſirius*, Archidiaconus *Northumbriæ*, in appendice ad concionem funebrem menſe *Aprili* 1672. habitam, & ſequente anno typis excluſam ſuppeditavit: ſed hiſce memoriis non ſatis contentus, duos treſve nobiliſſimos viros, alioſque, qui illum tum *Pariſiis*, tum poſtea *Londini* & *Dunelmi*, familiariter norant, conſului, quicquid, quod ad hoc propoſitum faceret, certiùs pleniùſque edocendus. Explorato quoque Teſtamento, in quo plura memorabilia continentur, quod in Archivis Curiæ Prærogativæ ſervatur, inſpectiſque & ad incudem revocatis tum libris propriis, vel ab ipſo vel poſt cineres conditos ab aliis editis, tum aliorum, ad eundem quoquo modo ſpectantibus, obſervationibus, libertate judicandi, prout Veritatis amor ſtudiumque juſſerint, interdum interpoſita; inde deductis, animo recto & ſincero, publicis malis, deplorando Schiſmate in publicæ pacis & communionis Eccleſiaſticæ

ſticæ detrimentum invectis, obviam eundi, &, ſi id per Presbyteranorum aliorumque hujus ævi Sectariorum obſtinationem licuit, aliquatenus medendi, compendiariam iſtam, quam jam edere placuit, narrationem contexui. Sed huic longæ & laborioſæ inveſtigationi parcendum fuiſſet, ſi, quod admodum ſerò poſt hiſtoriolam diligentia noſtra abſolutam cognovi, exſtitiſſet libellus, ab ipſo D. *Coſino*, compoſitus ſub hoc titulo, *Vitæ meæ ab initio i. e. ab anno* 1595. *uſque ad annum* 1665. *brevis enarratio*: cujus fragmentum verè aureum *Anglicè* exaratum, de *Marci Antonii de Dominis*, Archiepiſcopi *Spalatenſis*, primo in *Angliam* adventu, illiuſque cum D. *Overallo*, Epiſcopo *Norwicenſi*, collatione, cui juſſu Patroni interfuerat, de ſtatu Eccleſiæ *Anglicanæ*, déque fidei & doctrinæ articulis in illa juxta antiquam fidem & religionem Eccleſiæ Catholicæ agnitis aſſertiſque, in palatio *Lambethano* habita, in muſeo reverendi Viri D. *Joannis Tong*, *Branſpethæ* propè *Dunelmum* Rectoris hodie reperitur: quod in mei gratiam unà cum altero *Notitiæ Eccleſiæ Anglicanæ*, qua de agitur, authentico exemplari, *Londinum* ſecum adtulit, utendum benigniſſimè & humaniſſimè permiſit. Si integer, inquam, libellus ille manſiſſet, fruſtrà mea, fruſtrà aliorum deſudaſſet induſtria, nihilque aliud nobis relictum fuiſſet, præter laudationes, quibus Vir ſummus eſſet cumulandus.

Cùm poſt mortem D. *Coſini*, de pretio & valore Schedarum, quas reliquit, hæredibus non ſatis conſtaret, vel neſcio quo infeliciſſimo caſu, ſacræ iſtæ reliquiæ ſparſæ & diſtractæ erant, quarum tamen pars in illorum, qui quanti æſtimandæ eſſent benè norant, auſpicatò tandem devenit, ut favore, beneficio & perquam inſigni humanitate reverendi & doctiſſimi Viri, D. *Joannis Smith*, Sacræ Theologiæ Profeſſoris Eccleſiæ *Dunelmenſis* Præbendarii, quocum frequens hac de re commercium literarum, occaſione data, (opportunè intercedente

prænobili & reverendo, D. *Georgio Whelero*, Equite aurato, & Ecclesiæ *Anglicanæ* Presbytero, ejusdem quoque Ecclesiæ Cathedralis Præbendario) habui, duos libellos (tanquam pretiosas tabulas, ab isthoc infami naufragio servatas) à D. *Cosino*, dum in Gallia exularet, *Anglicè* conscriptos jam possideam: quorum unus *Vindicias ordinationum Ecclesiæ Anglicanæ* contra exceptiones & cavillationes cujusdam Pontificii Sacerdotis è gente nostra; alter *responsionem ad epistolam*, nobili feminæ *Anglæ*, ab alio Sacerdote *pro defensione communionis sub unica specie administrandæ* inscriptam, complectitur, unà cum *epistola* eruditissima D. *Cosini*, tunc temporis Collegii S. *Petri* apud *Cantabrigienses* Præfecti, ad D. *Samuelem Collinsium*, Collegii Regalis Præpositum A. 1635. *de Sabbato:* quo tempore acerrimæ apud nostrates de ista re lites incaluere; quæ inter D. *Cosini* opuscula *Anglica*, si quando nova editio fiet, inseri merebuntur. Nec hîc reticendum puto, præclarum libellum, sub *Selectæ Bibliothecæ Historicorum, tam Ecclesiasticorum, quàm Secularium*, titulo, olim ab eodem D. *Cosino Parisiis* exaratum fuisse, quem ab Auctore acceptum mihi Vir clarissimus, *Carolus Hattonus* Armiger, pro veteri amicitia benevolè impertitus est.

Inter Schedas *Gravianas*, de quibus mox dicam, duas, longas quidem, sed eruditissimas, D. *Henrici Briggii*, Geometriæ apud *Oxonienses* Professoris *Saviliani*, ad *Christianum Severini Longomontanum* de opere illius Cyclometrico, in quo Auctor iste sibi mirè blanditus est, Epistolas, D. *Gravii* manu eleganter & accuratè exscriptas, uti & inter Schedas *Usserianas*, olim à D. *Tyrello* pro egregia humanitate sua mihi commodatas, quasdam D. *Joannis Bainbridgii*, Astronomiæ in eadem Academia Professoris *Saviliani*, Dissertationes varii argumenti, pridem prelo destinatas, reperi. Hinc ansam lætus arripui in edendis hisce posthumis Opusculis de utrisque disserendi, ut

ut quales quantique essent, posteritati clariùs innotesceret.

D. *Joannis Gravii* vitam quorundam Virorum doctissimorum è Societate Regia *Londinensi*, in quam ante multos annos, quod hîc gratus agnosco, impar licèt & indignus, adscitus fuerim, rogatu, ducentis tantum exemplaribus è prelo exclusis, inter Amicos distribuendis, quorum ne unum quidem in Bibliopoliis vænire justis de causis volebam, sumptibus propriis edendam curavi. Ab illo tempore, quando de nostratibus eruditionis fama ubique inclarescentibus, per ætatem, percepto bonarum literarum gustu, pro modulo meo quali quali judicium ferre liceret, ingenti erga D. *Gravii* memoriam, ob Scientiarum Mathematicarum, Linguarum Orientalium, politiorisque literaturæ studia, (quæ omnia in illo non leviusculè aut exiliter aut superficie tenus, sed pari perfectione ad miraculum usque convenerunt) celeberrimum, reverentia, cultu, & admiratione, potenti quasi genio impulsus, ferebar. Quod ut tandem aliquando testatum facerem, felicem obtigisse opportunitatem mihi seriò gratulabar. Cùm enim reverendus Vir, D. *Richardus Stubbesius*, Ecclesiæ de *East-Hamsted* in agro *Bercheriensi* Parochus, & Collegii *Wadhamensis Oxonii* pridem socius, schedas aliquot nostri *Gravii*, è vidua D. *Nicolai Gravii* fratris, Ecclesiæ Cathedralis *Dromorensis* in *Hibernia* Decani, ejusque hæredis testamentarii, illiusque ultimarum tabellarum, ut nos appellamus, *Executoris*, quæ ex communi patriæ incendio, rebelliumque deprædationibus & rapinis salvæ evaserint acceptas, præstantissimo Viro, D. *Edwardo Bernardo*, *Gravii*, post summos Viros, D. *Sethum Wardum*, postea Episcopum *Sarisburiensem*, & D. *Christophorum Wrennum*, Equitem auratum, in *Saviliana* Astronomiæ Cathedra tertio successori, communicasset, ille easdem pro amicitia sua, qua ab ineunte juventnte eramus conjunctissimi, mihi perlegendas utendasque statim

tim dedit. Illæ autem jam in Muſeo *Saviliano*, ad quod, illius & magni *Walliſii*, integerrimi quoque Amici, benevolentia, frequens, prout occaſio ferebat, mihi concedebatur aditus, tanquam in æterna, ſic enim augurari libet, ſede, ſapienti D. *Bernardi* cura repoſitæ, ſervantur. Sed cùm poſtea inaudiviſſem, D. *Stubbeſium* alias D. *Gravii* ſchedas, non minoris habendas, apud ſe retinuiſſe, illum de hac re literis conſului, qui petitioni meæ facilis annuebat, iis ad me promptè & benevolè tranſmiſſis, ut inde quicquid ad commune literarum bonum & *Graviani* nominis decus & honorem foret, ad libitum exſcriberem. Ex hiſce utriſque multa hauſi excerpſique, quæ ſub *Opuſculorum Joannis Gravii* titulo, unà cum D. D. *Briggii* & *Bainbridgii*, lucubrationibus poſthumis, quibus ſequentes vitæ erant præfigendæ, edere pro certo apud me ſtatuebam. Sed Bibliopolæ, quibus munus iſtud ſine aliqua difficili conditione, imò gratis, obtuleram, planè recuſarunt, inter alia, id ex novorum vectigalium impoſitione, præſertim flagrante, quo commercium tranſmarinum non parum interrumpitur, bello, cum ſuis commodis neutiquam conſiſtere cauſſati. Ita, ut, quod res eſt, dicam, hiſce ſpecioſis, & planè frivolis excuſationibus ſuam avaritiam & μικροψυχίαν texuere. Ideo cùm per hoſce homunciones Opuſcula iſta in lucem publicam protrudere non liceret, ea ad auſpicatiora tempora reſervare, triſtis & invitus licèt, cogor. Penè hiſce minutiis te interpellare diſpuderet, niſi juſta indignatio compuliſſet.

Quo pacto quibuſque rationibus ad contexendas V V. Cl. D. *Petri Junii* Patris, & *Patricii Junii* filii, quas jam damus, Vitas, fuerim inductus, paucis accipe.

Cùm *Patricii Junii* Epiſtolas, puta ad *Frontonem Ducæum*, *Lucam Holſtenium*, *Claudium Salmaſium*, alioſque magnos, qui orbem literarium ſcriptorum ſuorum fama impleverint, Viros, ſcriptas, (de quibus, ut acceperam, reveren-

rendissimus in Christo Pater, *Guilielmus Sandcroftus* Archiepiscopus *Cantuariensis*, erat non parum solicitus) cum illorum responsoriis integras adhuc apud Virum Clarissimum, *Gulielmum Atwoodum* Jurisconsultum, ejusdem *Patricii* ex filia nepotem, servari ex certa fide didicissem, illum in ædibus *Cottonianis* quas codices MSS. ibi repositos inspiciendi causa sæpe adibat, circa annum 1691. conveni, prolatisque hac de re sermonibus, promptè se illas mihi cum reliquis schedis communicaturum spopondit. Quod mox pro eximia sua humanitate & benevolentia abundè præstitit, meque novo beneficio ultra votum & exspectationem cumulavit. Aperta enim cista ad me transmissa, ingentem schedarum non solius Avi, sed etiam Proavi, in quibus posterioribus, præter Epistolas elegantissimo stylo exaratas, multa Politica & Historica de *jure Regum Scotiæ in insulas Orcadicas, & de legationibus illius in Daniam & Germaniam*, præsertim de nuptiis inter Regem *Jacobum* VI. & *Annam Danicam* ineundis, occurrunt, simul congestarum molem lætissimis oculis vidi, quas cùm ab invicem, quò faciliori opera majorique cum fructu legerentur, separassem, de hoc thesauro literario reperto, & quasi ex tenebris eruto, admodum seriò triumphare cœperam. Ut verò omnes harum rerum cupidi & studiosi in hujus beneficii partem ope & industria mea admitterentur, multa, quæ rem literariam illustrarent, ex cumulo selecta, in unum volumen collegi, ea tunc temporis edendi consilio, ni mala tempora & Bibliopolarum pervicacia, quo minus voti compos fierem, omninò obstitissent.

Cùm in Commentario de Vita *Joannis Dee*, quem *Devum* Latiniori vocabulo appellare placet, ultimo quidem & recenti laboris nostri fœtu, unde præcipuam materiam summaque illius capita, i. e. tum ex ipsius schedis MSS. autographis in Bibliotheca *Cottoniana* & Museo *Ashmoliano Oxonii* re-

repositis, & libris ab ipso editis, tum ex istorum temporum Historiis aut aliunde, hauserim, passim pro re nata ibi pateat, eademque hîc repetere omnino ingratum & tædiosum foret: *Relationis actionum, quas idem Joannes Devus cum quibusdam spiritibus* ab anno 1581. ad finem usque vitæ habuit, fidem & veritatem contra quorundam malè feriatorum hominum, qui existentiam, operationes, & apparitiones Dæmonum in dubium vocantes, istiusmodi narrationes pro fabulis commentisque, aut ex versutia, quâ credulorum menti oculisque illudi solet, excogitatis, aut ex melancholia & læso cerebro ortis, habent, vindicare omninò necessarium videbitur: nec quidem temerè, iniquè, & absque justis causis id à me exspectabis: quod quidem paucis, neque enim prolixa defensione opus erit, præstabo, totum hoc negotium tuæ prudentiæ, pietati, & judicio permissurus.

Aliqui, *Kellæum* hæc omnia excogitasse, *Devo*que præ versutia & astu fucum fecisse, utpote cui soli apparitiones istæ in Chrystallo factæ erant; & responsa & oracula inde enunciata, dum *Devus* qui totus ex sola hujus Interpretis & Internuntii, quicquid animo adlubuerit, pro more dictantis, fide pendebat, nihil horum aut viderit, aut audiverit, suspicantur; ac ideo omnem fidem & auctoritatem huic *Relationi*, licet propria manu, omnibus temporis, rerumque, quæ in istis actionibus intervenere, circumstantiis accuratissimè notatis, illo ipso tempore conscriptæ, ac si solerti vafri impostoris ingenio esset adscribenda, abrogari volunt. Ita nasuti isti homines, temerè re neutiquam seriò perpensa, aut ad severum examen revocata, sibi & aliis, de doctrina Dæmonum perperam sentientibus, ludos faciunt: sed quàm insulsè, quàm præter omne jus fasque, brevibus hisce probationibus, quas nemo prudens, aut modestus, ni fallor, nisi Rationi in istiusmodi rebus juxta communes differendi regulas exerendæ vim facere velit, jam producendis, ostendam.

De-

Devum hac ex parte nimium credulum agnoſcimus, eò quod ad uſque extremum vitæ halitum hos malignos Spiritus, quibuſcum per plurimos annos frequens commercium congreſſumque ſolennem in modum habuit, pro bonis Dei angelis reputaverit, ab iſthoc inveterato, eoque impio, errore neutiquam dimovendus. Sed quod ad fictam *Kellæi*, quam venditant, impoſturam ſpectat, multa, quæ ſuſpiciones iſtas frivolas & omni ratione vacuas funditus ſubvertere, inque nihilum difflare poſſint, intercedunt. *Kellæus* enim ille vix aut parum Latinam linguam intellexit, & Græcarum literarum erat penitus rudis. Unde ergo Latinas, Græcaſque ſententias, easque interdum longas, hiſce Actionibus pro re nata, non rarò intermixtas, præſertim in illa, cui *Stephanus* Rex *Poloniæ* interfuit, Latinè peractâ? Unde admonitiones, exhortationes, prolixos ſermones, interlocutiones, quavis occaſione interpoſitas, revelationes de rebus metaphyſicis, & potiſſimùm Theologicis abſtruſioris naturæ & argumenti, quæ ipſi in hoc literarum genere penitus inexercitato, aut fortaſſe cuiquam mortalium in mentem nunquam antea veniſſent, nec venire potuiſſent? & denique unde reſponſiones quæſitis accommodas, niſi aliundè acceptas, illius auribus ab aſſiſtentibus ſpiritibus clam infuſas, & quaſi ſecreta inferni halitus inſuſurratione commiſſas, expromere, & quidem expeditè & ſubtiliter, potuit? *Devo* maximè intento, & interdum nova dubia, quibus confeſtim erat ſatisfaciendum, pro re nata proponente, qui hæc univerſa dictata in charta ſubjecta exceperit. Ad hæc addi poſſit, tum alia planè mira, intervenientibus hiſce ſpiritibus, quæ paſſim in Actis adnotantur, à *Devo* conſpecta, in quibus cùm oculis objicerentur, decipi nullatenus potuit, tum actiones haſce, relicto in *Bohemia Kellæo*, poſt reditum in *Anglia* fuiſſe continuatas; adeo ut commentum iſtud, quaſi ille harum fraudum inventor & Architectus fuiſſet, evaneſcere neceſſe ſit. Sed in hiſce, de

quibus fusiùs in commentario egi, repetendis diutiùs immorari planè piget. Attamen nondum dimittendus es, antequam paucula alia addidero.

Dum nuper præclarissimi Viri, D. *Roberti Hookii*, Geometriæ in *Greshamensi* Collegio Professoris, grande operum posthumorum volumen, paulò ante editum, diligenti manu versavi, Prælectionem, ab eodem coram Societate Regia olim habitam, ibi insertam reperi, in qua acriter quidem contendit, historicam *Devi* narrationem juxta literalem sensum intelligi non oportere, sed omnes istas apparitiones cum spirituum nominibus, & universo varii vestitus, quem induisse perhibentur, & figurarum apparatu, dialogos, collocutiones, & qualescunque voces, sive articulatas, sive sonos inconditos, à chrystallo sacrato prolatos, item preces & doxologias ad singularum actionum finem additas, aliaque illic memorata, ad Cryptographiam referenda esse; sub hisce involucris *Devum* longè aliud innuisse, & in animo habuisse; quem comminiscitur, (neque enim molliori vocabulo uti licet, cùm sit putidissimum commentum) à Regina *Elisabetha*, illiusque Consiliariis, in *Poloniam* & *Bohemiam*, ut arcana istorum Principum, quos adibat, consilia vafrè exploraret, missum fuisse: ideo hoc obscurissimo commentandi genere, quo minus, si fortè in illorum manus ipsius schedæ, de quibus jam agitur, incidissent, suspicioni obnoxius foret, sibi pro prudentia sua cavisse; *Kellæum* ab illo in *Angliam* reversuro, ut idem propositum persequeretur, relictum; chrystallum illud sacratum, quod istiusmodi phænomena repræsentare, cæteraque mira ex vi artis Mechanicæ, ut credi voluit, producere statuit, illius summæ in Mathematicis Scientiis peritiæ adscribendum; denique famosum istum *Enochi* librum esse merè Cryptographicum, & Cabbalæ mysteriis refertum, claviumque, quas rimatus est *Devus*, ope, qualiacunque arcana in ejus commentariis ubique sparsa, & sive numeris sive mysticis sensibus,

ſibus, ultra nimirum, quàm verba præ ſe ferant, comprehenſa, explicari poſſe. Obſtupui ſanè, cùm hæc legerem, virum tam profundæ in rebus Phyſicis & Mathematicis eruditionis, neſcio quo malo genio, & æſtu animi abreptum, hæc inſomnia, meraſque affanias in iſthoc ſapientiſſimorum Virorum conſeſſu proferre aut potuiſſe aut voluiſſe. De rationibus, quibus ad id audendum inductus fuerit, conjecturam hîc facere nolo. Illum autem è ſepulchro, ad quod, ad ultimum iſtud amicitiæ officium præſtandum ab hærede invitatus, quamplurimiſque iſtius Societatis Adſeſſoribus ipſe quoque immiſtus, deduxi, non effodiam, neque Amici mei, de quo, quod præfiſcini dixerim, omni tempore, & præſertim quando lethali morbo decubuit, bene mereri ſtudueram, memoriam dura & mordaci cenſura lædam & exagitabo. Illius verò famæ, ita audacter ſtatuo, longè melius fuiſſet conſultum, ſi Diſſertationem iſtam, de qua vel ab ipſo Auctore, qui mecum de ſtudiis ſuis familiares miſcere ſermones non rarò ſolebat, nec à quoquam alio ne verbum quidem unquam antea inaudiverim, clariſſimus Editor perpetuis tenebris aut flammis addixiſſet. Harum objectionum, quarum aliquæ ſunt manifeſtò falſæ, cæteræ pura puta ingenii in phænomenis iſtis obſtupeſcendis, excluſo omni ſpirituum interventu, quaſi vulgaris illa hypotheſis, licèt divina & infallibili Scripturarum auctoritate firmata, licèt certa neutiquamque infida experientia, millies demonſtrata, Philoſopho profundioris judicii & indaginis eſſet prorſus indigna, hac ex parte infelicitèr laborantis commenta, vel nuda repetitio ad refutationem abundè ſufficere videtur, ut perlecto commentario meo, in quo, iſtis tunc penitus mihi incognitis, obviam iverim, pro ſapientia tua facilè confiteberis.

Non quicquam valet ad elevandam horum Actorum fidem, quod ſimilia quædam, h. e. quoad numerorum tabulas, barbaras voces, arcanorumque naturæ oſtentationes in Steganographia

graphia *Trithemii*, addant si velint, in *Cornelii Agrippæ* & *Paracelsi* libris, in quibus legendis *Devus* non erat parum versatus, reperiri possint; cùm apud istos Auctores, an rectè an falsò Magiæ suspectos, jam non inquiro, ne millesima quidem pars documentorum & probationum, quæ in *Devianis* Actis elegantissimè & accuratissimè continua rerum gestarum serie referuntur, occurrat.

Hæc in genere & quasi tumultuariò, sine omni fuco doloque malo, huic Vitarum Collectioni præmittenda esse duxi. Tu verò, Lector, bene vale, & laboribus hisce nostris, quales quales sint, ad Dei gloriam tuamque utilitatem fruere.

Westmonasterii decimo
Aprilis die A. Ch.
MDCCVI.

T. S.

CATALOGUS LIBRORUM

Qui venales prostant *Londini* apud DAVIDEM MORTIER in via dicta de *Strand* ad Insigne *Erasmi*.

THesaurus Antiquitatum Romanarum, Continens Lectissimos quosque Scriptores qui Romanæ Reipublicæ Rationem, Disciplinam, Leges, Instituta, Sacra, Artesque Togatas ac Sagatas illustrarunt: Congestus à Jo. Geo. Grævio, cum variis Tabulis Æneis. 12. vol. *Fol.*

Thesaurus Antiquitatùm Græcarum, in quo continentur effigies Virorum & Fœminarum illustrium. Item Variarum Regionum miranda, quæ celebrata apud antiquos saxisque & ære expressa occurrunt; adjecta brevi Descriptione Singulorum, quæ aut in eorum vita aut in horum proprietate spectabilia percipi & intelligi refert, Auctore Jac. Gronovio. 13. vol. *Fol.*

Atlas Antiquus Sacer, Ecclesiasticus & Profanus collectus ex Tabulis Geographicis Nic. Sansonis Tabulas ordine collocavit & emendavit Joan. Clericus. *Amst.* 1706. *Fol.*

Patini (Carol.) Imperatorum Romanorum Numismata & Ære Mediæ & Minimæ formæ. *Par.* 1696. *Fol.*

Begeri (Laurent.) Thesaurus Palatinus sive Gemmarum & Numismatum quæ exstant in Electorali Cimeliarcho. *Heidelb.* 1685. *Fol.*

Begeri Regum & Imperatorum Romanorum Numismata. *Coloniæ.* 1700.

J. Bapt. Cottelerii, S. S. Patrum qui temporibus Apostolicis floruerunt, Barnabæ, Clementis, Hermæ, Ignatii, Polycarpi, &c. Opera. Notulas dispersit J. Clericus. 2. vol. *Amst.* 1700. *Fol.*

Cypriani Opera recognita & Illustrata à J. Fello Oxoniensi Epis. Accedunt Annales Cypriani, & Dissertationes Cyprianicæ Henr. Dodwelli. *Amst.* 1700. *Fol.*

Etmulleri (Mich.) Opera Medica Theoretico-Practica; hoc est Exercitationes & Collegia omnia, ab eodem tam Publice quam Privatim & Privatissime quondam habita. 3. vol. *Amstelod.* 1696. *Fol.*

Stucki (Joan. Guil.) Operum circa Antiquitates Conviviales, Libri tres. Sive Hebræorum Græcorum, Romanorum, aliarumque Nationum conviviorum genera. *Lugd. Bat.* 1695. *Fol.*

Vaillant Numismata Imperatorum, Augustorum & Cæsarum in Coloniis, Municipiis & Urbibus jure latio donatis. 1695. *Fol.*

Vaillant (Joan.) Numismata Imperatorum, &c. à Populis Rom. Ditionis Græcè loquentibus, ex omni Modulo percussa. *Amst.* 1700. *Fol.*

Vaillant (Joan.) Historia Ptolemæorum Ægypti Regum, ad fidem Numismatum accommodata. *Amst.* 1701. *Fol.*

Vaillant (Joan.) Nummi Antiqui Familiarum Romanarum perpetuis Interpretationibus illustrati. 2 vol. *Amst.* 1703. *Fol.*

Vossii (Ger.) Opera in sex Tomos divisa. Tomus I. in quo Etymologicon Linguæ Latinæ. Tomus II. de Arte Grammatica. Tomus III. Tractatus Philologici de Rhetorica, de Poetica, de Artium & Scientiarum natura ac constitutione. Tomus IV. Historicus & Epistolicus. Tomus V. de Theologia Gentili, Physiologia Christiana, de Origine ac Progressu Idololatriæ. Tomus. VI. Theologicus. 6 vol. *Amst.* 1701. *Fol.*

Geographia Sacra ex V. & N. Testamento desumta & in Tabulas quatuor concinnata, Auctore Nic. Sanson, Accesserunt Notæ Joan. Clerici. *Amst.* 1701. *Fol.*

Caroli A S. Paulo Geographia Sacra, sive Notitia antiqua omnium Patriarchalium, Metropoliticarum & Episcopalium veteris Ecclesiæ in Tabulas X. concinnata, cum Notis Lucæ Holstenii. *Amst.* 1703. *Fol.*

Arriani Expeditionis Alexandri Magni, Libri Septem, & Historia Indica. Ex Bonav. Vulcanii interpretatione Latina post variam aliorum industriam ita Lacunis vel cognitis vel ignotis etiamnum & obscuris suppletis, ita Auctoris in Græcæ Linguæ nativo usu præstantia & facultate restituta ex plurium MSS.

& præ-

& præſertim unius optimi collatione, ut nunc demum prodire hic Auctor videri debeat, opera Jacobi Gronovii. In Charta minori & Charta majori. *Lugd. Bat.* 1704. *Fol.*

Grotii de Jure Belli ac Pacis cum Commentariis G. vander Muelen, Auctoris, nec non Joh. Fred. Gronovii. 3 vol. *Ultraj.* 1703. *Fol.*

Imhof. Hiſt. Italiæ & Hiſpaniæ Genealogica. *Norib.* 1701. *Fol.*

Limborch (Phil.) Theologia Chriſtiana. *Amſt.* 1700. *Fol.*

Joannis Forbeſii à Corſe Opera omnia inter quæ plurima Poſthuma, reliqua ab ipſo Auctore interpolata, emendata atque Aucta. 2 vol. *Amſt.* 1703. *Fol.*

Grotii (Hug.) Epiſtolæ. *Amſt.* 1687.

Voet (Joh.) Commentarius ad Pandectas in quo præter Romani juris principia ac controverſias illuſtriores. 2 vol. *Hag. Com.* 1704. *Fol.*

Biblia Sacra ex Seb. Caſtellionis Interpretatione. *Francof.* 1697. *Fol.*

Dolæi (Joh.) opera omnia, exhibentia non modo Encyclopædiam Medicam & Chirurgicam rationalem, adjecta nova appendice, de Theriaca cœleſti obſervationes Auctoris rariores &c. 2 vol. *Francof.* 1703. *Fol.*

Præſtantium ac Eruditorum Virorum Epiſtolæ Eccleſiaſticæ & Theologicæ Jac. Arminii, Uytenbogardi, Vorſtii, Voſſii, Grotii, Epiſcopii, & Barlæi, Charta Major. *Amſt.* 1704. *Fol.*

Martini (Mat.) Lexicon Philologicum cum Notis Grævii, & Joannis Clerici diſſertatione Etymologica. Editio Nova. 2 vol. *Amſt.* 1703. *Fol.*

Theatrum Hiſpaniæ, Exhibens Regni Urbes, Villas ac Viridaria magis Illuſtria. *Amſt.* 1705. *Fol.*

Pariſiii Magnæ Græciæ Numiſmata accurante Joh. Georg. *Volkamero.* 1683. *Fol.*

Deſiderii Eraſmi Roterodami Opera Omnia, emendatiora & auctiora, ad optimas editiones præcipuè quas ipſe Eraſmus poſtremo curavit ſumma fide exacta, Doctorumque Virorum notis illuſtrata. In decem tomos diſtincta, quorum primo, in hac Editione, præfixa ſunt Elogia & Epitaphia Eraſmi. à Viris Doctis conſcripta, nec conjunctim unquam antea ſic edita, cum indicibus totius operis copioſiſſimis. Quid porro huic editioni præ ceteris acceſſerit, Præfationes ſingulorum voluminum docebunt. 10 vol. 1703. *Fol.*

Guſſetii Commentarius Linguæ Ebraicæ, in quibus primarius ſignificatus, loca inſignia Scripturæ explicantur, parallela Vet. & Nov. Teſtamenti, cum peculiari diſcuſſione, tum mutua collatione firmantur & vindicantur. *Amſt.* 1702. *Fol.*

Bibliotheca Germanica ſive Notitia Scriptorum Rerum Germanicarum IV. Praxibus Abſoluta, Erfurt. *Fol.*

Riverii (Laz.) Opera Medica Univerſa. *Lugd.* 1698.

Miſchna, ſive totius Hebræorum Juris, Rituum, Antiquitatum, ac legum oralium Syſtema cum Clariſſimorum Rabbinorum Maimonidis & Bartenoræ Commentariis integris, Latinitate donavit ac Notis illuſtravit Guil. Surenhuſius. 6 vol. *Amſt.* 1703. *Fol.*

VITA JACOBI USSERII.

VITA
JACOBI USSERII
Archiepiscopi Armachani, & totius Hiberniæ Primatis:

Scriptore

THOMA SMITHO,

Sacræ Theologiæ Doctore & Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

VITA JACOBI USSERII ARCHIEPISCOPI ARMACHANI,

& totius Hiberniæ Primatis.

ACOBI USSERII, viri omnium seculorum memoria dignissimi, vitam literis mandare aggredior, tum summâ erga illum, quem in rostris perorantem olim adolescente ætate sæpe audivi, reverentiâ, tum honesto de Republica literaria, & de Ecclesiis *Anglicana* & *Hibernica*, quarum omnium ingens erat lumen & ornamentum, aliquantillum, saltem pro virili, benè merendi studio & desiderio incensus. Animum diu reluctantem planè absterrebat difficultas operis propositi, in quo de rebus maximi momenti, tam ad civile regimen, quàm ad Religionem spectantibus, subinde pro necessitate temporum intermiscendis, erit agendum. Verebar etiam, ne meritissimas illius laudes, summasque excelsæ mentis dotes ineleganti stilo, frigidis narrationibus, & tenuitate ingenii detererem. Sed tandem vicit pietas, vicêre importunæ & crebrò repetitæ Amicorum preces, qui memoriis elogiisque, de *Usserio* Anglicè pridem editis, parum acquiescentes, ut quicquid alii scripserint, quicquid è schedis manuscriptis, aut aliunde propriâ industriâ collectum apud me habuerim, ea omnia in publicos usus depromere, & seræ posteritati, & Latinè quidem, præcipuè in Exterorum gratiam, commendare vellem, impensè expetierunt. Quod utinam satis pro dignitate argumenti exequi, inque effectum dare possem! Hoc enim in antecessum quasi præfiscini dicendum arbitror, non ad captandam Lectoris benevolentiam, neque nimio affectu abreptus, sed re seriò perpensa, justisque notitiis instructus, *Hiberniam* in quâ *Usserio* nasci contigerat, ex quo prædicationibus, indefessa vigilantia, sanctissimisque & sapientissimis curis & consiliis *S. Patricii*, jure merito *Hibernorum Apostoli* nun-

cupati, quinto æræ Christianæ seculo, fide & doctrina Evangelii imbuta fuerit, licèt innumeros ferè Præsules, aliosque, tum sanctitate vitæ, tum literarum cultu & studiis, ab isthoc tempore, nondum agresti morum feritate introducta, & deinceps, tanquam ex fertili gremio produxerit, inque suo sinu refocillaverit, de nemine aut magis aut meliùs gloriari posse, quàm de hoc novissimo Alumno suo, in postremis hisce ad finem vergentis mundi temporibus, felicissimè in lucem edito, quem, utpote sacrum ac cœleste depositum, in commodum universæ Gentis *Hibernorum*, si icti monitique sapere suisque bonis uti didicissent, terris faventissimo Numine commodatum, summis quibuscunque ex Antecessoribus illa sine invidia, vel præsens objicere potest. In cujus gestis enarrandis, omni adulatione & partium studio sepositis, proculque habitis, solo diæ Veritatis, quam sacram semper habui, & habebo, amore ductus, probi Biographi munere & partibus fungi conabor: nec quicquam sive laudis, sive censuræ, quod ad res, sive in *Anglia*, sive in *Hibernia*, ipsius vitæ intervallo peractas, attinet, intertexam aut admiscebo, nisi quod ipsa fides, aut tabulis publicis, aut unanimi testium, omni exceptione majorum, consensu firmata, exegerit.

Usserii natales. JACOBUS USSERIUS primos vitales spiritus hausit in parochia S. *Nicolai*, *Dublinii*, *Eblanæ* veterum, *Hiberniæ* Metropoleos, Januarii quarto die A. MDLXXX. Verbi incarnati, juxta computum Ecclesiæ *Anglicanæ*, parentibus ex antiqua & nobili stirpe prognatis ortus. Quod ut ut fortuitum videatur, inter præclara divinæ Providentiæ beneficia referri meretur. Licèt enim viri magni è casis tuguriisque obscuris & humilibus prodire possint, & frequentes quidem prodierint, quod illorum bonæ indoli, sublimi ingenio, industriæque indefessæ, omnia obstacula, quæ res angustæ solent objicere, viam ad perfectam virtutem contendentibus quasi præclusura, perrumpenti, maximè, secundùm Deum, debetur: tamen exploratissimum est apud omnes, benè & auspicatò natis feliciora ab ingenua & accurata educatione petita adipiscendæ eruditionis subsidia, frequentioraque otii literarii intervalla faciliùs quidem succedere, omni tædio, impedimentis, molestiisque amotis, quibuscum adolescentibus tenuioris ac plebeiæ sortis, ineluctabili quadam necessitate sæpenumerò confligandum est.

Genus paternum. Paterni generis origo deducitur à temporibus R. *Henrici II. debellatoris Hiberniæ*, qui in *Angliam* redux, quò securiùs meliùsque Regulos

ac

ac populum ferocientem, in fide, quam solenni jurejurando unanimes spoponderant, retineret, legibusque æquissimis, cum rigore subinde temperandis, quosdam refractarios, pristinis incultis moribus, agrestique vitæ ferino ritu mordicus adhærescentes, ab omni seditione, tumultu, mutuisque cædibus coerceret, filium suum natu juniorem, *Joannem*, Comitem *Moritoniæ*, summa omnia disponendi & pro re nata moderandi potestate auctoratum, jure regnandi in illum sub certis conditionibus transcripto, totius Insulæ *Dominum* A. MCLXXXV. constituit. Qua simplici appellatione Reges *Angliæ*, longa serie succedentes, contenti erant usque dum R. *Henricus* VIII. augustiori & sonantiori *Regis* titulo, in Comitiis Parlamentariis *Dublinii*, A. MDXLI. qui erat Regni tricesimus tertius, habitis, commutaverit. *Joannem* ad novam hanc & planè exsortem dignitatem capessendam, in *Hiberniam* properantem, inter alios viros nobiles comitatus est eximius quidam vir, ex illustri gente *Nevillorum*, in ipsius clientelam pridem admissus, & mox in Aula Admissionalis, (*Huissier*, sive pauxilla mutatione, Anglicè *Usher*) ex favore Principis constituendus, cujus muneris nomen, prout usu antiquo venerat, abjecto altero, in cognomentum familiæ, quam illic relicto natali solo, instauraturus erat, postea transibat. Supervacanei foret laboris, & à re nostra alienum, in istius familiæ per varias *Hiberniæ* Provincias sparsis propaginibus indagandis, eque Heraldorum archivis eruendis, solicitè immorari, aut genealogicam stirpem, sive rectâ lineâ, sive ex matrimoniis initis descendentem, curiosiùs scrutari. Ad Parentes igitur *Jacobi* nostri rectà & properanter venio.

Patrem habuit *Arnoldum Usserium*, virum clarissimum qui opes satis amplas jure hæreditario nactus, in artibus, quibus imbui solent pueri generosioris prosapiæ, in scholis probè educatus, se totum, postquam pubertatem excesserat, Legum municipalium *Anglicanarum*, quæ illic quoque ex Statutorum Parlamentariorum vi ubivis obtinent, studio addicebat, in quarum cognitione tantos fecerat progressus, ut illarum profunda penetranti oculo rimatus, matura ætate, unus è sex Clericis Cancellariæ constitueretur. Pater *Arnoldus Usserius*.

Mater ipsi erat *Margarita*, filia *Jacobi Staniburſti*: ille verò insignis Jurisconsultus, in classe *Magistrorum Cancellariæ* recensitus, & Civitati *Dubliniensi* à *memoriis & actis publicis* constitutus, tanta sapientiæ fama & existimatione inclaruit, ut in Comitiis Parlamentariis, regnantibus R R. Mater *Margarita Staniburſta*, filia *Jacobi Staniburſti*.

Maria & *Elisabetha*, ab Adsessoribus inferioris Cameræ communi suffragatione *Orator* ter eligeretur. Mutata, pro varia rerum conditione, Religionis publica professione, *Hiberni*, ne à suis muneribus abdicarentur, minusque dominantium *Anglorum* suspicionibus ac censuris fierent obnoxii, sacris cœtibus, sine scrupulo & offensa Conscientiæ, sive rituum Ecclesiasticorum varietatem nuper introductam, pro nihilo habentes, sive ex profunda dissimulatione, secularis commodi causâ, interesse soliti, non aliud præ se ferebant, quàm parem cum cæteris concivibus, sincero pioque animo, Reformatæ Religionis dogmata & cultum amplectentibus, communionem, opinandique rationem; licèt antiquæ, & quantùm per leges fieri potuit, exterminatæ superstitionis amorem intus in pectore retinerent. In quorum numero, *Stanihurstum* collocandum esse ex literis *Edmundi Campiani* (a), postea famosi Jesuitæ, tunc ex *Anglia* profugi, quem domi suæ aluit, & dein illum, ne à satellitibus deprehenderetur, ob violatas regni leges, & præposterum præcipitemque incautos subditos à fidelitate Reginæ debita sub specioso Religionis *Catholicæ*, hoc est, *Romanæ*, prætextu, abalienandi zelum, in jus vocandus, rure Amico, ubi tutus delitesceret, commendavit, A.Ch.MDLXX. ad eundem scriptis, manifestè liquet. (b) Interim ille pro versipelle, quo pollebat, ingenio muneris demandati partes probè implevisse visus est: neque Proregi neque Senatoribus ullatenus suspectus. Quo tempore cùm inter tot tumultus ac rebelliones, quas quidem Magnates, numerosis clientelis *Hispanorum*que subsidiariis copiis nimium quantum freti, subinde prout frequens occasio sese obtulerit, ciebant, de bonis literis propagandis consulere neutiquam vacaret; cumque scholæ publicæ hactenus deficerent, in quibus, sive in amœnioribus, sive severioribus disciplinis, juvenes pro dignitate natalium institui possent, in exteras Regiones, & potissimùm in *Angliam* ad capiendum ingenii cultum non sine ingenti rei domesticæ jactura & dispendio, itum erat: quò meliùs huic incommodo iretur obviam,

(a) Epist. III. in Opusculis ejus selectis à *Silvestro Petra Sancta* S. J. *Antuerpiæ* editis: A. MDCXXXI.

(b) Illius laudes meritò, tum ob egregiam humanitatem & hospitalitatem, tum ob eruditionem & *Hibernicarum* Antiquitatum cognitionem celebrat idem *Campianus* in Præfatione ad historiam *Hiberniæ*, quam ex Bibliotheca D. *Jacobi Usserii* quem ibi *reverendissimum nostrum & exquisitissimè eruditum Primatem* appellat, imprimendam curavit D. *Jacobus Waræus Dublinii* MDCXXXIII. uti & ex eadem Bibliotheca, *Conspectum status Hiberniæ* ab *Edmundo Spensero* A. 1596. per modum Dialogi descriptum & etiam viri doctissimi, D. *Meredithi Hanmeri* Chronicon: quod Auctor peste correptus imperfectum reliquit. *ibid.*

viam, de restituenda quam olim, h.e. A. Ch. MCCCXX. *Alexander Bicknorus*, Archiepiscopus *Dublinienſis*, fundandam curavit, veteri Academia penitus everſa in Urbe principe, in generalibus Comitiis circa A.Ch. MDLXIX. habitis, initis conſiliis, ſeriaque deliberatione diſceptaretur, *Stanihurſtus* ille, ſive ad captandam Reginæ gratiam, ſive verò erga Patriam amore exardeſcens, primus propoſuit, ut libellis ſupplicibus hac de re ſereniſſimæ Reginæ exhibitis, illius opem & benevolentiam ad ſanctum hoc propoſitum conſummandum, commendantibus Concilii ſanctioris Adſeſſoribus, implorare vellent, quo nihil aut Reginæ benigniſſimæ, bonarum literarum pariter ac Religionis, à ſordibus errorum defæcatæ, fautrici & patronæ, gratius, aut univerſæ *Hibernorum* Genti utilius contingere potuit. Hujus autem monitis ſuaſibusque, quos omnes boni impendiò & certatim approbarunt, utque in effectum darentur, favente Numine, & auſpice Regina, ſummis ingenii & induſtriæ, quisque pro facultate ſua, nervis contenderunt, ut tanti beneficii & felicitatis, in ultimos Inſulæ receſſus quaquaverſum omnibus futuris ſeculis diffundendæ, fierent compotes, inſtaurationem ſuam debet præſens Academia *Dublinienſis*: tandem poſt aliquot annos, omnibus obſtaculis amotis, ex munificentia Reginæ, reditibus, (quos poſtea auxit ſereniſſimus Rex *Jacobus I.* quibus Præpoſitus, Lectores Theologiæ, & Philoſophiæ, Socii, adoleſcentesque Candidati eſſent in perpetuum alendi) dotata, privilegiisque ſub Regii diplomatis auctoramento A. MDXCI. ſtabilita. Nobiliſſimum ſanè illud eſt Eccleſiæ *Hibernicæ* ſeminarium, è quo tot venerandi Præſules, aliique, egregiis animi dotibus cumulati, & omnigenæ eruditionis & ſanctitatis vitæ ſtudiis maximè inſignes, ab iſthoc tempore prodierunt &, uti fas eſt augurari, in æternum prodibunt.

Academiæ *Dublinienſis* reſtauratio.

A Patre neutiquam ſejungendus videtur *Richardus Stanihurſtus*, *Jacobi* noſtri Avunculus, vir quidem inſigniter doctus, & in patriis Antiquitatibus, quæ tanto eguerunt illuſtratore, eruendis maximè induſtrius & felix. Hic verò, ut paucis de illo agam, florente juventa, in Collegio Univerſitatis apud *Oxonienſes* ſtuduit: & non multò poſt, pro genio iſtius ævi, quod *Ariſtotelicam* doctrinam, inutilibus perplexisque difficultatibus mirè obſitam, ex ignoratione melioris ſaniorisque Philoſophiæ, non ex otioſorum hominum, quidlibet pro laſciviâ ingenii fingentium cerebellis, ſed ex natura rerum eruendæ, deperibat, *Commentarios* ſive *Catenam Dialecticam* in *Porphyrianas* Conſtitutiones *Londini* MDLXX. edidit. Sed matureſcente cum annis judicio, ex veterno quaſi expergefactus,

Richardus Stanihurſtus Avunculus.

ctus, excussis Scholasticorum nugis, poeticisque, quibus se indulserat, præstigiis, relictoque etiam, cui à Patre destinabatur, Legum municipalium studio, veterum seculorum historiis, (ut hîc omittam *Descriptionem*, quam adornavit, *Hiberniæ*, inscriptam D. *Henrico Sidneio* Proregi, & in Historicis & Chronicis *Raphaelis Hollinshedi* Collectaneis *Londini* editis A.MDLXXXVI. insertam) majorum gesta stilo inornato & planè barbaro referentibus, legendis, quæ carie, situ & tineis exesæ, in tenebrosis Bibliothecarum recessibus hactenus delituerant, intenta oculorum & mentis acie invigilavit, quatuorque libros, in eodem volumine congestos, *de rebus in Hibernia gestis, cum Hibernicarum rerum appendice*, ex *Silvestro Giraldo Cambrensi* collecta, cum adnotationibus ad finem singulorum capitum additis, Typis *Plantinianis Antuerpiæ* juris publici fecit A.MD. LXXXIV. Nam ante paucos annos, larva, quam induerat, detracta, in *Hiberniam* reversus est; deinde in *Belgium* se subduxerat, & post mortem uxoris sacris ordinibus initiatus, tandem serenissimis Principibus, *Alberto* Archiduci & *Claræ Isabellæ Eugeniæ*, factus est à sacris, quorum munifica liberalitate nobile otium nactus, vitam jucundè sustentavit; obiitque *Bruxellis* A.MDCXVIII (a). Interim istud sententiarum de dogmatibus religionis divortium non obstabat, quominus cum Avunculo de rebus ad Historias & Antiquitates *Hibernicas* spectantibus literarium exercere commercium sibi licere, pro æquitate & prudentia sua *Usserius* noster judicaverit, uti postea videbimus.

Usserii mater delusa religionem Romanam amplectitur.

Non dissimulandum arbitror, matrem *Jacobi* nostri, dum ille aberat in *Anglia*, quorundam Emissariorum versutiis captiosisque technis, quibus retundendis planè impar erat muliebre ingenium, miserè delusam ac circumventam, cujus conscientiam diris votis, ne meliùs docta resipisceret, illigaverant, ad Romanæ Ecclesiæ communionem transiisse: quod nati pientissimi animo non mediocrem luctum doloremque incussit; eò quidem acriorem redditum, cùm post reperisset illam, utpote feminam pervicacem & obstinatam, nullis suasionibus, argumentis nullis ad sanam mentem revocari potuisse. Hi quidem zelotæ de victoria, fraudulentis malisque artibus reportata, triumphos egere, & *Usserio* hanc matris obstinationem, quam constantiam inflexilemque mentis firmitatem interpretati sunt, editis libellis exprobrarunt: sed quàm iniquè, quàm absurdè, judi-

(a) De reliquis illius scriptis vide D. *Jacobum Waræum* de Scriptoribus *Hiberniæ* pag. 86. & *Usserii Armachani* ad *Stanihurstum* Epistolam primam in *Sylloge Londini* edita M.DC.LXXXVI.

judicent omnes æqui bonique amantes & ſtudioſi. Non parum ipſi doluit, quod ſacris Eccleſiæ negotiis in Urbe detentus, matri dilectiſſimæ in agone mortis *Droghedæ* ex improviſo fatiſcenti non adeſſet, quo abiturientem animam, prius ſpiritualibus conſiliis adjutam, precibus ſuis Deo commendaret: hoc tamen commodi ex malo domeſtico Eccleſiæ accrevit, quod ille novo quaſi zelo animatus contra Pontificiorum inſidias, ne alii, ſive ſanguinis, ſive amicitiæ, ſive communi Chriſtianæ charitatis nexu conjuncti, quorum ſaluti maximè conſuluit, ab integra fide abducti, iſta labe contabeſcerent, ſolicitiore animo ſatageret.

Ambroſius Uſſerius frater.

Unicum habuit *Jacobus* fratrem, nomine *Ambroſium*, qui aliquanto tempore ſtudiorum cauſâ apud *Cantabrigienſes* commoratus eſt. Vir ſanè Linguæ Hebraïcæ & Arabicæ quoque, admodum peritus, quod teſtatur, qui, ex intima conſuetudine optimè & noverat, & judicare potuit, *Gulielmus Eyrius*, Collegii *Emmanuelis* in iſta Academia ſocius, in literis (a) ad *Jacobum* circa annum MDCVIII. ſcriptis; teſtatiſſimum verò faciunt magna V. Inſtrumenti pars ex Hebraïco codice in Linguam Anglicanam verſa, Surata *Cavernæ* ex Alcorano Latinè reddita, Collectanea Arabica & Hebraïca, & Lexicon Arabicum (ut hîc quoſdam tractatus & diſputationes de variis capitibus Theologicis omittam) quæ in Archivis Bibliothecæ Collegii S. Trinitatis *Dublin.* hodie ſuperſunt: à quo, ex editis hiſce reconditæ eruditionis ſpeciminibus, uti ex bonis primitiis lætam amplamque ſegetem, ſumma quæque, & excelſo, quo præditus erat, ingenio perquam digna, exſpectarunt amici, niſi illum annis juvenilibus mors peracerba præripuiſſet.

Henricus Uſſerius Patruus Archiepiſcopus *Armachanus.*

Quod ad propinquos *Jacobi* noſtri ex paterno genere ortos ſpectat, patruum habuit *Henricum Uſſerium*, Theologicis diſciplinis *Cantabrigiæ* innutritum, & aliquanto tempore ſtudiorum cauſâ *Pariſiis* morantem, Deo & Eccleſiæ ex ordinatione ſacra devotum, qui tandem cùm multos annos Archidiaconatum Eccleſiæ *Dublinienſis* adminiſtraſſet, ~~ut~~ quod rarum & inſolitum erat, Reginæ *Eliſabethæ* auſpiciis & indulgentia, ob ſapientiam, ſanctitatem morum, eruditionem, reliquaſque dotes, tam excelſæ dignitati pares congruaſque, ad primatialem ſedem *Armachanam*, menſe Auguſto A. C. MDXCV. promovebatur;

 obiit

(a) Exſtant in *Sylloge* epiſt. III. *Interea vero loci, agnoſco me valdè obæratum eſſe, & tibi, & doctiſſimo fratri tuo*, Ambroſio, *qui peritiſſima manu ſua quædam in meum uſum ex Alcorano Arabicè exſcripſit.* pag. 3.

obiit verò Aprilis II. MDCXIII. Crimen piaculare non immeritò videbitur, si hîc penitus tacerem, quantum de universa Gente & Ecclesia *Hibernica* meruerit vir ille reverendissimus.

Henrici Usserii Laudes.

Non defuere quidem in *Hibernia*, qui in summis dignitatibus constituti, ad fortunas sive augendas, sive reparandas, latifundiis patrimoniisque sacris avidissima mente inhiaverint. De Ecclesia Cathedrali S. *Patricii* penè actum fuerat, cujus reditus, sub plausibili & specioso eosdem fisco regio addicendi prætextu sibi in proprios usus *Perottus Deputatus*, uti appellatur, convertere studebat; nisi intercessisset Reginæ pietas, & *Henrici Usserii*, tunc temporis Archidiaconi *Dubliniensis*, prudentia & sedulitas, qui missus à Decano aliisque, quorum maximè intererat, in *Angliam*, istius Ecclesiæ jura adeò dilucidè & tanta argumentorum vi tutatus est, ut dirum istud omen, malis, in plerasque omnes redundaturis, gravidum, penitus averteretur. Sed non multò post sanctior cura, (si quidem sanctior dari potuit) longè que majoris momenti, illum occupavit. In condenda enim Academia *Dubliniensi* lentè admodum per plures annos processum erat, etiamsi optima Regina id in documentis duobus Proregibus, alteri post alterum, in *Hiberniam* ituris, dedisset; ex difficultatibus, quæ subindè intervenerunt, haud facilè superandis, longæ nectebantur moræ; quarum tandem pertæsum est omnes, quibus hoc sanctum propositum, è quo *Hiberniæ* felicitas pendebat, curæ & cordi erat, & qui assiduis postulationibus rem istam ursere. Ideo Consiliariis *Hibernis*, quicquid hac de re, crebris seriisque consultationibus habitis, hactenus inter ipsos convenisset, Reginæ cum debita commendatione, ut dixi, referre visum est, ut ipsa consentiente ratumque habitura, hisce optimis conatibus, quibus omnes boni benè cupiebant, ingrata cunctatione hucusque productis, felix imponeretur coronis, nec quenquam alium, qui causam istam coram Regina, Consiliariisque *Anglis* ageret, *Henrico Usserio* tunc temporis, cujus fides & sapientia ipsis erant exploratissimæ, aut digniorem, aut magis idoneum reperiri posse, hi Summates censuerunt. Ille verò itinere in *Angliam* maxima animi cum lætitia, A. MD. XC. suscepto, nullis parcens sumptibus, nullosque labores subterfugiens, ita strenuè & præclarè isthoc munere functus est, ut (a) chartam fundationis tricesimo die Martii A. MDXCII. datam, & Regio

(a) Vide epistolam CXLV *Jacobi Usserii Armachani* ad D. *Gulielmum Laudum*, tunc temporis Episcopum *Londinensem*, in *Sylloge*.

Regio sigillo munitam, tandem auspicatissimè impetraverit, cujus certissima spe fretus, in patriam redux, immortali hoc beneficio jam donandam, summis omnium gratulationibus excipitur. Reliquit *Henricus* filium *Robertum*, paternæ eruditionis & pietatis ex asse hæredem, qui in isthoc Collegio educatus, inque sociorum numerum adscriptus, postea ex commendatione Consobrini sui, *Jacobi* nostri, & insigni elogio illius virtuti debito, & quod ipsa veritas, nullo respectu ad cognationem habito, exegerat, quod dederat (a) in literis ad D. *Laudum*, qui multum in rebus ad Ecclesiam Academiarumque disciplinam apud Serenissimum Regem, *Carolum I.* potuit, & unanimi sociorum consensu, præfectura istius, A. MDCXXIX. donatus est. Hic vero, quinquennio elapso, ad Episcopatum *Kildariensem* merito suo evectus, se sacrâ infulâ fideli pastoralis curæ administratione omnino dignum præstitit. Tandem ex crudelissima & quàm maximè execranda *Hibernorum* Pontificiorum rebellione & laniena eluctatus, in *Angliam*, insanis motibus tunc agitari incipientem, aufugit, ubi summis ob patriam, horrendum in modum desolatam, mœroribus confectus, vergente ad finem anno MDCXLII. *Pontabirsleiæ* in provincia *Salopiensi* diem suum obiit.

Robertus Usserius, Episcopus *Kildariensis*, *Jacobi* consobrinus.

Non hîc prætereundum est silentio, quod *Jacobus* noster familiari apud amicos sermone, tanquam singulare & rari exempli, commemorare solebat, nempe sibi duas Materteras, an vitio naturæ, an morbo, incertum, ab ipsis cunabulis omni oculorum lumine, & usu carentes, obtigisse, quarum institutione & cura, dùm puer erat, legere edoceretur. Quod quidem intellectu haud facile videtur, nisi dixerimus, illum, nominibus figurisque literarum, non prorsus incognitis, quomodo in syllabas & verba connecti debeant, ab iisdem, aut vocem moderantibus, aut malam lapsantis linguæ pronuntiationem corrigentibus, didicisse. Illæ verò, quod aliis quoque cæcis frequenti usu venit, adeò felici tenacique pollebant memoria, ut aliquammulta integra sacrarum Scripturarum capita absque aliquo errore & cæspitatione, rogatæ experiundi causâ, repetere valerent. Hisce præloquiis defunctus, ad pressiorem vitæ *Usserii* nostri historiam venio.

Materteræ.

Prima fuit cura parentibus, quibus exploratum erat, semina pietatis ac reverentiæ erga sanctissimum Numen exhibendæ, in ipsis primæ pueritiæ

Educatio in studiis pietatis.

(a) *Ibid.*

ritiæ temporibus, jacta, in bonam frugem maturioribus annis adolescere, characteresque in animo, vanis falsisque præjudiciis & opinationibus vacuo, tanquam in rasa tabula, impressos signatosque, vix, aut ægrè quidem, obduci & obliterari, aut posse, aut solere, ut illius mens sensu religionis, ab omni superstitionis labe purgatæ, quantum tenella ætas ferret, imbueretur: proxima verò, ut doctrinæ, quæ puerilibus annis convenit, rudimentis erudiretur. Cujus exquisitæ educationis fructus postea per universam vitam maximè erat conspicuus. Nemo enim sacræ religionis instituta sanctiori zelo excoluit: nemo bonarum literarum studia impensiori diligentia prosecutus est.

Et literarum.

Octo annorum puer ad Scholam Grammaticalem, sub cura & institutione *Fullertoni* & *Hamiltoni*.

Octennis, quasi jam domesticis institutionibus superior, ad scholam Grammaticalem, quæ tum in Urbe natali, sub cura & disciplina duorum nobilium *Scotorum*, *Jacobi Fullertoni* & *Jacobi Hamiltoni*, inclarescere cœperat, missus est, linguâ Latinâ erudiendus.

Commodum enim accidebat, ut quo tempore Urbs ista ingenti Ludimagistrorum inopia laboraret, hi Advenæ humaniori literaturâ perpoliti, quo rem illam maximi momenti, cujus causa ex patria huc migrassent, meliùs celarent, laboriosum istud docendi pueros & adolescentes munus in se susceperunt; hoc modo, tum industria sua laudabili, tum suavissimis moribus, blandisque artibus, in gratiam *Anglorum* & *Hibernorum*, cujuscunque sortis & conditionis, sese insinuaturi. Vera enim itineris suscepti ratio hæc fuit. Serenissimus *Scotorum* Rex, *Jacobus*, istius nominis sextus, de successione ad *Angliæ* & *Hiberniæ* regna ineunda, quæ post obitum R. *Elisabethæ*, omni jure, tam divino, quam humano, illi competebat, impendiò solicitus, veritusque, ne aut malesanis technis aut aperta vi & armis Pontificiorum, aliorumve, qui novis rebus studerent, moræ & difficultates, haud facilè superandæ interponerentur, secundùm gratiam benevolumque affectum Reginæ, à nominando successore, ut illum magis redderet obnoxium, præfractè quidem abhorrentis, (neque enim, ut sæpe solebat, suo more, h. e. perquam eleganti dicere, *sepulchrale linteamen sibi coram oculis perpetuò objici* sustinuerit) non solum *Anglorum*, præsertim Aulicorum, animos quoquo modo conciliare, sed *Hibernos* tum veteris tum novæ prosapiæ, à quibus non leve ob diversos mores & simultates inter *Scotos* & *Hibernos* olim à longo tempore ortas, & usque productas, & ob durissimam in patriis ritibus retinendis obstinationem, impendebat periculum, in suas partes trahere omni nisu contendebat. Sub hac larva, *Fullertonus* & *Hamiltonus* in *Dubli-*

nium tanquam tutelares genii, qui liberis probè & feliciter educandis præessent, recepti, clam Regis sui causam egêre & tutati sunt, initâ cum nobilissimis viris, sive Romanæ, sive Reformatæ Communionis, qui aut propè & in vicinis Regionibus ampla possederant latifundia, aut negotiorum forensium causâ, illuc subinde convenerant, amicitiâ. Non parum sapientissimis R. *Jacobi* consiliis in ista Insula promovendis conducebat, illorum explorata fides, solers prudentia, & sagax ingenium: quod benè noverat, & expertus est Rex ipse, illos, prout meruere, longè splendidioribus dignitatibus, quibus sustinendis erant pares, admoturus. D. *Fullertonus* mox à Rege *Jacobo*, jam primo *Magnæ Britanniæ* Monarchâ, dignitate Equestri ornatus: deinde primus è cubiculariis secundi Ordinis serenissimi *Caroli*, tum Principis *Walliæ*, tum Regis constitutus: inter *Aulicæ* vitæ pompas & delicias consummatæ virtutis exemplum ubivis dedit, famæ satur, licèt non annorum, (non enim senilem ætatem attingebat) magnum sui desiderium reliquit, in sacello *Paulino* in Abbatiali Ecclesia *Westmonasteriensi* honorificè sepultus, cujus pene invidendas laudes in eleganti Marmore ad borealem murum affixo incidi curarunt superstites Amici. Alter verò D. *Hamiltonus*, primò ad parem Equestrem dignitatem, deinde verò ad titulum, gradum, & honorem Vice-Comitis de *Clandebois* in *Hibernia* evehebatur.

Fullertonus & *Hamiltonus* à Rege *Jacobo*, de quo bene meruerant, ad dignitates promoti.

Sub hisce Magistris Discipulus, tam bonæ indolis tantæque industriæ, in bonis literis non potuit non proficere quotidiè: nec opus erat stimulis, quibus ad pensum illud diurnum, quod imperatum fuerit, absolvendum incitaretur. Illorum præceptionibus avida aure & mente aliquatenus capaci imbibitis, post comprehensas digestasque Artis Grammaticæ & Rhetoricæ regulas, expeditumque Linguæ Latinæ usum, classicis Auctoribus, Poetis, Oratoribus, & Historicis assuefieri jam incipiens, hisce fundamentis jactis, planam facilemque fore ad eruditionem viam sentiebat: semperque hanc felicitatem sibi gratulatus, illud inter benignioris Providentiæ munera recensere solitus erat, quod in tales Præceptores felicissimo auspicio incidisset, quos, dum vixerint, omni cum debito honore prosecutus est, quorumque memoriam charam habuit, meritissimisque elogiis ex grati animi tenerrimique affectus sensu exornavit.

Usserii in bonis literis felix progressus.

Cùm verò integrum quinquennium, in schola, sub sapientissimorum Præceptorum disciplina, acquisita præcocis ingenii laude, explevisset *Usserius*, inde ad novum, illudque nobilius, altioris doctrinæ seminarium ex consilio eorundem transplantatur.

Collegii *Dublinienſis* Status. Anno MDXCIII. Fabrica Collegii *Dublinienſis*, de quo ſupra egi, ſanctiſſimæ & individuæ Trinitatis honori & gloriæ dicati, abſoluta, cujus præfectura pro tempore primo fungi dignatus eſt reverendiſſimus Vir, *Adamus Loftus*, Archiepiſcopus *Dublinienſis*. Primus autem Cancellarius *Gulielmus Cecilius*, Baro *Burghleius*, *Angliæ* Theſaurarius, ob ſummam in rebus maximi momenti adminiſtrandis prudentiam, optimè de Regina *Eliſabetha* & patriâ meritus, æternis elogiis memorandus. De ſociis alumnisque, qui in juſtam ſocietatem, juxta chartam fundationis, coaleſcerent, eligendis admittendisque erat deliberatum. Non amplum ſtudioſorum numerum primò illic recipi paſſus eſt novellus iſte & incompoſitus Collegii ſtatus, qui ſubinde auctis reditibus, erat augendus. Non plures enim ſocii, quàm quatuor in ipſis initiis admittebantur, qui Philoſophiam, aliaſque liberales Scientias docerent; viz clariſſimi & doctiſſimi viri, *Lucas Challonerus*, *Gulielmus Daniel*, *Jacobus Fullertonus*, & *Jacobus Hamiltonus*, quorum duo poſteriores nuper, ut paulò ante memini, ſcholæ fuerant meritiſſimi Rectores. Cùm verò ad Alumnos ſubſtituendos deventum fuerit, Commiſſarii, penes quos erat harum rerum cura & arbitrium, *Uſſerium* noſtrum admittendum eſſe, illiusque nomen in matricula, certa & fideli rerum geſtarum cuſtode ad ſeram poſteritatem continuanda (a) inter primos inſcribendum maxima cum animorum conſpiratione ſtatuere: quod quidem ab iisdem conſultò factum fuit, tum ut ſe erga Avi materni, qui hoc Collegium exſtrui oportere olim in Comitiis Parlamentariis propoſuit, memoriam, tum erga Patruum, ex cujus indefeſſa diligentia ad auſpicatiſſimam hujus ſancti propoſiti conſummationem non leve acceſſerat momentum, gratos præſtarent, tum ut naſcenti Academiæ novus exſurgeret ſplendor ex tali Alumno, ingenii dotibus longè ſupra ætatem cumulatiſſimo, de quo lætam, eamque firmam ſpem optimæ frugis inde proventuræ ex ejusmodi primitiis primordiisque concepiſſent, quod Deo Opt. Max. vitam prorogante, non ſolius *Hiberniæ*, ſed totius etiam *Europæ*, lumen & ornamentum eſſet evaſurus.

Inter primos alumnos admiſſus *Uſſerius*.

Uſſerius jam ex anguſtis ludi literarii parietibus ad liberiora Collegii ſpatia ſubductus, dum Logices & Philoſophiæ *Ariſtotelicæ* inſtitutionibus, prout ratio diſciplinæ exigebat, ſub regimine D. *Hamiltoni*, cujus fidei &

(a) V. Epiſtolam D. *Uſſerii* ad *J. Hevelium Londini* Kalend. Novembr. 1650. datam: Epiſt. CCXL. Hoc autem ordine tres alumni primum ſoli admiſſi erant, ut D. *Waræus* in Annalibus ſuis refert, viz. *Abel Walsh*, *Jacobus Uſher*, & *Jacobus Lee*.

& curæ à Parentibus peculiarem in modum erat concreditus, sedulam navaverit operam, lectioni historiarum, ad quam potenti naturæ genio, mirè propendebat, horas subcesivas impendit. Interim celari neutiquam debet, huic pertinaci studio tum poeseos, tum chartarum lusoriarum amorem, sive ex æmulatione sive ex sodalium lenociniis sensim irrepentem, frigidam suffudisse: sed mox recollectis animi viribus, præstigiatricem istam artem, omnemque lusum, quibus utrisque ab utilissimis maximique momenti rebus serio prosequendis mens planè avertitur, adjutrice divina gratia, penitus excussit, nunquam ad ejusmodi studiorum oblectamenta, vel potius impedimenta, postea reversurus. Dum verò præclarissimam istam *Ciceronis* sententiam, *Nescire, quid antequam natus sis, acciderit, id est semper esse puerum*, animo sæpè sæpiùs volvisset, illiusque veritate percepta, aureum illum *Sleidani, de quatuor summis imperiis*, libellum ingenti cum delectatione legisset, ab isthoc tempore, vitæ secuturæ, si Deus dederit, cursu, reliquis studiis non insuper habitis, omnium seculorum historias, tandem aliquando complecti apud se constituit. Prodigio simile videbitur, adolescentem præter propter quatuordecim annorum res maximè memorabiles juxta seriem temporum ex libris historici argumenti, quos nancisci licuit, in facilem synopsin contrahere potuisse; quæ, licèt vix quicquam accurati & pensi continere rigidis censoribus habeatur, & cujus fortassè ipsum postea puduit, ipsius tamen solers & acre ingenium, industriam igneumque mentis vigorem, luculento isthoc documento, quod in ista ætate neutiquam erat exspectandum, ostendit.

In primis literarum tyrociniis lectioni historiarum addictus.

Crescentibus annis, vitæ piè juxta S. Scripturarum, quas summa reverentia erga istum *Librum Librorum*, uti appellare solebat, impulsus, assidua manu versavit, normam agendæ, studium quoque pariter crevit: quod ex piorum librorum, & præsertim *Meditationum* S. *Augustini*, frequenti lectione aluit; inde occasione de rebus divinis sacrisque Religionis Christianæ officiis, quod præcipuum erat, recolendi captata, ut dum cæteri, aut lusibus, aut deambulando simul se se recreaverint, ille solus, sive in avia, sive juxta ripam fluminis non rarò secessit, cœlestium rerum contemplationi intentus, præcipuè verò, pro more solenni, nec intermittendo, pridie, antequam ad sacram synaxin accedens, sacrosancta Eucharistiæ symbola esset percepturus.

Summa reverentia erga S. Scripturas accensus.

Anno

Artium Baccalaureus XVII. ætatis anno in controversias de dogmatibus Theologicis agitatas inquirere cœperat.

Anno ætatis decimo ſeptimo gradum Baccalaureatûs in Artibus juxta formam ſtatutorum capeſſivit: circa quod tempus & deinceps, haud modica linguarum Græcæ & Hebraïcæ cognitione, priùs acquiſita, de ſententiarum & opinionum, quibus variæ Chriſtianorum ſectæ, in ſacris inter ſe commiſſæ erant, divortiis & diſſidiis mœſtus & ſolicitus, quo melius quale quale judicium, quatenus Veritatis amantem & ſtudioſum in iſta juvenili ætate decuit, libratis rerum momentis, informaret, controverſiarum, quæ tum acerrima cum mentis contentione alterutrinque agitarentur, præcipuæ notæ libros ſtudioſè pervolutavit. Vix quippiam laudis in ſe continere videbatur, communionis Reformatæ, quam amplexus eſt, profeſſionem ſolis natalibus, caſui, primæ educationi, aut præceptis & exemplo aliorum, ſine aliqua exploratione, deberi. Veritas quippe, quo ſeverius examen ſubit, eo magis diligitur, mordicuſque retinebitur, cùm nihil tam certum ſit, quod omnes experiundo fatentur, quam quod ex dubio certum & teſtatiſſimum eſt. Quod quidem *Uſſerio* opportunè & feliciter admodum ceſſit. Ne verò partium ſtudio admiſſiſque præjudiciis ſibi illuſiſſe, aut nimiùm facilè credere, quicquid animo allubuerit, videretur, Romanarum partium maximi nominis Theologos, & præcipuè *Stapletonum* noſtratem, (cujus librum Anglicè editum, inſcriptumque, *Fortalitium fidei inter Anglos primum plantatæ*, plusquam ſemel legebat) conſulere non recuſavit, imò potius prompto animo geſtiebat. Non diu animi dubius hærebat, ſed indies confirmatior factus, veritatis Evangelicæ dogmata contra eorundem ſtrophas certa ſcientia doctoque zelo ex ſacris ſcripturis ſeriaque meditatione inſtructus, pro re nata tueri non ſegniter detrectavit. Cum verò *Stapletonus* iſte veteris Eccleſiæ Chriſtianæ cum hodiernæ Eccleſiæ Romanæ placitis concordiam & conſenſum in Patrum ſcriptis ubivis comparere venditaſſet, intentato noſtris graviſſimo novaturiendi in rebus fidei & doctrinæ reatu, ille ex cauta & ſapienti ſuſpicione veritus, ne jactabundus iſte Patrum, quos ubivis crepat, teſtimonia, aut falſa pro veris ſupponendo, malè citaret, aut in alienum ſenſum detorquendo pejus interpretaretur, omnium *Patrum*, quotquot exſtabant, ſcripta, tandem aliquando accuratè perlegere obfirmato animo ſtatuebat, tam in Doctrinæ Chriſtianæ puritate per continuam ab Apoſtolorum temporibus ſucceſſionem ad Concilium *Tridentinum*, cùm nondum typhus ſecularis & ſuperſtitio in Eccleſiam Occiden-

dentalem fraudibus & tyrannide *Romanorum* Pontificum irrepsissent, explorandа, quàm in Historiis sacris & profanis, Antiquitatibusque *Britannicis* investigandis, futuræ vitæ labores & studia per Dei gratiam impensurus: quod illum optimè fecisse, ex libris in lucem editis, universo orbe Christiano consentiente, abundè liquet. Sed nolo argumentum hoc intempestivè præoccupare, quod commodiori loco tractabitur.

A. MDXCVII. illustrissimus vir, *Robertus*, Comes *Essexiæ*, à Regina *Elisabetha* ad regendam *Hiberniam* summa cum potestate missus, *Dublinium* appulit. Non multò post, à primoribus novellæ Academiæ, cujus erat Cancellarius, solennibus Comitiis, honoris causâ, indictis, invitatus, facilis annuebat, orationibus utpote gratulatoriis, disputationibus, reliquisque exercitiis Scholasticis, prout par erat, excipiendus. Inter cæteros *Usserio* provincia quasdam theses ex interiori Philosophia petitas defendendi erat demandata, quam multa cum Proregis & illustrium Auditorum coronæ laude & applausu sustinuit & ornavit, inde ob volubilitatem linguæ, ob disputandi subtilitatem, & denique ob ingenii in profunda sensuum penetrantis acumen, in majore existimatione habitus.

Ad theses quasdam Philosophicas, coram Prorege defendendas selectus.

In hoc laudatissimo stadio haud intermissis gressibus procurrentem stitit ex improviso casus, qui illum à composito mentis statu penè dejecit, pectusque gravissima ægritudine opplevit. Cùm enim ille clam & secretò, non voto quidem solenni, sed firma destinatione, quantum ipsi, nondum à Parentis tutela & potestate emancipato licuit, se Deo & Ecclesiæ addixisset, Pater ingenii & industriæ illius fama excitus, deque futuris bonis fortunis augendis non parum solicitus, de illo in *Angliam* mittendo cogitat, ut ibi legum municipalium, quarum accuratior severiorque cultura opes, honores, & adpromittere & largiri solet, studiis, praxique Curiarum incumbens, earumque profunda mysteria subtilissimosque apices septennali mora edoctus, in Patriam redux, Patroni & Advocati in Causis forensibus agendis partes majori tum commodo tùm fama sustineret. In hoc conflictu, quid agier oportuerit, non adeo proclive erat statuere. Propositum sanè istud reluctante animo & aversissima aure primò excepit *Usserius*: sed pietas jussit, ut paternis consiliis monitisque, quibus neutiquam erat obsistendum, obsequeretur. Ideo se itineri *Anglicano*, prout commodum videbitur, accinctum pomptumque fore spondet, divina bonitate confisus, aut Pa-

Studio legum municipalium à Parente destinatus.

trem mutaturum esse istud consilium, aut res novas, quæ destinatum *istud iter* præcludere possent, inde emersuras. Interim Pater hoc anno viz. MDXCVIII. ultimum diem suum obiit, non sine magno piissimi filii luctu, qui jam invitus licèt, ex hoc peracerbo fato, sui juris factus, post funus elatum, de instituto & professione vitæ non longa aut perplexa deliberatione opus habuit. Jam enim omnibus remotis obstaculis, in numerum sociorum Collegii adscitus est: qua quidem in eruditam istam societatem admissione, in perpetuum, sub æquis conditionibus, duratura, nihil sibi gratius accidere potuit; eò quod jam inde Theologiæ operam navandi, & sacerdotale ministerium præfinito tempore suscipiendum obeundi, quod diu animo infixum habuerat, desiderabilis quædam necessitas illi, ni jure suo cessurus esset, fuerit imposita. Obtigerat paulò antè ipsi jure primogenituræ lauta hæreditas: in qua hercíscenda & administranda, cùm sensisset gravissimam istam negotiorum civilium, quibus erat penè obruendus, molem, cum vitæ contemplativæ otio & tranquillitate consistere neutiquam potuisse, litesque de quapiam parte peculii intricatas, & in foro decidendas, à quibus, si quis unquam, maximè abhorrebat, subinde nascituras re seriò perpensa & cum Amicis communicata, jus suum transcribit in Patruum reliquosque fideicommissarios, ut juxta ultimas Testatoris tabellas matri, fratri, septemque sororibus meliùs commodiùsque provideretur. Ne verò quippiam hac ex parte temerè, imprudenter, & inconsultò fecisse, rigidis censoribus, quasi omnem sui ipsius curam abjecisset, videretur, certam annui reditus in proprios usus, tum ad emendos libros, tum ad alia vitæ commoda, proportionem reservavit.

Sed Patre mortuo, aliud vitæ institutum eligit. In socium Collegii electus & admissus.

Hæreditatem relictam inter matrem, fratrem & sorores dividit.

Hactenus magnam de se inter amicos & familiares excitavit exspectationem *Usserius*: quæ mox apud omnes cives *Dublinienses* magis magisque crevit, & latè propagata est, ex superveniente hoc, qui sequitur, casu.

Disputationem cum quodam Jesuita init.

A. MDIC, *Henricus Fitz-Simon*, Jesuita *Hibernus* ob spretas violatasque regni leges in pervertendis subditorum mentibus à religione publica auctoritate stabilita, occupatissimus, in arce regia tunc temporis detinebatur. Ille verò utpote vir profusæ loquentiæ & projectæ audaciæ, atroci & immani Ecclesiæ Romanæ placita propugnandi zelo agitatus, inconditis clamoribus & perfricta jactantia quoscunque Reformatæ Communionis Mystas ad disputandum provocavit: se ipse *Urso* assimilans, qui *palo depactus*, *à canibus exagitari gestiebat*. Istorum tem-

temporum hiſtoriam retexere aut narrationem iſtam de hiſce velitationibus, in Epiſtola dedicatoria ad *Claudium Aquavivam*, aut in præfatione ante Librum, qui, *Britannomachia Miniſtrorum in plerisque & fidei fundamentis & fidei articulis diſſidentium*, poſt quatuordecim annos * editus inſcribitur, ab ipſo conſcriptam, ineptulis cavillationibus, calidis mendaciis, putidisque convitiis in viros clariſſimos, quos Antagoniſtas habuit, effuſis, in examen revocare, utpote omninò præter hujuſce commentationis, quam aggreſſus ſum, inſtitutum, neque libet, neque convenit. Ea ſola, quæ de *Uſſerio* noſtro, nomine licèt celato, promit, hîc integra, appoſitis quidem breviculis ſtricturis cenſuriſque exhibebo.

* *Duaci* in 4. 1614.

Prodiit quidem ſemel in ſumma vocis vultusque trepidatione, octodenarius præcocis ſapientiæ (non tamen malæ, ut videbatur, indolis) juvenis, neſcio, an auræ popularis cupidior, ſaltem de abſtruſiſſimis rebus Theologicis, cùm adhuc Philoſophica ſtudia non eſſet emenſus, nec ephebis egreſſus, diſputandi avidus. Hunc autem juſſi ſuorum calculos adferre, quibus pugil ſeu agoniſta idoneus renunciaretur, & vel cum ipſo diſputationem me initurum. Sed ſicut ipſi eum minimè tanto honore dignati ſunt, ita me viciſſim ſua deinceps præſentia dignatus ipſe non fuit. Ita ille, qui in multis corrigendus eſt. Sic enim res iſta ſe habet.

Cum duo treſve è noſtris Theologi, & ætate & dignitatibus Eccleſiaſticis venerabiles, quos ille pro modeſtia ſua *Pſeudo decanos* nuncupat, experti primo congreſſu, ex iſtiusmodi tumultuariis altercationibus cum loquaciſſimo Sophiſta habitis aut habendis, non quaſi illi certamen hoc inire, quod ille perabſurdè fingit, præ metu detrectaſſent, vix quicquam commodi fructusve percipi potuiſſe, illius inſaniam caſtigare, calumniaſque refellere apologiis publici juris factis, maluiſſent, in arenam deſcendit *Uſſerius*, juvenis novemdecim annorum, non ſibi fidens placensve, non δόκησι σοφίας aut vanæ apud Populares ſuos captandæ gloriæ cupidus, ſed ſolo Veritatis amore, quo totus ardebat, exſtimulatus, cum iſthoc *Thraſone* manum conſerturus. Quo conſpecto, faſtu excandeſcens, præ indignatione infrendùit *Simonides*, exprobrataque illi recenti juventa, contemptim *Puerum* appellavit: licèt illo non pluribus quam undecim aut duodecim annis natu prior fuerit. Sic eadem impotenti ira contumelioſisque dicteriis puſillum *Davidem*, fortaſſis non majoris ætatis, laceſſivit *Philiſthæorum*, qui, *Iſraelis* agminibus exprobravit, pugil. Sed hunc *Puerum* in hac pugna non terga vertentem,

 non

non segnem, aut meticulosum invenit Adversarius, sed acrem, ictibusque repetitis insistentem, sed intrepidum bellatorem, causam religionis, pari tamen modestia & vocis moderatione ac lenitate, propugnantem, quam ille *summam vocis vultusque trepidationem*, *inverecundè & perversissimè* interpretatus est. Illius autem arbitrio reliquit, de quibuscunque controversis Theologiæ articulis, prout à *Bellarmino* erant dispositi, vel qualicunque methodo, ad omnem confusionem, quæ aliter esset oritura, amoliendam, disputationes futuras instituere, ut de veritate illorum, in quam partem se inclinaverit, Auditoribus, qui intererant, aut interesse discuperent, meliùs & dilucidiùs constaret. Inter utrosque primò concordatum fuerat, ut concertationes istæ à dogmate de *Antichristo* inchoarentur, semel singulis septimanis ex pacto repetendæ. Sed finita primâ, Jesuita, qui exindè triumphos sibi ab Agonothetis decerni animo priùs concepisset, metuens, uti conjecturam facere videtur, de illo potius triumphandum esse, longas moras nectit. Ideo *Usserius* literis, (utpote quarum apographum apud se reservaverat) quæ miram prorsusque ingenuam pietatem totæ spirant, ad illum scriptis, improperium de ipsius *pueritia* impactum diluit, se nullam justam inde occasionem, cur hac de causa tantopere fastidiretur, dedisse, exemplo *Davidis* cum *Goliatho* pugnaturi, non suis viribus fretum, *venisse in nomine Domini*, *qui ex ore infantium & lactentium propter inimicos ipsius perficere laudem interdum solet*: cùm nullas ab illo, prout discedenti spoponderat, literas hactenus accepisset, jam cupere certiorem fieri, an collationem promissam susceptamque renovare vellet: sin minus, quicquid hucusque alterutrinque gestum fuerit, publici juris fieri oportere. *Simonides* verò jam conscius, quod audacissimis, iisque crebrò repetitis, provocationibus, sibi nodos haud facilè explicabiles innexuisset, à respondendo prorsus abstinuit, & quasi saucius à vulnere, nuper inflicto, ab omni futuro certamine se subducens, non amplius in scenam prodire voluit: ne verò à causa cadere, aut propriæ existimationi apud suos defuisse videretur, *se*, proposita, quam supra retuli, conditione, *& cum illo*, h. e. puero, *disputationem initurum*, & quidem falsò, obtendit. Quod planè merum erat ἠρήσφύγετον, non enim opus erat alienis calculis, quod subdolè postulavit, ut cum minori infamia ex nassa, in quam temerariis suis ausibus, incidisset, elaberetur, quibus *Agonista idoneus renunciaretur*. Ipse enim vires illius expertus fuerat, & si huic congressui omninò impar esset faciliorem de

Puero

Puero reportaſſet victoriam. Sententiam de *Uſſerio* hactenus in pectore ſuppreſſam diſſimulatamque, ſequentibus annis, vi Veritatis victus, clarè protulit, & *Acatholicorum doctiſſimum* faſſus eſt. Hinc de iſtius elogii ipſi à *Philippo Alegambe*, nimis hac ex parte credulo, *in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jeſu* adſcripti falſitate cuivis candido Lectore judicare licebit, *quod ad certamen provocatus à quopiam inter ipſos doctiſſimo, cum condixiſſet diem, obtinere non potuit, ut tandem prodiret, ad pugnam glorioſus provocator.*

A. MDC. Lauream Magiſtri in Artibus adipiſcitur, & poſt aliquot annos, benè aucto ſtudioſorum, ex omnibus regni provinciis *Dublinium* ad capiendos ingenii fructus confluentium, numero, fit, juxta diſciplinam regimenque in *Anglia* inſtitutum, primus Academiæ Procurator. Cujus muneris adminiſtrati, (a) ipſe ad ſupremum dignitatis Eccleſiaſticæ in *Hibernia* culmen evectus, non ſine ingenti lætitiæ & voluptatis ſenſu meminiſſe viſus eſt.

Laurea magiſtrali inſignitus. Primus iſtius, Academiæ Procurator.

Ineunte novo ſeculo, priuſquam viceſimum ætatis annum exceſſiſſet, à Primoribus Collegii, è quorum arbitrio totius diſciplinæ & regiminis diſpoſitio & ratio pendebat, *Uſſerio* catechiſandi ſive juniores Academicos in doctrina & fide Chriſtiana inſtituendi munus, quod aliter præ humili de ſe opinione recuſaviſſet, erat impoſitum: quo, ut majori cum Auditorum utilitate defungi poſſet, præcipuos ſacræ Theologiæ articulos, juxta cummunes locos, pro more iſtorum temporum, ſingulis ſeptimanis in ſacello explicavit. Ita olim (b) *Origenes* ob exquiſitam in ſacris ſcripturis peritiam mirabilemque judicii in ipſa viridi juventa ſagacitatem, utpotè planè octodenarius in ſchola *Alexandrina*, eidem ſacro Catechumenos inſtruendi officio ex mandato *Demetrii*, iſtius ſedis Epiſcopi, admovebatur. Ex hiſce Theologicis prælectionibus, uti ex privatis colloquiis, liquidò conſtabat, *Uſſerio*, præter ſolidam rerum ſacrarum divinarumque intelligentiam & ſenſum, tantam copiam ordinatamque verborum ſtructuram, & facilem expeditumque dicendi uſum ſuppetiiſſe, ut aliqui ex amicis judicaverint, illum valdè idoneum eſſe, qui conſcenſis roſtris, in ſacris cœtibus verba haberet: quorum tamen ſuaſibus neutiquam cedens, in publicum pertrahi nolebat. Sed novis argumentis, quibus erat expugnandus, propoſitis, ſuperiorum voluntati & juſſibus

Anno MDCI. catechiſandi munus in Collegio obit ſuſtinetque.

(a) Vide Epiſtolam ad Archiep. *Laudum* in *Sylloge.* pag. 459.
(b) *Ἔτος δ' ἦγεν ὀκτωκαιδέκατον παρ' ὃ τοῦ τῆς κατηχήσεως προέστη διδασκαλείου, Euſeb.* Hiſt. Eccleſ. lib VI. cap. 3.

bus non amplius obſiſtere auſus eſt. Illis enim quantum utilitatis in univerſam Eccleſiam *Hibernicam*, imò in rem Chriſtianam, in omne ævum, ex novæ Academiæ fundatione redundaturum eſſet, hoc tempeſtivo, ne dicam, præmaturo ſpecimine, quaſi in anteceſſum demonſtrare, è re ſua fore viſum eſt. Tres igitur Juvenes, magiſtrali laurea inſigniti, iique pietatis, ingenii, & doctrinæ fama inſignes, ſelecti erant, qui coram Prorege, aut, illo abſente coram Juſtitiariis Conſiliariisque Regiis, (quos Anglicè vocant *the ſtate*) ſubinde concionarentur, viz. *Uſſerius* noſter, *Abel Walshius*, (*Valeſius*) & *Joannes Richardſonus*: quorum ſingulis diſtinctæ partes fuerant demandatæ. *Richardſoni* erat die Mercurii, quasdam pericopas Prophetiæ *Iſaiæ*, juxta ſeriem capitum, quoad literalem ſpiritualemque ſenſum, interpretari, & corollaria inde deducta ad vitæ praxin applicare: de quo pauca hæc referre oportet; quod inter inſigniſſimos ſacræ Theologiæ Academiæ *Dublinienſis* Doctores non mediocrem obtinuerit locum, & tandem ſanctitatis, eruditionis, & ſapientiæ meritò ad Epiſcopatum *Ardachenſem* fuerit promotus. Flagrante impia & cruenta *Hibernorum* rebellione, perfugium in *Anglia* quæſivit, & invenit, ibique A. MDCLIV. ſenio confectus, naturæ conceſſit. Vir ſanè longè doctiſſimus, & in abditis ſcripturarum ſenſibus eruendis, inque ſacra (a) Chronologia verſatiſſimus: quod præclariſſimæ illius ſelectæ obſervationes & explanationes in V. Teſtamentum, & præſertim in librum *Geneſeos* Annotationes, paulò poſt ipſius mortem, *Londini*, MDCLV. *Folio*, inſcriptæ D. *Uſſerio*: cujus literas ad edendum iſtud opus hortatorias, quaſi in auctoramentum præmiſerat vir modeſtiſſimus, faciunt teſtatiſſimum. *Valeſius*, qui poſtea doctoratu in facultate Theologica auctus erat, ſumma quæque Theologiæ capita, è ſcripturis ſacris & ex divinæ illius ſcientiæ fontibus diebus Dominicis tempore antemeridiano expoſuit & explicavit. *Uſſerius* verò, poſt confirmatam dogmatum religionis in articulis doctrinæ & fidei Eccleſiæ *Anglicanæ*, legibus ſtabilitæ, veritatem, & errores ſuperſtitionesque *Romanenſium*, ſequioribus ſeculis introductas, redarguebat, ſalutaribus verèque Chriſtianis monitis, quibus omnes, quotquot intereſſent, non ſolum in ſancta fide

Ille duoque alii, ut publico munere concionatorio fungerentur ſelecti. Hi autem erant *Walſhius* & *Richardſonus*.

(a) D. *Uſſerius* in altera *Annalium* parte, editionis *Pariſienſis* 1673. pag. 620. *Publici Chriſti miniſterii Acta per quatuor Paſchata diſtincta ex quatuor Evangeliorum harmonia hîc exhibemus, à Viro erudititiſſimo & in Sacrarum literarum ſtudiis longè exercitatiſſimo*, Joanne Richardſono, *S. Theologiæ Doctore*, & Ardachadenſis *in provincia noſtra* Armachana, *Eccleſiæ Epiſcopo digniſſimo concinnata*.

fide magis magisque inſtructi, ſed meliores, & vita & moribus ſanctiores redderentur, in coronide additis. Sed non multò poſt, mentem valdè dubiam perplexamque habuit, an ipſe hanc neceſſariam ſacri Miniſterii partem diutiùs obire ſalva conſcientia potuerit nec ne: ut pote cùm nondum ob defectum legitimæ ætatis ex rigore canonum fuiſſet ſacris ordinibus initiatus. Parum conducebat dixiſſe illud per modum *probationis & exercitationis*, ſive experiendi tum mentis tum corporis vires cauſa, factu licitum reddi. Ut ergo ſcrupulus iſte, quo diſtinebatur, animo penitus eximeretur, diſpenſatione, quam iidem canones caſibus extraordinariis, quando nimirum defectus iſte reliquis omnibus dotibus requiſitis abundè ſuppletur, indulgere ſolent, facilè in ipſius gratiam impetrata, à Patruo, reverendiſſimo *Henrico* Archiepiſcopo *Armachano*, eodem tempore & ad Diaconatum & Presbyteratum, Dominica ante feſtam Natalis *Chriſti* *, tunc ſolenni juxta inſtitutum Eccleſiæ ordinatione facta promovetur,

Uſſerius Diaconus & Presbyter ordinatus.

* Anno MDCI.

Hoc Apoſtolico auctoramento munitus, & quaſi cœleſti vigore animatus, ad ſacrum iſtud opus, paulò intermiſſum, ſe alacriùs fortiùsque accingit, lucrandis *Chriſto* animabus, & Veritati Evangelicæ inter gentiles ſuos, avitæ ſuperſtitionis præjudiciis miſerè deluſos & occæcatos, propagandæ, ſi quis unquam, impendiò intentus. Ab hoc tempore, & deinceps, per univerſum vitæ curriculum, ut illud, licèt loco & tempore non ſuo, aſſumpta prolepſi, referam, quamlibet concionandi occaſionem, ſæpe non rogatus, captavit: quo frequenti & aſſiduo uſu poſthac ingentem argumentorum vim, quæ, tum ad ſuadendum morigeris, tum ad revincendos refractarios ab Oratoribus adhiberi ſolent, prout inſtituendorum intellectus lumine, ut vitæ Chriſtianæ officia clarè percipiat, aut conſcientia ſtimulis, ut ea præſtet, indigere videatur, venuſtatemque & facilitatem pronuntiandi, vehementi ardore commixtam, ſibi comparavit. Hac autem facultate prædicandi, ſive *Chariſmate*, ut quibusdam placet, ſi tamen hoc ævo ita appellandum ſit, quod, divina gratia adjuvante, induſtria, ſtudio, ſolertia mentis, arte, methodo, tenacique memoria acquiritur, utendi, illudque in commune bonum impendendi mox juſtiſſima dabatur opportunitas.

Ab iſthoc tempore frequens & diligentiſſimus Concionator.

Vergente ad finem hoc anno, exardeſcebat in *Hibernia* fœda rebellio, quam quidam Dynaſtæ Romanæ Religionis, clientelis & opibus præpotentes, arctiſſimo fœdere coeuntes; numeroſo milite conſcripto, conciverant, qui, militaribus copiis ex *Hiſpania* ſubmiſſis, *Kinſaliam*, aliaque fini-

Quorundam Procerum *Hibernorum*, opitulantibus *Hiſpanis* rebellio.

finitima munimenta, ope & proditione civium, occupantibus elati, *Hiberniam* ex *Anglorum* imperio eripiendi altas ſpes in pectoribus aluere, & de univerſa ſuorum defectione, rebus tunc in præcipiti ſtantibus, mox ſecutura, mirificè ſibi complacuere, & blanditi ſunt. Sed aliquanto poſt tempore, prudentia & fortitudine D. *Caroli Blunti*, Baronis *de Montjoy*, Proregis, rebellium vires erant proſtratæ, ac *Hiſpani* profligati, qui ad deditionem adacti, non minori militum cæde ac ignominia, pactis conditionibus, *Anglicis* navibus revecti ex inſula diſceſſerunt. Fortaſſe memoratu non indignum videbitur, eo ipſo die, viz. XXIV. Decembris, quo prælium iſtud commiſſum erat, *Uſſerium*, quintiduo, poſtquam ritè ordinatus fuiſſet Presbyter, coram illuſtriſſimis Conſiliariis tunc ad ſupplicandum Deo pro felici iſtius expeditionis exitu ſolennem in modum congregatis, in prima verba Epiſtolæ ad Angelum Eccleſiæ *Sardenſis Apocal. III.* I. directæ: *Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es*, peroraſſe.

Ex hac inſigni victoria opportunè reportata, poſt pauculas concuſſiones, quæ citò evanuere, tranquillitas *Hiberniæ*, utpote Ductoribus & Anteſignanis rebellium, aut ſolum vertentibus, aut ſe ad ſylvas, paludes, aliaque latibula præcipiti fuga recipientibus, aut depoſitis armis, agnito ſcelere, miſericordiam implorantibus, tota pendere videbatur: ſed ne exitiale hoc malum ex inſano Romanæ ſuperſtitionis, quam gens obſtinatiſſima, & hac de cauſa, ad ſeditiones & tumultus nimium proclivis, ſuis licèt juribus & poſſeſſionibus ſub æquiſſimarum legum moderatione & patrocinio ſecurè gaudens, & ab omni injuria & exactione, pariter ac *Angli*, ſive indigenæ, ſive advenæ libera & communis, mordicus amplexa eſt, retinuitque, ortum, denuo recandeſceret, maximè erat providendum. Cui penitus exſcindendo non aliam aut aptiorem aut commodiorem methodum, excogitari potuiſſe, ſeriò rem perpendenti facilè liquebat, quam ut *Hiberni*, ſacrarum Scripturarum penitus rudes, in doctrinæ Chriſtianæ capitibus articulisque, quatenus in Eccleſia Reformata *Anglicana* & *Hibernica*, à qua ex ſola ignoratione tantoperè aufugiſſent, exhibetur aſſeriturque, accuratiùs quidem erudirentur. Proinde ſtatutum, quo ſinguli ſuas parochiales Eccleſias adire, & publicis precibus & concionibus, diebus Dominicis feſtisque intereſſe, ſub pœna pecuniaria, quotiescunque abſuerint, exigenda, tenentur, quod in deſuetudinem abiiſſet, in uſum revocatur: Deputantur Eccleſiis, per varias Urbis regiones ſparſis, idonei viri, quisque in propria

Conſiliarii Regii de erudiendis *Hibernis* in articulis religionis ſoliciti, jubent, ut precibus publicis & concionibus interſint.

pria ſtatione defixus , qui hiſce ſacris muniis obeundis incumberent ; remque iſtam peculiarem in modum urgerent. Eccleſia S. *Catharinæ* dicata *Uſſerio* quaſi ſortitò obtigebat , qui methodum prius inchoatam , quam ſupra memoravi , repetiit , quam cæteri ſymmyſtæ pro virili proſequi deberent. Præcipua uniuscujuſque concionis capita & argumenta mox brevi verborum ſumma , ut memoriæ tenacius infigerentur , in quæſtiones & reſponſiones digeſſit , in quorum exploranda fide & veritate quosdam adultioris ætatis ſe ſiſti ſequente Dominica examinandos , non ſine maximo adſtantium fructu , neutiquam pudebat.

Methodus qua in hoc ſacro concionandi ad populum munere obeundo uſus eſt *Uſſerius.*

Ab hiſce autem rudimentis origo prolixi , inque magnam molem excreſcentis, Catechiſmi uſibus familiæ ſuæ primò deſtinati , qui poſtea alienis , ne dicam heterodoxis , additamentis ſuffertus , ſub illius nomine , ipſo prorſus invito & reclamante , comparuit , arceſſenda videtur ; de quo deinceps erit opportunior dicendi locus. *Hiberni* plerique omnes , ſive ſincera , ſive ſubdola mente conciones iſtas frequentabant , quorum aliqui , argumentis convicti , relicta *Romana* , in communionem Eccleſiæ *Anglicanæ* tandem tranſibant, & ab hiſce operariis larga bonæ frugis meſſis foret exſpectanda , niſi zizania inimicus homo clam ſuperſeminaſſet. Nulla certè gens in Chriſtiano Orbe magis , quàm *Hiberna*, pendet ab ore & arbitrio Sacerdotum, qui in illorum conſcientias planè deſpoticum exercent dominium. Horum enim technis & Optimatum, qui politicis rationibus inducti , in legibus exequendis ; ſegnes & remiſſi erant, lenitati meritò adſcribendum eſt , quod poſt hanc illuminationem , mentibus illorum ex aſſiduis prædicationibus documentisque inditam , in priſtinam pertinaciam & ſuperſtitionem prolapſi ſint : unde audaciores facti , cùm id ſibi impunè licere viderint , A. MDCII. conniventibus magiſtratibus , & mulctæ ſubeundæ metu , ex poteſtate *Curiæ excelſæ Commiſſionis*, ſi non ſopita, ſaltem pro tempore ſuſpenſa , adempto , à ſacris cœtibus publicis prorſus abſtinuêre. Hoc maximè doluit diſplicuitque viris Eccleſiaſtici ordinis , & præſertim *Uſſerio* , qui in illuſtriſſimo regni Auditorio de hac indulgentia coram publicè queri auſus eſt : ſi quippiam ex juvenili impetu , ut ut ſanctiſſimo prolatum propoſito , ipſi temerè excidiſſet , non illud haberem excuſatum. Sanè non iſti ætati conveniebat , (quod poſtea infulâ ſacrâ ornatus auctoratusque , ſimili in caſu , ſuo aliorumque Præſulum nomine meliore jure fecit) ea mala , quæ inde oritura eſſe me-

Hiberni ad priſtinam ſuperſtitionem relabuntur technis Sacerdotum retracti , & ex nimia magiſtratuum indulgentia.

In quam acerrimè invehitur *Uſſerius.*

D tuerat,

tuerat, coram iis, penes quos erat ſumma rerum adminiſtratio, & de quorum fide & diligentia Religionem ab omni ſive labe ſive periculo integram conſervandi vel leviusculè ſuſpicari nefas foret, exagitare, aut verba, quæ in viſione *Ezechielis* de *Hieroſolymorum* Gentiſque *Judæorum* excidio occurrunt, viz. cap. IV. 6. *Et cùm compleveris hæc, dormies ſuper latus tuum dextrum ſecundò, & aſſumes iniquitatem domus Juda quadraginta diebus. Diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi*, ad iſtorum temporum ſtatum referre: addito hoc epiphonemate: *Ab hoc anno peccatum* Hiberniæ *numerando deducam: ita ut ii, quos jam amplectimini, in vos perniciem illaturi ſint; Vos hanc iniquitatem portabitis:* quaſi, quod quibuſdam credulæ parumque attentæ mentis olim viſum fuit, horrendam iſtam ſtragem, quæ univerſam *Hiberniam* inundaverat, poſt quadraginta annorum ab iſta epocha numerandorum terminum expletum, obventuram eſſe, ſpiritu Prophetico impulſus, prædixiſſet. Ita aliqui, quorum temerariam ineptamque credulitatem hîc jam non exagitabo, ſenſiſſe videntur. Non hîc ſenſum verborum divini Vatis, aut literalem aut myſticum, rimari, multò minus temporum minutias excutere inque examen revocare libet. Judicent alii prout libet. Ipſe autem *Uſſerium* ex hiſce calculis, ſive rectè, ſive perperàm collectis, *Prophetam* non cenſebo: nec credo unquam illi in mentem veniſſe, ſe, quaſi divino ſpiritu afflatus hæc Dei nomine prænuntiaſſet, hoc ſacro titulo futuris temporibus dignandum eſſe. Non poſſum, quin hîc addam, ſapientes, regnante R. *Carolo* I. ex irrequietis populorum tum *Angliæ* tum *Scotiæ* mentibus, quas fraudum Architecti ſubdolis maligniſque artibus agitarunt, ſparſis ubique in optimum Principem piiſſimoſque Epiſcopos, tanquam legum religioniſque everſores, calumniis, de *Scoticana* & *Anglicana* rebellionibus, longè antequam erupiſſent, quæ cladem iſtam *Hibernicam* paulò antè præceſſerant, penè certò ominari potuiſſe: neque tamen quiſpiam prudens ejusmodi ominationes & conjecturas in cenſum *Prophetiarum* referri debere audacter præſtabit. Neſcio, annon paucis annis elapſis, vafri & ſeditioſi homines, qui rebus novis tunc maximè ſtuderent, credulæ plebi fucum faciendi anſam hinc arripuerint, ſuppoſito altero *Uſſerii*, cùm ex hac vita eſſet emigraturus, de noſtrorum temporum calamitatibus vaticinio: quod per univerſam *Angliam*, ſcheda typis expreſſa, ſpargi iidem curabant, ut mentes hominum, impendentium malorum metu diſtractas, ſibi

ſibi fortiùs addicere poſſent : ſed ulcus hoc tangere jam non licet.

Hibernia pacata à funeſti belli, quo diu exercita fuiſſet, cladibus feliciter admodum emerſis, & novo cum ſeculo novus ordo naturæ renaſci, novaque rerum facies ſplendeſcere cœperat. Jus enim per provincias erat æquiſſimè adminiſtratum; Vice-comites publicæ paci conſervandæ ubilibet admoti; latrocinia repreſſa, concordia inter *Anglos*, novos veteresque, & *Hibernos* mitioris ingenii (ſylveſtres enim in ſaltibus paludibusque, tanquam in latibulis vix inveſtigabilibus abditi, ferino ritu victitantes, ab omni humanitatis cultu adhucdum abhorruerunt) inſtaurata, &, ſi per ingratiſſimorum hominum perfidiam licuiſſet, æternum duratura; ingens rerum venalium ad neceſſarios vitæ uſus & delectationem copia aliunde advecta; artes mechanicæ in uſu & pretio habitæ; agricolationeſque in locis neglectis, aliterque incolarum ignavia ad perpetuam ſterilitatem damnatis, novis, iiſque induſtriis colonis introductis, adauctæ. Rebus ità auſpicatò geſtis ſtabilitisque, Ductores exercitus *Anglicani*, quorum fide & vigilantia atrox iſtud bellum ſopitum fuerit, prædiis penſionibusque, gregarios etiam milites ſtipendiis ſolutis ac donativis ſapientiſſima Regina, & optima meritorum remuneratrix, cumulavit. Illi verò, tum ut ſe divinæ benignitatis, ſub cujus tutela, per tot incertos periculoſosque bellorum caſus, tandem victores evaſerint, memores oſtenderent, tùm ut perennem amoris ſui erga bonas literas, fœdæ ſuperſtitionis, quæ ex ignorantia & barbarie oriri ſolet, expugnatrices, apud omnem poſteritatem memoriam relinquerent, incertum, quorum conſilio inducti, ex pecuniis ſibi debitis partem quiſque nimirum prò rata proportione deducendam eſſe unanimi conſenſu certatim voluere, ſummamque, ad mille octingentas libras ſterlingicas excreſcentem, Academiæ *Dublinienſi* dono dederunt, ut in augenda Bibliotheca publica, vix ſatis tunc temporis iſthoc nomine digna, inque libris omne genus in perpetuum Studioſorum uſum coemendis impenderentur. Ad haſce verò pretioſas merces comparandas, V. Cl. *Lucas Challonerus* S. T. D. & *Uſſerius* A. M. DCIII. in *Angliam* literarum ſtudiis, & magnorum Theologorum copia tunc maximè florentem, mittuntur. Hic verò negotium iſtud, à Superioribus injunctum commiſſumque, tanquam ſacrum, læto & prompto animo ſuscepit: quod juſtis de cauſis credidit, tam ſibi ex familiari cum viris doctis converſatione, inſpectisque MSS. codicibus, tum

Pacificus *Hiberniæ* ſtatus ineunte ſuperiori ſeculo.

Prima Bibliothecæ in Academia *Dublinienſi* occaſio. *Uſſerii* primum in *Angliam* iter.

tum in Bibliothecis publicis, tum apud quosdam Nobiles ejusmodi cimeliorum possessores, quàm patriæ, invectis melioris notæ & perpetui usus omnium facultatum omniumque linguarum libris, fore utilissimum. Quo tempore *Londinum* appulere, D. *Thomas Bodleius*, Eques Auratus, in coemendis quoque libris, quotquot ab ipsis typographiæ incunabulis aut domi, aut in exteris Regionibus ab instaurata, post depulsam Scholasticorum barbariem, humaniori literatura, typis exscriberentur, erat occupatissimus. Ille enim Vir optimus & omni, qualicunque aut quantocunque elogio superior majorque, magna animo molitus, & quæ vires hominis privatæ sortis ac conditionis longè supergredi viderentur, Bibliothecam publicam *Oxoniensem* miserè collapsam reficere, vel potius denuò condere dudum apud se constituerat longa maximèque seria deliberatione edoctus, opes, quibus clementissimus Deus illum cumulasset, sive jure hæreditario à majoribus derivatas, sive ex muneribus publicis legationibusque acquisitas, in commune totius Gentis commodum, non meliùs, quàm in bonis literis in omne ævum propagandis impendi potuisse. Hoc verò erat multorum annorum opus & indefessam exigebat industriam, pariter ac munificentiam, quæ pari passu simul incedentes, nunquam se destituêre. Nullis enim laboribus, sumptibus nullis parcens, supellectilem librariam undique per omnes cultioris *Europæ* plagas sapienti delectu conquisivit, ut in suo gazophylacio reponeretur, fundis quoque relictis, quibus, præter pensiones annuas, Custodi illiusque Assistentibus assignatas, novorum librorum accessione augeretur in perpetuum. Huic Heroi (sic enim jure merito appellandus est *Bodleius*) innotuisse non parùm cedebat *Usserio*, tum viginti trium annorum juveni, cujus monitis consiliisque res ista, ut credi par est, pro qua consummanda huc venisset, ad feliciorem, maturioremque promoveretur exitum.

Bodleius Bibliothecæ publicæ *Oxoniensis* fundator.

Rediit in *Hiberniam Usserius*, multiplici, eaque accurata, librorum cognitione instructus, quibus legendis perpendendisque ita invigilavit, ut ne horas quidem subsecivas inerti otio evanescere & elabi passus fuerit. Deinde, quod prius, ut supra dixi, proposuerat, ad lectionem sanctorum Patrum juxta seculorum, quibus floruere, seriem, h. e. ab primis nascentis Ecclesiæ initiis ad usque mediæ ætatis, imò & sequioris, si quicquam bonæ frugis in se haberent, Scriptores, putà *Petrum Lombardum*, *Thomam Aquinatem*, aliosque istius rixosæ Theologiæ Antesignanos, qui in *Sententias Summasque* Commentarios & disputationes

tiones edidere, pia seriaque mente se accinxit: interpositis tamen, quasi laxamenti remissionisque animi vice, Historiæ & Antiquitatis omnigenæ studiis: quod pensum, laboriosum quidem & planè *Herculeum*, tandem octodecim annorum curriculo absolvit.

Usserii alterum in Angliam iter: ubi arctam cum Cottono, Camdeno & Alleno init amicitiam.

Triennio propemodùm elapso, (ut conjectura vero perquam simili inducor, ut credam) *Angliam* repetiit *Usserius*, studiorum causa, & ardentissimo *Britannicæ* Historiæ, tam civilis quàm Ecclesiasticæ, è manu exaratis codicibus membranisque, illic solummodò reperiendis, eruendæ amore incitatus. Hîc verò cum celeberrimis Antiquariis, D. *Roberto Cottono*, *Gulielmo Camdeno*, & *Thoma Alleno Oxoniensi*, arctam, quam sola mors dissolvere poterat, inibat amicitiam, cui thesauros suos literarios apertos voluere, Bibliothecarum item Academiæ *Oxoniensis* & *Cantabrigiensis* forulos tanta sedulitate, quantam breviculæ moræ intervalla fore paterentur, excussit, ut nihil penè illius industriæ ac sagacitati impervium, illiusve oculis penetrantibus & curiosis quasi in exploratum haberetur. Discessurus autem in patriam apud istos tres viros præstantissimos, aliosque acerrimos Judices magnum sui desiderium bonamque existimationem reliquit: utpote de quo certissimam maximorum in *Britannicis* Antiquitatibus indagandis progressuum spem conceperint. *Camdenus* sanè illo tempore de nova *Britanniæ* suæ editione adornanda admodùm solicitus, illum de *Ninio*, veteri Scriptore *Britannico*, edendo, de S. *Patricio*, & *Congallo*, aliisque rebus ad veterem *Hiberniæ* statum & civitatem *Dubliniensem* spectantibus consuluit, cui literas eruditissimas non minori judicio, quàm accuratione, compositas, quas ipse (a) olim in *Epistolarum Camdeniarum Sylloge* publici juris feci, Octobris die tricesimo recripsit. Hæ verò isti summo viro ita mirè placuerunt, ut earundem non modicam partem (b) in suum immortale opus, in descriptione *Dublinii* transferri curaverit: præclaro hoc magnificoque elogio insuper adjecto: *Hæc de* Dublinio, *quorum plurima diligentiæ & doctrinæ* Jacobi Usheri, *Cancellarii Ecclesiæ S.* Patricii, *qui annos varia doctrina & judicio longè superat, me debere agnosco.*

Usserius S. Theologiæ Baccalaureus.

Cùm gradus Academici, qui studiosorum mentibus honestam æmulationem solent infundere, in stimulos industriæ præmiumque doctrinæ à sapientissimis Fundatoribus instituantur, ne statutis Collegii, ne sibi, famæque suæ, deesse videretur *Usserius* A. C. MDCVII. primam in Theologia

(a) *Londini*, A. 1691. *Epist.* LXI. pag. 76.
(b) *Camdeni Britannia*, Londini 1607. *folio.* pag. 752.

logia lauream ambibat, quam, præstitis pro more ſuo perquam laudabili exercitiis, facilè adeptus eſt. *Uſſerius* ſorte ſua privata abundè contentus, otioque non ignobili, quo fruebatur in Collegio felix, ab omni ambitione opumque cupiditate vacuus, in Muſeo totus quaſi defigebatur; non opima ſacerdotia prenſavit, neque Magnatum atria frequenti itatione trivit, illorum gratiam & favorem aucupaturus, ut in alta ſede collocaretur. Hoc ſolum egit, hoc illi maximè curæ fuit, ut, ſi quando aliqua dignitate Eccleſiaſtica dignandus eſſet, ſe iſti ſuſtinendæ & ornandæ non imparem, aut inidoneum reipſa oſtenderet redderetque. Sed inſignem iſtam eruditionem, tanta cum pietate & modeſtia conditam, non diutiùs inhonoratam fore, aut à publico conſpectu celatum iri ſinens reverendiſſimus Vir, D. *Adamus Loftuſius*, Archiepiſcopus *Dublinienſis*, ſub cujus auſpiciis oculiſque *Uſſerii* fama magis magiſque jam ferè per quatuordecim annos ſurrexerat, illum Cathedralis Eccleſiæ S. *Patricii* in ſua civitate metropolitica Cancellariatu hoc anno donavit. Hæc verò dignitas, cui opulenti reditus annectuntur, ita *Uſſerio* complacuit, ut, quaſi ſummis votis reſpondiſſet, nihil haberet ultrà aut optandum aut expetendum: cujusque erat per plures annos, uſquedum ad Epiſcopatum *Midenſem* promoveretur, retinentiſſimus, non alio excelſiori, ſive Archidiaconi, ſive Decani titulo affectato aut captato. Veruntamen cùm maxima pars iſtorum redituum ex prædiis decimisque *Finglaſſiæ*, quod oppidum eſt à *Dublinio* unico milliari diſſitum, accreverit, ſe vicaria opera, legibus indulta, quam poſtea annua penſione in omne ævum continuanda honeſtavit auxitque, utentem, vix à debito munere coram Deo facilè abſolvi poſſe, ex ſcrupuloſæ conſcientiæ dictaminibus credens, ſingulis diebus Dominicis, ſæpiusve, quoties per valetudinem majorisque momenti Eccleſiæ negotia liceret, ſe illuc contulit, ut omnia ſacerdotalis functionis officia coram ipſe exequeretur. Interim amicos lautè & ſplendidè, egenos verò congrua & decora hoſpitalitate ſolebat excipere; parum ſolicitus, an quippiam pecuniæ è reditibus provenientis, dempta aliqua parte libris emendis deſtinata, in loculis relinqueretur necne.

Et Eccleſiæ S. *Patricii* Cancellarius.

Hoc anno Profeſſorium Theologiæ munus in Collegio illi demandatum erat: quo per tredecim quatuordecimve annos ſumma diligentia functus eſt. Habita enim matura deliberatione, operam non poſſe meliùs aut fructuoſiùs, quàm in dogmatibus Theologicis inter Reformatos & Pontificios controverſis diſcutiendis impendi, primò bis, deinde, ut du-

Profeſſor Theologiæ in Collegio conſtitutus.

rus

rus iſte labor, cui ferendo vix ſuffecerint vires, aliquatenus minueretur, ſemel ſingulis per totum annum ſeptimanis, ſolennes contra *Bellarminum* aliosque inſignes Romanæ Eccleſiæ ſcriptores, prælectiones habuit, duobus voluminibus propria manu deſcriptis comprehenſas: quæ in Academiæ *Dublinienſis* archivis exſtant, & quæ fortaſſè in publicam lucem produci merentur.

Denique hoc quoque anno Canonas, prout in prima veteri Collectione olim exſtabant, ordine debito diſponere & ad Canonas primi generalis Concilii *Nicæni*, & quinque Provincialium *Ancyræ*, *Neocæſareæ*, *Gangræ*, *Antiochiæ*, & *Laodiceæ* habitorum, è quibus illi deſumpti erant, reducere usque ad primum *Conſtantinopolitanum*, (prout ex *Dionyſii Exigui* epiſtola, ante ſuam Græcorum iſtorum Canonum Latinam verſionem, ad *Stephanum* Epiſcopum *Salonitanum* præmiſſa, constat) hujus cæterorumque generalium, quæ ſecuta ſunt, Conciliorum, canonibus poſtea additis, inſtituit. Collectio hæc *Codex Canonum Eccleſiæ univerſæ* meritò nuncupatur. Sed D. *Leſchaſſerii* induſtria laudabile hoc propoſitum, illo neutiquam conſcio, edito mox opuſculo, priùs occupaverat. *Uſſerius* verò, licet eandem eosdem digerendi cui alter inſtabat, ex proprio ingenio ſecutus fuerit, longè fortiori fundamento innixus, calculum & ordinem ſtabi livit. Sed obſervationes ſuas, ſive argumentum iſtud in Bibliotheca Theologica fuſè tractaturus, ſive nescio qua alia ratione inductus, in publicam lucem producere prorſus tunc temporis deſiſtebat, eas doctiſſimo viro, *Samueli Wardo Cantabrigienſi*, in eadem ſtadio decurrenti, in epiſtola eruditiſſima, in qua de variis Canonum collectionibus, earumque Auctoribus, uti & de codice Romano, præclarè admodum diſſerit, communicare contentus. *Uſſerii* Epiſtola & *Wardi* reſponſoria exſtant in *Sylloge* Epiſt. X. & XI. utraque ſane, quæ ab omnibus Eccleſiaſticarum Antiquitatum ſtudioſis legantur, perquam dignæ. Sed hoc ulterius proſequi, à noſtro inſtituto, qui non longas commentationes, ſed compendiariam vitæ & ſtudiorum *Uſſerii* hiſtoriam ſcribimus, omninò alienum eſt.

Canonas veteris Eccleſiæ digeſſit.

A. MDCIX. lites forenſes agitari cœperant de quibusdam prædiis olim vel ad Chorepiſcopos, vel ad Eccleſias illarumque Rectores, pertinentibus, vulgò vocatis *Termon-lands*: ſive quia, ut aliqui volunt, eſſent *terræ Monachorum (terre-moine)* ſive potius à *Termino* Latinè, quaſi *terræ limitibus diſtinctæ & ſeparatæ à terris Laicorum*: quas tamen temporis decurſu, homines merè Laici, *Corbæ* ſive *Corbani* & *Herenachi* nun-

Diſſertatio *de Corbis*, *Herenachis*, & *Termon-lands* ab *Uſſerio* compoſita.

nuncupati, ex indulgentia Episcoporum possidebant, concessa, ipsis illas quasi hæreditarias, filiis & nepotibus (uxorati enim erant) transmittendi potestate: quorum illi videntur primò fuisse *Chorepiscopi*, ex quo nomen istud contrahitur, aut Ecclesiarum Rectores, aut earundem Patroni & Defensores, & ex iisdem prognati, qui postea longa Usucapione in eas sibi familiisque suis vendicarunt. Hi verò ministri Laici seu Oeconomi Episcoporum, censusque illis debiti Collectores, quorum munus quoque erat, ut agri à colonis benè colerentur, prospicere; deinde ex conventione sacrilega cum Episcopis icta, earundem possessio & jus simul transibant, inque eos transferebantur. Terræ hæ ab omni taxatione fisci & jurisdictione seculari erant liberæ: interim tamen servitiis & pensionibus, quas sibi & successoribus solvendas reservaverint Episcopi, obnoxiæ; quibus non præstitis, instar temporalium feudatoriorum, ab isto jure, sive acquisito, sive usurpato, cessere. Istorum autem servitiorum ingens ubique varietas continuam litigandi materiam suppeditavit. Hinc *Usserius* justa occasione arrepta ostendendi, quàm feliciter admodùm & accuratè vetustas chartas in Ecclesiarum Cathedralium archivis latentes, & situ & marcore perituras, explorasset: de hisce obscurissimis rebus & nomenclationibus eruditissimum conscripsit tractatulum, à reverendissimo viro D. *Richardo Bancrofto*. Archiepiscopo *Cantuariensi*, tanto in honore & pretio habitum, ut planè honorarium munus, quod serenissimo Regi *Jacobo I.* exhiberetur, omninò dignum, pro sapientia sua judicaverit. Cujus præcipua capita nobilissimus Antiquarius, D. *Henricus Spelmannus*, Eques Auratus, in *Glossario* suo legenda selegit, honorifica D. *Usserii* facta mentione ad calcem dissertatiunculæ *de Corbis* &c. *Hæc fusiùs, ut obscuritati lucem adferam, quod accendit mihi literarum insignis Pharus, D.* Jacobus Mediensis *Episcopus.* Tantum addo, quæ vir præclarissimus D. *Jacobus Waræus*, Eques quoque Auratus, de eodem argumento disserens, habet in *Antiquitatum Hibernicarum* libro cap. XVII. (a) *De hisce plurium cupidus consulat V. C.* Henricum Spelmannum *Equitem Auratum in* Archæologo *suo, ubi multa scitu digna, beneficio insignis hujus seculi ornamenti, D.* Jacobi Usserii Armachani, *communicantur.*

Tertium in *Angliam* iter.

Hoc anno *Usserius* tertium accessit in *Angliam*: non voluptatis, non otii, non animi relaxandi, sed studiorum gratia: non ut tempus ineptis

(a) *Londini.* 1655 in 8°. pag. 80. & in annotationibus ad *Egberti* dialogum de Ecclesiastica Institutione p. 134. *Dublinii* 1664.

tis blandisque, nihilque ad veros vitæ uſus pertinentibus colloquiis, aut otio indulgeret, aut deliciis, ut ut honeſtis licitisque, mentem paſceret. Longè diverſa erat & ſanctior itineris ſæpè repetiti, & poſt exactum triennium quadrienniumve repetendi, ratio. Non aliter illa Scientiarum divinarum & humanarum, quæ exardeſcebat, ſitis & cupido erat ſedanda, niſi ad ipſos accedendo fontes: Bibliothecas nimirum noſtras libris omne genus Hiſtoricis, & potiſſimùm codicibus Mss. de re Antiquaria, maximè abundantes. Hiſce ſubſidiis literariis, quæ univerſæ ſtudiorum, quam propoſuit, rationi & methodo ſatis feliciter reſponderent, ad votum uſque, gaudentem, nulla inceſſit exteras regiones inviſendi cupido: omni cogitatione extrà peregrinandi amota; nec opus habuit, cùm Antiquitates *Britannicæ* non niſi intra fines *Britanniæ* eſſent inveſtigandæ. Interim licèt in Bibliothecis totus abditus videretur, ab Amicis rogatus ſubinde concionandi munus non detrectavit, ſemelque in ſacello Regio coram *Familia*, ſive domeſticis Aulicis ſummo mane, quo tempore ſacris intereſſe illis ſolùm vacat, iisdem gratum facturus, perorare voluit: neque enim coram Regia Majeſtate, conſcenſis ſacris roſtris, comparuit: ſive defuit opportunitas, ſive potius à propria modeſtia inhibitus retractuſque. Quicquid verò habuit ſubceſivi temporis, totum illud virorum, eruditione & literis maximè inſignium, commercio dedit impenditque: quorum amicitiam, ut ſtudioſè quæſivit, ita meruit, & amantiſſimè amplexus eſt ſemperque percoluit. Inter hoſce novos Amicos recenſeo *Henricum Bourchierum*, poſtea Comitem *Bathoniæ*, D. *Henricum Savilium*, τὸν πανὺ, *Henricum Briggium*, tunc temporis Geometriæ in Collegio *Greshamenſi*, poſtea in Academia *Oxonienſi* Prælectorem *Savilianum*, *Joannem Seldenum* ex interiori Templo J. C tunc quoque ob rei Antiquariæ peritiam, inclareſcere incipientem; inſignes Theologos, *Joannem Davenantium*, poſtea Epiſcopum *Sarisberienſem*, & *Samuelem Wardum*, poſtea Collegii *Sidneiani* apud *Cantabrigienſes*, Præfectum, & denique *Thomam Lydiatum*, ſcriptis variis, & præſertim Chronologicis, contra *Joſephum Scaligerum* editis, clarum, ſiniſtrâ, ne dicam, iniquiſſimâ ſorte colluctantem oppreſſumque, quem ſecum duxit in *Hiberniam* *Vſſerius*, ut lautis, ſaltem honeſtis, conditionibus, quæ illius meritis aliquatenus convenirent, procuratis, illic, donec auſpicatior in *Anglia* affulſerit hora, commodè moraretur.

Novas amicitias contrahit.

A. MDCX. ineunte, aut paulò ante: vacante Collegii præfectura, cùm

Oblatam Collegii præfecturam reſpuit.

cùm fociis, maturis inter fe habitis confultationibus, de eligendo *Vſſerio* conveniffet, ille oblatam dignitatem obfirmato animo planè averfatus eft, utpote nullis fuafibus precibusque, ut ut blandiffimis, argumentis nullis, licèt fortiffimis, inducendus, ut in unanimem omnium confenfum & fuffragationem concederet. Facilè enim guarus prævidensque, occupationes iftas, quas hæc nova dignitas poft fe tractura effet, fore molestiffimas, inque graviffimum ftudiorum, quibus totus incubuit, damnum ceffuras; fe profequendis litibus, quæ tunc imminerent, de prædiis juribufque Collegio integris fervandis; fi non minus habilem, faltem minimè pronum; illic perpetuò pro ratione muneris adminiftrandi manendum effe, nec in *Angliam* excurfiones fubinde facere, ibique per fex menfes aut plures, prout codicum manufcriptorum in Bibliothecis ubi ubi exftantium inquifitiones exegerint, morari licere; denique univerfas vitæ fecuturæ rationes, quas fibi propofuit, inde maximè turbari, hifce importunis poftulationibus furdas aures præbere pergebat. Ut verò quispiam idoneus, qui omnes boni vigilantiffimique *Præpofiti* partes impleret, fubftitueretur, nemo ardentiori affectu, quàm ille, optabat, nemo fideliorem operam impendebat: cujus commendationi confiliisque maximè acceptum referri debet, quod V.CL. *Gulielmus Tempel*, in Collegio Regali *Cantabrigiæ* olim educatus, fapientiæ & doctrinæ laude infignis, pofteaque Equeftri dignitate ornatus, Collegio, quod per feptemdecim annos provida induftriaque cura rexit, præficeretur.

Prælectiones pro doctoratu in Theologia quem adeptus eft habitæ.

Anno MDCXII. *Vſſerius* fupremum in Theologia gradum confecuturus, duas pro more folennes Prælectiones, quarum fchedæ levi celerique manu primò delineatæ, adhuc fuperfunt; unam de *Septuaginta hebdomadibus Danielis*; *de Millennio Apocalyptico* alteram habuit: quarum illam in magno opere Hiftorico & Chronologico, hanc verò in libro, quem anno fequente edidit, & de quo mox dicam, abforberi puto verifimillimum. Infignia Doctoratûs doctiffimo huic Candidato reverendiffimus vir, D. *Hamptonus*, Archiepifcopus *Armachanus*, tunc temporis Academiæ *Dublinienfis* Vice-Cancellarius, conferre dignatus eft.

Edit librum *de Chriſtianarum Eccleſiarum in Occidente continua ſucceſſione.*

Nondum quicquam fcripti præ modeftia in lucem emiferat *Vſſerius*, utpote munus, quod fufcepiffet, profefforium perquam diligenter & induftriè impleviffe fibi animo placens. At jam tandem, five propria fponte, ardentique contra Evangelicæ Veritatis hoftes zelo, five Amicorum hortatibus confiliisque exftimulatus, ne fibi, ne famæ fuæ, aut aliorum exfpectationi, aut Religionis caufæ, quod maximè in votis erat,

erat, vindicandæ deesse videretur, in publicum prodire apud se constituens ut quantum ex pertinaci, omne genus librorum lectione profecisset, luculento documento demonstraret, ineunte anno MDCXIII. in *Angliam* navigavit: *Hibernia* tunc temporis idoneis typis ad absolvendum justum largumque, quod molitus est, opus, quo decuit nitore, destituta, ibique Regio Typographo in consilium operamque adscito, librum magni nixus fœtum, partibus suis decorè & affabrè compositum & elaboratum, evulgavit sub hoc titulo:

Quartum in *Angliam* iter.

Gravissimæ Quæstionis de Christianarum Ecclesiarum, in Occidentis præsertim partibus, ab Apostolicis temporibus ad nostram usque ætatem, continua successione & statu, Historica Explicatio:

Auctore Jacobo Usserio, *S. Theologiæ in* Dubliniensi *Academia, apud* Hibernos, *Professore.*

Liber iste serenissimo Regi *Jacobo I.* Regum doctissimo, cui inscribitur, longè erat acceptissimus, tum ob argumenti, in quo illum non parum solicitè versatum fuisse ex scriptis editis, sublimi Regiæ Majestatis fastigio perquam dignis, cuivis intelligenti satis liquet, gravitatem: tum ob methodum disserendi ex fide rerum sententiarumque authenticis Historicorum testimoniis comprobatâ. Hîc enim luculenter & eruditè agit *de Millennio Apocalyptico, & de ligatione Satanæ*, à quo tempore inceperit, & quando celebris ista Epocha esset desitura; & de iis rerum momentis & mutationibus, quæ in isthoc intervallo occurrerent, aut inde consequerentur: ostenditque post sex seculorum decursum in hisce Occiduis Mundi plagis Religionem Christianam à sua primæva puritate & integritate, illic, ex *Romanorum* Pontificum ambitione, typho, & insatiabili secularis pompæ amore, sensim declinasse: corruptelas superstitiososque ritus fraudibus Sacerdotum credulæ & ignaræ plebi strophis plausibilique ornandæ Religionis prætextu illudentium introductos, passim invaluisse, & malè sana dogmata, quæ neque cum sacris scripturis, neque cum veterum Christianorum fide ullatenus convenirent, pro articulis fidei, ad salutem creditu necessariis, pro arbitrio obtrusa fuisse; donec sub temporibus *Sylvestri II. Benedicti*

nedicti IX. & *Gregorii* VII. sive famosissimi *Hildebrandi*, *mysterium illud iniquitatis*, in immensum accrescens, ad ἀκμὴν pervenerit, & *Romana* sedes, conculcatis sacris Canonibus, juribusque Episcoporum abolitis, tyrannidem & imperium verè *Antichristianum* in omnes totius Orbis Ecclesias usurpasset, & actu in Occidente exercuisset. Hanc rem esse facti, testibus, omni exceptione majoribus, productis demonstrat: quovis tamen seculo bonos viros, veritatis Evangelicæ amantes ac zelo armatos surrexisse, qui contra hosce intolerandos abusus invecti, novorum dogmatum portenta, quibus nova Religionis forma pristinæ superinduceretur, acerrimè rejecerint, cultuque idololatrico animas pollui noluerint: in hisce verò *Waldenses*, *Albigenses*, pluresque alios, qui in mediis flammis & lanienis imperterriti, hisce innovationibus strenuè sese opposuerint, recensens, istorum temporum, in quibus major rerum obscuritas & perplexitas, ex defectu aut mala fide Auctorum inerat, Historiam: item quorundam Paparum ambitum, fastum, secularis pompæ affectationem, simoniam, luxum, scelera, prodigiosamque impietatem graphicè depingit; eo fine, ut Adversantium, præsertim ex nostratibus, obturarentur ora, qui effronti audacia calumniati fuerint, Reformatores, quos infandi schismatis & pessimæ hæreseos pro modestia sua postulant, novam planèque seculis antiquioribus inauditam introduxisse doctrinam: illorum verò dogmata à Concilio *Tridentino* sub diro anathematis fulmine sancita, à prima & remotissima antiquitate derivari, eademque & invariata per omne ævum mansisse, sibique omnes per universum Orbem, ubi viguit nomen Christianum, ecclesias in omnibus consensisse, nihilque in rebus & articulis fidei unquam fuisse immutatum. Non sibi proposuit, neque suarum esse partium duxit *Usserius*, de veteris Ecclesiæ, in sex prioribus annorum centuriis, ista labe vacuæ, aut Christianorum in Ecclesiis *Græca*, *Hierosolymitana*, *Antiochena*, *Alexandrina*, *Habessinica*, *Carthaginiensi*, aut alibi locorum, ad extremos *Indos* usque, continua successione & statu disserere: sed, si non unicum, saltem præcipuum suæ disquisitionis scopum intra Occidentis limites constrictum fore volebat: quod quidem animosiùs præstitit, ut veteratores isti, qui nobis falsò exprobrant novitatem, meliùs saniùsque sapere, seseque modestiùs gerere edocerentur.

Horum verò temporum seriem laboriosè & accuratè quidem pertexuit

texuit *Usserius* usque ad initium Pontificatûs *Gregorii* XI. h. e. ad annum MCCCLXX. indè eandem ad *Leonem* X. quando Evangelicæ veritatis lux, è spissis horrendæ superstitionis tenebris eluctata, emicare inceperat, deinceps deducturus. Sed an tertiam hanc partem, quam proposuit edendam, & cujus præcipuorum capitum summa in elencho habetur, sive ex inamœni operis tædio, sive nobilioris argumenti studiis impeditus, unquam absolvisset, non possum quicquam certi statuere; saltem, si (a) quando ab ipso conscripta exstitisset, omninò periisse videtur. Quod hîc adnotandum censeo ad detegendam Bibliopolæ fraudem, qui in nupera editione *Londinensi* A. MDCLXXVII. quo fucum emptoribus faceret, in fronte librum specioso *operis integri ab Auctore aucti & recogniti* titulo adornat. Fortasse hîc Lectores morosi me parum è dignitate illius fecisse censebunt, si meminero, viros clarissimos & doctissimos, D. D. *Isaacum Casaubonum*, & *Abrahamum Scultetum*, quibuscum tunc *Londini* agentibus familiarem inibat amicitiam, quanti Auctorem ejusque elaboratum opus æstimaverint, versibus encomiasticis præfixis, testari voluisse. Ille verò tertius Laudator, *Antonius Martinus*, tunc temporis Collegii sanctæ & individuæ Trinitatis apud *Dublinienses* socius, postea D. *Usserio* in sede *Midensi* datus erat in successorem.

Hac clarigatione bellum ἄσπονδον indixit *Usserius* Pontificiis, ex quibus tamen nemo ad pugnam descendit, cum hoc Pugile æquis legibus & conditionibus decertaturus. Neque enim dicteria apud sapientes arbitros pro argumentis habentur: neque leviculæ cavillationes justæ responsionis vicem supplere aut possunt, aut debent. Prodiit equidem *Duaci* A. MDCXV. *Richardi Stanihursti*, illius Avunculi, libellus, sive Epistola ipsi *Usserio* inscripta, duabus tribusve schedis comprehensa, sub hoc titulo:

Contra *Usserium* insurgit *R. Stanihurstus*, illius avunculus.

Richardi Stanihursti, Hiberni Dubliniensis, *brevis Præmonitio pro futura concertatione cum* Jacobo Usserio, Hiberno Dubliniensi:

Qui in sua Historica explicatione conatur probare Pontificem Romanum (legitimum in terris Christi Vicarium) verum & germanum esse Antichristum.

(a) Vide *Usser.* Epist. *Syllogen*, Ep. XXXVIII. pag. 69.

Veruntamen *Stanihurstus* in hoc epistolari scripto , quo *Usserium* nepotem (uti parum Latinè appellat , pro more tamen vulgatissimo) frigida laudatione fatetur esse *Historiarum helluonem*, *& plurimorum Scriptorum ætates & tempora haud quaquam sanè indiligenter fuisse persecutum* , non Historicum , non Dialecticum , non probum Advocatum in testimoniis adversæ partis explorandis , inque justum examen revocandis , occupatum , sed Declamatorem, sed Vitilitigatorem , sed Sophistam agit. Cùm enim quosdam Romanos Pontifices longa serie sequioribus seculis invicem succedentes sceleratissimis moribus fuisse conspurcatos , ex certissima Historiarum fide constaret, nec id quidem à quoquam absque aut stuporis aut læsæ modestiæ nota negari potuerit, ulcus hoc vel levi manu tangere penè metuit, criminando , Scriptores , ut maledicos , ut mendaces , ut Principibus, odium capitale aut sanguinolentas cum *Romana* sede lites exercentibus obsequiosos, horumque gratiam turpi assentatione captantes, impacta crimina indebitis exaggerationibus in immensum auxisse : quasi illis corruptelas doctrinæ pariter ac morum non exprobrasset *Usserius*. Sed ad stigma Antichristi hisce præclarissimis Christi Vicariis inustum , quasi spectro territus , maximè excanduit tetricus senex , nec S. *Petri* successores in ista sancta sede , licèt depravata veterum Christianorum fide , novam doctrinam horrendasque superstitiones , carceribus , exilio , ferro , igni , immanibus lanienis & cædibus , & crudelissima Inquisitione tueri & propagare perrexerint , hoc infami titulo dehonestari æquo animo patitur. Sed istiusmodi reliquis rhetoricationibus & cavillis , nihil solidi tinnientibus , nec cuiquam vel mentis paulò attentioris persuasuris sibi respondendum non esse duxit *Usserius*, multò minus atrocissimæ isti calumniæ, qua illum in altera libelli parte insectatus est *Stanihurstus* , ac si in Epistola dedicatoria serenissimum Regem *Jacobum* in subditos *Hibernos* , in Religionis rebus diffidentes , sævire , Religionemque Pontificiorum aperta vi ac severissimis edictis legibusque exterminare incitasset. Sed quàm prorsus leve , prorsus debile , imò prorsus nullum , cui hæc dica superstruitur , fundamentum ! Solùm in fine Epistolæ dixerat *Usserius* : *Unum adhuc superest , quod votis omnibus à Majestate tua repetunt omnes boni , ut populo nostro pereunti , properè succurrere , & peste Pontificia miserè laboranti facere velis medicinam.*

Quis

Quis verò aut mentis candidæ, aut paulò attentæ, non hîc potius perinsigne optimi verèque Christiani erga patriam gentilesque suos affectus indicium & demonstrationem eluxisse penè præceps crederet? Horum enim infelicissimam sortem miseratus, flagrantissimis votis hoc unum, idque maximum, à clementissimo Rege petebat *Usserius*, ut de methodis congruis suavibusque modis, quibus gens ista, si qua unquam, obstinatissima, teterrima ignorantiæ & superstitionis caligine oppressa & occæcata, infusa nova luce, ad sobriam mentem agnitionemque veritatis revocaretur, præ sapientia sua vellet statuere. Sed fortasse quibusdam me huic controversiæ nimiùm & omninò præter rem immiscuisse videbor: ideo ad historicam de *Usserio* narrarionem redeo.

Dum verò *Londini* manserit *Usserius*, curis typographicis intentus, frequens adibat ædes *Lambethanas*, cum reverendissimo viro, D. *Georgio Abbotto*, Archiepiscopo *Cantuariensi*, & Academiæ *Dublimensis* Cancellario, de statutis aut novis condendis, aut veteribus pridem conditis corrigendis, inque meliùs reformandis, consultationem, quantùm licuit, initurus. Ab ipsis enim primæ fundationis initiis, Præpositus Sociique Collegii, cui multa adhuc deerant ad perfectam instaurationem, pro sapientia sua quempiam summæ dignitatis, sive in Ecclesia, sive in Aula, virum, & apud Regem gratia pollentem, hoc magnifico titulo dignandum continua successione elegerunt, quò ipsis & consilio & munificentia & favore patrocinaretur. Hisce verò rebus in *Anglia* feliciter peractis, *Usserius Hiberniam* patriosque lares revisit, ibique non multò post fit maritus, ducta in uxorem lectissima Virgine, cui dos opima obtigerat, utpote unica filia & hærede reverendi viri, D. *D. Challoneri*, supra laudati, de novella Academia optimè meriti, qui (a) ultimis tabellis præcaverat, illam non alii, præterquam *Usserio*, quem ille illius bonæ indolis, candoris, doctrinæ, & pietatis amore & admiratione raptus, à multis annis paterno & summo prosecutus fuerat affectu, nubere oportere, modò se matrimonii nexu illigare voluerit. Quo admisso, *Usserius* non quicquam otio & desidiæ indulgens, nactusque curarum domesticarum sociam & participem, ad pristina studia alacriori industria quoque reversus est.

Sollicitudo ejus de Collegii statutis stabiliendis.

Usserius nuptias init.

Or-

(a) Obiit *Dublinii* 27. Aprilis. Anno 1612.

Convocatio Cleri *Hiberni* A. 1615. *Dublinii* habita.

Ordinibus regni *Hiberniæ* in Parlamento *Dublinii* A. MDCXV. habito coactis, pro more indicta erat nationalis Archiepiscoporum, Episcoporum, reliquique Cleri *Hiberniæ* Synodus, ut de rebus ad Religionem spectantibus junctis operis consiliisque deliberatio fieret solennior. Liquet autem, Ecclesiam *Hibernicam* à primis Reformationis sub Rege *Edwardo* VI. temporibus, & potissimùm regnante Regina *Elisabetha*, ab Ecclesia *Anglicana*, si non totam, saltem aliqua ex parte pependisse, & eidem in omnibus consensisse. Episcopi plerique omnes aut puri puti *Angli*, & ex *Anglia* missi, aut *Anglis* parentibus ibi nati: eadem Liturgia, eædem Ordinationum formulæ, iidemque sacrorum ritus. Universus Clerus articulis & constitutionibus Ecclesiæ *Anglicanæ* se conformem ex vi legum ex integro reddidit, à quibus, quantùm diversæ utriusque regni consuetudines paterentur: neutiquam variare licuit. At jam hanc sive dependentiam sive reverentiam excussuri, altiores spiritus alere, articulosque religionis suo nomine & auctoritate, quibus tanquam proprio ac peculiari charactere ab illa distinguerentur, condendi jus & facultatem secundùm vindicias libertatis sibi successoribusque suis asserere cœperant. Cujus incepti hæc videtur fuisse vera origo & causa. Cùm aliqui zelotæ hîc apud nos, ad finem vergente seculo decimo sexto, immodico zelo abrepti, articulos Religionis, synodali auctoritate *Londini* A. MDLXII. stabilitos, in quibus constituendis moderatam *P. Melanchthonis* aliorumque Reformatorum sententiam secuti sunt Adsessores, relicta in quamplurimis abstrusioris Theologiæ capitibus opinandi libertate, aut malè interpretando perverterint, aut dogmata nova, è *Calvini* scriptis hausta, iisdem addenda, aut sub explicationis specie & prætextu, aut supplementi vice, tanquam veram Ecclesiæ *Anglicanæ* doctrinam obtrudere attentaverint, in varias partes & factiones itum est, propugnantibus his, oppugnantibus aliis. Dissidium verò istud apud *Cantabrigienses* inter D. *Whitakerum*, Regium Theologiæ Professorem & D. *Petrum Baronem*, Dominæ *Margaritæ* alterum Professorem, maximè incaluit: nec lites istæ erant de facili sopiendæ. Ideo *Whitakerus Londinum* properat, non ratione sed auctoritate Adversarium debellaturus, septem theses, crudas quidem, & ad proprias opiniones maximè accommodatas, quibus controversias istas, quarum acerrimus erat fautor, præcisè determinari & decidi voluit, reverendissimo viro, D. *Joanni Whitgifto*, Archiepiscopo *Cantuariensi*, exhibuit. Hic verò ab illo persuasus, ad hoc incendium, quo flagravit

Articuli *Lambethani.*

vit iſta Academia, extinguendum, & ne pax Eccleſiæ in ſummum adduceretur diſcrimen, ad ſe quoſdam Præſules & Theologos, de iſtis Theſibus cum iiſdem conſultaturus.

Poſt crebras diſceptationes, emollitis quibuſdam in Theſibus *Whitakerianis* duriuſculis phraſibus, à pleriſque (aliqui enim pacatioris ingenii ſanioriſque judicii viri ſeſe ab iſto conſeſſu ſubduxerant) in novem Articulos conſenſum eſt, inde nuncupatos *Lambethanos*, utpote in Palatio Archiepiſcopali Novembri MDXCV. formatos digeſtoſque, ut controverſiis iſtis inauſpicatis feliciùs faciliùſque, uti putabant, obviam iretur. Cum verò Regina rei nuperrimè geſtæ hiſtoriam ex ore ſapientiſſimi & fideliſſimi Conſiliarii, *Gulielmi Cecilii*, Baronis *Burghleii*, Academiæ *Cantabrigienſis* Cancellarii, didiciſſet, ſatis gnara, quantùm vulnus Eccleſiæ, tranquillitati publicæ, & Regiæ poteſtati, ex iſtis deciſionibus infligeretur, graviter commota, cum Archiepiſcopo, in Aulam comparere juſſo de hoc auſu temerario, illa planè inſcia & inconſulta, expoſtulavit, in memoriam illius revocans, illum, cui ex hac parte nulla legitima poteſtas competebat, contra leges deliquiſſe, & pœnis ex ſeveriſſima lege, quæ à noſtratibus *Præmunire* appellatur, infligendis eſſe obnoxium. Qua objurgatione quaſi è veterno expergefactus Archi-Præſul, vir in reliquis omnibus muneris ſui partibus inculpati & laudatiſſimi exempli, veniam humillimè deprecatus, factum, ex pia tumultus Academicorum, quorum mentes diverſarum ſententiarum æſtu agitarentur, componendi & compeſcendi intentione ortum, excuſavit, interpoſita cautione, ſe de iis articulis, ne in lucem exirent, ſupprimendis diligenter curaturum. Sed res iſta, ſchedâ, in *Whitakeri*, paulò poſt è vivis excedentis, muſeo, iſtos articulos complectente, reperta, diu celari non potuit: indeque *Calviniani* Magiſtri ſui κυρίαις δόξαις effatiſque quoddam præſidium & firmamentum quæſivere, eòque audaciæ proceſſere, ut in collatione coram ſereniſſimo Rege, *Jacobo* primo, in *Hamptonienſi* Curia inter ſelectos quoſdam venerabiles Epiſcópos & *Puritanæ* factionis Anteſignanos, A. MDCIII. inita, illorum nomine poſtulaverit D. *Joannes Rainoldus*, ut hi novi Articuli, corpori Articulorum Eccleſiæ Anglicanæ inſerti, pro orthodoxis haberentur: cui Rex, aliter ingenio miti, nec ad iram proclivi, animo & lingua indignante, illius propoſitione tanquam injuſta & abſurda, nec illius loci aut temporis, penitus rejecta, reſpondit (a) *in Academiis, ſubtilitates ejuſ-*

F

(a) Vide ſummam iſtius Collationis à D. *Barlovio* editam p. 41.

ejusmodi scholasticas alterutrinque agitari posse, quibus religionis articuli neutiquam suffarciri debent. Quis autem crederet dogmata illa *de absoluto prædestinationis & reprobationis decreto, & de gratia sufficienti ad salutem universis hominibus non concessa,* cum appendicibus heterodoxis *de inamissibilitate gratiæ, & de certitudine salutis*, quæ tum divinis perfectionibus, tum naturæ humanæ repugnant, in istis articulis comprehensa, tot fautores reperire potuisse, aut tantoperè valuisse *Calvini* auctoritatem, ut quicquid ille dictaverit, pro infallibili haberetur, veritatisque Theologicæ norma ex illius *Institutionibus* esset petenda? Sed meliùs rectiùsque sapuere doctissimi viri, DD. *Overallus*, *Andræas*, aliique magni Theologi, qui licèt numerò pauciores, præsertim post istiusmodi concertationes in *Belgio* acerrimè agitatas, diligenter excussas, & mente æquâ & à præjudiciis liberâ, tanquam bilance justâ, perpensas, sese strenuè tum concionibus, tum scriptis, opposuerit. Identidem in *Hibernia* Præsules reliquusque Clerus, *Calvini* effatis addictiores, quàm extra se eorundem tuendorum zelo quasi abriperentur, tunc inaudito & in omne ævum obstupescendo, in hac Synodo, cujus non minima pars erat *Usserius*, congregati, palam ostenderunt. Jubetur inter alios *Usserius*, articulorum, de quibus in Synodo ista deliberandum erat, seriem contexere: in quibus novem famosi Articuli *Lambethani*, omnes penè ad verbum inseruntur. Quod hîc brevi & in genere referre omninò necessarium duxi, ut inde qua de causa *Usserius*, qui in istius Ecclesiæ articulis condendis & stabiliendis præcipuum impenderat studium ac laborem, apud famæ illius æmulos, adversarumque partium sequaces, *Calvinianus* & *Puritanus* audiret, aliquo modo constaret.

Usserius Puritanismi suspectus.

Hinc gravissimæ censuræ impactæ, malæque de *Usserio* inde conceptæ suspiciones magis magisque gliscebant, quasi ex isthoc immodico horumce Theologicorum dogmatum studio & amore in aliis longè majoris momenti rebus Puritanorum partibus favisset. Nec defuere, qui privatis delationibus id parum candidè, imò prorsus iniquè serenissimo Regi, qui tetricum istud irrequietumque genus hominum, à quo multa passus est, utpote Regiæ Potestati pariter ac Ordini Episcoporum ritibusque Ecclesiasticis adversum, maximè aversatus est, persuasum vellent. Sed opprobria hæc, magno, ut videtur, animo tulit despexitque. Veruntamen cum A. MDCXIX. versus finem, in *Angliam* transiturus esset, ad amoliendam istius calumniæ invidiam, ne præjudiciis gravatus succumberet, literas à Regiis Consiliariis, qui in isthoc regno præfuerunt,

Ab hac labe purgatur,

runt, ad *Anglos* Consiliarios in illius favorem & vindicias perscribi procurarunt Amici, in quibus, perinsigni illius innocentiæ attestatione adhibita, illum, utpote virum omninò dignum, qui Regio favore cuiquam in Ecclesia dignitati præficiatur, magnificis elogiis exornant. Deinde *Westmonasterii* mox ad colloquium cum Rege admissus, seipsum à fictis criminationibus purgavit, & ut omnem ex Regis animo scrupulum penitus auferret, sententiam suam de doctrina & disciplina Ecclesiæ *Anglicanæ* declaravit, quibus & Regi & aliis abundè satisfactum est.

Exeunte A. MDCXX. serenissimus Rex, sive quantùm Consiliariorium *Dublinensium* commendationi detulerit, ostensurus, sive ex proprio motu & certa scientia sapientiæ, pietatis, & exquisitæ eruditionis *Usserii*, ad sedem *Midensem*, tunc vacantem, frustra interponentibus quibusdam malevolis, evexit, quem *suum Episcopum* appellare posteà solitus erat. Ad Episcopalem sedem *Midensem* destinatur.

Hoc anno, indicto *Westmonasterii* Parlamento, cùm rumores à Puritanis ad perterrefaciendum populum (ab illo enim tempore factio ista caput exeruit, subdolisque Demagogorum artibus, sequentibus annis acquisitam, in Comitiis vim planè indomitam, juribus Majestatis Regiæ prorsus inimicam circumtulit) spargerentur, quosdam in Adsessores inferioris Cameræ, qui Religionis Romanæ professionem clàm & intus in pectore retinuissent, adscitos fuisse, communi consultatione & decreto ordinatum erat, ut, quò meliùs quisque ab hisce suspicionibus se purgaret, omnes simul constituto die in templo S. *Margaritæ* propè senaculum sacræ synaxi interesse tenerentur: hoc enim criterio censuere, neminem Romanis superstitionibus addictum hæc tremenda mysteria impia mente sacrilegaque manu attingere ausurum. Interim *Usserius*, nominatione illius facta ex suffragatione prævia, rogatur ut in isthoc sacro solennique Conventu concionari vellet. Quod non honoris inde reportandi causa, sed exacerbatas multorum mentes honestis piisque suasibus & documentis leniendi ansam captaturus, tandem non sine invidia aliorum, nescio an non planè invitus, admisit. Præbendarii enim Ecclesiæ Abbatialis S. *Petri*, ex qua Parochialis ista vicina, utpote ab omni jurisdictione Episcopali libera, tota pendet, muneris istius sacerdotalis ibi administrandi facultatem, tanquam sibi propriam & peculiarem, vendicabant. Nolebant Senatores à proposito absistere, aliter in Ecclesia *Templi* (ita pro more nostro appellatur celeberrimum Jurisperitorum Collegium, olim Templariorum sedes) conventuri. Rex, cui Coram Senatoribus Parlamenti ante Sacram Synaxim celebrandam concionatur.

 hac

hac de re, licèt penè frivola & nullius momenti, supplicatum erat, electionem *Usserii* iteratò factam confirmavit. At ille hujuscemodi ordinationis novitate commotus & offensus, veritusque, ne quid mali in se suosque inde derivaretur, quasi ille, tunc temporis de nuptiis unici filii, *Caroli* Principis, cum *Hispanâ* contrahendis non parum solicitus, Pontificiorum partibus favisset, (ut cæteras criminationes, à quibus erat alienissimus, malo animo impactas, omittam) *Usserium* XIII. Februarii accersendum, ut videtur, curavit: cui inter alia dixit, illum nimirum proximè sequente Dominica, *gregis immorigeri*, & vix facilè in ordinem cogendi, *curam acturum*: se bene intelligere non posse, quomodo tot centeni ex subita ista denuntiatione, cui omninò parendum erat, ante paucos dies lata, cum debita mentis præparatione sacris illis mysteriis participandis aliquo modo digni reddi potuerint, præcipuè post istas gravissimas lites nuper agitatas: se quidem ab omnibus domesticis suis, ut sacrosanctis hisce Christiani cultûs ritibus frequentes interessent, non tamen simul, nisi solenni Paschatis festo, exigere: hoc Concionatori ex officio incumbere, ut Auditores ad pacem & concordiam inter sese ineundam & redintegrandam, ad Dei, deinde Regis & Patriæ, amorem hortaretur, coramque oculis deplorandum rerum publicarum domi & orbis Christiani foris statum proponeret. Hisce regiis consiliis monitisque præmunitis *Usserius*, prima Quadragesimæ Dominica, XVIII. Februarii, in hæc verba S. *Pauli* in prima Epistola ad *Corinthios* cap. X. v. 17. *Quoniam unus panis, & unum corpus, multi sumus: nam omnes de isto uno pane participamus*, perorans, sacrum istud argumentum, pari pietate & eruditione, utraque verò summa, in isto magnifico nobilium virorum consessu explicavit. Dum verò in primo articulo de communione sanctorum, & de mystico Ecclesiæ corpore, *Christo* capiti unito, agit, ad pacem, tum civilem, tum Ecclesiasticam, tam domi servandam & redintegrandam, quàm ad concordiam inter nosmet exterosque, eodem fidei & communionis nexu copulatos, fovendam nervosè suadet, & præsertim, ut alienæ calamitatis sensu affecti, illis opes suppetiasque ferrent, hortatur: dum verò in altero articulo de communicatione corporis & sanguinis *Christi* copiosiùs disserit, Ecclesiæ *Anglicanæ* doctrinam de vera & reali præsentia *Christi* in Sacramento Eucharistiæ solidè explanat, *Romanensium* tum dogmate de substantiali elementorum mutatione, tum idololatrico cultu eversis & damnatis. In utrisque sanè omnes piissimi & sapientissimi Concionatoris partes implevisse mihi videtur.

tur. Sacra hæc oratio auditoribus, judicio pollentibus, mirè placuit, illorumque gratulationes, & aliorum, poſtquam illis jubentibus in lucem edita fuerat, maximo jure merita eſt, & ſanè in perpetuum merebitur.

A. MDCXXI. in *Hiberniam* redux D. *Uſſerius* Eccleſiæ & diœceſeos *Midenſis*, cui regendæ illum Rex *Jacobus* anno ſuperiori, ut dixi, deſtinaſſet, Epiſcopus, *Pontanæ*, quæ vulgo *Drogheda* appellatur, ſolenni conſecratione à reverendiſſimo viro, D. *Hamptono Armachano*, duobus ejuſdem Provinciæ juxta antiquorum Canonum normam aſſiſtentibus, ordinatur. Verùm in illa ſublimi Eccleſiaſticæ dignitatis faſtigio poſitus, tantum aberat ab otio & remiſſiore vitæ genere, ut potiùs diligentiæ in gregem ipſi commiſſum impenſæ ardentiùs, ſacras Scripturas publicè interpretandi & Evangelium *Jeſu-Chriſti* prædicandi novas quidem & majores curas ſuperaddere ſui officii eſſe duxerit: cujus ut memoriam ſemper in mente & oculis haberet, tremendam iſtam S. *Pauli* ſententiam, *væ mihi, ſi non evangelizavero*, in Epiſcopali ſigillo, quam retinuit, ad ſummos in Eccleſia *Hibernica* honores evectus, incidi voluit. Adeò autem erat in concionibus frequens, ne dicam ſingulis diebus Dominicis, ſolennioribuſque anni feſtis, aſſiduas, quando nimirùm aut valetudo, aut opportunitas vel quæſita, vel majora Eccleſiæ negotia permiſerint, ut inter celeberrimos maximique nominis *concionantes Epiſcopos* jure numerari mereatur. Dum verò triſtis viderat, pleroſque omnes ex *Hibernis Romanæ* communionis in diœceſi ſua, uti & in reliquis Provinciis per univerſam inſulam, horrendæ ſuperſtitionis tenebris oppreſſos, vitis ſanctorum, abſurdiſſimis fabulis portentoſiſque inſomniis ſcatentibus, legendis addictos, interim tamen omni verâ ſacrarum Scripturarum intelligentiâ vacuos, fatale illud, quo laborant, præjudicium, contra omnem vim argumentorum objicere conſueviſſe, ſe nimirùm Patrum ſuorum Religionem & inſtituta ſequi, & ab iiſdem iſta de cauſa neutiquam diſceſſuros; ut errorem hunc ex illorum animis evelleret, librum *de veterum Hibernorum & Britannorum religione* Linguâ Anglicanâ ſcripſit A. MDCXXII. in quo corruptelas in ſacro cultu & nova dogmata, jam pro articulis fidei agnita, ex fraude & ſuperſtitione ſequioribus ſeculis ſenſim irrepſiſſe, (puta officium *Romanæ* Liturgiæ paulò ante quingentos annos à *Gilleberto*, *Malachia*, & *Chriſtiano*, *Romanæ* ſedis apud *Hibernos* Legatis, in uſum inductum; uti & baptizandi juxta morem *Romanæ* Eccleſiæ poſt tempora *Auguſtini* Monachi; ſacramentumque Eucha-

Conſecratur *Droghedæ*.

Liber *de veterum Hibernorum & Britannorum religione* ab illo editus.

Euchariſtiæ olim ſub utraque ſpecie adminiſtratum fuiſſe : longè aliter veteres de Chrismate ſacramentali, de confeſſione, de nuptiis Sacerdotum, de tempore celebrandi Paſchatis ſenſiſſe ; Regesque habere jus nominandi Epiſcopos, nec Papam ſpiritualem jurisdictionem ibi antiquitus, multò minùs temporale dominium exercuiſſe, (ut alia levioris momenti omittam) ac proinde Nepotes à priſtina majorum fide mirum quantum hac ex parte deſciviſſe, prolatis ex antiquorum Gentis ſuæ Scriptorum auctoritate & teſtimonio, luculentis documentis oſtendit. Liber ſanè eruditiſſimus, in quo Patriæ ſuæ antiquitates è codicibus MSS. ſumma cum induſtria & fide illuſtrat, erroribus *Campiani* Jeſuitæ & *O. Sullevani* ſubinde caſtigatis, clariſſimo viro, D. *Chriſtophoro Sibthorpo* Equiti, & uni ex Juſtitiariis communium placitorum in *Hibernia*, amico ſingulari, inſcriptus, & ad calcem libri à D. *Sibthorpo* de eodem argumento conſcripti *Dublinii* MDCXXII. in 4°. editus & poſtea A. MDCXXXI. denuò *Londini* impreſſus.

Fit Regius Conſiliarius.

Mox inter Regios Conſiliarios adſcitus *Uſſerius*, quanta ſapientia & quàm ſolido judicio polleret, in re magni momenti, præclaro exemplo demonſtravit. Cùm quidam *Hiberni*, *Romanæ* communionis muneribus publicis admoti, *Suprematûs*, uti appellatur, *juramentum*, in quo, agnita Regis ſumma in quosvis ſubditos, & in omnibus cauſis, tam Eccleſiaſticis quàm Civilibus, auctoritate, dilucidè & circa omnem verborum aut ſenſus amphiboliam, *nullum exterum, ſive Principem, ſive Prælatum, aut quemcunque alium, habere, aut jure ſibi poſſe vendicare qualemcunque ſpiritualem & Eccleſiaſticam in regnis & ditionibus Regiæ Majeſtatis jurisdictionem* aſſeritur ; ſuſcipere recuſaſſent, tum ut legum ſacroſancta auctoritas conſtaret integra, tum ut publicæ tranquillitati proſpectum foret, illuſtriſſimus vir D. Vice-comes *Falcolandiæ*, à Rege ipſius *Deputatus* tunc temporis conſtitutus, aliique è ſanctiori Concilio Magnates in hoſce pertinaces Magiſtratus animadverti oportere, maturis deliberationibus habitis, ſtatuerunt. Quibus in arce Regia, indicto die, viz. XXII. Novembris MDCXXII. comparere juſſis, poſtquam Judices iſtius juramenti naturam, rationem, & æquitatem, itemque pœnas renuentibus ex vi legum irrogandas, expoſuiſſent, D. *Uſſerius* oratione gravi, tam ad errores ex intellectu malè inſtructo & informato, quàm ad ſcrupulos è mentibus infirmis eximendos, compoſita, de Rege, utpote unico & ſupremo in regnis ſuis gubernatore, de poteſtate clavium, & poteſtate gladii, quæ neutiquam cum priori pugnat,

Judices, uti etiam *Uſſerius*, de juramento ſuprematûs in Concilio ſanctiori diſſerunt.

pugnat, & ex ordinatione Dei ad res ſacras, ſpirituales & Eccleſiaſticas moderandas pertinet, denique de jurisdictione *Romani* Pontificis, falſò & injuſtè in univerſam Eccleſiam arrogata, fundamento, cui innititur, penitus everſo, ſummatim egit. Aliqui ex reis præſentibus, vi argumentorum perſuaſi convictique, ſe ſe lubenti animo ſubmiſerunt. Reliquis verò Auditoribus nervoſa iſta oratio maximè placuit, & præſertim poſtea Sereniſſimo Regi, ad quem brevi, ut videtur, exemplar transmiſſum erat, qui literis undecimo die ſequentis Januarii in Palatio *Weſtmonaſterienſi* exaratis, gratias D. *Uſſerio*, tanto cum judicio & doctrina pariter ac zelo, legitimum jus Regium ſtrenuè vindicanti, agere dignatus eſt. Haſce verò literas, tum honoris tum præſidii cauſa, ad calcem Orationis in publicam lucem prodeuntis apponere *Uſſerio* viſum eſt.

Sereniſſimus Rex *Jacobus* tum ex auditu & ex conſentiente omnium fama, tum ex ſpeciminibus à ſe viſis, D. *Uſſerium* in eruendis Eccleſiarum *Britannicarum* Antiquitatibus gnavam operam impendiſſe conſcius, ut in iis proſequendis continenter, quantùm illius munus Epiſcopale, ſtudiaque Theologiæ, quibus ex peculiari vitæ inſtituto ſolennique voto addiceretur, eſſent permiſſura, pergeret, impenſè voluit juſſitque. Cùm verò deſideratiſſimum iſtud opus, inconſultis inexploratiſque Manuſcriptis, qui in Bibliothecis *Angliæ* ſparſim latuere, codicibus, perfici nequiverit, optimo Regi literas ad Conſiliarios *Hibernos* transmittere placuit, ut D. *Uſſerio* hac de cauſa abfuturo in *Angliam* divertendi ibique aliquanto tempore moram faciendi, commeatus ſub formula juris concederetur. Ille rebus omnibus in Diœceſi, ne quid mali detrimentive ex illius abſentia inde oriretur, providè ordinatis, exeunte anno MDCXXIII. *Angliam* remeavit, *Londinum* appellens, ad Aulam properavit, humillima & maximè debita auguſtiſſimo Patrono, optimè merito, obſequia delaturus. Cùm verò Rex more ſolito, tum ad Urbis moleſtias immodicosque calores vitandos, tum ad ſerenioris cœli amœnitatibus & deliciis fruendum, *Wanſtediæ* (oppidum illud, in Agro *Eſſexienſi* ſitum, *Londino* ſex circiter milliaribus diſſitum eſt) cervorum venationi intentus ſubſtiterit, D. *Uſſerius*, illò accerſitus, coram illo Aulicisque, qui Regem pro ratione officii in iſtis æſtivis ruſticationibus comitari ſoliti erant, concionem in hæc verba S. *Pauli* ad *Epheſ.* IV. 13. *Donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti:* 24°. Junii

A Rege jubetur, ut in eruendis Antiquitatibus *Britannicis*, pergere velit. Hac de cauſa *Angliam* repetit.

Coram Rege concionem habet.

Junii habuit, in qua ſolidè, eruditè, & ſapienter quidem de *univerſalitate Eccleſiæ Chriſtianæ & unitate fidei Catholicæ*, ab omnibus veris Chriſtianis ſolenni profeſſione agnita, prout magnum decebat Theologum, diſſeruit. Regis juſſu edita erat, ut quam ille optimo cum fructu & voluptate animi, audiverit, in publicam omnium utilitatem per univerſas *Britannias* typis exſcripta ſpargeretur.

Reſponſio ad provocationem cujusdam Jeſuitæ.

Hoc anno D. *Uſſerius Londini* edidit librum hoc titulo inſignitum, viz.

Reſponſio ad provocationem, à quodam Jeſuita in Hibernia *intentatam, in qua antiquæ Eccleſiæ judicium in dogmatibus controverſis verè traditum habetur, & præſentis Romanæ doctrinæ innovationes clarè & maniſeſtè deteguntur.*

Hujus elaborati Operis, non alium Patronum quærere & adſciſcere aut potuit aut debuit, quam ſereniſſimum Regem, *Jacobum*, cui hanc *pro fide Sanctis ſemel tradita*, cujus erat & re & titulo ſtrenuus defenſor, concertationem longè acceptiſſimam fore habuerat compertum. Origo autem hujus controverſiæ paulò altiùs arceſſenda eſt. Ante ſex annos cùm *Gulielmus Malonius*, *Hibernus* Jeſuita, ſchedam, in qua, propoſitis quæſtionibus de invariata Religionis Chriſtianæ à primis ſeculis ad hodiernos *Romanenſes* derivatæ ratione, & de quibusdam fidei & doctrinæ articulis, à Reformatis, ut blaterat, penitùs rejectis oppugnatisque, pertinaciſſimè urget, ut iis ſatisfieret, ubique ſparſiſſet, ad deprimendum hujusce Provocatoris faſtum & gloriationem, in arenam deſcendens *Uſſerius*, mox breve & generale reſponſum, doctum herculè, & refellendis criminationibus impactis, ſi quod unquam, maximè proprium, quod in primo capite hujus novæ editionis continetur, in lucem extruſit: neque enim illius erat de iſtiusmodi articulis in charta provocatoria, quaſi per ſaturam, nudè abſque aliqua probatione, ſive ex S. Scripturis, aut antiquorum Patrum (quorum unanimem cum ipſis conſenſum crepuit) ſcriptis allata, recenſitis in ſpecie & particulatim agere: cum ſolius Reſpondentis partes ſuſcepiſſet, cum Adverſario, quandocunque ad novam pugnam proritaretur, preſſiori pede congreſſurus. Obmutuit verò Provocator, nec quicquam ultra hac ex parte

parte per aliquot annos actum fuerat: & fortaſſe hujus litis memoria penitus intercidiſſet, niſi quidam Magnates utriusque regni preces & poſtulationes ſuas apud *Uſſerium* interpoſuiſſent, ut Eccleſiæ primitivæ de hiſce articulis illic memoratis judicium, teſtimoniis prolatis, inque longum productis, exhibere vellet, ut inde cuivis Lectori cordato, an *univerſi Doctores*, *Paſtores*, *& Patres Eccleſiæ primitivæ*, quod ſuave erat arrogantiſſimi Jeſuitæ inſomnium, hodiernis *Romanenſium* placitis conſenſiſſent, certiùs meliùsque conſtaret.

Hunc Commentarium quispiam cum Auctore jure appellaverit Dogmaticam Hiſtoriam, ſive Diſſertationem, de hiſce ſequentibus articulis: viz. *de traditionibus*, *de reali præſentia*, *de confeſſione*, *de Sacerdotali poteſtate remittendi peccata*, *de purgatorio*, *de orationibus pro mortuis*, *de limbo Patrum*, *& de deſcenſu Chriſti ad inferos*, *de orationibus ad Sanctos*, *de imaginibus*, *de libero arbitrio*, *& de meritis*. In hiſce explicandis D. *Uſſerius* ſe, licèt aliorum opiniones & ſententias pro re nata recitaverit, ſolam doctrinam in Eccleſia *Anglicana* publicè agnitam & ſtabilitam, inque libro Articulorum, de quibus in Synodo *Londini* MDCXII. habita convenerat, comprehenſam, tueri profitetur. Quod verò aliqui è noſtratibus, æſtu diſputationum nimiùm quàm abrepti, illum in paucis à vero Eccleſiæ ſenſu aliquatenus aberraſſe contenderint, cùm res iſtiusmodi mihi quidem parvi admodum momenti eſſe videantur, ab iis recenſendis penitus abſtinebo. Interim verò omnes uno ore conſentiunt, D. *Uſſerium* in lectione Patrum, tam *Græcorum* quam *Latinorum*, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, item & Scholaſticorum poſt *Lombardum*, & Theologorum adverſæ partis, qui controverſias tractarunt, optimè verſatum eſſe, neque cuiquam in hac peculiari Scientia (non enim ex ſubtilibus ratiociniis Dialecticisque ſtrophis, ſed cónſentientibus Antiquorum teſtimoniis agendum erat) aut ingenii aut judicii ſolertia ceſſiſſe. Ad calcem libri Auctorum à ſe ſupra citatorum Catalogum juxta ſeriem temporum, quibus ſinguli vixerint, addendum curavit, quorum tamen omnium ætates accuratiori examine explorare, ac quid de illorum libris, eorundemque argumentis, deque ſcribendi ratione, cenſendum ſit, & quomodo genuini à dubiis & ſuppoſititiis diſtingui debeant, & denique quicquid ad illorum hiſtoriam illuſtrandam quoquo modo neceſſarium videretur, omni, qua potuit, diligentia excutere, in grandi opere, quod ſub *Bibliothecæ Theologicæ* titulo in uſum illorum, qui præclaro hoc doctrinam & ritus veteris Eccleſiæ cognoſcendi ſtudio tenerentur, dudum molitus eſt, ſi Deus vi- Bibliotheca Theologica.

G

vitam otiumque dederit, edendo, apud se constituit. Sed quominus id operis, quod impensissimè voluit, omnibus partibus numerisque integrum absolvere potuerit, tum studiis diversi generis, tum turbatissimis temporibus, & miseranda rerum in *Hibernia* & *Anglia* catastrophe, impeditus, vastam Collectaneorum molem viro doctissimo, & Amico fidelissimo, D. *Gerardo Langbaino*, Ecclesiæ *Reginensis Oxon.* Præposito, paulò antè mortem commendavit, ut ea omnia limato illius judicio perpolita, inque debitum ordinem digesta, tandem aliquando in publicam lucem ederentur.

Dum verò ille schedarum *Usserianarum*, quas mures arroserant, lacunis supplendis, operique utilissimo, singulis partibus ad examen revocatis, additamentisque ad sua loca adductis, laboriosissimam impenderet operam, morbo correptus, quem ex intenso frigore contraxerat, curandæ valetudinis, quam hiemalis rigor permiserit, negligentior, ineunte Februario A. MDCLVII. juxta Ecclesiæ *Anglicanæ* computum, piam efflavit animam. Autographum postea ab hæredibus *Usserii* magno pretio redemit vir eruditissimus D. *Edwardus Stillingfleetus*, Decanus Ecclesiæ Cathedralis S. *Pauli Londini*, Exemplar duobus crassis voluminibus, *in folio*, ut loquuntur, constans: quod quidem D. *Langbainus*, à me non sine debito honore & observantia commemorandus, utpote benignus studiorum meorum, quando ad Academiam primùm accessi, fautor, eleganti & accurata manu describendum curavit, in Bibliothecæ *Bodleianæ* Archivis reponitur (a). Utinam verò quispiam inter *Oxonienses*, huic negotio idoneus, desideratissimam illius editionem denuò aggrederetur! Sed fortasse aliqui, post reverendi & eruditissimi Viri, D. *Gulielmi Cavei*, Regiæ Capellæ *Windsoriensis* Canonici, *Scriptorum Ecclesiasticorum Historiam Literariam*, hanc minus necessariam fore censebunt.

Replicatio *Malonii* ad *Usserii* Responsionem.

A. MDCXXVIII. librum adversus D. *Usserium* Anglicano idiomate *Duaci* edidit *Malonius* Jesuita, hoc titulo prænotatum, viz. *Replica contra Responsionem* Usherii *pro antiquitate dogmatum fidei Romanæ*. Sed cum famosus iste liber non minus vernilibus dicacibusque dicteriis &

(a) *Jacobi Usserii Collectanea & judicium de SS. Patrum scriptis genuinis & suppositiis.* 2. vol. Vide Catalogum Codicum MSS. *Angliæ* & *Hiberniæ Oxon.* MDCXCVII. pag. 176. Horum *Collectaneorum* præclarum specimen, viz. de antiquis S. *Chrysostomi* Interpretibus, de editionibus variis operum S. *Chrysostomi*, & de Scriptoribus vitæ ejusdem, uti & eruditissimam præstantissimi viri, D. *Henrici Savilii* de Scriptoribus rerum *Chrysostomi* Admonitionem V. Cl. D. *Caveus* in *Historia Literaria* edidit.

& spurcis mendacibusque calumniis, quæ & Christianum & Religiosum planè dedecebant, quam sophisticis cavillationibus maleque consutis detortisque Patrum sententiis ubivis scateret, *Usserius* Amicorum, hunc *Thersitem*, qui cum *Achille* congrederetur, prorsus indignum esse judicantium, monitis & consiliis obsecutus, nolebat bonas horas in hoc impudentissimo *Rabula* refellendo disperdere: & eò quidem minus ægrè, cùm tres Theologi *Dublinienses*, *Hoylæus*, *Singus*, & *Puttœus*, illi in rebus longè majoris momenti occupatissimo vicarias operas addixerint; quod postea singuli seorsim cumulatim præstitêre.

Dum in *Anglia* substiterit *Usserius*, reverendissimus D. *Christophorus Hamptonus*, Archiepiscopus *Armachanus*, & totius *Hiberniæ* Primas ultimum diem suum obiit, nempe Januarii tertio, stylo Anglicano, MDCXXIV. De substituendo Successore in aula Regia multùm serioque deliberatum erat. Rex verò serenissimus, post remoras amotas, D. *Midensem*, cùm vix quenquam è Naucleris, qui istius Ecclesiæ clavum aut fortiori manu aut intensiori oculo regeret, reperiri posse sensisset, ad istam eminentissimam dignitatem paulò antè mortem ipsius promovit, XXI. Martii, eodem stylo ejusdem anni. Centesimus autem erat *Usserius* à S. *Patricio*, si calculus ritè ineatur, istius supremæ sedis Antistes. Nuncium hoc, quod velox fama citò in *Hiberniam* pertulit, ibi summa cum lætitia accipiebatur; inde crebræ gratulatoriæ epistolæ, summâ reverentiâ & cordatissimo affectu refertæ, ad D. *Usserium* missæ, quem Ecclesiæ istius bono natum fuisse gratulantur, ipsius celerem in patriam reditum ardentissimis precibus exoptantes. Sed illis tam citò esse felicibus non licebat; quippe mox febri quartana per novem menses in *Anglia* moram facere invito planè animo *Usserius* cogebatur.

Usserius constituitur Archiepiscopus *Armachanus*.

Anno hoc ad finem vergente D. *Usserius* solennem cum quodam Jesuita disputationem, cui, licèt se non ingesserit, illam tamen lubenti suscepit animo de quibusdam controversis Religionis capitibus habuit, cujus occasio hæc fuit.

Disputatio *Usserii* cum quodam Jesuita in *Anglia*.

Cùm vir nobilissimus, *Joannes* Baro *Mordantius* Communionis *Romanæ*, postea tertio R. *Caroli* primi anno, ad titulum, honorem, & dignitatem Comitis *Petroburgensis* evectus, lectissimam feminam, *Elisabetham Howardam*, uxorem suam, natalibus quoque nobilissimam, utpote *Gulielmi Howardi*, Baronis *de Effinghamia*, filiam & hæredem, &

 ex

ex illuſtriſſima *Howardorum*, Ducum *Norfolciæ*, gente oriundam, ad eandem amplectendam diu multumque allicere pertentaſſet, illa quò ab iſtiusmodi crebris moleſtisque interpellationibus decentiùs liberaretur, profeſſa, ſe de multis Romanæ fidei articulis dubitare, nec Eccleſiam *Anglicanam*, in qua nata & educata fuerat, relinquere aut poſſe aut velle, niſi convictam, in illa ſibi non manendum eſſe, niſi cum periculo ſalutis, petiit, ut amicæ inter eruditos utriusque partis viros collationes in illius præſentia haberentur, quò victrix Veritas inclinaret, quanta potuit animi ſolertia, dijudicatura. Cujus æquiſſimis poſtulationibus cùm facilè fuiſſet aſſenſum, Baroniſſa, conſentiente marito, re D. *Uſſerio* communicata, literis blandis illum, ut in Veritatis, pariter ac ſui ſubſidium venire dignaretur, invitavit. D. *Uſſerius* verò opem ejus aut fruſtra implorari, aut diu deſiderari, neutiquam paſſus, menſe Novembre, valetudine vix redintegrata, ad *Draytonam* in agro *Northamptonienſi* properavit, ibi omni reverentia ac cultu, quem ejus ſumma dignitas merita eſt, ab utrisque nobiliſſimis hoſpitibus exceptus. Illic reperit quendam Societatis Jeſuiticæ, *Bellomontium* nuncupatum, potius *Rookwoodum* nuncupandum (nomen iſtud in Hiſtoria Proditionis Pulverariæ ſatis notum eſt) Baroni à confeſſionibus, cum quo certamen hoc religioſum, procul omni faſtu, & quaſi depoſita dignitate, inibat. Triduo diſceptationes iſtæ de *tranſſubſtantiatione*, de *invocatione Sanctorum*, *de imaginibus*, *& de viſibili Eccleſia*, *& in genere*, *an religio*, *ex auctoritate publica tum civili tum Eccleſiaſtica in Eccleſia Anglicana ſtabilita*, *eadem eſſet cum Primitiva*, *an verò Romana*, *nec ne*: in quibus articulis excutiendis *D. Uſſerius* partes Opponentis ſuſtinuit, libris antiquorum Patrum ex inſtructiſſima Baronis Bibliotheca prius in medium productis, ſi qua foret illorum ſententias & teſtimonia explorandi occaſio. Quarto die cùm vice verſa articulos Religionis *Anglicanæ* impugnare Jeſuitæ ex condicto incubuiſſet, ille nolebat amplius in arenam prodire, hac excuſatione ſubmiſſa, *argumenta*, *quibus inter opponendum uſurus erat*, *juſtò Dei judicio è memoria penitus excidiſſe*, *eò quod cum viro tam profundæ & conſummatæ eruditionis*, *licèt in tuenda Catholicæ Veritatis cauſa*, *injuſſu Superiorum*, *congredi auſus fuiſſet.* Quod quidem turpe effugium illi apud ſuos Symmiſtas, & potiſſimùm *ſeculares*, uti vocant, *Sacerdotes*, maximè in opprobrium & infamiam cedebat. Sed en hujusce diſputationis, cujus fama ubilibet percrebuerat, fructum eventumque! D. *Mordantia* in Eccleſiæ *Anglicanæ* communione magis magisque firma-

matur: Maritus verò vacillare primò cœperat, disjectisque sensim, quibus intellectus offuscaretur, præjudiciis, admissoque S. Scripturarum lumine, & liberiori Rationis hactenus oppressæ usu, relicta Ecclesia Romana, in *Anglicanam*, ubi purior viget Christianismus, illuminata mente transibat. Illustrissima Heroïna immortalem hujus beneficii memoriam apud se grato animo retinuit istud quantum quantum omni tempore, si daretur occasio, reipsa repensura. Cujus bonæ voluntatis in effectum dandæ non deerat opportunitas: cùm in calamitosissimis temporibus, flagrante tum in *Anglia* tum in *Hibernia*, impiissima rebellione, D. *Usserium*, omnibus fortunis suis penè exutum, per novem decemve annos ad mortem usque illa in suis ædibus, tum *Londinensibus*, tum *Surregiensibus*, summo cum honore & benignitate exceperit.

Tandem negotiis in *Anglia* confectis, integraque valetudine gavisus *Usserius*, ex porta *Leverpoliensi* apud *Lancastrienses* Augusto mense MDCXXVI. solvens in *Hiberniam* prosperè navigavit: cujus longam absentiam quò ægriori animo tulerint, præsens jam & redditus patriæ effusiori gaudio lætioribusque auguriis à Magnatibus, Episcopis, & universo Clero, sub illius sapientissimo regimine certius Ecclesiæ præsidium majusque apud indigenas *Hibernos*, quantum illorum obstinatio pateretur, religionis incrementum, sibi spondentibus, excipiebatur. *Usserius redit in Hiberniam.*

Benignè in *Usserii* gratiam providebat ante mortem serenissimus Rex *Jacobus I.* literis in *Hiberniam* missis, ne quicquam de temporalibus sive reditibus istius Sedis, prout usu, contra omne jus fasque venire solet, ab iis, qui eorundem *custodiam*, ut verbo municipali utar, & administrationem procurant, in privatum commodum nimiùm quam intenti, licèt absfuerit, minuendum: rationem accepti & dati ipsi ex debito reddendam, pecuniasque omnes, prout ille ordinaverit, solvendas & disponendas esse, ac si ibi præsens constitisset. Rex verò *Carolus I.* quo nemo Regum Ecclesiæ *Anglicanæ* unquam amantior, meliorve Patronus, pro cujus fide juribusque tuendis martyrium fortissimè subibat, paterni & verè augusti exempli æmulus, memorque, quanti ille D. *Usserium* ob reconditissimam eruditionem & fidem in rebus magni momenti præstitam æstimaverit, benignitatem munificentia auxit, & in verè regii affectûs & bonæ voluntatis arrham, quadringentas libras sterlingicas illi statim post reditum ex fisco istius regni numerari jussit.

Summa *Usserii* in isthoc munere Ecclesiastico administrando cura.

In hac sublimi specula positus D. *Usserius*, dùm oculos circum circa per totam Insulam flectit, ante omnia & primum sibi ex officio incum-

bere duxit, ut propriam Diœcesin, utpote peculiari subditam jurisdictioni, lustraret, si qui defectus & errores, & quicquid perperàm factum fuerit, id omne emendaturus, ut illa nimirum esset reliquarum, saltem in ista Provincia, concurrentibus ad idem sanctum opus promovendum Suffraganeis, regula & mensura. Indicta igitur solenni *Visitatione*, convocatisque per partes ad ordinatas stationes Presbyteris, in illorum mores & doctrinam sedulus inquirit, instanter monet, obtestatur, jubetque, ut quisque omnibus instituti sacerdotalis partibus prudenter & strenuè fungatur, & potissimùm, ut in Scripturis sacris & Liturgia juxta canonas publicè legendis, sint assidui, & ut vita professioni respondeat: denique cùm plerosque ex infima plebe sive in cultioribus oppidis confertos, sive agricolationi, & pecudibus alendis addictos, seorsim per campestria, aut propè lacus & sylvas sparsos, spissa rerum sacrarum divinarumque ignoratione laborare, olim & adhuc-dum tristis comperisset, urget quàm acerrimè, ut diligenti S. Scripturarum lectioni, frequentique prædicationi, Auditorum tenuioris tum fortunæ tum intellectus captui accommodandæ, & mentem & operam intendant. Istis enim fundamentis jactis, de illorum profectu in vitæ & civilis & Christianæ officiis meliùs esset sperandum neque aptior efficaciorque methodus iniri potuerit, qua mentes plebis intactæ & ab omni vel Pontificiæ superstitionis vel læsæ pietatis labe immunes servarentur.

Abusus in Curiis Ecclesiasticis grassantes reformare & tollere nititur.

Cùm verò nimiùm clarè constaret, graves corruptelas in Curiis Ecclesiasticis, quas vetustas malæque consuetudines sensim introductæ firmaverant, irrepsisse, sententiasque Adsessorum interdum ex potestate, perperàm arrogata, præter jus & æquum, licèt sub specie & umbra juris, latas, vi penè despotica executioni mandatas fuisse, illos omnes, qui qualicunque nomine & gradu inde pependere, utpote illius Administros, ac sola potestate delegata, non arbitrario jure præditos, coram se citari & advocari jussit, regulas, quibus exterius illud regimen, probè & honestè, & absque querela & gravamine administrari posset, præscripturus. Multa quidem reformavit, inque meliorem redegit ordinem: Sed cùm ex longo annorum decursu, & praxi roboratæ altas radices egissent, vix quidem evellendas, lucrosæ quædam jurisdictiones, quas possidentes nolebant relinquere, & objectæ difficultates, ac si longus communisque usus fecisset jus, planè insuperabiles viderentur in præsens, licèt omninò invitus, cessit, malis istis remedium opportuniori tempore adhibiturus.

Dum

Dum verò in rebus tum Diœceseos, tum provinciæ ritè ordinandis, inque veteri disciplina revocanda, lento pede processerit D. *Usserius*, negotia difficillima, & maximi quidem momenti, quæ illius & reliquorum *Hiberniæ* Episcoporum cogitationes mentesque occupaverint, in quibus causa religionis, quæ in magnum adduci discrimen inde visa est, agebatur, ex inopinato intercessere. *Anglia* hoc anno, bello cum *Hispanis Gallisque*, ad quos malè affecti erga Patriam, tanquam Patronos & Protectores, transfugere pridem consueverant, simul ac eodem tempore implicita, copias militares, quæ in arcibus & propugnaculis juxta oras maritimas *Hiberniæ*, aut alibi locorum sitis, dispositæ erant augere: tum ad arcendos hostium insultus impetusque, tum ad reprimendas domesticas tumultuantium & seditiosorum machinationes, serenissimo Regi *Carolo* primo & utriusque regni Consiliariis opportunum, imò & necessarium, videbatur: tantilli autem numeri (non enim peditatus ultra quinquies mille præsidiarios assurgebat, equitatus verò sub decupla proportione minor) stipendiis exsolvendis, demptis nimirum oneribus pensionibusque, quas civile regimen exegerat, annui istius Insulæ reditus, sive ob vectigalium defectum, sive ob incolarum, ferax ac pingue solum nequicquam aut saltem non debita industria aut labore colentium, aut ignaviam aut paucitatem neutiquam suffecere. Summa ratio & æquitas postulaverunt, ut singuli pro facultate sua, publicæ pacis, in qua omnium felicitas continetur, securitati firmandæ conducerent. Sed suspiciones malæ de aucto exercitu, & de novo censu, quo alendus erat, ne perpetuus foret, *Hibernos*, præsertim *Romanæ* communionis, qui maximam Gentis partem constituebant, à dandis subsidiis aversos ac alienos reddidere. Ad quorum obstinationem expugnandam D. *Deputatus* & Consiliarii, ut omnis justa querelæ occasio adimeretur, quasdam pœnales leges quibus obnoxii erant, pro tempore relaxandas proposuere: majora, si meruerint, indulturi. Illi verò superstitionis suæ *tolerationem* pecuniis mercari, spe & animo elati, voluere. Quod D. *Armachano* aliisque Episcopis maximè displicuit, qui, quàm pessimi exempli esset infame istud pactum, & quantum malorum inde traheretur, satis providi, frequentibus hâc de re, in qua Ecclesiæ salus vertebatur, consultationibus apud (a) *Pontanam* in ædibus D. *Usserii*, qui illos illuc invitaverat, initis, huic indulgentiæ, si qua proponeretur, publicè reclamare una-

Disceptationes in *Hibernia* de copiis militaribus.

Usserius reliquique Episcopi se tolerationi in favore Pontificiorum concedendæ strenuè opponunt.

(a) Vide Epistolam CXVI D. *Usserii* ad D. *Georgium Abbottum* Archiepisc. *Cantuar.* in *Sylloge.* p. 376.

unanimo consensu apud se constituerunt, formulamque *Protestationis*, opportuno tempore proferendam, XXVI. die Novembris nominibus subscriptis signarunt: Solenni Comitum, Baronum, aliorumque nobilium utriusque communionis conventu, ut de hoc negotio disceptaretur in magna aula arcis *Dublinienſis* XXIII. Aprilis A. MDCXXVII. indicto, coram D. *Deputato*, aliisque primariis viris, in Ecclesia *Christi* pro more congregatis. D. *Georgius Downamus*, Episcopus *Derensis*, concionem habuit, in qua occasione captata de malè subjicienda artibus politicis secularibusque commodis Religione & conscientia, & de gravi scandalo ex hac animarum, ob pecuniæ inde colligendæ aucupium, licitatione, orituro disserendi, dicens *hanc non solam sui ipsius sententiam & judicium, sed omnium Archiepiscoporum & Episcoporum istius regni esse*, chartam supra memoratam protulit, & clara voce publicavit; quæ sic se habuit:

Judicium quorundam Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ *de toleratione religionis.*

Religio Papistarum est superstitiosa & idololatrica: illorum fides & doctrina erronea & hæretica: illorum Ecclesia respectu utriusque Apostatica. Ideo ejusmodi tolerationem indulgere & consentiri, ut facultas istam Religionem exercendi, fidemque istam profitendi, illis daretur, grave peccatum esse hoc duplici nomine liquet:

I. *Hoc modo nos ipsos accessarios præstamus* (h. e. facinorosè si non consilio, saltem silentio subvenire videbimur) *non solum illorum superstitionibus, idololatriis, & hæresibus, & in summa, omnibus Papismi abominationibus, sed etiam, quod inde sequitur, animarum seductarum, quæ in Catholicæ apostasiæ alluvione peribunt, perditioni.*

II. *Hanc tolerationem concedere ob pecunias dandas, contributionesque ab illis colligendas, idem est, ac religionem, & unà cum illa, animas populi, quas Christus Salvator noster pretiosissimo suo sanguine redemit, venum exponere. Ut verò hoc ingens flagitium est, ita multa mala inde consecutura esse non minus periculum. Hæc sapientibus & judicio pollentibus perpendenda commendamus: obsecrantes Deum Veritatis, ut omnes, qui publicis muneribus admoventur, sanctissimi Numinis gloriæ & augmenti veræ Religionis studiosissimos reddat: item pariter zelantes, firmos, & fortes adversus omnem Papismum, superstitionem, & idololatriam: Amen.*

Ces-

Cessante Auditorum Amen concinentium acclamatione, extemplo subdidit Concionator, *hoc ab ipsis non malo animo aut in Reipublicæ detrimentum & incommodum dictum aut factum fuisse, sed ex amore Patriæ & Religionis, quarum utramque in omne ævum salvam fore impendiò cuperent, se quidem velle, ut numerosior exercitus stabiliretur: interim tamen multiplicis istius* GRATIÆ, *Pontificiis nuper ea de causa oblatæ, cujus plurimam partem non sine divini nominis, etiam & regii, contumelia & Ecclesiæ* Hibernicæ *incommodo indulgeri posse pro certo credebant, distributionem soli Regi, reservandam esse, atque hoc publicæ necessitatis tempore unumquemque, si boni civis & Christiani famam integram servare velit, laboranti patriæ succurrere oportere.*

Sequente Dominica coram iisdem Magnatibus idem argumentum pari zelo pertractavit D. *Usserius*, in illos, si qui fuerint, *qui ex secularis commodi intuitu, instar proditoris Judæ Christum pro triginta denariis argenteis vendere* in animo habuerint, potissimùm invectus. Verum tam flagranti zelo efferbuere Præsules, ut nobilibus Reformatæ communionis in eandem sententiam facilè pertractis, conditionibus in gratiam Pontificiorum propositis nullatenus assensum fuerit: hi verò, nisi iisdem concessis sancitisque, onus istud subsidiorum sibi impositum iri obstinatò recusarunt.

Dum autem hasce lites acerrimâ animorum & vocis contentione alterutrinque agitatas, pro sapientia sua D. Deputatus & Consiliarii suavibus modis, h. e. suasibus & argumentorum è rationibus politicis petitorum vi componere studerent, D. *Usserius* ab utrisque partibus contendentibus magno honore habitus, illorum jussu in Camera arcis Regiæ, uti appellatur, tricesimo die Aprilis A. MDCXXVII. gravem habuit orationem, in qua debilem regni statum, quam repellendis hostibus publicæque paci conservandæ omninò impares essent, stragesque belli, omnes absque aliquo discrimine inexplicabilibus malis obruturi, quod exercitus sub severis disciplinæ militaris regulis aut prævertere aut sopire solus potuit, sub oculos ponens, ostendit necessitatem quasi inevitabilem urgere, si suæ, si suorum saluti consulere vellent, ut citra omnem moram, subsidia in commune bonum patriæ expetita promptissimè absque omni prævia stipulatione darentur: nubes atras ingruere & cogi incipientes, ni dissiparentur, in fulmina & tonitrua erupturas esse: de exterorum hostium insultibus, uti etiam de domestica rebellione metuendum esse: intertextis tamen Pontificiorum fidei qui ex stirpe *Anglica*

Usserius de pecuniis pro defensione regni suppeditandis in camera arcis Regiæ perorat.

prognati, aut prædia à Rege, supremo Domino, sub certis annexis servitiis sibi & hæredibus derivata possident, laudibus: (cujus insigne specimen in nupera rebellione Comitis *Tirœniæ*, regnante Regina *Elisabethâ*, dederant, utpote nullis Regis *Hispaniæ* blanditiis & promissionibus allecti, nullis Papalibus Brevibus & Bullis, nullisque Academiarum *Salmanticensis* & *Vallisolitanæ* declarationibus territi aut convicti) simul de communi salute providendum esse: exceptiones ex mutuo sibi contradicendi studio arreptas, neutiquam valere: nullamque justam metuendi causam, quasi illorum aut posterorum libertas inde læderetur, aut voluntarium istud subsidium in jus coronæ deinceps transiret: tandem obnixissimè monet, ex principiis religionis & conscientiæ, quibus omnes boni subditi tenentur, ut præstare, quod fas & æquum exegerint hoc in articulo præstandum; nullaque conditionum mentione facta, totum illud, de quo controversum fuerat, serenissimi Regis sapientiæ & prudentiæ relinquere vellent. Sed mentes altercantium, qui suis freti opinionibus, ad varios fines collimarunt, nulla eloquentia, rationibus nullis, sive ex Theologiæ, sive ex sanioris Politicæ adytis ab *Usserio* depromptis conciliari potuere.

Serenissimus Rex orationem hanc, in qua pii admodum Episcopi & fidelissimi Consiliarii officio & munere pari laude, & præclarissimè quidem, functus est D. *Usserius*, sibi in *Angliam* à Consiliariis *Hibernis* transmissam gratioso affectu excepit & approbavit.

Libros MSS. ex Oriente magno impendio procurat advehi.

Inter istas multiplices curas, quibus distinebatur *Usserius*, ex quo sacrum Episcopale munus isti concreditum fuerit, studium literarum, quo ab ipsa juventute incaluerat, novo fomite superaddito redaccensum, latius se diffudit. Non enim libros omne genus, ubi ubi typis exscriptos, in Bibliothecam congessisse contentus, abditos *Syriæ*, *Palæstinæ*, & *Mesopotamiæ* recessus, nullis parcens sumptibus, investigari curavit, ut codices manuscripti melioris notæ, & quantivis pretii, inde eruerentur, in Christianum orbem invehendi: ubi linguarum Orientalium cultura florere, inque non mediocri honore haberi, nuper incepisset. Hac de causa ope & diligentiâ reverendi viri, *Thomæ Davisii*, qui tum Mercatoribus *Anglis*, *Halebi* degentibus, erat à sacris, per quadriennium usus est, & quidem felicissimi. Non hîc omnium librorum mènu exaratorum, procurante industrio isto proxenetâ, indicem, si daretur, proferre libet; cum ii, quoad maximam partem in Bibliothecis *Oxoniensi* & *Dubliniensi* dudum repositi, ex magno opere Catalogorum *Oxonii*

A.

A. MDCXCVII. publicato peti possint. Horum de præcipuis paucissimos, qui vetustissimas S. Scripturarum versiones complectuntur, pauculis adnotationibus insertis, memorabo.

Penta-teuchus Samaritanus.

Imprimis vero recensendus venit Pentateuchus Samaritanus, quem licèt Hebraïcæ veritati millies postponendum censuerit, tamen tum ob singularem raritatem, cùm (a) vix aliud exemplar, si fortè illud, quod *Petrus à Valle*, Patricius *Romanus*, ex Oriente tatulerat, excipiamus, in *Europa* antea comparuisset, tum ob uberrimum fructum sacrosque usus, in explicando Hebraïco textu & Græca versione, inde depromendos, ingentis thesauri loco habuit. Ille verò primus omnium, Hebraïco & Samaritano textibus simul accuratè collatis, variantes lectiones collegit, quas Reip. literariæ communicasset, si quispiam ex nostratibus Typographis, certiori lucro inhiantibus, id operis, cujus beneficium & momentum pauci aut intellexerint, aut ritè & satis pro dignitate æstimaverint, edendum suscepisset. Qua opportunitate neglecta, V. Cl. *Joannes Morinus*, è Congregatione Oratorii Presbyter, post paucos annos, primæ editionis gloriam sibi soli asseruit. Sed vir amplissimus & doctissimus, *Joannes Seldenus* noster, de apparatu Chronologico ad Epochas veterum Græcorum, in vetustissimo marmore, nuper maximis illustrissimi Viri, *Thomæ* Comitis *Arundelliæ*, sumptibus, unà cum multis aliis ex *Græcia* in *Angliam* invecto, in quo, ut hoc obiter addam, Historiæ mille trecentorum annorum per intervalla, h. e. à *Cecrope*, primo *Atheniensium* Rege, ad tempora paulò ante *Alexandrum* magnum, compendium continetur, repræsentatas; item de Chronologia sacra, & præsertim de ista, quæ in *Samaritanorum* Pentateucho hodiè exstat, maximè solicitus, D. *Usserium* literis rogavit, ut integrum quintum caput *Geneseos*, & partem undecimi, quanta nimirum ad Patriarcharum Post-diluvianorum annos refertur, exscribi curaret; quod ille integerrimi Amici precibus facilè obsecutus, typis summa cum accuratione descriptis delineatisque abundè præstitit: mantissæ loco (b) Epistola addita, in qua *Samaritanorum* computum, à *Josepho Scaligero* publici juris factum, & quicquid de eodem apud *Julium Africanum*, *Eusebium Cæsariensem*, & *Georgium Syncellum* occurrit, ad examen revocat, summoque cum judicio expendit, Periochas istas de Patriarcharum annis ex hoc codice, bene-

A. MDCXXVII.

(a) V. Epistolam D. *Usserii* ad *Ludovicum Capellum* in calce ad *Syntagma de Græca LXX. Interpretum versione.* Londini 1655. 4°. pag. 215. & in *Sylloge* epist. CCLXVII. pag. 576.

(b) Edita est in *Sylloge* Epist. CXXII. pag. 383.

beneficio reverendissimi nostri Antistitis transsumptas fuisse *Seldenus* in Prolegomenis ad Marmorum Arundellianorum Inscriptiones *Londini* MDCXXVIII. editas gratus, adjectisque magnificis elogiis, agnovit. Hoc ipsum verò Exemplar nobilissimi viri, & arcta amicitia conjunctissimi, D. *Roberti Cottoni*, Bibliothecæ, inscriptione propria manu exarata, dedicavit, quam hîc paulò correctiorem Lector curiosus, cui istius incomparabilis Bibliothecæ catalogus, à me *Oxonii* antè octennium editus, ad manum non est, iterum, & fortasse cum nova voluptate perlegere non dedignabitur.

Pentateuchum Samaritanum *à decem tribuum reliquiis, post regni Israelitici excidium, primo acceptum*, *à* Dositheo, Samaritarum *Pseudo-propheta*, *temporibus Apostolorum*, *postea interpolatum, ab Ecclesiasticis Scriptoribus* (Eusebio, Diodoro, Hieronymo, Cyrillo, Procopio, Anespero, Georgio Chronographo) *identidem citatum*, *atque à* Cuthæis *hodiernis demum redemptum*, *Bibliothecæ* Cottonianæ (*quæ amicissimi Domini summa humanitate semper mihi patuit.*)

L. M. D.

JACOBUS USSERIUS
Armachanus, Hiberniæ Primas.

Infra: (a) *Ex Librarii notatione ad calcem* Geneseos *colligimus*, *exemplar hoc sexcentis siclis argenteis* (*h. e. libris* Anglicanis 75.) *emptum fuisse mense Rabie anni* 792. *regni* Ismaelis, *circa Martium viz. mensem anni æræ Christianæ* 1390.

JACOBUS ARMACHANUS.

Hoc

(a) *Franciscus Taylerus* in Epist. ad D. *Usserium*. In *Sylloge* CLXXXIII. p. 475. Peculiarem insuper Dominationi vestræ gratiam debet hoc opus, cujus sumptibus & cura Exemplar Samaritanum nobis in *Anglia* primò communicatum fuit, & in Bibliotheca *Cottoniana*, in doctorum seculis etiam venturis commodum reconditum.

Hoc monimento ſacro non parum, ut videtur, delectatus *Uſſerius* plura alia exemplaria ſibi è *Sichemo* comparavit, quorum alterum Viro maxima (a) D. *Gulielmo Laudo*, Archiepiſcopo *Cantuarienſi*, in archivis, illius nomini ſacratis, in Bibliotheca *Bodleiana* repoſitum, alterum verò viro clariſſimo (b) *Ludovico de Dieu*, dono dedit. Hic verò ampliſſimum iſtud munus, *quo beatus erat*, verba ipſius ſunt, longè acceptiſſimum fuiſſe, in epiſtola dedicatoria ad D. *Uſſerium* animadverſionibus in *Acta Apoſtolorum*, *Lugduni Batavorum* MDCXXXIV. editis, præmiſſa, ſubmiſſiſſimo affectu & obſequio teſtatur.

Accedit (ut à memorandis S. *Ephremi* Opuſculis, (c) & quibuſdam fragmentis Samaritanis prorſus ſuperſedeam) Pentateuchus *Syriacus* ex Ebrai- Pentateuchus *Syriacus*, & alii codices.

H 3

(a) *Pentateuchum hoc* Samaritanum, *in principio & fine mutilatum*, *antiquiſſimis* Phœnicum *literis deſcriptum*, *ab Eccleſiaſticis Scriptoribus*, Euſebio, Diodoro Tarſenſi, Hieronymo, Cyrillo, Procopio, Gazæo, Georgio Syncello, *& aliis ſæpius eſt citatum*, *à* Cuthæis *verò hodiernis*, *una cum aliis aliquot eorum monumentis*, *redemit*,

JACOBUS USSERIUS *Armachanus*,
Hiberniæ Primas.

Paulò infra propria manu ſubſcripſit D. *Laudus*;

Qui librum hunc mihi dono dedit,

W. CANT.

In fine additur: Folia poſtrema hæc ſex, juſſu reverendiſſimi Præſulis, *Gulielmi Laud*, Archiepiſcopi *Cantuarienſis*, deſcripta ſunt ex vetuſto, eoque integro, Bibliothecæ *Cottonianæ* exemplari: quod anno *Iſmaelitarum*, ſive Hegiræ *Mahommedanæ* DCLXIV. id eſt, ſalutis reparatæ. A. MCCCLXII. junctis operis in Oriente exararunt *Ithamar ben Aharon* atque *Abraham ben Abi Nitzaion*, nomine ſeu auſpiciis *Semoki Tobi Iſaak*, *ben Semoki Selomoh*, *ben Jacob*, ex familia *Isburiana*, ſummo in agro *Damaſceno* principatu inſigni: Sic *Abraham* ille ad *Numerorum* calcem in memorato exemplari ſubnotavit. Hæc, & alia non pauca, juxta indiculi, quem ſubinde & pro re nata *Oxonium* tranſmiſeram, directionem & normam, elogia & teſtimonia, ex libris impreſſis, olim à me in Bibliotheca *Bodleiana* conſultis inſpectisque, fruſtra autem in hac Urbe quæſitis, non minus promptè, quam benevolè, accurata & eleganti manu, nec rogatu exſcripſit vir pereruditus, *Thomas Hearnus*, Artium Magiſter, ex Aula S. *Edmundi*: cujus egregiæ humanitati me multum debere agnoſco.

(b) V. Epiſtol. CXLVI. D. *Uſſerii* ad *Ludovicum de Dieu*: in *Sylloge* pag. 413.

(c) De hiſce aliiſque libris ex Oriente, ipſius cura & ſumptibus procuratis, vide D. *Uſſerii* Epiſtolam ad *Ludovicum de Dieu* A. 1632. ſcriptam in *Sylloge* Epiſt. CLXXIV. pag. 462. & Epiſt. CLXXV. pag. 464.

Ebraico textu verſus, liber venerandæ antiquitatis, majoris æſtimandus, eò quod vix in Chriſtiano orbe anteà aut viſus aut cognitus fuerit, qui olim reverendiſſimi viri, *Jeſu Jabi*, Patriarchæ *Jacobitarum*, tunc temporis *Amidæ*, urbis, magnæ in *Meſopotamia* celebritatis: ad *Tigrim* ſitæ, reſidentis, erat peculium. Eccleſia enim Chriſtiana *Syrorum* duplici SS. Scripturarum verſione olim uſa eſt, hac *ſimplici*, ut appellant, *Thaddæi* Apoſtoli, ut volunt, vel, ut alii fingunt & mentiuntur apud (a) *Gregorium Abulpharagium*, *Solomonis* & *Hirami* temporibus factam; & altera juxta Græcam τῶν LXX. verſionem, cujus exemplar habuit, uti & Arabicum: Codex item N. Inſtrumenti, qui alia, quæ in editionibus viri præſtantiſſimi, *Alberti Widmanſtadii*, Cancellarii *Auſtriæ* & *Guidonis Fabricii Boderiani* deerant, viz. ſecundam epiſtolam *S. Petri*, & ſecundam & tertiam Epiſtolas S. *Joannis*, Epiſtolam S. *Judæ*, & *Apocalypſin*, hanc pridem à *Ludovico de Dieu* è MS. exemplari *Joſephi Scaligeri*, *Lugduni Batavorum* A. MDCXXVII. illas verò à Cl. V. *Edwardo Pocockio*, è codice Bibliothecæ *Bodleianæ* MDCXXX. ibidem editas, uti etiam hiſtoriam mulieris in adulterio deprehenſæ: quæ ſanè in antiquiſſimis codicibus deſideratæ, aliûs, & quidem longè recentioris Interpretis fuiſſe videntur, continebat: item Pſalterium *Syriacum*, à *Gabriele Sionita*, doctiſſimo *Maronita*, *Romæ* prius quoque editum, uti & *Arabicum*. (b) Vetus Teſtamentum *Syriacum* ipſe edere decreverat: qua de cauſa quendam in *Hollandiam* ad coemendos typos dedita opera miſit; ſed neſcio, an difficultate, an magnis ſumptibus, in magno iſto opere impendendis, à propoſito penitùs ceſſavit. Hos verò omnes ſacros libros, quàm primùm ſanctum iſtud edendi Biblia Polyglotta propoſitum ipſi innotuiſſet, celeberrimo viro, D. *Briano Waltono*, utendos dedit D. *Uſſerius* (c) è quibus non parùm utilitatis & momenti incomparabili iſti in difficillimis temporibus ſub tyrannide *Cromwelliana* procuratæ, editioni accreviſſe, omnes in hiſce libris tractandis paulò verſati norunt, & qui optimè novit, doctiſſimus

(a) In *Hiſtoria Dynaſtiarum*. pag. 100.

(b) V. illius Epiſtolam ad *Ludovicum de Dieu* in *Sylloge* pag. 488.

(c) Ex his ſex poſt mortem utriusque hæredibus reſtitutos pecuniis numeratis redemerunt Bibliothecæ *Bodleianæ* Curatores. Vide Catalogum codicum MSS. *Angliæ* & *Hiberniæ*. A. MDCXCVII. pag. 156. b.

mus (a) Editor, tum in præfatione, tum in Prolegomenis, & in Apparatu, summa cum *Usseriani* nominis reverentia & debitissimo grati animi sensu profitetur. Nemo sanè thesaurum cujusvis generis literarium aut ardentiori studio & cupiditate investigavit & acquisivit; nemo liberaliori manu & benigniori animo viris doctis, tam in *Anglia*, quàm extra *Angliam*, in commune Religionis & bonarum literarum bonum, communicavit.

Circa A. MDCXXVIII. D. *Usserius* literarium commercium cum reverendissimo viro D. *Gulielmo Laudo*, tunc temporis, Episcopo *Londinensi*, summa gratia apud Serenissimum Regem *Carolum I.* qui illius consiliis prudentissimis in rebus ad Ecclesias *Britannicas* quoquo modo spectantibus moderandis usus est, pollente, instituere cœperat, quod duravit per duodecennium usque ad Rebellionem *Scoticanam*, quo tempore in *Angliam* Ecclesiæ & studiorum causâ remeavit. Nec illum destituit D. *Laudi* industria, maximèque benevolus erga tum Academiam *Dublinienſem* in statutis ad meliorem disciplinæ administrationem, fructuosiusque Collegii, de cujus perpetua felicitate & commodo omni tempore fuit maximè solicitus *Usserius*, incrementum, tum Ecclesiam *Hibernicam* affectus, si quid enim incommodi, sub quo ingemuit Clerus, præsertim, ut cum honore dicam, *Rusticanus*, esset amovendum, si qui abusus in externo Regimine Ecclesiæ per Commissarios, Registrarios, aliosque Spiritualium Curiarum Officiales admissi irrepsissent; si quæ sacrilegæ prædiorum Ecclesiasticorum invasiones (hoc enim infami titulo *impropriationes* istæ, uti appellantur, notari debent) sub Magnatum nobiliumque, ea, aut vi aut fraude simoniaca malisve artibus occupantium, præsidio invaluissent; si glebæ & decimæ, sustentandis Parochis Presbyteris à piis Benefac-

Usserius arctam cum D. *Laudo* amicitiam contrahit in magnum Ecclesiæ *Hibernicæ* commodum.

(d) In *Prologomenis* XI. p 81. de *Samaritanis* & eorum Pentateucho ejusque versionibus.

Secunda versio est Arabica, *literis* Samaritanis *exarata*, *quam simul cum textu* Ebraico Samaritano, *inter alia MSS. exemplaria*, *nobis communicavit reverendissimus* Armachanus.

Prolegom. XIII. De lingua Syriaca & Scripturæ versionibus *Syriacis*. pag. 29.

Exemplaria MSS. quibus usi sumus, *duo nobis suppeditavit reverendissimus* Usserius, *quorum unum solum Pentateuchum complectitur. Liber veneranda antiquitatis*, & accuratè scriptus. Aliud totum continebat V. T. exceptis Psalmis: (quos antea evulgaverat *Sionita*) quod magnis sumptibus ex codice Patriarchæ *Alexandrini* transcribi curavit.

factoribus destinatæ, in Laïcorum transiissent possessionem; de hisce & hujusmodi rebus maximi momenti consultus D. *Laudus*, auspiciis Regis, remedia malis istis, aut inveteratis, aut ingruentibus, curandis idonea adhibere annisus est. Et adhibuit quidem quantùm in se erat. Nec enim duorum triumve annorum opus erat, utpote longè majoris molis, ut expilationibus istis, quæ longissimo temporis tractu corroboratæ, istam Ecclesiam penè pessumdedissent, sublatis, pristinus rerum status, quantùm intricatissimæ vices sinerent, in integrum restitueretur. Hanc insignem gloriam, hoc maximum decus post paucos annos sibi meritissimo jure vendicavit illustrissimus Heros, *Thomas Wentworthus*, Comes *Straffordiæ*, qui à Rege *Carolo* supremus istius Insulæ Gubernator & Prorex constitutus, de Corona sive Monarchiâ *Angliæ*, cui hactenus fuerat damnosa *Hibernia*, jam non mediocre ex auctis vectigalibus, proventibusque annuis, è mercatura & industria Advenarum incrementum percepturæ, & de universa Ecclesia *Hibernica* præclarissimè meruit. Ille enim Vir excellentissimus, sacro ingentique zelo percitus, primo in *Hiberniam* accessu hoc aggressus est, quem D. *Usserius* in epistola (a) A. MDCXXXV. ad D. *Laudum*, tum factum Archiepiscopum *Cantuariensem* scripta, appellat *novum* Zerobabelem *à Deo ad ruinas istius collapsæ Ecclesiæ reparandas suscitatum*, forti animo publicè professus, se *iis vel maximi nominis*, *qui sancta devorantes*, *dissipatum Ecclesiæ patrimonium in hæreditates filiis & filiabus transmittendas*, *converterunt*, *adversari*. Inter *Laudum* & *Straffordium*, arctissima intercessit necessitudo & amicitia: ambo autem, ut hoc, licèt extra locum, interseram, jurium, tum Regiæ Majestatis, tum Ecclesiæ *Anglicanæ* contra Schismaticos ministellos, factiososque Proceres, & cives, quorum illi famosis libellis, concionibus, calumniisque quaquaversùm sparsis, hi verò subdolis artibus & machinationibus, falsissimoque publicæ pacis & tranquillitatis tuendæ prætextu, quasi Religio reformata & libertates populi stetissent in præcipiti, plebem, miserrimum in modum delusam, primò ad obmurmurationes & querelas, deinde ad seditiosos tumultus, tandem ad arma incitarunt, studiosissimi: ambo cruenta morte, contra omne jus divinum & humanum, à rebelli Senatu Parlamentario, hic duodecimo Maii A. MDCXLI. ille verò deci-

D. *Wentworthus* de Ecclesia *Hibernica* optimè menitus.

(a) In Epist. CLXXIII. pag. 460. in *Sylloge*.

cimo die Januarii A. MDCXLIV. ſtylo *Anglicano*, in colle juxta Turrim *Londinenſem* perempti.

Mortuo D. *Georgio Abbotto*, Archiepiſcopo *Cantuarienſi*, menſe Auguſto A. MDCXXXIII. ad primatialem iſtam dignitatem illicò promovetur D. *Laudus*, quem mox ex commendatione & hortatu D. *Uſſerii* in Cancellarium Univerſitatis *Dublinienſis* elegerunt Præpoſitus, & Socii Collegii S. Trinitatis, penes quos jus & arbitrium eligendi erat; de quorum, uti & Succeſſorum, in ſeculis venturis, feliciſſimo & proſperrimo ſtatu, ut nemo anteà ſolicitior, ita ut Religio ab omni tum ſuperſtitionis Papiſticæ, tum Puritanismi labe & fermento intacta, ſolidæ doctrinæ & diſciplinæ ſeveriores ſtudia ibi perennarent, introductis, cum illorum conſenſione ſtatutis, ſapientiſſimisque conſiliis pro occaſione ſubinde repetitis, indefeſſo labore omni Cancellariatus ſui tempore animum advertit: nec minorem ſedulitatem apud Regem & Proregem adhibuit, ut viri pietate, eruditione, & prudentia inſignes, ſive illic, ſive in *Anglia* educati, quantùm humana ſagacitas in profunda & ſecreta hominum penetrare poſſet, ad Epiſcopales reliquasque præcipuas Eccleſiaſticas dignitates promoverentur. Hiſce verò in rebus D. *Laudus* ſemper habuit D. *Uſſerium* fidelem Amicum & Conſultorem. Sedè diverticulo ad viam redeo. D. *Laudus* Academiæ *Dublinienſis* Cancellarius.

A. MDCXXIX. Vir nobiliſſimus, D. *Henricus Cary*, Vice-comes *Falcolandiæ*, qui *Hiberniam* ſumma cum fide & prudentia per ſeptem annos rexerat, à quibuſdam Adverſariis Pontificiæ Religionis, quaſi in multis contra pacem publicam & Regis honorem & commodum iniquè & perperàm egiſſet, poſtulatus, abrogata poteſtate, jubetur in *Angliam* reverti. Criminationes verò iſtæ hinc originem habuere, quod ſacrificulis nimiùm quantùm inſoleſcentibus, conceſſæque indulgentiæ limites audaci protervia ſupergreſſis, tum hi, tum *Hiberni* populares, ex ſua levitate ad ſeditionem proclives, ſed longè illorum impulſu procliviores facti, ſeveris edictis, juxta tamen legum normam, editis, in ordinem cogerentur. D. Deputatum ad littus marinum honoris teſtandi causâ comitari Conſiliariis placuit: quos dum egregia comitate, jam jam navem conſcenſurus, promiſcuè complexus fuerit, oratione ad D. *Uſſerium* converſa, illius benedictionem flexis genibus rogavit, & quidem tenerrimo cum affectu, utpote illi longâ amicitiâ, mutuis benevoli affectus officiis alterutrinque cultâ, conjunctiſſimus. Pauca cum venia Lectoris ad viri nobiliſſimi famam & honorem tutandum mihi addere D. Vice-comes *Falcolandiæ*, in *Angliam* reverſus, vindicatur.

 liceat.

liceat. Hac lite coram Rege in ſanctiori Concilio agitatâ ſui ipſius innocentiam à fictis calumniis & criminationibus illæſam præſtat, productiſque literis ex *Hibernia* tranſmiſſis, ſolidis documentis demonſtrat, vix quenquam ex Anteceſſoribus aut benigniori animo aut clementiori æquitate, ſalvis Regia auctoritate & legum reverentia, cum *Hibernis* egiſſe: neminem pro arbitrio oppreſſum, aut bonis aut libertate mulctatum: juſtitiam omnibus pari jure, prout quiſque vendicaverit, adminiſtratam: nihilque ex auctoritate ſua, quod minus æquum videretur, niſi quod publica regni ſalus exegerit, ordinatum fuiſſe: tandemque univerſis calculis abſolvitur.

R. *Caroli* de abuſibus in Eccleſiæ *Hibernicæ* regimine tollendis cura.

Sereniſſimus Rex *Carolus* à Dominis Commiſſariis ſanctioris Concilii, quibus cura rerum *Hibernicarum* in *Anglia* concredita erat, graves & mali exempli abuſus in iſtam Eccleſiam, non ſolùm apud inferiorem Clerum, in muniis ſacris obeundis non ſatis diligentem, ſed etiam apud quoſvis Præſules, utpote ſibi inque privatos ſuos uſus dignitates Eccleſiaſticas & ſacerdotia, quorum collationis arbitrium, quando vacaverint, jure ſedium ipſis competebat, minus rectè & præter decorum arripientes, irrepſiſſe, ſatis edoctus, literas ad D. *Uſſerium*, uti & ad cæteros Archiepiſcopos, ſub eodem verborum tenore & formula conſcriptas XII. die Aprilis MDCXXX. ſexto regni anno tranſmitti curavit, in quibus, quò majus auctoritati legibus ſtabilitæ momentum & pondus indè accederet, juſſit, ut, ſublatis iſtis corruptelis, ſinguli, quod ſui muneris eſſet, illis urgentibus inſpicientibuſque, gnaviter præſtarent. Quod ſanè conſilium à piiſsimo Rege duplici nomine inſtitutum erat, tum ut *Romanæ* ſuperſtitionis, quam ſacerdotes, inſano zelo acti, indulgentia conceſſa, majori protervia an inſipientia, incertum, abutentes, ubique inter *Hibernos* diſſeminarunt, incremento iretur obviam, tum ut in mediis Puritanorum in *Anglia* ſemina ſeditionis clam in plebis animis jacientium factionibus, hic & in *Hibernia* publicæ tranquillitati ſecuriùs provideretur. Auctoramento hoc Regio munitus, acerrimiſque monitis incitatus D. *Uſſerius*, (quod de reliquis pariter dicendum eſt) novis viribus conſcientiæ & paſtoralis curæ obligationi inde ſuperadditis, ad ſanctum opus ſeſe alacriùs accingens, quod in Provincia & Diœceſi ſua, perperam & præter canonas Eccleſiaſticos actum fuerit, iterùm reformare, inque integrum reſtituere ſolicitè ſtuduit: deinde viros nobiles alioſque, *Romanæ* communionis, quibuſcum amicè & familiaritèr converſatus eſt, leniſſimis colloquiis & argumentis

è

è ſcripturis ſacris, Patribus, principiisque revelatæ Religionis & ſanæ Rationis petitis, à fœda iſta ſuperſtitione & erroribus, quibus ab incunabulis fuiſſent innutriti, in viam Evangelicæ Veritatis reducere aggreſſus eſt. Nec huic methodo (quam Suffraganeis reliquoque Clero ſequendam propoſuit) utpotè in Chriſtianæ charitatis & ſapientiæ regulis fundatæ, felix defuit ſucceſſus. Denique cum numeroſis è *Scotia* in *Ultoniam* coloniis introductis, quamplurimi diſciplinæ Presbyteranæ eſſent addictiſſimi, quibus non pauci ex advenis *Anglis*, eodem ſchiſmate infames, relictisque Eccleſiis in conventiculis coeuntes, mordicùs adhæſere, hos immorigeros & pertinaces Sectarios, ut oves in deviis errantes ad caulam communem bonus benignusque Paſtor, redigere, tum crebris collationibus cum illorum Miniſtris habitis, illorum ſcrupulis & objectiunculis reſpondendo, tum blandiſſimis ſermonibus & paterno amore illos omnes ad unitatem Eccleſiæ ſervandam invitando, omni occaſione captata, maxima cum induſtria continenter laboravit. Sed pervicaciſſimi iſti homines, pauciſſimis exceptis, omnibus argumentis ſuaſibusque impervii, licèt obmuteſcentes & planè animo convicti, in ſinum Eccleſiæ atque ad publicos ſacros cœtus nolebant reverti.

Eodem anno cùm Sereniſſimus Princeps *Walliæ*, magna *Britanniarum* ſpes in palatio S. *Jacobi* XXIX. die Maii naſceretur, Rex optimus & pientiſſimus ex ſenſu divinæ bonitatis erga ſe ſubditosque ſuos, hoc clariſſimo indicio palam omnibus oſtenſæ, ut Deo ſolennes gratiæ ob hoc auſpicatiſſimum futuræ felicitatis in Regia ſobole ſtabiliendæ omen ſtato die, ex præſcriptis precum formulis, ubique per univerſam *Angliam* agerentur, juſſit. Nec famæ veloci, ultra mare citò tranſituræ, nudisque literis fidendum erat, niſi majoris tum benevolentiæ tum honoris cauſâ, miniſtri, ejusmodi muneribus obeundis deputati, hoc ipſo nomine, huc illuc, prout expedire viſum erat, ex auctoritate publica legantur. Quidam igitur è Fecialium Collegio, *Preſtonus* nomine, titulo verò *Portcullis*, h. e. *à Cataracta ſive à porta dimiſſoria*, nuncupatus (ſinguli enim titulis diſtinctis gaudent) literis Regiis munitus, mittitur *Dublinium*, Juſtitiarios & Conſiliarios Regios hoc lætiſſimo nuncio de Principe recèns nato impertiturus. Hi maximo gaudio perfuſi, literis Regiis mox è prelo publici juris factis, rem univerſæ Genti communicant, ſpeciatim verò D. *Uſſerio*, qui rure aberat, nondum integro robori à periculoſa, qua decubuerat, ægritudine reſtitutus; ſimul

Princeps *Walliæ* naſcitur.

 mul

Eâ de causa indicto die festo *Usserius* solennem concionem habet.

mul petentes, ut indicto die festo, quem ubique per universam Insulam magna cum solennitate celebrandum jusserant, *Dublinii* non solum adesse, sed & concionari vellet, si per valetudinem liceret. Ita suæ, ita D. *Usserii* bonæ existimationi consultum ivere Magnates isti. Ille verò onus istud perquam honorificum, cui sustinendo imminutæ quassatæque vires vix pares viderentur, maxima cum animi lubentia & alacritate in se suscepit & in ista augusta panegyri comparens, in illa verba Psalmographi Regii *Psalm.* XLV. 16. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: constitues eos Principes super omnem terram*, in Ecclesia Christi *Dublinii* præclarissimè peroravit.

Gotteschalci & controversiæ Prædestinatianæ Historia ab *Usserio* edita.

Cum vexatissimæ istæ *de prædestinatione*, *præscientia*, *gratia*, *libero arbitrio*, reliquisque connexis articulis, quibus Ecclesia Catholica olim gravissimè affligebatur, quæstiones diu sopitæ, à quibusdam rixosis Theologis, qui dogmatibus, subtilitatibusque scholasticis, longè extra essentiam fidei positis, ex intemperanti zelo, mordaci protervia, & nimio disputandi pruritu, indulgere, quàm ad sobrietatem sapere maluissent, ante seculum, potissimùm in *Batavia*, resuscitatæ & acerrima animorum contentione ab utrisque partibus, quasi pro summa Christianæ Theologiæ pugnantibus agitatæ fuerint, *Usserius*, in hisce mediis digladiationibus non otiosus spectator stabat, sed harum eventum communi Religionis causæ funestum fore, tristi animo præsagiens, de iis placidè componendis non parum erat solicitus. Ideo severa in harum controversiarum originem & progressum inquisitione facta, (a) post editos *Joannis Latii de Pelagianis & Semi-Pelagianis* commentarios, ab anno DCXL. *Joanne* IV. Pontificatum *Romanum* ineunte, quo ille desiit, eandem telam pertexere aggressus, ingentem observationum molem in Adversariis suis coacervavit, ut, singulis methodo perspicua dispositis, juxtaque temporum seriem accuratè digestis, quid Majores his in rebus senserint statuerintque, ad oculum quasi pateret, & repræsentaretur. Sed mox viri doctissimi, *Joannis Gerardi Vossii*, in lucem prodeunte (b) *Historia Pelagiana*, licèt multa ab isto diligentissimo Auctore occupata fuisse reperisset, non tamen sibi à proposito supersedendum esse duxit; cùm non modica aut contemnenda controversiæ Prædestinatianæ pars, aut omnino intacta, aut non satis diligenter discussa, relinqueretur, in

qua

(a) *Hardewici.* A. 1617.
(b) *Lugduni Batav.* 1618. 4o.

qua illuſtranda penè infinitæ lectionis, indefeſſæ induſtriæ, ſolidique judicii vires explicaret. Qua de cauſa librum (& primum quidem, ut ille alibi retulit, preli *Hibernici* partum Latinum) *Gotteſchalci & Prædeſtinatianæ controverſiæ Hiſtoriam* continentem, eidem *Voſſio* inſcriptum, *Dublinii* A. MDCXXXI. edidit: in quo, omnes, licèt in hiſce controverſis articulis maximè diverſi, conſentiunt, multa lectu digniſſima è codicibus MSS. & aliundè eruta, & quæ vel oculatiſſimos hactenus latuiſſent, reperiri, novamque inferri lucem diſputationibus, ubique per *Galliam* & *Germaniam*, pro vario partium ſtudio, à viris ſummæ dignitatis, & maximæ ob reconditiſſimam, ut illa ferebant tempora, eruditionem famæ: (quales certè fuere, *Hincmarus Remenſis*, *Remigius Lugdunenſis*, *Rabanus Maurus Moguntinus* Archiepiſcopi; *Prudentius Tricenſis* Epiſcopus, *Joannes Erigena Scotus*, *Ratramnus*, Monachus *Corbeyenſis*, *Florus*, *Lugdunenſis* Diaconus;) & in multis ſynodis, putà *Moguntina*, *Cariſiaca*, *Valentina*, *Lingonenſi*, aliiſque, tempeſtatis iſtius ſedandæ causâ habitis, flagrantiſsimo zelo agitatis, quibus originem dederat *Gotteſchalcus* iſte, *Orbacenſis* Monaſterii Monachus, circa A. DCCCXL. utpote qui ſibi totam vel intricatiſsimam de hiſce dogmatibus (a) S. *Auguſtini* doctrinam imbibiſſe viſus eſt. In calce ejuſdem *Gotteſchalci duas Confeſſiones*, nunquam antea in lucem editas, adjici curavit D. *Uſſerius*, ipſi ab eruditiſsimo viro, *Jacobo Sirmondo*, S. J. communicatas: breviorem quidem ex MS. codice Abbatiæ *Corbeyenſis*, nunc in Bibliotheca Monaſterii S. *Germani* apud *Pariſinos* reperiendam, alteram verò prolixiorem, ex quodam pervetuſto codice exſcriptam, quod in grati animi erga D. *Sirmondum* teſtimonium, publicè quoque, (ſicut in privatis literis ad Amicos beneficium illud D. *Sirmondi* benevolentiæ deberi agnovit) agnoviſſet Editor, niſi à modeſtiſsimo viro, ne in illius damnum & præjudicium apud zelotas *Romanenſes* cederet, ut veriſimillimum eſt, omnino fuiſſet inhibitus. Unde cuivis candido Lectori perpendendum relinquo, an cenſura iſta à D. *Gilberto Mauguino* in * *Vindiciis ſuis Prædeſtinationis & Gratiæ*, rectè & probè D. *Uſſerio* impacta ſit necne, quaſi deluſiſſet *Sirmondum*, quem fingit illarum copiam illi, ut ſola privata lectione gauderet, feciſſe. Quod planè nugatorium eſt, & vix à quoquam, aut ingenioſo, aut prudente, admittendum.

* Pag. 90.

Veteres Epiſtolæ *Hibernicæ* ab *Uſſerio* editæ.

A. MDCXXXII. Antiquitatum Patriarum, & præſertim Eccleſiaſticarum, amore & ſtudio incenſus D. *Uſſerius*, *veterum Epiſtolarum*

(a) V. Epiſtolam CXC. *Uſſerii* ad G. J. *Voſſium*, in *Sylloge* p. 483.

rum Hibernicarum Syllogen, quæ partim ab Hibernis, partim ad Hibernos, partim de Hibernis vel rebus Hibernicis ſunt conſcriptæ, nimirùm à tempore *Gregorii* I. Pontificis *Romani*, ad finem duodecimi ſeculi, *Dublinii* edidit: quarum quidem aliæ in libris variis ſparſæ, ad fidem codicum MSS. recognitæ, & inde emendatiores redditæ, occurrunt: aliæ verò hactenus ineditæ, quæ rerum curioſarum veteris ævi notitiam complectuntur, è Bibliotheca *Cottoniana*, & aliundè, erutæ; in quibus multa de *controverſia Paſchali*, quæ *Britonibus* & *Hibernis*, hac de cauſa communionis Eccleſiaſticæ violatæ & Quartadecimanorum hæreſeos poſtulatis, de tempore, quo ſolenne iſtud Paſchale feſtum eſſet celebrandum, cum *Romana* Eccleſia interceſſerat, habentur: ad cujus conſuetudines rituſque obſervandos non niſi poſt laborioſiſſimas diſceptationes longum protractas, ægrè tandem perſuadebantur. Quibus autem ſopiendis non modicum pondus & momentum attuliſſe videtur erudita illa *Cummiani Hiberni ad Segienum, Huenſem Abbatem*, (a) *Epiſtola* circa A.C. DCL. ſcripta, è membranis *Cottonianis* exſcripta, & quæ hodiè ibi ſub hoc titulo, *Epiſtola Cummiani directa Segieno Abbati de diſputatione Lunæ*, unà cum aliis venerandæ antiquitatis libellis, in eodem volumine comprehenſis, ſub Vitellio A. XII. exſtat Epiſtolæ ſanè hæ, quæ, ab omnibus veterem ſtatum, regimen, juriſdictionemque iſtius Eccleſiæ penitiùs noſſe cupientibus, legantur perquam dignæ ſunt: in quarum recenſione doctiſſimus Editor judicium acre & ſolidum cum varia & multiplici lectione conjungit.

Lites inter Archiepiſcopos *Armachanum*, & *Dublinienſem* de præcedentia ortæ.

A. MDCXXXIV. non ita pridem renovabatur per duas treſve annorum centurias propemodùm exſtincta, conteſtatio de *præcedentia inter Archiepiſcopos Armachanum & Dublinienſem*. Dum enim hic honorem primæ ſedis Metropoli regni deberi contendebat, *Uſſerius*, non niſi averſiſsima mente in arenam, & quidem juſſu Proregis, protractus erat, ne Primitialis dignitatis jura quæ tempore Anteceſſoris, amore Veritatis & juſtitiæ incenſus, olim vindicaverit, jam deſerere, & ſibi ſucceſſoribuſque deeſſe videretur. Quò Antagoniſtæ ambitioſam vendicationem meliùs iret everſum, re iſta ab antiquitate remotiſsima & ab ipſis Eccleſiæ *Hibernicæ* ſub S. *Patricio*, iſtius Gentis Apoſtolo, ſtabilitæ initiis, ex archivis Eccleſiæ *Armachanæ* & regni Tabulariis, Hiſtoricè deductâ, quicquid documentorum controverſiæ elucidandæ haberetur neceſſarium, in compendium redegit; quod licèt in publicam lucem exire præ modeſtia

(a) Epiſt. XI. pag. 24.

destia noluerit, in Magnatum Præsulumque manibus versabatur, ut, quod judices integerrimi & solent & debent, ex allegatis & probatis sententiam juxta æqui & justi regulas pronuntiarent. Sed ne quicquam incommodi in Parlamento & Convocatione mox indicendis ex hac infiiceta lite, licèt omni cum decore alterutrinque agitata, Ecclesia caperet, Serenissimus Rex, illius indulgentissimus Patronus Nutritiusque, intercedens, firmato sedis *Armachanæ*, quod per tot secula obtinuisset, jure, controversiæ, nullo prætextu seculis venturis rursum suscitandæ, literis in *Hiberniam* missis, finem imposuit, ac novo & majori honoris gradu superaddito, ex Regio jussu, ut Cancellarium Regni publicis congressionibus, in futurum antecederet Antistes *Armachanus*, ut hac ex parte Archiepiscopo *Cantuariensi*, isthoc jure in *Angliæ* fruenti, par quoque redderetur.

Altera Episcoporum & Cleri *Hiberni* Convocatio *Dublinii* indicta.

Hoc anno ad finem vergente, illustrissimo viro, *Thoma* Vice-comite *Wentworthio*, summis fidei, sapientiæ, & fortitudinis elogiis *Hiberniam* gubernante, indicto Parlamento, simul pro more indicebatur generalis Episcoporum & Cleri Synodus, in Ecclesia Cathedrali S. *Patricii Dublinii* celebrata, in qua Articuli Ecclesiæ *Anglicanæ* A. MDLXII. *Londini* conditi, facili, placida & penè unanimi (paucissimi enim in alterutra domo diffidebant) suffragatione recepti erant: non quidem disertim conceptaque verborum formula, abrogatis aut sepositis rejectisque, de quibus in anno MDCXV. convenerat, articulis, sed tamen ex consequenti, cùm deinceps nullius essent auctoritatis & usûs. Hoc autem ab Adsessoribus eo nomine factum erat, ut suam concordiam & ὁμόνοιαν cum Ecclesia *Anglicana*; quam si non, uti matrem & Magistram, saltem ut sororem natu seniorem & nutricem, revereri oportuit, omnibus facerent manifestum. Ita se habet primus Canon, (quem D. *Usserius* totidem verbis composuit.)

I.

De concordia Ecclesiæ Anglicanæ & Hibernicæ *in professione ejusdem Christianæ religionis.*

Ob manifestationem nostræ concordiæ cum Ecclesiâ Anglicana *in confessione ejusdem Christianæ fidei, & in doctrina Sacramentorum, nos recipimus & approbamus librum Articulorum Religionis, de quibus convenit inter*

inter Archiepiscopos & Episcopos & Clerum universum in Synodo Londini A. MDLXII. *ad tollendam opinionum dissensionem & consensum in vera Religione firmandum. Si quis igitur posthac affirmaverit, ullum ex istis articulis in aliqua parte esse superstitiosum aut erroneum, aut ejusmodi, ut illi bona cùm conscientia subscribere non possit, excommunicetur ille, neque absolvatur, antequam suum errorem publicè revocaverit.*

Ab isthoc tempore Articuli *Anglicani* pristinum suum robur, quod olim in Ecclesia *Hibernica* obtinuerant, repetiêre. Neque enim dubitandum videtur, quin omnes, quotquot sacris ordinationibus initiandi, & ad qualescunque dignitates Ecclesiasticas, aut curam animarum essent promovendi, iisdem, post quartum Reginæ *Elisabethæ* annum, cùm *Hibernia*, tam in sacris, quàm in civilibus, sub moderamine Regiæ majestatis, ab *Anglia* tota dependeret, quasi ex debito officio subscripserint. D. *Usserium* subscripsisse, ipse dilucidè testatur in * concione habita coram Senatoribus Parlamentariis supra memorata, in qua omnes ad unitatem & pacem Ecclesiasticam acerrimè urget; ex hac justa hypothesi, istos nimirum articulos communionis nostræ mensuram, regulam, & basin haberi debere & esse. Quibus articulis jam subinductis, & cum alteris *Hibernicis* simul receptis, horum, si qui sint contrarii, discordes, planè novi, duriores, & neutiquam cum illorum sensu conciliandi, vim cadere, alii dixerint. Non enim hanc controversiam meam facio. Satis tamen constat, reverendos viros, dum res hæc ageretur, qui articulos istos in antecedente Convocatione stabilire ex nimio quorundam *Calvinianorum* dogmatum amore & studio curarunt, hac ex parte parum sibi cavisse, sive id ex subreptione, & minimè perpensa consequentiarum vi, sive ex Theologorum diversæ partis sagaci industria & ingenio, qui unicam fidei Confessionem in utrisque Ecclesiis sub eodem Monarcha florentibus, admitti debere, longè consultissimum esse duxerunt, accidisset.

* pag. 6.

Quo famæ & existimationi apud suos læsæ aliquo modo consultum esset, D. *Usserius*, aliique ejusdem sententiæ fautores, à sacri Ministerii Candidatis, ut utriusque Ecclesiæ articulis subscriberent, primò exegerunt: sed mox cessatum est: cùm id perridiculum, ne dicam, scandalosum, videretur, duas Confessiones, in variis dogmatibus Theologicis discordantes, in eadem Ecclesia haberi, aut

fidem

fidem & doctrinam Ecclesiæ *Anglicanæ* magna cum solennitate nuperrimè receptam & probatam, istis prioribus dogmatibus admissis, denuò rejiciendam & improbandam esse. Cùm ergo vix quicquam præsidii in hoc effugio reperiendum esset, D. Proregem supplici oratione rogarunt, ut illius auspiciis, ope, & cura, articuli *Hibernici*, ante novendecim annos conditi, lege & sanctione Parlamentaria rati haberentur: ille autem huic propositioni inconcinnæ aurem aut facilem, aut patientem, præbere nolebat, imò, cùm illam paci publicæ maximè nocituram esse pro sagacitate sua præsensisset, summa cum indignatione aversatus est, & denique si fides *Scotis* Commissariis in acerbissimæ criminationis, Parlamento *Anglicano* A. MDCXLI. adversus D. *Straffordium* exhibitæ, articulis, sit adhibenda (a), D. *Usserio* aliisque, se, ni ab isthoc proposito absisterent, ut articuli isti infami publici Carnificis manu flammis traderentur mandaturum, comminatus est.

Certissimè constat, quod ab illius Ecclesiæ Episcopis & Presbyteris sæpè sæpiùs accepi, à tempore restauratæ Monarchiæ & Ecclesiæ sub R. *Carolo* II. A. MDCLX. solos Ecclesiæ *Anglicanæ* articulos jam apud ipsos agnitos & in usu esse: *Hibernicos* verò dudum obsolevisse, & ab omnium memoria penè excidisse, & incognitos latere, ac si nunquam exstitissent.

In eadem Synodo, sive suggerente sive proponente Viro doctissimo & præstantissimo, D. *Joanne Bramhallo*, nuper D. Proregi à sacris domesticis, Episcopo *Derensi* & postea Archiepiscopo *Armachano*, & de Ecclesia *Hibernica*, si quis unquam, uti etiam de *Anglicana*, optimè merito, de integro Canonum & Constitutionum in Synodo, *Londini* A. MDCIII. & primo R. *Jacobi* I. anno celebrata, conclusarum corpore in usum istius Ecclesiæ admittendo, disceptatum erat: sed strenuè admodùm intercessere D. *Usserius* aliique: tandem verò, litibus istis cessantibus, pacis causâ, omnes in unam hanc sententiam accessere, multos ex prælaudato libro Canonas seligi oportere; reliquis qui politeiæ Ecclesiæ *Hibernicæ*, & Gentis istius genio, indoli, moribusque magis convenirent, communi consultatione adjectis; è quibus simul commissis, novus ille *Constitutionum & Canonum Ecclesiasticorum* conflatus liber *Dublinii* prodibat A. MDCXXXV. à Regia Majestate approbatus, & ejusdem

(a) apud *Rushworthum* in historia judicii & sententiæ feralis in D. *Straffordium* latæ, pag. 775.

dem auctoritate ſub magno *Hiberniæ* ſigillo munitus & promulgatus, uti ex præfixo Inſtrumento liquet.

Non negandum eſt, D. *Laudum*, Archiepiſcopum *Cantuarienſem*, virum ſanè pacis & unitatis Eccleſiaſticæ, inter univerſos Regiæ Majeſtatis ſubditos ineundæ, amantiſſimum & ſtudioſiſſimum, in iſta Synodo cauſam Religionis, conſiliis, ſtudiis, literiſque maximè juviſſe, qui omnia à D. *Uſſerio* edoctus, in literis reſponſoriis decimo die Maji A. MDCXXXV. (a) ſcriptis, ipſi & Eccleſiæ, tùm de meliori Cleri proviſione auctoque reditu, tùm de rerum in Synodo canonica & pacifica determinatione, ſinceriſſimo cum affectu gratulatur: bona ſpe inde concepta, *Eccleſiam* Hibernicam, *novis hiſce ſubſidiis & intus & extra roboratam tandem iterùm florere incepturam.* Nolebat interim opinionem ſuam in pectore celare, ſibi longè meliùs & conſultiùs fuiſſe videri, ſi integros canonas, paucis emendationibus additis, cooptaſſent. Sed cùm illis aliter viſum fuiſſet, in illorum placitis acquieſcens, ſanctiſſimum Numen exorat, ut cœleſtem ſuam benedictionem iis impertiri dignaretur.

Opuſculum *Uſſerii* de Myſterio incarnationis Filii Dei.

A. MDCXXXVIII. D. *Uſſerius* libellum ex concionibus, priùs de eodem argumento habitis, digeſtum, mole quidem exiguum, ſed uſu magnum, de *Myſterio incarnationis* Filii Dei, ſermone vernaculo *Dublinii* edidit. In quo ſacro-ſanctum illud Myſterium, neglectis Scholaſticorum argutiis, & abſque omni abſtruſæ ſubtilitatis affectatione, ex puris putis divinarum ſcripturarum fontibus hauſtum dilucidè explicatur, ut pii Lectores, vel mediocris captûs, in doctrina & vita Chriſtiana, facili ſapientique documentorum, quæ paſſim ſuggerit, applicatione, ad praxin uberiùs erudiantur.

Egregius liber de Eccleſiarum *Britannicarum* primordiis ab *Uſſerio* editus.

Anno MDCXXXIX. poſt longas moras, partim ex ignavia, partim ex defectu typothetarum ortas, deſideratum opus, cui per multos annos, pertinacem operam impenderat D. *Uſſerius*, feliciſſimè *Dublinii* in lucem prodiit: viz. de *Britannicarum Eccleſiarum primordiis.* In originibus Chriſtianarum Eccleſiarum, in hiſce occiduis mundi à *Palæſtina* & *Syria* tanta intercapedine diſſitis regionibus, ab ultima antiquitate repetendis difficilis admodum ponitur labor, tum ob veterum hiſtoriarum defectum (exſtincto, enim illo lumine, omnia ſpiſſis tenebris ſepulta jacent) tum ob ſubleſtam traditionis fidem, quæ fabuloſa veris miſcet, (ne quicquam de mentiendi & ab omni vero alieniſſima fingendi libidine, à ſcriptoribus Monachisque ſequioris ævi arrepta, dicam)

(a) V. in *Sylloge* Epiſt. CLXXXIV. pag. 476.

cam) ut nihil certi, quod mentem priſcorum ſeculorum geſta cognoſcendi deſiderio anxiam ſublevare poſſit, relinquatur. Quicquid verò Antiqui Scriptores, quicquid Recentiores de fide Chriſtiana in haſce *Britannicas* inſulas primò introducta enarraverint, ſuperſtitioſis putidisque fabulis rejectis, utpote otioſorum hominum commentis, quod ſpecioſiorem ſimilitudinem veri præ ſe ferat, Lectori dijudicandum relinquit. Sed poſtquam difficultates haſce eluctatus, perruptisque dumetis in liberiorem patentioremque campum tranſiiſſet, ubi undique proſpicere licet, h. e. ubi fides rerum ex hiſtoriis conſtare poterit, reliquias Antiquitatum ex omni librorum, ſive typis exſcriptorum, ſive in membranis latentium, genere, ubicunque & qualitercunque ſparſas indefeſſa induſtria & defæcato judicio in unum corpus collegit; adeo ut opus iſtud univerſæ Eccleſiaſticæ Antiquitatis *Britannicæ* gazophylacium meritiſſimo jure appellari mereatur. Ne illud aliqua defloratione deturpare videar, meminiſſe tantum oportebit, integram *Pelagii Britanni* hæreſeos, ab ipſo introductæ, ſequaciumque ſuorum, Hiſtoriam illic optima fide inſertam fuiſſe: item de *Pictorum* ex *Scythia* & *Scotorum* ex *Hibernia* in *Britanniam* deductis Coloniis, de illorum ad fidem Chriſtianam converſione, deque illorum Doctoribus: tum denique de S. *Patricio*, aliisque *Hiberniæ* ſanctis, quamplurima, hactenus aut parum, aut perperàm cognita occurrere, quæ ex tenebris eruta nova luce illuſtravit. Quò verò hæc Collectanea, in *Saxonicis*, *Anglicis*, & *Scoticis* ad A. DCCCCXXXVII. in *Hibernicis* ad A. DCLXXVIII. paſſim producta, Legentibus utiliora fierent, ad calcem Indicem Chronologicum appoſuit diligentiſſimus Auctor, cujus beneficio, quid quovis ſeculo geſtum fuerit, vel leviuſculè inſpicienti patet. Dum verò ea ſequentibus annis ſub incudem revocaverit, quod in recenſione miſcellaneorum frequenti uſu venit, multa emendavit, multa quoque ex noviter repertis *propria manu* addidit, quæ in editione *Londinenſi* A. MDCLXXVII. reperiuntur. Hoc immortale opus Sereniſſimo Regi *Carolo* I. illius auguſtiſſimi Parentis *Jacobi* I. juſſu & auſpiciis ſuſceptum, inſcribit D. *Uſſerius*, quod in omnem ſeculorum memoriam illius celeberrimum erga Patriam amoris & obſervantiæ monimentum perdurabit.

A. MDCXL. (a) D. *Uſſerius* cum familia venit in *Angliam*, ſed cùm animo revertendi, utpote *Hibernia*, uti ille putavit, *pacatiſſimo ſtatu*, — Ultimum *Uſſerii* in *Angliam* iter.

(a) V. Epiſt. ad *L. de Dieu* CCIII. pag. 499.

tu, relicta: quem non multò post facilitatis suæ seriò, & quidem dolentissimè, pœnituit, ibi nimirùm erumpente fœdissima rebellione XXIII. die Octobris A. MDCXLI. qua centena millia hominum reformatæ Religionis, planè inermium & promiscuè cum vicinis Pontificiis securè & tranquillè degentium, crudelissimè & immanissimè intereiere. Sed in *Anglia*, quo appulerat, partim *Londini*, partim *Oxonii*, partim *Cantabrigiæ*, studiorum causa, commoratus, Puritani seditiosi res novas moliendi opportunitatem diu expetitam tandem læti arripuerunt, confœderatis *Scotis*, quibuscum clam inierunt consilia, *Angliam* numeroso exercitu invasuris. Hisce difficultatibus pressus Serenissimus Rex ordines regni iterum hoc anno *Westmonasterii* Novembris tertio convenire jussit, concepta spe, illorum ope & subsidio *Scoticanam* rebellionem exstingui, tumultusque domesticos & exacerbationes populi, à Ministellis Presbyteranis, horrendum in modum delusi, sedari potuisse; sed per horum & per Demagogorum in Senatu nefandas artes, pacificis optimi Principis consiliis in ludibrium versis, omnia in pejus abiere, & ingruentia mala remediis nullis, aut sisti aut sanari poterant.

Impia & cruenta *Hibernorum* rebellio.

In *Scotia* & *Anglia* seditiones.

Puritana factione in inferiori Camera Parlamenti, dominante, de reformanda Ecclesia sæpè deliberatum erat. Aliqui integrum Episcopalem ordinem, tanquam disciplinæ veteri Apostolicæ adversum, imò Papisticum & Antichristianum, penitus eradicandum & evertendum esse, fanatica rabie perciti contendebant: alii verò, de Puritanis loquor, (nam multi aderant, licèt numero inferiores, qui fidem erga Regem & Ecclesiam intemeratam servavere) sed longè moderatioris mitiorisque ingenii, jurisdictionem & potestatem Episcoporum, quam gravamen onusque intolerabile caussati sunt, minuendam, & intra arctiores terminos cogendam esse voluerunt. Et fortasse hac ex parte boni quidem viri & strenui Ordinis Episcopalis assertores, ad malum istud fatale, quod neutiquam aliter evitari poterat, averruncandum, quippiam concedi posse censuere: in quorum numero *Usserius* recensendus est.

Puritanorum de reformanda Ecclesiæ consilia.

Cùm verò hac de re, sive à Serenissimo Rege, aut à Senatoribus consultus rogatusque, sive propria sponte sententiam dixisset, male feriati quidam homines, Presbyteranæ ἰσοτιμίας & paritatis introducendæ studiosi, non modicum robur & auctoritatem in se suamque causam derivaturi, libellum ex apographo surreptitio fœdè exscriptum & interpolatum sub illius nomine publicarunt: viz. *Archiepiscopi Armachani Consilia*

Usserii de Liturgia & regimine Episcopali sententia.

lia (Directions) Parlamento exhibita de Liturgia & regimine Epiſcopali. Archiepiſcopus verò de hac violatione juris & læſa fama apud Adſeſſores inferioris Cameræ acerrimè queſtus eſt, qui de exemplaribus jam exſtantibus, aut exſtituris, ne divulgarentur, ſupprimendis brevi conſulto providerunt, *illos, qui ſecus fecerint, cenſuræ ejusdem Cameræ obnoxios fore* ſtatuentes. Sed hac ex parte D. *Uſſerium*, ex vehementi ineundæ pacis & concordiæ ſtudio, ſchismaticis nimium indulſiſſe, ex genuino exemplari, quod in gratiam Presbyteranorum ex autographo A. MDCLVIII. edidit D. *Bernardus* hoc titulo: *Reductio Epiſcopatus ad Synodici regiminis in veteri Eccleſia recepti formam A. MDCXLI. à reverendiſſimo & doctiſſimo hujus Eccleſiæ Patre, D.* Jacobo Uſſerio, *Archiepiſcopo* Armachano, *& totius* Hiberniæ *Primate*, ſatis liquet: in quo, quatuor propoſitiones regimini & diſciplinæ Presbyterali, à *Knoxio* reliquisque furioſis iſtius Eccleſiæ Reformatoribus introductæ, maximè conformes, niſi quod ſuffraganeos ſive Chorepiſcopos, Decanatibus ruralibus numero pares, juxta ſtatutum XXVI. anno R. *Henrici* VIII. ſancitum, & poſteà primo R. *Eliſabethæ* renovatum, reſtituendos vellet conciliator, utrumque regimen Eccleſiaſticum in unum conjuncturus, continentur. Sed annon, poteſtate, ſive ordinis, ſive juriſdictionis, ipſis peculiari, exuti Epiſcopi, merum & inane nomen & umbra fiunt? utpote ſolo ſive Epiſcoporum ſive *ſuperintendentium* (ſic enim illos promiſcuè nuncupare ad libitum licebat) ſive *Præſidum* ſive in Synodis Eccleſiaſticis *Moderatorum* titulo relicto. Ita indebita hac συγκαταβάσει *Uſſerius* ſe in iſtis turbulentiſſimis temporibus Epiſcopalis Ordinis, quæ imminebat, & mox ſecuta eſt, ſubverſioni obviam iturum ſperabat, quem, hoc pio propoſito candidè admiſſo, omnes æqui rerum æſtimatores excuſabunt. Hæc verò tum ſereniſſimi Regis tum illius pacifica conſilia, tunc temporis, uti & poſtea in Collatione in *Vecti* Inſula, cui Regio juſſu, ille cum aliis reverendiſſimis Epiſcopis & Theologis itidem illuc accerſitis, interfuerat, A. MDCXLVIII. ad finem vergente inter Regem & Commiſſarios Parlamentarios habita, ſprevit rebellium ſchiſmaticorum furor, qui everſa, quantùm in illis erat, Eccleſia *Anglicana*, triumphatisque Epiſcopis, ſoli regnare, imò nefariam tyrannidem exercere cupiebant: quod, Deo permittente, triſtiſſimus rerum eventus mox demonſtrabat. Hæ autem, quibus Epiſcoporum dignitas imminuebatur, conceſſiones ex neceſſitate temporum ortæ,

tæ, *Usserio* rigidè imputari non debent. Quàm enim erecto animo, quanta eruditione, & quàm sincerissima mente hoc ipso tempore Apostolicam Episcoporum originem & institutionem ille propugnaverit, ex libris editis, mox videbimus.

Usserius coram Dominis superioris Cameræ Parlamenti concionatur.

Indicto solenni jejunio, die Decembris vicesimo secundo A. MDCXLI. coram Dominis superioris Cameræ Parlamenti concionem habuit *Usserius*, in qua, quin ille officio suo probè functus fuerit, vix dubitandum videtur: quam cùm Bibliopola quidam *Londinensis*, notis compendiariis ab ipsius ore exceptam lucri causa publicaverit hoc titulo: *Vox Hiberniæ*: sed crassè, imperfectè, & sine debita aut verborum aut sensus connexione; ille de turpi hac injuria, ipsius famæ inflicta, querelas, libellis supplicibus comprehensas, apud Magnates, qui interfuerant, interponere, sua interesse duxit; qui brevi scito edito, Præfectis societatis Bibliopolarum *Londinensium* injunxere, ut supposititius iste libellus supprimeretur. Hæc duo scita in sui vindicias *Usserius* ad calcem *Disquisitionis de Lydiana Asia* A. MDCXLIII. *Oxonii* impressæ publici juris fieri curavit.

Quomodo se gesserit *Usserius* in causâ *Straffordiana* ostenditur.

In causa verò *Straffordiana* D. *Usserium* humanis affectibus nimiùm quantùm, contra quam virum bonum decuerat, indulsisse, dum unus & alter scriptis editis mala fide contenderent, paulò enucleatiùs, & paucis quidem (neque enim rerum gestarum in *Anglia* commentarios scribo) unde hæc calumnia originem duxerit, in gratiam exteri Lectoris hìc referam.

Cùm fatale internecinumque odium sibi apud Puritanos factiososque *Anglos*, & *Scotos*, illustrissimus D. Comes *Straffordiæ Hiberniæ* Prorex, Vir excelsi animi, & constantissimæ & inconcussæ erga Regem & Ecclesiam fidei, forti, ne dicam, rigida rerum *Hibernicarum* administratione, conscivisset, partium adversarum, in Camera inferiori Coryphæi Monarchiæ jura minui, aut Ecclesiæ sacros ritus, cultum, & disciplinam pessundari non facilè posse, nisi post exstinctos perditosque D. *Straffordium* & D. *Laudum*, Archiepiscopum *Cantuariensem*, pro comperto habentes, ambos horrendis criminationibus oneratos oppressosque, quasi inductis arbitraria potestate & *Romana* superstitione, fundamentales regni constitutiones & jura essent eversuri, in Comitiis Parlamentariis tertio Novembris A. MDCXL. indictis, læsæ majestatis reos peregêre. Comes verò numerosis articulis coram *Paribus* suis, ad quorum tribunal in foro *Westmonasteriensi*, maximo cum apparatu,

Rege

Rege & Regina præsentibus, permultos dies sistebatur, promptis animo & lingua, prudentissimè respondens, sese criminibus, ab inferioris Cameræ Commissariis objectis intentatisque, purgat, & si quid peccatum fuisset, quod vix humana sapientia præcaveri poterat, dum *Hiberniam* summa potestate regeret, totum illud in censum læsæ majestatis venire neutiquam per leges aut posse aut debere ostendit. Rejecta igitur hac methodo, aliam, si non omninò novam, saltem per centum annos desuetam & perniciosiorem, Actores isti iniere, viz. per *billam attincturæ*, ut phrasi nostra municipali utar, ex vi legislationis: quam tandem, post acerrimas concertationes, malis artibus, majori suffragiorum numero obtinuere. Hâc quoque ad alteram Dominorum Cameram delata plures ibi, aut odio & invidia perciti, aut blanditiis irretiti, aut minis consternati, cessere. Sed utriusque Cameræ scita absque Regio assensu, in quo summa, propria, imò & unica potestatis legislativæ ratio consistit, nihil valent: cui procurando intercessere difficultates non adeò facilè superandæ. Rex enim fidelissimum ipsius Administrum, istius criminis, quod nos vernacula lingua nuncupamus *High Treason*, non ritè, imò & perperàm insimulatum fuisse, animo & conscientia convictus, *Billæ* calculum suum adjicere nolebat. Quomodo verò ad id, à quo tantoperè abhorruit, adigi potuerit, explorare Demagogorum erat labor & opus. Primò igitur cives, aliique ex infima fæce populi incitati, inconditis clamoribus *Straffordium* ad cædem adpostularunt, quasi esset hominum scelestissimus, & universæ Gentis *Britannicæ* piaculum, libellis editis, illo superstite, publicam pacem periclitari, omnia ad interitum ruere, & de Republica protenus actum iri, congestisque in piissimum & clementissimum Regem spurcis convitiis, vociferantes, de ipsius, deque Regiæ familiæ salute non aliter esse prospiciendum. Quid autem in hac difficillima rerum perplexitate agendum erat? Non enim illius conscientia verbis minacibus, atroci violentia, insanientisque plebis ad portas Aulæ & ubique in plateis comminationibus, sed gravissimis rectæ Rationis & Theologiæ sanæ, & ab omni seculari politica integræ, principiis sedari potuit. A *Paribus* igitur ad Regem mittuntur quatuor Episcopi, *Usserius* Armachanus, *Mortonus Dunelmensis*, *Guilielmides Lincolniensis*, & *Potterus Carleolensis*, qui ex ipsius animo scrupulos eximerent; abludit enim ab omni verisimilitudine, Regem unum & alterum ex his, præsertim *Guilielmidem*, quem maximè infesto erga *Straffordium* animo esse, auraque populari post nupe-

peram ex diuturno carcere liberationem tum temporis afflatum noverat, inter Consultores nominari voluisse. Nono die Maji, qui Dominicus erat, tres Episcopi convenerant, quibus Rex *Juxonum Londinensem* adjungi jussit, absente *Usserio*, quem quidam ex domesticis Regiis ad accersendum missus, in Ecclesia S. *Pauli Convent-Garden* in media concione perorantem (ibi enim diebus Dominicis sacro isto munere fungi consuevit) reperit: sed redit incomitatus: *Usserio* respondente, se *jam Dei negotiis occupatum; iis confectis, ad Aulam properaturum.* Potuit sanè *Usserius*, ut ego facilè inducor, ut credam, sine offensa Dei & bonorum hominum scandalo, imò debuit, relictis rostris, stitisse cursum orationis, in re maximi momenti, qualis erat anxiæ mentis pientissimi Principis tranquillitas, procuranda. Cùm in argumentis propositis, tanquam inanibus Ἀῤῥηστοφυγέτοις, Rex minimè sibi acquiescendum esse pro pietate sua duxerit, res ista ad disceptationem alteram vespere habendam prorogatur. *Usserius* tunc aderat, una cum reliquis, qui, inter se consultationibus priùs habitis, Regi porismata hæc, de quibus convenisset, D. *Juxono* suam sententiam non interponente, ut *rem facti & legis esse distinguendam & secernendam: quod ad rem facti spectat, de illo Regem posse judicare, si ipsi constet; istorum criminum Comitem non esse reum, sententiæ ferali nullo modo consentiri jure posse: quod verò ad rem legis spectat*, h. e. de natura & ratione criminis læsæ majestatis, *an hoc aut illud factum in isto reatu involveretur, illum in sententiis Judicum*, quorum est interpretari legem, & qui jurejurando adstringuntur, ut justos & æquos arbitros erga omnes, nullo discrimine habito, sese gerant, *acquiescere oportere.* Hinc posteà in infamiam *Usseriani* nominis spargebatur calumnia isthæc, quasi ille ex simultate in mente olim contra *Straffordium* ob rejectos ex consequenti per articulorum Ecclesiæ *Anglicanæ* admissionem articulos *Hibernicos*, olim concepta, Regi ad consentiendum cædi *Straffordianæ* persuasisset. Quod ille præfractissimè negavit omni tempore, & præsertim instante periculo mortis, dum in *Wallia* circa A. MDCXLV. moratus sit, à D. *Parro*, ipsi à sacris domesticis, an res ita se haberet, interrogatus, appellavitque ad Regem, qui illum, ut dixit, ab hoc crimine impacto vindicare potuerit, si vellet. Et sanè voluit Rex, quod *Usserius* exspectavit. Cùm enim de morte *Armachani* rumor *Oxonii* brevi percrebuisset, dixit Rex, hoc nuncio audito, non sine debitis pietatis & meritorum illius elogiis admistis, se dolere: cui cùm quidam ex præsentibus Aulicis respondisset, se quoque doliturum, si Majestatem

tem

tem vestram ad *signandam* contra D. *Straffordium billam* suasionibus suis non induxisset, Rex non parùm commotus, *id esse falsum* replicavit; addens, Archiepiscopum, illum mox adeuntem, lachrymis obortis interrogasse: *Ah Domine, quid fecisti! vereor, ne scitum hoc ingentem conscientiæ vestræ molestiam deinceps sit illaturum: Deumque veneror, ne ex hoc consensu* (extorto planè) *quippiam mali, inde orituri, Majestati vestræ contingat.*

Non conveniebat ingenuis, placidis, sanctisque D. *Usserii*, quo nemo erat ab omni dissimulatione alienior, moribus inimicitiam in imis præcordiis reposuisse, & per tot annos tempus vindictæ opportunum præstolari: in quo convitio planè ficto & perperàm supposito, post invictum istud D. Regis testimonium, quod nemo sanus in quæstionem vocare poterit, refellendo, non est, quod multis laborem. Ab isthoc tempore, dum ambo in *Hibernia* manserint, sincera inter Proregem & Archiepiscopum intercessit amicitia, sine vel minima læsæ bonæ voluntatis suspicione alterutrinque orta. Posteà autem, cùm in ipsis motuum civilium, in cruentam rebellionem citò erumpentium, initiis illustrissimus Comes sub prætextu auctoritatis Parlamentariæ, & libertatis populi vindicandæ in Turrim *Londinensem* conjiceretur, illum ibi sæpe tum ad testandum affectum, tum honoris & veteris amicitiæ causa, piis salutaribusque consiliis illum ad cruentam mortem Christianè & fortiter oppetendam adjuvans, & in animæ solatium cœlesti viatico & sacerdotali absolutione muniens, invisere solebat, & cùm fatalis hora instaret, ad ferale istud pegma, illum comitatus est, illius mentem adversus mortis metum, in isto extremo agone, si opus fuisset, sed non opus erat: (nemo enim è veteribus *Romanis* heroibus, nemo è Christianis, aut majori constantia & fortitudine, aut meliori pietatis sensu tristissimæ isti ac immeritæ neci succubuit) Christianis documentis firmaturus.

Hac ex parte vindicatur Usserius.

A. MDCXLI. Cùm famosi libelli, insulsi, indocti, & spurcissimis mendacissimisque convitiis sufferti, contra sacrum Episcopalem ordinem, quem Schismatici Ministelli radicitùs evellendum esse, tanquam Antichristianum, fanatica rabie efferati, cupiebant, per universam *Angliam* volitarent, venerandi Præsules, omnesque benè morati Ecclesiæ *Anglicanæ* filii, libris editis, concionibus, colloquiis, suasibusque cum omni mansuetudine adhibitis, populum, ad insaniam usque miserè delusum, ad pacem & unitatem Ecclesiasticam servandam al-

Libri in defensionem ordinis Episcopalis à multis editi.

allicere pro virili ſtuduerunt. Sed fruſtra: peſtis enim immaniſſimè ſæviens nullis remediis erat expugnanda. Inter quam plures alios didacticos, ſuaſorios, & apologeticos libros pro Epiſcopatu editos, quorundam Opuſculorum à viris, tam pietatis & orthodoxæ fidei, quam eruditionis fama inſigniſſimis, putà *Richardo Hookero*, *Lancelotto Andrea*, Epiſcopo *Wintonienſi*, & *Edwardo Breerwoodo*, conſcriptorum Sylloge

Etiam & ab *Uſſerio*, viz. *de Epiſcoporum & Metropolitanorum origine*:

prodiit *Oxonii*; in qua etiam comparent duo D. *Uſſerii* tractatus, quorum unus inſcribitur: *De Epiſcoporum & Metropolitanorum origine*, præmiſſis quibuſdam breviculis ex *Martino Bucero* & *Joanne Rainoldo* de eodem argumento excerptis. Ille enim à reverendiſſimo viro D. *Joſepho Hall*, tunc *Oxonienſi*, mox *Norwicenſi* Epiſcopo, qui non minus nervoſè & ſtrenuè, quàm argutè & ſcitè ſacram Epiſcoporum cauſam contra tumultuantes ſchiſmaticos tutatus fuerat, rogatus, in priori ſeriem & ſucceſſionem Epiſcoporum à temporibus Apoſtolorum deducendam eſſe, ex veterum Patrum, ſecundi nimirum & tertii ſeculi, ſcriptis clarè oſtendit: item Angelos ſeptem Eccleſiarum *Aſiæ* fuiſſe viros

&

ſingulares, qui iſtis Eccleſiis præſidebant, & Epiſcopos propriè & diſtinctim à Presbyteris ſecundi ordinis dictos: haſce denique ſeptem urbes, ubi primævi iſti Epiſcopi ſuas ſedes habuere, fuiſſe metropoles, quibus vicinæ urbeculæ & oppida ſubjacebant, aliaſque ſedes metropoliticas per *Romanum* Imperium ſparſas, juxta formam & diſtributionem civilis juris legibus imperatoriis ſtabiliti, olim obtinuiſſe memorat, ut nulla juſta de hac ſupereminenti Archiepiscoporum dignitate & poteſtate, ad canonas Eccleſiaſticos exigenda, in animo oriri poſſit dubitatio.

Disquiſitio de Lydiana ſive Proconſulari Aſia.

Alter verò, huic connexus, hoc titulo inſignitur, *Geographica & Hiſtorica Disquiſitio de Lydiana ſive Proconſulari Aſia, & de ſeptem Metropoliticis Urbibus in illa comprehenſis*: & poſteà novis *curis* recognitus & amplior redditus, *Oxonii* MDCXLIII. cujus compendium olim à me Anglicè ſcriptum, & in vita ipſius grandi Epiſtolarum collectioni præfixa αὐτολεξεὶ inſertum, hîc Latinè interpretabor.

Poſtquam reverendiſſimus Auctor, admirandam planè in Geographia veteri & Legibus imperialibus peritiam, ut meliùs iſtorum temporum hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & civiles intelligerentur, utpote ex quibus varias minoris *Aſiæ* provincias, puta *Myſiam*, *Cariam*, & *Lydiam*, (ſub quarum poſtrema vicinæ *Ioniæ* & *Æolidis* regiones erant comprehenſæ) definivit & determinavit, in initio hujus Opuſculi oſtendiſſet, ille ſtatim demonſtrat:

1. *Aſiam*

1. *Asiam* in Novo Instrumento memoràtam intra limites *Lydiæ* contineri, unamquamque ex his septem Urbibus fuisse Metropolim; & ideo juxta hanc civilis regiminis partitionem, in sedes eminentissimarum *Asiæ* Ecclesiarum fuisse adaptatas.

2. *Romanas* provincias non semper fuisse easdem; sed prout ratio politices exigebat, & ut faciliùs & securiùs administrarentur, sæpe variasse, & varias subinde mutationes admisisse: certum est enim partitionem imperii sub *Augusto* longè aliam esse ab illa, quæ sub *Constantino* obtingebat: quo tempore *Asia* Proconsularis soli *Lydianæ Asiæ* astringebatur: grandi ista jurisdictione, quam olim obtinuerat, jam valdè contracta, & discrimine inter Proconsularem *Asiam* jurisdictioni Proconsulis subditam, & *Asiæ* Diœcesin, à Vicario seu Comite *Asiæ*, sive *Asianæ* Diœceseos administratam, invecto: in temporibus etiam sequentium Imperatorum novas quoque mutationes contigisse, in illa verò dispositione sub *Constantino* ordinatum fuisse, non nisi unam metropolim in singulis distinctis provinciis admitti debere: cum earundem numerus antea fuisset multiplex. Dicendum est tamen, legem hanc sub illius successoribus non semper invariatam mansisse: hi enim interdum, ne quorundam Episcoporum, acriter de titulo isthoc ob opulentiam & amplitudinem civitatum, quibus præsidebant, contendentium, ambitioni satisfieret, duos Metropolitanos in una provincia nuncupari & esse permisere.

3. Respectu ad hanc *Constantini* constitutionem, *Ephesum* (ubi Deputati istarum provinciarum, *Asiæ* τὸ κοινὸν sive *Commune Concilium* constituentes, solennes conventus habuere, & quæ olim præcipua Urbs habita fuisset) hujus novæ Proconsularis *Asiæ* factam fuisse solam metropolim: cujus Proconsul ab auctoritate & jurisdictione Præfecti Prætorio erat immunis. Ac proinde in Ecclesiastica rerum administratione, ad conciliandum majorem huic inclytæ sedi splendorem, Episcopum *Ephesi* non solius Proconsularis *Asiæ*, sed etiam omnium Provinciarum in totius *Asianæ* Diœceseos (de qua amplum in modum disserit) ambitu comprehensarum Primatem sive Exarchum habitum fuisse, illumque quandam jurisdictionem Patriarchalem, ipsi ex consequenti collatam, interdum exercuisse.

Denique non modicam inter civilem & Ecclesiasticam jurisdictionem harmoniam fuisse, & proinde ex justa illatione cujusque Provinciæ Episcopos Metropolitano, i. e. Archiepiscopo, subditos & sub-

ordinatos fuisse, sicut reliquarum inferiorum civitatum Magistratus Præsidi, sive summo istius Provinciæ Rectori, subjacebant.

MDCXLI. Rebellio *Hibernorum.*

Exeunte hoc anno, frequentes ex *Hibernia* advolarunt nuncii de fœdissima illa *Hibernorum* Pontificiorum rebellione nuperrimè exorta, de lanienis & cædibus Protestantium, de rapinis, de incendiis, deque horrendis stragibus ubique perpetratis, adeò ut de ista Insula, excusso *Anglorum* imperio, omninò actum videretur. In istis Patriæ ruinis gravissima mala perpessus est D. *Usserius.* In *Ultonia*, ubi teterrima ista pestis maximè grassata est, prædia ædesque illius ferro & igni vastatæ, frumentum præteritæ messis in horreis repositum, boumque & ovium ingens copia perduellibus in prædam cessêre: reditus, quos ad sumptus in *Anglia* faciendos à Colonis Tenentibusque ipsius solvendos exspectaverat, intermissi, imò, & perditi, nec deinceps percipiendi; nihilque jam in *Hibernia*, quod sui juris esset, relictum, præter Bibliothecam, de qua posteà dicendum erit, non nisi singulari divinæ bonitatis indicio, integram servatam: nec in *Anglia* quicquam ad alendam familiam in peculio habuit, præter supellectilem argenteam gemmasve, quas aut vendere, aut saltem oppignerare cogebatur. Omnia hæc incommoda forti & verè Christiano animó sustinuit *Usserius.* Sed cùm D. *Potterus* Januario sequente è vivis excessisset, serenissimus Rex, ad damnum illud aliquo modo sublevandum, Episcopatum *Carleolensem* jam vacantem à D. *Usserio* in *Commenda*, uti Jurisperiti loquuntur, *tenendum* concessit. Sed *Scotis* militibus, post nuperam in *Angliam* irruptionem, provincias istas septentrionales insidentibus, quorum continuis deprædationibus erant obnoxiæ, nec longè aberat exercitus Regius, vix quicquam certi aut magni emolumenti percipere potuit. Post, ordine Episcopali penitus everso Patrimonioque sacro à sacrilegis schismaticis occupato, & suis sequacibus vilissimis conditionibus & longè infra valorem, distracto & vendito, D. *Usserio*, quem ob suam pietatem, eruditionem & moderationem, revereri præ se tulerint, quadringentas libras sterlingicas ex fisco in annuam pensionem assignari curarunt: Sed non diu duravit hæc quasi extorta liberalitas.

Quomodo *Usserio* ad incitas redacto succurritur.

Scribit *Bernardus*, circa hoc tempus D. *Usserium*, in tanta rerum perplexitate positum, à Cardinale *Richelio*, qui res istius regni summa, ne dicam, arbitraria, potestate, & penè solus moderaretur, in *Galliam* invitatum fuisse, ut *Anglia* jam motibus intestinis agitata, illic ab omni periculo & molestia liber, nulla vi conscientiæ in sacris illata, Regia munificentia

nificentia suffultus, animum studiis intenderet. Sed nescio qua fide hoc ille asseruerit. Non vanus autem suspicor, errorem inde profluxisse, quod idem amplissimus Cardinalis post acceptum D. *Usserii* de *Ecclesiarum Britannicarum primordiis* librum, ante duos annos editum, honoris & observantiæ causa, illum numismate aureo, cui incisum erat ipsius caput, donaverit. *Usserius* verò gratum hoc & insigne munus canibus Leporariis, quales *Hibernia* parit, utpote ubivis gentium famigeratos, rependendum, fortasse id rogatus, curavit. Constat sanè (a) serenissimam Reginam *Annam Austriacam*, illum ad regnum istud florentissimum post decennium vocasse: sed quibus conditionibus, id mihi planè inexploratum est. Penes eundem Auctorem fides esto, an eodem quoque tempore Curatores Academiæ *Lugduno-Batavæ Usserio* Professoris honorarii munus obtulerint, nec ne: quod licèt summi viri, *Josephus Scaliger* & *Claudius Salmasius* suscipere & amplecti non dedignati fuerint, ille supereminentem istam, quam nactus est in Ecclesia, dignitatem inani isthoc titulo dedecorare nolebat. Quævis gens de tanto hospite excipiendo meritò contenderet: in istis tamen turbulentissimis temporibus apud interioris admissionis amicos domi latere & consenescere, quam prodire foras, & quasi in Theatro comparens, exterorum plausibus excipi, longè potius & expetibilius duxit.

MDCXLII. Rege ab Urbe, in qua per seditiosos ferocientesque cives, citra periculum diutiùs morari non licebat, discedente, nullaque spe dissidia, inter Regem & Senatum *Westmonasteriensem* orta, aut pacandi aut tollendi jam relicta, *Usserius*, impetrata venia, *Oxonium* properavit, ut ibi mentem publicis malis sauciam repetitis literarum studiis leniret & solaretur. *Usserius flagrante bello Oxonii moratur.*

Vergente versus finem anno, post prælium in campis *Keintonianis* prope *Edgehill* in provincia *Warwicensi* inter Regios & Parlamentarios commissum, Rex, comitante exercitu, rectà *Oxonium* petiit, ibi castra stativa habiturus. Sequente Dominica coram Regia Majestate concionatus est D. *Usserius*, qui argumentum sacræ orationis ad res in turbatissimis istis temporibus subinde enatas attemperare norat: nec semel tantum, sed frequenter, Rege jubente, isto sacro munere isthic defungi consuevit.

(a) V. D. *Usserii* Epistol. CCCVI. ad *Arnoldum Bootium*, *Londini* 29. Novembris 1651. scriptam, in *Sylloge* pag. 622.

R. *Carolus* propensionis ad Papismum introducendum falsissimè postulatus.

MDCXLIII. Iisdem artibus ac strophis, quibus populum, contra ejusmodi insidias præstigiasque non satis cautum, ad arma contra Regem sumenda primò induxerunt rebellionis Architecti, usque & usque uti perrexêre: Regem nimirum de religione, legibus, & juribus Parlamentorum totiusque populi *Anglicani* evertendis arcana consilia in pectore suo olim habuisse, adhucque alere: quo convitio, ut ut mendacissimo, & ab omni specie veri alienissimo, nulla potentior machina ad quassandam subditorum fidem excogitari potuit. Licèt autem innocentiam suam publicis edictis sæpè sæpiùs, invocato Dei nomine, testatus fuerit optimus Rex, eandem tamen dicam toties confossam falsique convictam, majori impudentia, ad denigrandam illius famam impegere impii, perjuri, & sacrilegi calumniatores. Cui ut magis magisque obviam iretur, novam innocentiæ suæ asserendæ methodum inire pientissimo Principi placuit.

R. *Caroli* protestatio.

Rex sacrosancta corporis & sanguinis Christi in sacello ædis Christi *Oxon.* flexis genibus percepturus, dum D. *Usserius*, ea exhibiturus, accesserit, indicto facto, ut brevem moram faceret, surrexit ex pulvinari, & erecto corpore stans, illum clara voce ita affatus est.

MYLORD,

I espy here many resolved Protestants, who may declare to the world, the resolution I do now make. I have to the ut most of my power prepared my soul to become a worthy Receiver: and may I so receive comfort by the blessed Sacrament; as I do intend the establishment of the true Protestant religion, as it stood in its beauty in the happy dages of Queen Elisabeth, *without any connivence of Popery. I bless God, that in the midst of the publick distractions. I have still liberty to communicate; and may this Sacrament be my damnation, if my heart donot joyn with my lips in this Protestation:*

hoc est,

MYLORD,

Video hìc multos benè firmatos Protestantes, qui propositum illud, quod jam profero universis declarare possint. Ipse, pro viribus meis, quantùm possem, animam meam præparavi, ut dignè communicem: & ex hoc benedicto Sacramento solamen eatenus percipiam, prout apud me statuo veram Protestanticam religionem sicuti in felicibus Reginæ Elisabethæ *temporibus in pulchritudine*

tudine sua floruit, stabilire, sine aliqua Papismi conniventia. Benedico Deo, quod in mediis hisce publicis rerum confusionibus, adhuc fruar libertate communicandi: & in damnationem meam cedat hoc Sacramentum, si cor meum labiis meis in hac professione non conveniat.

Protestatio hæc solennis D. *Armachano* coràm aliquammultis Proceribus, aliisque celebrioris notæ viris tunc præsentibus, facta, mox typis exscripta erat: quam in hoc Commentariolo inserendam duxi, ne memoria ejus unquam intercidat: & eò quidem lubentiùs, quod ne millesimus quidem illorum, qui hodiè vivunt, de illa vel fando audiverit. Et facilè quidem & justis de causis crediderim, neminem præter rebelles schismaticos, & impios flagitiosissimorum Regicidarum nepotes, R. *Carolo* I. quo nemo fuit sanctissimi Numinis reverentior, ita sub diris obtestanti diffidere, reclamare, & refragari posse.

Hoc anno suppressa publico edicto, sive *ordinatione*, ut appellant, contra omne jus fasque, Liturgia, abolitisque sacris ritibus in Ecclesia *Anglicana*, ab ipsis Reformationis initiis sapientissimè institutis, ne omnem religionis curam abjecisse viderentur Parlamentarii *Westmonasterienses*, Conventum Anglicè, an *Assembly*, Theologorum ibi celebrandum indixerunt, quorum arbitrio, ipsis tamen approbaturis, commissum erat, ut novam fidei & doctrinæ confessionem, novamque sacri cultûs formulam. Quales verò fuerint istius novæ & hactenus in *Anglia* inauditæ Synodi, ex Clericis Laïcisque conflatæ, Adsessores, non parùm interesse puto, ut posteri norint. Plerique classicum ad bellum contra Regem gerendum ejurata fide, in pulpitis cecinerant, & in Hierarchiam, ab omni tempore in Ecclesia Catholica stabilitam, impudentissimis spurcissimisque libellis, apud vulgus quaquaversùm sparsis, & procacissimis conciunculis furore fanatico perciti, fuerant debacchati. Præclari quidem Mystæ istis egregiis muniis obeundis maximè idonei! Non negandum est, versutos homines ad quandam sive gratiam sive auctoritatem sibi conciliandam, quosdam ex Episcopis, Presbyterisque, qui nondum ab illorum bona existimatione excidissent, intermisceri voluisse. In quibus, ut alios taceam, D. *Usserius* venit nominandus. At ille, quod de cæteris venerandis Præsulibus dicendum est, satis gnarus, intolerandum schisma inde enasciturum, multasque prodigiosas in detrimentum, imò & perniciem, veræ Religionis & Ecclesiæ mutationes ex necessitate suborituras esse, illos ne præsentia sua vel semel dignari voluit, & ab isto *malignantium*

Synodus *Westmonasteriensis.*

nantium cœtu prorſus abſtinuit. Detracta enim ſanctimoniæ, qua ſcelerata conſilia prius obtexerant larva, *Uſſerius Oxonii* ſub caſtrorum Regiorum præſidio tutus, rebellionem jam aperta facie ubique graſſantem ex animo execratus eſt multoſque concionibus aſſiduis, colloquiis, hortatibus, ſolutionibus dubiorum & caſuum conſcientiæ, ſcriptiſque ad abſentes tranſmiſſis, nutantes in fide erga Regem præſtanda confirmavit, lapſoſque reſtituit. Nec id diu factioſos rebelleſque *Weſtmonaſterienſes* latere potuit, qui ex communi ſuffragatione lata illius nomen ex albo Adſeſſorum expungendum juſſere: quod honori & beneficii loco *Uſſerius* duxit. Sed non hîc ſubſtiterunt Presbyteranorum furor & indignatio; mox enim luebat pœnas, licèt maximè immeritas, conſtantiæ ac probitatis ſuæ. Commiſſarii *Delinquentium* (ita enim quotquot ex ſenſu religionis & conſcientiæ Regias partes in iſtis fatalibus diſſidiis ſecuti fuerint, pro modeſtia ſua nuncuparunt) prædiis boniſque mobilibus, ubicunque tyrannis iſta ſub dominante exercitu, illorum juſſu conſcripto, extendi potuerit; diripiendis, inque ſuum uſum convertendis, deputati, ingentem, & quidem ſelectam, librorum copiam, aut ſecum ex *Hibernia*, cum reliqua ſepellectile ad domeſticos uſus neceſſaria, comportatam, aut pecuniis, rebus adhuc proſperis, nuper redemptam, in Collegio *Chelſeiano*, prope Urbem ſito, tanquam in Sanctuario ab omni militum violentia immuni, uti ſacrum depoſitum, relictam, armata vi occuparunt: quam publica auctione eſſent venundaturi, niſi D. *Featleyus*, vir perdoctus, orthodoxuſque Theologus, nondum ex iſta Synodo, ob fidem, quam erga Regem & Eccleſiam clam retinuit, exauctoratus, & D. *Seldenus*, tunc temporis magni nominis Adſeſſor, ſive precibus, ſive pecuniis numeratis, interceſſiſſent: quorum utriuſque junctis operis & cura, theſaurus ille literarius, licèt non integer, (exſpoliatus enim erat & codicibus quibuſdam impreſſis & ſchedis manuſcriptis mutilatus) conſervabatur, D. *Uſſerio* aliquanto poſt tempore reſtituendus.

Epiſtolæ S. *Ignatii Antiocheni* ab *Uſſerio* editæ.

Ante multos annos *Uſſerius* Epiſtolas S. *Ignatii*, Epiſcopi *Antiocheni*, edere apud ſe conſtituit, quas miſerè corruptas, miriſque interpolationibus, quæ ſanctiſſimi Martyris genio, pietati, moribuſque itidem & veterum Chriſtianorum fidei & doctrinæ, & temporum rationi & calculo repugnant, & novitatem planè ſapiunt fœdatas vidit, triſtiſque agnovit, in quibus defendendis, Scriptorum primæ claſſis *Romanæ* communionis, qui eas, prout in vulgatis codicibus exſtant, pro integris & ab omni alienæ manus admixtione & adulteratione liberis haberent, judicium

cium desideramus. De hisce autem genuinis Epistolis, quas à S. *Polycarpo* collectas, & ab *Irenæo*, & *Origene*, & deinde ab *Athanasio*, *Theodoreto*, aliisque veteris Ecclesiæ Patribus frequenter citatas, *Eusebius Cæsariensis* in specie & nominatim memoravit, pristinæ simplicitati reddendis, licèt operæ esset difficillimæ, & vix à quoquam, solis nudis inanibusque conjecturis freto, cum aliqua justa boni successus spe tentandum videretur, (neque enim illo tempore Exemplar Græcum ab istiusmodi assumentis integrum & purgatum comparuit) non desperavit *Usserius*, qui sublimi ingenio & admiranda sagacitate illud primus aggressus est. Cùm ergo harum Epistolarum veterem Latinamque versionem, à tribus *Anglis* Theologis olim citatam, in Archivis Bibliothecæ *Caio-Gonvillani* Collegii apud *Cantabrigienses* latere è catalogo codicum MSS. in utraque Academia repositorum *Jamesiano* A. MDC. typis *Londini* edito, didicisset, maximè solicitus erat, ut in illius usum integra omni cum accuratione exscriberetur: illique etiam geminam in Bibliotheca reverendissimi & doctissimi viri, D. *Richardi Montacuti*, Episcopi *Norwicensis*, repertam posteà felicissimè nactus est. Qua perlectâ & diligentissimè collatâ, quantum inter hanc & vulgatos Græcos codices inesset discriminis, plenè edoctus, sententias istas, contra quarum veritatem & αὐθεντίαν, exceptiones legitimæ, & quidem insuperabiles, à Reformatæ Communionis Theologis fuissent factæ, penitus abesse, & loca à Patribus inde excerpta, & præsertim testimonium illud à *Theodoreto* ex epistola ad *Smyrnæos*, quod in omnibus codicibus vulgatis desideratur, reperiri, lætis oculis vidit animadvertitque. Ut ergo antiquissimum istud Christianæ pietatis & doctrinæ monimentum à laciniis corruptorum fraude & mala mente infertis, quantum fieri potuit, emendatum & integrum in lucem produceretur, summis ingenii & industriæ viribus collectis contendit: quod illo quidem tempore fecit eò libentiùs, quo Presbyterani sub rebellis Parlamenti auspiciis elati, contra sacrum Episcoporum ordinem, in illis Epistolis, quatenus à Presbyteratu distinguitur, assertum, luculentissimisque argumentis demonstratum, non solum calamo & petulanti lingua, sed & gladio tormentisque bellicis pugnarunt. Tandem post longas moras desideratissimum & auro contra non charum opus prodiit *Oxonii* A. MDCXLIV. cum hoc titulo:

Polycarpi & Ignatii *Epistolæ: unà cum vetere interpretatione Latina, ex trium manuscriptorum codicum collatione integritati suæ restituta: Accedit &* Ignatianarum *Epistolarum versio antiqua alia, ex duobus manuscriptis in* Anglia *repertis nunc primùm in lucem edita.*

Quibus præfixa est, non de Ignatii *solum &* Polycarpi *scriptis sed etiam de Apostolicis Constitutionibus & Canonibus* Clementi Romano *tributis,* Jacobi Usserii *Archiepiscopi* Armachani *Dissertatio.*

Post hanc verò Dissertationem *Usserius* adjicit Veterum testimonia de S. *Ignatio* & ejus Epistolis, & etiam de *Polycarpo.* Ad calcem apponuntur ejusdem *Usserii* in *Polycarpianarum Epistolarum Ignatianarum Syllogen*, diffusissimæ eruditionis, *Annotationes: in quibus Græcorum* Ignatii *exemplarium, & inter se, & cum utraque veteri Latina interpretatione, comparatio continetur.*

Hanc *Polycarpianarum Epistolarum Syllogen* sequuntur *Epistolæ*, in generali titulo quidem omissæ, *B. Ignatio adscriptæ, à mediæ ætatis Græcis sex* (in quibus illa ad S. *Polycarpum, Smyrnæ* Episcopum, perperam recensetur) *simul cum veteri vulgata Latina Versione: item à recentioribus Latinis additæ aliæ tres, quibus præmissa est* Mariæ Cassobolitæ, *posterioribus subjuncta S.* Mariæ *Deiparæ nomine ad* Ignatium *edita Epistola; unà cum* Ignatii *elogio, ipsius in sede* Antiochena *successoris,* Heronis *titulum præferente.*

In qua editione laciniæ ab Interpolatore Græco textui insertæ, quas vetus hic Interpres non agnovit, utpote longè meliori & sinceriori usus exemplari, distinctionis causa minio signantur.

Quàm præclarissimè autem de S. *Ignatio*, de Rep. literaria, de Ecclesia *Anglicana*, imò & de universa Christiana, hinc meritus fuerit D. *Usserius*, eruditissimi illius ævi scriptores cumulatissimis elogiis certatim testati sunt, & grata posteritas cum immortali *Usseriani* nominis celebratione mirabitur.

Penè nefas hîc reticere puto, eodem anno, quod non sine singulari Dei providentia factum videtur, S. *Ignatii* Martyris Epistolas genuinas Græcè, ex codice Bibliothecæ *Mediceæ Laurentianæ*, unà cum Episto-

la

la S. *Barnabæ*, curâ summi viri, D. *Isaaci Vossii*, *Amstelodami* prodiisse, qui veterem versionem Latinam *Usserianam*, Græco textui consonam respondentemque, ex adverso curavit apponendam.

De Appendice verò *Ignatiana*, ab *Usserio Londini* A. MDCXLVII. edita, in qua, inter cætera Antiquitatis maximi pretii monimenta, genuinæ istæ Epistolæ Græcè quoque continentur, postea suo loco dicendum erit.

Syriacum Epistolarum *Ignatianarum* Exemplar quantovis pretio redemptum voluit *Usserius*, qua de causa literas ad *Christianum Ravium* (a) tunc *Constantinopoli* agentem, cui annuam viginti quatuor librarum Anglicarum pensionem, dum in Oriente moram fecerit perquam benevolè assignavit, Septembre mense A. MDCXXXIX. datis, ex *Hibernia* transmisit, ut inter alios rarissimæ notæ codices ibi notatos, exemplar istud, si reperiri posset, à *Maronitis* compararet. Sed conatus iste perquam laudabilis planè in irritum cecidit; nec minus infeliciter post quadraginta annos succubuit V. Cl. D. *Roberti Huntingtoni* industria, qui easdem Epistolas Syriacè versas à Patriarcha *Antiocheno*, aliisque, tum per *Syriam*, tum per *Palæstinam*, *Mesopotamiam*, & *Ægyptum* sparsis, diligentissimè quæsivit, & investigavit. Sed omninò frustra; ut in illius vita fusè ostendi. Nec tamen hîc substitit in iis perquirendis anxia *Usserii* cura; quin volupe fuisset, easdem quovis idiomate, sive *Arabico*, sive *Persico*, sive *Armeno*, conscriptas, acquisivisse: ex quibus non parum emolumenti ad perficiendam, quam adornaturus esset, Græcam editionem se consecuturum sperabat. Ita intimis medullis fixus inhæserat *Ignatii* sui amor.

Dum hoc opus sub prelo adhuc sudaret, mox tamen in dias luminis auras ex istis tenebris angustiisque exiturum, de quo præclarissimè & optimè sentiebant Primores Academiæ *Oxoniensis*, utpote quibus *Usserii* pietas, summa eruditio & candidissimi mores, à multis annis, & jam longo apud illos incolatu, familiari conversatione, & convictu coram erant perspectissimi, in solenni Doctorum & Magistrorum convocatione, decimo Martii A. MDCXLIV. juxta computum *Anglicanum* celebrata, decretum erat, ut publico Academiæ *Oxoniensis* sumptu & nomine, *Usserii effigies* Ignatianis Epistolis, ab illo illustratis, præfigenda, una cum elogio, *illius*, *quàm fieri potest*, *meritis*

Elogium Academiæ *Oxoniensis* de *Usserio* publicè exhibitum.

(a) V. Epist. CCCV. in *Sylloge*, pag. 623.

meritis pari, nec non hac Academiâ digno incideretur. Sed ii quorum intererat, ut liber ille, ab operis Typographicis consummatus, citra omnem diuturniorem moram, quàm citissimè publicaretur, de ista effigie parùm soliciti erant, perito chalcographo destituti: quam postea seorsim excudendam curarunt. Elogium verò illud, quo inter quosdam insignes viros, huic rei procurandæ deputatos, convenerat, ita se habet:

Jacobus Usserius, *Archiepiscopus* Armachanus, *totius* Hiberniæ *Primas*, *Antiquitatis primævæ peritissimus*, *orthodoxæ Religionis vindex* ἀναντίῤῥητος, *errorum malleus*, *in concionando frequens*, *facundus*, *præpotens*, *vitæ inculpatæ exemplar spectabile.*

ROB. PINK, *Vice-Cancell.*

Ita nimirum illustre hoc reverentiæ, honoris, & observantiæ suæ erga *Usserium* monimentum ad posteros transmittere, inque omne ævum propagare Academici *Oxonienses* voluere.

S. *Barnabæ* Epistola. Hoc anno etiam primùm prodiisset S. *Barnabæ* Epistola, quam prelo paratam S. *Ignatii* Epistolis annexuisse destinaverat *Usserius*, nisi casus maximè deplorandus intervenisset. Exemplari enim manuscripto, cum reliquo apparatu, apud Typographum deposito, ferali incendio in civitate *Oxoniensi* de subito & rapidissimè erumpente, ipsius ædes & officina, cum omni supellectile libraria, flammis absumptæ erant: nec quicquam ereptum servatumque relinquebatur, præter pauculas schedas, typis nuperrimè exclusas, in quarum prima *Usserii Præmonitio* de istius Epistolæ ratione, argumento, contextura, antiquitate, auctoritate, & vero Auctore continetur. Hanc in præfatione editionis ejusdem Epistolæ *Oxonii* è *Theatro Sheldoniano* MDCLXXXV. vir præstantissimus, D. *Joannes Fellus*, Episcopus *Oxoniensis*, de Rep. literaria, & de illa Academia optimè meritus, inserendam curavit: sed in fine mutilatam. Quem defectum cum ex iisdem schedis in oculum manumque fortè incurrentibus supplevissem, desideratam istam clausulam illi mox communicavi, ut in nova editione *Præmonitio* ista integra legeretur. Cùm verò supplementum

tum illud è paucis lineis conſtet, ne penitus intercidat, cum venia eruditi & curioſi Lectoris, hîc apponendum duxi.

Poſt Δέκα Βασιλεῖς ἀναςήσονται καὶ ὀπίσω, *adde* αὐτῶν ἀναςήσεται ἕτερος, ὃς ὑπεροίσει κακοῖς πάντας τὰς ἔμπροσθεν, καὶ τρεῖς Βασιλεῖς ταπεινώσει. *Quod & ipſum non leve eſt antiquitatis argumentum.*

Quare quod de duobus locis, altero (a) *ex Evangelio juxta Hebræos de Servatore à* Joanne *baptizando, de nequitia Apoſtolorum altero* (b) *ex ipſo* Barnaba (*licèt* Ignatii, *ut dictum eſt, ſubſtituto nomine*) *à ſe producto uſurpavit olim* Hieronymus, *quibus teſtimoniis, ſi non uteris ad auctoritatem, utere ſaltem ad antiquitatem, id in univerſam hanc epiſtolam accommodandum cenſemus: ejus antiquitatem ita ſuſpicientes, ut auctoritatem tamen* (c) *ſententiæ illi Apoſtolicæ ſubjiciendam eſſe non abnuamus: omnia probate, quod bonum eſt, retinete.*

A. MDCXLV. Appetente vere, cùm Sereniſſimus Rex, ipſius rebus jam inclinatis, inque pejus quotidiè labentibus, Principem *Walliæ*, primogenitum ſuum, ſapientiſſimis Conſiliariis & numeroſo equitatu ſtipatum, verſus occidentales *Angliæ* plagas, tum illius ſaluti, ne in manus Rebellium, qui de obſidendo *Oxonio* conſilia iniêre, incideret, conſultaturus, tum nobiles viros in iſtis Provinciis fide integros, præſentia illius copiiſque ſubſidiariis roboraturus, dimittere ſtatuiſſet, *Uſſerius*, quem in caſtris *Oxonienſibus* commorantem, perpetuis ferocientium Militum clamoribus intereſſe magis magiſque tædebat, felici hac opportunitate arrepta, relicto *Oxonio*, eheu! muſis depulſis, in ſedem *Bellonæ* converſo, ſereniſſimum Principem *Briſtoliam* uſque comitatus eſt. Inde in *Walliam* poſteà ſe recepit, aſylum apud Amicos, ubi Deo & ſibi vacaret, in mediis montibus quæſiturus.

Relicto *Oxonio* *Uſſerius* *Walliam* petit.

Superato freto *Sabriniano*, appulit *Cardiffam*, oppidum in comitatu *Glamorganienſi*, in Auſtrali *Wallia* prope mare, tum ſitu, tum propugnaculis, contra quosvis ſubitaneos hoſtium impetus, munitum ſatis: quò confugerant etiam multi Nobiles ex propinquis vicis, qui Regiis partibus adhæſerant, Parlamentariorum deprædationibus inſultibuſque expoſiti & obnoxii: cujus erat Præfectus, vir antiquæ fidei & excelſi animi, D. *Timotheus Tyrrillus* Eques auratus, qui illius unicam filiam, virginem lectiſſimam, D. *Eliſabetham Uſſeriam*, in uxorem duxerat:

M 3 Hæc

(a) V. *Cl. Salmaſium* de fœnore trapezitico p. 327.
(b) *Hieron.* l. 3. adv. *Pelag.* cap. 1.
(c) 1 *Theſſ.* V. 21.

Hæc incredibili cum lætitia à dignissimo genero & filia exceptus, ad desueta studia (cistulas enim librorum, pro more, quocunque iverit, attulerat) lætus rediit, condendis *Annalibus* maximè intentus. Dum in hoc secessu per dimidium anni securus delituerit, Serenissimus Rex, post prælium *Nasebeiense* inauspicatissimè initum, ex ista clade tandem ad arcem *Raglandianam*, antiquam illustrissimi viri, Marchionis *Wigorniæ*, sedem salvus evasit: deinde rebus suis, quoquo modo compositis, *Cardiffam* venit, ædibus Gubernatoris excipiendus. *Usserius* verò eodem, quo antea, benignissimo vultu & sermone à Rege excipitur, ad frequens colloquium, jam sub eodem tecto hospes, admissus: & concionem coram illo, istorum temporum circumstantiis, ut credi oportet, maximè accommodatam, die Dominico habuit. Post paucos dies discedens Rex, annona, armis, pulvere pyrio, reliquisque bellicis provisionibus exinde sublatis, milites præsidiarios secum duxit, ut oppidum illud, jam planè incustoditum, non amplius defendi potuisset. Postquam autem Regi valedixisset *Usserius*, redux tristissimum Ecclesiæ *Anglicanæ* fatum, & periculosissimam, ad quam pientissimus Princeps impia rebellium subditorum rabie, hactenus fuisset redactus, & deinceps videretur redigendus, conditionem non sine horrore & summa animi tristitia deploravit.

Dubius animi, quò se verteret, planè nescivit. Omnis enim spes redeundi *Oxonium*, adhuc, invicta præsidiariorum virtute servatum, quò Rex per ambages tandem incolumis pervenisset, præcludebatur. Facilis equidem erat ex isthoc portu in *Galliam* aut *Hollandiam* navigatio: sed credo multa intervenisse, quæ cogitationem istam, si in animo suborta fuisset, omninò averterent. In hac verò rerum, qua distinebatur, perplexitate, sensu reverentiæ erga D. *Usserium* tacta, illustris femina, Domina *Stradlinga*, dotaria, illum cum filiâ, paucisque famulis, ad ædes suas, *Castrum S. Donati* nuncupatas, humanissimis literis invitavit. Sed ad proficiscendum promptis paratisque nova remora injecta est. Certissima enim fama percrebuit, rusticos ad multa millia, correptis, uti præ se ferebant, pro Rege armis, ubique per globos coeuntes, viis publicis insedisse, ita ut iter istud ingredi temerarium videretur. Utcunque ductores, qui per vias invias à nemine calcatas, aut saltem minus frequentatas, in lateribus montium illos absque periculo pertransire posse, fide data, spopondissent, ab instituto itinere, Amicorum consiliis ad id persuasi, absistere noluerunt: quos citò temeritatis

suæ

ſuæ pœnituit. Nam quidam palabundi illac fortè tranſeuntes, illos, immanium latronum ritu, equis, pecuniis, & pretioſa ſupellectile abreptis, ſpoliare nequaquam contenti, ciſtis effractis, libros omne genus, mox per multorum manus diſtractos, prout quiſque in prædam incidiſſet, abſtulere. Opportunè quidem intervenerunt duo treſve, qui militibus hiſce, potius confuſè, licèt ingenti numero congregatis, quàm in juſtum exercitum, ſub diſciplinæ militaris regulis aptè conſcriptis, præfuere, quorum juſſu & auctoritate, equis & ſupellectile reſtitutis, ab omni alia barbarie ceſſatum eſt. In ædibus cujuſdam viri nobilis, non procul diſſitis, quò ſe receperat *Uſſerius* pernoctaturus, diriſſimo mœrore penè confectus, de miſeranda iſta ſorte, permittente Deo, cujus divinæ voluntati ſe morem gerere æquo animo debere agnovit, maximè dolebat, eo quod ingens iſta Collectaneorum, viginti annorum labore & induſtria congeſtorum, moles, quæ tandem aliquando in publicum Eccleſiæ & literarum commodum eſſet producturus, jam coram oculis pauculis momentis periiſſet. Nec videtur bonorum jactura, quam à rebellibus *Hibernis* ante paucos annos paſſus fuerit, ipſius animum acriùs pupugiſſe. Sequenti die, vicini Nobiles & Parochi illum adeuntes, ſe de hoc damno, quantum in illis erat, reparando, ſolicitè curaturos, interpoſita fide polliciti ſunt, quod & abundè præſtiterunt, publicis enim denuntiationibus, tum in vicis oppidiſque, tum in eccleſiis paſſim factis, ita cum colonis, ſibi jure clientelari, aut qualitercùmque obnoxiis egêre, ut ſpolium illud literarium non integrum quidem (ſolebat enim dolens inter deperditos, duos codices manuſcriptos de *Waldenſibus*, catalogum Regum *Perſiæ*, Perſicè, ipſi ab *Elichmanno* communicatum, & denique (a) volumen de variis novi Teſtamenti lectionibus, recenſere) poſt duos tresve menſes reſtituendum curarent.

Mox ventum eſt ad *caſtrum S. Donati*, in quo, tanquam in centro quietis, ob omni militum injuria immunis & illæſus, ſuaviſſimisque vitæ delinimentis benigniſſimæ Hoſpitæ munificentia perfuſus, hanc novam & inſperatam felicitatem ſibi gratulatus eſt, quod ingentis copiæ librorum optimæ notæ uſus jam ſuppeteret. Olim enim Viri ſplendore natalium & titulis illuſtres, D. *Edwardus Stradlingus*, regnante *Eliſabetha*, Eques auratus, & filius D. *Joannes*, poſtea ſub Rege *Jacobo* I. ex ordine Baronettorum, ſed omnigenæ antiquitatis, præſertim *Bri-*

(a) Epiſt. CCXLVI. D. *Uſſerii* ad D. *Hammondum* in *Sylloge* p. 543.

Britannicæ, ſtudio longè illuſtriores, quorum utriuſque V. Cl. *Gulielmus Camdenus* in *Britannia* ſua, in deſcriptione *Glamorganiæ*, non ſine debitis meminit elogiis, Bibliothecam inſtructiſſimam ad ſeros nepotes transmittendam magnis ſumptibus illic condidere. In iſtud ſacrarium illicò admiſſus *Uſſerius*, membranas chartaſque antiquas, Hiſtorias, Annales, & quicquid veteris ævi monimentorum ibi exſtabat, frequenti & diligenti manu verſavit; ex quibus non mediocre acceſſit auctarium, illuſtrandis Eccleſiarum *Britannicarum* Antiquitatibus non ita pridem editis deſtinatum. Sed poſt menſem, ſive id ex immodicis laboribus, ſive ex inveteratis ſupervenientis ſenectæ malis, eveniſſet, acutiſſimis tum ſtranguriæ, tum iſchuriæ doloribus correptus jacuit, quos poſtea ſanguinis ex naribus fluxus, neutiquam per multas horas ſiſtendus, excepit, ut jam de illo, viribus exhauſtis, in extremis mortis agonibus laborante, ipſis medicis quoque deſpondentibus, penè conclamatum fuerit. Undique percrebeſcebat rumor, illum morti ſuccubuiſſe, quem Regis adhuc *Oxonii* moram facientis aures attigiſſe ſupra retuli: & quaſi extra omne dubium poſitum fuiſſet, Vir doctiſſimus & *Uſſerio* perquam charus, *Joannes Gravius*, Aſtronomiæ apud *Oxonienſes* Profeſſor *Savilianus*, ad teſtandum tum luctum, tum reverentiam & amorem ſuum erga reverendiſſimum Antiſtitem, Inſcriptionem ſepulchrali marmori incidendam, quam inter illius ſchedas manu exaratas, reperi, paravit. Sed Deo Opt. Max. miſericorditer ordinante, poſt diuturnos languores, & lentè admodùm, non ſine gaudio omnium bonorum, tandem convaluit, quod reliquum erat vitæ, Deo, Eccleſiæ, Patriæ, & Reip. literariæ conſecraturus.

A periculoſo morbo, quo correptus liberatur.

Seſquianno propemodùm in *Wallia* expleto, incertus adhuc, ubi pedem & lares figeret, an in *Anglia*, an aut alibi terrarum, tandem viatico, pecuniiſque, quas vicini Nobiles benevolè ſuppeditarunt, inſtructus, & ſalvo conductu à Parlamentariis, qui devicto Regio exercitu, rerum potiti ſunt, ægrè impetrato, *Londinum* contendit, in ampliſſimis ædibus illuſtriſſimæ Dominæ, Comitiſſæ *Petroburgenſis*, de qua olim optimè meruerat, recipiendus. Illa enim ſpondebat & fidejubebat, ex gratia cum quibuſdam Magnatibus adverſarum partium jam dominantibus, quos cognatione attigit, inita, ut nihil mali ille, futurus domeſticus, ex Presbyteranorum aliorumque Sectariorum malevolentia, odio, & invidia pateretur.

Londinum repetit, à Comitiſſa *Petroburgenſi* invitatus.

Utcunque, conſultum, imo neceſſarium videbatur, id Commiſſa-

riis,

riis, ad explorandum omnes, qui Regias partes ſecuti, urbem acceſſerint, Deputatis protenus repræſentare. Coram hiſce Inquiſitoribus comparere juſſus *Uſſerius*, tortuoſis quæſtionibus pro ſapientia ſua ingenuè reſpondit, fide adhibita, ſe, præſentibus tunc *Oxonii* Agentibus, à Confœderatis Rebellibus de toleratione Pontificiæ religionis in iſta Inſula poſt inducias procuranda miſſis, Regiam Majeſtatem humillimè interpellaſſe, ut nihil in rebus ad Religionem ſpectantibus, illo inſcio, ageretur: quod & Rex benigniſſimè pollicitus eſt: nec apud Regem aliud conſilium ſe interpoſuiſſe, neque eidem tolerationi propoſitæ Regem ipſum vel minimùm faviſſe; ſed è contrario, eandem, cùm res iſta in Concilio ſanctiori diſceptaretur, ſtrenuè impugnaſſe. Poſtquam verò Præſidem *juramentum*, uti appellabant, *negativum* obtrudentem, ut de re tanti momenti apud ſe paucis diebus interpoſitis, deliberaret, rogaſſet, abiit impunis, nec, utpote D. *Seldeno* aliiſque ex inferioris Cameræ Adſeſſoribus, quos habuit amicos, ſeſe in illius gratiam interponentibus, iterùm comparebat, ab ejusmodi impiis poſtulationibus, quas execratus eſt, omninò liberatus.

Ab iſthoc tempore, rariſſimè, niſi juſtis de cauſis, ab illuſtriſſima femina reliquo vitæ tempore avellebatur, ad mortem uſque; ædibus illius, ſive in urbe, ſive rure, in Provincia *Surreienſi* affixus, & incredibili iſtius comitate, quaſi vi placidiſſima detentus, tanquam in propriis & ſui juris ædibus, ibi manſit.

In Sacello Hoſpitii *Lincolnienſis* ordinarius Concionator.

Ineunte A. MDCXLVII. venia à Parlamentariis ægrè admodùm impetrata, in ſacello Jurisperitorum Collegii, quod *Hoſpitium Lincolnienſe* nuncupatur, in ſuburbiis *Weſtmonaſterienſibus*, juxta illorum deſiderium munere concionatorio fungi cœperat, quaſi id, ſi non unicum, ſaltem præcipuum vitæ Eccleſiaſticæ habendum eſſet propoſitum & finis: in quo quidem longo uſu exercitatiſſimus, ingenio & memoria expeditè per omnes poſitivæ ac practicæ Theologiæ articulos communeſque locos percurrentibus, quicquid in mente abſque aliquo laborioſo cerebri nixu concepiſſet, id facili oratione, nec tamen incompta, parturivit: nec penſum iſtud hebdomadarium, durantibus terminis h. e. quando nimirum lites cauſæque forenſes aguntur, ferè per octo annos continuatum, obſtabat, quominus libris, quos dudum compoſuit aut compoſiturus erat, edendis ſtrenuam navaret operam. Quò autem commodiùs apud ipſos, quotiescunque adlubitum fuerit, diverſaretur *Uſſerius*, hujus ſocietatis Primo-

mores, (inter quos vir insignissimus & jurisconsultissimus, D. *Matthæus Halesius*, post instauratam Monarchiam, primarius *Angliæ* Justitiarius à R. *Carolo* II. constitutus, maximè memorari debet) amplas cameras, omni cum decora & utili supellectile instructas, illi assignarunt, eò sanè expetibiliores, quod jam commodissimum penu, quo reponerentur libri, non nisi propitio Numine servati, quibus uti frui pridem negatum fuit, ibi esset reperturus.

Bibliotheca ipsi restituta.

Bibliothecam enim selectissimam & omne genus libris refertissimam in ædibus suis *Droghedæ* reliquit, ex *Hibernia* egressus. Hanc verò Urbeculam Rebelles arctissima cinxerunt obsidione, tumida spe elati, imò securi, opimam istam prædam ab illorum manibus eripi non potuisse. Sacrificuli de Bibliotheca ista ditissima inter se propria & peculiari sorte partienda, vel saltem igni devovenda, frequentes sermones conseruere. Sed impia illorum consilia cruentasque machinationes evertit justissimus scelerum vindex, Deus. Immissi enim milites, civesque, quò majoribus cladibus pressi, eò obstinatiores redditi, licèt fame penè enecti, nullis blanditiis pellicendi, nullis minis vel crudelissimæ mortis ad deditionem perterrefaciendi, hostes cum ingenti strage & dedecore sese turpi fuga subducere coegerunt.

Mox *Nicolaus Bernardus*, S. Theologiæ Doctor, & Ecclesiæ *Ardachensis* Decanus, Bibliothecam istam, cui concredita fuerat, primò *Cestriam* in *Anglia* avehendam, & inde, defæviente bello, viisque publicis à militum rapinis & concussionibus, liberatis, tandem *Londinum* vero possessori, qui de hoc pretioso peculio triumphos egit, reddendam curavit.

In hoc sacro munere obeundo alacri, prompto, inconcussoque animo perrexit, usque dum affecta ætas permiserit. Caligantibus enim oculis & voce præ defectu dentium ita deficiente, ut illa vix in tanto Auditorum consessu percipi potuerit, non longè ante mortem, admodum tristis & invitus cedere cogebatur.

Appendix Ignatiana ab *Usserio* edita.

A. MDCXLVII. *Londini* edita est ab *Usserio Appendix Ignatiana*, in qua continentur.

I. Ignatii *Epistolæ genuinæ, à posterioris Interpolatoris assumentis liberæ, ex Græco Medicæo exemplari expressæ, & nova versione Latina explicatæ.*

II. Ignatii *Martyrium, à* Philone, Agathopode, *& aliis, qui passioni illius*

illius interfuerant, descriptum, ex duabus antiquis Latinis ejusdem versionibus, nunc primum in lucem editum.

III. Tiberiani, Plinii Secundi & Trajani *Imperatoris, de constantia Martyrum illius temporis Epistolæ.*

IV. Smyrnensis *Ecclesiæ de* Polycarpi *Martyrio Epistola, cùm antiqua Latina ejusdem Metaphrasi, integrè nunc primum edita.*

V. *In* Ignatii & Polycarpi *Acta, atque in Epistolas, etiam* Ignatio *perperàm adscripta, Annotationes.*

Acta Martyriorum S. *Ignatii* & S. *Polycarpi*, præclara Antiquitatis maximi pretii monumenta, (unà cum *Actis* Barnabæ, *consobrino ipsius*, Joanni Marco *ineptè affixis*) ante tres annos in publicam lucem *Oxonii* protulisse destinârat *Usserius*, ut ex synopsi totius operis, superstitibus Epistolæ S. *Barnabæ* schedis præmissâ, liquet, nisi grave illud incendium supra memoratum fataliter obstitisset. Licèt verò aut illius in *Wallia* absentia, aut publica mala longiorem moram, quam speraverit, indulsissent, tamen bonas inceptum illud absolvendi in animo spes alebat, quod jam tandem factum fuisse orbis literatus gratulatur. Interea temporis, omni mala *Vossianæ* industriæ & fidei suspicione posthabita, ex summa serenissimi Principis *Ferdinandi*, Magni Ducis *Hetruriæ*, benevolentia & gratia, V. Cl. D. *Americo Salveto*, ipsius apud Regem *Carolum I.* Ablegato, operam & commendationem interponente, exemplar istud *Medicæum*, quod ad Epistolas genuinas spectat, exscribi, & denuò hic etiam imprimi curavit: criticis tum ipsius, tum D. D. *Patricii Junii* & *Isaaci Vossii* conjecturis & emendationibus margini appositis, doctissimaque præfatione, in qua *Claudii Salmasii* & *Davidis Blondelli* exceptiones *de verbo ex sige producto* sumptæ, quasi post *Valentini* hæretici tempora à quodam Impostore sub S. *Ignatii* nomine excogitatæ fuissent, contra illarum ʼαυθεντίαν intentatæ, refelluntur, præfixa.

Prodiit etiam hoc anno *Usserii* de *Romanæ Ecclesiæ Symbolo Apostolico vetere, aliisque fidei formulis, tum ab Occidentalibus, tum ab Orientalibus, in prima catechesi, & baptismo proponi solitis*, Diatriba. *De Symbolo Apostolico, aliisque fidei formulis Diatriba.*

Accesserunt.

I. Athanasii *Symbolum, à Græcis interpolatum.*

II. *Symbolum aliud, eidem etiam à quibuſdam tributum.*
III. *Hymnus Matutinus & Veſpertinus veteris Eccleſiæ.*
IV. Hildeberti Cenomanenſis *de confeſſione Trinitatis Hymnus, & Oratio ad Dominum.*

Hoc opuſculum inſcribit *Uſſerius* clariſſimo & doctiſſimo viro, *Gerardo Joanni Voſſio*, qui, uti olim in Hiſtoriæ Pelagianæ elucidatione, ita nuper, Diſſertatione de tribus Symbolis edita, in hoc argumento illuſtrando, abſque communicatis ſibi invicem conſiliis, illum antevertiſſet. Multa verò hîc occurrunt à *Voſſio* aliiſque ſynchronis Scriptoribus, intacta, aut ſaltem leviter tacta, & multa nova ex obſcuriſſimis Bibliothecarum adytis in lucem eruta, doctiſque ſcholiis & obſervationibus illuſtrata. Novum verò illud, amplas nimirum de Spiritu Sancto explicationes, cum ſequentibus articulis, quas communis opinio à Patribus Concilii *Conſtantinopolitani* contra *Eunomii* & *Macedonii* τῶν πνευματομάχων hæreſin additas aſſerit, à primariis quibuſdam Synodi *Nicænæ* Adſeſſoribus, poſt ſolutum Concilium eidem Symbolo adjunctas fuiſſe, vix admittendum aut probandum videtur. Rationes autem, quibus hanc ſententiam ſuam tuetur, hîc in examen non revocabo: diſpiciant alii.

De *Macedonum* & *Aſianorum* anno Solari Differtatio.

Cùm omnis hiſtoria planè manca ſit, & confuſa obſcuritate laboret, abſque explicita & accurata temporum deſignatione, *Uſſerius* ideò quò faciliori opera res omnium ſeculorum aptiori ordine connecterentur, ab intima antiquitate replicandæ, Chronologiæ ſtudium ſibi gnaviter eſſe excolendum pro prudentia ſua duxit: quali autem ſucceſſu, breviculum quidem, ſed tamen perinſigne ſpecimen (inter alia poſthac memoranda) anno MDCXLVIII. *Londini* editum, in omne ævum teſtabitur, ſub hoc titulo: Jacobi Uſſerii Armachani *de* Macedonum *&* Aſianorum *anno Solari Diſſertatio*: *cum* Græcorum *Aſtronomorum Parapegmate, ad* Macedonici *&* Juliani, *anni rationes accommodato.*

In hoc libello eruditiſſimus Auctor de menſibus ſolaribus à *Macedonibus* in communem *Græcorum*, qui lunaribus hactenus aſſueverint, uſum, utrorumque collatione cum *Julianis*, uti & aliarum Gentium menſibus, facta, & de tempore, quo Martyrium ſubiit S. *Polycarpus*, differit: & deinde poſtquam de integra *Macedonici* & *Aſiani* anni diſpoſitione & methodo egiſſet, canonas certos fixoſque ad inveniendum Cyclos Solis & Lunæ, tempuſque celebrandi Paſchalis modo didactico ſub-

ſubſtituit; curioſis quibuſdam adnotationibus de cœleſtibus motibus juxta veterum *Græcorum* Aſtronomorum, putà, *Metonis*, *Calippi*, *Eudoxi*, & aliorum obſervata, ſubindè intermiſſis. Ad calcem apponitur pulcherrima & utiliſſima *Ephemeris* totius anni, in qua, utpote ex diverſis eorundem Aſtronomorum Parapegmatibus ſummo cum labore collecta, ſtellarum ortus & occaſus, & tempeſtatum præſagia, quæ in iſtis climatibus accidere ſolebant, κατὰ πλάτος indicantur. In iſta perplexa parumque tunc temporis explorata Chronologiæ parte, ut *Uſſerii* conjecturæ ſcopum ſemper attingerent, id quidem humani ingenii vires ſupergredi videtur. Atque hanc laudem apud omnes ingenuos ſaltem meretur, quod viris doctiſſimis & præſtantiſſimis, in eodem ſtadio poſtea ſecundiori pede decurrentibus, tanquam dux & monſtrator viæ, vel invidia teſte, præivit.

Collationi inter Regem & Parlamentarios Deputatos in inſula Vecti inſtitutæ interfuit *Uſſerius.*

In ſolenni iſta collatione inter Regem captivum & Parlamentarios Deputatos de revocanda pace, ſopiendiſque illis cruentis, ſub quibus *Anglia* magis magiſque fatiſcebat, propemodum expiratura, diſſidiis in Inſula *Vecti* menſe Septembre hujus anni haberi cœpta, inter alias iniquiſſimas conditiones, poſtularunt Presbyterani, ut Epiſcopatus ex Eccleſia *Anglicana*, ipſo conſentiente, & ſcitum illud, prius ab illis latum, ratum habituro, exterminaretur in perpetuum. Hoc pientiſſimi Regis animum acerrimè urebat, qui ordinem illum ſacrum, ab ipſis Apoſtolis in primis naſcentis Eccleſiæ Chriſtianæ initiis fundatum, armis licèt infelicibus, adhuc tamen invicto calamo & lingua, propugnavit. Si in moderando Epiſcoporum, ſalvo ordine, poteſtate, adhibitis in graviſſimis cauſis Eccleſiaſticis Presbyterorum conſiliis & ſuffragiis, Schiſmaticorum furor ſeſe ſtitiſſet, haud invitus conſenſiſſet. Sed omnes indebitas *conceſſiones* omniaque pacifica conſilia cum ritu & contumelia rejecerunt hi Demagogi & Miniſtelli, qui in Eccleſia dominari cupiebant, nullius juriſdictioni & juſſibus obnoxii. Inter Theologos magni nominis, quos bonis, dignitatibus, reditibuſque exutos, Regiis partibus fideliſſimè adhærentes, Rex accerſiverat, ibi præſentes, aderat quoque *Uſſerius*, qui ad Presbyteranorum contumaciam expugnandam, ſciagraphiam novi regiminis Eccleſiaſtici, maximè in juris Epiſcopalis diminutionem ceſſuri, exhibuiſſe fertur, ejuſdem planè cum illa ſupra memorata, ad diſciplinam Eccleſiæ *Scoticanæ*, primò à *Knoxio* & *Melvino* introductam & ante paucos annos ſub *Carolo* I. rebellibus Confœderatorum armis ſtabilitam, nimium quam adaptata, formæ: hoc

ſolo nomine excuſandus, ut hoc iterum repetam, quod illorum exacerbatas mentes non aliud malorum impendentium remedium admiſſuras eſſe credidiſſet. Sed omnis ſpes ineundæ concordiæ citò evanuit, ceſſantibus poſt duos menſes fraudibus & perfidia *Cromwelli*, *Iretoni*, aliorumque è factione & ſecta Independentium, qui in Senatu pariter, ac in exercitu, ſuperiores partes tulerint, colloquiis. Inde, expulſis Presbyteranis, tragica optimi Principis cædes mox ſecuta eſt, quod norunt omnes: neque iſtorum temporum Annales replico.

Summus *Uſſerii* dolor ob immaniſſimum. R. *Caroli* parricidium à Perduellibus perpetratum.

Cùm inauſpicatiſſimus iſte dies, triceſimus Januarii, inſtaret, quando innocentiſſimæ vitæ & afflictiſſimæ virtutis Princeps, *Carolus* primus, quo nemo aut ſancti Numinis reverentior, aut legum obſervantior, aut populi illius curæ commiſſi amantior fuerat, nefando & poſt homines natos inaudito impiiſſimorum Perduellium ſcelere morti adjudicatus, cruentum pro Eccleſia & pro legibus martyrium ſubibat, ædium Comitiſſæ *Petroburgenſis*, in quibus hoſpitabatur *Uſſerius*, tectum, unde facilis verſus fatale pegma in ſpatioſa area juxta Palatium Regale, quod *Whitehall* nuncupatur, erectum, pateret proſpectus, invitus & reluctante animo, aliorumque repetitis poſtulationibus potius, quam ſibi indulgens, tandem aſcendit, ut longum vale clementiſſimo Domino ſuo diceret, illo ipſo tempore, quo Rex ad circumſtantes orationem habuit: interim precibus intus conceptis, quas lachrymæ ab oculis ubertim manentes, ſuſpiria & gemitus excepere, apud Deum fuſis, ut illius animum Spiritus S. gratia in iſtis ultimis agonibus firmaret, & ſolaretur. At cùm finita oratione vidiſſet Regem ſibi exuiſſe diploidem, ut ſecuri cervicem commodiùs ſubmitteret, totus contremuit, ingentique oppletus horrore, deliquium pati cœperat: inde citra vel minimam moram à famulo in cubiculum ductus, lecto decubuit, ibi aut extremum exſpiraturus, aut ſaltem applicitis corroborantibus remediis refocillandus. Nemo ſanè immaniſſimum illud & maximè execrandum flagitium aut acriori doloris ſenſu luxit, aut parricidas majori odio inſectatus eſt, aut pientiſsimi Martyris memoriam grandioribus elogiis celebravit, cujus natali die, quo victima cecidit, recurrente, per reliquos vitæ annos, ſe precibus, ſacris meditationibus, jejuniis, & mœrori totum devovere, iramque provocati Numinis, ne in univerſam Gentem communi clade inardeſceret, importunis interceſsionibus deprecari ſolitus eſt.

Annales mundi ab *Uſſerio* editi.

Cum *Uſſerius* diligentiſsimam Hiſtoriæ univerſali omnium ſeculorum ab

ab orbe condito ad ultimum *Hierosolymorum* excidium, quantum ex sacris Scripturis, librisque Ebræis, Græcis, & Latinis, quotquot hodie exstant, aut in bibliothecis manu exarati reperiuntur, exhauriri potuit, sive longè antè, sive post religionem Christianam in universum orbem terrarum prædicatione Evangelii introductam, juxta veros calculos justa & concinna serie conscribendæ operam diu adhibuisset, de edendis istis Annalibus, incredibili industria, sudore, vigiliisque elaboratis, præcipua illi jam septuagenario cura fuit: & meritò quidem: quicquid ille senserit, non tam ipsius, quàm posterorum plurimùm interesse, ut hi accuratissimi omnigenæ Antiquitatis Commentarii, manu propria elimati, & absque alienis admixtionibus integri, ipso adhuc vivente, legerentur. Felicissimè ergo *Londini* A. MDCL. prodiit *Annalium pars prior, à temporis Historici principio, usque ad* Maccabaicorum *initia producta: unà cum rerum* Asiaticarum *&* Ægyptiarum *Chronico*: quam postea A. MDCLIV. secuta est *Pars posterior, in qua, præter* Maccabaicam *& Novi Testamenti historiam, Imperii* Romanorum *Cæsarum sub* C. Julio *&* Octaviano *ortus, rerumque in* Asia *&* Ægypto *gestarum continetur Chronicon, ab* Antiochi Epiphanis *regni exordio, usque ad Imperii* Vespasiani *initia atque extremum Templi & Reip. Judaicæ excidium deductum.* Hisce vero Annalibus posterioribus addendum primo instituit, *Ecclesiastici Chronici Breviarium, usque ad quarti post Christum natum seculi exordium.* Quod utinam absolvisset! Postea Annales hi veteris & novi Testamenti simul editi erant *Parisiis* A. MDCLXXIII.

Quantis plausibus exceptum fuerit hoc desideratissimum opus & maximi in omni historia usus, cum id omnibus in harumce literarum studiis paulò versantibus sit compertissimum, non opus est, ut hìc multis ostendam. Quidni tamen dixero, chronologiam, tam sacram, quàm civilem, quæ hactenus spissa obscuritate & incertitudine laboraverit, jam ad certam facilemque methodum redactam; Epochas celebriores tum *Judæorum*, puta orbis conditi, diluvii, exitus *Israelitarum*, ex *Ægypto*, eorundemque ex captivitate *Babylonica* reditus, tum aliarum Gentium, uti Olympiadum, *Nabonassari*, *Romæ* conditæ, quarum anni jam ordine imperturbato decurrunt: (ex harum enim originibus evolutis monstratisque pendet luculenta rerum ubique gestarum cognitio, ut nullo negotio in communi periodi *Julianæ* mensura simul conjungi, comparari, & conciliari possint, fixas & determinatas, denique tem-

temporum rationes, successionesque Regum *Judæorum*, *Ægyptiorum*, *Assyriorum*, & *Persicorum* ritè compositas; item *Romanorum* peragrationes, itinera, victorias, triumphos, reliquaque in *Asia*, *Syria*, *Palæstina*, *Ægypto*, & alibi, sive foris, sive domi præclarè acta, cum N. Testamenti historia suis locis & tempore inserta esse? Inter præcipua & celebratissima stupendæ eruditionis monimenta, quæ superior ætas produxerit, *Annales* hosce jure meritissimo recenseri oportere, non vanus auguror, omnes proba mente & judicio præditi promptè fatebuntur.

Usserii ad *Cappellum* Epistola de variis Ebraici textus lectionibus.

Cùm acerrimæ lites, verbosa protervitate gravidæ, inter *Ludovicum Cappellum*, doctissimum *Criticæ sacræ* Auctorem, & *Arnoldum Bootium*, Ebraicè peritissimum, de variantibus Ebraici textus lectionibus, an nimirum ex Græca τῶν LXX. versione, aut aliunde, colligi aut possint, aut debeant, agitarentur, ambo suarum opinionum invicem repugnantium vi nimium confisi, Epistolis ad *Usserium*, tanquam ad æquum idoneumque Arbitrum scriptis editisque publicè appellarunt. Ille verò silentio sibi indicto, ejusmodi concertationibus, à quibus mentem habuit aversissimam, intermisceri diu nolens, tandem *Capelli* repetitis, iisdemque importunis, epistolis provocatus, sententiam, non præcipitem quidem & temerariam, aut ex studio partium dictatam, sed gravem, modestam, & ex sano judicio, libratis rerum momentis, prout sibi videbatur, derivatam, epistola ad eundem A. MDCLII. edita, dixit. Veruntamen an ille omnibus *Cappelli* argumentis probè & ad plenum satisfecerit, & an conjecturæ illius scopum semper attigerint, ego non inquiro: alii judicent: qui facilè interim dabunt, multa tum ad Græcam versionem, tum ad *Samaritanum* Pentateuchum, quem à *Dositheo*, ortu & genere *Samaritano*, & supparis cum *Simone* Mago ætatis, interpolatum, correptum, & depravatum fuisse ex decreto Synodico *Eulogii Alexandrini* apud *Photium* statuit, pertinentia, curiosa indagine eruta, & lectu dignissima, illic reperiri.

Usserium ad se vocat *Cromwellus*, cum illo consilia vafrè inituros.

Usserii fama per universam *Angliam*, & potissimùm in Urbe, tum ob concionum in sacello *Lincolniensis Hospitii* habitarum frequentiam, tum ob libros recèns editos, magis magisque inclarescente, scelestissimus Latro, *Oliverus Cromwellus*, qui infamibus rebellis Parlamenti reliquiis (quæ vulgatissimo scommate *Uropygium*, Anglicè *The Rump-Parlament*, erant nuncupata) mense Aprili expulsis, summam rerum potestatem, imperio planè despotico sibi arripuisset, ut majorem populi pri-

plausum captaret, *Usserium* accersitum obvia comitate excepit, & inter alia colloquii argumenta, sub falsa fictaque pietatis specie *de augendo & stabiliendo tum in* Anglia, *tum alibi terrarum*, *communi Protestantium commodo*, (sic ad fallendam incautam plebem sceleribus suis meliùs securiùsque obtegendis *religionis Protestanticæ* causam prætexere solent Invasores) disseruit: sed quicquid sani consilii dictaverit prudentissimus & piissimus Archi-Præsul, enthusiasticus iste, quo exagitatus erat, furor, id planè irritum reddebat. Utcunque benignè dimissus erat *Usserius*, quem, licèt fanatico œstro percitus, Ordinem Episcopalem, Liturgiam, sacrosque Ecclesiæ *Anglicanæ* ritus, Clerumque Orthodoxum, fortunis & dignitatibus suis ob fidem in Regem Martyrio coronatum, Filiumque exulantem præstitam, exutum capitaliter odisset, nondum retecta hypocriseos larva, revereri & diligere præ se tulit: & ut id luculentiori documento constaret, suggerente, quod vero non absimile videtur, *Bernardo*, olim *Usserio* à sacris, jam verò *Cromwello* ab eleemosynis . . . . libras ex pecuniis à *Deo dandis*, h.e. ex animalibus aliisve rebus divenditis, quæ aliquo modo ad mortem cujuspiam inferendam conduxerint, crescentibus, utpotè ex veteri lege Regio Eleemosynario cessuris, piosque in usus erogandis, illi numerandas permisit. Nemo sanè *Usserio* pusillanimitatem exprobrare debet, quod pensionem istam non optanti, nec teruncium quidem exspectanti oblatam, ne dicam, obtrusam invito animo acceperit: cùm præcipitis consilii damnosæquæ imprudentiæ fuisset redarguendus, si secus fecisset. Hac autem prudentia faciliorem sibi parabat viam intercedendi apud Tyrannum alias infestum, pro fratribus oppressis afflictisque, si quando nova persecutio oriretur, quæ mox secuta est, ut statim videbimus.

Usserius solennem in funere Seldeni concionem habet.

D. *Joanne Seldeno*, viro summo, cujus fama, ob excelsissimas animi dotes consummatamque eruditionem, nunquam interibit, neque ex hominum memoria delebitur, quamdiu literis constabit honos, tricesimo Novembris A. MDCLIV. è vivis excedente, clarissimi viri, D. D. *Matthæus Halesius* & *Joannes Vaughanus*, hic postea regnante *Carolo* II. summus Communium placitorum, ille summus totius *Angliæ* Justitiarius, aliique, ultimarum tabellarum Executores, impensè rogarunt *Usserium*, ut amico jam fatis functo concione funebri parentaretur; utpote satis gnari, neminem, qui laudaret, quàm *Usserium*, digniorem habitum iri. Ut suum erga Virum

rum arctissima per quadraginta annos & ultra necessitudine ipsi conjunctissimum testatum faceret affectum & amorem, facilè adsensus est, & die decimo quarto Decembris, quo corpus in Societatis, cujus *Seldenus* erat ingens lumen & decus, Jurisperitorum Templariorum ædes occupantium, Ecclesia terræ mandabatur, conscensis sacris rostris, perorans, non sibi, non amplissimo illustrium virorum, qui splendidissimis maximèque solennibus interfuere exequiis, cœtui, non *Seldeno* defuit. Inter elogia, quibus dilectissimum suum *Seldenum* cumulavit, hoc maximum meritò videbitur, quod *se vix dignum, qui*, phrasi apud nos usitatissima, *illius libros portaret.* h. e. nullo in pretio, si cum illo conferatur, habendum esse putaverit. Ita præ modestia propriæ dignitatis oblivisci visus est *Usserius*, dum summam *Seldeni* doctrinam, quasi in altissimo humanæ industriæ fastigio collocatam, præconiis penè fidem exsuperantibus, extollere studuerit.

Usserii de Græca LXX Interpretum versione Syntagma.

Quò, senecta jam indies ingravescente, & propemodùm confecta, se propiùs ad ultimam vitæ metam accedere sensit *Usserius*, eò impensiori studio, quod prelo habuit paratum, in publicam lucem protrudere cupiebat. Sui ipsius ergo jussu & cura prodiit *Londini* MDCLV. *De Græca Septuaginta Interpretum versione Syntagma: cum libri Esthera editione Origenica, & vetere Græca altera, ex Arundelliana Bibliotheca, nunc primum in lucem producta.* Fatendum est, *Usserium* quasdam *κυρίας δόξας* & sibi peculiares, de quibus meritò dubitari potest, in hoc Syntagmate protulisse, quas tamen mira ingenii subtilitate adstruere conatus est. Prætermisso enim, quod solos quinque libros *Mosis* ab illis Interpretibus Græcè, & quidem accuratissimè, conversos fuisse dixerit, quæ erat *Aristeæ*, *Josephi*, *Hieronymi*, totiusque Scholæ *Judæorum* sententia, statuit, veterem istam interpretationem, in Bibliotheca *Ptolomæi Alexandriæ* repositam, incendio periisse: illam verò, quæ non multò post loco illius substituta, omnium tum Græcissantium *Judæorum*, deinde ab hisce Hellenistis ad Apostolos & primitivæ Ecclesiæ Doctores derivata, quam Christianorum in manus & sub oculis veniebat, reliquos veteris Testamenti libros complectentem, ab aliquo *Judæo* post quartum *Ptolemæi Philometoris* annum factam fuisse: hunc obscurum homuncionem textum sacrum, aut addendo, aut detrahendo, aut mutando, aut pro lascivia ingenii & dedita opera perperàm interpretando, adulterasse, illiusque fraudibus & perfidiæ miram istam, quæ inter Ebraicos & Græcos codices intercedit, discrepantiam

tiam adscribendum esse. *Judæos* Sacerdotes & Levitas, tunc in *Ægypto* commorantes, qui, desertis *Hierosolymis*, in novo *Oniæ* templo, in agro *Heliopolitano* condito, sacris operari consueverint, ex oscitantia, turpique ignavia hanc novam versionem corruptam fœdatamque, temerario ausu, absque aliqua exploratione admissam, in publicos usus adhibuisse, aliaque gratis dicta, à quibus recensendis abstineo: quæ ad rigidum examen vir doctissimus, *Henricus Valesius*, in Epistola *Lutetiæ Parisiorum* idibus Novembris anno MDCLXV. scripta, & in calce illius adnotationum in *Eusebium* edita revocavit. Longè tamen plura, miræ curiositatis, quæ sacrum textum, istius Græcæ versionis varias editiones, illorumque temporum historiam illustravit, illic reperiri, omnes, qui de hisce literis rectè judicare norunt, facilè concedunt, & inter illos ipse animadversor *Valesius*; qui in limine Epistolæ memoratæ ita *Usserium* alloquitur. *Volo hîc Tibi laudes tuas ingerere. Neque enim id modestia tua, nec amicitia nostra patitur: Dicam tamen ingenuè, quod censeo, in plerisque quidem, quæ illic à te scripta sunt, assentior tibi: tuamque eximiam eruditionem & acumen ingenii magnoperè demiror. Sunt tamen nonnulla, in quibus abs te dissentire cogor invitus.*

Huic Syntagmati *accesserunt ob argumenti cognationem, de* Cainaane, *in vulgata LXX. editione superaddito, ex illius Chronologia sacra nondum edita, Dissertatio: una cum ejusdem edita ad* Ludovicum Cappellum *de variantibus textus Hebraici lectionibus, anno* 1652. *& altera à* Gulielmo Eyrio *ad ipsum A.* 1607. *data Epistola.* De *Cainane* secundo Dissertatio.

Sed de hac Chronologia sacra, aliisque libris, quos *Usserius* reliquit ineditos, quorum tamen aliqui post mortem prodiere, uti & de ingenti schediorum illius & Collectaneorum mole, postea opportuniùs dicam.

Cromwellus mala & tetrica conscientia, quæ illum suspiciosum & irrequietum reddiderat, exagitatus, & de summa potestate, quam cædibus pessimisque artibus usurpaverat, retinenda valdè anxius, jam retecta simulatæ misericordiæ larva, in nobiles aliosque, qui Regias partes flagrante rebellione & funestissimo bello secuti sunt, præsertim verò in Ecclesiæ *Anglicanæ* Presbyteros (nam Præsules despectui habuisse videtur propter paucitatem) qui omnium bonorum jacturam jurisjurandi reverentiæ & conscientiæ tranquillitati firmissima mente postposuerint, ferocire, imò & sævire cœperat. Horum plerique omnes ex utriusque Aca- *Cromwellus* in Presbyteros Episcopales furiosè grassatur. quem, pro illis intercessurus adit *Usserius.*

Academiæ Collegiis, & Ecclesiis Parochialibus, quas sacrilegè invaserant Ministelli Presbyterani & Independentes, crudeliter ejecti, aut in ædibus conductis, aut in Nobilium familiis, aut in privatis sacellis sacrum juxta Ecclesiæ Anglicanæ constitutionem Ministerium obibant, aut pueros & adolescentes in rudimentis doctrinæ, & erga legitimum Principem fidei, inque sanæ Theologiæ articulis instituendi munus suscipiebant: alii aliter, prout quisque animo propendebat, in mediis hisce angustiis amicorum benevolentia & liberalitate adjuti, vitam tolerarunt. *Londinum* autem erat reliquorum Confessorum asylum, ubi in tanta civium multitudine tutiùs securiùsque delituerunt, & majori libertate gavisi sunt. Hoc limis, imò indignabundis furentibusque, oculis videns *Cromwellus*, & animo ferens iniquissimo, *Declarationem*, uti appellant, (nam conculcatis legibus, omnia pro arbitrio administrari voluit) primo die Januarii A. MDCLV. juxta stylum & computationem nostram, publicavit, in qua sub severis pœnis jubetur, ne quisquam ex illis in privatis scholis pueros doceret, aut in ædibus Nobilium exceptus, aut in Oratoriis, in quibus sacri conventus haberi solebant, aliquam sacræ functionis partem administraret, rapiendis in carcerem, qui contra fecerint. Ut ab hisce molestiis periculisque meliùs & honestiùs sese eriperent Episcopales Theologi, multi ex his celebrioris notæ *Londini* commorantes, dira hactenus passi, diriora jam passuri, ut par est credere, (licèt sibi soli gratiam hanc deberi asseruerit *Bernardus*, quem justa laude hac ex parte, si rem ita se habuisse certò mihi constaret, neutiquam fraudandum censerem) ab *Usserio*, tunc rure agente, literis petiere, ut *Cromwello* pro gratia & bona existimatione, qua apud illum valere ferebatur, interpositâ suâ operâ, iret supplicatum, ut libertas conscientiæ, omnibus sectis tum effusè concessa, ipsis quoque concederetur: & cùm in publicis Ecclesiis, è quibus detrusi fuissent, sacri cultus causâ convenire non liceret, id saltem illis impunè conveniendi in Oratoriis privatisque ædibus daretur facultas. Ut afflictissimis viris, ejusdem sacræ communionis Mystis, in summo periculo constitutis, quoquomodo, quantùm in illo erat, opitularetur *Usserius*, relicta *Rigata* in provincia *Surreiensi*, ab urbe quindecim circiter milliaribus dissita, animo penè despondente, de itineris successu malè ominatus, *Londinum* repetit, bonaque causâ fretus, sacraque hac quasi fungens legatione, ad *Cromwelli* præsentiam admissus, rem propositam piè & tenerrimo cum affectu ursit, tamque justis ac solidis rationibus & argumentis corroboravit, ut victor

evase-

evaserit, *Cromwelli* pertinacia, licèt ægrè quidem expugnata, qui pollicitus est, nullam iis molestiam facessendam esse, *modò rebus civilibus & ad præsentem* πολιτείαν *spectantibus sese non ingesserint.* Sed nudis verbis absque aliquo fortiori auctoramento licèt mille testes adfuissent, neutiquam fidendum erat. Ideo *Usserius* altera vice illum adibat, petiturus, ut priori *Declaratione*, si non penitùs revocata, saltem pro tempore suppressa, promissum istud scripto publico firmaretur. Facilè in cubiculum introductus, & sedem capessere jussus, ibi Chirurgum ulceroso tuberculo in *Cromwelli* pectore excrescenti emplastrum apponentem reperit. Aliquantillo post tempore, ad novum colloquium ventum est. *Cromwellus* autem auditis, quæ proponerentur, replicavit, *se de re ista meliùs & exploratiùs cum Consiliariis suis deliberasse, qui illius quàm maximè interesse judicarunt, neutiquam ejusmodi hominibus, novis motibus quotidie intentis, qui erant ipsius, præsentisque rerum administrationis infestissimi hostes, libertatem petitam concedi oportere.* Quo brevi colloquio finito, urbanè quidem dimissus est *Usserius.* Tristis admodum rediit domum, & clam apud suos de *Cromwelli*, qui promissis non steterit, perfidia gravissimè questus, ultra addidit inter alia, quod *Cromwelli* potentiam vix stabilem fore, aut permansuram, aut saltem illius vitam ad multos annos prolongari non posse, illud nimirum ex turbatissimo rerum statu, hoc verò ex ægritudinibus perpetuaque illius mentis agitatione, quæ est miserrima sors Tyrannorum, ut puto, pro sagacitate sua præsensisset, *extorrem Regem tandem in* Angliam, *reversurum esse.*

Circa medium Februarii, Urbe relicta, rus repetens, licèt acerrimus dolor menti, ob persecutionem, quam intercessione sua apud flagitiosissimum Tyrannum avertere non poterat, jam adversus Episcopalem Clerum passim grassantem, altùm insederit, quantillum erat vitæ, quod supererat, pro more quasi in naturam verso, dum solus esset, nullisque innexus negotiis inter studia doctrinæ ac pietatis officia partitus est. Relectis inque novum adductis examen schedis, quas de *Chronologia sacra* prius apparaverat, quicquid ad opus istud absolvendum defuisse videretur, addidit & supplevit: quod non modicum erat mentis solamen. Præsagire enim visus, sive ex viribus in istâ confectâ ætate penè absumptis, sive aliundè, ultimum vitæ suæ terminum non procul distare, nec longè prorogandum: ad diem natalem in Ephemeride istius anni adnotans, quotum ætatis suæ annum tunc attigisset, subjunxit, *dies meos completos esse*, & deinde literis majusculis scripsit,

Usserium Chronologiam sacram edere gestientem primò ægritudo, deinde mors intercepere.

RESIGNATIO. Properabat quidem ultima hora, illo quidem exſpectante, Amicis non item. Viceſimo enim die Martii, ad veſperam, fataliter ægrotare cœperat, iſchiade primò laborans, quam proximo mane ſecuta eſt pleuritis. Inde dolor magis magiſque augebatur, remediis nullis à Medico, qui, ſive ex ignorantia, ſive errore, non benè, ut ex diſſecto corpore liquebat, partes ſuas impleverit, præſcriptis expugnandus. Interim per quatuordecim plus minus horas, ingenti, licèt non æquali, intentione & violentia, cruciatu diſtineretur, cui ferendo, vires imminutas vix aliquandiu ſuppetere poſſe, facilè ſentiens, Deo ſe totum effuſis precibus commendavit, aſsiſtente Comitiſſæ Sacellano. Circa lectum adſtantibus pia ſuggeſſit conſilia de præparatione ad benè ſanctèque moriendum, etiam dum robur, dum valetudo adeſſet: illuſtriſſimæ verò Comitiſſæ, ob inſignem illius benignitatem, quam per multos annos ſumma cum animi lætitia & voluptate expertus eſt, ſolennes egit gratias. Tunc paulò ante mortem petens, ut jam ſibi privatiſque ſuis orationibus & meditationibus vacaret, in hoc unicè intentus, Deum, ut propter *Jeſu-Chriſti* paſſionem & mortem illius miſereri pro infinita ſua miſericordia dignaretur: *Condona mihi*, inquiebat, *ô Domine, peccata mea omiſſionis.* Hæc erant illius ultima verba, nec quicquam aliud poſtea ab illo prolatum fuiſſe, qui aderant, audivere. * Mox enim piam efflavit animam *Uſſerius*, Vir ſummus, & propter pietatem, eruditionem, & dignitatem eminentiſſimus: poſtquam ſeptuaginta quinque annos, treſque, dempta una ſeptimana, menſes vixiſſet.

XXI. Martii MDCLV.

Sepultus in Eccleſia Abbatiali *Weſtmonaſterienſi.*

Convenerat inter V. C. D. *Timotheum Tyrrillum*, *Uſſerii* generum, & illuſtriſſimam Comitiſſimam *Petroburgenſem*, de illo ſepeliendo, cum omni debito decore, ſed ſine ſumptuoſa pompa & ſtrepitu, in Eccleſiæ Parochialis crypta, ad familiam iſtius propaginis *Howardorum*, è qua erat oriunda, pertinente. Sed quod veriſimillimum eſt, procurante *Bernardo*, qui ſe ſe in gratiam & favorem *Cromwelli*, utpote cui vitam debuit in iſta horrenda ſtrage, poſt expugnatam ferro ignique *Droghedam*, in qua, paucis admodum, ne mulieribus quidem exceptis, parcitum fuerit, inſinuaverat, *Cromwellus* artis diſſimulandi peritiſſimus, literis transmiſſis interceſſit, non ex amore pietatis aut reverentiâ canitici ſacrarumque inſularum venerandi Archipræſulis, ſed vafris artibus politicisque rationibus inductus, voluit, ut ſacræ iſtæ exuviæ in Abbatiali Eccleſia *Weſtmonaſterienſi* publicè illius ſumptibus conderentur. Ille enim ſatis gnarus, quantùm decoris, quamque inſignem

nem gloriam, non tantum domi, sed per universum orbem Christianum, & potissimùm apud Ecclesias Reformatas in *Gallia*, *Belgio*, *Germania*, & alibi gentium, sibi peperisset *Usserius*, id pro versipelli suo ingenio dedita opera & sedulò egit, non modicam laudis partem in se ex hoc magnifico funere derivaturus. Cui igitur apparando ducentas libras Anglicanas è fortuitis *Deo dandorum* pecuniis eximendas solvi jussit. Non enim majori pretio egregiam istam, quam ab Exteris captaturus esset, laudem, censuit redimendam Parricida sceleratissimus, & in omne ævum execrandus. Exequiis ex improviso dilatis, corpus condiri oportuit: quod tandem indicto die, viz. XVII. Aprilis A. MDCLVI. currui, pullatis pannis lugubrem in modum, cum reliquis appendicibus, ornato, impositum, magno Nobilium numero comitante, prout in Magnatum funeribus fieri solet, *Londinum* defertur. Cùm ventum esset ad ædes *Sommersettanas*, serenissimæ Reginæ *Henricæ Mariæ*, augustissimi Regis *Caroli* I. viduæ, palatium, *sequestrati* (ut verbo forensi utar) Presbyteri Ecclesiæ *Anglicanæ*, qui testandæ reverentiæ & obsequii erga *Usserium* causâ, illic ex pacto convenerant, sese immiscentibus, ni malè, post quadraginta octo annos, memini, paucis ex Ministris Presbyteranis *Londinensibus*, inde egressi, bini longo rectoque ordine *Westmonasterium* processerunt, ut de confertissima aliorum, qui aderant, multitudine silearn. Deposita aliquanto tempore in Ecclesiæ choro sandapila, *Bernardus* conscensis rostris concionem, cui interfui, habuit in hæc verba 1. Sam. XXV. 1. *Mortuus est autem Samuel, & congregatus est universus Israel, & planxerunt eum nimis, & sepelierunt eum in domò sua in Ramatha*; qua ad finem perducta, proceditur ad sepulchrum, in S. *Erasmi* sacello à latere magnificæ Capellæ R. *Henrici* VII. effossum, in quo, *Bernardo* officium istud in Liturgia præscripturo, juxta ritus Ecclesiæ *Anglicanæ* isthic peragente, recondebatur, usquedum resurrectionis aurora illuxerit, custodiendum.

Hac compendiaria vitæ *Usserii* historia defunctus, ea, prout in contexendis describendisque magnorum virorum vitis usu venit, quæ ad formam habitumque corporis, ἰδιοσυγκρασίαν, mores, ingentesque animi dotes, aliaque mixti generis propiùs spectant, paucis ex industria (neque enim Panegyristen in celebrandis illius laudibus fusiori stylo superfluè excurrentem ago) referre, & quasi coarctata tabella repræsentare, & demùm scripta, quæ reliquit, sive perfecta, post mortem in lucem edita, sive affecta tantùm, à quibus absolvendis, aliis studiis impeditus, manum absti-

abstinuit, recensere jam, ut Lectorum curiositati pariter ac profectui & commodo hac ex parte simul prospiciam, aggredior.

Forma habitusque corporis.

Statura erat aliquantulum procera, & corpore benè composito, cæsarie, præsertim in juvenilibus annis, subnigra, temperie paulò ad sanguinem inclinante, vultu gravi & serio, bonæ indolis sedatæque mentis indice, incessu, etiam in senecta, erectus, robusta valetudine, licèt semel febre quartana, iterumque stranguria immodicoque sanguinis effluxu quassata: raró admodum capitis dolori obnoxius, nunquam verò aut calculo, aut podagra vexatus: parcus vini, in cibo absque condimentis reliquisque gulæ irritamentis cocto paratoque moderatus: ita ut, sive id ipsius temperantiæ sive facili bonæque concoctioni adscribendum sit, nihil inde mali sentiente aut stomacho aut cerebro, è mensa repente, quamprimùm per hospites licuit, in museum studiorum gratia valuerit reverti.

Mores dotesque animi.

Dein genio sublimi, omniumque scientiarum, tam divinarum, quàm humanarum capaci, & de indefessa, quæ illum, exporrecto totius vitæ spatio, nunquam destituit, industria, non est, quod hîc quicquam denuò repetam, quod apud omnes notissimum est, quibus *Usserii* nomen non ignotum, & quod etiam libri, in omne ævum victuri, luculentissimis documentis testabuntur.

Pietas sincera & absque omni fuco & ostentatione, quam ab ineunte adolescentia à corde, amore Dei cœlitus accenso, fluentem, à turpitudine & opprobrio per gratiam *Christi* integram servavit, in omnibus vitæ actionibus officiisque religionis, sive clam, sive publicè peractis, illuxit. Non pecuniarum avidus, non opum corrasor, effusæ in pauperes, præsertim in juvenes Academicos angustioris fortunæ, assignatis annuis pensionibus, ut studiis animum alacriùs intenderent, liberalitatis: orphanorum aliorumque, quos impensis suis in scholis educandos curavit, fautor & patronus. Sed inter Christianas, quas exercuit, virtutes, mira humilitas potissimùm eminuit, quæ illum supra omnes titulos reddidit maximè venerabilem: non sui amans, non aliorum contemptor. In tam alto dignitatis & famæ fastigio positus, cunctos, etiam mediocris fortunæ & ingenii, obvia comitate excepit, amicos verò perquam benignè & familiariter, semper tamen sub justo veræ prudentiæ moderamine: sibi minimè placens, relicta cuiquam opinandi libertate; non rigidus alieni operis censor: in Adversarios, licèt lacessitus, non contumeliosus: in congressu facilis, & ab omni morositate

va-

vacuus, à quo neminem aut elato ſupercilio aut faſtuoſò ſermone repellebat, ne Presbyteranos quidem Miniſtros, qui, licèt implacabili in ſacrum Epiſcoporum ordinem, illorum technis furoribusque hîc everſum, odio adhuc ferrentur, illum tamen revereri, & non mediocri obſervantia & obſequio proſequi præ ſe tulerunt.

Sed celari non oportet, illum inde ſibi apud ſuos non parùm invidiæ conflaviſſe, quaſi illorum ſchiſmati pariter ac ſententiis in quibusdam dogmatibus Theologicis controverſis nimiùm quantùm indulſiſſet, ne dicam, in præjudicium Epiſcopalis Eccleſiæ, oppreſſæ licèt & oppugnatæ, nondum tamen per horum fidem, conſtantiam in duriſſimis rebus patientiam & zelum ab hoſtibus triumphatæ, faviſſet. Multi enim *Vſſerium* lenitatis & benignitatis erga iſtiusmodi homunciones, qui indicto contra Regem & Eccleſiam *Anglicanam* bello, res ſacras civileſque perjuriis, rebellione & cædibus ſub larva *reformationis* commiscuiſſent, oſtenſæ, exceſſu peccaſſe cenſuerunt. Cenſurâ à quibusdam ob nimiam Presbyteranis præſtitam gratiam notatus.

Quisquis in memoriam revocat, ut Catechiſmum, conciones (quandoque enim cùm de *Arminianorum* dogmatibus coram Rege aut ad populum peroravit, non abſtinuit ab acribus cenſuris) Epiſtolas editas, & *Gotteſchalci* Hiſtoriam omittam, quàm magnam in condendis Eccleſiæ *Hibernicæ* articulis partem olim ſuſtinuerit *Vſſerius*; illum quibusdam *Calvini* placitis addictiſſimum fuiſſe facilè ſibi perſuadebit; de quo, cùm diſputationes ejusmodi iterum paulò poſt mortem ipſius incaleſcerent, Presbyterani, quibus nimirùm diſciplina *Geneveniſis*, pariter ac doctrina, cordi erat & in deliciis, ſpondentes, non parùm præſidii ex tanti nominis auctoramento in cauſam *Calvinianam* derivandum eſſe, tanquam de magno earundem opinionum Patrono & Fautore, ſeriò gloriati ſunt. Eſto. Quid ergo? Num cuipiam vitio verti debet, ſi in iſtis perplexis dogmatibus Theologicis, neutiquam ad doctrinam fidei ſpectantibus, quæ meræ ſunt argutiæ, & de quibus, pro varia laſcivientium ingeniorum inclinatione & indole, rixæ liteſque nunquam ceſſaturæ movebuntur, aut amplectendis aut rejiciendis, judicium ſuum, unitate Eccleſiæ ſalva & integra manente, ſecutus fuerit? Abſit: Nemo enim aut pius, aut prudens, aut modeſtus id dixerit. De qua re utique prorſus ſiluiſſem, ſi in eadem ſententia, quam pridem amplexus fuerat *Vſſerius*, tuenda perſeveraſſet. Illum verò ante mortem, quod ad hoſce articulos *de Electione & Reprobatione*, *de gratia*, *de libero arbitrio*, *de redemptione* Strenuus olim *Calvinianorum* dogmatum aſſertor. Sed mutavit ſententiam ante mortem.

ne humani generis per mortem Christi Salvatoris, reliquosque omnes spectat, aliam à priori, mutata mente, suscepisse, & in gratiam cum Episcopo *Overallo*, consummatissimo Theologo, rediisse, ex trium magnorum Virorum, omnique fide dignissimorum, D. D. D. *Briani Waltoni*, *Petri Gunningi*, & *Herberti Thorndikii* testimoniis, propria singulorum manu signatis, adversus quorum veritatem nulla legitima exceptio admitti potest, luculentissimè, quicquid contra dixerit *Bernardus*, liquet. Hæc verò, quod ex intuitu nostratium, qui hasce schedas legerint, addo, in præclara de hoc argumento appendice, ad librum, cui titulus, Ἑαυτοντιμωρούμενος, ab eruditissimo Viro, & invicto Ecclesiæ *Anglicanæ* contra istius temporis schismaticos vindice, D. *Thoma Piercio*, postea dignissimo & integerrimo Collegii B. *Mariæ Magdalenæ Oxonii* Præside, & Ecclesiæ Cathedralis *Sarisburiensis* Decano, contra quendam famosum Presbyteranum Ministrum *Londini* A. MDCLVIII. Anglicè editum, exstant.

In *Usserum* insurgit *Heylinus*.

Hæc multis fortasse levia quidem videntur, ac ne hili æstimanda. Sed longè severiori dica intentata, *Usserium* aculeato scripto præstringit D. *Petrus Heylinus*, jurium, doctrinæ, disciplinæ, rituumque sacrorum in pessimis & difficillimis temporibus, Ecclesiæ *Anglicanæ*, ringentibus indignantibusque Puritanis, strenuus admodùm Adsertor, quasi ille in multis religionis capitibus explicandis à vero Articulorum, quibus omnes sacris ordinibus initiandi subscribere tenentur, sensu, & ab Ecclesiæ mente abiisset, imò & contraria dogmata invexisset. Adversus has exceptiones breves Avi sui, longo post tempore Actoris convitiis, ut putabat, irritatus V. Cl. D. *Jacobus Tyrrillus*, ex filia nepos, vindicias edidit. Sed nolo hisce controversiis dudum sopitis me ingerere, nec singillatim iis recensendis immorari: (utpote quod scopo & instituto Historicæ narrationis, quam suscepi illustrandam, neutiquam convenit) unum aut alterum ex articulis objectis, qui præ cæteris censuræ obnoxii sunt, quasi in transitu memorare contentus.

A nepote defenditur.

Usserius Episcopos & Presbyteros solo gradu, non ordine differre vult.

Ab ingenti isto, ne dicam, immodico, quo ferebatur erga Ecclesias Reformatas, sive in *Gallia*, *Belgio*, aut alibi gentium in transmarinis Regionibus, quæ Episcopis carent, affectu, ne ordinationes, à quibus Sacramentorum totiusque muneris Ecclesiastici administratio unicè pendet, apud illos factæ, irritæ & nullæ haberentur, *Usserius* juxta

ta quorundam Scholasticorum, qui otio & ingenio ad deprimendam legitimam Episcoporum auctoritatem, hac in re à primis æræ Christianæ seculis derivatam, & optimo jure vindicatam, abusi sunt, effatum, heterodoxæ novitatis arguendum, rotundo ore & expressissimi quidem verbis asseruit, *Episcopum & Presbyterum gradu tantum*, *non ordine differre*: in qua sententia (uti in multis aliis dogmatibus Theologicis controversis) habuit sibi consentientem & ὁμόψηφον (a) D. *Davenantium* Episcopum *Sarisburiensem*, cujus de Prædestinatione & reprobatione Prælectiones Academicas edendas procuravit. Hac decretoria sententia, nequaquam admittenda, acerbissimas Pontificiorum censuras & opprobria, quasi nulli essent Sacrorum Ministris in illis Ecclesiis ritè constituti, retundi & elidi posse putabant. Alii autem viri doctissimi, ex Præsulibus & Sacerdotibus, essentiali inter Episcopos, quibus solis ordinandi jus ab ipsis Apostolis, quorum sunt successores, per omne ævum ad illos transmissum & demandatum competit, & Presbyteros, quoad distinctos ordines, discrimine studiosè retento, de isthoc gravi defectu, quo laborant Ecclesiæ Protestanticæ extra *Angliam*, mitiùs & benigniùs sentientes illas, præsertim *Gallicam*, ubi *Romana* Religio sub civilis potestatis præsidio dominata est, adhucque dominatur, (nam diversa Belgicæ, introductâ post abdicatum R. *Philippum* II. libera Republica, videtur esse ratio, quæ inde, *Usserio* censente, *minus excusabilis*, quàm altera redditur) ex *necessitate sola*, quam induxit temporum, quibus illorum Majores ab Ecclesia *Romana* secessionem fecerint, iniquitas, si non defendi, saltem excusari, & inter membra mystici corporis *Christi*, recenseri posse longè meliùs statuunt. Qua egregia animi moderatione jura Catholicæ Ecclesiæ integra & intemerata, & Christianam charitatem & benevolentiam illæsam, simul servant: licèt cum illis in sanctiori Eucharistiæ mysterio participando vix communicaverint: quod tamen *Usserium*, si in *Gallia*, ac etiam in *Belgio* sedem fixam habere contigerit, se facturum, omni dissimulatione & metu sepositis, professus est. Ne verò de hoc *Usserii* indulgentia & candore triumphos agant Presbyterani, sive *Angli*, sive *Scoti*, meminisse oportet, *Usserium* illorum aut ordinationes calculo suo nunquam approbasse, aut sacris interfuisse, utpote qui perjurii & rebellionis adversus Episcopos, quibus fidem canonicamque obedientiam

 tiam

(a) Determinat. Q. 42.

tiam ſolenni juramento addixerant, ſuſcitatæ manifeſti, nulla neceſſitate, ſive reali & inſuperabili, ſive ficta prætenſaque, adacti, flagitioſo ſchismate conſpurcati, quod alieni eſſet juris, longèque ſuperioris auctoritatis, ſacrilegè invaſerunt. Ne verò quiſpiam ſuſpiciones aleret, quaſi *Uſſerius*, ſententia *de Epiſcoporum & Metropolitanorum origine*, quam olim ſcriptis eruditiſſimis tutatus eſt, mutata, jura ſui ordinis violare aut imminuere in poſterioribus vitæ annis hac συγκαταβάσει propoſuiſſet, ſciendum eſt, illum ſimul eodemque tempore aſſeruiſſe, *eminentem iſtum ſpiritualis poteſtatis, qua Epiſcopi antiſtant Presbyteris*, gradum, neutiquam, ex Principum & Synodorum arbitrio pendere, aut à conſuetudine Eccleſiaſtica ex communi conſenſu introducta derivari, ſed ab ipſis Apoſtolis, à primis naſcentis Chriſtianiſmi initiis fuiſſe inſtitutam & ſtabilitam, *Presbyteros ſubeſſe Epiſcopis*, & Presbyteranorum, qui ab Epiſcopis *Anglicanæ* Eccleſiæ ſe ſeparantes, in illud novum regimen, novamque diſciplinam impia vi rebellibusque armis introduxiſſet, ordinationes *à ſchismatis reatu excuſari non poſſe*: ita molliter loqui amavit vir placidiſſimi ingenii: quas tamen prorſus irritas, inanes, invalidas, & nullas eſſe ex ipſius principiis, dicendum foret: nec quidem ipſo invito & repugnante: cum in iſtiusmodi ſacrilegis ordinationibus, formula, in Ordinali *Anglicano* penitus omiſſa, nulla poteſtas munus iſtud ſacrum adminiſtrandi ordinatis in ipſo impoſitionis manuum actu conceditur: quod ille idem eſſe *ac ſi quiſpiam chartæ nudæ & raſæ ſigillum appoſuerit*, dicere conſuevit. Ille autem à prælaudato Ordinali, quod tanquam omnibus numeris abſolutum maximi æſtimavit, ſe nunquam abduci paſſus eſt.

Quid de Liturgia Eccleſiæ *Anglicanæ* ſenſerit *Uſſerius* oſtenditur.

Cùm ſparſi rumores per ora multorum volitarent, quaſi ille, declinata ætate, ſi non malè, ſaltem minus honorificè de Liturgia ſenſiſſet, atrocem iſtam criminationem indignabunda mente & ore repulit *Uſſerius*, & epiſtola ad quendam nobiliſſimum virum tranſmiſſa, & iſthoc convitio ſeſe purgavit; nec id feciſſe contentus, ad famam apud poſteros hac ex parte vindicandam, duobus circiter ante obitum menſibus, in pugillaribus, in quibus memorabilia, præſertim ad ſe ſpectantia, adnotare ſolitus erat, ſignatis J. A. literis ſcriptum reliquit, *ſe Liturgiam magno in pretio & honore ſemper habuiſſe*, inque convitium iſtud, ac ſi illam *Idolum* aliquando appellaſſet, tanquam impudentiſſimum ac mendaciſſimum, ab inſita lenitate penè abreptus, ſeverè animadvertit: quod praxi ſua, poſtquam illius publicus uſus in Eccleſiis Parlamentario de-

decreto interdictus fuiſſet, abundè refutavit, utpotè in ædibus Dominæ *Petroburgenſis*, uti & alibi, ſacris religionis officiis à Capellano quotidie perlectis, ſemper præſens.

Uſſerii opera poſthuma.

Sed hiſce omiſſis, proximo in loco de poſthumis *Uſſerii* libris breviſſimè ediſſerendum eſt, quos ſequens indiculus exhibebit.

Chronologia ſacra.

Chronologia ſacra, ſeu annorum & παιδοποΐιας Patriarcharum παροικίας Iſraelitarum in Ægypto, annorum etiam Judicum, Regum Judæ & Iſraelis ἀπόδειξις Chronologica Oxonii 1660. Edidit V. CL. D. *Thomas Barlovius*, Collegii *Reginenſis* in illa Academia Præpoſitus, & poſtea Epiſcopus *Lincolnienſis*. Liber ſanè quantivis pretii, & maximi ad intelligendam penitiuſque perſcrutandam V. I. hiſtoriam uſus, quem tanquam baſin & firmamentum Annalium ſuorum, tum ut certior firmatiorque ſacræ Hiſtoriæ in rebus geſtis enarrandis, illic continua annorum ſerie diſpoſitis collectiſque, conſtet fides, tum ut quando inceperint celebriores ſacræ Epochæ, è quibus ſubſequentium temporum cognitio pendet, ritè, ſubſtratis demonſtrationibus, ſingularumque ratione reddita, calculis accuratè ſubductis, ſtatuatur, ſe editurum, ſi vitam Deus & vires dediſſet, in præfatione ad ſecundam Annalium partem, pollicitus fuerat. Huic ſacro operi maximè intentum ex inopinato mors occupavit, quod maximè dolendum eſt, antequam ad finem perduxiſſet: ſed illius tamen maximam partem (ab initio enim liber ille mutilus eſt) in qua perplexas difficultates, dubiaque Problemata, quæ vel in hiſce ſtudiis verſatiſſimorum ingenia hactenus torſerint, admiranda ſagacitate ſolvit & explicavit, tanquam pretioſiſſimas reliquias ex incendio aut naufragio ereptas, ſupereſſe & ſervari literatus orbis ſibi gratulatur. Huic operi annectendum propoſuit tractatum *de anno primitivo & veterum Hebræorum Kalendario*, ni mors interceſſiſſet.

Hiſtoria dogmatica de Scripturis & ſacris vernaculis.

Hiſtoria Dogmatica Controverſiæ inter Orthodoxos & Pontificios, de Scripturis & ſacris vernaculis. Acceſſere Ejuſdem Diſſertationes duæ, de Pſeudo-Dionyſii ſcriptis, & de Epiſtola ad Laodicenos. Londini MDCXC.

In iſta Hiſtoria doctiſſimus Auctor, tam veterum *Ebræorum* ante Chriſtum incarnatum, quàm Patrum *Græcorum* & *Latinorum*, aliorumque Scriptorum cujuſque ſeculi, uſque ad A. MDXX. quo tempore lumen veritatis Evangelicæ ſpiſſis ignorantiæ ſuperſtitioniſque tenebris in Eccleſiis Occidentalibus per multa ſecula obvolutæ, emergens, orbi Chriſtiano illuceſcere & emicare inceperit, uti & Conciliorum teſtimonia,

monia, ſententiis prolatis, aliaſque probationes ex jure civili & Canonico ductas, item Imperatorum, Regum, *Romanorum*que Pontificum decreta fusè recenſet: deinde de Scripturis in varias linguas in uſum populi Chriſtiani, tum ad ingenerandam fovendamque pietatem, tum ad illorum mentes clariori rerum divinarum, prout ſummè miſericors Numen per Prophetas, Evangeliſtas, & Apoſtolos Spiritu ſancto afflatos eas revelaverit, intelligentia illuminandum, converſis, multis variæ eruditionis argumentis ſubminiſtratis, agit: inſertis ſubinde perſecutionibus, præſertim in *Anglia*, in quibus ſequioribus ſeculis, iſtiuſmodi verſionibus, ne in vulgus ſpargerentur, obviam ire, illaſque penitus ſupprimere, omnibus viribus, imò ingenti cum furore & ſævitia, peſſimis rationibus inducti, maleſani homines anniſi ſunt: item, de origine erroris Pontificii, ampla narratione, ut de aliis cognati argumenti capitibus in præſens ſileam.

Quod verò doctiſſimæ tres iſtæ Diſſertationes luce publica donarentur, id pietati & curæ viri reverendiſſimi D. *Gulielmi Sandcrofti*, Archiepiſcopi *Cantuarienſis*, maximè debetur. Ille enim Autographum, inter innumeras ferè illuſtrium & eruditorum virorum ſchedas, quas maxima induſtria collectas, in Bibliotheca ſua inſtructiſſima reponendas curavit, ab *Uſſerii* hæredibus, procurante reverendo viro D. *Parro*, nactus, ſapienti ac pio benè de Eccleſia *Anglicana*, cui ſumma cum laude præfuit, & de religione Chriſtiana merendi zelo incenſus, & maximè ſolicitus, ut iſtud in communem utilitatem ederetur, penſum verè ſacrum & honorificum eruditiſſimo Viro D. *Henrico Whartono*, Sacellano ſuo, quo harum rerum nemo erat intelligentior, ut varia illius ſcripta teſtantur, ſed non niſi ſumma cum lenitate, blandiſſimiſque verbis impoſuit. *Whartonus*, ſive juſſibus, ſive precibus benigniſſimi Patroni promptiſſimo animo obſecutus, laborioſum iſtud Opus maxima cum laude tandem abſolvit, ſchedas *Uſſerianas*, propria manu exſcriptas, ſcrupuloſo examine expendit, defectus & lacunas ſupplevit, loca luxata, nondumque probè digeſta, reſtituit & redintegravit, & ſi quid minus elaboratum & accuratum inibi reperiendum eſſet (neque enim librum hunc poſthumum repetitis curis eliminaſſet *Uſſerius*, in Annalibus digerendis, inque Chronologia ſacra, cui immortuus eſt, elucidanda, per multos annos totus occupatus) ad incudem revocavit, & præclariſſimo locupletavit Auctario. Suis partibus optimè defunctus,

cus, alium non potuit nec debuit quærere aut adſciſcere Patronum, cujus nomini lucubrationes iſtæ, tot egregiis acceſſionibus adornatæ, inſcriberentur, quàm τὸν πάνυ & μακαρίτην *Sandcroftum*.

A. MDCLVIII. *Bernardus* librum edidit ſub hoc titulo : *Judicium Archiepiſcopi Armachani, nuper defuncti : in quo continentur ſequentes tractatuli :* Opuſcula quædam Theologica Anglicè edita.

I. *De vera intentione ſeu propoſito, & de extenſione mortis Chriſti & ſatisfactionis in cruce factæ.*

Scripſit autem hunc, rogatu cujuſdam Amici, ut ipſe notavit, menſe Martio A. MDCXVII. h. e. paulò ante Synodum *Dordrechti* habitam.

II. *Reſponſio ad quaſdem exceptiones contra hunc tractatulum factas.* Quidam enim ex iſtiuſmodi Adſeſſoribus, ex *Anglia* miſſis, exemplar, quod ſecum, illo planè inſcio, tulerat, aliis ibi communicavit, quorum aliqui, quibus moderata *Vſſerii*, mediâ viâ, ne alterutrinque devius, in præceps feratur, incedentis, ſententia, ac ſi Pontificiorum, Remonſtrantium, & cujuſdam Heterodoxi *Culverwelli*, errores ſtabilitum iviſſet, non parum diſplicuit, in illam acriter animadverterunt. Hinc, juſta ſententiam propoſitam latiùs & clariùs explicandi occaſione ſumpta, illorum criminationes refellere innocentiamque ſuam tueri neceſſe habuit.

III. *Epiſtola ad D. Gulielmum Twiſſum de Sabbato, & diei Dominici obſervatione ſive cultu : ſcripta circa* A. MDCXL.

IV. *Fragmentum Epiſtolæ ad D. Legum de Sabbato.*

V. *Fragmentum aliud Epiſtolæ ad quendam nobilem Virum, non longè poſt Hiſtoriam Sabbati a D. Heylino editam, ſcriptæ*, in qua etiam ejuſdem errores de Articulis Eccleſiæ *Hibernicæ* A. MDCXV. ſtabilitis admiſſos acerrimè vellicat impugnatque *Vſſerius*. Sed cùm in hiſce Epiſtolis multa exſtent, quæ Puritanis Sabbatizantibus nimium favere D. *Heylino*, expreſſo nomine reprehenſo, & jam palam in partes vocato viderentur, ille ira excandeſcens, & hac lite de Sabbato per multos annos ſopita, jam reviviſcente, hac nova provocatione irritatus, in ſui defenſionem, *Vſſerii* epiſtolam ad *Twiſſum*, varia eruditione refertam, amplo commentario refutare aggreſſus eſt.

VI. *Epiſtola ad D. Bernardum de Miniſtrorum in Reformatis Galliæ & Hollandiæ*

landiæ Ecclesiis ordinatione.

VII. *Episcopatûs ad Synodici regiminis formam in veteri Ecclesia receptam Reductio.* A. MDCXLI. *proposita.*

Longè meliùs D. *Usserii* famæ consuluisset *Bernardus*, si ab hac *Sylloge*, uti & à sequente, edenda prorsus abstinuisset. Nemo sanè illius sacros cineres nuperrimè conditos tunc temporis temerasset: nemo illi acerbam de aberrationibus istis intentasset litem. Sed cùm *Bernardus*, adjectis quoque Apologiis & sententiæ *Usserianæ* de dogmatibus controversis, de disciplina Ecclesiastica, aliisque argumentis, ex proprio ingenio explicationibus, multa in favorem Presbyteranorum, quos nimis officiosè, ne dicam, turpiter palpare solebat, immiscuerit, ipsius imprudenti zelo imputandum est, quod D. *Usserius* Episcopalium Theologorum censuris & cavillis objiceretur.

A. MDCLIX. idem *Bernardus* alium sub eodem titulo librum edidit, continentem D. *Usserii judicium de Babylone* Apoc. XVIII, quam de hodierna Romana Ecclesia interpretatur, uti & D. *Bedellus*, Episcopus *Kilmorensis*, in concione annexa, in Ecclesia Christi *Dubliniensi* coram D. Deputato & Parlamento *Hiberniæ* A. MDCXXXIV. habita: & de *bestia Apocalyptica*: Capp. XVII. & XVIII. Hæc brevia fragmenta parum digesta videntur, nec digna, quæ sub illius nomine in publicam exirent lucem, quod versutia Bibliopolæ factum videtur, ut liber magnifico titulo, tanquam τηλαυγεῖ προσώπῳ munitus ornatusque plures alliceret emptores.

Quæ sequuntur, viz. de *impositione manuum*, de *formæ verborum in Presbyterorum ordinatione sensu & usu*, & *de præstitutæ precum formulæ usu*, *Bernardum* habent Auctorem; in quibus se *Usserii* judicium & sententiam fusiùs explicare & firmare nescio quam verè affirmat. Sed viderint alii. Non autem tam imbelli in hisce Articulis, qualis erat, *Bernardus*, defensore egebat Ecclesia *Anglicana*.

De potestate Regum & obedientia subditorum liber.

A. MDCLXI. prodiit D. *Usserii* de *potestate Regum*, & *obedientia subditorum* liber, augustissimo Regi, *Carolo* II. à Nepote dedicatus, & doctissima plurimùm reverendi & ob penitissimam & exploratissimam Casuisticæ Theologiæ cognitionem, & ob merita laboresque Ecclesiæ *Anglicanæ* contra schismaticorum insultationes tuendæ per universam vitam impensos, nunquam satis laudandi viri, D. *Roberti Sandersoni*, Episco-

pi

pi *Lincolnienſis*, præfatione, in qua, poſtquam illius, utpote ex originali autographo deſcripti, αὐθεντίαν oſtendiſſet, Democraticorum, qui omnigenæ poteſtatis originem à populo pendere inſulſè contendunt, principia, ſolidiſſimis, quibus nihil ritè opponi poſſit, argumentis convellit, munitus.

Partus ſanè *Uſſeriano* ingenio, pietate, & ſolertia perquam dignus, & qui parentem probè refert. Anſam ſcribendi dedere *Scotorum*, qui impio fœdere ſociati ſub reformandæ Eccleſiæ & libertatis vindicandæ ſpecie & prætextu adverſus Regem *Carolum* I. arma ſumpſiſſent, motus: de quibus *Uſſerius*, ut ſententiam judiciumque ſuum è ſacris roſtris proferre vellet, ab illuſtriſſimo Comite *Straffordiæ*, Prorege, ſi quis unquam, meritiſſimo, rogatus, duas conciones apud auguſtum Proregis Regiorumque Conſiliariorum conſeſſum in Eccleſia Chriſti *Dublinienſi* in verba hæc *Eccleſiaſtis* cap. VIII. 2. *Præſtitutum meum, præſtitutum Regis obſerva; ſed pro ratione juramenti Dei*, non ſine ſumma Auditorum approbatione & applauſu habuit. Porro iterùm rogatus ut aut conciones iſtas in publicam lucem edere, aut ſaltem librum de eodem argumento, h. e. *à quo auctoritatem ſuam derivent legitimi Reges, & quomodo Regibus ſubditos obedire oporteat*, majori apparatu & ampliori rerum enarratione è ſacris ſcripturis, è veteris ævi Chriſtianorum exemplis & praxi, è Patrum teſtimoniis, è ſanioris Philoſophiæ, juxta rectæ Rationis dictamina, placitis, & ex Ethnicorum Scriptorum conſenſu, quam temporum anguſtiæ paterentur, inſtructum evulgare vellet, poſterius, re benè penſitata, malebat. Hiſce conſiliis facilè inductus, ad præſens opus ſcribendum ſe accinxit, tandemque abſolvit, rem hoc pacto, tum ſereniſſimo Regi gratam, tum ſuis civibus, ne illorum animi Demagogorum, rebus novis ſtudentium technis irretiti, à fide erga Regem præſtanda abalienarentur, maximè utilem facturus. Poſtquam autem in *Angliam* veniſſet, librum iſtum, eleganter & accuratè exſcriptum, Epiſtola dedicatoria præfixa, Regi, qui illius uſu & lectione delectabatur, curavit exhibendum. Exemplar verò *Londinum*, ab *Uſſerio*, ut typis ibi mandaretur, prout Rex juſſerat, tranſmiſſum, ſive ex negligentia, ſive ex perfidia illius, cui ſacrum iſtud depoſitum fuerit concreditum, non amplius comparuit, ex oculis omnium ſublatum. Archetypum verò, ad jacturam iſtam reſarciendam inter ſarcinas ingentemque librariæ ſupellectilis ſtruem inveſtigavit: ſed omninò fruſtra, veritus, iſtud quoque in crebris iſtis migrationibus, quas obibat, deperditum fuiſſe. Doluit verò

& ingemuit, tot tantosque labores & vigilias in isto elaborando impensos periisse. Sed dum, post animam ejus in cœlos receptam, cistas, schedas, codices manuscriptos, fasciculosque literarum diligenti admodum & curioso examine explorant hæredes, ut quicquid ad D. *Usserium* pertinebat, in inventarium, si ita loqui liceat, referretur, archetypum istud ex tenebris post tot annos sepultum, emicabat: de quo, tanquam de thesauro, ex crypta effosso, omnes, qui illius pretium usumque noverint, sibi invicem gratulati sunt.

Duo denique schediola, quæ sanè absque piaculo prætermitti non possunt neque debent, utpote planè aurea & magni usus, à D. *Parro* edita quorum alterum pias eruditasque admonitiones & consilia ad juvenes Theologos sacris Ordinibus initiatos, alterum responsiones ad varia quæsita, an quovis prætextu arma contra Regem sumere liceat, & ejusmodi, tempore flagrantis rebellionis Parlamentariæ scriptas, complectitur.

Conciones. Post mortem, *Londini* semel, iterumque editæ erant viginti Conciones, quas *Usserius Oxonii*, dum illic studiorum causa degeret, A. MDCXL. habuit, à quodam Academico ab ore notis tachygraphicis exceptæ: inelaboratæ quidem, & omni quæsito orationis fuco & artificiali compositione nudæ & vacuæ: in quibus tamen perspicuitas cum pietate certat. Non enim elegantiam sermonis, non Rhetoricæ colores, non minimam quidem eruditionis speciem in concionibus ad populum habitis affectavit ostentavitque; neutiquam sibi indulgens placensve; in subtilibus perplexisque Theologiæ speculativæ articulis excutiendis, aut in sententiis S. S. Patrum aliorumque minorum gentium citandis, orationis cursu absque omni linguarum Græcæ & Latinæ admixtione, ne Auditorum mentes, obstaculis hisce impeditæ, labascerent, continuato. Si quod sacrum argumentum tractandum esset, selecto *Textu*, uti appellamus, congruo, de quo erat dicendum, sola futuræ concionis præcipua capita, quasi compendiariam illius summam, perquam seria meditatione præmissa, chartæ illevit, explicationibus, quas tenax memoria, sagax judicium, facilitasque & copia fandi, ex sacris scripturis communibusque Theologiæ locis, utrisque ipsi maximè familiaribus, pro re nata suppeditaverint, inter scribendum omissis. Cujus methodi ope & subsidio, assiduum istum munus concionatorium, parum intermissis reconditioris literaturæ studiis, facilè quidem & absque tædio & anxietate sustinuit: ad quod obeundum nunquam si ali-

aliquot horarum daretur interſtitium, acceſſit imparatus. Si quod ſpiritualis commodi, quod aliquomodò animarum ſaluti conducere poſſet, Auditor perceperint, ſi qui inter præſentes illius documentis monitiſque, concitato affectu raptim effuſis, meliores ſanctioresque redderentur, hoc ſanè magno ſolatio fuit; nec quicquam mentem, dum in vitæ mortiſque confiniis ſteterit, ad cœlites avolaturam, cumulatiori voluptate perfudit. Sed cùm ab ejuſmodi concionibus edendis ſemper animum habuerit *Uſſerius* averſiſſimum, ab avaris iſtis mangonibus, qui lucro intenti, ex mala Notariorum, multa pro libitu aut interpolantium, aut omittentium fide pendentes, illas contra mentem Auctoris in publicam lucem protruſerint, magnam injuriam *Uſſeriano* nomini & famæ illatam fuiſſe declaramus, & cum juſta indignatione querimur.

Quod pari jure cenſendum eſt de libro, qui *Corpus Theologiæ, ſive ſumma & ſubſtantia Chriſtianæ Religionis*, inſcribitur, quem pro ſuo, quo tempore *R. V. D. Barlovio*, à quo ante triginta annos id accepi, exemplar dono dederit, non agnovit. Sed non opus eſt, ut alios teſtes ad fidem faciendam huc advocem: ipſum *Uſſerium* in epiſtola ad D. *Joannem Downamum* editorem, Maio menſe A. MDCXLV. ſcripta, id aſſerentem habemus, quædam nimirum, quæ, adhuc juvenis nondumque ſtudiis Theologicis imbutus, in *Adverſariis* congeſſiſſet, illic *reperiri, eandemque methodum, quam olim inibat, ſervari, multa autem alia ex* Cartwrighti *&* Crokii *Catechiſmis, aliorumque noſtratium Theologorum inſtitutionibus, ad verbum deſumpta; multa quoque ipſius menti & judicio prorſus contraria & diſſona*, & quæ ſanam doctrinam haud ſapiunt, quaſi per ſaturam *inſerta fuiſſe*, de cujus editione, illo in *Wallia* tum commorante, procurata, cùm primum audiviſſet, non parum angebatur. Corpus Theologiæ.

Cùm verò non multò poſt *brevis Catechiſmus de principiis Chriſtianæ religionis*, majoris operis tumultuariò congeſti ſumma & epitome, in ſuorum, aliorumque neophytorum, gratiam & uſum, in ſtudiorum Theologicorum tyrociniis conſcriptus, & mox in *Hibernicam* linguam verſus, ex ſurreptitio apographo, multiſque in locis deformato, ſub ipſius nomine editus fuerit, ſua intereſſe duxit, ut interpolationibus expunctis deletiſque, in commune bonum priſtinæ integritati reſtitueretur, cui, in iterata editione, diſtinctionis cauſa, ne incautis emptoribus deinceps fraudi fieret, præfationem, ſubſcripto nomine, A. MDCLIV. præfigendam curavit. Brevis Catechiſmus.

Alii libri ab *Usserio* elaborati sed inediti.

Delitescunt adhuc in privatorum manibus sequentes libri, quos à D. *Usserio* florentibus annis compositos fuisse mihi certò constat.

I. *De Corbis, Herenachis, & Termon-lands*, de quo vide, quæ supra memoravi, qui non ita pridem erat penes reverendissimum D. *Gulielmum Sandcroftum*, Archiepiscopum *Cantuariensem*, quo nemo istiusmodi cimeliis justum pretium statuere meliùs norat. Collectanea autem in Adversariis raptim & festinante calamo ingesta, ex quibus, tanquam ex rudi indigestaque materia, pulchrum hoc surrexit opusculum, artifici manu concinnatum, in Bibliothecæ *Dubliniensis* archivis hodiè prostant.

2. *De primis fidei Christianæ in Hibernia propagatoribus*, h. e. de S. *Palladio*, S. *Patricio*, ejusque in Sede *Armachana* successoribus, quem, ut ipse in epistola ad V. Cl. (a) *Gulielmum Camdenum*, A. MDCXVIII. data, refert, rogatu D. *Hamptoni*, Archiepiscopi *Armachani*, scripsit. Sed de hoc opusculo non adeo solicitè laborandum videbitur; cum quicquid inibi exstat, procul omni dubio in amplissimo de *Ecclesiarum Britannicarum primordiis* opere longè majori apparatu & accuratiori examine reperiendum sit.

3. *De jure primitialis dignitatis, sedi Armachanæ à S. Patricii temporibus annexæ*, quem ex lite de præcedentia inter illum & Archiepiscopum *Dubliniensem* orta, animo prorsus invito A. MDCXXXV. composuit. Variæ schedæ de hoc argumento, ex Ecclesiarum registris regnique tabulariis propria ipsius manu conscriptæ, è quibus multa de Ecclesiasticis *Hiberniæ* antiquitatibus, in isto libello omissa, & prorsus à quoquam intacta, erui possint, in iisdem archivis *Dubliniensibus* etiamnum supersunt.

Memini me ejusdem *brevem Joannis Harrisoni*, ultimum mundi excidium A. MDCXXX. fore, scripto, prout fanatici Euthusiastæ solent, mira quadam audacia asserentis, *Elenchum* olim vidisse: in quo non solum hujus deliri calculatoris ineptiæ, ridiculis absurdisque hypothesibus fundatæ, èque perversa annorum ab orbe condito è scripturis sacris dispositione, & pessima & insulsissima interpretatione loci *Apocalyptici* cap. XIV. 20. *de mille sexcentis stadiis*, (juxta illum pro periodo durationis mundi habendis, quæ pro toti-

(a) *Camd.* Epist. CLXXXVIII. p. 233. & in Epist. *Usser.* Sylloge Ep. XXXIII. pag. 64.

tidem annis, à baptiſmo S. *Joannis*, cùm Chriſtus quaſi triginta annorum eſſe incepiſſet, inchoandis, & ſuperioris ſeculi triceſimo anno terminandis ſumit) exſculptæ; ſed etiam craſſi *Matthæi Beroaldi*, in *Chronico*, *quod S. Scripturæ auctoritate ſe conſtituiſſe* ſomniavit, errores ſolidis demonſtrationibus refelluntur.

Multa alia, & magna quidem, animo agitabat D. *Uſſerius*, vir omni literarum genere excultiſſimus, & ſublimi ingenio, ad omnia apto & compoſito, pollens: cujus igneo vigori, vires corporis, ſi non profligatæ, ſaltem aſſiduis laboribus imminutæ, haud reſponderunt, & apud ſe ſeriò conſtituebat, præter (a) *Inſtitutionum Chronologicarum* libros tres, in publicam lucem edere. Elenchus aliorum operum, quæ aggreſſus eſt *Uſſerius*.

1. Canonem regnorum *Ptolemæi*, ab ipſo è codice MS. in Muſeo *Saviliano Oxonii* exſcriptum, variis notis Hiſtoricis & Chronologicis illuſtrandum, nudè quidem à V. Cl. *Joanne Bainbridgio*, Saviliano in iſta Academia Aſtronomiæ Profeſſore, ad calcem *Procli de Sphæra*, *& de hypotheſibus Planetarum* Londini MDCXX. editum.

2. Commentariolum *de annis magnis Romanorum, in quo de luſtris, agonibus Capitolinis, indictionibus, ſeculis, & ludis eorum ſecularibus diſſeritur.*

3. *Obſervationes in faſtos Magiſtratuum & triumphorum Romanorum, ab urbe condita uſque ad exceſſum Cæſaris Auguſti, ex fragmentis marmoreis è foro Romano effoſſis, & à doctiſſimis noſtri temporis Chronographis ſuppletis.*

4. *Mariani Scoti Chronicon:* Exemplar autem ſuum ex codice *Cottoniano* tranſumptum, & illius deflorationem ſeu Epitomen *Roberti Lotharingi*, Epiſcopi *Herefordenſis*, cum alio apparatu ad (b) V. Cl. *Gerardum Joannem Voſſium*, ejusdem Chronici editionem eodem tempore molientem, literis interpellatus, admodum generoſo & benevolo affectu transmiſit.

5. Novum Teſtamentum Græcè (c) cum Scholiis variisque lectionibus, è multis MSS. codicibus, & præſertim codice Alexandrino in Bibliotheca Regia, accuratè collectis, quas poſtea (d) viro

Q 3 præ-

(a) Vide Epiſt. *Uſſ.* ad *S. Wardum* anno 1630. ſcriptam, Ep. CLIX. p. 435.
(b) Ibid. p. 435. & epiſt. 193. ad *Voſſium* A. 1632. ſcriptam p. 483. vide etiam de *Mariano Scoto* D. *Langbainii* Epiſt. ad *Uſſer.* 225. p. 523.
(c) V. Epiſt. 235. p. 535.
(d) V. Epiſt. 246. p. 543.

præstantissimo & eruditissimo, D. *Henrico Hammondo*, tum Paraphrasin & amplos in N. T. commentarios, adornanti, uti etiam postea (a) D. *Briano Waltono* benignè communicavit.

(b) 6. Libri *Jobi* Latinam versionem S. *Hieronymi*, ex Græca *Origenis* editione factam, obeliscis & asteriscis distinctam.

7. Veteres Epistolas Paschales, ut ex sequenti titulo, olim è schedis autographis à me exscripto, liquebit:

Paschasii Lilybetani, Proterii Alexandrini, Dionysii Exigui, & Bonifacii, primicerii Notariorum, Paschales Epistolæ, quibus computi Ecclesiastici, ex præscripto Concilii Nicæni, à Patriarchis Alexandrinis promulgati, & in universo orbe Christiano ante Gregorianam reformationem fontes aperiuntur, ex vetustissimis MSS. codicibus in lucem editæ, & notis illustratæ à J. U. D.

Hisce Epistolis *quinque cyclos Dionysianos, cum quinque aliis sequentibus A. DCXVII. à Continuatore quodam Dionysii adjectis, & argumenta titulorum Paschalium, Ægyptiorum investigata solertia*, addere proposuit. Epistolam istam *Dionysii Exigui* cum duobus aliis MSS. codicibus, quorum alter in Bibliotheca *Bodleiana*, alter olim ad Monasterium *Whitbeiense* pertinens, in museo doctissimi viri D. *Thomæ Alleni*, exstat, variis lectionibus margini appositis, summa accuratione contulit: quod de cæteris quoque dicendum est.

8. Epistolas *Alcuini*, sive *Albini*, *Magistri*, uti appellatur, *Caroli magni Imperatoris*, hactenus ineditas, quas ex variis codicibus MSS. in Bibliotheca *Cottoniana* repositis, exscribi curavit.

9. Epistolas *Lanfranci*, Archiepiscopi *Cantuariensis*, ad diversos missas, quas etiam è codicibus Cottonianis accuratè collegit.

10. *Anastasii* Bibliothecarii librum de vitis Romanorum Pontificum, olim, viz. MDCII. *Moguntiæ* excusum, cum additionibus & emendationibus.

Collectanea. Præter hæc ingentem quoque, imò & planè obstupescendam Collecta-

(a) In præfatione ad Biblia Polyglotta. *Quod ad textum Græcum N. Testamenti attinet collegerat etiam reverendissimus* Usserius *ex aliis libris XVI. MSS. antiquissimis, ex Academiis utrisque & alibi conquisitis, loca variantia, quæ nobis benignè communicavit.*

(b) V. D. *Usser.* Epist. ad *Capell.* p. 206.

taneorum, partim propria ipsius manu, partim Amanuensium, quos in ædibus suis aut alibi lauto stipendio aluit retinuitque diligentiâ exscriptorum, ex quibus duo grandia volumina, præsertim de rebus Chronologicis, jam in archivis Bibliothecæ Jurisperitorum Hospitii *Lincolniensis* servata exscribi curavit D. *Matthæus Halesius* supra memoratus, molem reliquit *Usserius*, quorum pars magna, quam olim celeri manu versavi, penes hæredes manet, reliquæ in Bibliothecarum tum *Oxoniensis* tum *Dubliniensis* archivis reponuntur.

Jam per superioris seculi dimidium, ex quo nomen ipsius inclarescere cœpisset, arctam cum plurimis viris, dignitate & eruditione insignissimis, amicitiam habuit, sanctèque, præstitis omnibus officiis, coluit: quales erant, præter illos, quos in hoc commentariolo vitæ & studiorum ejus passim pro re nata memoravi, *Thomas Mortonus*, Episcopus *Dunelmensis*, *Joannes Prideauxius*, Episcopus *Wigorniensis*, D. *Henricus Spelmannus*, cujus præclarum de *Conciliis Britannicis* opus, antequam ederetur Auctoris rogatu ad accuratum examen revocaverat, multisque paralipomenis suppleverat, *Joannes Bainbridgius*; ad quem inter alia, exemplar Synodi à S. *Patricio* olim indictæ & postea à D. *Jacobo Waræo* publicatam misit: *Joannes Bainbridgius*, Astronomiæ in Academia *Oxoniensi* Professor *Savilianus*, *Joannes Gravius*, ejusdem in cathedra Astronomica Successor, *Thomas Jamesius*, *Gulielmus Gilbertus*, *Abrahamus Whelocus* & *Arnoldus Bootius* inter nostrates: inter verò exteros *Gerardus Joannes Vossius*, hîc iterùm nominandus, quem juxta secum in *Hibernia* habere voluit, & Ecclesiæ *Armaehanæ* decanatu donandum, licèt irrito conatu, maximè cupiebat: *Christophorus Justellus*, *Isaacus Vossius*, τῦ πατρὸς τὸ παιδίον, *Claudius Sarravius*, *David Blondellus*, *Fredericus Spanhemius*, *Jacobus Goarus*, aliique, quibuscum commercium verè literarium & eruditum instituit, ut abundè ex ingenti Epistolarum Sylloge, *Londini* MDCLXXXVI. publici juris facta, constat. Diffiteri non oportet, multas ex iis deperditas, multas ab Editore pro prudentia sua subductas & suppressas fuisse: nihilo secius thesaurum doctrinæ multi generis, magni æstimandum, jure appellaverim: in quo variæ rerum curiosarum in Theologia, Historia, & Chronologia notitiæ & documenta occurrunt. Ex his Lector *Usserii* tam in suis quæsitis, quàm in responsis, ingenium, solertiam, judicium, sapientiam, & promptissimam aliorum, quos hîc nominare omnino superfluum videbitur, studia adju-

Amici familiares.

Epistolarum *Sylloge.*

juvandi & promovendi, consilio, commendatione apud Magnates & Præsules, liberalibus largitionibus, codicibusque MSS. commodatis, voluntatem magis magisque mirabitur. Sed in hisce communibus elogiis, quæ tamen magno in pretio haberi debent, referendis longiorem moram facere tædio foret.

Usserii Bibliotheca instructissima.

Pauca de Bibliotheca illius, non sine magna industria sumptibusque magnis per quinquaginta annos & ultra collecta, restant dicenda, quæ uti à suscepti operis ratione neutiquam aliena & dissona, ita ingenuo, & candido Lectori non ingrata, uti spero, censebuntur.

Olim, dum florente Ecclesia, res domesticæ integræ starent, *Usserius* selectissimam hanc Bibliothecam, è decem millibus libris, tam impressis, quàm (a) manu exaratis, conflatam, Collegio *Dubliniensi*, in quo educatus fuerat, in perpetuum observantiæ & grati animi testimonium & monimentum, post mortem dono dare apud se constituerat: sed mutatis temporibus, novaque rerum facie ubique per universas *Britannias* inducta, de filia, cujus virtus, pulcherrima forma, ingenium, modestia, reliquaque muliebris sexûs decora, quando nupserat, amplissimæ dotis vicem supplebant, ejusque numerosa prole, aliquo modo providendum esse jussit potentior paternæ curæ & pietatis ratio. Dum enim post exortam *Hibernorum* execrandam rebellionem & lanienam, omnibus reditibus, fundis, fortunisque exspoliatus, angustiis rei familiaris opprimeretur, vix aliud quicquam, quo erat donanda, illi suppetebat. Omnes verò, quibus harum rerum erant aliquis usus, cura amorque, ne in multorum manibus distraheretur, in publicos literarum & literatorum usus alicubi integram servari cupiebant: quam ex certa fide constat, tum serenissimum Regem *Daniæ*, tum Cardinalem *Mazarinum*, singulos nimirum in suum peculium, redimere voluisse. Sed intercessit *Cromwellus*. Quis autem crederet hominem, enthusiasmi furoribus subindè correptum, & humanioris literaturæ osorem, cavisse, ne thesaurus iste extra *Angliam*, non sine summa injuria genti inurenda, exportaretur? Interim commodum accidebat, ut Ductores copiarum, quæ duce *Cromwello Hiberniam* expugnaverant, perquam laudabili æmulatione incitati, pecuniis ad bis mille & ducentas libras sterlingicas excrescentibus, tum ex suis, tum ex gregariorum in exer-

citu

(a) *Vide Catalogum librorum MSS. apud* Dublinium *qui præter alia, Viri optimi & famæ sempiternæ,* Jacobi Usserii, *totius* Hiberniæ *illustrissimi Primatis, Bibliothecam selectam explicat*: in magno opere Catalogorum *Oxon.* 1697. in voluminis secundi parte altera pag. 16.

citu militum ſtipendiis ſimul collectis, ut in Bibliotheca *Dublinienſi* primùm condenda factum fuerat, de libris *Uſſerianis*, ut nobilis eidem Bibliothecæ fieret acceſſio, redimendis convenerunt. Sed poſtquam in *Hiberniam* advecti fuiſſent, rejecto iſthoc propoſito, ne tali admixtione quippiam exinde gloriæ, quam captabant, decederet, de novis conclavibus alibi exſtruendis, in quibus ad majorem munificentiæ oſtentationem ſeorſim reconderentur, deliberarunt. Nondum conſtituta iſta re, in quaſdam arcis *Dublinienſis* cameras, quibus propemodum incuſtoditis, nimium facilis patebat aditus, detruduntur; malorum hominum, qui multos, uti fertur, tam excuſos, quàm manuſcriptos optimæ notæ, codices clam ſurripuerant, fraudibus obnoxii. Poſt inſtauratam Monarchiam, viz. anno MDCLXI. quo tempore excellentiſſimus & illuſtriſſimus Princeps, *Jacobus*, Dux *Ormondiæ*, ſumma prudentia & fortitudine *Hiberniam* gubernabat, ſereniſſimus Rex *Carolus* II. ad quem omne illud jus devolutum erat, Prorege & Ordinibus regni petentibus, communi Bibliothecæ, quotquot ſupererant, inferri pro benignitate ſua juſſit.

In Baſilica *Weſtmonaſterienſi*, quod mortale erat D. *Uſſerii*, reconditum jacere ſupradixi, ſed ibi inter tot Regum Magnatumque Mauſolea, tumulum illius, utpote nullis notis inſignitum, quiſpiam curioſus fruſtrà quæret, quem hæredes, ſive quia ille vetuit, ſive potius ad declinandam invidiam, in iſtis calamitoſis temporibus condidiſſe neglexerunt. Sed iſthoc adſcititio, licèt maximè debito, honore non eget ille, qui monimentum, omnibus ſepulchralibus titulis glorioſius, & quovis marmore & ære perennius, ſcriptis immortalibus ſibi vivus poſuerat, quorum perpetua utilitate & beneficio fama per omnium ſeculorum memoriam uſque ad ultimam perituri mundi ætatem propagabitur. Quantis verò elogiis præconiiſque condecorari meruerit, vir præſtantiſſimus, *Joannes Gravius*, quicum illi magnus amicitiæ uſus & neceſſitudo interceſſerat, pro ſummo erga illum affectu, ingenti reverentia, & juſtiſſima illius virtutum & conſummatiſſimæ eruditionis admiratione (a) olim hac ſequenti epigraphe, digna, quæ tabellæ deauratæ, ad murum Sacelli, juxta quem ſitus eſt. appendendæ, inſcribatur, poſteris teſtatum voluit.

(a) A. MDCXLV.

M. S.

JACOBUS USSERIUS,

Archiepiſcopus Armachanus,
Hîc ſitus eſt.

Ob
Rerum eruditionem,
Ingenii acumen,
Dicendi & ſcribendi facilitatem,
Morum gravitatem ſuavitate conditam,
Vitæ candorem & integritatem,
Æquabilem in utraque fortuna animi conſtantiam,
Orbi Chriſtiano & piis omnibus charus;
Omniumque judicio, præterquam ſuo,
Præſul verè magnus:
Qui Eccleſiam veterem inſtitutis,
Clerum ſuo exemplo,
Populum concionibus,
Aſſiduè inſtruxit:
Qui ſcripturas Veteris ac Novi Fœderis
Commentariis ex ultima
Et recondita antiquitate illuſtravit,
Chronologiam ſacram priſtino nitori reſtituit,

Bo-

Bonarum artium Professores, inopia afflictos,
Munificentiâ sublevavit.
Denique qui hæreses repullulantes calamo erudito
contudit.
His ingenii dotibus, his animi virtutibus ornatus,
Antistes optimus, piissimus, meritissimus,
Inter bella civilia, & patriæ suæ & Ecclesiæ funesta,
Sibique luctuosa,
Cum nec Patriæ nec Ecclesiæ diutius prodesse poterat,
In Christo pacis auctore placidè obdormivit.
Anno Christi . . . XXI. Martii MDCLV.
Ætatis suæ . . . LXXVI.

ELOGIA ET TESTIMONIA

illustrium & Doctissimorum Virorum

DE D. JACOBO USSERIO,

Archiepiscopo Armachano.

JOANNES BRAMHALLUS, Archiepiscopus *Armachanus* in fine Dissertationis de Sabbato & die Dominico, illum appellat *eruditum suumque reverendissimum Metropolitanum, sub cujus pio & moderato regimine per aliquot annos Episcopus in provincia* Ultoniæ *vixit*: pag. 934. & denique in extrema conclusione, addit *that he was an honour to his native country, an ornament to the Reformed Church, a conscionable Preacher, and an exemplary pattern of piety.* pag. 938. in editione operum illius, *Dublinii.* MDCLXXVII.

BRIANUS WALTONUS, Episcopus *Cestriensis*, in præfatione ad Biblia Polyglotta, *Londini. Inter quos primas meritò tenet Primas ille reverendissimus* Hiberniæ, Jacobus Usserius Armachanus, ὁ μακαρίτης, *cui inter alias virtutes, hæc propria laus erat, nil proprium habere, sed ex effusâ bonitate omnia in Reip. literariæ bonum communicare, qui ex instructissima sua Bibliotheca libros plurimos MSS. & impressos variorum idiomatum nobis libenter commodavit, consiliumque suum, quando ipsum convenirem, impertivit: quo in multis me adjutum profiteor: haud iniquè tamen tulit, quo erat animi candore, si in quibusdam dissensum liberè profiterer.*

JOANNES PEARSONUS, Episcopus *Cestriensis*, in epistola dedicatoria ad *Gilbertum* Archiepiscopum *Cantuariensem Vindiciis Ignatianis* præfixa, *Cantabrigiæ* 1672.

Quid felicissimos eruditissimi Primatis Armachani *conatus, quid conspi-*

ſpirantem originalis Græci codicis à doctiſſimo Voſſio *peropportunè procuratam editionem, quid* Hammondi *viri optimi conſummatiſſimique Theologi, lucubrationes commemorem?*

In proœmio :

Jacobus Uſſerius, *Archiepiſcopus* Armachanus Hiberniæ *Primas, Vir miræ in his rebus perſpicaciæ fideique.*

JOHANNES DAVENANTIUS, Epiſcopus *Sarisburienſis*, in adhortatione ad fraternam communionem inter Evangelicas Eccleſias reſtaurandam *Cantabrigiæ* 1640. pag. 84.

Rectè obſervavit reverendiſſimus Archiepiſcopus Armachanus, *Vir ſingularis pietatis & omnigenæ eruditionis laude cumulatus. Quod ſi quis &c. in concione coram Rege pag.* 28.

JOHANNES PRIDEAUXIUS, Epiſcopus *Wigornienſis*, in Lectione XIII. quæ eſt *de mille annis Apocalypticis* pag. 209. *Oxonii* 1648.

Infinita hîc congeri poſſent ad hoc firmandum teſtimonium, ſed iſta non capit mei inſtituti compendium : peti poſſunt à locupletiſſimo ſolidæ eruditionis & totius Antiquitatis gazophylacio, Archiepiſcopo Armachano, *de Chriſtianarum Eccleſiarum ſucceſſione & ſtatu :* cap. 3. 4. 5. 6.

JOSEPHUS HALLUS, Epiſcopus *Norwicenſis*, in epiſt. ad D. *Uſſerium* Maio 1647. in *Sylloge* pag. 516.

Gratulor vero ex animo, te, Antiſtitum decus, S. Ignatio *tuo : gratulor tibi, imo univerſo orbi Chriſtiano,* Ignatium, *meritiſſimò tuum, ſed quidem & tuo beneficio noſtrum. Gratiorem profectò operam navare Dei Eccleſiæ nullus unquam potuiſſet, quàm tantum, tam antiquum pietatis exemplar ab injuria temporis vindicando.*

In epiſtola ad eundem Julio 1650. p. 554.

Accepi à te pridem, honorandiſſime Præſul, munus egregium, teque uno dignum, Annales ſacrôs veteris Teſtamenti accuratiſſimè digeſtos.

D. JOANNES FELLUS, Epiſcopus *Oxonienſis*, in præfatione ad epiſtolam S. *Barnabæ* : Oxonii 1685.

Hæc poſtquam per plurima ſecula in Bibliothecarum pluteis delituiſſet, reverendiſſimi Uſſerii Armachani *Primatis ſtudio & auſpiciis prelo hoc in loco ſubjiciebatur anno* 1643.

Deinde —— *quæ de opere ipſo dicenda ſuperſunt, ut viri magni memoriæ litem, verba illuſtriſſimi Primatis prædicti, quæ flammas evaſerant, exhibebo.* —— *Quid autem eruditiſſimus* Hiberniæ, *juxta & melioris literaturæ Primas de Epiſtolæ hujus auctore ſenſerit, quanquam non ex dictis liqui-*

dò appareat; indicia tamen ſunt ſatis clara, quæ fidem faciant, propendiſſe eum in hanc ſententiam, ut crederet, opus hoc Scriptori ignoto deberi.

HENRICUS HAMMONDUS in epiſtola ante Diſſertationes quatuor de juribus Epiſcopatus *Londini* 1651. editas.

Alii interim, nec pauci nec contemnendi Theologi ad tutandam Epiſcoporum προςασίαν *operas & Symbolas ſuas contulerunt, ſinguli ſingulis & juſtis voluminibus rem integram exorſi: quibus ut fas erat, reverendiſſimus Archiepiſcopus* Armachanus, Hiberniæ *Primas, ſuis de origine Epiſcoporum & Metropolitarum, & de* Aſia *Proconſulari eruditiſſimis Diatribis, facem prætulit.*

In Diſſertatione ſecunda de S. *Ignatio* cap. 2. pag. 57.

Taceo lubens, quid in hac re reverendiſſimus Primas Armachanus *præſtiterit, & quàm feliciter ille (nec ſine peculiari Dei providentia ſic diſponente) Latinam, licèt barbaram, verſionem,* Voſſiano *Græco exemplari per omnia reſpondentem, eodem ferè tempore (ipſoque ſanguinarii ſeculi, Epiſcopis adeo infenſi, articulo) ex vetuſtiſſimis* Angliæ *codicibus erutam* Oxoniæ *lucem videre juſſerit.*

ABRAHAMUS WHELOCUS in epiſt. dedicatoria, *Bedæ* Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis *Anglorum* præfixa, *Cantabrigiæ* 1644.

Ea (hiſtoriæ Eccleſiaſticæ *Britanno-Saxonum* profeſſio) *mihi deſtinata à viro nobili, nunc non ſine detrimento literarum hac in terris vita defuncto, antiquiſſimæ, dum vixerat, literaturæ & fidei,* D. Henrico Spelmanno, *& (quod me aliàs huic oneri planè imparem plurimùm confirmavit) ſub auſpiciis reverendiſſimi* Armachani, *totius* Hiberniæ *Primatis, qui* Londino *huc ad majora Comitia* Cantabrigiam 1640. *veniens, voluntatem pii & inclyti Senis ——— explicuit, mihique ipſe Præſul ampliſſimus* Saxonica *Evangelia Auditoribus, ex idiomate* Saxonum *antiquo aperienda tunc quidem propoſuit.*

In epiſt. ad Lectorem.

Hiſtoricum opus commentationes hiſtoricas deſiderat has, ſi reverendiſſimi Armachani Britannicarum *Eccleſiarum primordia, (quibus quid addere conari, eſſet* Iliadas, *poſt* Homerum *ſcribere) ad manus habeas, ex illis pete.*

Idem in præfat. in Evangelia *Perſica* cap. VI. S. *Matthæi* ver. 13. *Londini* 1652. qui operi immortuus ſola priora XVIII. capita excuderat.

Quin & cum patriam Gothicam Perſæ *ex parte pro ſua agnoſcant, clauſulam hanc è* Gothicis *à Cl.* Grutero, *ut vir ſummus in Eccleſia, reverendiſſimus* Armachanus, Jacobus Uſſerius, *mihi indicavit, erutam, à grege Chriſti ſub* Ulphila *Epiſcopo circa annum Chriſti plus minus CCC. recitari ſolitam, hîc deſcribere non ſupervacaneum duxi.*

Gu-

GULIELMUS CAVEUS in Scriptorum Ecclesiasticorum Historia literaria: in S. *Chrysostomo.* Lond. 1688. pag. 269. *Præter ea, quæ ad scripta* Chrysostomi *enucleanda hactenus observavimus, cùm plurima incredibili planè diligentia undique collegerit notaveritque ὁ πάνυ* Usserius *in Bibliotheca Theologica MS. placet in Lectoris gratiam pauca inde seligere, & in certa capita distribuere.*

HENRICUS WHARTONUS in præfat. ad *Jacobi Usserii* Historiam dogmaticam controversiæ inter Orthodoxos & Pontificios de scripturis & sacris vernaculis *Londini* 1690. *Norunt quotquot literas meliores colunt; norunt & semidocti, quanta fuerit* Usserii, *& quàm diffusa eruditio, quàm infinita lectio, quanta judicii gravitas. Inter tot certè literaturæ instauratores & orthodoxæ religionis pugiles, quos seculo postremo tulit orbis* Britannicus, *illum præ aliis habemus, quem nobismet ipsis gratulemur, & in re literaria ducem statuamus.*

DRAXUS apud *Eyrium* in epist. ad *Usserium* in Sylloge, epist. XXVIII. pag. 59.

Lumen illud Irlandiæ *& in Academia* Dubliniensi *Professor Regius, Theologus tam πανοπλωμένος, ut sive scripta sive disputationem requiras idoneus est, qui cum tota Papistarum natione concertet.*

D. JOANNES MARSHAMUS in προπυλαίῳ ad Monasticon Anglicanum. *Londini.* Anno 1655. & recusum Anno 1682.

Sed quid ego spicilegium post uberrimam messem? De Britannicarum *Ecclesiarum primordiis usque ad* Augustini *missionem, non ita pridem, summa cum laude, scripsit* Jacobus Usserius, *Archiepiscopus* Armachanus, *vir ob eruditionis immensitatem, morumque sanctitatem toti orbi venerandissimus, ob benevolentiam mihi colendissimus.*

JOANNES SELDENUS in Prolegomenis ad Marmorum Arundellianorum Inscriptiones. *Londini* 1628.

Codicem, qui hæc nobis suppeditavit, Samaritanum, *magnis impensis ante quadriennium aut circiter ex Oriente sibi comparavit reverendissimus Antistes,* Jacobus Usserius, *Archiepiscopus* Armachanus, *vir summa pietate, judicio singulari, usque ad miraculum doctus, & literis severioribus promovendis natus. Mecum exemplar, quod vetustius est, & charactere* Samaritano, *scilicet vetustissimo, &* Ebræis *in usu ante* Esdræ *tempora, descriptum, pro humanitate sua, cui plurimùm me debere semper agnosco, in* Anglia *circa id tempus communicavit. In* Hiberniam *secum postmodum transvexit, priusquam iis, quæ volui inde exscribere, adversaria*

mea

mea ditassem. Literis igitur nuper rogatus, eas capitum V. & X. Geneseos *partes, quæ Patriarcharum tempora designant, ex eodem ad me ex* Hibernia *transmisit exscriptas, seu potius accuratissimè depictas.*

JOANNES GRAVIUS, Astronomiæ in Academia *Oxoniensi* Professor *Savilianus* Londini MDCL. 4°. *reverendissimo Præsuli,* Jacobo Usserio, *Archiepiscopo* Armachano, *pietate, doctrina, cæterisque animi virtutibus maximè conspicuo, binas* Abulfedæ *tabulas, unam* Chorasmi, *alteram* Mawaralnahræ, *summa observantia D. D.*

In Epistola ad D. *GeorgiumEntum* ante D. *Joannis Bainbridgii* Canicularia, ab illo edita. *Oxoniæ* 1648. 8°.

Eruditos hos, vir doctissime, de anno Caniculari commentarios scripsit non ita pridem Joannes Bainbridgius, *suasu ac impulsu reverendissimi Archiepiscopi* Armachani. ——— *Ne autem viri eruditi fœtus unà cum Parente exspiraret, idem reverendissimus Antistes me convenit, rogans efflagitansque, ut id negotii susciperem, Parui non invitus, tum, Præsulis undiquaque doctissimi auctoritate commotus, tum studio memoriam Viri mihi, dum vixit, amicissimi, conservandi adductus.*

D. HENRICUS SPELMANNUS in præf. ad Concilia Britannica. *Londini.* 1639.

Claros multos Episcopos (fautores hujus operis) *intelligo me dicere: reverendissimos in primis tres Metropolitas, (liceat eos omni cum honore & humilitate nominasse) D. D.* Georgium & Gulielmum Cantuarienses, *atque D.* Jacobum Armachanum.

In notis ad Synodum aliam S. *Patricii* pag. 59.

Secundam hanc S. Patricii *Synodum ex* Andegavensi *Bibliotheca transcriptam, ad reverendissimum Patrem, D.* Jacobum Armachanum *Archiepiscopum, Primatem* Hiberniæ, *misit aliquando* Jacobus Sirmondus: *& eandemmihi Præsul idem, eruditione & pietate spectatissimus,* 1 Aprilis. 1628.

D. ROGERUS TWISDEN in præf. ad Historiæ Anglicanæ scriptores antiquos: *Londini* 1652. de *Ailredi* Scriptis ——— *quod & dignissimo* Armachano *debemus, in quo cum incredibili doctrina & rara purioris antiquitatis cognitione, quam*

norunt
Et Tagus & Ganges, forsan & Antipodes,

morum eximius candor, & in instruendo imperitiores mira suavitas, seria quadam & Episcopali mixta gravitate, certare dignoscuntur: à quo non parum me in hoc opere provehendo adjutum profiteor, utpote qui tuto hærentem sæpiùs extraxit, & deviantem in viam reduxit. GI-

GULIELMUS SOMNERUS in præfatione ad Dictionarium Saxonicum *Oxonii* 1659. sect. 6.

Hujus autem generis liber ille Medicus in Bibliotheca quondam Regia, Paraphasis etiam Saxonica, *cujus usum reverendissimo totius* Hiberniæ *Primati*, Jacobo Usserio, *Archiepiscopo* Armachano, *viro quidem incomparabili & seculorum omnium memoria dignissimo, me debere gratus fateor.*

D. JACOBUS WARÆUS, Eques Auratus in Antiquitatibus *Hibernicis : Londini* 1654. cap. XV. pag. 67.

De hac re (i.e. de Academiis sive scholis insignioribus Hiberniæ) *qui plura scire avet, consulat profundæ eruditionis virum, D.* Jacobum Usserium Armachanum *in opere suo eximio, de* Britannicarum *Ecclesiarum primordiis.*

In præfatione ad S. *Patricii* opuscula. *Londini* 1656.

Librum ejus (i. e. de tribus Habitaculis) *hactenus ineditum mihi communicavit D.* Jacobus Usserius, *nuper Archiepiscopus* Armachanus, *vir ob eruditionem cum moribus suavissimis conjunctam celeberrimus. Ejus suasu, & ex illius bibliotheca instructissima, nec non è nobili codicum MSS. thesauro* Cottoniano, *& aliis, in annotationibus nostris passim citatis, Bibliothecis, conquisitis subsidiis, hoc pensum aggressus sum, eo fine, ut bono publico inserviat, cui quidem nostram in ea parte industriam prodesse is olim existimabat.*

In annotationibus p. 137.

Atque hæc hactenus —— *quorum plurima è* Brittannicarum *Ecclesiarum Antiquitatibus à D.* Jacobo Usserio, *nuper Archiepiscopo* Armachano *editis Anno* 1639. *me hausisse libens agnosco.*

In notis ad Synodum S. *Patricii* pag. 116.

Canones hujusmodi debemus apographo ex antiquo codice MS. Andegavensi *descripto, quod jam olim ad D.* Jacobum Usserium, *nuper* Armachanum *Archiepiscopum*, è Gallia *misit doctissimus* Jacobus Sirmondus.

In notis ad alios novem canones S. *Patricio* adscriptos. pag. 121.

Quintum & sextum edidit jam pridem doctissimus Jacobus Usserius, *nuper Archiepiscopus* Armachanus.

In præfat. ad librum de Scriptoribus *Hiberniæ. Dublinii.* 1639.

Ex his, ut de MSS. musei mei taceam, plurimos suppeditavit mihi illustrissimus Præsul, Jacobus Usserius, *Archiepiscopus* Armachanus.

Idem in libro de Præsulibus Hiberniæ, pag. 29.

Jacobus Usserius &c. *vir propter exquisitam eruditionem, facundiam,*

vitæ sanctimoniam , moresque humanissimos , meritò celeberrimus.

ARTHURUS DUCKIUS, LL. D. de usu & auctoritate juris civilis *Romanorum*, *Londini* 1679. lib. 2. cap. 8.

Constantinum *magnum fuisse in* Britannia *ex* Helena *matre* Britanna *natum*, *constanter asserunt*, *non soli Historiæ nostræ Scriptores*, *sed & exteri*; *idemque contra* Julium Firmicum *&* Justum Lipsium *strenuè defendit reverendissimus* Jacobus Usserius Armachanus, *qui suo merito ob insignem literarum omnium scientiam inter* Britanniæ *nostræ ornamenta annumeran-*

FRANCISCUS TAYLERUS in Epistola dedicatoria ad D. *Usserium* ante Capitula Patrum, Hebraicè & Latinè edita, *Londini*, 1651. 4o. *Libellum hunc ut claritatis tuæ patrocinio committerem*, *multa persuaserunt. Insignis tua eruditio per totum orbem Christianum divulgata*, *pietas egregia*, *ubique terrarum celebrata*, *benevolentia in me eximia*, *per plurimos annos continuata. In libro hoc transferendo*, *si opera mea tibi placeat*, *aliis prosit*, *mercedem me satis amplam recepisse libens lubensque profitebor. Interim Deus optimus maximus te*, *literaturæ ornamentum peculiare*, *in Ecclesiæ emolumentum singulare diutissimè servet incolumem.*

ARNOLDUS BOOTIUS in calce Epistolæ ad D. *Usserium Armachanum*, *Parisiis* editæ 1650.

Ut scias, *Amice Lector*, *quàm vera sint*, *quæ paragrapho hujus Epistolæ duodecimo memoravi*, *de D.* Armachani *mente super veritate Hebraica*, *& ut ibi constet*, *quàm diversa ille sentiat à* Capello *in ea controversia*, *quam hîc contra ejus Criticam agitavi*, *ac quantoperè illi displiceat improbus istius viri conatus*, *varias Hebraici textus lectiones ex LXX Interpretum discrepantiis atque ex codice Samaritano procudentis : visum est hîc attexere litteras*, *quibus venerabilis ille Præsul*, *non magis eximiâ pietate morumque sanctitate & Episcopalis muneris sedula executione*, *verbique Divini annuntiatione indefessa*, *quàm omnigenæ ac reconditæ eruditionis laude*, *linguarumque Orientalium peritia planè singulari inclytus*, *ad istam meam contra* Capellum *epistolam respondit*, *ac quibus eam publico donandi auctor mihi ac impulsor fuit.*

In appendice ad *Buxtorfium*. ib. p. 97.

Et quomodo in me sibi temperasset, *quum in ipsum Præsulem* Armachanum, *illud venerabile toti* Europæ *caput*, *& tot tamque eximiis dotibus ac virtutibus conspicuum*, *haud obscurè incurrat.*

p. 98. *Quum* Capellum, *medullitus ureret*, *profanam ipsius innovationem damnari à tanto talique viro*, *uti omni virtutum genere*, *ac verâ sapien-*

tia præfulgenti, ita in cunctis tum Theologiæ, tum reconditioris literaturæ partibus, inque linguis Orientalibus onsummatissimo.

Hugo Grotius in prolegomenis p. 60. ad Historiam *Gothorum* &c. *Amstelod.* 1655.

——— *Archiepiscopus* Hiberniæ, Usscherius, *magnæ diligentiæ judiciique vir.*

Henricus Norisius Cardinalis, in *Cenotaph. Pisan.* Dissert. 11. cap. 5. p. 131. *Venetiis* 1681.

Usserius *in rebus Chronologicis summa cum laude versatus.*

——— De *Epochis Syro-Macedonum.* Dissertatione prima cap. 2. editionis *Lipsiensis* 1696. p. 21.

Proponendum est diagramma anni Macedonum Asianorum, *quod omnium primus*, Jacobus Usserius, *præformavit*, *à quo* Langius Ricciolius, *aliique idem exscripserunt.*

Henricus Valesius in epistola ad D. *Usserium* Decembre 1654. *Parisiis* data in *Sylloge* epist. 294. pag. 613.

——— *Ac primum ago gratias, quantas possum maximas, ob illud literarium munus* (Annales Veteris Testamenti) *quo me honorandum esse censuisti. Sunt quidem omnes libri tui eruditissimi & accuratissimi: Sed hic præ cæteris abundè testatur, quantus sis in omni genere doctrina. Atque ut ejus lectione multùm me profecisse ingenuè fateor, ita etiam ex secunda parte ejusdem operis, quam à te editam esse nuper accepi, spero non mediocrem fructum me esse capturum.*

In præfatione ad *Eusebii* Historiam Ecclesiasticam. *Paris.* 1659.

Tertius codex fuit Henrici Savilii, *viri doctissimi, ad me missus ex* Anglia, *à* Jacobo Usserio Armachano. *Nam cùm in* Usserii *notis ad martyrium B.* Polycarpi *manuscriptum* Eusebianæ *Historiæ codicem ex Bibliotheca* Saviliana *laudari animadvertissem, eumque codicem optimæ notæ esse, ex aliquot locis, ab* Usserio *prolatis, deprehendissem, postulavi ab eo per literas, ut varias ejus codicis lectiones (integrum enim ab eo collatum esse existimabam) ad me transmitteret. Ille verò codicem quidem ipsum, in charta scriptum bombycina, Bibliothecæ* Oxoniensi, *à* Savilio *donatum fuisse mihi rescripsit. Cæterum editionem* Roberti Stephani *statim ad me misit, in cujus margine* Savilius *emendationes ex suo illo manuscripto codice depromptas adnotaverat. Quantùm tamen conjicere potui, non omnes scripti codicis lectiones ad latus editionis illius apposuit* Savilius, *sed eas tantùm, quas bonas certasque esse exis-*

 ti-

timabat. Quædam enim lectiones ab Usserio *è scripto illo codice proferuntur, quas à* Savilio *prætermissas esse postea deprehendi. Præterea idem* Savilius *ad oram illius editionis multas adscripsit emendationes ex codice* Joannis Christophorsoni, *quem scilicet* Christophorsonus *cum aliquot manuscriptis exemplaribus contulerat.*

GERARDUS JOANNES VOSSIUS, de Scientiis Mathematicis cap. 66. sect. 16. p. 391. 392.

A. 1648. Jacobus Usserius, *Archiepiscopus* Armachanus, *& totius* Hiberniæ *Primas, de* Macedonum *&* Asianorum *anno solari dissertationem edebat, cum* Græcorum *Astronomorum parapegmate, ad* Macedonici *&* Juliani *anni rationes accommodato. Quo de viro rerum divinarum humanarumque peritissimo, nihil possim dicere tam sublime, quin ejus id virtus superet.*

P. 446. in addendis.

Priusquam verò abeam à Ptolemæo, *aliquid addam de tot parapegmatis, quæ tribuunt* Ptolemæo. *Faciam verò id verbis* Jacobi Usserii, *Archiepiscopi* Armachani, *&* Hiberniæ *Primatis, viri vastæ eruditionis, nec sine laude nominandi.*

Idem in libro *de vitiis Sermonis* lib. VI. cap. 10. pag. 44. loquens de *Thoma Dempstero,* qui pro *Scythici* apud *Martialem,* legit *Scotici,* antepenultima syllaba producta:

Atque hoc etiam observatum reverendissimo Jacobo Usserio, Armachano *Archiepiscopo, & universæ* Hiberniæ *Primati, in laudatissimo opere* Antiquitatum Britannicarum, *cujus ego in re majori meminisse malim, quàm iis, quæ ad pulverem pertinent Grammaticalem: sed enim & isthoc occasione meliori non eo minus fiet; summa enim summi Viri, & undecunque doctissimi, merita de Ecclesia & tota Rep. literaria, nunquam sinent, ut non æternum ab omnibus literarum amantibus memoria grata celebretur.*

In epistola ad D. *Usserium* p. 529.

Accepi Dissertationem tuam de vetere Romanæ Ecclesiæ Symbolo, sanè eruditam: quam cum iis, quæ summo bono publico adtexuisti, vocare possumus ἀγαθῶν ἀγαθίδας. *Quod verò illa nomini meo inscripseris, nimium quantum obstrinxisti: Nam quantillus ego sum, qui tanto à viro eximium hoc beneficium accipio? Equidem gaudeo, gratiasque ago immortales.*

ISAACUS VOSSIUS, in epistola ad D. *Usserium, Holmiæ* scripta Octobre 1650. in Sylloge pag. 556.

Si

Si non planè ignores eruditionem & magnitudinem Christinæ, *dubitare non possis, vir reverendissime, opus tuum Chronologicum longè ei fuisse gratissimum. Bidui tantum effluxit spatium, quod ad manus ejus pervenerit: plurimum verò temporis effluxit spatium, ut existimo, ex quo nullum ei tam charum contigit munus. Placuit ei supra modum, cum ipsius operis ordo & œconomia, tum etiam illud, quod res* Ægyptiacas *&* Asiaticas, *à nemine hactenus in unum redactas, diligenter adeo & copiosè tradideris.* ——— *Legit illa non sine maxima voluptate Acta illa de* Polycarpo, *quæ* Ignatianis *tuis adfixisti. Nunc verò, quod alia ejus generis plura à te exspectet, facit Bibliotheca tua recepta, quam flammis esse absumptam constans jam olim ad nos detulerat rumor. Multùm itaque & tibi & literis gratulatur, quod tam insignis thesaurus salvus ad te sit reversus.*

——— In notis ad *Barnabæ* Apostoli Epistolam Catholicam *Londini* 1680. p. 307.

Dum Angliam *lustro, alia sese obtulit occasio, qua scriptum illud, quod jam diu lucem merebatur, tandem aliquando divulgaretur. Parabat tum novam* Ignatii *editionem reverendissimus* Hiberniæ *Primas*, Usserius Armachanus. *Illi itaque postulanti, & offerenti, ut una cum* Ignatianis *hæc quoque* Barnabæ *excuderetur Epistola, non tantum libenter id concessi, sed etiam maximoperè gavisus sum, in illas manus incidere antiquissimum istud monumentum, à quibus immensum quantum splendoris mutuare sibi posset. Et nisi ingens isthoc incendium, quod non exiguam partem Urbis* Oxoniensis *vastavit, omnia quoque exemplaria absumpsisset, pulcherrimam ejus Auctoris editionem jam diu habuissemus.*

FRANCISCUS JUNIUS in observationibus ad *Willerami* Abbatis Francicam paraphrasin *Cantici Canticorum* Amstelod. 1655. pag. 248.

——— *Initium, item origo, h. e. illud ex quo aliæ res ortum trahunt. Priore modo accipitur in illa* Geneseos *ac præcipuarum V. Testamenti historiarum paraphrasi poetica, cujus mihi copiam benignè prorsus fecit vir maximus,* Jacobus Usserius, *Archiepiscopus* Armachanus, *& totius* Hiberniæ *Primas.*

Idem in Gothico, Runico, Anglo-Saxonico, aliisque Alphabetis, quæ Gothico Glossario præmisit pag. 14.

*Injecta interim Commentarioli hujus (*i. e. de literis & lingua *Getarum* sive *Gothorum*, quem edidit *Bonaventura Vulcanius* Lugduni Batavorum 1597.) *mentione, opportunè quoque venit in mentem ejus epistolæ, quam super Auctore præfati opusculi, pluribusque aliis rebus huc spectantibus, olim ad me dedit magnus ille ac multæ lectionis Antistes,* Jacobus Usserius,

ſcrius, *Archiepiſcopus* Armachanus, *totiuſque* Hiberniæ *Primas.*

Idem in præfatione ad paraphraſin *Geneſeos* Saxonicè *Amſtel.* 1655.

Supervacaneum eſſet, Lector benevole, pluribus verbis hoc in loco repetere, quæ non ita pridem de Paraphraſeos hujus Auctore attigi pag. 248. *obſervationum noſtrarum in* Willeramum, *ubiquoque præclarum hunc reconditæ antiquitatis theſaurum acceptum fero ſummo Præſuli, & nunquam non infra merita ſua laudato,* Jacobo Uſſerio, *Archiepiſcopo* Armachano, *& totius* Hiberniæ *Primati.*

CLAUDIUS SARRAVIUS in epiſtola ad D. *Uſſerium* Octobre 1647. pag. 521.

Dudum tibi obſtrictum pro honorifica in Ignatio *nominis mei mentione, novo rurſus beneficio devincire voluiſti. Dono enim tuo accepi eximiam tuam Diatribam de Symbolis veteris Eccleſiæ. Pro tuis iſtis erga me meritis debitam rependo gratiarum actionem. Magna cum voluptate, nec ſine fructu legi, poſtrema hæc tua opuſcula, in quibus igneum ingenii vigorem & eruditionem reconditam, abſtruſiſſima quæque rimantem, & bono publico eruentem, ex animi ſententia dico, ſum admiratus.*

FRIDERICUS SPANHEMIUS in epiſtola ad 3. partem *Dubiorum Evangelicorum* Genevæ 1639.

——— *Ingentes tuæ virtutes, ſumme* Uſſeri, *non veſtro tantum orbi notæ ſunt, ſed & noſtro, & ubicunque pietati ſuum decus, eruditioni ſuum pretium conſtat. Sacrum ſanè munus illud, ad quod divina bonitas te evexit, per ſe magnum eſt & ſplendidum, ſed cui major à te dignitas, accedit. Nec cum ſede* Armachana *unquam felicius actum, quàm ex quo tu illam omnium applauſu occupas, & Eccleſiaſticæ rei in ampliſſimo regno præes. Non* Hibernorum *hoc tantum &* Britannorum *veſtrorum judicium eſt, ſed bonorum omnium, qui eximias illas virtutes tuas in te ſuſpiciunt. Victura eruditionis tuæ monumenta haud quaquam intra* Hiberniæ *veſtræ littora coercentur, ſed magna cum nominis tui gloria, ubique terrarum teruntur. Quàm eruditè & ſolidè Orthodoxæ veritatis antiquitatem, &* Romæ *ſequioris novitatem contra perſonatum quendam Emiſſarium aſſerueris, ne illa quidem Societas non ſentit, quæ te, omnia alia cogitantem, in eriſticam illam arenam temerè pertraxit. Theſaurum antiquitatis & penum uberem eruditionis priſcæ vident, qui opus tuum vident. Nec ignorare voluiſti orbem Chriſtianum, quàm parum priſci* Hiberni *&* Britones *veſtri ſe abjecerint coram* Vaticana *ſede, immò quàm alieni fuerint à novitia illa Theologia, quam pro veteri obtrudunt*

dunt scrutorum Gibeoniticorum *institores & propolæ. Quod tam apertis documentis à te probatum constabilitumque, immo iis etiam testibus, quibus ne* Romæ *quidem fides derogari potest, ut contra niti, non nisi illorum sit, qui prorsus depuduere. Quantam insuper magno tuo merito laudem consequutus sis in juramenti fidelitatis æquitate* Hibernis *persuadenda, ne serenissimus quidem Rex* Jacobus, *cujus regii spiritus & erudita sapientia orbi nota, ignorari voluit, quem ipsum fidei & prudentiæ tuæ præconem habuisti.*

Et quamvis publicæ illæ curæ, quæ amplissimo muneri tuo annexa sunt, totum sibi hominem vindicent, & vastissimum etiam pectus implere possint; ingens ille tamen & sublimis animus tuus sibi inter negotia ipsa otium facit, sed otium eruditum, & cujus fructus ultra Oceanum vestrum porrigitur. Testes hujus rei fœtus illi tui eximii, Goteschalci *& Prædestinatianæ controversiæ Historia, ut & veterum Epistolarum* Hibernicarum *Sylloge, & alia id genus scripta tua, quæ summa cum cura ex antiquitate eruta, multa etiam* ἀνέκδοτα *prius, à blattarum & tinearum, quo pulverabantur, imperio, orbi Christiano per te vindicata passim leguntur, nec eruditionis tantum tuæ monumenta sunt, sed & judicii & pietatis. Et sanè eo ipso laudi tuæ non exigua fit accessio, quòd illa demum tibi eruditio probetur, quæ cum pietate conjuncta est, & cujus fructus ad illius gloriam pertinet, cui omnis nostra debetur Bibliothecam tuam Theologicam, & veterum Scriptorum Ecclesiasticorum Criticum, omnes antiquitatis genuinæ studiosi à subactissimo judicio tuo summo cum desiderio exspectant.*

Qua vero tu integritate sublime illud munus tuum sustineas, quo zelo, qua vigilantia, in amplissimi gregis tuæ fidei commissi salutem incumbas, qua assiduitate omnes fidi Episcopi partes exequaris, non Armachana *tantùm Diœcesis novit, & reliquæ tuis curis obnoxiæ, sed & tota* Britannia *vestra, immo & illi, qui toto Oceano à vobis disjunguntur. Ea certè pietatis tuæ, ea eruditionis apud nos est existimatio, ut* Usserii *nomen pietatis nobis & virtutis nomen sit, quibus fama constans frequenter ingerit tot ingentes illas dotes, quibus te Deus ad tantum munus instruxit. Et quamvis summa cum laude, voce doceas & calamo, plus tamen exemplo doces inter illos, qui in vitam tuam & integerrimos illos mores tuos quotidie intuentur. Vident illi in te non anxiam, non affectatam pietatem, sed gravem & seriam, & quæ in illum solum fertur, cui soli debetur. Vident raram humilitatem, per quam è fastigio tuo descendis, nec quicquam infra dignitatem tuam esse existimas, quod ad promovendum Dei regnum facit.*

Vi-

Vident charitatem & summam in egenos & extorres liberalitatem, quâ in sacros usus confers, quæ sacris usibus jam olim destinata fuere. Ædes tuæ eruditorum collegium sunt, vita sancta, mores inculpati, oculi vigiles, curæ publicæ, animus cœlestis, & qui unum Deum spirat, unum Deum loquitur. Bibliotheca tua non tam tua, quam orbis literati Bibliotheca est, quæ à te ingenti ære instructa, omnibus in publica commoda patet, & eruditorum hominum usibus prostat, à quorum candore tuus candor publicam commendationem jam pridem impetravit. Spirans ista veri Episcopi imago te merito Hibernis *tuis pretiosum*, Britannis *venerabilem, cæteris omnibus admirabilem facit.*

Non mirum itaque foret, vel has causas solas satis mihi fiduciæ addere, ut ad te accedam, & publicè profitear, quanta Genevæ *nostræ nominis tui sit claritudo, quantus apud nostrates honor, quanta apud me privatim veneratio. Sed novum mihi argumentum tui compellandi humanissimæ tuæ literæ fecere, quibus ex ima* Hibernia *mihi testari voluisti*, Dubiorum Evangelicorum *partem primam, non visam tibi duntaxat, sed & accuratissimo judicio tuo probatam, cœptique operis continuationem à te avidè exspectari. Laudationes, quas in primum istum conatum pro tua comitate congessisti, tuæ bonitati in solidum debentur. Quàm impensè verò honorifico tuo suffragio, quàm singulari candore, quàm affectu delectatus fuerim, quàm excitatus in instituto meo persequendo, publico documento constare volui.*

LUDOVICUS DE DIEU in præfatione ad Commentarium in IV. Evangelia *Lugd. Bat.* 1631. loquens de edendo in IV. Evangelia, præsertim Syriacè versa commentario:

Quo in instituto paucis post septimanis factus fui confirmatior, quum earundem illarum, quas dixi, Epistolarum, *simul &* Apocalypseos *exemplar aliud MS. elegantissimo charactere Syro exaratum, addito etiam divino Beati* Ephremi *tractatu de amore sapientiæ, ab ornatissimo, doctissimo, & æterna memoria digno Præsule,* Jacobo Usserio, *Archiepiscopo* Armachano, *qui & ante biennium me* Pentateucho Samaritano *beaverat, ex* Hibernia *allatum fuit.*

——— Ad S. *Matthæi* cap. XIX. v. 5.

Neque hîc tantum, sed & in aliis plurimis Pentateuchi *locis τῶν LXX. interpretationem ad* Samaritanum *magis, quàm* Hebræum, *exemplar accedere, alias fortasse, si vitam Deus otiumque concesserit, beneficio reverendissimi, amplissimi, ingenio, virtute, eruditione cultissimi Præsulis,*

Ja-

Jacobi Usserii, *Archiepiscopi* Armachani, *à cujus liberalitate exemplar* Samaritanum *penes me habeo, ostendere dabitur.*

BERTIUS in Geographicis Tabulis *Amstelodami* 1616.

——— *Quam quum ista scriberemus, ornabat* Jacobus Usserius, *Theologus, eruditione & pietate & scriptis in primis clarus: ei patria* Dublinum.

MORANEZIUS, in Anti-Jansenio suo:

Non ipse primus excogitavit, sed à Calvinistis *accepit, præcipuèque à* Jacobo Usserio, *insigni* Calvinista, Hiberno, *qui anno* 1631. *librum edidit, inscriptum,* Gotteschalci *&c. neque sensum duntaxat, sed verba etiam ferè ipsa transcripsit* Jansenius; *neque tamen, ut æquum erat, ullam ejus mentionem facere dignatus est. Disp.* XI. § I.

ALEXANDER MORUS, dedicat D. *Usserio* Orationem suam, cui titulus *Calvinus, Genevæ* habitam 1648. Epistolam in Lectoris *Usseriani* nominis studiosissimi gratiam hîc exscribo.

Diu quæsitum inveni tandem Patronum Calvino *dignum, Reverendissime Vir Dei, nec diu quæsitum inveni tamen* ἈΝΤΊΔΩΡΟΝ *te non indignum, si materiam spectas, non industriam. Nec tam inveni, quàm reperi. Quod enim absque divina quadam virgula contigisse non equidem putaverim, quo die proditura erat in lucem publicam hæc mea, qua* Calvini *laudes ac vindicias complexus sum, Oratio, illo ipso die tuis me literis beâsti summa humanitate conditis, &* Ignatiana *à te edita, nisi libri moles obstitisset, eodem tempore missurum te fuisse significasti, ac leviculam, quæ tua est modestia, æstimatione meâ prorsus auream, de veteris Ecclesiæ Symbolis, ne prorsus* ἈΣΎΜΒΟΛΟΣ, *ut tu scitè loqueris, ad nos scilicet accederes, Diatribam literis tuis, Diatribæ Iconem tuam comitem adjunxisti. Nempe nos* Epirotæ, *qui nec faciem tuam nec te loquentem (nam sic quoque meliùs te videndum præbes) vidimus unquam, ne desideremus expressissimam effigiem animi tui, calamus tuus effecit, ne dignissimam ideam oris tui & instar, effecit cœlum. Ego certè, qui te seculi nostri* Athanasium *vocare soleo,* ΠΕΖΌΝ ΤΟΙ͂Σ ΤΑΠΕΙΝΟΤΈΡΟΙΣ, ΥΨΗΛΌΤΕΡΟΝ ΤΟΙ͂Σ ΜΕΤΕΩΡΟΤΈΡΟΙΣ, ΦΙΛΌΞΕΝΟΝ, ἹΚΈΣΙΟΝ, ἈΠΟΤΡΌΠΑΙΟΝ, *sic de illo veteres, nos de te loquimur, qui juxta cum illo duorum admirabilium lapidum naturam imitaris, & percutientibus Adamas, dissidentibus Magnes occurris:* ΤΟΙ͂Σ ΠΑΊΟΥΣΙΝ ἈΔΆΜΑΣ, ΤΟΙ͂Σ ΔΈ ΕΤΑΣΙΆΖΟΥΣΙ ΜΑΓΝΗ͂ΤΙΣ; *faciam id ipsum paulò libentius, posteaquam te novi* ὙΨΗΛΟΝ ΤΟΙ͂Σ ἘΡΓΟΙΣ, ΤΑΠΕΙΝῸΝ ΔΈ ΤΩ͂ ΦΡΟΝΉΜΑΤΙ, ΚΑΊ ΤῊΝ ΜῈΝ ἈΡΕΤῊΝ ἈΠΡΌΣΙΤΟΝ,

ΤΗ'Ν Ε'ΝΤΥΧΙ'ΑΝ ΔΕ' ΚΑΙ' ΛΙ'ΑΝ ΕΥ'ΠΡΟ'ΣΙΤΟΝ: *ac denique (liceat hoc enim cum cæteris encomium , quod* Nazianzenus *tribuit* Athanaſio, *tibi reddere ,* Α'ΓΓΕΛΙΚΟ'Ν ΤΟ' ΕΙ'ΔΟΣ , Α'ΓΓΕΛΙΚΩ'ΤΕΡΟΝ ΤΗ'Ν ΔΙΑ'ΝΟΙΑΝ: *Sed quid rependam ? Etſi nec tua ſors deſiderat redhoſtiendi vicem , nec mea ſuppeditat remunerandi facultatem. Accipe tamen obſervantiæ in te meæ Symbolum , ſed benigno & qualem tua præfert vultu , à me delineatam imaginem* Calvini , *quæ , niſi fallor , identidem oſtendet tibi te. Quas enim laudes ille meruit , cum apicibus veſtris prope major libenter carendo exſtitit , pariter ii merentur , qui quo celſiori honoris faſtigio ſupra cæteros mortales eminent , eo majori virtutum beneficio Eccleſiæ commodant , & Solis inſtar lucent , ut proſint. Neque verò ſummis dignitatibus ad privatas utilitates aut ſeculi typhum abutuntur , nec dominationem in Chriſti gregem uſurpant , quod* Petrus *interdixit ,* Petrus *ille , cujus intereà Succeſſores profitentur , qui doctrinam reſpuunt.* Uſſerius *profectò adeò nihil tale molitur , ut aurea Eccleſiæ tempora nobis referat , nec infra ſe quicquam putet , quod ad ædificationem fidelium , quibus Angeli miniſtrant & Archangeli , pertineat. Sic eſt , Vir maxime : Quacunque via nobis occurris ingens , nunquam tamen ingentior , quàm cùm ex illa , in qua te Deus collocavit , ſublimi ſpecula deſcendis ad Paſtoritiæ curæ laborioſa munia , ut propiùs afflictis opem feras , & commodiùs innaſcentem agro Domini horrendam filicem ac infelix lolium avellas. Non te majorem unquam ipſa ſedes* Armachana *vidit rebus florentibus , quam nunc* Londinum *in mediis ærumnis , quas inſularum loco habes. Tanti penè fuit ſua Præſulibus decora & opes adimi , ut nobis hoc æquabilis in utraque ſorte animi ſpecimen proderes. Multò minus debes dignitatis tuæ culmini , quam tua dignitas virtutum tuarum cœleſtium ſplendori. Sed inter omnes virtutes tuas iſta præcipuè micat animi moderatio , dicam , an magnitudo , quà dum te nimio plus demittis , longè altiùs aſſurgis , quam faſtu & pompâ tot alii toto paſſim orbe.*

Quos tulit ad ſcenam ventoſo gloria curru.

Multùm profectò Eccleſiæ dederas , quamvis nihil ei dediſſes præter exemplum. Quamvis nec viro Apoſtolico dignarum concionum frequentia , nec ſcriptorum non æſtimanda utilitate cis & ultra Oceanum nobis & Poſteris profuiſſes ; quamvis nec errorum novitatem , ac veritatis antiquitatem fortiter aſſeruiſſes, nec tot veteris Eccleſiæ theſauros feliciſſimè

eruiſſes

eruisses industria; quamvis nec opus illud idiomate patrio dedisses, nuper à nobis avidè lustratum, quo Theologiæ Summam, sed quàm illustri brevitate, quàm nervosa simplicitate! complexus es; quamvis nec tuum pectus foret Bibliotheca spirans, nec Bibliotheca tua Museum obambulans, ut vetus dictum detorqueam: quidni enim obambulat, cujus pretiosa supellex tam sæpe mare tranat, & eruditis totius orbis Europæi *veteris ævi memorias, & Orientis opes tam effusè dilargitur, & œcumenica suo quodam jure dici mereatur? Mirari tamen oporteret, ut nihil esset in te aliud, extremam in supremo dignitatis & eruditionis fastigio modestiam. Nam cùm hæ duæ res, licèt singulæ, licèt modicæ, sui plenos & vesanos homines reddere soleant, dignitas & eruditio, meritò stupemus in te felici nexu copulatos atque ad summum perductas nihil ex illa divina tua virtute delibare: humilitatem dico, quæ, tametsi repugnante apud Latinos vocabulo, virtutum omnium apud Christianos altissima est; sed cùm hæc ipsa virtus plura dicere nos vetat: laudes enim spernit, quibus non est ullum aliis acroama jucundius: tum epistolæ modus tuas non capit. Voto finienda præfatio est. Deus immortalis Pater Domini nostri* Jesu Christi *Ecclesiæ suæ laboranti velut è cœli machina opportuno tempore succurrat. Insulis vestris Fortunatarum elogium & Alcyonia reddat, adeoque te perdiù rebus afflictis grande solatium interesse patiatur. Sera sit, & nostris demum nota nepotibus, dies, quæ cœlo tradat, quo mundus non est dignus,* Usserium. *Hic semper sit* Britanniæ, *quod* Augustinus Hipponi, *nec illa unquam, sicut hæc olim, Præsulem ademptum sentiat. Vale, maximum* Britanniæ *Decus, & à nobis oblatum non illibenter suscipe* Genevæ *Decus maximum. E museo meo. III. Non. Jul. An. vulgaris Æræ Christianæ* MDCXLVIII.

Auctor Vindiciarum *Hiberniæ* adversus *Dempsterum Scotum:*

Quod si adversæ religionis homines inserere voluissem, verè affirmare possem, quod Usserium *alterum nunquam viderit* Scotia: *cujus utinam sublime ingenium atque humanissimos mores infausta inter Sectarios educatio novercata non fuisset.*

V I T A

reverendissimi & eruditissimi Viri,

JOANNIS COSINI,

Episcopi Dunelmensis:

S C R I P T O R E

THOMA SMITHO,

S. Theologiæ Doctore & Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

VITA JOANNIS COSINI

Episcopi Dunelmensis.

JOANNES COSINUS in lucem editus erat tricesimò die Novembris, memoriæ S. *Andreæ* Apostoli sacro, anno divini Verbi incarnati MDXCV. *Norwici* præcipuæ *Norfolciæ* urbis, quæ licèt inter celebriores *Angliæ* civitates ob ædificiorum elegantiam, civiumque copiam, industriam, & opulentiam merito recenseatur, maximam tamen sui à sede Episcopali, ante sexcentos annos & ultra, illuc translata, decoris partem derivat. Patrem habuit *Ægidium Cosinum*, melioris notæ civem, & ob lautiorem fortunam, egregiam probitatem, candidosque mores apud suos valdè celebrem: matrem verò *Elisabetham Remington*, ex antiqua nobilique familiâ oriundam; utrosque religiosos doctrinæ rituumque Ecclesiæ *Anglicanæ* cultores, ut inde àb ipsa pueritia fidem istam verè Christianam & Catholicam profiteri, sacrisque Ecclesiæ *Anglicanæ* institutis, quæ posteà contra Pontificios Puritanosque sapienti zelo & imperterrito animo strenuè tutatus est, assuefieri didicerit. Primogenitus hic dilectus filius illorum curâ rudimentis Grammaticæ, aliarumque artium institutionibus, quibus ætas puerilis imbui solet in schola publica istius civitatis probè perceptis, ita ut altioribus disciplinis capessendis, præ bonâ indole, ingenio, & industria, optimis futuri in literis progressûs indiciis & quæ magna de tantæ spei juvene præsagiebant, omninò (a) par haberetur; desinente ætatis anno decimo quarto *Cantabrigiam* alterum *Angliæ* lumen, & fœcundissimam ingeniorum omnigenæque eruditionis altricem, missus, primo accessu inter Alumnos, deinde post exactum studiorum tyrocinium, in numerum Sociorum Collegii *Cajo-Gonvillani* adoptatur. Fama verò illius virtutis & eruditionis non modicæ, ex sedula industriâ, quam solidum direxit inque melius auxit judicium, partæ, ubique spargebatur. Anno MDCXVI. tum à reverendissimo viro, *Lancelloto Andrea* tunc temporis Episcopo *Elien-*

(a) A. Ch. MDCX.

si, tum à D. *Joanne Overallo*, Episcopo *Lichfieldensi*, neutris istius consilii & propositi, de quo seorsim convenerant, consciis, ut Bibliothecarii munere apud ipsos fungeretur, invitatus: suasu nuperi sui Tutoris, se in posterioris clientelam dedit. Ille autem elogiis de *Cosino* sparsis fide adhibita, tantarumque virtutum, quas nobile eximii Juvenis ingenium præ se ferebat, coramque oculis quasi præsentes sistebat decora facies, ex eleganti beneque compaginata totius corporis structura commendatior, amore captus, illum inter Domesticos suos, ut sibi etiam à secretis & epistolis esset, benignissimè admisit. Quod munus, alteri superadditum, omni ex parte præstitit, non ob solam καλλιγραφίαν (literas licèt optimè formare & pingere cognovisset: hoc enim vix in censum laudis venire debet) sed ob sagax ingenium, subtilioremque intelligentiam, rem qualemcunque, sive civilem, sive Ecclesiasticam, quæ disceptaretur, vasto ambitu complectentem, unde Patrono indies charior redditus, illius gratiam inire magis magisque mereretur.

Qualis quantusque fuerit D. *Overallus*, vix quispiam sacri ordinis, paulò elevatioris ingenii, è nostratibus, citra culpam magnæ stupiditatis, ignorare potest, nec exteri id quidem ignorabant: inter quos duos instar omnium nominare sufficit, viz. *Hugonem Grotium*, & *Gerardum Joannem Vossium*, qui illum summâ cum observantia & veneratione prosecuti sunt. Meritissimo enim jure inter maximos istius ævi, ne dicam, superiorum seculorum, Theologos recensebatur: utpote quo nemo in rimandis abstrusioribus Theologiæ scholasticæ articulis sagacior: nemo in ejusmodi litibus, quæ tum in *Belgio* oriri cœpissent, componendis felicior, magisque idoneus: nemo pacis Ecclesiasticæ studiosior, modo ipsius monitis & determinationibus, sive ex cathedra, sive ex rostris, sive ex prelo sæpè dictatis, adversarum partium Antesignani consensissent, & ad sobrietatem sapere voluissent. A Professorio munere, quo *Cantabrigiæ* præclarissimè defungebatur, à serenissimâ Regina *Elisabetha* paucis ante obitum annis, ineunte superiori seculo ad decanatum Ecclesiæ S. *Pauli*, quæ est *Londini*, primò evectus; mox sub initiis regni R. *Jacobi* in inferiori domo synodi Provincialis *Cantuariensis*, de rebus ad religionem, disciplinam, regimenque Ecclesiasticum Ecclesiæ *Anglicanæ*, ad normam sacrarum Scripturarum & primævæ Antiquitatis, contra sacrilegos impiosque schismaticorum & Monarchomachorum ausus moderandis coactæ, electus Prolocutor: tandem anno MDCXIV.

ad

ad Episcopatum *Coventriensem* & *Lichfieldensem* nominatus, ubi postquam quatuor annis summâ cum laude sedisset, Ecclesiæ *Norwicensis* Præsul, uti dixi, constituebatur.

Tali Patrono, tali Magistro felix *Cosinus*, adhuc juvenis viginti quatuor annorum, & hactenus amœnioribus politioris literaturæ studiis innutritus; illius paternis consiliis & sapientissimis amantissimisque adhortationibus facilè victus, animum disciplinis sacratioribus diligentiâ indefessâ, nec ab hoc tempore unquam cessaturâ, applicuit, habituque sacerdotali indutus, se Deo & Ecclesiæ totum deinceps consecravit. Sed bonam istam spem, aut singulari hoc exemplo corâm quotidie spectato, in solidæ sinceræque pietatis officiis, & frequentibus colloquiis in doctrinâ meliùs proficiendi, aut opulentioris fortunæ ex isthoc læto augurio ortam, subitò intercisam mœstus videt & experitur. (a) Anno enim sequente non sine omnium bonorum, & potissimùm *Cosini*, luctu ad Beatorum in cœlis sedes migrat Vir optimus. Sed divinæ voluntati, absque murmurationibus & querelis, submisso animo & invicta patientia, obsequi oportet. Imaginem autem tantæ sapientiæ, eruditionis, & pietatis, quæ in illo præluxere, memoriamque istius miræ benignitatis, quam ipse expertus est, nunquam obsolescere, aut ex animo excidere passus est *Cosinus*: quod præclaro documento publicè ostendit. Nam, ut ipsius pietatem & gratitudinem erga Patronum, de se optimè meritum, testaretur, restauratis, sub serenissimi regis *Caroli* secundi reditum, Monarchiâ & Ecclesiâ, magnificum elegansque monimentum, in Ecclesiâ *Norwicensi*, ad columnam prope locum, ubi sepultus jacet, erigi curavit.

Hoc funesto casu *Cosinum* planè attonitum fuisse, & penè inconsolabilem redditum, quisque violenti humanorum affectuum impetûs sibi conscius, facilè opinabitur: sed hanc jacturam, licèt gravissimam, citò reparavit benignior providentia. Receptus enim in clientelam magni Præsulis, *Richardi Neli*, tunc temporis Episcopi *Dunelmensis*, illi factus est à sacris domesticis: cujus favore & patrocinio suffultus, facilem sibi ad opima sacerdotia & dignitates, quas longa annorum serie, non sine vendicatione meritorum, postea adeptus est, viam stravit.

Ab hoc tempore omnia ex voto, imo supra votum fluxere. Gratiâ optimi Patroni pollens *Cosinus*, promovetur circa A. MDCXXIV. ad archidiaconatum Orientalis regionis i nprovincia *Eboracensi*, cedente

V re-

(a) A. MDCXIX.

reverendo Viro, D. *Marmaduco Blakeston*, cujus filiam *Franciscam* connubio sibi junxerat: (a) feminam piam, prudentem, conjugis amantissimam, & in utraque fortuna, tam adversa, quàm prospera, juxta institutum divinum, à primis rerum exordiis ordinatum, adjutricem: paulò post opulento Ecclesiæ Cathedralis *Dunelmensis* canonicatu, & XX. Julii MDCXXVI. opimo *Bransgethæ* rectoratu & Sacerdotio auctus. Tantùm verò aberat, ut hac eximiâ statione positus otiaretur, vitamque ageret desidem, ut potius dignitates hæ illius industriæ novos fortioresque subderent stimulos, tum ut iis se neutiquam indignum, sed omninò parem ostenderet, tum ut ad altiora lentis gradibus methodisque honestis, quas nimirùm non ambitio, non opum cupido, non artes adulatoriæ, sed quas amplificandæ gloriæ sanctissimi Numinis, & benè de Ecclesia & religione merendi desiderium & prudentia verè Christiana solent suggerere, favente Deo, tandem aliquando, senioribus annis, faciliùs & securiùs ascenderet. Interim satis gnarus, quantùm honoris viris verè eruditis ex titulis Academicis accedat, *Cantabrigiam* repetiit, ut præstitis exercitiis gradu Baccalaureatus in Theologiâ ornaretur; quibus quoque de causis postea tempore debito summam in eadem sacra facultate dignitatem jure meritissimo assecutus est.

Anno 1626. *Londini* in ædibus D. *Neli*, *Dunelmensis* Episcopi, tanquam in Collegio & sacro consessu, venerabiles viri, D. D. D. *Laudus*, Episcopus *Bathoniensis* & *Wellensis*, *Whitus*, mox Episcopus *Carleolensis*, *Richardus Montacutus*, aliique pietate, doctrina, & flagranti Ecclesiæ *Anglicanæ* contra tum Pontificiorum, tum Puritanorum insidias & impetus tuendæ zelo insignes, de rebus ad Ecclesiam & religionem spectantibus consultaturi, convenire soliti erant: quorum colloquiis *Cosinus*, licèt annis & dignitate longè inferior, præsens aderat. Hoc Puritanos, odio & invidia, adversus moderatioris æquiorisque animi Theologos, qui non pariter insaniissent, exæstuantes, diu latere non potuit; hinc convitia atrocesque calumnias in vulgus spargendi ansam captantes, quasi res *Romanensium* illic clam agerentur, cùm nulli illorum aut errores aut superstitiones pejus odissent, aut de defectoribus à communione Anglicana inclementiùs ominarentur.

Quod mox insigni exemplo ostenderunt. Cùm femina & natalibus &

(a) Obiit illa xxv. Martii MDCXLII. & sepulta jacet in Ecclesia *Petroburgensi*, monimento in illius perpetuam memoriam illic condito, in quo *femina præstantissima & generosa & pientissima conjux* nuncupatur.

& conjugio nobilissima, cujusdam Sacerdotis Pontificii fraudibus artibusque sophisticis circumventa, ad Romanam Ecclesiam transiisset, de illa in viam Veritatis, ex qua præceps aberraverat, reducenda, tum familiari sermone, tum scriptis, maximè soliciti, cùm omnibus argumentis suasibusque cedere præfractè recusaverit, de periculo animæ, quod incursura erat, acriter monent, præsertim *Montacutus* & *Cosinus*; ille ingerendo, si in ista apostasia ex hac vita decederet, vix spem salutis fore reliquam; hic verò, illam lethaliter peccasse, quæ Ecclesiæ, in qua nata, baptizata, & educata fuerat, temerè & inconsultis nostris Theologis, communionem deseruisset. Sed cùm pervicax mansisset, argumentis in lachrymas, misericordiam, & preces conversis, illam solius conscientiæ arbitrio sapientioribusque cogitationibus, in mente sobria, sedato æstu, posthac orituris, tristes reliquere. Quam verò largam triumphandi de hisce venerabilibus Viris, illisque probro vertendi materiem Puritanis dederit infelix iste unius feminæ lapsus, videre est in (a) epistola *Alexandri Coci*, Viri non ineruditi, sed illorum fermento non parum imbuti, ex inanibus incertisque narratiunculis corrasâ, ad D. *Usserium Armachanum*. Sed quàm iniquè, quàm protervè, quàm absurdè, judicent omnes æquitatis & moderationis Christianæ studiosi & amantes.

(b) Cum serenissimus Rex *Carolus* I. sæpè observasset in famulantium R. *Mariæ* consorti, præsertim feminarum, quæ in vicino conclavi manserint ad obsequia suæ Dominæ paratæ, manibus versari Horas B. Virginis aliasque precum formulas, quas, ut fallerent tempus, alias tædio futurum, & ne penitus otiari viderentur, subinde legere solebant, ille non potuit non laudare istud institutum, quod sanè maximè laudandum foret, si superstitio indebitusque sanctorum cultus hisce sacræ religionis officiis non sese admiscuissent. Rex verò pro summa sapientia pariter ac pietate, quò tam propriæ, quàm aliorum in Aula aut alibi degentium saluti magis consuleret, libellum mole exiguum, in sinu circumgestandum, è sacris scripturis, Liturgicis vete-

 ris

(a) In Sylloge Epistolarum *Usserii Londini* edita 1686. Epist. CXII.

(b) Hujus rei historiolam primum familiari sermone, deinde scripto consignatam, mihi communicavit V. C. *Joannes Evelinus* Armiger, notissimæ & celeberrimæ apud Nobiles *Anglos*, ob sublime ingenium, ob insignem Philosophiæ naturalis culturam, ob denique strenuum felixque politioris literaturæ studium, prout libri ab illo editi faciunt testatissimum, famæ, eam ab ore D. *Cosini* ante quinquaginta annos *Parisiis* edoctus.

ris Ecclesiæ Christianæ, tum *Græcæ*, tum *Romanæ*, libris, Patrumque antiquorum scriptis collectum, qui, stylo & lectu & intellectu facili, tam Christianæ doctrinæ summam, & vitæ piè ac sapientèr juxta Evangelii normam ordinandæ regulas, quàm precum domesticæ & privatæ pietati fovendæ maximè conducibiles formulas, præstitutis horis, uti in solennioribus religionis exercitiis recitandas, complecteretur, condi voluit. Communicatis cum duobus tribusve, qui regali pollebant gratia, Episcopis, hisce pientissimis consiliis, ex commendatione D. *Francisci White*, tunc temporis Episcopi *Norwicensis*, Eleemosynarii Regii, jubetur *Cosinus*, quem prorsus idoneum judicassent, ejusmodi opusculum aggredi: tum ut enthusiasticis Puritanorum furoribus publicè obviam iretur, tum ut nostratium animi in fide verè Catholicâ retinendâ, & in Christianarum virtutum praxi firmiores redderentur. Quam autem probè & accuratè sacrum istud pensum absolverit *Cosinus*, hîc paulò fusiùs indicabo.

Ille Regio jussu auctoratus & communitus, ad partes suas exequendas se accinxit: & alacriori quidem animo, eo quod spirituali eorum, qui in sancta Ecclesiæ *Anglicanæ* communione vixerint, hoc præsertim pacto, in colligendis istiusmodi pietatis subsidiis & documentis profectui optimè consuli posse præsensisset. Propositum sanè erat in se verè Christianum & Rege piissimo & Christianissimo perquam dignum, & si illorum temporum statum rectè perpendamus, maximè necessarium. Puritani, qui regimine Episcopali, quod à primis nascentis Christianismi initiis continua neutiquamque intermissa successione ubivis locorum obtinuerat, rejecto, ritibusque sacris & Liturgiâ repudiatis, à publicis cœtibus sese deplorando schismate subducentes, calumnias inter plebem, prætextu simulatæ sanctimoniæ, ab iis miserè delusam, spargebant, de *coarctato*, uti loquuntur, statis istiusmodi precibus, *spiritu* oggagnientes, non inde privatorum hominum profectui fuisse satis consultum. Hinc extemporaneæ istæ apud hosce sectarios preces, distorto vultu, spumeo ore, inconditisque clamoribus, temerè & festinanter, prout singulis libitum erat, effusæ, quas cerebri parum sani fervor, zelusque enthusiasticus suggessere, ab omni bono sensu sæpenumerò vacuæ, & quæ divini cultûs officiis immiscerentur, prorsus indignæ, olim duxere originem. Non defuere quidem ab omni tempore pietatis clam & seorsim exercendæ subsidia, à Viris doctis piisque subinde edita, in quibus tamen genium suum mentemque potius, quàm

quàm veteris Ecclesiæ ac Patrum normam secuti sunt. *Cosinus* verò, non improbatis horum sanctis conatibus, aliâ methodo uti oportere, pro pietate & prudentia sua, prout ordinatum & injunctum fuerat, apud se statuebat, tum, ut Puritanorum strophis technisque, tum, ut *Romanensium* de *nova fide* apud nos introducta, de religione majorum abolita, de sacris divini cultûs ritibus, quasi cuncta, nulla aut decori aut ordinis ratione habita, peragerentur, sublatis, & de debita cura instituendi populum in rebus ad religionem Christianam perquam necessariis neglectâ, insuperque habita, criminationibus & puris putidisque calumniis commodiùs ac manifestiùs iretur obviam, in omnium *Anglorum* usum, *privatarum precum, è sacris Scripturis, ex Antiquorum Patrum scriptis, ex veteribus Liturgiis, èque Liturgia Anglicana desumptarum, juxta veteris Ecclesiæ praxin, in determinatas horas distinctam, Syllogen,* juxta formam & exemplum earum, quæ olim Latinè ex (a) auctoritate Regia sub temporibus R. *Elisabethæ* anno hominum salutis reparatæ MDLX. editæ erant, edendam, celato licèt nomine, *Londini* MDCXXVII. curavit, approbatione D. *Georgii Monteine*, Episcopi *Londinensis*, præmissa. Aureus liber & Ecclesiæ *Anglicanæ* alumnis, imo omnibus sobria mente præditis, solâ Puritanorum factione exceptâ, longè acceptissimus. Hi enim, eò quod preces quædam illic juxta horas, Veterum ritu, digererentur, quasi totus liber superstitionem Papisticam inde sapuisset, œstro perciti, in illum, illiusque Editorem, tum lingua tum calamo debacchati sunt: præsertim verò duo, viz. *Henricus Burtonus*, Parochus quidam *Londinensis*, in libro (b) qui *Examen Privatarum precum, sive Horologium pro horis orationis* inscribitur, convitiorum calumniarumque pleno, ac si antedictus Auctor viam ad unionem cum Ecclesia *Romana* in superstitiosis divini cultûs ritibus, cæremoniisque ex industria stravisset; (hic verò, ut hoc obiter addam, ex sententia Adsessorum Curiæ stellatæ, præcisis auribus multatus, postea A. MDCXXXVII. ob quasdam seditiosas, scandalosas, infamesque conciones, eructatas & in lucem editas, adversus Aulam Regiam & Ecclesiam *Anglicanam*, perpetuo carceri addicebatur;) & *Gulielmus Prynnius*, Jurisconsultus,

V 3 non

(a) *Horarium* Regiâ auctoritate editum *Londini* 1560. & postea recusum sub hoc titulo, *Preces privatæ in studiosorum gratiam collectæ, & Regia auctoritate approbatæ,* noviter impressæ, & quibusdam in locis etiam auctæ. *Londini* excudebat *Gulielmus Seres*. A. D. 1573. cum Privilegio Reginæ.

(b) *Londini* 1628. 4°.

non infimus ex schismaticorum primipilariis, posteà ob virulentos ac infames in serenissimum Regem *Carolum* I. & Reginam *Mariam* libellos multatus erat auribus, collistrigio damnatus, & carceri ex sententia eorundem legitimorum judicum quoque mancipatus, edito in lucem publicam scripto, (a) cui inficetus titulus, allusione ad *Cosini* cognomen facta, præfigebatur, censuram, spurcis convitiis oppletam, in illum, tanquam dogmatum *Arminii* fautorem, quasi à *Calvino* & à Synodi *Dordracenæ* placitis in istis articulis controversis, tunc temporis nimio & planè intemperanti ab utrisque partibus zelo agitatis, in crimen hæreseos venisset, petulantissimè strinxit. Sed istiusmodi vociferationes & calumniæ compendium istud è manibus Lectorum excutere non poterant, imò iisdem magis commendabilem reddidere; prout ex editionibus crebrò repetitis abundè constat. In tanta autem librorum ejusdem sacri argumenti, quantivis pretii, & maximi usus, à reverendis Præsulibus & Presbyteris ad quosvis sanctioris vitæ æternæ & beatitudinis fruendæ studiosos, in viis veritatis, pacis, & sanctitatis quasi manu ducendos, ab A. MDCLX. post nimirum exstinctam impiam rebellionem, ad hunc usque diem compositorum copia, hic quoque adhuc magni æstimatur legiturque, & cum fructu legetur in perpetuum.

D. *Matthæo Wrenno*, qui olim serenissimo Principi *Carolo* I. dum ille in *Hispania* de nuptiis cum Domina *Maria*, Infanta R. *Philippi* IV. sorore contrahendis præsens egerit, erat à sacris domesticis, ad præsulatum *Herefordensem* A. Ch. MDCXXXIV. evecto, illius in præfecturâ Collegii S. *Petri* memoriæ dicati *Cantabrigiæ* successor communibus sociorum suffragiis renunciatus est *Cosinus*. Idem animi vigor in tutandis ritibus & disciplinâ Ecclesiæ *Anglicanæ*, idem in promovendis bonis literis studium illi constabat. Præfectis Collegiorum utriusque Academiæ cedit in perpetuæ laudis argumentum, quod illorum vigilantia & fide factum erat, ut perpauci illic tunc temporis degentes Puritanismi labe, quæ per *Angliam* fraudulentis seditiosorum hominum artibus grassari incepisset, inficerentur. Cum verò *Cosini* pietas, eruditio, & summa in rebus Ecclesiasticis moderandis prudentia, illum maximè commendabilem ubivis reddidissent, à serenissimo Rege *Carolo* I. cui erat à sacris, optimo meritorum æstimatore & remuneratore, dignus habitus erat, qui magno Theologo, D. *Thomæ Jacksono*, Collegii *Corporis Christi* in Aca-

(a) Briefe survey and Censure of Mr. *Cozens* cozening devotions. *London.* 1628.

cademia *Oxonienſi* Præſidi, in decanatu Eccleſiæ Cathedralis *Petroburgenſis* ſuccederet, anno nimirum MDCXL. ut illius aliorumque conſimilium operâ ſchiſmati, quod tum paſſim gliſcebat, ſi quo modo fieri poſſet, obex poneretur. Sed gens occæçata ad ſobriam mentem nolebat reverti, nullis conſiliis, ſuaſibus nullis, imò ne legibus quidem, in ordinem cogenda, quod erat triſtiſſimum futuræ calamitatis omen.

Dum autem *Coſinus* in hiſce laudatiſſimis inſtitutis juxta Canonas Eccleſiaſticos, legitima auctoritate ordinatos, dum tranquillitati publicæ, dum honori & utilitati Eccleſiæ *Anglicanæ*, damnum qualicunque innovandi pruritu aliter paſſuræ, dum divini cultus reverendiſſimorum Antiſtitum, in hoc unicè intentorum ut ab omni confuſione & labe purus & integer ſervaretur, exemplo & juſſu, honori & ſplendori conſuluerit, Pueritanorum atroces calumnias & odium irreconciliabile in ſe derivavit: qui ſub prætextu introducendæ purioris diſciplinæ, ritus ſacros, quaſi ſuperſtititionem redolentes, univerſamque Eccleſiaſticam hierarchiam funditùs evertere & delere animis exacerbatis ſummiſque viribus anniſi ſunt: quod tandem fatuam plebem, cives *Londinenſes*, aliquoſque excelſioris notæ, Eccleſiaſticis reditibus, utpote opimis ſpoliis, ſacrilegè inhiantes, ad arma ſub Parlamenti *Weſtmonaſterienſis* auſpiciis inſtigantes, junctis cum rebellium *Scotorum* Anteſignanis conſiliis, illorum proſpero ſcelere animati, non ſine totius Chriſtiani orbis ſtupore, & maximo Chriſtiani nominis ſcandalo dederunt effectum: *Scotis* conſcripto exercitu, poſt fanatico furore abolitum epiſcopatum, *Angliam* invadentibus, R. *Carolus* I. dum arma parat, ut vim vi repelleret, ſpe tamen melius ſopiendæ funeſtæ iſtius rebellionis, ope ſubditorum noſtræ Gentis, menſe Aprili A. MDCXL. Ordines regni, triſti neceſſitate compulſus, convocavit: ſed ſucceſſu planè irrito. Obſtabat enim quorundam novis rebus ſtudentium perverſitas, ne huic ingruenti malo opportunum remedium adhiberetur. Cùm ergò vix quicquam ſubſidii contra rebelles *Scotos* ſibi eſſet exſpectandum, Parlamentum illud diſſolvi juſſit, copiis militaribus ſuo ære conſcriptis confiſus. Interim recrudeſcentibus publicis malis, militibuſque *Scotis* contra fidem promiſſorum non exauctoratis, ſequente Novembre novum indicitur Parlamentum. Puritani opportunitatem toties expetitam jam nacti, facta per univerſam *Angliam* conſpiratione de hominibus furioſis, ſuarumque partium fautoribus, in numerum Senatorum, qui inferiorem Cameram conſtituunt, eligendis pertinaciſſima induſtria ubivis laborant. Ab hiſce infauſtiſſimis initiis, ſtra-

ſtrages illæ, quæ *Britanniam* mox ſuperobruebant, fluxêre. Hi verò, quò ſuis electoribus gratificarentur, de quorundam Procerum, eodem fermento imbutorum, ſubſidio & ſuffragiis ſecuri, reformandæ religionis maximam præ ſe ferunt curam: zelotis *Londinum* undiquaque confluentibus, ut ſupplices libellos & querelas contra Epiſcopos & Presbyteros proximæ dignitatis, qui Eccleſiæ ſaluti promptiùs invigilâſſent, contra Curias *excelſæ*, uti vocantur, *Commiſſionis* & *Cameræ ſtellatæ*, olim ſapientiſſimè ſtabilitas, quibus illorum veſania fuerat ſuppreſſa, contra denique Regios Conſiliarios, Judices, alioſque Magiſtratus, quorum fidei civile regimen concredebatur, exhiberent. Commiſſarii hiſce querelis promiſcuè audiendis, merè Laïci, deputantur. Coram hiſce Inquiſitoribus, inter alios viros verè venerabiles ſiſtitur *Coſinus* noſter, hac de cauſa.

Quidam nomine *Smartus*, olim Eccleſiæ *Dunelmenſis* Præbendarius, ob contumelioſas ſeditioſaſque conciones in Eccleſia Cathedrali A. MDCXXVIII. habitas, in quibus cæremonias rituſque Eccleſiæ *Anglicanæ*, tanquam fœdæ ſuperſtitionis maniſeſtos, maleſano indoctoque zelo actus, graviſſimè debacchatus eſt, ab iſta dignitate, cùm palinodiam canere præfractè recuſâſſet, deturbatus, & omni ſacro munere per degradationem exutus, carcerique mancipatus, jam quaſi *dies retributionis ac vindictæ*, uti loquebantur, adveniſſet, *Weſtmonaſterium* properat, mox porrecto ſupplice Libello, putidiſſimis mendaciis & convitiis in *Perſecutores* ſuos, uti appellavit, ingeſtis gravido, & præſertim in D. *Coſinum*, quem primo præ aliis omnibus loco nominat. Criminationes haſce & querelas, abſque omni examine avidè admiſſas, quidam Commiſſarius ex ordinatione reliquorum Dominis ſuperioris Cameræ defert, oratione, in quâ *Smartum* indebitis elogiis tituloque *Protomartyris Angliæ* in *hiſce ultimis perſecutionis temporibus*, exornat, præmiſſa. Quantas pœnas luiturus fuiſſet *Coſinus*, ſi vera narrâſſet infamis ſchiſmaticus; quàm multis pecuniis mulctandus, quàm perpetuo carceri addicendus! Ab hiſce malis capiti impendentibus, quo pacto ſeſe extricare poſſet, ſumma prudentia opus erat. Quid ergo? ſingulis articulis tum ſcripto, juramento prius interpoſito, tum viva voce, cùm reſponſa adaptâſſet, innocentiam ſuam, allatis ex fide rerum & teſtium argumentis & probationibus, adeò luculenter tutatus eſt, ut illarum vi convictus Adverſarii Advocatus, cauſa, quam defendendam ſuſceperat, protenus abrenunciata, palam dixerit, ſe *harum criminationem à Cliente viris in-*

te-

tegerrimis impactarum, omnino puduisse nec salva conscientia illius partes amplius sustinere potuisse: multis quoque ex Baronibus, ad quorum tribunal lis ista gerebatur, clarâ voce affirmantibus, Actorem inferioris Cameræ Adsessoribus ejusmodi querelis frivolis nullique fundamento innixis fucum fecisse. Disceptationes istæ ad quintum usque diem producebantur: nec ultra contra *Cosinum* actum erat. Inde demissoria charta facilè impetrata, *Cantabrigiam* redeundi libertas conceditur, interposita tamen cautione se modo esset accersendus, iterum compariturum. Sed ab omni molestia deinceps erat cessatum. (a).

In hisce difficillimis temporibus h. e. A. MDCXL. *Cosinus* Academiæ *Cantabrigiensis* Vice-Cancellarius constituebatur, quod egregium munus summâ cum prudentia & fortitudine administravit: Postea verò, cum serenissimus Rex ob seditiosos civium aliorumque tumultus Urbem relinquere cogeretur, omni præsidio, quo Majestatem Regiam tueretur, vacuus, pecuniis utpote publicis, arcibus, tormentis, pulvere pyrio, reliquoque bellico apparatu in armamentariis reposito, à Senatu *Westmonasteriensi* occupatis, destitutus, ut hisce necessitatibus, quantum in illis erat, subveniretur, *Cantabrigienses* vasa argentea aliamque pretiosam suppellectilem, & pecunias numeratas illi circa annum MDCXLII. deferri curarunt.

Quanti verò hæc fides, hæc debita in Regem, omnium rerum egenum, liberalitas illi constaret, tristis eventus demonstravit. Nam rebellione adulta cùm militares Parlamentariorum copiæ, numero longè superiores, vicinos comitatus in suam potestatem redegissent, de visitanda Academia sub *Mancestriæ* Comite statim decretum erat. De illorum violentia, crudelitate, rapinis & sacrilegiis, non est, quod hîc multa referam. Venerabiles Collegiorum & Aularum Præfecti & Socii, qui fidem integram & intemeratam servavêre, Ministellorum & mili-

X tum

(a) Videat curiosus Lector, si libet ipsius *Cosini* literas Apologeticas, scriptas *Parisiis* Aprilis VI. A. MDCLVIII. contra *Fulleri*, qui hæc omnia nimio erga Presbyteranos affectu abreptus, non mala fide, saltem iniquè prorsus parte inaudita altera, repræsentavit, cavillationes, & à D. *Petro Heylino*, strenuo Ecclesiæ *Anglicanæ* Pugile, in appendice examinis & animadversionum in Ecclesiasticam *Britanniæ* Historiam ejusdem *Fulleri*, Rhapsodiam potius nuncupandam, indoctam, ineptam, omni judicio, profundâque rerum indagine vacuam, fœdisque erroribus scatentem A. MDCLIX. editas.

tum sannis & insectationibus expositi, citra omnem humanitatem malè habiti, & contra jus fasque muneribus suis vi armatâ exuti, aut in Regia castra non sine ingenti periculo transierunt, aut apud amicos clam latuere, Patriæ malis ingemiscentes, aut de vertendo solo cogitârunt. Hoc est juxta Presbyteranos *reformare Ecclesiam & Academias.* Eandem enim horrendam sortem, Rege debellato, subire cogitur Academia *Oxoniensis.* Non aliter cati homines, rerum potiti, credebant, se securos fore de schismate propagando, de anarchia introducta, de sacrilegis possessionibus, & Præsulum Ecclesiarumque Cathedralium reditibus impiè arreptis, aut prosperæ rebellionis fructu & beneficio diu posse frui, quod maximè cupiebant, nisi hisce præclarissimis veræ & antiquæ, tum erga Deum & Christum, tum erga Regem fidei seminariis, hoc modo, uti blaterabant, *purgatis.* Mox post diram hanc cladem *Cantabrigiensem*, funestissimo bello magis magisque exardescente, rebusque deploratissimis, *Cosinus*, omnibus suis dignitatibus & fortunis exspoliatus, cum sibi nullum præsidium ab schismaticorum insultibus & insectationibus fore, satis perspectum habuisset, relicta *Anglia*, A. MDCXLIII. *Galliam* aufugit, quem nimirum horror carceris in exilium coëgit.

Cosinus fixas sedes habuit *Parisiis* jussu serenissimi Regis, *Caroli* primi, præcipuè ut viris fœminisque clarissimis è familia Reginæ consortis, qui erant Protestanticæ communionis, domesticis, in sacris & spiritualibus ministraret, ibique primò in privatis ædibus, postea confluentibus *Anglis*, à patria extorribus & Parlamentariorum tyrannide expulsis, in sacello amplissimi & optimi Viri, D. *Richardi Bruni*, Equitis Aurati & Baronetti, à Serenissimo Rege *Carolo* I. ad *Ludovicum* XIII. Regem *Galliæ*, ad publica negotia procuranda, quibus ob prudentiam politicam, subacto judicio firmatam, fidemque integerrimam, erat, si quis alius, maximè idoneus, Ablegati, omnia sacræ religionis munia juxta Ecclesiæ *Anglicanæ* institutiones, subindè obire solebat, quo tempore *Angli* zelotæ *Romanæ* communionis, versipellis ingenii homines, omnia loca vociferationibus, tum irrisoriis, tum orantibus, complebant, ut nostrates incautos, *Parisios* potissimùm tanquam ad asylum confugientes, faciliùs & plausibiliùs fallerent, eosdemque à fidei Catholicæ, in Ecclesia *Anglicana* retentæ & assertæ, doctrina & professione seducerent, jam actum esse de Ecclesia *Anglicana*, nec quicquam spei de ipsius restauratio-

ratione amplius relictam; omnia, hæreticis pravisque opinionibus apud nos in *Anglia* introductis, & sacro regimine Episcopali penitùs everso, illic vacillare & confundi; & ipsius constitutionibus sublatis, ad sinum Ecclesiæ *Romanæ* sibi redeundum esse oportere, si salvi esse vellent: sed ejusmodi argumenta ab horrendis rerum vicissitudinibus ducta, qui paulò perspicacioris erant ingenii, contra universos Christianos sub *Decii*, *Diocletiani*, aliorumque Imperatorum, in illos ex insano idololatriæ amore sævientium, lanienis, & præsertim sub *Constantio* & *Valente*, *Arianæ* hæreseos fautoribus, dira passos, pariter valuisse, facilè viderunt. Ecclesia *Anglicana* nunquam erat gloriosior, quam sub cruce. Milleni illius alumni, nullis minis, persecutionibus nullis succubuere. Conventus sacri, ringentibus schismaticis, clam ubique habiti, omni metu aut carceris aut mulctarum abjecto, qui cum Episcopis Sacerdotalibusque ritè ordinatis in sacris integram retinuere communionem. Ecclesiam *Anglicanam* gravissimè afflictam & externum illius splendorem periisse veris lamentis deplorabant omnes boni, sed non penitùs destructam fuisse, quod illis exprobrabant Adversarii, tantus fidelium in *Anglia* relictorum numerus, etiam hoc sacellum quod exules sub fide publica & jure gentium muniti, singulis festis ac Dominicis diebus frequentes adierunt, fecit testatissimum. In immortalem laudem cedit admodum reverendis D. D. D. *Bramhallo*, *Cosino*, *Erlo*, aliisque fortissimis Confessoribus, quorum pietati, constantiæ, ac indefessæ in concionibus habendis, in Liturgicis sacris celebrandis, in disputationibus, si qua provocatio cum nostratibus adversæ partis Patronis, intervenisset, denique in scriptis edendis industriæ, adstipulante divina gratia, adscribendum est, quod Ecclesia *Anglicana*, licèt domi miserrimum in modum oppressa & sub jugo Presbyteranæ tyrannidis ingemiscens, foris in exteris plagis, & præsertim in *Gallia*, sub D. *Richardi Bruni* Equitis aurati, Viri nunquam satis laudandi, qui per novemdecim annos usque ad restauratam anno MDCLX. Monarchiam ista Legatione ibi summa cum laude functus est, auspiciis & tutelâ, quasi triumphos ageret & quod perpauci vacillantes & infirmæ mentis ad Pontificios, illa relicta, deficerent.

In horum censu (neque enim illud celandum arbitror, quod ille in summæ infelicitatis loco posuit,) numerandus venit *Cosini* filius, in Grammaticali Jesuitarum schola, prout apud alios Protestantes moris erat, ut linguarum *Græcæ* & *Latinæ* cognitione imbueretur, Patre nimium

mium facilè id concedente, educatus, juvenis ſanè incautus, & in abſtruſis Theologicis dogmatibus malè intellectis & pro judicii defectu inexploratis nimium ſibi placens, fraudibuſque Præceptorum, fide violata, irretitus: qui contra omne jus divinum humanumque à Patre mox abreptus, nullis, ut ut blandis, interpellationibus & monitis, argumentis ſuaſibuſque nullis, præ perverſa ipſius obſtinatione & ſubdolis fallacibuſque ſeductorum artibus, ad ſobriam mentem tunc temporis revocari potuit. Ad alios ergo confirmandos, ne hoc domeſtico exemplo ad ſimilem defectionem pertraherentur, majori induſtria advertit animum. Cùm Sereniſſima Regina, *Henrica Maria*, Regis *Caroli* I. uxor, famulos noſtræ communionis, qui illam, prout debita fides exigebat, in *Galliam* ſecuti ſunt, apud ſe retinuiſſet, illorum interceſſionibus, effectum erat, ut *Coſino* hoc modo in clientelam benigniſſimæ Dominæ adſcribendo, quem Patrem ac Directorem in ſpiritualibus voluere, ædiculæ, illi illiuſque familiæ recipiendis ſatis commodæ, unà cum qualiquali annua penſione, in *Lupara*, Palatio Regali, ubi illi habitarunt, aſſignarentur: quod non parum ad ſublevandam rerum, qua laborabat, inopiam conducebat.

Anno MDCXLV. cùm Emiſſarii pro verſutia illorum machinas novas ad fidem noſtrorum expugnandam adhibuiſſent, quaſi, ex quo tempore, integra Reformatione introducta & legum civilium ſanctionibus ſtabilita, Papiſmum ex *Anglia* expuliſſet Regina *Eliſabetha*, nulli eſſent apud nos Epiſcopi & Sacerdotes, utpote ut more ſolito calumniati ſunt, non debita conſecrandi ſacra elementa, ſive, ut veteratores iſti loqui amant, *conficiendi Corpus Chriſti*, ob verborum in Ordinationis formula defectum, poteſtate pollentes, neque juxta Eccleſiæ Catholicæ Canonas ritè ordinati, *Coſinus* ad hanc novam palæſtram laceſſitus (non enim, ut dixi, temerè & præcipiti zelo ſeſe iſtiuſmodi litibus ingeſſere Theologi noſtri in alienis terris, ubi Religio Romana dominatur; ne in τῶν Δυναϛευόντων offenſam & cenſuram incurrerent) acrem habuit cum D. *Robinſono*, *Anglorum* Benedictinorum Priore, modo illo nomine & titulo nuncupandus ſit, *de ordinationum Eccleſiaſticarum in Angliâ factarum validitate* diſputationem, poſtea ſcriptis pro tempore continuatam, donec à reſpondendo abſtinuiſſet iſte Monachus: (cujus ſummam & compendium ad reverendum Virum, D. *Georgium Morleium*, αὐτοῦ ἀδελφὸν καὶ συγκοινωνὸν ἐν τῇ θλίψει, tunc in *Belgio* exulantem, ſcriptis, nondum in lucem publicam productis, poſtea com-

plexus

plexus eſt) ex qua hunc fructum commodumque lætus, ut accepi, percepit, quod nobiliſſimus ille vir, cujus importunis precibus iſta concertatio inita erat, in communione noſtra confirmatior redderetur.

Poſt fatale illud & funeſtum prælium inter *Scotorum* exercitum & *Cromwellianos* tertio Septembris MDCLI. apud *Wigorniam* commiſſum, Sereniſſimus Rex *Carolus* II. qui imperterrito animo interfuerat, à mille periculis, per tot tantoſque itinerum circuitus & ambages, magna *Angliæ* parte peragrata, viis publicis ab armato milite, aliiſque ſceleratis hominibus, inſeſſis, propoſita ingenti ad illum, ne elaberetur, intercipiendum mercede, obſtupeſcenda faventiſſimi Numinis providentia, ereptus, poſt trimeſtre ſpatium tandem, à littore *Suxſexiano* ſolvens, maritimas *Galliæ* oras ſalvus appulit, moxque ſe *Lutetiam Pariſiorum* recepit, ſumma lætitiâ à Regina matre, fideliumque ſubditorum gratulationibus exceptis: quò, inter alios, nobiliſſimi Viri, fideliſſimi & ſapientiſſimi Conſiliarii, D. *Jacobus* Marchio, poſteà Dux, *Ormondiæ*, *Hiberniæ* Prorex, & D. *Edwardus Hydus*, olim Scaccarii, deinceps merito ſuo magnus *Angliæ* Cancellarius, paulo antè ex *Hiſpania*, poſt peractam legationem, in *Flandriam* reverſus, extemplò properârunt. Memoratu dignum cenſeo, Regem, dum illic ferè per triennium manſerit, diebus ordinariis in ſacello privato *Luparæo*, diebus feſtis & dominicis in ædibus Ablegati ſui, ſacris religionis officiis, *Coſino* & *Erlo* illic quoque publicè alterna vice miniſtrantibus, aſſiduè intereſſe conſueviſſe, omnibus propoſito conſtantiæ in Eccleſiæ *Anglicanæ* fide & doctrina exemplo, pro quibus tuendis auguſtiſſimus Parens, triumphata Parricidarum rabie, ferali pegmate obtruncatus, univerſo orbe Chriſtiano, impiiſſimum iſtud execrante facinus, glorioſum paſſus eſt Martyrium. Quo tempore, h. e. circa A. MDCLII. D. *Hydi* qui honori, ſaluti, ac juribus Eccleſiæ *Anglicanæ* pari zelo in exteris regionibus, prout occaſio tulerit, ac olim, & poſtea domi, conſuluit, rogatu, *Coſinus* illius religionem Catholicam, caſtam, & à Pontificiorum corruptelis defœcatam, diſciplinam, regiminiſque formam, univerſum denique ſtatum, quem ne centeſimus quidem è Clero *Gallicano*, ſive ex ignorantia, ſive ex præjudiciis injuſtis maleque fundatis intellexerit, brevi compendio, quod ex autographo jam publica luce donare operæ pretium duxi, demonſtravit: cùm politicæ quædam rationes in cauſa eſſent, quod in iſta urbe tunc temporis non imprimeretur. Hujus ſanctiſſimæ & verè Chriſtianæ religionis ſe ſtrenuum

nuum propugnatorem & pugilem præſtitit, inque illius vindiciis, omni bona occaſione captata, contractis omnibus ingenii & induſtriæ nervis, nulli labori pepercit. Nec longum ab ejuſmodi concertationibus, oppugnationibuſque induciarum aut quietis dabatur tempus. Rex enim *Carolus*, vi fœderis inter *Gallos* & *Cromwellum*, abſque illa conditione, non aliter ineundi, ut Cardinalis *Mazarinus*, qui omnia tunc ſub juvene Rege *Ludovico* XIV. deſpotica plane poteſtate moderabatur, in tam tetræ atrocitatis, contra omnia hoſpitalitatis jura, perpetratæ defenſionem, cauſſatus eſt, è *Gallia* exire coactus, novas, in quibus aliquantiſper conquieſcendum erat, in *Germania* ſedes quæſivit: quem in iſtis peregrinationibus comitari ſapienti ac pia apud ſe deliberatione habita, præfractè ſtatuit *Coſinus*. Sed Rex ipſe interceſſit, noluitque Proteſtantes ſubditos, quibus jam per multos annos utiliſſimam impenderat operam, illius præſentia orbari: cujus juſſibus ſibi obſecundari pro pietate ſua, invitus licèt & quaſi reluctante animo, fas duxit. Sed non diu altera de novo exſurgens illum de rebus graviſſimis ad religionem ſpectantibus conſulendi deerat occaſio. Dum Rex extorris *Coloniæ Agrippinæ*, viciniſque regionibus huc illuc diſcurrens, ageret, Jeſuitæ, præſertim *Angli*, Principum, ſub quorum ditione erat, monitis & inſtigationibus acti, ſive ex inſano ſuo zelo, inſidias, quibus illum fidiſſimoſque Aſſeclas ad fidem ſuam pertraherent, indeſinenter parabant, vana ac fallaci ſpe, ſe in hoc certamine religioſo tandem aliquando fore victores. Dum, inter alia, dogma Tranſſubſtantiationis, quod noſtrates, ut planè novum, & monſtroſum, & ab omni ſenſuum fide & experientia, à Philoſophiæ placitis, à principiis denique Chriſtianæ Theologiæ, & ab omni ſacrarum ſcripturarum auctoramento alieniſſimum, ingenti cum horrore rejecerint, per omne ævum inter Chriſtianæ fidei articulos fuiſſe admiſſum, more ſolito mirâ quadam confidentia clamoſè admodum jactaverunt, rem totam cum *Coſino*, quem in ſcriptis Patrum legendis & in omni hiſtoria Eccleſiaſtica verſatiſſimum pro comperto habuerant, communicare conſultiſſimum videbatur, ut quod hiſce ſtrophis & verſutiis opponeretur, ſibi in ſubſidium præſidiumque haberent. Quorum ut juſtis piiſque ſatisfieret deſideriis, ille ſine morâ figmentum illud eſſe, primis ac ſequioribus quoque ſeculis inauditum, maliſque artibus introductum, diſcuſſa Papalis iſtius tranſſubſtantiationis univerſa hiſtoria, inibi tamen tum S. Scripturæ, tum veterum Patrum, & Reformatarum Eccleſiarum, doctrina

trina Catholica de ſacris ſymbolis & præſentia Chriſti in ſacramento Euchariſtiæ aſſertâ, adeò luculentis invictiſque argumentis, libello illuc tranſmiſſo abundè refutavit, ut hac ex parte non amplius impeterentur. Diſſertationem hanc hiſtoricam, poſtquam in paucorum manibus, quaſi ſepulta jacuiſſet, utpote digniſſimam, quæ clara luce ab omnibus legatur, venia ab ipſo Auctore paulò ante obitum impetrata, Vir reverendus & apprimè eruditus, D. *Durellus*, Eccleſiæ *Dunelmenſis* Præbendarius, & poſtea Decanus *Windſorienſis*, A. MDCLXXV. *Londini* edendam curavit.

Horis ſubſecivis ſtudiis Theologicis non minus animum intendebat *Coſinus*, tum ut de univerſa religione Chriſtiana, tum ſpeciatim ut de Eccleſia *Anglicana* ſcriptis in omne ævum victuris benè quidem mereretur. Quò huic ſancto propoſito meliùs ſatisfieri poſſet, obſervationibus, quas ex Patribus Hiſtoriiſque Eccleſiaſticis cujuſlibet ſeculi jam à longo tempore collegerat, methodo felici digeſtis, *ſcholaſticam canonis ſacræ Scripturæ*, *ſive certorum indubitatorumque librorum*, *prout in Eccleſia Anglicana recipiuntur*, *Hiſtoriam*, amploque apparatu abſolutam, & ſermone vernaculo ſcriptam, opera Viri eruditiſſimi, D. *Petri Gunningi Londini* MDCLVII. (uti poſtea A. MDCLXXII.) edi curavit: quam admodum reverendo Patri, D. *Matthæo Wrenno*, *Elienſi* Epiſcopo, olim ob fidem erga Regem & Eccleſiam præſtitam à ſenatu *Weſtmonaſterienſi* in turrim *Londinenſem* conjecto, ibique tunc temporis ſub arcta cuſtodia detento, non ſine maximis elogiis, inſcribi impensè voluit. Opus ſanè ſummo cum judicio elaboratum, omnibuſque numeris perfectum: in quo tum veteris Judaicæ Eccleſiæ, tum Chriſtianæ & Apoſtolicæ, teſtimonia recenſentur, producta nimirum per omnia ſecula, uſque ad A. MDXLVI. h. e. ad tempus Synodi *Tridentinæ*, quæ novum Scripturæ Canonem arrogantiſſimè tum condidit, de quo, neque ipſam Romanam Eccleſiam, neque quancunque aliam, ubi Chriſtianum nomen vigebat, unquam antea audiviſſe ille nervosè probavit. Omittendum hîc non eſt, *Coſinum* iſtius Hiſtoriæ calci *Auctorum*, quorum teſtimonia inibi produxerat, brevem *Tabulam chronologicam*, juxta illorum particulares uniuſcujuſque ſeculi ab ipſis æræ Chriſtianæ initiis annos ſubjeciſſe: contra quam acerbam cenſuram præter omne jus & æquum ſtrinxit *Philippus Labbe* Jeſuita, in appendice in alteram partem Diſſertationis *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* editæ *Pariſiis* A. MDCLX. pag. 811. cavillationibus nimirum prorſus ineptis de quibuſdam annis illic

illic perperam ſignatis, de ætate præciſa, in qua aliqui dicuntur floruiſſe, ad calculos non rigidè exacta, & de uno aut altero ex Scriptoribus illis Eccleſiaſticis non debito & recto ordine diſpoſitis, illaudabili induſtria affatim congeſtis: interim oblitus, quàm multos graveſque errores longè majoris monumenti ab ipſo paritèr admiſſos, poſtquam librum ſuum ſedato animo relegiſſet, corrigere ſuarum eſſe partium duxerit: & cardinem controverſiæ, quam intactam reliquit, in iſtis temporum minutiis excutiendis neutiquam verti aut poſſe aut debere. Sed non opus erit in ejuſmodi exceptionibus, ne dicam convitiis, quæ in *Coſinum* alioſque Reformatæ Communionis magni nominis Scriptores, pro genio ſuo & ex prætextu *Catholici zeli* evomuit, in apricum explicatius producendis, cùm id à noſtro propoſito ſit prorſus alienum, diutius immorari.

Erubeſcant jam ſchiſmaticorum filii de parentum avorumque convitiis, mendaciis, & calumniis in *Coſinum*, alioſque præclaros hujus Eccleſiæ Confeſſores, ubique per populum ex induſtria ſparſis, quaſi ſub pientiſſimi & fortiſſimi Martyris, G. *Laudi, Cantuarienſis* Archi-Præſulis, auſpiciis, ductu & præſidio, Papiſmum in *Angliam* eſſent introducturi; quorum innocentiam ab hiſce Presbyteranorum criminationibus & maledicentiis prorſus immunem intactamque fuiſſe, integramque fidem, innumeri libri, adverſus Pontificios ab iiſdem editi, in æternum teſtabuntur.

Multa alia opera Theologici argumenti, puta *Annales Eccleſiaſticos, Hiſtoriam Conciliorum, & Chronologiam ſacram*, congeſta obſervationum mole, condere & Latinè edere conſtituit: hæc verò ſive ſacris functionibus, quæ omne illud tempus, hiſce ſtudiis aliàs impendendum, occupaverint, ſive ægritudinibus maliſque ex calculo, præſertim ingraveſcente ætate, ſupervenientibus, impeditus, imperfecta reliquit: ut varios tractatus MSS. *Anglicè* ſcriptos, ab ipſo elimatos, repetitiſque curis excuſſos, (quorum meminit vir reverendus & doctiſſimus D. *Iſaacus Baſirus*, Eccleſiæ *Dunelmenſis* Præbendarius, & Archidiaconus *Northumbriæ*, qui defunctum, egregia funebri concione habita, pro roſtris laudavit) de controverſiis cum Pontificiis, dum in *Gallia* maneret, agitatis, omittam, à quibus edendis licèt ille ex modeſtia abſtinendum duxerit: vix tamen illud ultimi Teſtamenti Executoribus, quod in Eccleſiæ *Anglicanæ* commodum & honorem, & publicam utilitatem nondum in lucem exiiſſe paſſi fuerint, in excuſationem cedere poſſe arbitror: quod illos vel quoſcunque alios, in quorum ſcriniis adhuc deliteſcunt, tandem

factu-

facturos, acri hac conteſtatione monitos rogatoſque, ardentiſſimis votis opto precorque.

Celari neutiquam aut decet aut debet, quod poſtea crimini & probro objiciebatur, ut mox videbimus, illum longa apud *Pariſienſes* mora arctam cum viris reverendis & doctiſſimis, D. D. D. *Amyraldo*, *Dallæo*, *Gachæo*, aliisque, ut nuncupantur, Eccleſiæ *Carentonianæ Paſtoribus* amicitiam coluiſſe, & ad teſtandam illam, qua erga illos ferebatur, charitatem, eorundem concionibus interdum interfuiſſe: nec obſtabat iſte in ritibus formaque regiminis Eccleſiaſtici ante ſeſquiſeculum introducti diſſenſus, quominus illos, in præcipuis Catholicæ religionis capitibus & articulis unanimos & concordes, fraterno affectu complecteretur, qui reciprocante affectu erant ad omnia officia paratiſſimi. Horum enim permiſſu virum clariſſimum D. *Guilielmum Carnabæum* Equitem auratum, ſuperpellicea linea veſte indutus, juxta ritus in libro Liturgico præſcriptos, in cœmeterio *Carentoniano*, fruſtra indignante & opponente Parocho Pontificio, ſepulturæ mandavit: ut & plures in altero juxta *Pariſios*, in ſterquilinia, foſſas, aliaque immunda loca, pro effero Pontificiorum zelo cæteroquin abjiciendos. (a) Illorum infantes, ſubinde & occaſione data, illis petentibus, ſacro tinxit baptiſmate, alios connubio junxit juxta ritus noſtros, approbantibus quoque Miniſtris, & ad ſacram Euchariſtiam admiſit, quoſdamque Theologiæ ſtudioſos, ſacroque miniſterio deſtinatos, ab Epiſcopis communionis *Anglicanæ*, ſiqui forte ibi aderant, Diaconos & Presbyteros, diſtincta collatione, juxta Ordinale noſtrum, fieri & ordinari, pro more, ad majorem ſolennitatem, Concionatoris munere fungens, curavit. Cùm verò *Galli* Proteſtantes in iſtis temporum anguſtiis, diriſſimiſque, quibus majores involuti eſſent, circumſtantiis *ordinationibus Epiſcopalibus* deſtituerentur, miſericordia & charitate uti, putabat, verè Chriſtiana erga illos incenſus non ſe nimio & præcipiti æſtu abripi paſſus eſt *Coſinus*, quaſi non veri fuiſſent ſacrorum Miniſtri, nullaque eſſet legitima apud illos ſacramentorum adminiſtratio. Ideò à D. *Cordello*, viro pio, qui iſtiuſmodi ſcrupulos in mente dubia aluerat, *Bleſis* tunc agente, an cum iisdem integra conſcientia communicare poſſet, A. MDCL. conſultus, hac re accuratiſſimè perpenſa, literis reſponſoriis, quarum *Apographum* apud me retineo, pari judicio ac pietate exaratis, *ſalvo tamen Eccleſiæ Anglicanæ jure*, illud, præſertim in caſu ne-

(a) V. literas Apologeticas ſupra citatas.

neceſſitatis, & etiam aliàs, ſub certis, interpoſita proteſtatione, conditionibus, admitti poſſe, non dictatorio more ſtatuit, ſed ſub moderamine inculpatæ tutelæ, conceſſit, permiſitque. Veruntamen hac prudenti moderatione, hac pia charitate, hâc reſtricta indulgentia, non modicam apud unum & alterum è Confratribus, in *Gallia* tunc religionis & fidei cauſâ exulantibus, quorum nominibus parco, invidiam & odium, imo & acerrimam cenſuram ſibi conſcivit, quaſi hac ex parte Eccleſiæ, tum Catholicæ, tum Anglicanæ, jura tradidiſſet, indeque ex conſequenti Presbyteranis *Anglicanis*, ſeipſos, abdicato, à quo tanquam à fonte, reliqui ſacri ordines canonicè fluunt & derivantur, Epiſcopatu, ab impii ſchiſmatis, quod ſceleſtiſſimam rebellionem, horrendaſque iſtas clades, quæ poſtea ſecutæ, induxit, reatu tuendi anſam dediſſet. Quid ille interim? Equidem ſatis ſibi conſcius, multiſque argumentis convictus, longè diſparem *Gallorum* & noſtratium rationem haberi oportere, & quotidiana converſatione & experientia compertum habens, illos ordinem Epiſcopalem venerari, calamitatibus Eccleſiæ afflictiſſimæ indolere & miſereſcere, ritus, quibus in divini cultus officiis utimur, innocentes & ab omni ſuperſtitione Papiſticâ puros, approbare & Liturgiam *Anglicanam* juxta primitivæ Eccleſiæ formulas compoſitam eſſe patente ore promptoque animo fateri; à quibus omnibus quàm maximè abhorrent Sectarii noſtri, nullo aut neceſſitatis aut juſtæ ſeceſſionis à communione Eccleſiæ prætextu excuſabiles, hæc improperia cenſuraſque, quas nimius exacerbatæ mentis fervor dictârat, ne dicam, invidia & æmulatio, quæ viris optimis quandoque ex humanæ infirmitatis vitio ſolent irrepere, patienti, imo & forti, animo, tulit contempſitque, nec unquam, uti videtur, hujus Chriſtianæ & pacificæ συγκαταβάσεως ſe pœnituit. Interim tamen Presbyteranorum, Independentium reliquorumque Sectariorum ſacrilegam alieni juris uſurpationem, perfidiam, perjuria, & impudentiam in ſacris miniſteriis ex propriâ auctoritate, quæ planè nulla eſt, ſibi arrogandis, flagranti & juſtiſſima quidem indignatione uſque ad extremum vitæ halitum deteſtatus eſt.

Monarchia A. MDCLX. conſpirantibus univerſi populi *Britannici* animis, reſtituta, poſt ſeptendecim annorum exilium in patriam reverſus eſt *Coſinus*, qualem qualem publicæ felicitatis fructum modicamque partem percepturus. Cùm verò omnes illum ſummos quoſque honores ob conſummatam ſapientiam, eruditionem, fidelitatemque ubivis teſtatiſſimam meruiſſe

fuiſſe concorditer cenſuiſſent, ille, omni ambitione vacuus, perpeſſiones ſuas Eccleſiæ *Dunelmenſis*, cui primùm deſignabatur, Decanatu, abundè compenſari pro egregia animi æquitate exiſtimavit: nec aliud redhoſtimentum aut petiit, aut exſpectavit. Sereniſſimus verò Rex, cui illius ingentia merita & excelſæ dotes erant à multis annis perſpectiſſimæ, longè aliter ſentiebat, neminemque, qui ad iſtius Eccleſiæ Epiſcopatum, præcipuæ poſt *Londinenſem* dignitatis, ob jura regalia ad comitatum Palatinum pertinentia, amplamque civilem jurisdictionem illi antiquiſſima conſuetudine annexam, ampliſſimiſque reditibus dotatum promoveretur, digniorem eſſe pro prudentia ſua judicavit. Mox canonica electione juſſu regio pro more peracta prima Dominica Adventus, ſecundo die Decembris ejuſdem anni, in Abbatiali S. *Petri Weſtmonaſterienſis* Eccleſia, una cum ſex aliis, ritè conſecratus eſt, ipſius Sacellano, D. *Guilielmo Sandcrofto*, poſtea merito ſuo ad ſedem Metropoliticam *Cantuarienſem* evecto, viro optimo & ſapientiſſimo, cum ſummis iſtius ſacri & maximè venerandi Conſeſsûs laudibus concionem habente: quam Patrono ſuo, cujus juſſu edita erat, magnificâ inſcriptione præmiſsâ, dedicavit.

Quamprimùm per publica regni negotia licuit, venerandus noſter Præſul, *Dunelmum* ſe contulit, ingenti gaudio obſequioſiſque gratulationibus, à vicinis generoſioris proſapiæ civibuſque in urbem, ubi magnum ſui deſiderium olim reliquerat, decora pompa deducentibus, exceptus. Jam prima cura inſtabat, omnia, quæ in turbatiſſimis temporibus miſerè diſtracta & confuſa jacuiſſent, priſtino nitori, quantùm fieri potuit, reſtituendi, & divinum cultum diſciplinamque in Eccleſia Cathedrali, impia ſectariorum rabie nuper polluta, juxta veterum ſtatutorum normam, additis quoque novis, redintegrandi: viris & piis & doctis, in partem curæ venientibus, in locum Præbendariorum pridem defunctorum, quos fanaticus furor exegerat, itidem ſuffectis. Deinde univerſam Diœceſin ſapienti conſilio viſitavit, ut contra fanaticos Miniſtros, qui aliorum beneficia Eccleſiaſtica, Rebellium patrocinio ſuffulti, occupaverant, populo à Deo, Rege, & Eccleſia ſibi commiſſo, meliùs provideretur. Sed hac illius aliorumque Præſulum diligentia non ſatis ab iſta labe purgata erat Eccleſia *Anglicana*, donec anno ſequente, viz. MDCLXII. ex decreto Parlamentario de uniformi in precum publicarum formulis, ſacramentorumque adminiſtratione, praxi & conſenſu, aliorumque rituum & cæremoniarum uſu, cujuſpiam muneris

neris ſacri incapaces, pœniſque obnoxii redderentur, niſi qui hactenus vafrè & diſſimulanter egerint, bonis legibus morem geſſerint. Non aliter aut regni tranquillitas, aut Eccleſiæ ſalus ſalva & integra ſervari poterat. Civilium igitur legum ſanctionibus pariter ac poteſtate Epiſcopali munitus, in iis, quæ deerant, corrigendis, rebuſque componendis & moderandis, contra ſchiſmatis, nondum penitus ſopiti, licèt publicis legibus damnati, reliquias, alacriore animo perrexit. Inferiorem Clerum omni cum paterno affectu, ſine ſuperciliofo faſtu, ſine tetrica aſperitate, non tanquam Dominus, ſed Frater in *Christo*, excipere & amplecti ſolebat: interim tamen de ſingulorum vita, moribus, exemplo, doctrina, diligentia, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ rituumque obſervantia maximè ſolicitus, & ſi quid aliqua ex parte deliquerint, monitis primùm & objurgationibus, deinde in inemendatos & pervicaces acri cenſura animadverſurus. Inter alia ſtatuebat, ut quotidiana religionis officia bis ſingulis diebus publicè legerentur, ut quotquot erant ad pietatem propenſiores, à neceſſariis vitæ occupationibus liberi, ſacro cultui ſimul adeſſe poſſent; inſuperque nolebat illos pro nuperorum temporum licentia, ſive conceptas, ſive extemporaneas preces, in quibus malas de religione opiniones dementatæ plebis animis vafri homines ſub ferventioris zeli & ſanctimoniæ ſpecie & prætextu plauſibiliùs & faciliùs inſtillare conſueverint, concionibus, præmittere: revocato in uſum Canone noſtræ Eccleſiæ quinquageſimo quinto: quo brevi & in genere omnes monendi ſunt, pro quibus & in quorum gratiam Deo ſupplicare oportuerit. Exploratiſſimum eſt, & à nemine quoque negandum, olim cautum fuiſſe, ne preces privatæ, cujuſque arbitrio & laſcivienti ingenio relictæ, in ſacris publicis cœtibus recitarentur. Ferunt, & fortaſſe quidem non dubiâ fide, *Carturritum*, Puritanorum ſub temporibus R. *Eliſabethæ* Anteſignanum, earum uſum in ſuis conventiculis, inhoneſtis quidem de cauſis & conculcata Eccleſiæ auctoritate, primò introduxiſſe.

Tanta verò tamque aſſidua ſedulitate, quantùm humanæ vires paſſæ ſunt, Clericis, illius ſpirituali ditioni ſubditis, invigilavit D. *Coſinus*, ut nullibi terrarum fortean aut ſanctius aut prudentius ſacrum iſtud munus præſtaretur, ſed in illius laudes nimiùm effuſus videbor; nolo quippiam meritiſſimæ reliquorum venerabilium Epiſcoporum, qui partibus ſuis laudatiſſimè perfuncti ſunt, famæ detractum iri: quorum omnium eximia pietate, indefeſſa induſtria, paſtoralique cu-

cura optimè administrata, *Anglia*, perpetua pace & tranquillitate, fuisset beata, si per vafras primùm, deinde palam vi apertâ erumpentes, Presbyteranorum & Democraticorum machinationes licuisset.

Nemo magis pro dignitate, quam adeptus est, vixit, illamque meliùs sustinuit. Nemo vicinos nobiles, quosvis peregrinantes, civesque ad mensam admissos (ut illius effusam in egenos largitatem prætercam) majori hospitalitate & animi promptitudine excepit. Sed absque omni vana profusione & luxu, prout Episcopum Christianum, juxta mandatum Apostolicum, maximè decebat: cujus, à tempore, quo ante triginta annos Præbenda primùm auctus fuerat, dum res domesticæ manerent prosperæ, erat retinentissimus: ad quam etiam (uti & ad canonicam residentiam sine quæsitis impetratisve quovis prætextu dispensationibus) uti olim exemplo suo, jam repetitis monitis publicisque adhortationibus frequens exstimulavit.

Opimum Episcopatum invenit D. *Cosinus*: sed longè opimiorem reliquit: annui nempe oneris octingentarum octoginta librarum sterlingicarum post mortem Reginæ matris, ob ablatum jus tutelæ pupillorum isti sedi antiquo jure annexum, nec à se neque à successoribus suis deinceps exigendi, remissione à benignissimo Rege procurata.

A Rege Magnatibusque ob pietatem morumque gravitatem, ob judicii firmitatem & acumen, ob sapientiam denique multiplici lectione, diligenti studio, longoque rerum usu, acquisitam magni habitus. Ordinibus regni Regio jussu convocatis, in Superiori camera Parlamenti, cujus non modica pars fuit, si quippiam magni momenti quoquo modo ad Ecclesiam, resve Ecclesiasticas spectans, in disceptationem venisset, illo perorante, illustrissimi Proceres, avidis auribus oculisque intenti, ejus sententiæ non sine quadam delectatione & reverentia auscultare visi sunt. Cujus hoc insigne exemplum dabo. In acerrima lite inter illustrissimum quendam Virum & uxorem illius, violati connubialis thori manifestis indiciis ream, de nuptiis post divortium contrahendis agitata, ille tandem sententiam rogatus, non temerè & leviusculè, sed deliberato animo, libratisque alterutrinque argumentorum momentis, longa, eaque gravi, oratione, disseruit, se quidem opinari, vinculum illud matrimonii adulterio dissolvi, & ex consequenti maritum, qui tantam injuriam, introducta spuria prole, passus est, ad secundas nuptias admitti debere, nec illud liberis ex nova

ſponſa procreandis, in cernenda hæreditate fraudi fore. Cùm verò per Eccleſiaſticas leges *Angliæ* id fieri non liceret, reliquos omnes Præſules, ſi unum & alterum excipias, ſibi adverſos & diſſentientes habuit. Poſt multos dies, collectis ſuffragiis, numeroſioribuſque ad ſententiam, quam tutatus eſt D. *Coſinus*, propendentibus, prius illud matrimonium ab omni vinculo ſolvi, & planè irritum fore, ac ſi nunquam fuiſſet initum, aut morti ſuccubuiſſet fœmina, lege Parlamentaria decernitur. Hoc maximè ſolenni decreto præeunte, (exempla enim neque conſiſtunt, neque conſiſtere poſſunt, ubi primùm incepêre) idem ter quaterve eadem auctoritate factum fuiſſe in conſimilibus cauſis ante paucos annos vidimus. Ne typis publicis exſcriberetur hæc Diſſertatio, omnem cautionem, uti videtur, adhibuit D. *Coſinus*: veruntamen multis poſt ipſius obitum annis, verſuta eorum, quorum intererat, induſtria, emerſit in lucem, ut alteri congeneris argumenti cauſæ in eadem ſuprema Curiâ patrocinaretur. An rationes illæ, quæ ibi proponuntur & exſtant, invictam cogendi mentem ad aſſentiendum vim habeant, nec ne, judicent alii. Hoc tantùm addam, quod à quodam illuſtriſſimo viro me olim accepiſſe memini, D. *Coſinum*, ſtrenuum hujus cauſæ patronum & vindicem, illo ipſo die, quo res hæc graviſſima, ſine ulteriori aut diſceptatione aut appellatione eſſet abſolvenda, tunc abfuiſſe, nec ſuffragium aliquantulo tempore antecedente, aut vivâ voce aut ſcripto dediſſe.

In hac eminente dignitate conſtitutus, & omnium rerum copia cumulatiſque opibus felix, probè in mentem revocans, hujus villicationis à ſupremo Domino ſibi concreditæ rationem tandem reddendam, ſacroſque reditus non ad ditandas privatas familias, ut inde in ſeros nepotes amplæ hæreditates derivarentur, à piis munificiſque Benefactoribus Deo & Eccleſiæ donatos fuiſſe, ſed in majorem Dei gloriam, divini cultus, illiuſque Miniſtrorum, ſplendorem & decus, ac pietatis bonarumque literarum incrementum, impendi debere, quibus modis divinæ benignitati, quæ ipſi centuplum in hac vita reddidiſſet, votiſque omnium reſpondere poſſet, quaquaverſum oculos animumque ſeriò intendit. Ante omnia verò de caſtellis ſive palatiis, antiquis Deceſſorum ſedibus *Dunelmi* & *Auklandiæ*, uti etiam *Darlingtoniæ*, ſacrilego Fanaticorum auſu & furore dirutis, ac omni apparatu nudatis, poſt inſtauratam Eccleſiam Cathedralem, quod ſibi proprium erat, cogitavit; & quod auſpicatò aggreſſus eſt, poſt paucos annos auſpicatiſſimè abſolvit; ſedecim ferè mil-

millibus nostrarum librarum in illorum integra fabrica & ornatu impensis; sacella inibi, (quorum illud *Auklandiæ*, flagrante rebellione Parlamentaria, pulvere pyrio eversum, è fundamentis exstruxit & consecravit A. MDCLXV.) argenteis vasis deauratis, libris sacris & Liturgicis, organis musicis, reliquoque decoro apparatu, non in sui solius, sed successorum usum instrui curavit: quorum omnium valor ad mille libras exsurgebat. Ad egenos in omne ævum alendos cum proxima accesserit cura, duo Xenodochia ibidem quoque fundavit & dotavit, duasque quoque Scholas sub nupera rebellione dirutas in viridario juxta palatium *Dunelmi*, iterum exædificavit; itemque prope Scaccarium ibi situm Bibliothecam publicam, in communem Literatorum usum condidit, librisque suis, (saltem quoad maximam partem) quos ingenti sumptu & industria per quinquaginta annos collegerat, refertam, addito fundo, ut novis accessionibus aliqua ex parte magis magisque inclaresceret; & vicariam parochiæ *Auklandiæ* sedecim librarum stipendio in perpetuum augeri voluit: nec tacendum duco, licèt id ineluctabilis quædam necessitas exegisse videretur, illum octingentas libras in ripis prope mare, quo agrorum suorum prædialium fines pertigerint, contra aquarum furentium impetus reparandis reficiendisque expendisse, fundum quoque tunc temporis *Collegium* nuncupatum, quem turbulentissimis temporibus occupaverat infamis iste rebellis, *Haslerigus*, à Rege *Carolo* ipsi & hæredibus datum, successoribus suis ultimis tabellis consignarit & largitus est. Sed non angustis unius urbis aut comitatus limitibus munificentiam suam circumscribi & coarctari passus est. Præsulibus *Anglicanis* tunc temporis crebræ dabantur effusæ liberalitatis exercendæ occasiones. Inter hos D. *Dunelmensis* trecentas libras pro redimendis nautis aliisque, è nostratibus à prædonibus *Algirensibus* in mare mediterraneo captis, contulit, quingentas etiam ad inopiam militum, qui Regiis partibus stetissent, quibus aliunde non erat provisum, sublevandam, ducentas item libras & quod excedit, instaurandæ S. *Pauli Londin.* ecclesiæ. Non unum verò amoris sui ac benevolentiæ in Collegium S. *Petri Cantabrigiæ*, cui olim præfuerat, indicium ac testimonium, quamdiu ædes sacræ bonæque literæ à barbarorum invasionibus intactæ & integræ perstabunt, exstare quoque voluit. Hoc Sacellum novum, ipsius pecuniis pulcherrimè refectum, hoc Alumni quinque, singuli nimirum perpetuo decem librarum stipendio donati, hoc denique Bibliotheca, mille libris ab illo illuc transmissis, aucta, & cista communis testabuntur. Munificus quoque erat, licèt non pari proportione,

tione, in Collegium ubi olim fuerat ſocius, in quo præter annuam penſionem communi ciſtæ addendam, tres Scholares perpetuo viginti librarum reditu alendos eſſe conſtituit, qui, uti & priores, *Epiſcopi Dunelmenſis Alumni* omni tempore erant nuncupandi: dumque ſacellum Collegii *Emanuelis* de novo condendum eſſet, pro amore, quo erga ſacras ædes ferebatur, ſymbolam qualem qualem, quinquaginta libris dono datis, contulit. Hæc aliaque minoris momenti, quæ à me in hac compendiaria recenſione omittuntur, ille in ultimas tabellas quaſi in acta publica, referri curavit, non oſtentationis & jactantiæ cauſa (hoc enim averſiſſimo animo ibi expreſſiſſimè deprecatur) quaſi rem magnam feciſſet, ſed tum ut ſe ab omni avaritiæ nota & labe purgaret, tum ut ingentes iſtas pecuniarum, quas ex elocatis terris ſuis per ſeptem annos perciperet, ſummas, non in ſuos privatos uſus converſas & abalienatas fuiſſe in omnem memoriam in Archivis Curiæ Prærogativæ *Cantuarienſis* luculentiùs conſtaret.

Poſt tot tantaque benefacta nemo mirabitur, aut invidebit, aut probro & vitio illi vertere jure poterit, quod filias quatuor Viris generoſioris proſapiæ, lautis patrimoniis gaudentibus, congruis dotibus aſſignatis, prout bonum & amantiſſimum decebat parentem, ſapienti delectu elocaverit: quarum natu minimam dedit in uxorem D. *Dionyſio Granvillo*, illuſtriſſimi Viri, *Joannis* Comitis *Bathoniæ* fratri, tunc temporis Eccleſiæ *Dunelmenſis* Præbendario, & mox Decano. Unicum habuit filium, cujus iterata à communione Eccleſiæ *Anglicanæ*, ad quam redierat, ſeceſſio perennem dolendi Patri, quoad vixerit, materiem ſuppeditavit: interim tamen paterna miſericordia erga immorigerum filium, qui ſe per quatuor annos ſubduxiſſet, non amplius viſendus, annuam centum librarum penſionem, ut quod reliquum erat vitæ ſine alienis ſubſidiis, omnique egeſtatis aut periculo culo aut metu procul amandato, toleraret, ſolvi juſſit. Cùm jam ex acutiſſimis calculi doloribus, hydrope pectorali, maliſque aliis, ſenectuti admodum provectæ quotidiè accreſcentibus moriendi tempus non procul abeſſe, imò potius inſtare videri ſenſiſſet, tabulis teſtamentariis renovandis condendisve & ultima manu ſignandis confirmandiſque, intellectu, judicio, & memoria illæſis, ſenſibuſque manentibus integris, animum operamque applicuit Decembris undecimo A. MDCLXXI. in quarum prima parte, Latinè à ſe ſcripta, fidei Chriſtianæ & verè Catholicæ adverſus infames veteris ævi hæreticos, item doctrinæ & diſci-

pli-

plinæ Ecclesiæ *Anglicanæ*, contra Pontificios pariter ac sectarios, professionem, quam in Appendice edendam curabo, piè & animosè exhibet: in altera de sui ipsius exequiis & supultura, itemque de bonorum temporalium, quæ supererant, dispositione amplum in modum agit. Sed cùm tædiosum & tum nostratibus tum exteris, in quorum gratiam commentarium hunc scribo, prorsus ingratum foret huic specialiùs insistere, summatim dicam, quod post legata filiabus illarumque liberis, etiam filio immorigero, cognatis, affinibus, amicis, & famulis relicta, pauperibus *Dunelmi*, *Auklandiæ*, *Petroburgi*, & *Norwici* degentibus, aliisque illic aut *Cantabrigiæ* ære alieno oppressis, & in carceribus detentis, ducentas libras in partem solaminis distribuendas ordinavit: cavitque non sine ingenti solicitudine, ut quæsitis repertisque, quotquot superessent, liberis & nepotibus D. *Joannis Haynard*, olim Præbendarii *Lichfieldensis*: singuli viginti librarum honorario donarentur: quod profitetur se in grati erga Parentem animi μνημόσυνον & indicium jam facturum, ex cujus commendatione potissimùm in D. *Overalli* familiam clientelamque primis juventæ annis adsciseretur.

Hujus testamenti quatuor Executores, ut verbo nostro forensi utar, constituit, quos honoris causa hîc nominabo, viz. D. *Thomam Orby*, Equitem Auratum & Baronettum, D. *Joannem Durellum*, Præbendarium *Windsoriensem* & *Dunelmensem*, *Georgium Davenportum*, Virum doctissimum, ipsi à Sacris domesticis, & *Milonem Stapiltonum*, Armigerum, ipsius Secretarium, quorum omnium fides, probitas, amicitia & prudentia erant ipsi longo usu exploratissimæ.

Hac sarcina deposita, ad solam cœlestium divinarumque rerum contemplationem se componit, & ad portum æternæ quietis & tranquillitatis, post tot tantasque in hac vita, tanquam in procelloso mari, aberrationes & jactationes, anhelans, animam, ad Beatorum sedes avolaturam, procuratis omnibus religionis juxta Ecclesiæ institutiones officiis, cœlesti viatico munivit: & jam mox expiraturus, Deo Opt. Max. pro pace Ecclesiæ & divini cultus puritate ferventissimis precibus exorato, liberis, & nepotibus, Presbyterisque, qui humillimè rogârunt, circum adstantibus, benedictionem suam impertitus est. Ita reverendissimus Pater, postquam Ecclesiam *Dunelmensem*, summa cum laude & sanctissimis vereque Pastoralibus curis, undecim annos rexisset, satur dierum in ædibus conductis in vico vulgo vocato *Pel-mel* in suburbiis *Westmonasteriensibus*, placidè obdormivit in

Christo, (quem verbis divini Apocalyptæ, *veni Domine Jesu*, *veni citò*, extremo vitæ halitu invocavit) septuagesimo octavo ætatis anno, XV. die Januarii anno reparatæ hominum salutis, juxta computum Ecclesiæ *Anglicanæ*, millesimo sexcentesimo & septuagesimo primo.

Per inclementiam hiemis lutosasque vias difficile istud longumque iter in Septentrionales *Angliæ Scotiam* versus plagas citò ingredi non licebat: sed adulto vere admodum solenni pompa ex Urbe elatum est funus, præeuntibus, quò exequiæ fierent honoratiores, duobus Heraldis *Auklandiam* usque, ubi corpus sepeliendum jussisset Antistes noster. Illic concurrente ingenti spissaque virorum omnium ordinum, viz. Cleri, nobilium, civium, & plebeiorum multitudine, *D. Basiro*, uti antea dixi, concionem funebrem habente, & admodum reverendo Viro, D. *Guidone Carletono*, Episcopo *Bristoliensi*, istius Ecclesiæ Præbendario, officium sepulturæ juxta Ecclesiæ nostræ ritus celebrante, XXIX. die Aprilis A. MDCLXXII. in crypta sacelli ædium Episcopalium reconditus est. Monimento, marmoris nigri, quod sibi in medio sacello vivus erigendum curaverat, hanc Epigraphen, relictis lacunulis, quæ hîc supplentur, sine omni affectatione & fastu à se scriptam, incidi voluit:

> *In non morituram memoriam* Joannis Cosini, *Episcopi* Dunelmensis, *qui hoc Sacellum construxit, ornavit, & Deo consecravit, anno Domini MDCLXV. in festo S.* Petri*: obiit XV. die mensis Januarii anno Domini MDCLXXI. & hîc sepultus est, exspectans felicem corporis sui resurrectionem, ac vitam in cœlis æternam.*
>
> *Requiescat in pace.*

Uti & in ambitu minoris saxi ad quatuor latera hunc S. *Joannis* Apocalyptæ versiculum in quatuor incisa divisum.

Beati mortui, qui moriuntur in Domino:
Requiescunt enim à laboribus suis.

Post simplicem hanc rerum, quam solo amore & reverentia Veritatis incitatus, brevi hoc compendio scripsi, narrationem, neutiquam opus erit, ut elogiis magni hujus & optimi Viri aut quærendis

rendis aut ampliandis, me ſolicitiùs & importuniùs ingeram. Cùm *optimum* appellaverim, faceſſat omnis obtrectatio, quaſi illum ab humanæ vitæ aberrationibus, quibus cuncti mortales urgentur, aut ſubitaneis efferveſcentis bilis correptionibus prorſus immunem & eximendum fuiſſe crediderim. Exagitent, ſi velint aut poſſint, illius nomen & famam iniquiſſimi cenſores, ſive *Romanenſes*, ſive Sectarii: at ceſſantibus calumniis, invidia, & partium ſtudio, (ſi tamen per illorum immortale odium, irreformabilemque perverſitatem ceſſantibus) nullus dubito, quin omnes boni & cordati Lectores, veri Eccleſiæ *Anglicanæ* filii, in eandem ſententiam mecum ituri ſint, D. *Coſinum* nimirum de Religione, de Eccleſia, de Patria, deque bonis literis, tam ſcriptis, conſtantia, & fide in temporibus periculoſiſſimis uſque ad omnium bonorum temporalium jacturam ſervata, quam exemplo, & fideliſſima ſacri muneris, cùm Presbyter eſſet, & poſtea in ſupremo Sacerdotii ordine conſtitutus, adminiſtratione, & denique munificentia, præclarè admodum meruiſſe, & inter eminentiſſimos Eccleſiæ *Anglicanæ* Præſules. in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis noſtræ faſtis & annalibus æternitati conſecrandos, jure merito recenſeri debere.

REGNI
ANGLIÆ RELIGIO CATHOLICA,

Prisca, casta, defœcata:

Omnibus Christianis Monarchis, Principibus, Ordinibus ostensa.

Anno MDCLII.

Auctore JOANNE COSINO, tunc temporis Ecclesiæ Cathedralis *Petroburgensis* Decano, & postea *Dunelmi* Episcopo.

REGNI ANGLIÆ RELIGIO CATHOLICA,

Prisca, casta, defœcata:

CAPUT I.

Perpetua Religionis norma.

PErpetua nobis in Ecclesiâ *Anglicanâ* religionis & fidei nostræ *norma* hæc est:

Unus canon, à Deo in duo Testamenta relatus.

In iis enim, quæ apertè in S. Scripturâ posita sunt, continentur illa omnia, quæ fidem spectant, moresque vivendi.

Post illa, Instrumenta nobis authentica sunt

Tria Symbola,
Quatuor priora Concilia,
Quinque secula, &
Catholicorum Patrum per ea series ac consensus.

In his enim invenitur & explicatur Fides illa prima sanctis semel tradita, prisca, casta, & defœcata, absque hominum corruptelis & assumentis novis.

Ea denique, quæ in sequioribus seculis huic primæ non repugnat, Theologia.

CAP. II.

Sacra Dei Scriptura.

REcipimus & amplectimur omnes Canonicas Scripturas, tum Veteris, tum Novi Testamenti.

Quas semper ante oculos habemus, ne vel humanâ fraude, vel insidiis Dæmonum, ad errores & fabulas abduceremur.

In illis solis posse hominum animos acquiescere; in iis omnia, quæ sunt ad salutem necessaria, inveniri; eas esse fundamenta Prophetarum

& Apostolorum, in quibus ædificata est Ecclesia Dei; normamque certissimam, ad quam omnis doctrina Ecclesiastica debeat revocari; & contra quam nec legem, nec traditionem, nec consuetudinem ullam sequendam vel audiendam esse, profitemur & firmâ fide credimus.

CAP. III.

Antiqua fidei Symbola.

EA fides nostra & doctrina est, quam complectitur
Symbolum Apostolicum,
Symbolum *Nicænum*,
Symbolum *Constantinopolitanum*,
Symbolum *Athanasianum*;
Confessio *Ephesina*, &
Confessio *Chalcedonensis*.

Quæ omnia firmissimis S. Scripturæ testimoniis comprobari possunt. Ista autem Symbola non modò continent, quæ credere Christianum hominem oportet, sed omnibus etiam eandem ὑποτύπωσιν ὑγιαινόντων λόγων præscribunt.

Novum igitur fidei Romanæ Symbolum, quod nec in S. Scripturâ legitur, neque inde per ullam evidentem aut solidam consequentiam probari possit, quin & ab eâ prorsus alienum est, totique Antiquitati penitus incognitum, procul à nobis amandavimus.

Neque enim verum est, (imò à *veritate & verbo Dei* quàm maximè abhorret) fidem sive *Tridentinam*, sive *Lateranam*, esse Catholicam, aut extra nuperam professionis fidei formulam, à Papa *Pio* IV. & *Tridentinis* excogitatam, neminem posse esse salvum.

CAP. IV.

Quatuor prima Concilia.

MAgnam in Ecclesiâ & saluberrimam Conciliorum auctoritatem esse dicimus, sed eorum, quæ à Catholicis, doctis & piis Viris celebrata sunt, quæque à sanâ & infallibili S. Scripturarum doctrinâ nullatenus recedere aut deviare perhibentur.

Qualia sunt Vetera Concilia, quæ sancta & Universalis Ecclesia recepit,

cepit, quatuor illa prima Oecumenica, & quæ ab illis approbata, quæque iis postea fuere consona.

Ea enim omnia unicè amplectimur, atque in tantum venerati sumus, quòd (quoad substantiam quidem dogmatum) etiam legum illis vim in publicis regni Comitiis conciliandam curavimus: adeò ut nemini apud nos liceat eis publicè contradicere.

Reliqua verò, quæ sequioribus seculis à Pontificiis habita sunt, Concilia, & vel contempto vel prætermisso verbo Dei celebrata, (quibusque illi maximè nunc nituntur) nos missa facimus. Sicut enim Oecumenica ea non fuisse, certò scimus, ità in multis non minimi momenti decretis, tum à doctrinâ Apostolorum, tum à regulis sanctorum Patrum aberrâsse, nimis manifestum est.

Porrò summum Concilii cujusvis Præsidem, alium, quàm *Christum* quærere aut agnoscere nefas ducimus. In Oecumenicis autem προεδρείας Papalis non usus magis quàm jus olim penes Romanum fuit Pontificem, qui nec illis præfuit, nec interfuit, neque suâ unquam auctoritate ea indicendi aut cogendi potestatem habuit, uti ex antiquissimorum Conciliorum Actis & Historiâ Ecclesiasticâ vel cuivis non prorsus excæcato evidentissimè liquet.

Cap. V.

Quinque priora Patrum secula.

Scripta sanctorum Patrum in mysteriis fidei consentientium, (qualia multa recta & salubria nobis reliquerunt) tum ob sublimem illorum eruditionem & Spiritûs sancti gratiam, quâ præ cæteris eos imbutos esse constat, tum propter ipsorum pietatis ac veritatis testimonium, non solum atramento obsignatum, sed multorum quoque sanguine sancitum, meritò magnam apud nos existimationem & auctoritatem habent.

Quò enim propiùs ab Apostolorum temporibus absuerunt, tantò rectiùs *veritatis* doctrinam intellexisse, puriùsque & incorruptiùs explicuisse creduntur, præsertim ubi unanimes sunt, & in rebus fidei idem sentientes.

Idcirco quia testantur inprimis universi de origine & auctoritate S. Scripturæ Canonicæ, plurimi etiam utilissimos sacrorum Librorum Commentarios scripserunt, *hæreses* suorum temporum strenuè profligarunt, Histo-

Historiam de *Ecclesiâ Dei* laudabili diligentiâ consignarunt, & nervosis sententiis studium pietatis inflammant, ad frequentem eorum lectionem (non sine prudentiâ tamen & judicio exercendam) nostros omnes in sacris Ordinibus constitutos, literisque imbutos sedulò adhortamur.

Quinetiam ut toti simul orbi Christiano constaret, nos nullam in *Angliâ* vel religionem fovere, vel fidem profiteri, nisi quæ verè Catholica & communi priscorum Patrum consensu recepta, atque ex S. Scripturis firmata fuerit; hujusmodi decretum verè quidem aureum, in Ecclesiâ nostra sancitum est, ac unà cum Articulis religionis promulgatum A. D. MDLXXI. cap. *de Concionatoribus.*

Inprimis videbunt, nequid unquam doceant, quod à populo religiosè teneri & credi velint, nisi quod consentaneum sit doctrinæ Veteris ac Novi Testamenti, quodque ex illâ ipsâ doctrinâ Catholici Patres & veteris Ecclesiæ Episcopi collegerint.

Nempè ità animati sumus, ut nec quidquam à quoquam credi cupimus, nisi de quo constet ex sacro Dei verbo in scriptis tradito, & quod consensu Apostolicæ primævæque Antiquitatis probari possit.

Sacræ igitur Scripturæ ità traditionem subjungimus, ut hæc illi semper subordinata sit, & per omnia congrua.

Quod enim Apostoli vivâ voce prædicârunt, hoc ipsum scriptis (quæ suâ naturâ doctrinæ rerumque memoriæ fidelitèr conservandæ maximè sunt idonea) posteris suis tradiderunt. Et vicissim, quæ ad hunc modum ab illis tradita fuêre Viri Apostolici veterisque Ecclesiæ Episcopi quotidie sermonibus & continuata prædicatione inculcabant, & praxi ipsâ exprimebant; atque adeò sincerum Christianismum & qua doctrinam, & qua ritus, & qua mores, ad posteros propagârunt.

Traditiones autem de quibus neque Apostoli neque Episcopi, ab Apostolis instituti, horumque successores proximi nec quicquam testantur, nobis *traditiones* legitimæ non sunt, & quod illi neque docuerunt, neque cognoverunt, *Apostolicum* aut Catholicum censeri non debet.

Antiquitatis consensus patescit è Symbolis potissimùm & Confessionibus, quas prisca Ecclesia unanimitèr in Conciliis edidit, & ætas postera universim (quà latè patet orbis Christianus) recepit. Quicquid autem non unus aut alter tantùm, sed omnes pariter uno ore eodemque consensu apertè, frequentèr, perseverantèr tenuisse & docuisse cognoverimus, id nobis quoque pro indubitato ratoque habetur. Quicquid verò,

quam-

quamvis ille ſanctus & doctus, quamvis Epiſcopus, quamvis Confeſſor aut Martyr, ſibi extra ſacram *Scripturam*, & *conſenſum Eccleſiæ* arrogaverit, poſterisve tradiderit, quod ipſe à Patribus & Chriſti Apoſtolis non recepit, id inter proprias occultaſque & privatas opiniones à communis, publicæ, ac Catholicæ ſive univerſalis ſententiæ auctoritate ſecretum eſto; cui equidem non ſine magnæ arrogantiæ, & temeritatis notâ quiſquam derogaverit.

Cap. VI.

Hæreſes repudiatæ.

DOctrinam Catholicam, quam in Eccleſiâ Apoſtolicâ, in Oecumenicis & veteribus Conciliis viri Deo dilecti profeſſi ſunt, etiam & nos profitemur; quam rejecerunt, velut ab eâdem religione Catholicâ alienam, etiam & nos rejicimus; hæreſes, quas illi damnârunt, & nos damnamus; earumque Magiſtros pariter & Diſcipulos univerſos deteſtamur: viz. *Cerinthianos*, *Gnoſticos*, *Montaniſtas*, *Novatianos*, *Arianos*, *Photinianos*, *Manichæos*, *Pelagianos*, *Donatiſtas*, & eorum propagines, quibuſcunque tandem nominibus appellentur.

Quin & ſi forte erumpant uſpiam, ac ſeſe vel blaſphemos in Deum, vel ſeditioſos in Principem, Eccleſiam aut Rempublicam oſtentent, eos tum legitimis cenſuris Eccleſiaſticis, tum civilibus ſuppliciis, coercendos eſſe, omni, quâ poſſumus, diligentiâ curavimus.

Cap. VII.

Novitates rejectæ, ſuperſtitiones depulſæ, & religionis corruptelæ ſanatæ.

QUæ ſive temporum vitio, ſive hominum noſtrorum incuriâ, ſive *Romanenſium* improbitate in Eccleſiam noſtram irrepſerant, aut palam introductæ fuerant intolerandæ penitus ineptiæ, doctrinæ novæ, & praxes peregrinæ, eæ apud nos ex verbo Dei præſcripto, in Synodo legitimè congregatâ, publiciſque Regni Comitiis, jamdudum reformatæ ſunt.

Nulla nobis Romana nunc fides non ſcripta, nulla *Novatorum* quorumcumque religio. Vanas enim hominum traditiones, & nuper nata dogmata (quæ teſtimonio, cum ſacræ Scripturæ, tum piæ antiquita-

tis, omninò destituta sunt) procul à nostris amandavimus, & *in unâ Catholicâ veritate, religione, ac fide*, primitùs nobis traditâ acquievimus.

Coram pictâ, sculptâve, & vestibus ornatâ, similitudine nosmetipsos non *incurvamus*.

Id quod nescimus, in Reliquiis, adeoque in Hostiis & Imaginibus, nequaquam adoramus.

Eâ, quam non intelligit *populus, linguâ* sacra nostra non celebramus.

Illos, in quos non credimus, non invocamus.

Sacram Eucharistiam mediâ parte non mutilamus.

Romanam Ecclesiam nec aliarum omnium Ecclesiarum, nec nostræ, Matrem aut Magistram esse agnoscimus.

Figmentum Transsubstantiationis, fumum Purgatorii, fermentum meriti, iteratum Christi Sacrificium, à quovis Sacerdote pro vivis & defunctis quotidie offerendum, auctoritatem Romani Episcopi in omnes omnium per universum Christianorum orbem Ecclesias, Papalium Conciliorum decreta, & Synodi *Tridentinæ* anathemata, (quæ sub jacturâ æternæ salutis pro articulis *fidei*, extra quam nemo potest esse salvus, inauditâ à seculis audaciâ, Papa *Pius* quartus recipienda esse mandavit) tanquam carcinomata & spongiosa religionis avitæ tubera, penitùs ab Ecclesiæ nostræ corpore resecavimus; atque adeo sanitatem & nativam pulchritudinem eidem restituimus.

Cap. VIII.

Religio prisca, verè Christiana Catholica & stabilita.

Ab avitâ Patrum & Antecessorum religione, quà Christianâ, quà Catholicâ, nullatenus recedimus; neque ab ullâ uspiam Ecclesiæ Catholicæ parte (in hâc ipsâ religione & fide adhuc permanente) secessionem aut scissuram facimus.

Eandem enim religionem, curam, cultumque Numinis divini retinemus, qualem ipse nobis Christus verbo suo, Apostoli, eorumque vestigiis inhærentes *Patres*, exemplo suo & praxi commendârunt.

Disciplinam Ecclesiasticam, quantum maximè potuimus, ad antiquioris *Ecclesiæ* mentem revocavimus, omnemque vitæ licentiam & morum dissolutionem, quâ par erat severitate, latis legibus compescuimus.

Regni statum eo quo accepimus loco, & supremam Principis Majestatem

tatem Regiam sine ullâ vel imminutione, vel mutatione incolumem conservavimus; externæ verò dominationis Romanæ (cui nec divino nec humano jure obstricti eramus) indebitam auctoritatem & jugum excussimus.

De omnibus denique religionis Christianæ dogmatibus, quæ tum ad pacem Ecclesiasticam & Civilem spectabant, tum ad salutem æternam erant necessaria, uno ore, unoque spiritu, cum aliis quibuscunque hominibus, Deum Patrem Domini nostri Jesu Christi ritè colentibus & invocantibus, firmiter convenimus.

Fundamentis salvis, diversitatem ut opinionum, ità quoque *rituum* & cæremoniarum circa res juxta enatas & minus necessarias, in aliis Ecclesiis, quibus nobis præsidendum non est, amicè, placidè, & pacificè ferre possumus, atque adeo debemus.

Quinetiam reliquis ubicunque terrarum Ecclesiis Christiano nomine censis, & verè Catholicam religionem fidemque profitentibus, si nos actu aliquando jungi prohibet sive distantia regionum, sive diffidia hominum, sive persecutio & dissipatio fidelium, sive aliud quodcunque obstaculum; semper tamen animo & affectu jungimur, (id quod de Protestantium præsertim *Ecclesiis* intelligi cupimus) reapse eum demonstrare parati, cum justâ aliquâ ratione demonstrandi occasione obtulerit. Qualem ab illis vicissim animum & affectum nobis etiam demonstrandum instantèr deposcimus.

Eis verò, qui malè consulti nos iniquis odiis & convitiis insectantur, ignoscat Deus, & meliorem mentem inspiret.

Dandam enim nobis existimamus operam, quantam ex Dei gratia possumus, *ut pacem sectemur cum omnibus & sanctimoniam, sine quâ nemo videbit Dominum.*

Denique, exercemus nos *ad conscientiam habendam sine offensâ apud Deum & homines.*

Atque hæc est summa nostri Christianismi.

Convitium, quòd quandoque Lutherani sumus, quandoque etiam Calvinistæ protritum jam est. Fuit *Lutherus* Vir doctissimus, singularibus donis eximioque animi robore à Deo instructus, ut veritatem Evangelii, errorum tenebris passim ferè in hisce Occidentalibus Ecclesiis obstructam; in lucem apud suos exterosque multos clariorem revocaret. Infallibilis verò haud fuit, nec sine verbo Dei & testimonio Antiquitatis (cujus erat scientissimus) ipsi aliquid afferenti credimus. Habet &

Calvinus laudes suas meritissimas: nemo tamen nostrûm eum pro Magistro habet, aut in illius verba jurare (sicut in *Pontificis* effata quilibet *Papista*) paratus est. Tanti ille apud nos est, quanti esse debet apud omnes, hoc est, quanti rationes, quas in qualibet pro se affert, nec pluris. Quod si non magis Paparum dictatis decretisque addicti essent, qui nunc à nobis appellantur *Pontificii*, quàm nos vel *Luthero* vel *Calvino*, vel cuicunque tandem mortalium, non essent, qui jam nunc sunt, atque meritò à nostris audiunt.

Desinant igitur nobis tum *Lutherum* tum *Calvinum* exprobrare. Tàm non *Lutherum* vel *Calvinum* sequimur, quàm nec ipsum Papam, ubi hic vel illi à S. Scriptura & veterum Patrum in fide Catholicâ consentientium vestigiis discedunt.

Ex his omnibus manifestum est, novam in orbem aut Ecclesiam nostram *Anglicanam*, religionem invectam non esse, nec ex principiis nostris invehi potuisse vel debuisse, quin & integram & illibatam mansisse; atque retentam esse eandem religionem Christianam ac Catholicam, quà substantiam suam, quæ pridem fuerat, quæque sola nos & Antecessores nostros in gremium Ecclesiæ introduxerat, salvosque reddere poterat. Abusus enim corruptelæ, errores, & dogmata quæ partim inscitia & temporum injuria, partim præposterus quorundam zelus, partim, & potissimùm quidem, avaritia hominum & ambitio adjecerat, partes religionis non sunt, nec ad essentiam aut corpus Ecclesiæ magis pertinent, quàm ad corpus hominis tubera & ulcera eidem accrescentia; quibus tandem sublatis, non in aliud mutatur corpus, sed idem ipsum manet, quod anteà fuit, pristinæ interim sanitati & pulchritudini suæ naturali restitutum.

Summa est: Quæ perspicuo & certo Sacrarum Scripturarum, & his subjunctæ primorum seculorum traditionis Ecclesiasticæ testimonio ac consensu comprobari poterant, apud nos steterunt inconcussa, reliquis suapte imbecillitate corruentibus, & à majoribus nostris diligentèr eliminatis. Quod autem ad ritus & cæremonias attinet innoxias, eæ, quæ ad decorem & ordinem maximè facere videbantur, retentæ nobis atque constitutæ sunt.

CAP.

Cap. IX.

Ordo Ecclesiasticus.

QUos omnis agnovit & venerata est Antiquitas, ritè ordinatos de Clero habemus, Diaconos, Presbyteros, & supra utrumque ordinem, Episcopos. Presbyteros de mediâ plebe, nec in Clero positos, Apostolis & Veteri Ecclesiæ inauditos, non novimus; non Diaconos sacris nunquam initiatos, annuos bimulosve, pòst munere exuendos; non mutilum Episcopis Clerum, quorum series nullo unquam tempore apud nos interrupta est, nec in eis consecrandis Canon antiquus Apostolicus aut *Nicænus* violatus.

Ordinem enim amplectimur tuemurque verè Ecclesiasticum, & ab Apostolorum temporibus per totum Christianum orbem receptum, quo nihil equidem cum S. Scripturæ regulis & exemplis, tum Ecclesiæ & Reipublicæ statui magis consentaneum.

Cap. X.

Consecratio & munus Episcoporum.

COnsecratio Episcoporum (omni sublatâ superstitione) à tribus ad minimum Episcopis, ordine prius Episcopali constitutis, per invocationem Spiritûs Sancti, & impositionem manuum peragitur, præmissâ tamen tum solenni Liturgiâ, (quæ lectionum ac precum formula est eidem negotio congruenter aptata) tum sacrâ concione de Pastoris in gregem munere & officio; subsequente verò sacrâ Eucharistiâ ab omnibus Episcopis & Clero tum præsenti, frequentique gravissimorum hominum cœtu celebratâ.

Porrò Episcoporum sive Pastorum munus apud nos non nudum tantum nomen, sed res est, Presbyteros & Diaconos ordinare, Curatos Ecclesiarum instituere; Clerum & populum in rebus sacris dirigere, diligentèr concionari, ignaros instruere, immorigeros punire, contumaces & gravitèr delinquentes excommunicare, hæreticos pertinaces condemnare, Clericos inertes, facinorosos, & inobedientes ab officio & beneficio suspendere, deprivare, deponere, & pro delicti magnitudine degradare, universam Diœcesin quolibet triennio visitare, in blas-

phemos, idololatras, ſortilegos, ſchiſmaticos, ſimoniacos, ebrioſos, incontinentes, adulteros, inceſtuoſos, & id genus alios, ſiqui reperti fuerint, animadvertere, initiatos in fide confirmare, Eccleſias & loca ſepulturæ dedicare; cauſas denique matrimoniales & teſtamentarias cognoſcere, atque in omnibus, quæ jura ſpectant Eccleſiaſtica, quæque ad pietatem, juſtitiam, & ſobrietatem pertinent, omni, quo poſſunt, niſu, officium ſuum præſtare & adimplere.

Cap. XI.

Ordinatio & munus Presbyterorum.

PResbyterialis poteſtatis in Eccleſiâ propagandæ Miniſter inde ab Apoſtolorum temporibus ſemper fuit Epiſcopus.

Apud nos igitur ſacram Antiquitatem, quantum poſſumus, per omnia ſequentes, Presbyteri poſtquam examinati, atque ad tantum munus idonei reperti fuerint, ab uno Epiſcopo per invocationem Spiritûs Sancti, impoſitionem manuum ſacri Codicis traditionem & verborum Chriſti (*Accipe Spiritum S. quorum peccata &c.*) prolationem ſolenni more ordinantur, aſſiſtentibus eidem Epiſcopo in impoſitione manuum Presbyteris tum præſentibus.

Præmittitur verò Liturgia ſacra, unà cum concione & ſubſequitur Euchariſtia.

Presbyterorum in Eccleſiâ noſtrâ munus & officium eſt, populum illorum fidei curæque commiſſum, omni adhibitâ induſtriâ, ad veram Dei cognitionem & vitæ ſanctimoniam perducere, diebus Dominicis & Feſtis Evangelium prædicare, preces matutinas & veſperas quotidiè recitare, ſacris lectionibus diligentèr attendere, ſacramenta religioſè & reverenter adminiſtrare, ægrotos viſitare, afflictos conſolari, pœnitentes abſolvere, aliaque quæ illis incumbunt, divina officia peragere, ad omnem denique ſeſe ſobrietatem & pietatem componere; decenti & Clericali habitu incedere, moresque & vitam univerſam ad normam ſacrarum Scripturarum ac receptæ apud nos diſciplinæ regulas inſtituere.

Cap. XII.

Ordinatio & munus Diaconorum.

DIaconi à ſolo Epiſcopo per impoſitionem manuum & nominis divini invocationem ad obeundum, quod iis incumbit, officium ordinantur.

Ad illos autem pertinet ſacras Scripturas & Homilias publicâ auctoritate editas diligenter populo perlegere, in celebratione divinorum officiorum ac diſtributione Sacramenti cœnæ Dominicæ Presbyteris aſſiſtere, juniores in articulis fidei & Catechiſmo erudire, infantes baptizare in abſentiâ Presbyteri, de conditione pauperum & ægrotantium inquirere, aliquando etiam prædicare, ſi ad id muneris ab Epiſcopo cenſeantur idonei; denique omni ſtudio ſic vitam moresque ſuos ad regulas Chriſtianæ religionis & Eccleſiaſticæ diſciplinæ dirigere, ut quantum in illis fuerit, ſalutaria aliis exempla ſemetipſos præbeant.

Cap. XIII.

Liturgia.

IN ordinatione Liturgiæ hoc inprimis obſervatum eſt, quod per omnes hujus regni Eccleſias una jam & eadem divinarum Lectionum, cantionum, & precum publicarum forma habetur, cùm antea plurimis retrò annis alii *Salisburienſem*, *Eboracenſem*, aut *Lincolnienſem*, alii alios uſus ſequerentur; ex quo cùm æmulationes pravæ, tum rixæ & contentiones, nimium ſæpè inter ipſos oriebantur.

De multitudine otioſarum cæremoniarum, quibus Eccleſia noſtra plus ſatis erat onerata, magnum numerum reſecavimus.

Retinuimus tamen, atque etiamnum colimus, non tantùm ea, quæ ab Apoſtolis ſcimus fuiſſe tradita, ſed etiam alia quædam, quæ ſine Eccleſiæ incommodo & religionis detrimento fieri poſſe videbantur; ea verò omnia, quæ cum ſacris literis pugnabant, & ſobriis hominibus indigna eſſent, meritò repudiavimus.

Porrò conſtitutum eſt, ut omnia eâ linguâ pſallantur & legantur, quam

quam noſtri intelligunt, quæ veteres univerſi ſub utroque Teſtamento & precati ſunt ipſi & populum precari docuerunt.

Cap. XIV.

Officium Matutinum & Veſpertinum.

Divinorum officiorum celebratio, tam manè quàm veſperè, nobis quotidiana eſt. In Eccleſiis *Cathedralibus* & *Collegiatis* conſuevimus omnia voce ſonorâ & cantu Muſico peragere, in *Parochialibus* verò & *Capellis* minoribus ſimplici tantum lectione ea recitare.

Presbyter, veſte Eccleſiaſticâ indutus, incipit matutinas & veſperas à ſelectiſſimis S. Scripturarum ſententiis, quibus Auditorum animi ad pœnitentiam & pietatis affectum excitantur.

Excipit illas gravis admodum ad populum exhortatio, quâ monentur omnes errata ſua coram Deo publicè confiteri, ut abſolutionem ab iiſdem conſequantur: ſimul invitantur ad agendas Deo gratias pro ſuis in nos maximis collatis beneficiis, ad debitas ipſi laudes in Pſalmis & Hymnis decantandas, ad auſcultandum ſacris lectionibus, ex ipſius verbo deprompits, atque ad ea piis precibus efflagitanda, quæ tum ad corporis, tum ad animæ ſalutem ſunt neceſſaria. Hæc enim ſumma eſt totius *Officii*.

Sequitur Confeſſio ab omni populo humilitèr genuflexo poſt Presbyterum recitata, atque Abſolutio ab ipſo tantum Presbytero generali verborum forma, & erecto corpore pronuntiata.

Deinde Sacrorum Miniſter altâ voce orditur orationem Dominicam, quæ omnium Officiorum, Laudum, & Precum ſubſequentium fundamentum eſt.

Poſt uſitatos verſiculos, (*Domine labia noſtra aperias* &c.) unà cum reſponſis, & *Gloria Patri* &c. cantatur Alleluia, & Pſalmus XCV. ad laudes Dei invitatorius, quem & alii ſequuntur, ſingulis eo ordine & numero ita diſpoſitis, ac per ſingulos dies diſtributis, ut infra menſis ſpatium totum Pſalterium finiatur.

Pſalmos alternatim recitatos ſequuntur Lectiones binæ, è Veteri Teſtamento prima, quam ad matutinas excipit Hymnus, qui dicitur S. *Ambroſii*, *Te Deum Laudamus*; ad veſperas verò Canticum B. *Mariæ* Virginis, è Novo Teſtamento altera, poſt eam ad matutinas Hymnus *Zachariæ*, ad veſperas Canticum *Simeonis*.

Lec-

Lectiones autem ità ordinatæ sunt, ut Testamentum Vetus singulis annis absolvatur, Novum verò ter in anno perlegendum sit.

At in Dominicis & Festis habentur Lectiones propriæ, & in Festis majoribus Psalmi de mysterio celebrato Prophetici.

Deinde altis vocibus & corporibus erectis Symbolum fidei Apostolicum ab omnibus recitatur; in quibusdam verò Festis Symbolum quod dicitur S. *Athanasii.*

Postea genibus flexis dicuntur preces & responsa pro diverso hominum statu, unà cum tribus Collectis, prima de tempore secundum anni ordinem, altera pro pace, tertia pro gratiâ & Dei in omnibus nostris actionibus adjutorio atque moderamine.

Cap. XV.

Litaniæ.

Diebus Dominicis, feriis quartis & sextis, atque aliis temporibus, cùm ab Episcopo requisitum fuerit, post matutinas recitantur aut decantantur Litaniæ, ab omni invocatione hominum mortuorum defæcatæ, plurimisque piis petitionibus auctæ, quæ tandem precatione S. *Chrysostomi,* & verbis Apostoli votivis terminantur.

Cap. XVI.

Officium Eucharistiæ.

Summâ cum reverentia & religione celebratur apud nos Eucharistia, tam festis majoribus, quàm singulis primis cujusque mensis anni Dominicis. Quod si reperti fuerint, qui eandem sæpiùs postulaverint, & dignè communicare potuerint, aliis etiam temporibus, Dominicis, festis, & feriâ qualibet celebrare licet, atque adeò oportet.

Servantur autem antiquitùs usitatæ cæremoniæ, ordo Lectionum, Orationum series, vestitus Ecclesiasticus, & alia similia, quæ vel ad ædificationem, vel ad decorem pertinent.

Fit initium ab Oratione Dominicâ, Collectâ pro puritate mentium, & recitatione Præceptorum Dei, in fine cujusque Præcepti misericordiâ ejus ab omni populo genuflexo imploratâ. Subjungitur precatio pro Rege, utriusque scilicet Tabulæ à Deo constituto custode.

Hanc precationem excipit Collecta de anni tempore, Collectam E-

piſtola, Epiſtolam Evangelium, Evangelium verò Symbolum fidei *Nicæno-Conſtantinopolitanum.*

Sequitur Homilia ſive Concio ſacra ad populum; atque initio concionis publicantur preces ab omnibus publicè privatimque faciendæ, primò, *pro Eccleſiâ Chriſti Catholicâ per totum terrarum orbem diſſeminatâ, ut qui nomen Domini confitentur, in verâ fide & charitate ad præſcriptum S. Scripturæ conſentiant univerſi; deinde pro omnibus Regibus, Principibus, ac Gubernatoribus Chriſtianis, ut inter ſe concordes vivant; pro Rege noſtro, veræ fidei Defenſore, & ſupremo Subditorum ſuorum tam in cauſis Eccleſiaſticis, quàm Secularibus, Gubernatore poſt Deum unico, pro familiâ & Conſiliariis Regiis; pro omnibus, qui ſub illo magiſtratum gerunt; pro regni Nobilibus, Epiſcopis, Clero, & populo univerſo, ut eorum unuſquiſque officium ſuum præſtent, veram religionem promoveant, & vitam piè, juſtè, ſobrièque inſtituant; denique pro his, qui ſunt in anguſtiis, aut infirmitatibus conſtituti, ut illis Deus ſuccurrere dignetur. Nec vivi tantùm ei commendantur, ſed gratiæ etiam aguntur pro iis, qui in Chriſto obdormiunt, & requieſcunt in pace, laudabili imprimis Patriarcharum & Prophetarum numero, ſanctiſſimo Apoſtolorum Choro, candidato Martyrum exercitu, & pro aliis omnibus, qui fidem Chriſti ſervarunt integram, ac religionem illibatam; ſimul oratur Deus, ut tam illis quàm nobis propitius beatam à mortuis reſurrectionem indulgeat, perfectamque abſolutionem in die ſupremo, atque æternam in regni ſui gloriæ felicitatem concedat.* Clauditur autem iſta precum & gratiarum actionis publicatio oratione Dominicâ.

Habitâ demum & finitâ concione (quæ partem aliquam vel Evangelii vel Epiſtolæ vel alterius loci S. Scripturæ & explicare & applicare ſolet) dies feſti atque jejunales, ſiqui ſint proximâ ſeptimanâ obſervandi, indicantur, atque unà excitantur omnes, (quibus eſt copia) ad elargiendam eleemoſynam, quâ pauperum egeſtas ſublevetur.

Subſequitur Offertorium (delectis & recitatis in hanc rem S. Scripturarum ſententiis) quod ſupplet vicem veterum oblationum. De pane itidem & vino in Euchariſtiâ conſecrandis proſpectum eſt, quæ ſuper Altare ſive menſam Domini decenti ornatu paratam, mundiſque lineis coopertam, in patina & calice argenteis, ac plerunque deauratis, collocantur.

Peracto offertorio, rurſus oratur ad Altare Dei *pro ſtatu Eccleſiæ Catholicæ, in hoc ſeculo militantis, pro Imperatoribus & Regibus, pro re-*

rerum quiete, pro Episcopis & Clero, pro pauperibus & infirmis, atque insuper ut rata & accepta apud Deum sint oblata à nobis munera.

Posteà, qui nobiscum communicaturi non sunt, emittuntur foras; jubet etiam Sacrorum Minister, *nequis blasphemiæ, adulterii, odii, aut iræ flagrantis, alteriusve sibi criminis reus, nobiscum maneat, aut ad mensam Dominicam audeat accedere, priusquam peccata sua dignâ pœnitentiâ defleverit & absolutionem consecutus fuerit.*

Reliquos autem omnes adstantes monet, *ut in quem finem sanctissimum hoc Sacramentum à Domino nostro institutum sit, in animos suos revocent, ut passionis & mortis Christi memores, gratias humillimè agant; ac denique, ut quilibet, qui juxta præceptum Apostoli seipsos probârunt, ita de pane illo edant, & de calice bibant, ut Christi simul corpus manducare & sanguinem haurire possint, ad animarum suarum spirituale, vivificum, & efficax nutrimentum, atque tandem sacrorum mysteriorum verè participes fiant.*

Finitâ exhortatione communicaturi chorum ingrediuntur, atque in genua procumbunt.

Sequitur Confessio & Absolutio, unà cum sententiis aliquot Consolatoriis, è S. Scripturâ selectis.

Ad hunc modum paratis omnibus, sacrorum Antistes orditur præfationem communem in Ecclesiâ universâ à primis usque seculis usitatam *de cordibus sursum habendis, & gratiis Deo habendis, sicut dignum & justum est* &c. cui in festis quibusdam solennioribus proprias etiam præfationes subnectit, atque has Hymno Trisagio claudit.

Tum ad Altare genuflexus omnium nomine precatur, *ut sic carnem Christi manducemus, ejusque bibamus sanguinem, ut corpora nostra per mundissimum suum corpus purificentur, animæque nostræ pretioso suo sanguine laventur.*

Deinde, sese erigens, per preces solennes institutionem Sacramenti, & ipsa Christi instituentis verba continentes, panem in manus acceptum frangens vinumque in calicem effundens, utrumque Symbolum benedicit, atque in Sacramentum corporis & sanguinis Christi consecrat.

Absolutâ benedictione, primò seipsum, flexis genibus, communicat, deinde reliquos (si qui adsint) Ministros; posteà populum præsentem; quibus omnibus & singulis utrumque sacrum porrigens, clarâ voce ait, *Corpus Domini nostri Jesu-Christi custodiat corpus tuum & animam tuam in vitam æternam. Accipe, & manduca sacramentum istud*

in commemoratione mortis Domini, & de illo pasce teipsum in corde tuo cum fide & gratiarum actione. Similiter, *Sanguis Domini, qui pro te effusus est* &c. Ipsi autem interea dum accipiant, atque adeò usque ad finem totius sacræ celebrationis, in genua procumbentes, Christum non Sacramentum, adorant.

Post communionem recitantur ab omnibus Oratio Dominica.

Eam verò comitatur solennis Ecclesiæ Eucharistia sive Sacrificium laudis in commemorationem Sacrificii Christi propitiatorii, semel in cruce peracti, Deo Opt. Max. oblatum.

Subjungitur oblatio nostrarum omnium animarum & corporum in *hostiam vivam, sanctam, & rationalem*, unà cum oratione, *ut rata hæc omnia atque accepta Deo habeantur, ita ut per merita & mortem filii sui, Jesu-Christi, nos & universa ejus Ecclesia remissionem peccatorum, cæteraque passionis illius beneficia consecuti, cœlesti suâ gratiâ & benedictione repleamur.*

Deinde, dicitur aut canitur Hymnus, *Gloria in excelsis Deo* &c: & postremò, post unam aut alteram Collectam, populus cum solenni Sacerdotis aut Episcopi, (si præsens sit) benedictione dimittitur.

Cap. XVII.

Baptismus.

Sacramentum Baptismi Dominicis festisque diebus, quum maxima populi frequentia confluxerit, tempore vel matutini vel vespertini Officii à Sacrorum Ministro, surpelliceo & stolâ induto, ad Baptisterium, non procul ab ingressu Ecclesiæ collocatum, administratur.

Quòd si tamen necessitas urgeat, nihil prohibet, quominus alio sive loco, sive tempore, per eundem aut alium quemcunque Ministrum idoneum, infantes baptizentur.

In administratione verò hujus sacramenti adhibentur preces & lectiones, eidem actioni congruentes. Subjiciuntur quæstiones & responsa *de abrenunciando diabolo, & omnibus ejus operibus, unà cum mundi & carnis illecebris; atque de fidei articulis credendis in Symbolo Apostolico comprehensis.* Infans in manus Ministri traditus, ab eo vel cautè immersus vel aquâ tantùm tinctus, *in nomine Patris & Filii & Spiritûs sancti* baptizatur, Signo crucis fronti illius impresso.

Post

Post gratiarum actionem Patrimi à Ministro admonentur, ut eundem infantem (quamprimùm ad ætatem pervenerit) in eâdem ipsâ religione & fide Christi, in quam baptizatus est, diligentèr instruant, atque instructum ad Episcopi confirmationem adduci curent.

CAP. XVIII.

Confirmatio.

Confirmatio purâ tantum prece & manuum impositione, absque aliis ritibus, nuper à superstitiosis hominibus inaniter excogitatis, ab Episcopo perficitur.

CAP. XIX.

Matrimonium.

Solennizatio matrimonii, quod S. Apostolus *in omnibus honorabile* esse pronuntiavit, more antiquo, (præmissis per tres dies Dominicos aut Festos promulgationibus) cum precibus & benedictionibus peragitur.

CAP. XX.

Visitatio infirmorum.

Quando infirmi & moribundi visitantur, à Sacrorum Ministro adhibentur preces & exhortationes, huic Officio maximè congruæ. Recitantur articuli symboli Apostolici; interrogatur infirmus, num illos omnes firmâ fide credat; num in eâdem fide & charitate cum omnibus moriturus sit; num testamentum condiderit; & an pauperum memor fuerit; denique, num de omnibus, quæ perpetraverit, peccatis seipsum pœnituerit; & spem suam unicam in Christi meritis collocaverit? Quod si conscientiam in re quâlibet gravatam sentiat, monetur, ut de illâ privatam & specialem confessionem Deo faciat. Finitâ verò confessione, Presbyter eum consolatur, & ab omnibus peccatis suis illum (verè pœnitentem) solenni verborum formâ absolvit, & tandem ultimò munit Viatico sacro.

CAP. XXI.

Sepultura mortuorum.

ELato corpori mortuo, Sacrorum Minister it obviam ad ingressum Cœmeterii, & euntibus, qui cum ipso sunt, Clericis aliisque ad sepulchrum, recitantur primò sententiæ sacræ de mortalitate & miseriâ hominum; deinde de resurrectione & vitâ æternâ fidelium.

Dum cadaver terrâ injectâ operitur, *cum certâ spe resurrectionis ad felicitatem cœlestem*, dicitur Antiphona, *Audivi vocem de cœlo, beati mortui, qui in Domino moriuntur; amodò requiescunt à laboribus suis.*

Posteà legitur XV. Caput primæ Epistolæ ad *Corinthios*, *Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium &c.*

Finitâ lectione, & omnibus genuflexis, dicitur Κύριε ἐλέησον unà cum Oratione Dominicâ & duabus Collectis, quibus tum gratiæ Deo aguntur pro felici defuncti fratris aut sororis exitu, tum preces fiunt, *ut & nos & idem frater noster, unà cum omnibus aliis in verâ fide & confessione Christi demortuis, perfectam consummationem & beatitudinem tam corporis quàm animæ in cœlis consequamur.*

Ex his autem sive votis sive precibus, sive gratiarum actionibus, quas pro mortuis juxta universalem antiquæ Ecclesiæ consuetudinem fundimus, Purgatorium, quod vocant, nullatenus imus stabilitum.

Novitèr enim inventa, neque inter credenda nobis, neque agenda ponimus.

APPENDIX.

Caput I.

Dies Festi.

SAcrati Deo apud nos sunt
Omnes totius anni dies Dominici.
Dies festus circumcisionis Christi.
Dies festus Epiphaniæ ejusdem.
F. purificationis B. *Mariæ* Virginis.
F. Annunciationis ejusdem.
F. Sancti *Matthiæ* Apostoli.
F. Sancti *Marci* Evangelistæ.
F. SS. *Philippi* & *Jacobi* minoris, Apostolorum.
F. Ascensionis Domini.
F. S. *Joannis* Baptistæ.
F. S. *Petri* Apostoli.
F. S. *Jacobi* majoris, Apostoli.
F. S. *Bartholomæi*, Apostoli.
F. S. *Matthæi*, Apostoli & Evangelistæ.
F. S. *Michaëlis*, & omnium Angelorum.
F. S. *Lucæ* Evangelistæ.
F. SS. *Simonis* & *Judæ* Apostolorum.
F. Omnium Sanctorum.
F. S. *Andreæ* Apostoli.
F. S. *Thomæ* Apostoli.
F. Nativitatis Domini.
F. S. *Stephani* Protomartyris.
F. S. *Joannis* Apostoli & Evangelistæ.
F. SS. Innocentium.
Feria secunda & tertia post Pascha.
Feria secunda & tertia post Pentecosten.
præter
Diem conversionis S. *Pauli*, &

Diem

Diem S. *Barnabæ.*
Quibus omnibus divinis officiis & rebus ſacris attenti ſumus.

Cap. II.

Dies Jejuniorum.

VIgiliæ ſive dies antecedentes
Dominicam Paſchatis;
Dominicam Pentecoſtes:
Feſtum Nativitatis Domini:
Feſtum Aſcenſionis ejusdem:
Feſtum purificationis B. *Mariæ* Virginis:
Feſtum Annunciationis ejuſdem:
Feſta Apoſtolorum: (exceptis tantum diebus S. *Joannis* Evangeliſtæ, & S. S. *Philippi* ac *Jacobi* minoris) &
Feſtum omnium Sanctorum, apud nos in operibus pietatis & exercitio jejunii tranſigendæ ſunt.

In his enim ſumptionem cibi ultra conſuetam horam differre, & per integrum diem ſolâ frugali cœnâ, aut ſaltem ſolo prandio, contenti eſſe jubemur.

Cap. III.

Dies Abſtinentiæ.

TOtum tempus Quadrageſimæ.
Feria ſexta & ſeptima uniuscujusque hebdomadis: (niſi in eas feſtum Nativitatis Domini inciderit.)
Feria quarta, ſexta, & ſeptima quatuor anni temporum.
Tres dies Rogationum ante Aſcenſionem Domini.
Omnesque præfatæ Vigiliæ tempora nobis ſunt ad majorem ſobrietatis, moderationis, ac temperantiæ exercitationem conſtituta.

Quibus (niſi nonnullorum corporis ratio evidentèr & neceſſariò aliud exegerit) à communi carnium eſu (vi legis etiam Politicæ) abſtinere oportet.

Interea tamen in mero ciborum delectu vel minimam religionis partem collocare nefas ducimus, niſi quatenus liberiorem gulam compeſcat.

C a-

Cap. IV.

Angliæ divisio in suas partes Ecclesiasticas.

TOtum *Angliæ* regnum ratione Ecclesiasticæ jurisdictionis in duas Archiepiscopales Provincias, *Cantuariensem* & *Eboracensem* dividitur.

Utraque autem Provincia in suas Episcopales Diœceses.

Singulæ Diœceses, præsertim quæ majores sunt, in suos Archidiaconatus.

Isti in Decanatus, qui Rurales sive Regionales appellantur.

Atque hi quidem in suas Parochias dispescuntur.

Parochiæ verò per universum Regnum computatæ nonies mille sunt & amplius.

Sunt & Ecclesiæ Cathedrales XXVI. præter Collegiatas aliquot, & Hospitalia quamplurima.

Cap. V.

Cantuariensis Provinciæ Diœceses sive Episcopatus.

1. IPsa Diœcesis *Cantuariensis.*
2. *Londinensis.*
3. *Wintoniensis.*
4. *Eliensis.*
5. *Wigorniensis.*
6. *Salisburiensis.*
7. *Lincolniensis.*
8. *Norwicensis.*
9. *Batho-Wellensis.*
10. *Herefordiensis.*
11. *Exoniensis.*
12. *Coventrio-Lichfeldensis.*
13. *Cicestrensis.*
14. *Roffensis.*
15. *Glocestrensis.*
16. *Oxoniensis.*

17. *Petroburgensis.*
18. *Bristoliensis.*
19. *Menevensis.*
20. *Asaphensis.*
21. *Bangorensis.*
22. *Landavensis.*

Quæ omnes *Cantuariensi* Metropolitano subditæ sunt.

Cap. VI.

Eboracensis *Provinciæ Diœceses sive Episcopatus.*

1. IPsa Diœcesis *Eboracensis.*
2. *Dunelmensis.*
3. *Carliolensis.*
4. *Cestrensis.*
5. *Sodorensis.*

Quæ Metropolitano *Eboracensi* subjiciuntur.

Cap. VII.

Ecclesiæ Cathedrales.

IN his plura sunt membra.

1. Lectores Epistolæ & Evangelii.

2. Cantores Symphoniaci.

3. Presbyteri subcanonici, qui studio Sacrarum Scripturarum incumbentes, matutinas & vesperas quolibet die in choro celebrare tenentur.

4. Presbyteri Canonici, seu Præbendarii, quorum alii sedem tantùm habent in choro, alii etiam suffragium ferunt in Capitulo, & statis suis vicibus omnes in Ecclesia concionantur.

5. His omnibus præest Decanus, qui verbum Dei sedulò prædicare, hospitalitatem exercere, & festis majoribus sacra celebrare obstringitur.

Cap.

Cap. VIII.

Synodi Provinciales.

SYnodi apud nos eæ ſunt legitimæ, quæ ex licentiâ & mandato Regis ab Archiepiſcopo indictæ, veris & genuinis ſuis membris conſtant.

Vocantur ergò ad Synodos Provinciales, tam Epiſcopi, Decani, & Archidiaconi, quàm bini Presbyteri ex ſingulis Diœceſibus, totidemque è Cathedralibus Eccleſiis communibus ſuffragiis electi.

A quibus cùm de religionis dogmatibus vel Canonibus Eccleſiaſticis maturè deliberatum & definitum aliquid fuerit, Regiâ auctoritate & confirmatione accedente, cenſetur ratum, & ex ſtatuto regni vim legis obtinet, modò nihil ibi definiatur, quod vel ſacræ Scripturæ vel juribus publicis contrarium ſit.

Cap. IX.

Sectæ Regni & Religionis hoſtes.

MAgno Eccleſiarum & Regnorum omnium detrimento enati olim ſunt Anabaptiſtarum & Perduellium greges. E quorum reliquiis & ſectarum & ſeditioſorum hominum multitudo maxima non ita pridem apud nos in apertam rebellionem, cruentas cædes, barbara latrocinia, univerſæ religionis Chriſtianæ contemptum, & (quod vel dictu horribile nimis eſt) in ipſum Regicidium eruperunt. Sunt enim genus hominum tum Divinis tum humanis legibus (inauditâ à ſeculis audaciâ atque infernali prorſus ſuperbiâ & iniquitate) maximè repugnantium; qui, niſi Principum ope tempeſtivè ſupprimantur, omnia paſſim, quà latè pateant Chriſtianorum regna & Eccleſiæ, brevi peſſundabunt. Quanquam ſatis jam ex Religionis & Reipublicæ noſtræ conſtitutionibus orbis terrarum videt, nos quidem nec ipſos peperiſſe, nec aluiſſe, nec docuiſſe, ſed lolium facilè nimis cum frumento naſci ſolet, & palea cum grano.

Interim, aliud eſt, quod docemus, aliud, quod ſuſtinemus; & donec emendare valeamus, tolerare compellimur.

INDEX CAPITUM.

IN APPENDICE.

UL-

ULTIMUM TESTAMENTUM JOANNIS COSINI,

Episcopi *Dunelmensis*, ita incipit.

Adjutorium nostrum in Nomine Domini, qui fecit cœlum & terram.

In nomine & honore ejusdem Domini Dei nostri, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, summæ ac individuæ Trinitatis. Amen.

QUoniam statutum est omnibus semel mori, & corpus unius cujusque dissolutum iri, tempus verò dissolutionis meæ cùm incertum sit, de qua tamen quasi in propinquo esset, assiduâ animi meditatione sollicitus, & frequenti corporis infirmitate pulsatus, subinde cogito; Ego *Joannes Cosinus*, humilis Ecclesiæ Dei Administer, & modò, permissione altissimi, Episcopus *Dunelmensis*, non ponens spem meam in præsenti hac vita, sed ad alteram (quæ futura est) in cœlis æternam, ex divinâ tandem misericordiâ, adipiscendam semper anhelans, & humiliter orans pro salute animæ meæ, ut per merita *Jesu-Christi*, Filii Dei vivi, & Redemptoris ac Mediatoris nostri unici, omnia mea mihi remittantur delicta, hoc Testamentum, continens ultimam voluntatem meam, sanâ mente & puro corde condo, ordino, & facio, in hac formâ, quæ sequitur.

Ante omnia, Domino nostro Deo Omnipotenti gratias ago, quas possum, maximas, quod me ex fidelibus, & bonis Parentibus in hanc vitam nasci, atque in Ecclesiâ suâ, per sanctum Baptismi Lavacrum ab ipso institutum, ad vitam æternam renasci voluerit, meque à juventute meâ in doctrinâ sanâ erudiverit & sanctorum suorum participem effecerit, fidemque non fictam vel mortuam, sed veram & vivam in animo

meo impresserit, unà cum adjunctâ spe firmâ fore posthac, ut perducar ad vitam sempiternam. Quæ quidem fides in eo consistit, ut adoremus & veneremur Deum, in eumque credamus, &, in quem misit, Filium ejus dilectissimum, verbum æternum, ante secula genitum, *Jesum Christum*, Dominum nostrum, qui propter nos nostramque salutem, ex beatissimâ Virgine *Mariâ*, superveniente in eam Spiritu sancto, carnem in seculo sumpsit, & homo factus est, deinde natus, passus, crucifixus, mortuus ac sepultus, & postquam ad inferos descendisset, ex sepulchro suo resurrexit, & captivam ducens captivitatem, adscendit in cœlos, ubi ad dexteram Dei Patris sedet, & regnat in æternum; indè verò, Spiritum sanctum (in quem pariter nobis credendum est) misit, à Patre Filioque procedentem, per quem largissimè dona distribuit hominibus, & Ecclesiam suam Catholicam in communione sanctorum, in divinis Sacramentis, in verâ fide, in doctrinâ sanâ, ac moribus Christianis instituit; unà cum remissione peccatorum piis omnibus, & dignos in eadem Ecclesiâ pœnitentiæ fructus proferentibus, impertiendâ; quibus etiam quum in supremo seculi die de cœlis rediturus, ut mortuos resuscitet, & omnes judicet, collaturus est æternam beatitudinem; reliquis verò infidelibus, aut qui secundùm carnem vixerint, & converti, sive pœnitentiam agere, nolentibus æternum supplicium irrogaturus. In hac fide, quæ totius sacræ Scripturæ summa est, & absolutissimum compendium, sanctis semel tradita, & ab Apostolis, eorumque successoribus propagatâ, atque ad nos usque derivatâ vivere me profiteor & ut in ea ad ultimum vitæ spiritum constanter ac sine hæsitatione perseverem & moriar, assiduis, quantum possum, precibus à Deo contendo; unitatem intereà colens, & servans vinculum pacis ac charitatis cum omnibus ubique Christianis, qui inter tanta Ecclesiæ mala, distractiones, & calamitates, (quibus equidem non possum non illachrymari) hanc fidem integrè admittunt, nullamque ejus partem in dubium vocant. Spero etiam, quæ est Dei Christique φιλανθρώπε, Servatoris nostri, benignitas, omnes eos, qui hæc à Deo revelante tradita simpliciter nobiscum crediderint & piè vixerint, in magno illo die Dominis salvos fore, etiamsi singulorum rationem reddere, vel modum exponere, vel quæstiones circa ea exortas solvere, vel, dum fortè satagunt, allucinationes aliquot effugere, & penitùs ab errore immunes esse nequiverint.

Sed quascunque olim Hæreses & quæcunque etiam Schismata, quibuscunque

buſcunque tandem nominibus appellentur, priſca & univerſalis ſive Catholica *Chriſti* Eccleſia unanimi conſenſu rejecit & condemnavit, ego pariter condemno & rejicio; unà cum omnibus earundem Hæreſium fautoribus hodiernis, Sectariis, & Fanaticis, qui Spiritu malo acti mentiuntur ſeſe ſpiritu Dei afflari. Horum omnium, inquam, hæreſes & Schiſmata, Ego quoque Eccleſiæ noſtræ *Anglicanæ*, imò Catholicæ, Symbolis, Synodis, & Confeſſionibus addictiſſimus, pariter improbo conſtanterque rejicio atque repudio. In quorum numero pono non tantum ſegreges Anabaptiſtas, & eorum ſequaces (proh dolor) nimiùm multos, ſed etiam novos noſtrates Independentes & Presbyterianos, genus hominum malitiæ, inobedientiæ, & ſeditionis ſpiritu abreptum, qui inauditâ à ſeculis audaciâ & perfidiâ, tanta nuper perpetrarunt facinora, in contemptum & opprobrium omnis Religionis & Fidei Chriſtianæ, quanta quidem non ſine horrore dici aut commemorari queant. Quin etiam à corruptelis & ineptis nuperque natis, ſive Papiſticis (quas vocant) ſuperſtitionibus, doctrinis, & aſſumentis novis, in avitam ac primævam laudatiſſimæ olim tam Orthodoxæ & Catholicæ Eccleſiæ religionem ac fidem jam dudum contra ſacram Scripturam, veterumque Patrum Regulas ac mores introductis, me prorſus jam alienum eſſe, atque adeo à juventute mea ſemper fuiſſe, ſanctè & animitus adſevero.

Ubicunque verò terrarum Eccleſiæ, Chriſtiano nomine cenſæ, veram, priſcam & Catholicam religionem fidemque profitentur, & Deum Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum uno ore & mente invocant ac colunt, eis, ſi me uſpiam actu jam nunc jungi prohibet vel diſtantia Regionum, vel diſſidia hominum, vel aliud quodcunque obſtaculum; ſemper tamen animo, mente, & affectu conjungor ac coaleſco; id quod de Proteſtantibus præſertim, & benè Reformatis Eccleſiis intelligi volo. Fundamentis enim ſalvis, diverſitatem, ut opinionum, ita quoque rituum circa res juxta enatas, & minùs neceſſarias, nec univerſali veteris Eccleſiæ praxi repugnantes, in aliis Eccleſiis (quibus nobis præſidendum non eſt) amicè, placidè, & pacificè ferre poſſumus, atque adeo perferre debemus. Eis verò omnibus, qui malè conſulti quoquomodo me iniquis calumniis inſectati ſunt, vel adhuc inſectari non deſinunt, ego quidem ignoſco, & Deum ſeriò precor, ut ipſe quoque ignoſcere, & meliorem eis mentem inſpirare velit. Operam interim & mihi, & aliis omnibus fratribus, præ-

ſertim

ſertim Epiſcopis, & Miniſtris Eccleſiæ Dei, quantùm ex illius gratiâ poſſumus, dandam & conferendam eſſe exiſtimo, ut tandem ſopiantur, vel ſaltem minuantur, Religionis diſſidia, atque ut pacem ſectemur, cum omnibus, & ſanctimoniam. Quod ut fiat quàm ocyſſimè, faxit Deus Pacis Auctor, & Amator concordiæ. Cujus immenſam miſericordiam oro & obteſtor, ut me in peccatis & iniquitatibus conceptum ab omni humanæ infirmitatis labe & corruptela repurget, dignumque ex indigno per magnam clementiam ſuam faciat, mihique paſſionem & immenſa merita dilectiſſimi ſui Filii, Domini noſtri *Jeſu-Chriſti*, ad delictorum meorum omnium expiationem applicet: ut quum noviſſima vitæ hora non improviſa venerit, ab Angelis ſuis in ſinum *Abrahæ* raptus, & in ſocietate ſanctorum & electorum ſuorum collocatus, æternâ felicitate perfruar.

Hæc præfatus, quæ ad Religionem & Animæ meæ ſtatum ac ſalutem ſpectant, quæque Latino Sermone à me dictata atque exarata ſunt; reliqua, quæ ad ſepulturam corporis, & bonorum meorum temporalium diſpoſitionem, attinent, ſermone patrio perſcribi faciam, ac perorabo.

RE-

REVERENDO
IN CHRISTO PATRI, AC DOMINO
D$^{NO.}$ MATTHÆO

ELIENSI EPISCOPO,
ANTIQUÆ FIDEI VIRO,
ET IN REBUS SACRIS
EXERCITATISS.^{mo}
DOCTR. ET RELIG. IN ECCL. ANGL.
ADSERTORI AC CONFESSORI
MAXIMO
VERÆ INVICTÆQUE MAGNANIMITATIS
PRÆSULI,
ET COLL. S. PETRI IN ACAD. CANTABR.
PATRONO:
JO. COSINUS DEC. PETROB.
EJUSD. FIDEI, DOCTR. RELIGIONIS,
ECCLESIÆ, ET COLL.
ADMINISTER,
HANC SUAM HIST. SCHOLASTICAM
E SACRIS PAGINIS
VETERIB. QUE AC RECENTIOR. SCRIPTIS
ADORNATAM,
ATQUE VIRIS RER. DIVIN. PERITIS
LECT. ET APPROBATAM,

L. M. D. D. D.

Epigraphe in ſepulchrali marmore reverendiſſimi Viri, D. *Joannis Overalli*, Epiſcopi *Norwicenſis*, inciſa.

MEMORIÆ NON INTERITURÆ

R. Patris ac Domini, D. *Joannis Overalli*, Viri undequaque doctiſſimi, & omni encomio majoris: qui in Regia *Cantabr.* Academiæ Cathedra, & Profeſſione S. Theologiæ D. D. *Whitakero* ſucceſſit, Aulæque S. *Catharinæ* ibidem præfuit. Poſtea Decanatum S. *Pauli London.* Epiſcopetum etiam *Litchfield.* ac tandem hanc ſedem *Norwicenſem* rexit: & ſexagenarius obiit XII Maii, Anno Domini MDCXIX. atque ad pedem hujus columnæ ſepultus eſt.

Poſuit *Joannes Coſinus*, ejusdem R. P. D. D. *Overalli* olim Secretarius domeſticus, & devotiſſimus Diſcipulus, nunc verò Epiſcopus *Dunelmenſis* A. D. MDCLXIX.

REVERENDO
IN
CHRISTO
PATRI, AC DOMINO,
D^NO. JOANNI EPISCOPO
DUNELMENSI,
EOQUE NOMINE JURA

HABENTI COMITIS PALATINI,
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORI,
VETERIS SCRIPTURARUM CANONIS
ADSERTORI ET VINDICI;

ECCLESIÆ {
PETROBURGENSIS EX DECANO.
DUNELMENSIS { DECANO DESIGNATO, DIU CANONICO, JAM ETIAM KANO'NI,
ANGLICANÆ ET FILIO, ET PATRI OPTIMO.
ROMANÆ { HODIERNÆ ET NUPERÆ OPPUGNATORI STRENUO,
VETERIS, ET PRIMITIVÆ, UT &
CATHOLICÆ { ADMIRATORI PERPETUO, CULTORI DEVOTISSMO
Ὁμοψήφῳ, ϗ ὁμοψύχῳ:

VIRO

QUI, IN UTRIUSQUE FORTUNÆ SEU DURIS, SEU LUBRICIS,
EODEM ANIMI TENORE USUS,
NONDUM PAR ANIMO PERICULUM INVENIT:
CUI, BONÆ, MALÆQUE FAMÆ MEDIO PERGENTI,
NEC AB EA, QUAM FIXERAT ECCLESIA,
VERITATIS LINEA RECEDENTI USPIAM,
(UTPOTE NEC HUJUS CONVITIIS TERRITO,
NEC ILLIUS ILLECEBRIS DELINITO:)
UBIQUE SUI SIMILI, UNDIQUE τετραγώνῳ,
CESSIT TANDEM CALUMNIA,
NON VICTA SOLUM, SEDET TRIUMPHATA;
ET QUANTUMVIS GARRULA, OBMUTUIT:
HANC CONCIUNCULAM,

EJUS { JUSSU CONCEPTAM,
NATAM AUSPICIIS,
HORTATU, ET MANDATO,
IN LUCEM EDITAM,
PERPETUÆ OBSERVANTIÆ PIGNUS ET Μνημόσυνον }

L. M. Q. D. D. C. Q.

GUILHELMUS SANCROFT,

PRESBYTER INDIGNUS,

PATERNITATI EJUS A SACRIS.

COMMENTARIOLUS
DE
VITA ET STUDIIS

Clarissimi & doctissimi Viri,

D. HENRICI BRIGGII,

Olim Geometriæ in Academia *Oxoniensi* Professoris Saviliani.

SCRIPTORE

THOMA SMITHO,

Sacræ Theologiæ Doctore, & Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

COMMENTARIOLUS
DE VITA ET STUDIIS
HENRICI BRIGGII,
Olim Geometriæ in Academia *Oxonienſi* Profeſſoris Saviliani.

MAGNOS viros ex humilibus caſis interdum prodire felix omnium ſeculorum experientia comprobavit, ipſa etiam invidia agnovit, & in perpetuum juſtis elogiis agnitura eſt grata & æqua poſteritas. In horum cenſu meritò collocandus eſt HENRICUS BRIGGIUS, qui, licèt à parentibus proletariis, tenuioriſque fortunæ, progenitus, magnum decus intulit Patriæ, & Mathematicas Scientias ſublimi ingenio, & ſagaciſſima ſolertia illuſtravit. Circa annum MDLX. in ſubobſcuro propè *Hallifaxiam* in Comitatu *Eboracenſi* viculo, nuncupato *Warleywood*, in lucem editus, cùm in puerilibus annis ingenii bonæque indolis in ſchola igniculi emicuiſſent, & jam adoleſcens in *Græcis Latiniſ*que literis magnos feciſſet progreſſus, Amici pariter ac parentes illum ad mechanicum aliquod artificium damnari, primitiaſque illas, quæ opimam lætamque frugem auſpicatò ſpondebant, aut areſcere, aut ſuffocari nolentes, de illo, altioris diſciplinæ maximè capaci, ad Academiam *Cantabrigienſem* mittendo, in commune conſultarunt. In collegium D. *Joannis* Evangeliſtæ memoriæ ſacrum, in quo de ſelectis quibuſdam iſtius ampliſſimæ provinciæ adoleſcentibus educandis à piis Benefactoribus peculiari cura proviſum erat, decimo ſeptimo ætatis anno admiſſus, non multò poſt, cùm id beneficii gratiæque ejus mira induſtria & probitas vendicaverint, inter (a) alumnos recenſebatur, &

1560.

(a) E privatis Collegii & publicis Univerſitatis Regiſtris mihi hæc perquam benignè communicavit reverendus, doctiſſimus, ſagaxque Hiſtoriæ Antiquitatum, tum Eccleſiæ Anglicanæ, tum Academiæ *Cantabrigienſis* indagator, *Thomas Bakerus* S.T.B. ejuſdem Collegii ſocius.

Admiſſus Diſcipulus 5. Nov. 1579
Baccalaureus Artium. $158\frac{1}{2}$
Magiſter Artium 1585
Electus ſocius $158\frac{8}{9}$

& Magiſtri in artibus gradu & titulo A. MDLXXXV. inſignitus, tandem poſt tres annos elapſos in numerum Sociorum adſcitus eſt. Sui juris jam redditus, otium iſtud beatum Matheſi excolendæ, ad quam naturali quadam propenſione ferri videbatur, geminata induſtria, impendit, nec in illarum Scientiarum cortice & ſuperficie hæſit, ſed in medullam & abſtruſiora arcana penetravit. Hiſce diſciplinis excultus, magis magiſque non tantum apud Collegas ſuos, ſed etiam per univerſam Academiam inclaruit, & circa A. MDXCII. (a) in Mathematicum Examinatorem ac Prælectorem, & mox in Lectorem Medicinæ ex fundatione Doctoris *Linacri* eligebatur. Sorte hac ſua privataque in Collegio vita contentus, imò maximè lætus, & ab omni faſtu, ambitione, & invidia liber, Deo, ſibi, ſtudiiſque ſeveris vacavit, nullis opimioris fortunæ blandimentis per aliquot annos inde abſtrahendus: ſed divinæ providentiæ ductum ſequi, illique, prout pietas & prudentia jubent, morem gerere oportet. Evocatus enim ex umbris Academicis ad publicum mundi theatrum, *Londinum*, A. MDXCVI. quicquid animo prius ſtatuerat, lubens lætuſque contendit, ibi primus Geometriæ Profeſſor conſtituendus in Collegio *Greshamenſi*, quod Vir præſtantiſſimus, & ſempiterna laude digniſſimus, D. *Thomas Greshamus*, Eques Auratus, ante paucos annos in ædibus ſuis *Londinenſibus* fundârat: ille, ille *Greshamus*, qui magnificum illud Forum, primò *magnæ Britanniæ Burſam*, more *Flandrorum*, apud quos olim vixerat, nuncupatum, brevi longè auguſtiori titulo, qui hodie retinetur, *Excambium Regale* i. e. *The Royal Exchange*, inſignitum, regio planè animo, magniſque ſumptibus exſtruendum curavit, ubi Mercatores & Navarchi de rebus ſuis in univerſo orbe terrarum, qua patet, oceano circumambiente diſponendis acturi, conveniunt: ex cujus reditibus, inde provenientibus, penſiones, pro iſto quidem tempore non contemnendæ, ſeptem Profeſſoribus ſequentium Facultatum & Scientiarum, viz. Theologiæ, Medicinæ, Juris Civilis, Geometriæ, Aſtronomiæ, Rhetoricæ, & Muſicæ, in perpetuum ſolvendæ aſſignantur.

Hîc primò edidit *Briggius* tabulam ad calcem libelli (b) *de fabrica, deſcriptione, & uſu duorum inſtrumentorum à D. Gilberto excogitatorum*, ad inveniendam latitudinem cujuſvis loci, nocte tenebroſiſſima, abſque Solis, Lunæ, & Stellarum ope, nempe per declinationem acûs Magneticæ,

(a) Ex iisdem Regiſtris.
(b) V. Theoricas Planetarum per *Blundevillium*. *Londini*. 1602.

ticæ, *Anglicè* editi A. MDCII. ex doctrina Triangulorum constructam, ut ex ista declinatione altitudo poli erui & cognosci posset. Subtilitèr quidem pro seculo isto, quo nondum arcana variationis erant plenè detecta.

Anno MDCIX. *Briggius* arctam cum eruditissimo Viro, D. *Jacobo Usserio*, postea Archiepiscopo *Armachano*, inibat familiaritatem & amicitiam, quam uterque literis amœbæis de rebus Astronomicis & Chronologicis per multos annos excoluit. Dolendum est, illas omnes, duabus exceptis, quæ in Epistolarum *Usserianarum* Sylloge continentur, periisse. Non enim ita se subtilitatibus Geometricis totum addixerat, quin interdum in indagandis quoque *Uraniæ* arcanis, animi causâ, tanquam in aliena provincia, diverteretur. Hinc seriem eclipsium ex tabulis *Prutenicis*, si modo, uti putabat, supputationes istæ accuratè cum cœlestibus motibus convenissent, ad calculos revocare & pertexere proposuit: sed sive nova *Kepleri* de revolutionibus Planetarum hypothesi, quam licèt multum culpare non ausus sit, illam tamen ingrata, quæ tædium parit, prolixitate, affectata obscuritate, & aliquo defectu ex industria omisso, & ex tabulis *Rudolphinis*, quas tunc molitus est Vir ille doctissimus, postea supplendo, laborare queritur, sive postea *Nicolai Mulerii* Tabulis Lunæ-Solaribus *Frisicis* accuratiùs subductis, qui *Prutenicarum* fidem & auctoritatem convellit, absterritus, ab isthoc opere instituto, utpote propriæ, quam adornandam susceperat, professioni non prorsus congruo, cessavit, & eò quidem lubentiùs, quod sese nobile argumentum, quo majori cum fructu & utilitate summas ingenii & solertiæ vires explicare posset, ex inopinato & felicissimè obtulisset.

Circa initium superioris seculi & deinceps, crebris navigationibus versus Septentrionalis *Americæ* oras ex spe viam ingressumque vel aperto liberoque mari, vel æstuante angusto freto, in Australem Oceanum inveniendi conceptâ, à nostratibus susceptis, apud Mathematicos variè disceptatum erat, an ratione aliqua è Geographiæ principiis petita, quâ ad tot discrimina infaustosque casus necessariò intercurrentes, si non cum laude prudentiæ, saltem cum venia & justa ab omni nota temeritatis excusatione subeundum nautæ inducerentur, constaret. In re dubia & toties frustrà tentata, solis argumentis à verisimilitudine ductis utendum erat. Hoc sibi præsidio fore, adversus difficultates objectas insignes quidam viri, nauticæ artis admodum periti, qui multis malis, quæ perpessi fuerant, absterriti, an talis trajectus dare-

tur, uſque & uſque experiri certatim cuperent. In horum verò gratiam & vindicias, libellus cujuſdam Anonymi *Anglicè* conſcriptus, *de circumferentia terræ, ſive de meatu inter Septentrionis & Occidentis littora ad mare pacificum pervio*, communiſſimè à noſtris nuncupato, *the North-Weſt Paſſage*, cis nimirum ſexageſimum ſextum gradum borealis latitudinis, *Londini* A. MDCXII. prodiit. An hæc Diſſertatiuncula, varia quidem eruditione referta, & inſigni Mathematico prorſus digna, D. *Briggium* habuerit Auctorem, quod aliqui ſuſpicantur, incertum eſt: imò potius contrarium conſtat, origine erroris petenda ex confuſione hujus libelli cum altero ejuſdem argumenti, ſive eodem tempore, ſive paulò poſt à *Briggio* conſcripto, quem literis nominis initialibus ſubſcriptis à ſe agnitum V. Cl. *Samuel Purchaſſus* in *Collectaneorum* tertio volumine pag. 852. unà cum illius Mappa Septentrionalis *Americæ*, præmiſſis miris elogiis, *Londini* MDCXXV. publicavit ſub hoc titulo, *A treatiſe of the North-Weſt paſſage to the ſouth ſea thrô the continent of Virginia and by fretum Hudſon.* Vel potius, ut ille in contextu tractatuli explicatiùs dicit, *per ſinum D. Thomæ Buttoni Equitis aurati*, qui ibi in portu *Nelſoniano*, CXC. Leucis magis ad occidentem vergente, ubi polus borealis quinquaginta ſeptem gradibus attollitur, hibernavit. Hujus *Briggiani* opuſculi etiam meminit *Lucas Foxus* navarchus in navigationis ſuæ ad viam, hucuſque ignotam & inacceſſam, verſus *Sinas* & *Japoniam* per eaſdem maritimas plagas eoſdemque ſinus aperiendam, Diario, Pag. 160. *Londini* MDCXXXV. edito. Sed horum virorum doctiſſimorum rationes & argumenta in utriſque libellis comprehenſa, mihi in hoc Commentariolo in medium proferre, aut in rigidum examen vocare neutiquam convenit: neque id jam agitur. Tantùm dixero, Mathematicorum in muſeis, doctè licèt, muginantium ſpeculationes & conjecturas in rebus claræ demonſtrationis haud capacibus, ut ut ingenioſiſſimas, non ſemper navigantium periculis & explorationibus quadrare & reſpondere. Ad hæc, cùm Vir præclariſſimus, *Edwardus Wrightus* novam libri nunquam ſatis laudandi *de corrigendis erroribus in arte navigandi hactenus admiſſis* cum egregiis additamentis editionem pararet, D. *Briggius* pro inſigni artem nauticam faciliùs, tutiùs, & accuratiùs excolendi ſtudio, ſummoque erga Amicum integerrimum, ſub negotiorum mole penè fatiſcentem, affectu, etiam poſt mortem duraturo, impulſus, non modica laboris parte in ſe derivata, tabulas *declinationis eclipticæ in ſingulis gradibus, mi-*

nutis

nutis primis & secundis, prostaphæresium Solis, æquationum ephemeridum Solis, & declinationis Solis pro quinque annis h. e. ab anno MDCVIII. ad A. MDCXII. inclusivè ; item *tabulas, quarum ope altitudinem poli ex altitudine Stellæ polaris exquirere & invenire licet*, calculis summa cum industria & cura subductis, condidit : quod in præfatione gratus agnovit Auctor.

Anno MDCXIV. *Edinburgi* prodiit nobilissimi Viri, D. *Joannis Neperi*, Baronis *Merchistonii*, *Mirifici, Logarithmorum Canonis descriptio, ejusque usus in utraque Trigonometria, ut etiam in omni Logistica Mathematica, amplissimi, facillimi, & expeditissimi explicatio.* Percrebuit olim fama, licèt incerta, de cujus veritate meritò dubitandum videtur, D. *Craigium Scotum*, è *Dania* reducem, quo tempore illum honoris & amicitiæ causa invisebat, enarrasse, *Christianum Longomontanum* methodum invenisse, vel saltem de nova methodo invenienda, qua numerosæ perplexæque multiplicationes & divisiones, quarum usus in Astronomicis supputationibus hactenus non sine summo tædio & labore obtinuit, in breve compendium facili operâ redigi possent, idque proportionalium numerorum ope, solicitum esse. Illud quidem fortasse illi, summisque Astronomis, *Joanni Mullero Regiomontano, Nicolao Copernico, Tychoni Brahæo*, aliisque, quibus compertissimum erat Astronomiam absque accuratissima doctrinæ triangulorum cognitione non posse instaurari, maximè in votis & optatis fuisse videtur, & si quid hac ex parte conarentur, post frustra tentatas investigationes, pro deplorato habitum, & quasi supra humanum captum, vix ingenio & solertia cujusquam superandum, abjecisse. An verò quicquam simile aut quovis modo analogum, hac ex parte præstiterit celeberrimus ille *Tychonis* discipulus, aliter famæ in se ex scriptis editis & inventis derivandæ cupidissimus, nullibi ab illo memoratum reperio. Inventum hoc prorsus mirabile cœlesti ingenio *Neperi* unicè debetur. Splendidissimo autem titulo optimè & plenissimè respondet aureus iste liber, præstatque, quod ille in epistola ad serenissimum *Carolum*, *Walliæ* Principem, unicumque Regis *Jacobi* I. filium, dedicatoria, verè & absque omni jactantia spoponderat, ut *illius adminiculo plures quæstiones Mathematicæ unius horæ spatio, quam pristina & communiter recepta forma sinuum, tangentium, & secantium vel integro die absolvantur.*

Quamprimùm comparuit liber, præclarissimi quidam Mathematici, viz. *Benjaminus Ursinus*, *Joannes Keplerus*, *Frobenius*, *Batschius*,

aliique, arrepta hac expedita & compendiaria Logistica, nondumque in meliorem methodum redacta, quam secuti sunt, illum magno cum honore exceperunt: sed nemo magis quàm *Briggius* noster, qui canonem, res tantas paucis pagellis adeò subtiliter & artificiosè complexum, in omnem partem versavit, & etiam, ac si ipse proprio marte invenisset, in profundiora illius arcana penetravit. Hunc in deliciis habuit, in sinu, in manibus, in pectore gestavit, oculisque avidissimis, & mente attentissima iterum iterumque perlegit, (a) literis ad D. *Usserium* scriptis, nullum librum ipsi melius placuisse, animumque uberiori perfudisse voluptate, aut in veriorem excelsi Auctoris ingenii, cui nihil impervium aut inaccessum videbatur, admirationem abripuisse, seriò professus. Hinc in illo illustrando, novisque augmentis in ultimum perfectionis statum provehendo, aut in Museo, aut in lecto, omnes cogitationes advertit, nec studia aut fructuosiùs, aut pulchriùs, aut gloriosiùs, quàm in hoc præclarissimo instituto, cæteris vice παρέργων deinceps habendis, impendi posse duxit. Hunc familiari apud Amicos sermone summis laudibus extulit: hunc Auditoribus suis ex cathedra explicavit: interim tamen re accuratissimè & sæpè sæpiùs quidem perpensa, *longe commodius futurum judicavit*, si pauxilla mutatione admissa, si o esset logarithmus unitatis, totius verò sinûs 1000. de qua literis obsequii plenis inventorem monuit, nec hoc officioso affectu contentus, proxima æstate, anno videlicet MDCXVI. ut colloquiis & aspectu illius frueretur, deinde etiam iterum sequente anno, in *Scotiam* contendit, tertiùm profecturus, nisi D. *Neperi* mors intervenisset, de hisce communibus studiis elaborandis simul cum illo consultaturus. Hic dum per integrum mensem omni cum humanitate exceptus moram fecerit, de illa, cujus in epistola meminisset, mutatione D. *Neperum*, in illius sententiam promptissimo assensu concedentem, idem dudum sensisse, gratulatus est, coram dicentem se, quominus istos numeros reformaret, valetudine & negotiis impeditum fuisse, quod ille anno proximo in præfatione Rhabdologiæ *Edinburgi* MDCXVII. editæ faciendum monuit. Reversus *Londinum* Logarithmorum tabulam sive Chiliadem primam, utpote omnium numerorum ab unitate ad mille excurrentium logarithmos complectentem, quasi

πρά-

(a) V. Epist. XVI. pag. 36. in Sylloge Epistolarum *Usserianarum* *Londini* 1616.

πρόγευμα ad ſedandam diſcipulorum ſitim, edendam curavit, donec magnum illud opus, quod jam condere inceperat, abſolveretur.

Hanc Canonis Logarithmorum deſcriptionem idiomate *Anglicano* in uſum noſtratium donavit V. Cl. *Edwardus Wrightus*, de quo paucula ſupra inſerui, longinquis navigationibus ſusceptis, & Matheſeos artiſque Nauticæ peritia perquam inſignis, quod præclariſſimi libri ab ipſo conſcripti faciunt teſtatiſſimum. Verſionem verò iſtam, antequam prelo mandaretur, in *Scotiam* honoris cauſa ad Auctorem, ut ille exploraret, ſi in omnibus ipſius menti probè & fidelitèr reſpondiſſet, priùs transmiſſam, illiusque calculo approbatam, dum typis excludere parat, non ſine luctu omnium bonorum, quibus eximiæ illius animi dotes erant compertiſſimæ, inopinato fato ex hac vita ereptus eſt. Mox, amicis propoſitam editionem ſupprimi nolentibus, & de poſthuma Interpretis fama ſolicitis, filius *Londini* MDCXVI. fieri procuravit: *Briggius* verò, facilè ſe ad id induci, tum amicitiæ & benignitatis erga defunctum, tum argumenti cauſa, paſſus, præfatione erudita quidem, quò utilitatibus Lectorum, quod impensè cupiebat, conſuleretur, tabulam triangularem à D. *Wrighto*, nulla, ne minima quidem, deſcriptione relicta, aut modo utendi, nudè delineatam, excogitatam, ut videtur, ad inveniendam quamlibet partem proportionalem, pro ubertate & ſolertia ingenii, quaſi numerorum quovis artificio congeſtorum myſteria & complicationes ex intuitu intellexerit, in calce libri, addito egregio commentariolo, explicavit.

Poſt annum unum & alterum fatis conceſſit D. *Neperus*, vir ſanè omnium ſeculorum memoria digniſſimus, cujus opera poſthuma *Edinburgii* A. MDCXIX. à clariſſimo Viro D. *Roberto Nepero*, filio & hærede, publici juris facta erant: viz.

1. *Mirifici ipſius canonis conſtructio, & Logarithmorum ad naturales ipſorum numeros habitudines.*

2. *Appendix de alia atque præſtantiore Logarithmorum ſpecie conſtruenda, in qua ſcilicet unitatis Logarithmus eſt* o: prorſus eadem cum illa, quam *Briggius* ſuggeſſit.

3. *Propoſitiones quædam eminentiſſimæ ad triangula Sphærica mira facilitate reſolvenda.*

In hanc appendicem quasdam lucubrationes, uti & in propositiones istas Trigonometricas aliquot annotationes adjecit doctissimas D. *Briggius*, à clarissimo Editore in præfatione magnis laudibus celebratas: cujus verba hîc apponam.

Lucubrationes etiam aliquot Mathematici excellentissimi, D. Henrici Briggii, *publici apud* Londinenses *Professoris, in memoratas propositiones, & novam hanc Logarithmorum speciem, typis mandari curavimus: qui novi hujus canonis supputandi laborem gravissimum, pro singulari amicitia, quæ illi cum Patre meo intercessit, animo libentissimo in se suscepit, creandi methodo & usuum explanatione Inventori relictis. Nunc autem ipso ex hac vita evocato, totius negotii onus doctissimi* Briggii *humeris incumbere, & sparta hac ornanda, illi sorte quadam obtigisse videtur.*

Hoc eodem anno viz. MDCXIX. cùm Vir summus, D. *Henricus Savilius*, Eques auratus, Collegii Regalis *Ætonæ* Præpositus, & Collegii *Mertonensis* apud *Oxonienses* Custos, duas Lecturas, alteram Geometriæ, Astronomiæ alteram, pro intensissimo, quo ardebat, Scientias Mathematicas in *Anglia* promovendi amore & desiderio, lautis pensionibus in omne ævum duraturis, in ista Academia instituisset, professionem Geometriæ ab illustri Fundatore ipsi oblatam, magna cum animi lubentia amplexus est *Briggius*, qui non longè post, rebus in urbe compositis, munereque, quod in *Greshamensi* Collegio per viginti tres annos multa cum laude sustinuit, relicto, *Oxonium* se recepit, inter Convictores apud *Mertonenses* admissus, ubi omne illud vitæ spatium, quod restabat emetiendum, magno cum omnium Academicorum applausu & amore continenti labore transegit.

Hîc quasi in transcursu memorabo, quod fortasse à re præsenti non omninò abhorret, D. *Savilium*, exemplo suo præire volentem, tredecim Prælectiones in principium Elementorum *Euclidis* A. MDCXX. publicè habuisse, quas anno sequente in lucem exire passus est, quarum ultimam hoc Epiphonemate concludit.

Exolvi, per Dei gratiam, Domini Auditores, promissum, liberavi fidem meam, explicavi pro meo modulo definitiones, petitiones, commu-

mu-

munes ſententias , & octo priores propoſitiones Elementorum Euclidis. *Hîc annis feſſus Cyclos artemque repono. Succedent in hoc munus alii fortaſſe magis vegeto corpore , vivido ingenio. De nobis Senibus veriſſimum eſt illud apud* Herodotum γηράσκοντι τῷ σώματι συγγηράσκουσιν καὶ φρένες : *Seneſcente corpore una conſeneſcunt & animi vires : omninoque ſtat ſententia nunquam poſthac in æternum hanc dicendi cathedram conſcendere. Itaque trado lampadem Succeſſori meo , doctiſſimo Viro, qui vos ad intima Geometriæ myſteria perducet.*

Ita hac debita commendatione huic inquilino benevolentiam Academicorum conciliare D. *Savilius* , pro ſapientia ſua , mundo pariter ac Academiæ mox valedicturus , ſtuduit.

Briggius in ipſis Profeſſorii muneris initiis , ad demerendam tum D. Fundatoris, miro , eoque ſapienti , erga veteres *Græcos* Mathematicos, putà *Euclidem* , *Apollonium Pergæum*, *Archimedem*, *Pappum* , quos explicandos juſſerat , affectu nimium quantum quaſi abrepti, tum ſtudioſorum Geometriæ , quò magni illius Magiſtri mentem , verbis ipſius expreſſam , mèlius intelligerent , gratiam, VI. priores libros Elementorum *Euclidis ſecundum vetera exemplaria reſtitutos* , *ex verſione Latina* Frederici Commandini , *aliquammultis in locis caſtigata* , Londini A. MDCXX. publici juris fecit : Sed in nova hac , perpulchra , & accurata editione præ modeſtia nomen celandum voluit , utpote ex hôc muſtaceo laureolam neutiquam quærens : utinam verò in cæteris hujus præclaræ ſcientiæ fundamentis ſimilem impendiſſet operam ! Sed ad alias ſubtiliores Geometriæ & Arithmeticæ partes , quibus à multis annis aſſueverit, & utiliſſimas quidem, ſtudia, cogitationes, labores, & vigilias convertere illi placuit ; uti mox videbimus.

A. MDCXXIV. *Briggius* librum , cui titulus , *Arithmetica Logarithmica* , Londini publici juris fecit , & Sereniſſimo *Carolo* Principi *Walliæ* , unico *Jacobi* I. filio , dedicavit ; ſiphra pro logarithmo unitatis , prout inter ipſum & Inventorem conveniſſet , conſtituta. Opus ſanè, ut ſubtiliſſimi , ita penè immenſi laboris , in triginta Logarithmorum Chiliadibus accuratè ſupputandis , quæ tabula ſive canone comprehenduntur impenſi, h. e. pro viginti Chiliadibus numerorum abſolutorum ab unitate ad viginti millia naturali ſerie creſcentium : deinde à 90. 000. ad 100. 000 , ſuperaddita centeſima prima chiliade : cui

præ-

præfigitur ampla de natura & constructione canonum logarithmicorum eorundemque usu Dissertatio, in qua facilem chiliades interjectas, consultò præ tædio calculandi omissas, inveniendi & supplendi methodum inserendam curavit. Ipse verò, ut in præfatione dicit, spatium illud intermedium inter vicesimam & nonagesimam nimirum, postquam vires diuturna intentione animi & vigiliis fractas recuperasset, explere seriò proposuit. Sed ab hoc novo labore subeundo D. *Adrianus Vlacque* illum liberaturus, pro amore erga hoc admirandum Logarithmorum inventum, integrum canonem, juxta regulas à D. *Briggio* propositas & repræsentatas, capitibus XI. & XII. complevit.

Prodiit ergo *Goudæ* post octennium opus recoctum auctumque cura ejusdem *Vlacci*, cum hoc insigni titulo, quem hîc integrum, cum venia candidi Lectoris, exhibere non gravabor.

Arithmetica Logarithmica, sive Logarithmorum chiliades centum pro numeris naturali serie crescentibus ab unitate ad 100000. *unà cum canone triangulorum, seu tabula artificialium sinuum, tangentium, & secantium ad radium* 1000000.00000. *& ad singula scrupula prima quadrantis.*

Quibus novum traditur compendium, quo nullum nec admirabilius, nec utilius, ad solvenda pleraque problemata Arithmetica & Geometrica.

Hos numeros primus invenit clarissimus Vir, Joannes Neperus, *Baro* Merchistonii: *eos autem ex ejusdem sententia mutavit, eorumque ortum & usum illustravit* Henricus Briggius *in celeberrima Academia* Oxoniensi *Professor* Savilianus.

Editio secunda aucta per Adrianum Vlacq Goudanum.

Goudæ MDCXXVIII.

Quid vero mutaverit, omiserit, adjunxeritque doctissimus Editor, clariùs ex illius præfatione edisci possit.

Hisce studiis maximè intentus D. *Briggius*, quasi hoc unicum ad justam debitamque muneris Professorii dignitatem abundè suffecerit, ad fidem, quam in fine *Arithmeticæ Logarithmicæ* dederat, liberandam, se strenuè, quantùm ingravescens ætas senilis pateretur, accinxit. Adhuc enim supererat, uti ille fatetur, *Logarithmorum usus nobilissimus & maximè necessarius in doctrina triangulorum Sphæricorum*, quem seorsim, volente Deo, peculiari libro exhibere apud se constituit. Postquam

quam igitur maxima cum accuratione & induſtria canonem trigonometricum, ſive tabulam naturalium ſinuum, tangentium, & ſecantium ad gradus & centeſimas graduum in numeris, ſeſe ad quindecim loca extendentibus, compoſuiſſet, illi alterum Logarithmicorum ſinuum, & tangentium, omiſſis ſecantibus, utpote hac ex parte non magni uſus, canonem, pari locorum numero conſtantem, adtexuit, præmiſſa de conſtructione eorundem canonum Diſſertatione, in varia capita, ordine & methodo, juxta Mathematicæ demonſtrationis leges, congruis, diſtincta: ad alteram partem propoſiti operis de uſu & praxi, qua canon iſte in reſolvendis triangulis, præſertim ſphæricis, adhiberi poſſit, abſolvendam proceſſurus. Sed jam cùm ſeptuageſimum ætatis annum attigiſſet, fractis & de ſubito concidentibus viribus, quas hactenus ſapienti cura, temperantia, & robuſta corporis conſtitutione & craſi, cœlebs ſuſtentaverat, ſentiens ultimum vitæ terminum non procul abeſſe, imò & propemodum inſtare, egit cum Viro clariſſimo & doctiſſimo, D. *Henrico Gellibrando*, Aſtronomiæ in Collegio *Greshamenſi* Profeſſore, inter quos ex morum & ſtudiorum ſimilitudine arctiſſima per multos annos interceſſerat neceſſitudo, ut in ſe prius ſuſcepta in publicam lucem edendi ſchedas de hoc nobiliſſimo argumento ab ipſo elaboratas, quas reverendiſſimis, illuſtriſſimis, & clariſſimis Dominis, Profeſſorum Savilianorum in Academia *Oxonienſi* Electoribus, in perpetuum illius obſervantiæ μνημόσυνον inſcribendas obnixè rogabat, cura; ille, qui optimè potuit, quod intactum, appropinquante morte impeditus, eſſet relicturus ſupplere & perficere vellet. Hujus autem precibus æquiſſimisque poſtulationibus, ex ſenſu religionis, & amoris, pariter ac ex reverentia erga moribundum Amicum, quem *ſeculi hujus Mathematici planè ſtuporem* merito jure nuncupat, facilè morem gerens D. *Gellibrandus*, ſuis partibus omni debita cum fide & ſedulitate poſt paucos annos functus eſt, præclariſſimumque iſtum librum, ſub magnifico *Trigonometriæ Britannicæ* titulo, *Goudæ* MDCXXXIII. à Viro clariſſimo, & in hiſce ſtudiis exercitatiſſimo, D. *Adriano Vlacco*, communi utriusque Amico, qui, pauculis quibusdam, ſive detractis, ſive mutatis, paucula etiam, prout licebat, ſubinde inſeruerat, edendum curavit. Immortale hoc obſtupeſcendi ingenii, ſubtiliſſimæ ſolertiæ, indefeſſæque induſtriæ monimentum, *Briggiani* nominis famam & celebritatem in omne ævum, quamdiu

 honor

honor Scientiis Mathematicis ſalvus erit, ſic enim ſpondere auſim, propagabit.

Rebus ita compoſitis, *Briggius* placidiſſimis ſanctisque moribus pollens, nemini moleſtus, omnibus acceſſu facilis, omni arrogantia, faſtu, moroſitate, invidia, ambitione, avaritiâ vacuus, opum contemptor, ſorte ſua felix beatusque, utpote qui tranquillitatem animi in umbris Academicis & Muſeo captavit, & invenit, tandem cùm ab adoleſcentia ad provectam ſenilem ætatem, continenti ſtudio parumque intermiſſa induſtria diſciplinis Mathematicis, in Patriæ, Reipublicæ literariæ, univerſique generis humani commodum, promovendis ſe totum applicuiſſet, vitalibus ſpiritibus penitus exhauſtis, animam placidè & piè efflavit, in ædiculis ſuis *Mertonenſibus*, quas per undecim annos tenuerat, obdormivitque in Chriſto viceſimo ſexto die Januarii, die Mercurii, paulò poſt horam octavam matutinam, uti in Ephemeride cujuſdam Viri doctiſſimi nimium curiosè annotatum reperi, A. MDCXXX. juxta computum *Anglicanum*. D. Vicecancellarius Academiæ, Præfecti Collegiorum & Aularum, reliquique Doctores, affectum & obſervantiam, quibus illum, dum in vivis eſſet, proſecuti fuerint, jam mortuo etiam deberi præſentia ſua teſtaturi, triduo pòſt ſolennibus exequiis confertim interfuere; quo tempore viri clariſſimi, *Guilielmus Sellarus*, & *Hugo Creſſæus*, *Mertonenſis* Collegii Socii, ille in concione ſacra, hic in oratione funebri, in ſacello, ubi corpus erat conditum, ibidem habitis, in meritiſſimis defuncti laudibus celebrandis perorarunt.

Quanti verò D. *Briggium*, tum ob eminentiſſimas virtutes, ſummamque eruditionem, tum ob diuturnum, eumque ſuaviſſimum, magni honoris & beneficii loco habendum, apud ipſos convictum, cùm alibi in Academia morari pro libitu integrum fuiſſet, fecerint *Mertonenſes*, ex hoc inſigni elogio, quod rogatu meo ex Regiſtro Collegii exſcribendum curavit Vir doctiſſimus, D. *Joannes Bateman*, Collegii Medicorum *Londinenſium* jam, uti olim *Mertonenſis* Collegii, Socius digniſſimus, abundè conſtabit.

Januarii 26. 1630. *Obiit apud nos Commenſalis Magiſter* Henricus Brigges, *Vir quidem moribus ac vita integerrimus, quem in rebus Geometricis, quarum ſtudiis primum* Cantabrigiæ *in ſocietate Collegii S.* Joannis *ſeſe à juventute ſua addixerat, deinde publicus Prælector* Londini *in Collegio* Greshamenſi *multos per annos ſuſtinuerat, omnium ſui temporis eruditiſſimum D.* Henricus Savilius, *ut primò ex fundatione ſua Geometriæ Profeſ-*

ſoris

ſoris munere fungeretur, Oxonium *evocavit: cujus exequias* 29. *die proximè ſequente, concione habita à Magiſtro* Sellar, *& oratione funebri à Magiſtro* Creſſy, *unà cum Primoribus Academiæ celebravimus.*

Defuere ſuperſtites Amici, (neque enim illos hac ex parte excuſandos arbitror) qui in memoriam illius monumentum marmoreum, debita epigraphe inſigniendum, quod curioſorum peregrinantium, pulcherrimum iſtud & magnificum ſacellum inviſere ſolitorum, oculis obſervaretur, erigere neglexerint. Licèt enim nemo tali apud poſteros repræſentatione minus indigeret, nemo tamen magis meritus eſt. Cui elegantiſſimo *Græco* Epitaphio, pro ingenti illa, qua erga nomen memoriamque D. *Briggii* ferebatur, veneratione Vir doctiſſimus, D. *Henricus Jacobius,* Collegii *Mertonenſis* Socius, parentavit: quod hîc apponam.

EPITAPHIUM

D. HENRICI BRIGGII,

Ob Matheſin & pietatem famigerati.

Βρειγιάδης ζωστὴρ γαίης, καὶ σύνδρομος ἄστρων,
  Εὐκλείδην φρονέων, καὶ Πτολεμαῖον ὄχους
Ἦν ἔτι τεχνόβιος (μάλα γὰρ πέλεν αὐτοφανής τις)
  Ἤθεα σύμμετρος, φροντίδας οὐράνιος.
Παῦσε δὲ μιν τέχνης οὐδ᾽, ἰαύτη μοῖρα. θανόντος
  Ἀστρονομεῖ ψυχὴ, σῶμα γεωμετρέει.

Fruſtra quæſivi multiplices Prælectiones, Epiſtolas ad ſuperioris ſeculi Mathematicos ſcriptas, aliaſque ſchedas ab ipſo elaboratas, quarum maximam partem in tanto annorum, quod ab illius morte decucurrit, intervallo intercidiſſe nimium quantum veriſimile eſt: eò magis quidem dolendum, quod quicquid ille dictaverit ſcripſeritque, à ſolidiſſimo judicio & à profunda rerum contemplatione profluxiſſe videatur. Interim pauculas quaſdam pretioſas tabulas ex iſthoc triſti naufragio ſalvas ſubductaſque adhuc ſervari, orbi literato gratulari mearum eſſe partium duco: duas intelligo longas, & quidem eruditiſſimas,

 epiſ-

epiſtolas, quas D. *Briggius* ad celeberrimum Virum, *Chriſtianum Severini Longomontanum* hac occaſione ſcripſit. Hic enim libro ſuo, cui titulus, *Cyclometria verè ac abſolutè in ipſa natura circuli cum rectilineo inventa*, *Hamburgi* A. MDCXXVII. edito, in *Angliam* ad D. *Briggium* tranſmiſſo, ejus ſententiam & judicium de hoc opere, in quo ſe circuli quadraturam, cujus problematis ſolvendi ingenia Mathematicorum per mille nongentos annos exercuerat difficultas, inveniſſe & demonſtraſſe gloriatur, ſolicitè admodum exquiſivit. Ne verò Amico roganti imò exigenti, ne Veritati, ne Geometriæ, ne ſibi defuiſſe cenſeretur, Epiſtolam primam *Oxonii* Septembre ejuſdem anni datam reponens, penè invitus, *paratiſſimus* quippe *ad illi in omnibus aſſentiendum, quæ non cum ipſa veritate pugnare, & ipſius Geometriæ fundamenta convellere videntur*, clarè tamen & candidè in hypotheſibus & calculo errores ab illo admiſſos & paralogiſmos oſtendit. Nemo autem magis inſtructus & paratus ad iſtud examen ritè inſtituendum accedere poterat, utpote qui penè nimia diligentia integrum ſinuum canonem, ad centeſimas graduum, unà cum tangentibus & ſecantibus, ſupputatum, circa annum MDCIV. abſolviſſet, inventa annis plus minus triginta per triſectionem & quinqueſectionem peripheria, qualem numeris determinatis ibi ſtatuit. Poſt reſponſorias *Longomontani* literas acceptas, vel librum potius, in ſecundis pridie Calend. Quintilis A. MDCXXX. ſcriptis, ſe alioſque Analyſtas, uti ille per contemptum quaſi appellavit, à *criminatione injuſta & homine Mathematico indigna*, quaſi Geometriam, lineas irrationales numeris explicare conantem conſpurcaſſent & inquinaſſent, impacta acritèr vindicans, de eodem argumento fuſiùs diſſeruit: addito, *ſe quidem Geometriam niſi Arithmeticam conjunxeris, penè mortuam exiſtimare: quòd ſine illa perexiguum præbeat uſum, ſi Mechanica & Architecturam excipias: nec multùm intereſſe ſintne numeri, quibus utimur, rationales an irrationales, ſi veritatem aut uſum ſpectemus.* Sed ſublime D. *Briggii* ingenium, undique in his Epiſtolis emicans, aliqua rudi defloratione ampliùs non deteram, quas integras, cum calculis & ſchematiſmis tandem aliquando, ſi Deus dederit, in publicam lucem dabo.

Ex quibus, uti & libris editis, nullus dubito, quin omnes harum rerum intelligentes, D. *Briggium* inter ſummos iſtius ſeculo Geometriæ Magiſtros numerari oportere mecum ſenſuri ſint.

Tri-

Trigonometria Britannica, sive de doctrina Triangulorum libri duo: Quorum prior continet constructionem Canonis sinuum, tangentium, & secantium, unà cum Logarithmis sinuum, & tangentium ad gradus & graduum centesimas, & ad minuta & secunda centesimis respondentia:

A clarissimo, doctissimo, integerrimoque Viro D. HENRICO BRIGGIO, *Geometriæ in celeberrima Academia* Oxoniensi *Professore* Saviliano *dignissimo, paulò ante inopinatam ipsius è terris emigrationem compositus.*

Posterior verò usum sive applicationem Canonis in resolutione triangulorum, tam planorum quam Sphæricorum, è Geometricis fundamentis petita, calculo facillimo eximiisque compendiis exhibet.

Ab HENRICO GELLIBRANDO, *Astronomiæ in Collegio* Greshamensi *apud* Londinensis *Professore constructus.*

Goudæ MDCXXXIII.

MATHEMATUM CULTORIBUS
HENRICUS GELLIBRAND
S. D.

QUàm immatura semper & damnosa Reipublicæ literariæ sit mors eorum, qui immortale aliquid parant, utinam aliunde, quàm ex doctissimi nostri *Briggii* (seculi hujus Mathematici planè stuporis) sentiretur. Ita quidem nec posteri luce hac sua orbati fuissent, neque humeris meis parum validis tantæ molis incubuisset onus, aut tanta in pertexenda hac tela disparilitas deprehensa foret. Quod si Auctori laboriosè anteactam in Mathesi vitam hoc nobilissimo epilogo cohonestare, si inchoatum hoc opus absolvere contigisset, non defuissent Gratiæ, quæ monumentum istud auferrent, atque in cœlis reponerent: vix quidem in alium omnibus suis numeris tam absolutum cadit opus, quàm in *Atlantem* hunc nostrum, virum in Arithmeticis Geometricisque consenescentem. Cui invenire præclarè, nervosè proponere, disponere concinnè, adeò feliciter datum fuit, ut de inchoato hoc opere affirmari possit, quod Antiqui de *Veneris* imagine, quam præmatura *Apellis* mors imperfectam reliquerat, neminem, qui secundùm perscripta ab ipso lineamenta reliquum absol-

veret, inventum fuisse: nedum ut nobis æternitatis penicillum post talem tantumque arrogemus. Deo autem moderatori omnium sapientissimo visum est *Apellem* hunc nostrum septuagenarium, in ipso quasi operis hujus vestibulo, sibi è terris evocare. Cùm enim ante annos plus minus triginta, Canonem hunc sinuum, ad quindecim loca per æquationes Algebraicas, & differentias ipsis sinubus proportionales, à primis fundamentis accuratè exstructum absolvisset ac continuis Amicorum efflagitationibus fatigatus, ut Canonis unà cum constructione & usu editionem meditaretur, (quam propter negotia publica, quibus implicatus erat, vix licuit) tandem operi manum ægrè admovens, in ipso, ut obstetricum more dicam, puerperii quasi nisu vitam simul cum libro primo terminavit, ne vestigia quidem fabricæ libri secundi post se relinquens.

Jussu itaque Auctoris jam beati (cui adhuc in vivis nihil justum & æquum denegare religio mihi fuit) hortatu deinde clarissimorum ac Mathemata egregiè callentium Virorum, D. *Christophori Gardineri Halingensis*, Armigeri, D. *Joannis Wellesii Deptfordiensis*, Armigeri, D. *Joannis Leveri Londinensis*, Generosi, & aliorum, quibus plurimùm debeo, ornatissimi denique nec non eruditi viri, D. *Adriani Vlacci*, rogatu, qui suis sumptibus Canonem typis primò mandaverat, permotus, pro modulo ac tenuitate nostra Canonis illustrationem aggressus sum, lineamenta *Neperiana* & *Briggiana*, quoad potui, secutus.

Lectores exoratos velim, ut hæc nostra, qualiacunque sint, candidè interpretentur, & errata, quæ occurrunt, (Typographo enim transmarino adesse non potui) emendent. Quod si in rebus majoris momenti numerus aliquis Canonicus erroris suspectus sit, poterit per differentiarum differentias non difficulter explorari. Valete. E Collegio *Greshamensi* ante diem tertium Calendas Novembris anno salutis MDCXXXII.

COM-

4c

COMMENTARIOLUS
DE
VITA ET STUDIIS

Clarissimi & doctissimi Viri,

D. JOANNIS BAINBRIDGII,

Medicinæ Doctoris, & *Saviliani* Astronomiæ Professoris in Academia *Oxoniensi*.

SCRIPTORE

THOMA SMITHO,

Sacræ Theologiæ Doctore, & Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

COMMENTARIOLUS DE VITA ET STUDIIS

JOANNIS BAINBRIDGII.

JOANNES BAINBRIDGIUS probis clarisque parentibus in celebri Provinciæ *Leicestriensis* oppido, nuncupato *Ashby de la Zouch*, anno Verbi incarnati MDLXXXII. natus, ibique in schola publica *Græcis Latinis*que literis imbutus, *Cantabrigiam* mittebatur, auspiciis & cura Cognati sui, D. *Josephi Halli*, postea Episcopi *Norwicensis*, severioribus disciplinis in collegio *Emanuelis* instituendus. De tam bona & præclara indole & ingenio à natura insito, quibus pollebat, omnes, qui illum propiùs norant, benè quidem ominati sunt, nec illorum aut spem, aut exspectationem, aut judicium frustratus est. Curriculo Dialecticæ & Philosophiæ ingenti cum laude confecto, quamprimùm in virum maturescere incepisset, de peculiari vitæ instituto, quo tum sibi tum aliis prodesse posset, eligendo solicitus, tandem seria apud se deliberatione habita, genium naturæ secutus, artem Medicam sibi excolendam constituit, in cujus variis partibus discutiendis, non neglectis interim insuperque habitis amœnioris literaturæ studiis, ad scholæ cujuspiam, quam paucis annis tenuit, præfecturam invitatus, sedulam navavit operam, ut gradum titulumque Doctoris in ista facultate, quem postea tempore juxta normam statutorum Academiæ præfinito, capessivit, absque omni gratiæ aucupio mereretur. Reversus ad propinquos & familiares, artem istam salutarem, quam professus est, apud viros nobiles aliosque circumcirca degentes, tum ob insignem medendi peritiam, tum ob obviam humanitatem, placidissimosque mores, utpote ad opitulandum ægris vel tenuioris fortunæ paratissimus, omni morositate vacuus, & ad quem quavis occasione data cuiquam facilè erat accedendum, ab omnibus tanquam tutelaris genius loci magno in pretio habitus, per multos annos exercuit. Sed cùm subcesivas horas sibi in Museo relictas omninò perire vetuisset igneus animi vigor, quantum quantulumcunque illud otii esset, in arcanis Scientiarum Mathematicarum, & præsertim Astronomiæ, cujus amore & desiderio ab adulta ju-

ventute flagraverat, rimandis sedulò impendebat. Amicis autem, quibus egregiæ illius animi dotes erant compertissimæ, indignantibus, virtutem magis magisque, crescentibus annis, emicantem, quæ in longè ampliori & patentiori theatro explicari debuerat hactenus nimium diu celatam, & angustiis sordibusque ruris oppressam fuisse, illorum consiliis & hortatibus obsecutus, *Londinum*, omnium Artium Scientiarumque emporium, non tam certioris majorisque lucri captandi, quàm studiorum, quæ in deliciis habuit, & amicitiæ cum viris eruditissimis, tum Medicis, tum Mathematicis, conciliandæ causa, sese contulit, illic qualiacunque literarum subsidia, sive ea ex libris, sive ex faciliore & copiosiore instrumentorum ad cœlestes observationes accurandas apparatu, petenda sint, nullo negotio reperturus. Mox in ordinem numerumque Sociorum celeberrimi Collegii Medicorum *Londinensium* adscitus est.

Illuxit A. MDCXVIII. in cœlo nova stella ex genere Cometarum, qui, ut plurium inveterato errore, ex superstitione & ignorantia orto, abreptorum mentibus terrorem metumque incutere solent, quasi essent mortis Principum, aut cujuspiam horrendæ stragis, sive bello, sive peste, sive qualitercunque infligendæ, prænuntii; sic Astronomis & Philosophis amplam & idoneam, tum infinitam omnium rerum Conditoris sapientiam & potentiam contemplandi & suspiciendi, tum horum mirabilium insolitorumque phænomenῶn naturam, qualitates, figuras, variosque per vasta ætheris spatia motus, illorumque periodum & durationem explorandi materiem & argumentum affatim subministrant. Inter hosce egregios Viros, quibus hæc cœlestia maximè curæ erant, jure merito recensendus est *Bainbridgius* noster, qui observandis hujus Cometæ motibus singulis noctibus, quando cœlum serenum permiserit, h. e. à decimo octavo die Novembris ad decimum sextum insequentis Decembris, quo sese ab humanis oculis subduxit, invigilavit: quorum ordinatam seriem accuratè digestam, libelloque *Anglicè* conscripto comprehensam, anno sequente serenissimo Regi *Jacobo*, primo *Britanniarum* Monarchæ, dedicavit.

Quod verò ad Astronomicam hujus Cometæ descriptionem spectat, delineationes istæ juxta Opticæ normam in plano, eclipticam in vicesimo gradu dodecatemorii Libræ tangente, projiciuntur. Linea verò illius proprii motus, magni circuli arcu comprehensi, qui erat retrogradus in antecedentia signorum, eclipticam in decimo quinto gradu & dimidio aut circiter Scorpionis intersecabat; deinde pertran-

siens

ſiens Libram, via transverſa prope Arctophylacem, uſque ad Urſæ majoris caudam, nimirum continenter ſurſum, Polum Arcticum verſus, pauxillula variatione, tendens. Dein, *Bainbridgius* ex perpetua illius declinatione, quibus noſtri orbis habitabilis regionibus ſingulis diebus verticaliter immineret, uti & omnes illius, tam in ſuo circulo, quàm inter ſydera inerrantia vias tranſituſque oſtendit. Poſt vulgari *Ariſtotelis* ejuſque ſequacium, quaſi omnes Cometæ eſſent infra Lunam deprimendi, hypotheſi ex regulari & ordinato illorum motu refutata, ſtellam hanc pluſquam ſexcentis terræ ſemidiametris ab illa diſtare ex irrefragabili Parallaxeos doctrina demonſtrat: ut multa alia, quæ illic occurrunt, curioſa omittam. In hiſce verò obſervationibus conficiendis Geometrica quædam inſtrumenta, pro modulo iſtorum temporum ſatis accurata, ſibi in uſum adhibuit, qui hac ex parte parum famæ ſuæ conſuluiſſe viſus eſt, quod obſervata hæc lingua *Latina* non edidiſſet; quod poſtea ſe in *Cometographia*, quam tunc omni cum diligentia molitus eſt, (cujus hic libellus erat brevis epitome & ſynopſis, ut noſtratium importunis precibus & curioſitati aliquo modo reſponderet & gratificaretur, in lucem maturiùs æquo protruſa) facturum animo conſtituit, veruntamen an Cometicum hoc opus unquam abſolveret, nec ne, me penitus latet. Celandum non arbitror, *Bainbridgium* vulgi opinionibus de hiſce terrificis apparitionibus ab ultima antiquitate conceptis nimiùm quantùm indulgentem, in calce *Prognoſtica quædam*, ut appellat, *moralia*, ut Lectores cœleſtium rerum prorſum inanes ſapientiores & meliores redderentur, ingenioſè admodum addidiſſe.

Hac erudita lucubratione *Bainbridgius* non modicam ſibi laudem & gratiam apud quosvis nobiles ingenuoſque Viros, & præcipuè apud ſummum Virum, D. *Henricum Savilium*, conciliavit. Hic autem, cùm pro flagrantiſſimo Scientiarum Mathematicarum in *Anglia*, ubi Benefactorum munificentia & patrocinio deſtitutæ pro tempore penè neglectæ & incultæ jacebant, promovendarum amore incenſus, iſthoc anno duas Lecturas in Diſciplinis Mathematicis, quarum altera erat Geometriæ, Aſtronomiæ altera, in Academia *Oxonienſi*, amplis latifundiis in perpetuum duorum Profeſſorum uſum & emolumentum, juxta municipalis noſtri formulas tranſcriptis, menſe Auguſto MDCXIX. fundaſſet, quanti *Bainbridgii* doctrinam fecerit, illuſtri documento teſtatus eſt, utpote digniſſimum cenſens, cui publica iſta Aſtronomiæ Profeſſio primò demandaretur. Honorificum hoc munus, omni cum læ-

 titia

titia amplexus est *Bainbridgius*: & eò quidem lubentiùs, tum quod sine ambitu & prensatione oblatum esset, tum quod in isto amœnissimo Musarum secessu procul ab omni strepitu & tumultu, & à negotiosæ vitæ molestiis, in urbe populosissimâ vix fugiendis, liber, severiori rerum cœlestium contemplationi se totum foret impensurus. Relicta igitur Urbe, *Oxonium* profectus est, A. MDCXX. in nova sua Professione inaugurandus, ibique in Collegio *Mertonensi*, cujus dignissimus erat *Custos* (sic enim Præfectus nuncupatur) illustris *Savilius*, in quo præclarissimi Astronomi, *Richardus de Wellingford*, *Joannes Mauduit*, *Rogerus Suicet*, quem alii appellant *Swineshead*, *Joannes de Killingworth*, *Joannes de Eshendon*, *Joannes de Chilmark*, aliique, suorum temporum miracula, superioribus seculis vixere, recipitur, facta per multos annos morâ, usque dum laxiores ædes vicinas, majoris commoditatis causa conduxisset. Postea (a) A. MDCXXXI. in juniorem, & A. MDCXXXV. seniorem Prælectorem *Linacrianum* in isthoc Collegio electus est.

Hoc autem nobile & felix otium nactus, dum de sparta ornanda seriò cogitaret, veterum *Græcorum* Astronomiam, ex illorum scriptis, aut ineditis in lucem producendis, aut editis, ex manuscriptis codicibus collatis, novo & defæcatiori lumine donandis, eruendam, redintegrare, non minimam sui muneris partem duxit, Fundatoris consiliis & statutis hac ex parte libentissimè morem gerens. *Savilius* enim cùm pro sapientia sua optimè perspectum habuisset, sideralem hanc Scientiam non meliùs, ut cum venia dicam, ad suam apsidem pervenire posse, quàm si præclarissimis illustrium Virorum, *Georgii Purbachii*, *Joannis Mulleri Regiomontani*, *Nicolai Copernici*, *Erasmi Reinholdi*, & *Tychonis Brahæi*, (quibus heroibus illa, spissisSima antecedentium barbarorum seculorum caligine sepulta, suam παλιγγενεσίαν &

(a) E Registro Collegii Mertonensis. Ad A. 1643. *In superiorem* Linacrianam *Lecturam, vacantem ob mortem clarissimi doctissimique Viri* D. Bainbridge, *M. D. & in Academia* Oxoniensi *Astronomiæ Professoris, qui paulò ante cum summo omnium eruditorum desiderio & luctu è vivis excesserat, electus est Doctor* Greaves *è Collegio omnium Animarum*. Sciat Lector, insignissimum & doctissimum Virum, D. *Thomam Linacrum*, olim regnante R. *Henrico* Octavo, cujus fuerat Medicus, duas in Facultate Medicinæ Lecturas in Academia *Oxoniensi*, jam Collegio *Mertonensi* assignatas, unamque in Academia *Cantabrigiensi*, jam Collegio S. *Joannis* Evangelistæ affixam, prædiis in Professorum emolumentum ex jure transcriptis, fundasse & instituisse.

& instaurationem debet) antiquissimorum, quos *Ægyptus*, *Chaldæa*, & *Græcia* olim produxerint, divinæ Matheseos Magistrorum primæ explorationes conatusque felicissimi adderentur, *Græcos* codices optimæ notæ manuscriptos, quos, *Germania*, *Italia*, & *Gallia* peragratis, magnis sumptibus & diligenti investigatione comparaverat, in Museo in omne ævum asservari curavit, ut illorum scita, placita, observationes, & hypotheses feliciùs certiùsque inde possent exhauriri. Hoc igitur auctoramento & præsidio munitus, (munificus enim Patronus adhuc erat in vivis) horumque codicum manu exaratorum copia & subsidio instructus; quo faciliùs in *Ptolemæi* μεγάλην σύνταξιν, quam explicandam susceperat, pateret aditus, *Procli Sphæram*, in qua prima Astronomiæ, quatenus nimirum ad doctrinam Sphæricam refertur, elementa clariùs & luculentiùs explicantur, *Græce* cum sua *Latina* versione hoc ipso anno *Londini* edi voluit, Lectorem monens hanc *Introductionem*, sub *Procli* nomine editam, Gemino, peritissimo tum Geometræ, tum Astronomo, potiori jure adscribendam esse, utpote ex illius in φαινόμενα Isagoge totam absque aliqua variatione à *Proclo* exscriptam. Accessere (a) *Ptolemæi* περὶ ὑποθέσεων Πλανωμένων, sive *de hypothesibus Planetarum*, liber nunc primùm in lucem editus, illic, ut in priori, figurarum delineationibus insertis, & ejusdem *Ptolemæi* κανὼν Βασιλειῶν, sive *Canon regnorum*. Sed fortean longè præstat, in majorem eruditi Lectoris utilitatem, integram Auctoris Præfationem, in qua de ratione hujus editionis eruditè differitur, hîc exhibere.

LECTORI CANDIDO

ὑγιαίνειν.

Duas in Artibus Mathematicis professiones liberalibus stipendiis instituisse, non magni æstimavit magnificus & prudentissimus noster Mecænas, *nisi*

(a) *Joannes Gravius* in præfatione ad Astronomica quædam ex traditione *Shah Cholgii Persæ*, unà cum hypothesibus Planetarum, *Londini* 1652. loquens de Ptolemæo *jam sene*:

Qui postquam μεγάλην σύνταξιν *feliciter absolvisset, sive memoriæ suæ sublevandæ gratia, sive ut tyronibus prodesset, huic etiam* ὑποθέσεις *tanquam coronidem adjunxit. Sed alta nocte jacebant involutæ, vix ipsis* Græcis *nedum* Latinis, *cognitæ, donec clarissimus* Joannes Bainbridgius *eas non ita pridem à tenebris situque vindicavit.*

nisi antiquos etiam, eosque optimos, Matheseos Magistros in Cathedras suas, unde prioris seculi barbarie, hujusque fastu, turpissimè deturbati sunt, restitueret: comparatis in hunc finem variis Antiquorum exemplaribus Græcis *manuscriptis. Ad quorum regulam & normam* Euclidem *τετράγωνον δὲ ἄνευ ψόγε, fecit facietque doctissimus meus Collega,* H. Baggius. *Eorundem etiam radiis* Ptolemæus *à me tandem spero, illustrabitur. At cùm difficilis admodum & obscurus sit, in Magnam illam Syntaxin aditus, hanc duplicem εἰσαγωγήν, faculas præferentem, præmittere placuit. Alteram titulo quidem* Procli, *jure tamen Gemini, Geometræ & Astronomi nobilissimi, ex cujus in φαινόμενα Isagoge eam totam & ad verbum λογιώτατος excerpsit* Proclus; *Alteram* Ptolemæi *& nomen præferentem, & ingenium geniumque referentem, Sphæram longo usu, aut potiùs neglectu, mutilatam & distortam, duobus Gemini codicibus MSS. usus, jam integram & accuratè sphæricam exhibeo: locis restitutis, parentheseos clausura in Græco textu indicatis: nam γραφικὰς ἁμαρτίας in ipso Gemino nonnullas à nobis, emendatas libens prætereo, inanem illam gloriolæ umbram Criticis captandam relinquens. Ad Hypotheses, reconditissimas Astronomiæ thecas, venio, quas, annos ferè M. D. ἐν σκότει τεθησαυρισμένας, ex eodem tandem Matheseos sacrario felici quodam astro desumptas, in lucem meliorem primus profero: & quanto labore, quanta cura eas repurgavi! Ex tribus enim exemplaribus MSS. ne unum quidem integrum aut incorruptum fuit, omnibus similiter inquinatis, eademque ferè conspurcatis labe. Multas lacunas, parenthesi inclusas, explevi. Omnes periodos & epochas ad Magnæ Syntaxis leges & numeros, analysi non ita facili, retexui, plurimasque vitiatas restitui.*

In latitudinem verò hypothesibus nihil mutare volui: hic enim Ptolemæus *prudens, si quid judico, ab illis in Syntaxi constitutis desciscit, aliasque faciles, expeditas, longèque veriores candidè proponit. His tandem adjunximus aureum illum, ex pulcherrimo* Κανόνων προχείρων *volumine MS. desumptum, Regnorum Canonem, in motibus cœlestibus ad antiqua illa secula supputandis, ut χρονολογίαν prætercam, pernecessarium: quo ad* Antonini Pii *regnum usus est ipse* Ptolemæus. *Reliquum à* Theone, Ptolemæi *interprete, additum fuisse mihi valdè persuadeo. Tralationem Sphæræ & Hypothesium* Latinam *feci planam, & plenam, atque, ut Astronomicè loquar, dilucidam. Figuras denique utrobique desideratas apposui eas, quæ res ipsas clarissimè ante oculos ponerent. Qui hæc carpit mordetque, μωμήσεται θᾶσσον ἢ μιμήσεται. Tu, Lector benevole, conatus meos æqui bonique consule, &*

annos

annos Nestoreos nostro Matheseosque Mecænati *optimo exopta felicissimos.*

Hunc sanè Canonem cùm D. *Abrahamus Scultetus*, *Londini* agens A. MDCXIII. à viro summo, D. *Joanne Overallo*, Decano Ecclesiæ Cathedralis S. *Pauli*, acceptum, mox post reditum in *Germaniam Setho Calvisio*, alteram Operis Chronologici editionem adornanti communicavit. Hic verò illum pro admirabili mentis in instauranda Chronologia post *Josephum Scaligerum* sollertia, præcipuè subsidio cœlestium characterum, & civilium annorum cum annis astronomicis in singulis Epochis comparatione, rectè nec quisquam isthoc ævo melius potuit, omni auro pretiosiorem esse judicans, in Isagoge præmissa, primus edendum curavit.

Sed, ut de hoc *Mathematico Canone* pauca, ὡς ἐν παρόδῳ, dicam: Hunc sanè summi Chronologi antecedentis seculi, præter *Calvisium*, maximo in pretio habuerunt, quem, ut certissimam normam & ducem in Regum *Assyriorum Persarum*que gestis & annis, spinosis perplexitatibus aliàs involutis, statuendis secuti sunt, & cujus beneficio utraque Historia, tum quæ in sacris Scripturis, tum quæ in ultimæ antiquitatis Scriptoribus, *Herodoto*, *Ctesia*, *Diodoro Siculo*, aliisque exstat, facili methodo rectoque ordine simul connectitur: utpote qui seriem & successionem annorum Regum, ut dixi, *Babyloniorum*, *Medorum*, *Persarum*, *Græcorum*que in *Ægypto*, & deinde *Romanorum*, ad *Theodosii Magni* obitum productus, exhibet & repræsentat. Non à veritate aberrabo, si dixero, vix quicquam simile hisce tabulis reconditissimis, quod illustrandis temporibus antiquissimis magis conducat, hactenus erutum fuisse. Nemo enim prudens celeberrimam *Nabonassari* æram, à qua eclipsium, quas memorat, recensionem & calculum iniit *Ptolemæus*, hujus ipsissimi canonis, quem, ut verisimillimum est, præ oculis indesinenter habuit, fide fretus in dubium vocaverit. Si qui errores, & quidem paucissimi, in numerorum, literis Alphabeti signatorum, adnotatione, sive in hunc aureum Canonem, sive apud *Ptolemæum* irrepserint, id neutrius auctoritati ullatenus detrahi oportet, cùm in reliquis ferè omnibus mira sit connexio & convenientia. Frustra ergo ex pauculo dissensu fidem canonis convellere videtur D. (a) *Conringius*. Sed hæc disquisitio non est hujus loci; alii, qui Chronologiam ex professo tractant, viderint. Interim non possum, quin candorem in Viro doctissimo desiderem, qui ad-

(a) In Adversariis Chronologicis cap. XII.

adversus D. *Bainbridgium*, hujus Canonis continuationem *Theoni Alexandrino* adscribentem, dictatoriè nimis, pronuntiat, eò quod illic *Julianus* Imperator Παραβάτης nuncupatus sit, quod homini pagano, qualis erat *Theon*, excidere posse parum verisimile videtur. Sed certissimè constat, illum in τῶν προχείρων Κανόνων libros, uti & postea Imperatorem *Heraclium*, ubi istud quantivis pretii cimelium occurrit, sicut etiam in *Ptolemæi* τὴν μεγάλην Σύνταξιν, commentarios scripsisse; & par est credere, ab aliquo Christiano, canonem sequiori seculo exscribente, cognomentum illud, quo tanquam nigro stigmate ab omni Christiano populo communissimè sermone inurebatur, ex veteri adversus Apostatam odio in suo exemplari additum fuisse. Eandem, quam primò iniit, viam insistens *Bainbridgius*, de edendis veterum Astronomorum scriptis fragmentisque genuinis, & præsertim de aureo *Hipparchi* περὶ μεγέθους ἐνιαυσίου, sive *de anni solaris quantitate* libello maximè erat solicitus: de quo reverendissimum virum, D. *Jacobum Usserium*, Archiepiscopum *Armachanum*, quocum illi arctissima intercesserat necessitudo (a) consuluit, ut ipsius ope è Bibliothecis, aut *Scorialensi*, aut *Vaticana*, in quarum utrisque exstabat apographum, quod doctissimi Viri, *Dionysii Petavii*, S. J. in *Uranologio* suo diligentiam fugerat, inde in *Angliam* transmitteretur. Sed nec illi neque (b) Viro præstantissimo, *Joanni Gravio*, quem postea ejusdem nanciscendi par desiderium tenuerat, contigit esse tam felicibus. Hoc tamen mihi constat, illum, *Historiam Astronomicam*, in qua, ut ipsius verbis utar, *nonnullas antiquæ Astronomiæ reliquias, tanquam ex naufragio tabulas, collegerat*, composuisse; ultra gravissimè dolentem, *antiqua illa Astronomiæ monumenta*, (quæ nimirum à *Ptolemæo* memorantur) *non sine maximo hujus Scientiæ damno aut periisse, aut Bibliothecarum quarundam quasi carcerum vinculis & tenebris damnatas esse*. Sed vereor, ne præclarum hoc opus idem quoque triste fatum subierit: saltem, ubi thesaurus iste literarius adhuc delitescat, frustrà quæsivi.

Verùm intra hosce angustos Astronomicæ literaturæ apud *Græcos* servatæ limites non se stitit *Bainbridgii* improbus labor. Cùm enim multos *Arabum*, qui hæc studia, potissimùm sub *Almamonis* præsidio & auspiciis, mirabili industria coluerant, æmulorumque *Persarum* libros MSS. de hac sublimi Scientia conscriptos, tabulasque de motibus Solis & Lunæ, de longitudinibus & latitudinibus sive inerrantium stella-

(a) V. Epistolam CXXV. ad *Usserium* in Sylloge pag. 390.
(b) V. Epist. *Gravii* CCXI. pag. 509.

ſtellarum, ſive civitatum in orbe terrarum, quà Oriens, quà Occidens longè latèque ipſis patebat, longè ante *Americam* audacibus *Hiſpanorum* navigationibus periculiſque feliciſſimè detectam, maximè celebrium, vidiſſet, tanto ardore, quid in Canonibus Obſervatores adnotaverint, (nam tabulas frequenti inſpectione & uſu accuratè intellexiſſe videtur) penitiùs explorandi inflammatus, quadragenario major, linguæ *Arabicæ* addiſcendæ operam impendit, nulla difficultate objecta abſterrendus. Sed hæc fuiſſe videtur peculiaris laurea præſtantiſſimi Viri, D. *Joannis Gravii*, qui tunc temporis in numerum Sociorum Collegii *Mertonenſis*, ſive conſiliis, ſive exemplo *Bainbridgii* incitatus, Scientiarum Mathematicarum ſtudio accuratiſſimam linguarum *Orientalium* cognitionem ab ipſa juventute ſumma induſtria conjunxit. Utcunque res iſta à *Bainbridgio* ſapienter ſuſcepta, non adeo feliciter ceciderit, non poſſum, quin illius tentamina debitis elogiis commendem, qui rectè judicabat, neminem, licèt Arabicè benè peritum, interim rerum iſtarum non ſatis intelligentem, boni, cui fidendum eſt, Interpretis munere defungi poſſe: nec evitandum, quin multos, eoſque craſſos, errores in verſionibus ſubinde ſint admiſſuri. Ideo ſuis oculis non aliorum videre impendio cupiebat, ut Σύνταξιν Μαθηματικὴν, quam tunc inſtituebat, *obſervatis Arabum*, uti loquitur, *tanquam tot pretioſis lapillis ex Arabia felici erutis adornatam* locupletaret. In quo opere facilem iſtam expeditamque, quam ſe excogitaturum in literis ad D. *Uſſerium* dicit, calculandi eclipſes methodum, uti par eſt credere, repoſuit.

Quò verò cœleſtes iſtæ obſervationes, quibus oculorum mentiſque aciem aſſiduè intendebat, certiores accuratioreſque fierent, inſtrumenta, ſive ex ære, ſive ex buxo conficienda, magni ambitus & minutiſſimarum diviſionum capacia, quorum uſum neceſſarium fore quotidiana experientia edocebatur, fabricare in animo habuit. Sed cùm ſumptus in iis accurandis impendendi privatum ipſius cenſum ſuperaverint, ſuppetiis & ope Magnatum, quod non ſine luctu & indignatione memorandum arbitror, poſt mortem Patroni, deſtitueretur, inſtrumentis, quæ abſque rei domeſticæ detrimento & jactura ſibi comparare licuit, neutiquam tamen inde imminuta diligentia, aut ſub iſtis anguſtiis fatiſcente, contentus eſſe adigebatur.

Mirari ſubit, quibus de cauſis, ab iſtis lucubrationibus, quas apud ſe habuit, in lucem producendis, tempore Profeſſionis Aſtronomicæ, per viginti quatuor annos continuato, prorſus abſtinuiſſet: nec in illas

Hh curio-

curiosiùs inquiram. Frustrà & injustissimè rigidi censores, si qui sint, hanc omissionem desidiæ imputabunt, neutiquamque crimini vertere ea de causa debent: cùm indefessæ industriæ tot luculentos in Academia *Oxoniensi* habuerit testes: nec opus erit aliqua excusatione aut apologia, postquam varia illius scripta ad illustrandam Astronomiæ Scientiam spectantia, quæ adhuc supersunt, ab illo relicta, statim in indicem retulero.

Emigravit, & placida quidem morte, Vir optimus & doctissimus, ex rerum cœlestium in terris contemplatione ad cœlos ipsos, ut sperari fas est, propiùs & penitiùs inspiciendos, in ædibus suis *Oxonii* tertio die Novembris, hora sexta matutina A. MDCXLIII. ætatis verò LXII. Mox solennes exequias, tanto verò debitas, peregit Academia *Oxoniensis*, funere omni cum decora pompa elato. In Schola Theologica, quò corpus erat paulò antè clam deportatum, Vir florentissimi ingenii, D. *Guilielmus Strodus*, publicus Orator, post triduum viz. 6to. die ejusdem mensis, præsentibus Vicecancellario, Professoribus, reliquis omnium Facultatum Doctoribus, confertissimaque Magistrorum corona, in laudem defuncti elegantissimè peroravit. Inde longo ordine bini post sandapilam incedebant ad Collegii *Mertonensis* sacellum, in quo, post sacrum officium, juxta Liturgiæ *Anglicanæ* formulam, præstitum, propè conjunctissimi sui Collegæ, D. *Henrici Briggii*, tumulum, maximo cum honore & luctu deponebatur. Non longè post elegans monimentum erigendum curarunt Amici superstites, hac Epigraphe insignitum:

Si cupias Viator, quis & quantus, hìc jacet,
Alibi quæras, oportet, dicere satis nequeo:
Britannia tota Viri famam non capit.
Ne cætera tamen ignores, in rem tuam pauca hæc accipe.
JOANNES BAINBRIDGIUS,
Vir famæ integerrimæ, & doctrinæ incomparabilis,
Medicinæ Professor & Matheseos,
Morborum tam felix expugnator novorum,
Quàm sagax indagator siderum:
Quem primum Astronomiæ Professorem,
Et dignum Collegam,
In Mathematicis Prælecturis, quas magnificè erexerat,

Præ-

Prudens hominum & librorum æstimator elegit,
Savilius:
Quem Cantabrigiæ *educatum,*
Academia Oxonienſis *fovit, ut ſuum,*
Defunctum publicè deflevit, ut par utriuſque ornamentum:
Qui Scaligerum *feliciùs correxit,*
Quàm Scaliger
Tempora:
In non levem literarum jacturam immaturus obiit,
MDCXLIII.
Abi jam, cætera quære vel ab Exteris.

An Epitaphium hoc D. *J. Gravius* ejus in Aſtronomiæ Cathedra Succeſſor, amicitiæ, obſervantiæ honorisque teſtandi cauſa, quod aliqui aſſerunt, compoſuerit, mihi ſaltem non liquet. Sequens verò ex ipſo *Gravii* autographo, ex illius ſchedis propria manu conſcriptis, in quibus multa ejusmodi commiſcuit, olim exſcripſi, quod hîc meritò apponendum, tum in *Bainbridgii* honorem, tum in Lectoris gratiam, nec forſitan temerè quidem, cenſeo.

Quod ſupereſt
Clariſſimi Viri,
D. JOANNIS BAINBRIDGE,
In Academia Oxonienſi
Publici Aſtronomiæ Profeſſoris,
Sub hoc marmore clauditur.
Quod verò amavimus,
Quod ſuſpeximus,
Quod mœſti deſideramus,
Fruſtra hîc quæras:
Illud cœlo, cui vivus animo
Cogitationeque incubuit,
Receptum eſt.
Obiit. A. D. CIↃ. CIↃ. XLIII.
IX.*bris* III. *ætatis ſuæ* LXII.
Hora ſexta matutina.

V. Cl. *Joannes Gravius* commentarios *Bainbridgii de anno Caniculari*, h. e. de *Ægyptiorum* anno naturali, à Caniculæ ortu heliaco incipiente, ſuaſu ac impulſu reverendiſſimi Archiepiſcopi *Armachani* conſcriptos, A. D. MDCXLVIII. *Oxonii* edidit: in quibus etiam de diebus canicularibus, ortuque iſtius ſplendidiſſimæ ſtellæ, & de periodo *Sothiaca*, non ſine varia amœnioris literaturæ ex *Græcis Latinis*que veteribus Auctoribus, quorum ſententias exponit & caſtigat, admixtione, agitur. Hos verò *Bainbridgius*, ſive turbatiſſimis illis, flagrante rebellione Parlamentaria, rebus impeditus, ſive morte in ipſis viridis ſenectæ initiis præreptus, imperfectos reliquit, ad iſtius ſtellæ ortus heliaci demonſtrationem, *quod unicum erat*, uti *Gravius* loquitur, *iſtius Diatribæ columen*, neutiquam progreſſus. Præcipuam autem illam partem apodicticam maximè deſideratam pro parallelo inferioris *Ægypti*, rogatu ejusdem reverendiſſimi Antiſtitis, eruditiſſimis de obliquitate Zodiaci, de longitudinibus & latitudinibus, uti & aſcenſione recta & declinatione ſtellarum obſervationibus, ex Aſtronomorum *Arabum*, *Perſarum*, *Indorum*, *Græcorumque* ſcriptis, inſertis, adjecit ſupplevitque *Gravius*.

Ab iſthoc tempore nullum aliud *Bainbridgii* opuſculum hactenus in lucem exiit. Sanè proximo poſt mortem illius anno, aliæ Diſſertationes, Vice-Cancellarii *Oxonienſis* permiſſu & approbatione, prelo paratæ & mandatæ erant: ſed multiplex iſte induſtriæ ingeniique *Bainbridgiani* fœtus in primis nixibus inauſpicatiſſimè quaſi ſuffocatus, nondum benignam *Lucinam* expertus eſt. Harum titulos hîc dabo:

Antiprognoſticon, in quo μαντικῆς *Aſtrologicæ, cœleſtium domorum, & triplicitatum commentis, magniſque Saturni & Jovis (cujusmodi anno* 1623 *&* 1643. *contigerunt, & viceſimo ferè quoque deinceps anno, ratis naturæ legibus, recurrent) conjunctionibus innixæ, vanitas breviter detegitur.*

De Meridianorum ſive longitudinum differentiis inveniendis Diſſertatio.

De ſtella Veneris Diatriba.

Acceſſit & in funere ejus à D. Gulielmo Strodo, *Academiæ* Oxonienſis, *Oratore publico, brevis Oratio habita.*

Cùm verò eruditæ hæ lucubrationes mihi in manus feliciſſimo caſu inciderint, ne penitùs interirent, quantùm in me erit, & ſi per Bibliopolarum avaritiam liceat, tandem aliquando curabo.

Spe-

Specimen cœleſtium obſervationum, quas *Oxonii* fecerat *Bainbridgius*, intueri eſt apud V. Cl. *Iſmaelem Bullialdum* in Aſtronomiæ Philolaicæ * libro XII. pag. 467. ubi exſtant. *Pariſiis, 1645.*

Sed quantula hæc ſunt, ſi cum reliquis ineditis, quæ inter D. *Uſſerii Armachani*, cujus fidei & curæ olim ex legato, ni fallor, Auctoris teſtamentario commiſſa erant, MSS. codices, in Archivis Bibliothecæ Collegii S. Trinitatis *Dublin.* hodie ſuperſunt, conferantur: cujusmodi ſunt, (neque omnes illius lucubrationes illic reperiendas recenſere lubet)

Solis Theoria.
Lunæ Theoria.
De anni quantitate.
Obſervationes Aſtronomicæ. 2 *Vol.*
Miſcellaneorum Mathematicorum novem aut decem Volumina.

Operæ pretium & magni uſus foret, ſi quiſpiam ex *Hibernis* Mathematicis, quibus facilis eſt horum librorum copia, ſi quid eximium & bonæ frugis, quod huic cœleſti Scientiæ illuſtrandæ conducat, inibi exſtet, de quo dubitare nefas meritò cenſebitur, inde excerptum digeſtumque cum orbe literario communicare vellet. Licèt enim nemo, niſi harum rerum imperitisſimus, diffitebitur, quamplurima nova & prorſus admiranda *Uraniæ* arcana, per ſexaginta ſubſequentes annos, ſagacisſima mente, ingenio, & induſtria præclarisſimorum Virorum, *Gaſſendi*, *Hevelii*, *Riccioli*, *Bullialdi*, *Caſſini*, noſtratium *Wardi*, *Hookii*, *Flamſteedii*, *Hallæi*, aliorumque detecta fuiſſe, quæ illum latuerant, tamen quid Aſtronomi tempore priores obſervaverint, quibusque mediis, ratione, & methodo ſideralis hæc Scientia ad culmen aſſurrexerit, ex illorum ſcriptis deducere, id quidem non ſoli ſtudioſorum voluptati, ſed commodo inſervire posſit: anſa ex illorum imperfectis notitiis, conjecturis, & ſuggeſtionibus, plura, quibus non aliter veniſſe t in mentem, inveniendi & excogitandi inde arripienda.

Poſt hæc referre penè piget, *Bainbridgium*, ut ex epiſtola ad R. *Jacobum* I. dedicatoria, ſupra memorata, liquet, *Monarchiæ Britanniæ hiſtoricam*, *panegyricam*, & *prophylacticam*, verba ejus ſunt, *deſcriptionem*, tribus columnis diſtinctam, aggreſſum fuiſſe, eo fine, ut ex illa auſpicatiſſima regnorum *Angliæ* & *Scotiæ* ſub uno eodemque Mo-

 nar-

narcha coadunatione, universos subditos æterno, uti sperari fas erat, fœdere consociatos, tum ad piissimum faventissimi & maximè misericordis Numinis, cujus benignissima providentia id effectum erat, cultum, tum ad fidem Regi communi debitam, mutuamque inter se concordiam in omne ævum servandam, summo cum animi affectu incitaret. Sed lucubratiuncula ista, cujus argumentum, si quis alius, pro dignitate tractaturus esset, adhuc-dum desideratur, nec unquam postea, quod sciam, sive ab ipso derelicta, sive suppressa, comparuit.

Pauca hæc in memoriam D. *Bainbridgii* in hoc brevi commentariolo, ex justo eruditionis virtutumque illius sensu, tumultuaria quasi opera, collegi, ne qualis quantusque fuerit, seros in secuturis seculis nepotes lateat, ne dicam in vindicias illius famæ, quam, licèt in re levicula, læsit mendacissima quorundam obtrectatio, quasi in prælectione habita contra Grammaticæ Syntaxeos regulas ex ignorantia semel peccasset, quàm, utpote scomma absurdum, ridiculumque, & quod seriò refutetur, prorsus indignum, penitus omisissem, nisi insignis quidam sannio in nupero libello Epigramma istud inficetum, rythmis *Anglicanis* olim conscribillatum, ad captandum puerorum plausum, irrisorium planè in modum inseruisset. Persuasissimum autem habeo, nec dubito, quin omnes æqui rerum arbitri mecum hac ex parte consensuri sint, *Bainbridgium*, tam ob Scientiarum Mathematicarum amœniorumque literarum studium & peritiam, quàm ob pietatem suavissimosque mores, quibus, dum vixerit, omnium bonorum amorem & gratiam sibi mirè conciliavit, inter magnos seculi proximè elapsi viros perennibus elogiis celebrari, prout meritus est, debere.

J. GRAVII VITA.

Clarissimi ac doctissimi Viri,

JOANNIS GRAVII,

Olim Astronomiæ in Academia Oxoniensi Professoris Saviliani,

VITA:

IN QUA

De illius Studiis, Itineribus in *Italiam*, ad *Constantinopolim*, & in *Ægyptum* susceptis,

ET

Libris editis ineditisque, fusè disseritur.

Scriptore

THOMA SMITHO,

S. Theologiæ Doctore & Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

VITA

Clarissimi & doctissimi Viri,

JOANNIS GRAVII,

Astronomiæ apud Oxonienses Professoris Saviliani.

OANNES GRAVIUS in lucem editus erat *Colmoræ* propè *Alresfordam*, oppidum non incelebre, in Provincia *Hantoniensi*, anno hujus seculi secundo, sapientissimæ & gloriosissimæ Reginæ *Elisabethæ* emortuali. Patrem habuit *Joannem Gravium*, istius Ecclesiæ Rectorem, mascula prole perquàm felicem. Vidit enim admodum provectæ ætatis senex quatuor filios, quorum natu maximus *Joannes* noster, pari industria & honesta æmulatione ad literarum studia in adolescentia contendentes, jam adultos viros factos, famæ longè latèque propagandæ & opimioris fortunæ, si summis virtutibus & doctrinæ debita constarent præmia honorque, quam ille angustis viculi limitibus circumscriptus, privata licèt sorte sua contentus, obtinuisset, fundamenta jecisse. Ille verò, sive insito liberorum amore, sive benè merendi de Viris generosioris prosapiæ aliisque, qui in vicinia habitarunt, studio incitatus, erudiendæ juventutis in se citra sacræ functionis præjudicium laudabilem curam suscepit: quali autem peritia quantaque diligentia professionem suam exercuerit, felicissimi, quos filii præsertim posteà fecissent, progressus luculenter satis in omne ævum testabuntur. *Joannes* Græcis Latinisque literis probè instructus, decimoquinto ætatis anno, mittitur *Oxonium*, gravioribus Philosophiæ disciplinis instituendus. Non eguit consiliis & hortatibus parentis aut amicorum, ut vitæ Academicæ institutum seriò persequeretur; quippe bonam mentem, contra desidiam & luxum, lubricæ adolescentiæ pestes, satis obfirmatam, acre ingenium, maturumque, quantum ista fert ætas, judi-

dicium, secum illac attulit, ab isthoc studio, quod ingressus est, nullis objectis aut voluptatibus aut impedimentis, dimovendus, donec optatam metam attigisset. Pro more (neque enim præcocibus ingeniis quic-
1621. quam hac ex parte indulget Academia) quadriennio exacto, Baccalaureatum in artibus adeptus est; deinde Magistri gradu & titulo post tres annos insigniendus: nisi quippiam magni momenti, & ex quo futuræ vitæ felicitas pendebat, ex insperato intervenisset. Cùm enim expletum istud tempus instaret, nempe anno 1624. accidebat, ut Custos & Socii magnifici Collegii *Mertonensis* jam de novis Sociis in defunctorum aut honestis de causis cedentium vicem substituendis apud se deliberarent. Hoc prudenti illorum curæ & probitati permisit munificentissimus Fundator, *Gualterus de Mertona*, Episcopus *Roffensis*, & bis Cancellarius *Angliæ*, primò in posterioribus annis Regis *Henrici* tertii, ac iterum regnante Rege *Edwardo* primo: nihil certi de tempore, quo electio fieri debet, statuens. Inde mora quatuor aut quinque annorum quandoque interponitur, prout res domesticæ postulabunt. Quamprimùm autem ejusmodi propositum propalatur, Baccalaurei (omnes enim alii, sive Magistri, sive nondum ad gradum promoti, excluduntur) per Academiam sparsi, eruditione & ingenio præstantes, quibus non ita felicibus esse contingit, ut ex Fundatorum Benefactorumque latifundiis alantur, potissimùm qui in Academia per plures annos aut per integram vitam degere studiorum causa cupiunt, istius beatæ sortis, qualis revera est, si votorum compotes illa rectè uti nossent, adipiscendæ desiderio incenduntur, rigidissimum examen subituri. Inter hosce candidatos comparens *Gravius*, primus merito suo eligebatur, jam severa disciplina, nunquam intermissa, nunquam intermittenda, per quam otiari & segnescere absque acri censura non licet, & qua forsan vix severior alicubi gentium in qualicunque Seminario exercetur, per quatuor annos ab ipsa prima admissione numerandos exercendus. Hæc tot præclaros Viros & in omni literarum genere præstantissimos peperit, puta *Thomam Bodleium*, *Henricum* & *Thomam Savilios*, *Joannem Chamberum*, *Franciscum Masonum*, *Georgium Carletonum*, *Isaacum Wakum*, *Johannem Halesium*, *Theodorum Gulstonum*, *Joannem Earle*, *Richardum Brunum*, *Guilielmum Berkeleium*: ut à cæteris tum superiorum temporum tum hujus ævi recensendis abstineam, quorum omnium fama universum Orbem pervagata est.

Manente hac studendi necessitate, quam sibi, ut arbitrari æquum videtur, gratulatus est *Gravius*, ex qua durus improbusque labor longo usu

usu & consuetudine primò fit toleratu facilis, deinde transit in delicias, post lectos relectosque classicos omne genus Auctores, sive *Græcos* sive *Latinos*, animum ad Philosophiæ naturalis, tum veteris tum novæ, quæ, instaurante magno *Bacono*, florere & magno in pretio haberi cœperat, & Scientiarum Mathematicarum culturam studiumque seriò admovebat: tanto literarum amore inde contracto, intimisque medullis infixo, ut in naturam conversus videri possit, nunquam, ne quidem quando ademptæ libertati restitutus, licentiùs pro arbitrio ad industriæ viriumque relaxationem agere potuisset, evellendus. Tandem verò laboriosum hoc nimisque restrictum vitæ institutum, cui tamen doctrinam, famam suam, reliquaque vitæ præsidia & ornamenta illum debuisse certò constat, feliciter emensus, mense Junio A. C. 1628. Magistri laurea donatus est: mox inita cum Viris doctissimis, D. D. D. *Henrico Briggio* & *Joanne Bainbrigio*, primis Professoribus *Savilianis*, altero Geometriæ, & ad mensam Sociorum convictore, Astronomiæ altero, ejusdem quoque Collegii Prælectore *Linacriano*, & *Petro Turnero* consocio, insigni quoque Mathematico, amicitiâ, qui illum tanquam omnino parem, licet ætate longè inferiorem, mira de se ex hisce præclarissimis initiis tacitè spondentem, pro innata, qua viri solidè docti & egregia virtute præditi erga sui similes feruntur, bonitate, sinu suo humanissimè exceperunt. Ex ista familiaritate honorifica pariter ac utili studium istud, quasi ex sponte naturæ mentisque insita propensione priùs in pectore accensum, Mathesin majori cum sedulitate excolendi magis magisque ardebat. Ille verò *Copernici*, *Regiomontani*, *Purbachii*, *Brahei*, *Kepleri*, aliorumque insignium Astronomorum hujus aut superioris seculi lucubrationes diligenti manu versasse non contentus, veteres Mathematicos, non solùm *Græcos*, sed & *Arabicos Persicosque*, in hac præsertim siderali Scientia optimè exercitatos, sibi reddidit familiares, accurata linguarum Orientalium, quibus, tanquam tot clavibus Scientiarum, illarum gentium, quæ sub *Almamone Chalipha* literarias *Græcorum* opes in suas regiones transfudissent, arcana & inventa aperiri & explicari solent, cognitione priùs acquisitâ: quanto autem cum fructu, qui in rempublicam literariam esset redundaturus, libri ab ipso editi, quos post memorabo, satis clarè docebunt. Jam vita facilis, expedita, omnibus præsidiis subsidiisque ad eruditionem necessariis instructa, & abs omni inertiæ aut læsæ modestiæ & probitatis labe pura decurrebat; nulli quoque certæ facultati, sive Theologiæ, sive Medi-

cinæ, sive Jurisprudentiæ, ex indulgentia statutorum alligata. Socii enim peculiari hoc privilegio gaudent, ut hanc, illam, istamve, aut qualemcunque aliam ingenuis viris dignam, tanquam provinciam suam, pleno jure possessam, prout lubitum est, ornare liceat. Inde noster nobili otio abundans, non ex levitate mentis, quod sciolorum vaneque πολυμαθείας famam affectantium est, qui quippiam tenue & pusillum, quasi solam superficiem radendo, nunc ab hac, statim ab altera solent excerpere, sed solerti ingenio in profunda & ima rerum penetrabat, adhibitaque indefessa industria, vasto mentis capacissimæ ambitu, quicquid in Scientiis naturalibus, & præsertim in Mathesi, rarum, aut curiosum, aut eximii in communi vita usus exstitisset, post aliquot annos facilè complexus est.

Circa A. 1630. fama ipsius etiam apud *Londinenses* percrebrescente, in Collegio, quod insignissimus Vir, D. *Thomas Greshamus*, equestri dignitate ornatus, de civitate *Londinensi*, de universa *Anglia*, imò de universa Rep. literaria optimè meritus, ad promovendas propagandasque naturales Scientias, olim regnante *Elisabetha*, illic fundavit amplisque dotavit reditibus, Geometriæ Professor cooptabatur, integro jure, quod in Collegio *Mertonensi* habuit, servato.

Inter omnes verò illos extra Academiam, quorum amorem & benevolentiam sibi conciliavit *Gravius*, maximè & primo in loco recensendus est reverendissimus *Guilielmus Laudus*, Archiepiscopus *Cantuariensis*, & Academiæ *Oxoniensis* Cancellarius, quo nemo retroactis seculis de Ecclesia Anglicana, nemo de illa Academia meliùs meritus est: quod omnes boni sapientesque grato ore agnoscent & sempiternis laudibus prædicabunt: omnes, inquam, præter exulceratæ mentis Presbyteranos, horrendi & in perpetuum lugendi schismatis fautores, reliquamque insanientium Sectariorum, tanquam tot vermium ex ista gangræna enascentium, colluviem. Ille Vir maximus *Gravium* pro summo, quo literas literatosque fovebat, amore, suum esse voluit, & favore & patrocinio suo dignatus est. Præsenserat enim, nil nisi eximium, verè magnum, & admirandum ab illo exspectari potuisse. Non potuit sanè dari major acriorve ad virtutem & industriam stimulus, quam à tali tantoque Viro amari & æstimari.

Sed ignea vis mentis angustis *Londini* & *Oxonii* limitibus neutiquam erat coërcenda. Licèt enim diligentissimè excussis Bibliothecarum nostrarum forulis, & frequenti familiarique eruditissimorum virorum conversatione domi sapere didicisset, & *Anglos* suos nullis Gentibus in quali-

licunque literarum genere hac ex parte cessuros probè habuisset compertum; longinquas tamen regiones invisendi pectus adeo forti desiderio percussum quotidiè sentiebat, ut illi resistendo omnino impar videretur. Consilium laudaverunt amici, & præsertim reverendissimus Archipræsul. An verò circa hoc tempus, hoc est, circa annum 1636. quod verisimilius videtur, an post reditum ex *Oriente*, *Parisios* adierit, (certò enim constat ex Epistola dedicatoria, de qua postea, ad D. *Claudium Hardy*, illum ibidem aliquantisper moratum fuisse) deinde *Lugdunum Batavorum*, ubi cum Viro celeberrimo *Jacobo Golio*, amicitiam contraxit, vix pro certo statuere possum, utpote omni ope, qua hæc aliaque, licèt non magni momenti, erui queant, post dimidium seculum & ultra elapsum, destitutus. Non longâ autem deliberatione opus habuit, quò destinatum illud iter esset dirigendum, cum universa studiorum, quibus assiduè erat intentus, ratio semitam longè antè patefecisset. Voluit nimirùm ipsos fontes, ex quibus omnis doctrina ad nos emanavit, *Orientem* & *Ægyptum* invisere, ut locis, quos antiqui Scientiarum inventores præsentiâ suâ nobilitarunt, perlustratis, illorumque observatis ad novum examen revocatis, passim disjectas antiquæ eruditionis reliquias colligeret. Jam non mediocri curæ erat quadrantes, sextantes, automata, reliquumque instrumentorum, quorum in stellarum altitudinibus & distantiis, latitudinibus urbium, eclipsiumque momentis explorandis, & in pyramidibus dimetiendis usus est necessarius, apparatum suis sumptibus comparare; cùm Magistratuum *Londinensium*, quorum honori & commodis in hoc itinere suscipiendo erat quoque consulturus, patrocinium frustra expetiisset. Verisimillimum tamen videtur, (neque enim id negaverim) illum à D. Archiepiscopo aliquomodo adjutum fuisse, qui discessuro traditis in manum literis ad illustrem Virum, D. *Petrum Wichium*, *Constantinopoli* nomine Serenissimi Regis *Caroli* I. legationis munere fungentem, in illius gratiam conscriptis, manuscriptos codices bonæ notæ, sive Arabicòs, quovis pretio redimendi plenam potestatem dedit: qualem ille verè Φιλόβιβλος, de Bibliotheca *Bodleiana* istiusmodi gazis locupletanda pro paterno in Academiam *Oxoniensem* affectu maximè solicitus, doctissimo Viro *Edwardo Pocockio*, in *Syriam*, linguæ Arabicæ inter indigenas Arabismi magistros excolendæ causa, eunti, paulò antè dederat.

Ita olim magno animo intimos *Ægypti* recessus penetrarunt *Pythagoras*, *Eudoxus*, *Democritus Abderites*, *Plato*, *Strabo*, *Diodorus Siculus*, aliique ex vetustissimis ὁδοιπόροις, incolarum mores artesque, sacri

ſacri cultus ritus & cæremonias, Hierophantarum ſcientias & ſymbolicam ſapientiam, ſub myſticorum characterum involucris abſconditam atque vulgari uſu remotam, telluris dotes, fœcundiſſimarum *Nili* undarum fermentationem, prodigioſas Pyramidum, Obeliſcorum, aliarumque ſubſtructionum moles, cæteraque, quibus à primis poſt generalem cataclyſmum ſeculis tellus iſta inclaruerit, admirando pernoſcendi ſtudio: quorum exemplum ſequi propoſuit *Gravius*, illorum veſtigia lento & ſolicito pede relicturus: utpote ſubſidiis ab univerſa Matheſi petitis, quam in *Petro Bellonio*, *Proſpero Alpino*, *Nicolao Chriſtophoro Radzevilo*, *Georgio Sandio* noſtrate, aliisque Viris clariſſimis, quorum itinerariis & deſcriptionibus *Ægypti* qualis qualis notitia, penè rudis ac valdè imperfecta, primo poſt renatas literas debetur, meritò deſideramus, inſtructiſſimus.

Hoc modo animatus A. C. 1637. ille navim in *Thameſino* flumine ad *Liburnum*, celebre emporium in littore *Tuſciæ* ſitum, jamjam rectà tendentem firmo vegetoque corpore alacrique mente petit: ubi exſcenſione in terram factâ, *Romam* properat, ibi aliisque in *Italiæ* urbibus, ut familiarem ſermonis iſtius politiſſimæ Gentis, qui omnium *Francorum* aliorumque in maritimis oppidis ditionis *Turcicæ* emporiisque degentium communis eſt, nanciſceretur, per ſemeſtre ſpatium moram tracturus.

Dum *Romæ* aderat, poſtquam palatia, baſilicas, Collegia, Monaſteria, columnas, porticus, aquæductus, hortos, reliquaque egregia ornamenta, quæ Urbi novæ ex Pontificum, nullis ſumptibus aut operæ ad ſummum iſtius gloriæ & pulchritudinis apicem abſolvendum parcentium, magnificentiâ jam per duo ſecula accreviſſent, curioſis oculis non ſine ingenti voluptate luſtraſſet, ſtatim venerandæ antiquitatis reliquias, quæ in ruderibus adhuc latent, penitiùs rimari indefeſſo ſtudio & incredibili mentis alacritate perrexit: nec quiſquam facilè reperiendus erat, tantis præſidiis aut à Veterum ſcriptis hiſtoriiſque, aut à Scientiis Mathematicis, aut à ſagaciori genio paratus & inſtructus, qui id meliùs aut accuratiùs præſtare potuiſſet. Hoc tantùm in genere dicam, quod mihi codicillos ejus & adverſaria verſanti compertiſſimum eſt, *Gravium* quicquid veterum monimentorum reliquum eſt ſæpè ſæpiùs penetrantibus oculis inveſtigantem, non tantùm epigrammata exſcripſiſſe, ſed in iiſdem marmoribus & columnis metiendis & figuris delineandis, ut veteris architecturæ accuratio inde meliùs repræſentari poſſit, maximè verò in explorandis tum *Ceſtii* pyramide, tum Pantheo *Marci Agrip-*

pæ,

pæ, quod, *omnium Sanctorum* memoriæ jam conſecratum, *la Rotonda* nuncupant, ſummam curam adhibuiſſe. Cryptas quoque ſubterraneas ingreſſus, diuque, quantùm per caliginem craſſosque halitus inde exſpirantes licuit, illic moratus, multa, quæ aliorum ad res ejusmodi minus attentorum oculos ſolent effugere, digna cognitu obſervavit: nec quicquam ferè in ſcriptis adnotavit, niſi quod curioſam & eruditam indaginem ſaperet. Numiſmatibus reliquâque ſupellectile literariâ, in Principum virorum aut Collegiorum Muſeis repoſitis, non neglectis, imò diligenter quæſitis, antiqua pondera, vaſa, aliasque menſuras, quotquot ſupererant, ſedulò examinavit, ut inde de pede, ex quo tum veterum ædificiorum concinnitas & pulchritudo juxta proportiones Mathematicas Artisque perfectiſſimas regulas, tum locorum intervalla pendent, & de numiſmatum ſibi invicem collatorum valore certiùs conſtaret. Nec *Romæ* tantùm, ſed quocunque ſors fauſta illum tuliſſet, puta *Genuæ*, *Liburni*, *Piſis*, *Senis*, *Florentiæ*, *Conſtantinopoli*, *Alexandriæ*, *Cahiræ*, alibique, quaſi is eſſet non minimus itineris finis, pro more ſolenni in hiſce inſtrumentis communis juſtitiæ, quæ gentium commercia ex æquo moderatur, perſcrutandis diligentiſſimè verſatus eſt. Loca etiam olim celebria, regionesque circumcirca jacentes, ad *Terracinam* uſque, antiquitatis eruderandæ ſtudio, adiit: & quidem cum eodem felici ſucceſſu. Harum obſervationum quantilla pars edita! Ex hac autem vaſta congeſtæ materiæ mole, quàm pulchrum & magnificum exſurrexiſſet opus, ſi quæque argumenta, quæ brevi verborum dimenſionumque compendio, annexa rudi ſciagraphia, ad adjuvandam memoriam, promiſcuè coacervantur, ſuo ordine ille, qui ſolus potuit, cum debito ornatu & amplum in modum, prout moris eſt, diſpoſuiſſet! Hic amicitiam iniit cum Viris clariſſimis & eruditiſſimis, *Luca Holſtenio*, *Athanaſio Kirchero*, & *Gaſparo Bertio*, celebri Aſtronomo, à quo edoctus erat, altitudinem poli *Romæ*, juxta obſervationes ope ingentis inſtrumenti *Claviani* olim factas, iterumque repetitas, fuiſſe quadraginta unius graduum & quadraginta ſex minutorum.

Gravius ſe *Roma Paduam* tranſtulit, mox *Venetias*, maris dominam, & propter ſitum in mediis lacunis planè admirandam urbem, viſurus. Inde amor imo & veneratio Patriciorum *Venetorum*, quos ob ſapientiſſimas leges, juſtitiæ & æquitatis ſtudium, patriæ amorem, & ejusdem tutelam contra univerſas *Turcici* imperii vires non ſatis mirari potuit, illius animo adeò altas egerant radices, ut eo uſque creverint, nunquam evellenda, adeo ut inſigne quoddam teſtimonium illius cordatæ obſer-

 van-

vantiæ erga præclariſſimam Rempublicam in perpetuum exſtare in *Angliam* redux curaverit.

Cum eodem genio animati videantur Viri verè eruditi, & optimarum Artium callentes, amorque ex ſimilitudine ſtudiorum oriri & conciliari ſoleat, nec longis ambagibus quæſitisque parariis opus ſit, ut ſibi invicem innoteſcerent, familiaresque redderentur, ſeſe in magnorum Virorum, ubicunque acceſſerit, amicitias prudenti quodam conſilio inſinuavit *Gravius*; illi viciſſim, quanti eſſet amandus & æſtimandus, pro amore literarum & pro ſagacitate ſua facilè compertum habuerunt. Inter *Paduanos* Profeſſores, quos maximè amicos expertus eſt, eminuere *Franciſcus Urſatus*, *Joannes Rhodius Danus*, & *Andreas Morettus*, quorum egregiam humanitatem deprædicavit. Sed ab illorum familiari conſuetudine illum *Orientis* viſendi deſiderium, quod præcipuum erat hujus ſuſcepti itineris inſtitutum, citò abripuit. Ideo longum chariſſimis amicis valedicens, *Liburnum*, poſtquam per paucas ſeptimanas *Florentiæ* alibique ſubſtitiſſet, petiit, inde primo tempore *Conſtantinopolin* navigaturus.

Circa menſem Aprilem 1638. appulit Conſtantinopolim, ibi ab illuſtri Viro, D. *Petro Wichio*, tunc temporis Regis *M. Britanniæ* Legato, benigniſſimè, prout illius ſingularis virtus & commendatio Viri maximi, D. *Laudi*, Archiepiſcopi *Cantuarienſis*, meruere, exceptus, uti etiam mox à reverendiſſimo Patriarcha *Cyrillo Lucari*: quorum utriusque ope & patrocinio in procurandis Græcis codicibus MSS. multùm adjuvabatur. Sed amicitiam cum hoc ſanctiſſimo Viro, & *Græcam* Eccleſiam à fœdis dogmatum rituumque corruptelis, quas ſequiorum ſeculorum ſuperſtitio induxerat, purgandi ſtudioſiſſimo pariter ac cupientiſſimo, quaſi in ſemine exſtinxit illius triſtiſſimum acerbumque fatum, quod ex malevolentia artibusque calumniatoriis quorundam *Græcorum* Antiſtitum, quos ad hoc ſcelus perpetrandum Jeſuitæ, odio internecino contra *Cyrillum* perciti, ſtimularunt, juſſu Imperatoris *Amurathi* quarti, tunc in expeditione *Bagdadina* occupati, non multò poſt ſubire cogitur, utpote in *Propontide* non procul à litore à barbaris *Turcis* funiculo ſtrangulatus. Audiverat *Gravius* aure quidem faventiſſimâ, quod aliqui è *Græca* gente de Bibliotheca, quæ Imperatorum Chriſtianorum olim fuerat, in Palatii *Conſtantinopolitani* conclavibus ad iſtum diem ſervata ipſi coram retuliſſent. Sed nemini noſtræ religionis Symmyſtis loca iſta inacceſſa ingredi licet, ut certò conſtet, an theſaurus ille literarius illic exſtet nec ne: & ab iſtoc tempore latet, &, uti vereor, in ſempiter-

num

num latebit. Neque enim incertis inanibusque *Græcorum*, qui ex vanitate affectata & studio placendi res supra modum exaggerare, ne dicam susque deque habita veritate excogitare, solent, rumusculis fidendum esse puto: neque quicquam hac ex parte, dum in ista Urbe degerem, diligenti exploratione expiscari potui, quod vel leviusculam illorum sententiæ fidem conciliaret. Sed forsan quod in *Byzantio* desideramus, *Athos* suppeditabit, cùm mons ille sacer, longè ante eversum *Græcorum* imperium, à solis Monachis, rerum cœlestium contemplationi deditis, & orationibus lectionibusque sacris horas impendentibus, quorum discipuli & alumni, longo ordine succedentes, in illius arduis editisque jugis, hodie ab omni strepitu, tumultu, & rapina immunes, & quasi à mundo seclusi, degunt, incoleretur: ubi fas est credere, nec id à verisimili omninò abhorret, codices vetustos, si qui olim fuissent, à rapacibus *Turcarum* manibus intactos, integros hodie superesse & relinqui. Hoc titulis opibusque, quibus fruuntur, dignum præstabunt magni aut Principes aut Præsules, si, quibusdam Viris idoneis ad istos secessus explorandos missis experiri vellent, an damnum istud, quod Christianus orbis dudum luxit, &, nisi isti malo hisce præclaris ausibus obviam eatur, usque & usque lugebit, ex defectu codicum manuscriptorum, maximi usûs & momenti, præsertim in rebus Ecclesiasticis, quorum veteres Scriptores, putà *Eusebius*, S. *Hieronymus*, & *Photius* meminere, ortum, illinc reparari possit. Illò sibi eundem esse proposuit *Gravius*: sed nescio quis infelix casus consilium istud primò interturbavit: & post planè irritum reddidit. Quod de meipso quoque dicendum mœrens habeo. Quædam verò, licet perpauca, digna ingenio, solertia, & sedulitate suâ, quæ, dum per quinque aut sex menses *Constantinopoli* egerit, collegisset, ex ingenti observationum acervo delibata, tandem aliquando edenda curabo.

Ineunte Septembre, *Constantinopoli* relicta, navim adscendit, *Alexandriam* rectà petiturus: sed cum sive ventis adversis acti, sive potabili aqua destituti, *Rhodum* appulissent, ille exscensione in terram facta, sumpto *Gemmæ Frisii* astrolabio, cùm ampliori instrumento uti non auderet, ne efferis *Turcis*, malas suspiciones qualicunque prætextu alentibus, calumniandi, remque istam, cujus erant imperitissimi censores, male interpretandi daretur occasio, polum supra horizontem triginta septem gradibus & quinquaginta minutis illic attolli observavit.

Tandem mare istud interjectum emensus, *Ægyptum*que auspicatò pertingens, in urbe ista celeberrima ab *Alexandro Macedone* condita,

 in-

inque magnificis ipsius ruinis venerabili, per quatuor aut quinque menses, paucis excursionibus subinde interruptos, moratus est, ubi quicquid in cœlo, quicquid in terra, vel subtus terram in cavernis cryptisque, rarum aut eximium esset, erudita & sapienti diligentia exploravit: qualem quoque *Cahiræ* alibique in tellure istâ rerum mirabilium, sive eæ ad naturam, indolem, & constitutionem soli & climatis, sive ad artem veterumque Regum & incolarum ingenium referantur, abundè feraci constantissimè adhibuit. Supervacanei foret laboris hîc quasi anticipando recensere observata ejus de obliquitate Zodiaci, de altitudine poli, de temperie aëris, de variis meridianis tum solis tum quarundam stellarum è fixis celebrium, puta Spicæ virginis, Canobi, & aliarum altitudinibus, maculis Solis ejusque diametro, de eclipsi Lunæ, ejusdemque à quibusdam fixis stellis distantiâ, de declinatione acûs magneticæ, de alveis *Nili*, de obeliscis illorumque figurationibus hieroglyphicis, de puteis, de cadaveribus ante bis mille annos conditis, de nitro in eremo S. *Macarii*, lapide Ætite, aliisque, quæ ad Astronomiam, Geographiam, naturalemque Historiam spectant: ea enim omnia in appendice novæ editionis opusculorum illius longè commodiùs & meliùs collocabuntur.

Nondum exstabat accurata vel quoquam modo laudabilis Pyramidum, quas veteres *Græci* inter septem mundi θεάματα seu *Spectacula* (quo vocabulo uti etiam maluerat *Vitruvius*, optimus artis Architectonicæ magister & instaurator) meritò recensuere, descriptio. Hactenus volupe fuerat peregrinantibus insanas istas substructiones giganteasque moles oculis attonitis coram intueri, illarumque ambitum passibus, quantum progredi aut circumire licebat, crasse admodum metiri, & gressus, quibus ascenditur ad fastigia, numerare, reliquaque obvia, quæ cujusvis vel incuriosi oculis sese solent ingerere, tum quoad externam illarum fabricam, tum quoad internas cavitates, in suis itinerariis adnotare, quibus Philosophorum Mathematicorumque curiositati & exspectationi neutiquam erat satisfactum. Ex illorum enim periculis hoc tantum consecuti sunt, Pyramidas, quarum meminere *Herodotus*, *Diodorus Siculus*, *Strabo*, *Plinius*, aliique, ab edacitate temporis & terræ motibus per tot secula servatas adhuc in solitudinibus *Libyæ*, non procul à *Memphi*, superesse; interim quales sint, quibusque dimensionibus revera constent, penè omnino nescii, inexploratis utpote calculis modulisque, nullaque exquisita delineatione præstitâ, quorum subsidio debitaque applicatione judicium de illarum constitutione, pulchritudine, & artificio

ri-

ritè formari possit. Hoc quicquid est gloriæ, quicquid est utilissimi operis, industriæ & ingenio *Gravii* relinquebatur consummandum, qui quod desideraverint eruditi, benè noverat, & id in effectum dare optime potuit. Hac igitur de causa, relictâ *Alexandriâ*, *Kahiram* profectus, tres illas celebriores Pyramidas adversa parte *Nili* semel tantum vidisse & lustrasse 1638.
non contentus, post mensem unum & alterum iter istud remensus est, 1639.
ut observationes prius factas secundis curis ad rigidum examen revocatas, severiori limâ perpoliret, paritèr in utraque indagine diversis instrumentis, potissimùm verò radio decem pedum in decies millesimas partes summa cum cura diviso, instructus. Quàm præclarè autem hanc præcipuam itineris in *Ægyptum* suscepti partem consiliumque impleverit, id post editam Pyramidographiam neminem latere potest, nisi qui omnis politioris literaturæ expers sit, aut vix quippiam de obstupescendis istis sepulchralibus Regum *Ægyptiacorum* monimentis vel fando inaudiverit.

Codicibus manuscriptis, *Græcis*, *Arabicis*, *Persicis*que (quorum saltem præcipuorum catalogum ad D. D. *Hardy* & *Golium* illorum rogatu postea misit) gemmis sculptilibus, icunculis, numismatibus, aliisque spoliis literariis, quæ ex barbarorum manibus redemerat, auctus onustusque, *Liburnum* circa solstitium æstivum anni 1639. reversus est, moxque *Florentiam* repetivit, ubi Serenissimo Principi *Ferdinando* secundo, magno Duci *Hetruriæ*, cui carmen parænetícum, paulò ante in *Alexandria* musis faventibus conditum, ut ultimos istos maris mediterranei recessus, Piratarum huc illuc myoparonibus triremibusque suis undique excurrentium infestationibus obnoxios, pacare vellet, inscripserat, gratus, & ab Aulicis ob ingenii & eruditionis, quas non ita pridem explicaverat, opes, & præcipuè ob felicissimum itineris *Ægyptiaci* successum, in honore erat habitus. Inter illos autem maximè coluit amicitiam illustris Viri, D. *Roberti Dudleii*, (qui in *Italiâ* communissimè Dux *Northumbriæ* nuncupabatur) plurima apud *Ferdinandum* pollentis gratia, & ab eodem amplis aucti reditibus, quo majori cultu titulum istum ementitum tueretur, studiisque Astronomiæ, Geographiæ, Artis Nauticæ, aliarumque Scientiarum, quas vasta mente complexus est, absque aliquo rei familiaris incommodo promovendis pertinaciùs incumberet. Cum illo frequentes de re literaria sermones miscuit *Gravius*, mora, quam in ista urbe pulcherrima fecerat, inde jucundiori reddita. Nescio, an sit adnotatu dignum, D. *Dudleium* coram retulisse, polum, diligenti observatione habita, refractionibusque & parallaxi juxta me-

methodum *Tychonianam* admiſſis, gradibus quadraginta tribus, & quadraginta ſex minutis illic elevari. Poſt, relictâ *Florentiâ*, *Romam*, Reginam Urbium, remeavit, ibi quoque antehac obſervata novis curis recogniturus, & plura aliquot menſium morâ additurus. Sed deſiderio reviſendæ patriæ, hiſce placidiſſimis ſpeculationibus ac innocentiſſimis deliciis, quibus conſuetudo cum Viris ſapientibus eruditiſque, in tranſmarinis regionibus contracta, ſtudioſorum virtutis & literarum mentes perfundit, ſæpe ſæpius intercurrente, de reditu in *Angliam* cogitat; quò, nave in portu *Liburnenſi* conſcenſa, & trajecto iterum freto *Herculeo*, æſtate anni 1640. felix ſalvuſque appulit, gratulationibus amicorum, qui longam tam chari capitis abſentiam non ſine anxio animi æſtu tulere, tum *Londini*, tum *Oxonii*, exceptus.

Sed en fatalem quaſi remoram ipſius ſtudiis injectam, mentiſque ardori frigus affuſum! Triſtis vidit, omnia turbari cœpiſſe: *Scotos* rebelles, impio fœdere contra clementiſſimum Regem ſociatos, nuper, conſcripto milite, *Angliam* invaſiſſe, nec poſt *pacificationem*, inaniſſimis cavillationibus arreptis, diu quietos fore: quoſdam è Proceribus *Anglis*, populari aura tumentes, maliſque affectibus percitos & exacerbatos, novis quoque rebus ſtudere: cives *Londinenſes* alioſque, præſtigiis Puritanorum à doctrina, fide, & ritibus Eccleſiæ *Anglicanæ* abalienatos, variiſque terriculamentis extra ſe raptos deluſoſque, fremere, quaſi illico de Religione Proteſtantium, ni vi armata ipſi vindicandæ ſuccurreretur, actum eſſet: horrenda mendacia diabolicaſque calumnias in optimum Regem, quaſi Pontificiorum partibus faviſſet, legibuſque, quas nemo unquam è Deceſſoribus aut ſolicitiùs aut ſanctiùs coluit, conculcatis, ad imperium deſpoticum adſpiraſſet, ubique ſparſas: murmurationes inde excitatas, ſeditioſoſque tumultus paſſim graſſari, cæteraque prænuntia & ſigna apertæ & non amplius celandæ rebellionis, quæ contra omne fas juſque divinum & humanum, ſub fallaciſſimo religionis reformandæ juriumque populi *Anglicani* tuendorum prætextu, auſpiciis Parlamentariis, protinus erupit: reverendiſſimum denique *Laudum* ſpurciſſimis conviciis & criminationibus ab efferata plebe viliſſimiſque Miniſtellis, horrendi ſchiſmatis, quod adhuc luimus, auctoribus, qui clam in conventiculis ſuis latebroſis, mox ex ſacris roſtris ore impudentiſſimo claſſicum ad bellum hoc tanquam ſacrum contra Regem Epiſcopoſque ineundum publicè ceciniſſent, impactis primo impetitum, mox carceri addictum, & deinde conſpirantibus Presbyteranis, *Anglis* *Scotiſ*que, utriſque infenſiſſimis Eccleſiaſticæ hierarchiæ oſoribus, capite

te plexum, in quo maximum ſtudiorum ſuorum præſidium collocaverat *Gravius:* hæc omnia ille, inquam, triſti oculo & anxia mente vidit, ut per hæc perturbatiſſima tempora de libris, quos meditatus eſt, in lucem producendis vix cogitare licuerit. Aliò animum avocabant pericula, quibus Regiarum partium, quas ille integerrima fide tuitus eſt, ſequaces erant obnoxii. Cùm verò Rex *Carolus* cum exercitu *Oxonium*, ubi per tres quatuorve annos caſtra ſtativa habuit, & quo ſecuritatis cauſa Regina, ſereniſſimi Principes, *Carolus* & *Jacobus*, celſiſſimi Principes, *Rupertus* & *Mauritius*, ac Nobiles quamplurimi cum ſuis familiis à Parlamentariis copiis fugati, convolarunt, perveniſſet, Academici, togas ſagis militaribus commutantes, libriſque abjectis, gladiis & ſclopetis armati, pro Eccleſia *Anglicana*, pro religione, proque aris & focis ſtrenuè dimicarunt, literarum ſtudiis, quæ ſolis pace & otio aluntur, ſi non penitus ceſſantibus, ſaltem per hæc obſtacula valdè imminutis ac intermiſſis.

Inter hoſce bellicos tumultus vitam in ſuis ædibus *Oxonienſibus* menſe Novembri 1643. explente viro doctiſſimo, *Joanne Bainbrigio*, Medicinæ Doctore, & Aſtronomiæ Profeſſore *Saviliano*, non diu inter illuſtriſſimos Dominos Electores, à D. *Savilio* conſtitutos, quotquot tum in Aula Regia aderant, maximis regni muneribus admoti, de ſubſtituendo Succeſſore diu erat diſceptatum. Illorum oculis penè quotidie intercurrebat *Gravius*, quo neminem, aut ob fidem intemeratam Regi ſervatam, aut ob univerſæ Matheſeos peritiam, qui cathedram vacuam impleret, digniorem, unanimes judicarunt. Illum ab his nominatum & electum eodem menſe ad præclarum iſtud munus Profeſſorium, ſolenni more, juramentis juxta legum & ſtatutorum Univerſitatis normam prius præſtitis, admiſit Vicecancellarius. Sed cùm flagrante rebellione proventus è latifundiis quotannis à colonis, ex rapinis & excurſionibus militum plurimum damni paſſis, percipiendus valdè imminueretur, illius Amici à ſereniſſimo Rege, qui τὸ ἀκριβοδίκαιον temperare, & mollius, quod æquum ſuadet, interpretari ex vi prærogativæ debitæ & à corona indivulſæ jure potuit, facultatem impetrarunt, ut jus iſtud in ſodalitio *Mertonenſi* olim acquiſitum, & per tot annos productum, quo aliter poſt ſex menſes ex rigore ſtatutorum *Savilianorum* fuiſſet exuendus, ipſi ſartum tectum & illæſum conſtaret: quod quidam rigidiſſimi Cenſores, in rebus maximi momenti tum vitæ tum conſcientiæ ſolutioris merito poſtulandi, nullo temporum diſcrimine, nulla circumſtantiarum ratione habita, malè criminati ſunt.

Cùm

Cùm ſermones inter Viros magni nominis & apud Regem auctoritatis de emendando Calendario Juliano familiari converſatione, quaſi animi laxandi cauſa, agitarentur, *Gravius*, poſthabitis cæteris, quibus iſti incommodo occurrendum eſſe olim putaverint, methodis, confuſionis vitandæ cauſa, & ut qualeſcunque lites, decem diebus ſimul exemptis, inde ex verſutia vitilitigatorum orituræ, tollerentur, propoſuit, ut nullus per quadraginta annos continuos, qui omnes forent æquabiles, biſſextilis dies intercalaretur. Conſilium iſtud, quod compendio deſcriptum exhibuit, (quale etiam *Gregorio* XIII. Pontifici Romano à quibuſdam eruditis Mathematicis olim proponebatur) Regi &
A. 1645. Conſiliariis mirè placuit: ſed res iſta longè alia tempora poſtulabat. Tum enim de vitâ & ſalute Regis & Regiæ familiæ, de tutela Eccleſiæ *Anglicanæ* & Academiarum, deque juribus fidelium ſubditorum tuendis contra rebelles & ſchiſmaticos agebatur, nec iſtiuſmodi minutiis vacare licebat. Sed ut rem paucis contraham: neque enim Annales aut Hiſtoriam iſtorum temporum ſcribo, quam hîc carptim & ὡς ἐν παρόδῳ attigi, quatenus inde vita *Gravii* elucidanda videbitur.

Poſtquam optimi Regis, Deo, ſummo rerum arbitro, *cujus judicia ſunt incomprehenſibilia, & viæ ininveſtigabiles*, ita permittente, copiæ militares in funeſtis præliis prope *Eboracum* & in Campis *Naſebeyenſibus* infeliciſſimè initis acciſæ & fractæ concidiſſent, nunquam poſteà inſtaurandæ, & ipſe Rex, alieno amictu indutus, noctu relicto *Oxonio*, ineunte Maio, A. 1646. ad ſuos *Scotos* (utinam ſuos! qui poſtea illum, numeratis pecuniis, confœderatis rebellibus perfidiſſimè tradiderunt) confugiſſet, Regii, provida & ſapienti cura, ne Bibliotheca *Bodleiana* Scholæ publicæ tormentis à vicino monte exploſis ſolo æquarentur, neve exercitus *Fairfaxianus*, è colluvie Sectarum conflatus, irruptione, quam interminati ſunt, facta, pro innato in bonas literas & Academiam odio, omnia ferro & igni miſcerent, cùm ne minima quidem Urbem ab obſidione liberandi ſpes affulſerit, illam, honeſtiſſimis, & quas viros bellica virtute præſtantes in iſtiuſmodi anguſtiis conſtitutos non dedecebat amplecti, conditionibus impetratis, invitiſſimi licèt, oppugnantibus 24. Junii 1646. dediderunt. De malis in Academicos certò caſuris, & penè imminentibus, non uno triſti omine erat augurandum. Senatores enim *Weſtmonaſterienſes*, quorum auctoramento, quod planè nullum erat incitati maleſani cives, in legiones & turmas diſpertiendi, ad arma furibundum in modum concurriſſent, cùm antea Eccleſiæ *Anglicanæ* liturgiâ, juriſdictione, & ritibus omnino everſis, & epiſcopa-

patu abrogato, in ſacrum patrimonium involaſſent, ut ſibi ſuiſque ſacrilega iſta præda, inſulſiſque in rebus ſacris innovationibus utendi fruendique ſecuritatem præſtarent, tandem de reformanda, ſi Dis placet, Academia *Oxonienſi* decretum, jam, captivo innocentiſſimo Rege, rerum potiti, condidere. Commiſſarii, quos *Viſitatores* nuncupant, armatâ poteſtate inſtructi, *Oxonium* amandantur. Hi verò in imperatis faciendis neutiquam ſegnes, plurimos Collegiorum Præfectos, Profeſſores, Socios, alioſque inferioris gradus, ſuis muneribus, ædibus, fundis contra omne jus exuunt: & quidem non ſine inſultatione & feritate maximâ: aliis ſub cuſtodia militum detentis, aliis carceribus mancipatis, aliis denique indictâ horâ tympani pulſu extra Academiam & Urbem exire juſſis: aliter cum ipſis tanquam exploratoribus & malæ fidei in hoſtico ſuſpectis militaribus pœnis agi oportere. Si interrogaverint Exteri, quale crimen, quam grande & atrox, hiſce *Oxonienſibus*, (nec mitius fatum ſubiere *Cantabrigienſes*) vera & ſolida pietate, Religionis Reformatæ juxta civilium & eccleſiaſticarum legum normam ſancitæ amore & zelo, morum probitate, & ſumma eruditione inſigniſſimis & perquam venerandis, fuerit impactum, bona fide referam. Nolebant nimirum fidem Regi datam ejurare, & animas voluntario perjurio polluere: nolebant *ſolennis*, ut appellatur, *ligæ & fœderis*, quod erat perfidiæ & iniquitatis vinculum, articulis fictâ ſubſcriptione aſſentiri: nolebant denique tyrannicam iſtam, quam arripuerant Rebelles, dominationem, & impiiſſima quæque facinora, contra Regem, *Unctum Domini*, contra Eccleſiam, & contra concives perpetrata, inhoneſtâ ſubmiſſione approbare. Inter hoſce egregios Viros, qui fortunas ſuas, libertatem, imò & vitam illibatæ fidei integræque conſcientiæ paci poſtpoſuerint, eminuit *Gravius*, cui, ne in illum abſque aliquo prætextu ſævire viderentur, frivola quædam, putà de pecuniis in Collegii ærario repoſitis, ipſo indicante & procurante, Regi, ferè ad ſummam inopiam redacto, qui fide interpoſitâ mutuo acceperat, cum fœnore redditurus, traditis; de familiari converſatione cum quibuſdam Sacerdotibus, qui Reginæ in iſto Collegio degenti erant à ſacris, eo nimirum, quod unum aut alterum convivio exceperit, & Bibliothecam ſubinde intrandi ſtudiorum causâ dederit licentiam, habitâ: de litibus cum *Brento* Cuſtode, ob læſam fidem Regi debitam ejecto, & cum Conſociis Presbyteranæ factionis, mox in caſtris Parlamentariis transfugis, non ita pridem agitatis, & ejuſmodi, objecere, ut mirandum ſit, hoſce Cenſores ſuæ ſtultitiæ & futilitatis pariter ac nequitiæ nullatenus puduiſſe. A. 1648.

Rebus post *Oxonii*, jam inde Presbyteranis, Independentibus, cæterisque Sectariis oppleti, deditionem maximè deploratis; ad amoliendam animi ægritudinem *Londinum* profectus est *Gravius*, libris edendis tunc admodum intentus: quos hic juxta seriem temporis, quo editi erant singillatim recensebo, additis interspersisque subinde quibusdam observationibus, quæ singulorum argumentis explicandis & illustrandis forsan non inutiles parumve necessariæ videbuntur.

I. *Pyramidographia, sive Descriptio Pyramidum in Ægypto.* Londini 1646. in 8°. Anglicè.

Libellus hic verè aureus ab omnibus, qui literaturam politiorem studiumque Antiquitatum *Ægyptiacarum* excoluere, erat impensè expetitus, summoque cum applausu exceptus. Hunc nemini inscribendum voluit, utpote verè magno Archiepiscopo, D. *Laudo*, funesta morte perquam nefariè multato, cui, honoris, observantiæ, & gratitudinis causâ, illum, ut puto, destinaverat. Antequam verò summa hujus præclarissimi libri, in quo multa curiosa quidem, & *Europæis* antea planè incognita continentur, capita in breve compendium retulero, Lectorem præmonendum duco, doctissimum *Gravium* solas tres istas celebriores Pyramidas in arenosis *Libyæ* solitudinibus ad occidentale *Nili* littus collocatas, & à Veterum *Memphi* quatuor aut quinque milliaribus dissitas, quarum meminere *Herodotus*, *Diodorus Siculus*, *Strabo*, *Plinius*, *Mela*, aliique, in hoc Opere describendas suscepisse. Multæ enim aliæ in ista inculta sterilique planitie hinc inde longa à se invicem intercapedine, prout, si mihi *Ægyptum* nunquam ingresso conjecturam interponere cum venia liceat, saxum, cui imminent, permittebat, (neque enim posituræ & situs alia ratio videtur) disjunctæ hodie quoque comparent: admirandi quoque operis, licet minores; si unicam ad austrum paulò occidentem versus inclinantem, magis introrsum, viginti millium passuum intervallo, conditam excipiamus; quæ maximæ harum trium meritò æquiparanda, omni memoria perquam digna videtur. Hanc vero cæterasque omnes, infra viginti, (neque enim plures oculis undiquaque vagantibus ac circumrotatis numerare potuit) à longinquo intueri contentus, tempus, ingenium, & industriam solis his tribus explorandis impendebat. De harum præcipuè aliarumque, quas vetustas absorpsit, conditoribus, ex *Græcis*, *Latinis*que vetustioris ævi, item ex *Arabicis* Scriptoribus (hi enim omnes de illis, quas in *Libyca* solitudine, qua ad austrum terminatur *Ægyptus*, hodie

die exstare dixit, (si non prorsus silent, saltem parcissimè loqui videntur) primo agit: mox de tempore, quo erant conditæ, interspersis multis de Regum *Ægyptiacorum* chronologia, de *Josephi* & *Mosis* temporibus, de *Israelitarum* exitu ex *Ægypto*, Regumque *Judaïcorum* à jactis templi *Solomonici* primis fundamentis ad usque excidium ab *Assyriis* invectum successione, ex Scriptorum Gentilium historiis illustrata, reliquisque cognati argumenti, ut inde plausibilioribus conjecturis ductus, sententiam suam in assignandis dynastiis, quando stupendæ istæ moles primùm erigerentur, hac de re, si non omnino certam, saltem quæ minus à vero abest, firmaret. Demum, veram causam finemque, quam in exstruendis hisce pyramidibus sibi proposuerint Reges *Ægyptiaci*, subtili ingenio rimatur. Neutiquam verò vana futilisque hæc disquisitio & cura haberi debet, imò potius perquam digna visa est, quæ à tanto Viro sedulò exerceretur. Nemo enim harum rerum paulò intelligentior facilè *Plinio* concesserit, hanc *Regum pecuniæ otiosam ac stultam ostentationem fuisse*, multò minus illos laboriosas millies millium subditorum manus pro sapientia sua ac securiùs dominandi studio conduxisse, ne si otiarentur, sibique solis domi in urbibus oppidisque vacarent, *gens* utpote *levis*, *pendula*, *& ad omnia famæ momenta volitans*, ut de *Ægyptiis* sui temporis loquitur *Hadrianus* Imperator in epistola ad *Servianum* Consulem apud *Vopiscum* in *Saturnino*, excusso servitutis jugo, turbatisque rebus, tumultus ac seditiones cierent, quasi non aliter vi, armis, disciplina, aut legibus in ordinem fuissent cogendi. Sed commenta hæc inania, mero inter recitandum spiritu diflanda, nulla refutatione egent. Rectiùs ergo plerique omnes Scriptores, tum *Græci* tum *Arabes*, hæc esse sepulchralia Regum & Reginarum *Ægypti* monimenta, quæ vivi facienda curarunt, ut in illis repositi, immortale decus sibi suisque conciliarent. Sed hæc vulgaria mentis parùm attentæ inque profunda rerum haud penetrantis cogitata neutiquam placuere *Gravio*, qui ex *Ægyptiorum* Theologia ostendit, juxta hos animam non alio transituram, quamdiu corpus ossibus & carne integrum, & à mucore, vermibus, putredine intactum perduraverit, indeque, ut perpetuo & indivulso nexu sibi invicem hi duo comites adhæreant, morem istum condiendi cadavera originem duxisse videri. Hanc mortuos medicandi methodum artemque, quæ *Ægyptiorum* peculiaris erat, juxta *Herodotum* & *Diodorum* fusè explicat *Gravius*, additis doctissimis Commentariolis, in quibus quoque de idolis seu imagunculis diversæ materiæ, de istis medicaminibus, de fasciis, de pan-

 ni-

niculis linteis, de characteribus sacris sive figuris hieroglyphicis, & de sandapilis suo more doctè & solerter disserit. Veruntamen nil miri est, quod *Ægyptii*, & potissimùm Reges Magnatesque, hac superstitione imbuti, &, ne aliqua labes, qua corporis integri compages corrumpi posset, maximè caventes, ejusmodi conditoria, quæ regii nominis gloriæ & majestati aliquatenus responderent, exstruxissent, ut in omnem posteritatem, quasi extra vim fati temporumque vicissitudines posita, permanerent; nec minor aliorum, licèt gradu longè inferiorum, mentibus, tum corpora simili conditura ab omni marcore & vitio integra conservandi, tum domicilia in hypogæis sive cryptis, quas Christiani nuncupant *Mumias*, in eadem solitudine excavatis ab omni violentia muniendi insidebat parilis solicitudo. Quod verò ad figuram Pyramidalem, quâ surgunt constantque istæ moles, spectat, de illa multæ apud *Pierium* exstant putidæ hariolationes ex illius proprietatibus desumptæ, quasi sacra quædam religionis & Philosophiæ arcana in se continuissent: quas tamen vel maximè religiosus ipsis conditoribus nunquam in mentem venisse certa fide juraverit. Hisce rejectis, *Gravius*, unam & alteram conjecturam, ingenio suo usus, substituit, hoc modo illud ab *Ægyptiacis* Regibus ordinari & fieri, vel quod ejusmodi structuras, contractis nimirum diminutisque, donec in angusto fastigio conicè desinant, lateribus, superincumbentibus saxis minus premi, minusque pluviis faciliùs inde defluentibus obnoxias fore putaverint, vel quod infanda idolomania occæcati, quædam Numina ab ipsis culta, aliarum gentium, quæ columnas & obeliscos Dis suis dedicarunt, ritu, ita repræsentari voluerint. Sed mihi longè simplicior ratio assignanda videtur, hoc figuræ genus, citra qualecunque mysterium, quod aut pro mentis solertia, aut pro fingendi libidine aliqui excogitaverint, juxta proportiones Geometricas adaptatum, cæteris omnibus ab Architectis matura deliberatione antepositum fuisse, tum ut ampliori area à quadrata base occupata, ab omni latere moles, pulchrior inde paribus angulis exsurgens, à longinquo videretur, tum præcipuè, quod, cùm esset prodigiosæ altitudinis, illa non nisi lateribus sibi invicem sensim inclinatis probè sustentari potuisset. Sed judicent, prout lubet, peritiores.

Cùm verò ex fide & auctoritate veterum Historicorum & rei ipsius veritate, quam oculati testes, inspectis in interiori recessu subtus dispositis conclavibus, firmarunt, has celeberrimas substructiones Regum sepulturis destinatas fuisse omnibus hactenus sit persuasissimum,

mum, unicus repertus fuit (a) *Hervartus*, qui solus hac ex parte sibi sapere visus, omni antiquitate spreta, Pyramidas ad reprimendas *Nili* eluviones, ne fœcundæ illius aquæ ab agris fertilibus, aliter ingens damnum passuris, in arenosum illud solum, cui inædificantur, impetu suo ferrentur, illic exstructas fuisse contendit. Sed num cuiquam credibile videbitur, Pyramidas vice aggerum exundantibus undis oppositas objectasque fuisse, & in illis exstruendis Reges *Ægyptiacos* hunc solum in finem, qui absque istis immodicis sumptibus facilè obtineri potuit, regni opes exhausisse? unde ista relinquitur inter pyramidas & alveum intercapedo? cùm prope ripas continua pilarum aut tumulorum terræ saxis munitorum series faciliori opera melius successisset. Sed quo pacto præstabit, aquas unquam eo usque cucurrisse? unde fit, quod nulla aquarum in istis intermediis relictisque solitudinis *Libycæ* spatiis, ubi liber patet ingressus, huc usque fiat inundatio? Ita nimirum immodicus iste novarum opinionum amor viros doctos interdum extra se solet abripere, ut judicio sobrio in erroribus suis, nimio calore conceptis temereque effusis, castigandis uti neque possint neque velint. Sed reprimo me, & ad *Gravium* redeo.

Præmissis hisce dissertationibus, ad distinctam harum trium Pyramidum sciographiam & descriptionem, quod erat præcipuum hujus Opusculi institutum, summa industria, ingenio, & solertia prosequitur, cujus nullam deflorationem hìc dabo: quicquid enim spectat ad singulorum laterum à base quadrata, triangulis pari intervallo mutuo propendentibus, surgentium in longum extensionem: summi fastigii altitudinem, illiusque latitudinem: (neque in puncto, Pyramidum Mathematicarum ritu, terminatur) graduum mensuras, & inter se intercapedinem non semper æqualem: crassitiem lapidum politorum, ex quibus singuli consistunt: internas maximæ Pyramidis cavitates & partitiones, de quibus aut penitus silent, aut parcissimè loquuntur veteres *Græci Latini*que Scriptores, superstitione & metu impediti, ne arcana ista mortuorum conditoria, aut ingressu, aut propalatis in vulgus narrationibus, temerare viderentur: vestibulum, vias omnes quasi cuniculares, illarumque varios descensus & ascensus: porticus, puteos, cameras seu cryptas arcuatas, cum illarum pavimentis, parietum incrustationibus, & lacunaribus: & præcipuè illam maximè insignem, arcam ex inte-

(a) *Joannes Fridericus Hervartus* in admirandis ethnicæ Theologiæ mysteriis propalatis. cap. XXI. *Ingolstadii* 1623. 4°.

tegro marmore excavatam, in quâ Regis *Cheopis* corpus recondebatur, continentem: diversas marmoris species: cameras ex rupe excisas, juxta duo latera secundæ pyramidis parallelis lineis procurrentes, denique quibus modis, quali arte, quibus machinis ferramentisque saxa tam vastæ molis gravitatisque ad tantam altitudinem erigi potuerint: hæc omnia, inquam, aliaque curioso eruditoque Lectori perpendenda relicturus. *Gravianam* hanc descriptionem Gallicè versam primo magnæ suæ Itinerariorum & Observationum tum mari tum terra factarum Collectionis tomo, V. V. Cl. *Hacluiti* & *Purchassii* nostratium industriam sapienter æmulatus, præfigendam voluit D. *Thevenotus*. Dolendum sane est, doctissimum Auctorem præclarissimum hoc Opusculum & alterum, de quo mox dicturus sum, vel auro contra æstimandum, Latinè non edidisse, aut neminem saltem publicæ utilitatis studiosum operam vicariam hac ex parte hactenus præstitisse. Ne verò desideratissimo hoc Opere usque destituatur cultior *Europa*, fortasse ipse tandem aliquando curabo: neque enim quicquam certi, in re licèt levicula & haud magni laboris, ausim promittere, cùm per ætatem, per valetudinem, per avaritiam, & μικροψυχίαν Bibliopolarum, per denique funesta, quibuscum mihi confligendum est, tempora id quidem vix liceat.

Tantum in genere & summatim dicam, *Gravium* omnibus Scriptoribus, (ne Antiquis quidem exceptis) qui ipsum præcessere, & qui jam per sexaginta annos secuti sunt, palmam, quamplurimis, quæ aut neglecta aut inobservata antea latuissent, in lucem productis, novo ingenii ac solertiæ exemplo omnibus in longinquas regiones, naturæ aut artis humanæque industriæ admiranda invisendi causâ, profecturis proposito, hac ex parte præripuisse.

Non hîc celandum arbitror, Virum quendam doctissimum, quem honoris causâ non nomino, mox post editam *Pyramidographiam*, breves in illam animadversiones, in quibus observationes *Gravianas* reddere incertas, illarumque fidem, quasi aut instrumenta aliquatenus laborassent, aut circumstantiis, quas summa accuratio exegerit, omissis, non rectè fuissent applicita, in dubium vocare magno nisu contendebat, scripsisse. Has quidem cavillationes, quas apud me habeo, non quidem indoctas, sed planè injustas fuisse audacter pronunciabo: quas Animadversori, in Amici famam hinc apud omnes meritò crescentem invidè grassanti, excidere potuisse obstupescerem, nisi ex conjecturis haud incertis, ex istorum temporum historia depromendis, mihi penè constitisset, illum ex ambita dignitate, qua exciderat, & cui procurandæ

opem

opem ſuam, in alterum animo inclinatiori, denegaverat *Gravius*, hanc injuriam ſive gratiam malè repenſam, ut putavit, ulciſci voluiſſe. *Gravius* verò hac cenſura ſive provocatus ſive expergefactus, librum ſuum ſeriò & accuratè denuo recognovit, & quidem limis quaſi oculis & acri judicio, ipſe quoque in proprios errores, ſi qui fortè ex feſtinatione irrepſiſſent, animadverſurus: excuſſiſque pugillaribus, comperto ex calculis ſæpe in ſe ductis reductiſque, ſe maximæ pyramidi altitudinem juſto minorem aſſignaſſe, cæteris omnibus manentibus immutatis, tandem iſtam pyramidem ad quadringentos nonaginta novem pedes aſſurgere pro certo ſtatuit: quod ex literis illius hac de re ad V. Cl. D. *Carolum Scarburgum*, inſignem quoque Mathematicum, conſcriptis, & à me poſtea edendis, enucleatiùs patebit.

II. *Syntagma de Pede Romano & Denario, ex quibus, tanquam ex duobus principiis, menſuræ & pondera Antiquorum deduci poſſint.* Londini 1647. 8o. Viro celebratiſſimi nominis, *Joanni Seldeno*, honoris, obſervantiæ, & amicitiæ causâ inſcriptum.

Si libellus hic ſolus ſuperfuiſſet, ab Auctore editus, harum rerum periti idoneique judices inde ſagaciſſimum illius ingenium mirabilemque in antiquitatibus indagandis ſubtilitatem ac ſolertiam & certò explorare & rectè æſtimare potuiſſent. Ille verò, cùm re ſapienti cura ſagacique animo penſitata comperiſſet, certam conſtantemque eſſe inter menſuras & pondera analogiam, & juſta comparatione habita, utraque ſimul poſſe patefieri & indicari, hac ratione (neque enim aliam aut certiorem aut faciliorem excogitare licet) illa omnia priſtinæ integritati reſtituturus, authenticas originaleſque menſuras & pondera, quotquot *Romæ* alibique in celebrioribus *Italiæ* urbibus à *Gotthorum Vandalorum*que barbarie & ab edacitate temporis integra & inviolata manſiſſent, propriis oculis intueri & diligenti manu verſare impendiò voluit. Nec id temerè fecit; licèt ante illum quidam inſignes Mathematici & Antiquarii idem quoque feciſſent, cùm levis inter illos interceſſerit diſcordia. Ideo inſtrumentis accuratiſſimè fabrefactis inſtructus, pedes in monimentis, tum *Statili*, tum *Coſſutii* in hortis *Colotianis*, repræſentatos; multoſque alios ex ruderibus *Romæ* effoſſos: item antiquas ſtructuras ſumma elegantia & arte olim ab optimis architecturæ magiſtris conditas, puta Capitolium, *Veſpaſiani* Amphitheatrum, *Titi*, *Severi*, & *Conſtantini* magni Arcus Triumphales, & præcipuè Pantheon *Marci Agrippæ*: ipſiſſimum *Veſpaſiani* congium, & decempedas apud *Terracinam*, Vete-

rum

rum *Anxur*, in rupe excelſa prope mare ſecus viam *Appiam*, juxta ſeriem numerorum decupla proportione continuatam, characteribus pene cubitalibus deſcriptas, ſedulò examinavit. Quibus omnibus exploratis, *Colotianum* iſtum eſſe verum antiquorum *Romanorum* pedem, multis argumentis prolatis ſtatuit. Huic Diſſertationi duplicem tabellam, qua pes, tum *Romanus* tum *Anglicanus*, cum variis aliarum Gentium menſuris comparatur, in fine addendam curavit.

In altera, omnem antiquorum ponderum rationem à Denario pari judicio exquirit, præmiſſis de ejuſdem valore, quatenus nummus erat apud *Romanos* in commerciis inſtituendis uſus communiſſimi, doctis obſervationibus: quapropter centenos hoſce denarios argenteos, tam Conſulares, quam Cæſareos in iſta longa variaque ſeculorum ſucceſſione ad uſque *Juſtinianum* (poſt cujus obitum barbararum Gentium, quas *Scandinavia* cæteræque regiones Septentrionales immenſis ferè copiis effudiſſent, colluvies univerſam propemodum *Europam* inundaverat) ſignatos, item quinarios ſeu victoriatos, aureorum ingentem vim, nummos *Græcorum*, præſertim *Athenienſium*, puta ſtateras aureos, tetradrachmas drachmas, cum ſuis minutioribus partibus: ſiclos *Ebræorum*, uncias denique & libras æneas exactiſſimâ bilance, vel octogeſima grani parte ad oculum deprimendâ, trutinavit, inde pretium & valorem nummorum antiquorum, quorum ſola in libris, rebus ipſis publicis everſis deletiſque nomenclatura ſupereſt, juſta proportione collecturus: addita quoque tabella, in quâ aliarum Gentium pondera, & aurea & argentea, ad modulum denarii conſtituuntur.

Ut verò in omnem poſteritatem ipſa menſurarum, quæ hodie apud nos obtinent, veritas & certitudo abſque aliquo detrimento integra & intemerata derivari poſſit, optimam eas cum antiquiſſimorum & celeberrimorum monimentorum, quæ hactenus per tot ſecula perduraverint, & fortè in omne ævum, donec pereunte mundo univerſa rerum diſſolvatur compages, ſint duratura, partibus quibuſdam inſignioribus, (cujuſmodi ſunt primæ & maximæ *Ægyptiacarum* Pyramidum, quæ magis ad orientem vergit, linea, poſt oſtium quadrati deſcenſus, ex duorum politorum lapidum junctura ſupra procurrens: baſis columnæ ordinis *Corinthiaci*, non procul ab *Alexandria*, verſus auſtrum: rupes illa, quam ſuperiùs memoravi, ad *Terracinam*, *Tyrrheno* mari imminens; porta Panthei *Agrippæ*: & denique porta ſancta baſilicæ S. *Petri Romæ*) comparandi, indeque ad certiſſimam ponderum explorationem vas cubicæ figuræ, juxta proportiones in tabella propoſita aſſignatas, eſ-

effingendi methodum excogitavit. In extrema appendice obſervationes quaſdam, ex longo rerum & frequenti antiquorum numiſmatum penſitatione collectas, de ſtatuendis hodiernorum nummorum valoribus, dum inter ſe, pro moribus collybiſtarum hujus ſeculi, comparantur, proponit, quæ tum Antiquariis, tum iis, qui in longinquas regiones peregrinantur, magni uſus forent. Ex hoc compendio, ineleganti licèt, & valde imperfecto, quod non invitus fateor, Exteris, *Anglicano* idiomati minimè aſſuetis, quorum præcipuè in gratiam hanc memoriam ſcribo, qualequale de hujus doctiſſimæ lucubrationis excellentia & utilitate judicium formare licebit.

III. *CL. V.* Joannis Bainbrigii *Canicularia: unà cum demonſtratione ortus Sirii heliaci pro parallelo inferioris Ægyptii. Auctore Joanne Gravio.* Oxoniæ. 1648. 8o.

Tractatulum hunc, quem doctiſſimus *Bainbrigius* infandi belli furoribus eo uſque impeditus, donec morte opprimeretur, præcipua ſui parte imperfectum reliquerat, rogatu quoque reverendiſſimi *Uſſerii Armachani*, qui id prius *Bainbrigium* rogaverat, cum ſupplemento ad argumentum iſtud abſolvendum perquam neceſſario, ut Amici ſui & in Aſtronomiæ cathedra Deceſſoris famæ & memoriæ litaretur, edendum curavit: occaſione juſta inde arrepta Virum eruditiſſimum, *Georgium Entum*, M. D. poſtea celeberrimi Medicorum *Londinenſium* Collegii Præſidem, & dignitate equeſtri merito ſuo inſignitum, prævia epiſtola compellandi. Eximia utriuſque virtus & ſumma eruditio *Patavii* primum illos arctis veræ amicitiæ nexibus conjunxerat, quam in *Angliam* reduces mutuis amoris & benevolentiæ officiis deinde foverunt. Nemo autem, ut id obiter, nec tamen prorſus extra ſcopum, hîc interſeram, amicitias, cum magnis Viris initas, aut religioſiùs coluit, aut juſtiùs & honorificentiùs æſtimavit, quàm *Gravius* noſter, qui tot præclara nomina ſuis libris, non ex vanæ oſtentationis aut ſtultæ ambitionis vitio, ſed religionis ſtudio & grati memoriſque animi ſenſu ductus, tanquam debitum iſtiuſmodi pro variis rerum momentis, aut venerationis, aut obſervantiæ, aut affectus cauſa, *μνημόσυνον*, ſive Patronis ſive familiaribus Amicis dedicatum, præfigi pro more voluit, hac pietate, hoc morum candore pariter ac doctrina poſteritati non parùm commendandus.

Acceſſerunt *Inſigniorum aliquot ſtellarum longitudines & latitudines ex Aſtronomicis obſervationibus* Ulug Beigi, Tamerlanis *magni nepotis.*

Illas verò, ad principium anni 841. Hegiræ accommodatas, ad calcem hujus libelli adjicere placuit, tum ut iſte in paulo majorem concinnioremque molem inde exſurgeret, tum ut Aſtronomis *Europæis* exhiberetur ſpecimen integri operis, quod molitus eſt & abſolvit: de quo inferius agam.

IV. *Elementa linguæ Perſicæ.* Londini 1649. 4o. vel potius 1648. Typographus enim, ut puto, pro more non modicam anni partem anticipavit, ut gratia novitatis ipſi libro conſtaret magis. Hæc, facili juſtaque methodo tradita, olim ſuaſu & rogatu D. *Seldeni*, cui inſcribuntur, ante ſuſceptum in *Orientem* iter conſcripſit *Gravius*, eodem, ut videtur, tempore, quo V. Cl. *Ludovicus de Dieu* ejuſdem linguæ rudimenta condidiſſet, utriſque ſimul, licèt conſiliis hac de re non invicem communicatis, auſpicatò conſpirantibus, ut ſtudioſis prodeſſent, ne, cùm expeditus faciliſque ex ingenti Grammaticarum copia ad perfectam linguæ *Arabicæ* cognitionem pateret aditus, omnem viam, qua ad theſauros literarios in *Perſide* latentes erat penetrandum, ſalebris objectiſque ſcopulis vix ſuperandis adhuc obſeptam eſſe amplius quererentur. Ab hiſce autem inſtitutionibus non alienum, nec profeſſioni Scientiæ Aſtronomicæ, quam, licèt à publico illius docendæ munere abdicatus, ex ſcriptis *Orientalium* illuſtrandam ſuſceperat, incongruum putavit, ſi ibi adderetur.

Anonymus Perſa de ſiglis Arabum & Perſarum Aſtronomicis. Quarum in eorundem Tabulis Aſtronomicis frequentiſſimus & penè neceſſarius eſt uſus. Hujus commentationem, quam *Conſtantinopoli* comparaverat, annotatiunculis oppidò eruditis in marginem conjectis auctam, nobiliſſimo & eruditiſſimo Viro, D. *Claudio Hardy*, qui etiam, dum *Pariſiis* ageret *Gravius*, ut, quod D. *Seldenus* domi feciſſet, ejuſdem Linguæ inſtitutiones adornare ſcriptiſque mandare vellet, hortatus eſt, in perpetuam veteris amicitiæ memoriam dicavit.

V. *Epochæ celebriores, Aſtronomis, Hiſtoricis, Chronologis, Chataiorum, Syro-Græcorum, Arabum, Perſarum, Choraſmiorum, uſitatæ, ex traditione* Ulug Beigi, *Indiæ citra extraque Gangem Principis.* Perſicè & Latinè, *Londini* 1650. 4o.

Liber *Europæis* hactenus incognitus, recondita *Orientalium* eruditione plurimùm refertus: munuſque dignum, quod sereniſſimæ invictiſſimæque *Venetorum* Reipublicæ offerretur: cujus laudes ibi poſt magnifi-

cam

cam Inscriptionem elegantissimo carmine celebrat *Gravius*. Ut verò istæ epochæ, quarum assiduo usu & tractatione innumeri errores, in libris nostrorum hominum Chronologicis scatentes, emendari possint, faciliùs intelligerentur, illas ad periodum *Julianam* & epocham *Christi* vulgarem *Dionysianam* in annis expansis sive tabulis continua serie à primo Hegiræ anno sive *Christi* sexcentesimo vicesimo secundo usque ad annum istius æræ *Mohammedanæ* millesimum quadringentesimum septuagesimum, h. e. æræ Christianæ bis millesimum quadragesimum septimum, ingenti cum labore, summaque accuratione compositis constructisque reduxit: addita tabularum praxi, lemmatibus exemplisque congruis illustrata. Sequitur

Chorasmiæ & Mawaralnahræ, *hoc est*, *regionum extra fluvium* Oxum, *descriptio: ex tabulis* Abulfedæ Ismaelis, *Principis* Hamah: quam reverendissimo Præsuli, *Jacobo Usserio*, Archiepiscopo *Armachano*, sacratam esse voluit. Hasce verò tabulas Geographicas, mira diligentia summaque fide cum quinque exemplaribus manuscriptis collatas, tanquam portionem exiguam, licèt non contemnendam, imò magni faciendam, hac de causa edidit, ut regionum istarum urbes ibi descriptæ, *Græcis* verò *Latinis*que Scriptoribus, sive antiquis sive recentioribus, pleraque ex parte ignotæ, meliùs paterent, indeque de integri operis excellentia & utilitate certiùs judicaretur.

VI. *Astronomica quædam ex traditione* Shah Cholgii Persæ: *una cum hypothesibus Planetarum*, *& cum excerptis quibusdam ex* Alfergani *elementis Astronomicis*, *&* Ali Kushgii *de terræ magnitudine & sphærarum cœlestium à terra distantiis*. Londini. 1652. 4°. Inscripsit Viro nobilissimo, *Joanni Marshamo*, tum ut hoc monimentum sinceri affectus illibatæque amicitiæ, cum illo in istis calamitosis patriæque maximè funestis temporibus initæ, posteritati relinqueret, tum ut hac quoque ex parte eidem parem gratiam referret, qui *Diatribam Chronologicam* sub *Gravii*, doctissimi sui Amici, nomine in lucem prodire, ipsius consilio importunisque precibus, ut id faceret, inductus, ante triennium permisit. Liber iste Astronomiæ studiosis valdè utilis, qui prima Matheseos elementa, originesque, & significatus vocum, magni & frequentissimi in explicandis *Ptolemæi*, quas *Indi*, *Persæ*, *Arabes*que sequuntur, hypothesibus, usus, clarè pandit.

Adduntur

Binæ Tabulæ Geographicæ, *una* Nassir Eddini Persæ, *altera* Ulug Bei-

gi Tatari: Viris doctissimis *Edwardo Pocockio*, & *Thomæ Gravio*, fratri suo, dedicatæ. Hæ nimirum tabulæ civitatum, earum præsertim, quæ in remotissimis *Asiæ* regionibus, ubi *Græci* vix unquam penetraverint, sitæ sunt, longitudinem ab *Insulis Fortunatis*, solenni *Arabum Persarum*que ritu, numeratam, & latitudinem ab Æquatore repræsentant referuntque, singulis climate assignato.

Cùm pridem *Constantinopoli* libellum, à *Roberto Withersio Anglo* conscriptum, *de Palatio Imperatoris, iisque omnibus intra septum istud Regium conclusis, & illorum muneribus* accepisset, non indignum judicavit, qui communi luce *Londini* 1650. donaretur, utpote in quo, ut ille in nuncupatoria ad V. Cl. *Georgium Tookium* epistolâ testatur, multa arcana & argumenti perquam curiosi, quæ in libris, qualicunque lingua *Occidentali*, quantùm scivisset, antè editis, frustra quæsieris, ubivis occurrunt.

De reliquis *Gravianæ* eruditionis monimentis, quæ aut absolvit, aut imperfecta reliquit, (semper enim quippiam grande, inusitatum, & ingenio suo & sapientia dignum pertinaci studio molitus est) hoc in loco ut paucis agam, non inconcinnum videbitur.

VII. *Lemmata* Archimedis *apud* Græcos *&* Latinos *jam pridem desiderata è vetusto codice manuscripto* Arabico *à* Joanne Gravio *traducta* (a), *& cum* Arabum *Scholiis publicata.* Hæc edidit, & suis animadversionibus correxit & illustravit in *Miscellaneis* suis V. Cl. *Samuel Forsterus*, Astronomiæ in Collegio *Greshamensi* Professor, *Londini* 1659. *folio.*

VIII. *De modo pullos ex ovis in fornacibus lento & moderato igni calescentibus apud* Kahirenses *excludendi.* Schedam hanc in Actis Philosophicis pro mensibus *Januario* & *Februario* A. 1677. juxta computum *Anglicanum* excusam, Regiæ Societati, una cum figuris, impertitus est Vir doctissimus, D. *Georgius Entus.* Fortasse ad hoc peculiare *Ægyptiorum* sive institutum sive praxin (si tantam præ se ferre possit antiquitatem: neque enim id acriter contendam) alludit *Hadrianus* Imperator in epistola prælaudata ad *Servianum* Consulem, de iis ita loquens: *Nihil illis opto, nisi ut suis pullis alantur: quos quemadmodum fœcundant, pu-*

(a) Vide epistolam *Gravii* ad *Jacobum Usserium Armachanum*, Epist. CCXI. in *Sylloge*. pag. 509.

pudet dicere. Hæc autem olim obſervarunt *Ariſtoteles* Hiſtoriæ Animalium lib. VI. capite ſecundo, & *Diodorus Siculus* Antiquit. lib. II. Huc enim certiſſimè alludit. V. *Bellonium* in Obſervationum libro ſecundo, cap. 31.

IX. *Epiſtola de latitudinibus* Conſtantinopoleos & Rhodi, *ad reverendiſſimum* Uſſerium Armachanum *directa:* ubi multa præclara de cœleſtibus cognati argumenti tum *Græcorum* tum *Arabum* obſervationibus habentur. Hanc olim è ſchedis *Uſſerianis* depromptam iiſdem Actis pro menſe Decembri A. 1685. inſerendam curavi.

Libri, quos prælo paravit, hi ſunt:

I. *Tabulæ integræ longitudinis & latitudinis ſtellarum fixarum juxta* Ulug Beigi *obſervationes:* quas cum quinque manuſcriptis codicibus, ut quàm emendatiſſimè (ſic enim planè ſtatuebat) in publicam exirent lucem, diligenter contulerat. Cui operi nemo magis idoneus digniorve illo erat habitus aut habendus; utpote, qui præter linguarum *Arabicæ* & *Perſicæ*, quam adeptus eſt, cognitionem, in rimandis *Uraniæ* arcanis ſtelliſque obſervandis tum in *Ægypto* tum in *Anglia* aſſiduè verſabatur. Librum hunc, tanquam ſacrum pretioſumque depoſitum, apud D. *Uſſerium Armachanum* reliquit. Eaſdem verò obſervationes univerſas poſtea, D. *Thomas Hydus*, linguarum *Orientalium* callentiſſimus, tanquam opus novum & à nemine attentatum aggreſſus, omnino neſcius, *Gravium* totum id abſolviſſe, verſione ſua *Latina* donatas commentariiſque illuſtratas, D. *Sethi Wardi*, tunc temporis *Exonienſis*, & pòſt *Sarisberienſis* Epiſcopi, qui *Gravio* noſtro, ob fidem erga Sereniſſimum Regem *Carolum* I. beatiſſimæ memoriæ ſervatam, munere iſto publico, ut ſupra dixi, à Parlamentariis Viſitatoribus exuto, ſucceſſiſſet, rogatu & auſpiciis, *Oxonii* A. 1665. edi curavit.

II. Paratam quoque habuit *Gravius* verſionem *Georgii Chryſococcæ* ex manuſcriptis *Perſicis Græcè* factam, prout repererat in codice MS. in archivis *Baroccianis* Bibliothecæ *Bodleianæ:* tum tabellam longitudines & latitudines ſtellarum inſignium XXV. continentem: tum alteram ſive *Κανόνιον τȣ̃ μήκȣς καὶ πλάτȣς τῶν ἐπισήμων πόλεων.* Eaſdem Vir optimus & magnum *Galliæ* lumen, *Iſmael Bullialdus*, (cujus erga me benignitatem dum ante viginti tres annos paucis ſeptimanis *Pariſiis* agerem, grata mente recolo) in appendice ad Aſtronomiam Philolaicam, *Pari-*

ſiis 1645. publicavit. Variantes lectiones à *Gravio* in codicis ſui collati cum impreſſo margine adnotatas memini me olim vidiſſe.

III. *Deſcriptio Peninſulæ Arabicæ ex* Abulfeda, *cum deſcriptione maris Perſici & Rubri.* Arabicè & Latinè. *Ejuſdem Deſcriptio ex* Ptolemæo. Græcè & Latinè. Addit *Gravius*, Græca *ſunt è codice MS. clariſſimi doctiſſimique Viri*, *D.* Seldeni. Latina *à* Gerardo Mercatore *edita ſunt*, & *nonnullis in locis ope codicis MS.* Palatini *à* P. Bertio *caſtigata. Numeri Græci in editione* Bertiana, *quæ optima cenſetur*, *depravatiſſimè leguntur.* Hæc edere ſtatuebat A. 1645. ſed inteſtina bella omninò interceſſerunt. Exemplum iſtud propria illius manu deſcriptum, apudque fratrem ſuum doctiſſimum, *Thomam Gravium*, relictum una cum aliis hujus codicibus MSS. pecuniis ſuis redemit Academia *Oxonienſis*, inque Bibliotheca publica reponi curavit.

IV. *Narratio Geographica de montibus terræ juxta* Arabes *ex* Abulfeda; Anglicè: in qua de marmoribus rubri coloris, maculis candidis nigriſque intermiſti, prope montem *Sinam* effoſſis, quædam præclaræ obſervationes. Peregrinantibus aut non ſatis obviæ, aut præ faſtidio & imperitia neglectæ, inſeruntur.

V. *De* Tataris *ſeu* Mogolenſibus, ex *Teixera Hiſpano*, qui plurima ex *Emircondo Perſâ* mutuatus eſt; cum ejuſdem compendiaria præcipuarum in *Perſide* regionum deſcriptione: *Anglicè.*

VI. *Commentarii in Epochas* ſupra memoratas, neſcio quo infelici caſu in iſta editione omiſſi. Horum enim mentionem facit in titulo libri, & ad eoſdem poſt tabulas Chronologicas Lectorem remittit de emboliſmo *Perſico* & *Gelalæo* diligentiùs inquiſiturum. An perierint, nec ne, penitus ignoro: neque enim illos in ſchedis *Gravianis* aut *Uſſerianis* reperire hactenus contigit.

VII. *Verſio integra tabularum Geographicarum* Abulfedæ: quæ pariter latet. Hanc autem ab ipſo conſummatam fuiſſe ex præfatione *Choraſmiæ* & *Mawaralnahræ* deſcriptioni præfixâ ſatis conſtat. Cùm enim dixiſſet, *Ramuſium* iis fuiſſe uſum, & præcipuè *Caſtaldum*, inſignem Geographum, illarum beneficio errores ab aliis in deſcribendis *Aſiæ* regionibus, & potiſſimùm in ſignandis locorum longitudinibus & latitu-

di-

dinibus admiſſos ſuſtuliſſe, ac denique Viros doctiſſimos, *Thomam Erpenium* & *Guilielmum Schickardum*, de iis edendis cogitaſſe, mox ſubjungit, *Quod itaque à tantis Viris ſuſceptum, & à doctis hodie ferè omnibus efflagitatum, tandem favente Deo Opt. Max. in hac nunquam ſatis deploranda Patriæ meæ calamitate, in maximo fortunarum naufragio, ſummaque animi inquietudine, conſummatum eſt.* Non poſſum igitur, quin deplorem triſte illud, quod illuſtri huic ac utiliſſimo iſtius *Syri* Principis libro adhuc incubat, fatum, nec facilè, ut videtur, averruncandum, ni Principum Magnatumque hiſce literis patrocinantium munificentia infelix iſtud infauſtumque avertat omen. Poſt enim *Gravium*, Viri clariſſimi & eruditiſſimi, *Samuel Clericus* & *Guilielmus Guiſius*, ambo *Oxonienſes*, &, ut accepi, D. *Thevenotus*, *Gallus*, idem quoque opus ſumma cum induſtria moliti ſunt, quos tamen in medio opere occupatos mors abripuit.

VIII. *Elementa omnium Scientiarum, præſertim Mathematicarum*, in libello, quem ſynopſin & compendium τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας jure appellaverim, comprehenſa. Multa quoque, quæ ad Aſtronomiam, Geographiam, & Chronologiam è Scriptoribus *Arabicis Perſicis*que collecta, unà cum præclaris quibuſdam cœleſtibus obſervationibus à ſe aliiſque hoc ſeculo factis, ibi occurrunt: quas tandem aliquando, ſi Deus dederit, publicabo. Libellus enim iſte, propria illius manu deſcriptus, quem Frater ipſius *Nicolaus Gravius* Viro celeberrimo, D. *Loftuſio*, dono dederat, tandem, revolutis multis annis, felici caſu ad me delatus, ſupellectilis meæ librariæ ingens eſt ornamentum.

IX. Ex tabulis *Naſſireddini*, *Abulfedæ*, & *Ulug Beigi* collatis mappas quaſdam chorographicas, ſignatis nimirum ſecundum debitas regulas & proportiones in plano, civitatum, juxta ſitum & à ſe invicem diſtantias, quas iſti deſcribunt, longitudinis & latitudinis gradibus, artifici & perpolita manu delineavit *Gravius*: quas dum continente nec prorſus incurioſo oculo luſtro, frequentique manu verſo, *Arabum* obſervationes minus juſtas & veras eſſe, neque cum iis à noſtris Mathematicis, hiſce ſequioribus ſeculis, ſive diligentiori cura ſive accuratioribus inſtrumentis elucubratis, comparandas, ſatis edoctus, in iis æri incidendis, (quod feciſſem, ſi tanti fuiſſent) operam & nummos prodigere nefas penè duco. Minoris quoque *Aſiæ* mappam chorographicam conſtruxit & concinnavit rogatu D. *Uſſerii Armachani*, qui eruditiſſi-

mam

inam istam Dissertationem, quæ postea sub hoc titulo prodibat, *Geographica & Historica Disquisitio de* Minori Asia *propriè dictâ*, &c. tum temporis molitus est.

X. Statuebat quoque (a) Lexicon linguæ *Persicæ* edere, collectâ ingenti vocabulorum, usque ad sex millia, ex *Arabicis* & *Persicis* Nomenclatoribus copia: ad quod complendum, iter *Leidam*, in cujus publica Bibliotheca quamplurimi codices MSS. linguarum *Orientalium* erant ex legato *Josephi Scaligeri* & procuratione D. *Jacobi Golii* repositi, instituisse cupiebat, si per maligna tempora licuisset.

Multa quoque alia, puta *de Geographis è gente Arabum*, quos diligentissimè tractavit, quorumque sententias de terræ magnitudine sive de ambitu circuli maximi recensuit: *de ponderibus & mensuris Arabum*, de *Mumiis* sive veterum *Ægyptiorum* sepulchris, de characteribus figurisque hieroglyphicis, quarum ingentem variamque copiam in suis pugillaribus præsens ex ipsis obeliscis ac columnis adnotaverat, deque reliquis antiquitatibus illic repertis detectisque, edere proposuit. Quibus tamen omnibus minus ægrè nobis esset carendum, si *inferioris Ægypti topographiam* unà cum duorum naturalium *Nili* alveorum, qui *Deltam* ambitu suo complectuntur, descriptione, (illorum volo cursum, anfractus, oppida insigniora, quæ illorum ripis insistunt imminentque, & ostia apud *Pelusium* & *Canopum*, recentioribus, ut videtur, *Damiatam* & *Rosettum*) quod nemo meliùs & accuratiùs quidem potuit, edidisset.

Sed tantùm abest, ut hoc illi cedat in opprobrium aut famæ diminutionem, ut potius omni laude sit cumulandus, quod, rerum nostrarum temporisque, post ejus reditum in *Anglia*, habita ratione, tot illustria indefessæ industriæ monimenta post se relinquere potuerit. Tunc enim, quod hîc necessariò repetendum videtur, ubique ferè erat tumultuatum: mox ingruebat funestum illud bellum, quod omnia loca rapinis, cædibus, incendiis implevit: *Oxonium* præcipua arx belli fiebat, quò serenissimus Rex Regiarumque partium sequaces confugerant, & in quam copiæ militares Parlamentariæ maximè detonuerunt: perpaucæ horæ, aut à militaribus aut ab aulicis negotiis vacuæ, Academicis supererant, literarum studiis, nisi quas à somno subripuissent, impendendæ: (inter enim tubarum clangores, bombardarumque strepitus,

(a) V. illius Epistolam ad *Usserium Armachanum* in *Sylloge*. pag. 509.

cus; quis locus quieti & otio, ſuaviſſimis literarum altricibus, eſſe poterit?) juſtitiumque Prælectionum, Diſputationum, reliquorumque Scholaſticorum Exercitiorum, tum in publicis Scholis, tum in Collegiis, erat invectum. Poſt, à ſuis muneribus abdicati Academici ferè omnes, niſi qui agnita Parlamenti tyrannide à fide, & Deo & Regi ſolenni juramento præſtita, turpiter defeciſſent.

In hac communi *Angliæ* ſtrage triſtem ſortem, ſi quis alius, ſubibat *Gravius*, cujus res privatæ inde erant afflictiſſimæ: utpote *Oxonio* pulſus, omnibus fortunis ſuis exutus, ſola modica hæreditate relictâ, &, quod maximè doluit, libraria ſupellectile ſpoliatus, barbaris militibus arculas ciſtaſque effringentibus. Hinc ſchedæ aut disjectæ aut laceratæ, abreptique codices manuſcripti: quorum partem, D. *Seldeno*, (qui multùm apud Parlamentarios, qui cum perduellibus *Weſtmonaſterii* manſerat, licèt alias ſtrenuus laborantis Academiæ *Oxonienſis*, cujus erat in iſtis Comitiis Burgenſis ſive Deputatus, contra Viſitatorum inſultus Advocatus & Patronus) operam ſuam tempeſtivè interponente, recuperavit: pars verò periêre. Fixis jam in Urbe ſedibus, uxorem duxit in ſolatium vitæ, interim tamen ſtudiis forti vegetoque animo, quantùm humani affectus ſinunt, quàm maximè & indeſinentèr intentus: ut libri iſthoc intervallo editi abundè teſtantur. Tandem, ſive immodicis ſtudiis, ſive nimio mœrore, quem ex tenerrimo publicarum Patriæ calamitatum ſenſu contraxerat, confectus, diem ſuum, menſe *Octobri* A. 1652. cùm jam quinquageſimum ætatis annum exegiſſet, non ſine maximo Amicorum luctu, quaſi præmaturè obiit. Sepultus jacet in Eccleſia S. *Benedicti*, vulgo diſtinctionis causâ nuncupata, *Sheerhog*, quæ in fatali incendio *Londinenſi* penitus everſa erat. Vir ſane longè meliori ſeculo digniſſimus, & inter ſumma Academiæ *Oxonienſis*, imò & *Angliæ*, decora merito ſuo annumerandus. Quantus verò Vir futurus eſſet, imo maximis accenſendus, quàm pulcherrimè & optimè de Aſtronomia, de literis *Orientalibus*, imo de univerſa re literaria meriturus, ſi vita longior, ſi fortunatior, ſi denique ab incommodis & ærumnis, quibus vel mentes optimorum dejici ſolent, omninò libera, illi contigiſſet!

Gravius fratrem *Nicolaum*, ſibi ætate proximum, teſtamenti, anno ante mortem ſumma pietate & ſapientiâ conditi, *Executorem*, ut noſtri Juriſconſulti loquuntur, & bonorum omnium, ſive mobilium ſive immobilium, (demptis nimirùm legatis, pecuniiſque numeratis, quas dilectiſſimæ Uxori, præter prædii uſum fructum, illi, dum viveret, do-

tis rependendæ vice prius assignatum, duobus aliis Fratribus, Fratris filio, & Amicis donaverat) constituit hæredem. Hic verò, sive *Joannis* consilio & voluntati, qui, ut videtur, & forte in privatis ante obitum colloquiis, pro amore erga Academiam *Oxoniensem*, erga D. *Savilium* Fundatorem, & erga publicum, quod insigni cum laude gessit, munus, post instaurandas Ecclesiam, Monarchiam, & Academiam, si quandò violenta fœdaque ista tempestas, quâ omnes tunc prostratæ jacebant, Deo misericorditer favente, præterierit, id fieri cupiebat, obsecutus; sive illius immortali famæ consulturus, totum machinarum instrumentorumque (inter quæ recensentur Telescopia, Quadrantes, Sextantes, Octantes, Astrolabium, & ejusmodi) cœlestium observationum usibus adaptatorum apparatum, tertio Fratre *Thoma* consentiente, & symbolas apud se relictas dante, in Museo *Saviliano*, tanquam loco maximè proprio, repositum, in perpetuum servari ultimis tabellis curavit. Horum index habetur in magno opere Catalogorum *Oxonii* nuper edito: parte I. pag. 302. Utinam in servandis schedis solutis, epistolisque ad D. *Gravium* scriptis, illiusque responsoriis, quarum perpaucæ, tanquam ex incendio ereptæ, illic supersunt, ne dicam codicibus MSS. & selectis impressis, potissimùm Auctoribus primæ classis, quos passim in margine emendavit, eruditisque illustravit annotationibus, parem curam adhibuisset *Nicolai* vidua. Hos enim, ut accepi, vili admodum pretio sibi comparavit versutus quidam Bibliopola: quorum aliqui in Museis curiosorum, qui, pecuniis abundantes, istis mercibus pretiosis in auctionibus publicis distrahi solitis coemendis inhiant, hodiè reperiuntur.

Fratres tres, Viros & dignitate & eruditionis fama insignes, sibi diu superstites, habuit. Illi erant, supradictus *Nicolaus*, olim splendidissimi Collegii Omnium Animarum *Oxonii* Socius, & Academiæ A. 1640. Procurator, & postea Ecclesiæ Cathedralis *Dromorensis* in *Hibernia* Decanus: *Thomas*, Collegii Corporis *Christi* ibidem Socius, & Ecclesiæ *Petriburgensis* Canonicus meritissimus: Vir linguarum *Orientalium* peritissimus, ut doctissimæ in Pentateuchum & Evangelia *Persica* annotationes, in sexto Bibliorum Polyglottorum *Londinensium* tomo editæ, clarissimè demonstrant. Ille verò longè antea ediderat Orationem de linguæ *Arabicæ* utilitate & præstantia *Oxonii* habitam 19. Julii 1637. Et denique *Edwardus*, Collegii etiam Omnium Animarum, & celeberrimi Collegii Medicorum *Londinensium* Socius, Medicus serenissimi Regis *Caroli* ordinarius, & Baronetti dignitate illustris, cujus elegantissi-

ſima exſtat oratio in Collegio *Londinenſi* 25. Julii 1661. die *Harvæi* memoriæ dicato habita.

Commercium literarium cum quibuſdam Viris exteris longè celeberrimis habuit, puta *Guilielmo Schickardo, Jacobo Golio*, *Claudio Hardy*, *Franciſco Junio*, *Petro Scavenio*, & *Chriſtiano Ravio*: quod tamen flagrante bello identidem exercere vix licebat. Domi, quos impenſiſſimè amavit coluitque, ab iiſdem redamatus, &, quantùm illorum ſumma dignitas ſivit, viciſſim cultus, non ſine maxima animi voluptate recenſere ſolitus eſt reverendiſſimos Præſules, *Laudum* & *Uſſerium*, hunc *Hiberniæ*, illum verò *Angliæ* Primatem, *Joannem Seldenum*, *Guilielmum Harvæum*, *Gerardum Langbainum*, *Joannem Marſhamum*, cui omnia numiſmata, ſive pretioſi ſive ignobilioris metalli, ab ipſo in *Italia* & in *Oriente* collecta, legaverat, *Edwardum Pocockium*, *Georgium Entum*, *Carolum Scarburgum*, alioſque Viros maximè egregios, quorum omnium nomina hic ingerere oſtentabundi eſſe videretur. Omnes ſanè boni, etiam ii, quibus ſola fama innotuit, ipſius mortem quaſi præproperum acerbumque funus veris lachrymis luxerunt: apud quos magnum ſui deſiderium reliquit. Æqua autem poſteritas, & ab omni malo affectu præjudiciiſque libera, dum iſtorum temporum, in quibus malè erat habitus, impietatem, perfidiam, & malignitatem execrabitur, ſimul illius (ſimiliumque Συμπασχόντων) probitatem, invictam animi vim, nullis malis frangendam, ſublime ingenium, & reconditam eruditionem debitis elogiis prædicabit.

ELOGIA & TESTIMONIA
Eruditissimorum Virorum
de JOANNE GRAVIO.

EDWARDUS POCOCKIUS in *Specimine Historiæ Arabum* Oxon. 1650. pag. 128.

Atque hæc est Urbis Meccanæ (*prout Auctoris hujus ævo se habuit*) *descriptio, quam ut Lectori, quam potuimus, emendatam daremus, duo inter se exemplaria MSS. conferenda curavimus, quorum primum è* Syria *advexi, alterum ex* Ægypto *doctissimus Vir*, Joannes Gravius, *quod meo & antiquius & multò emendatius.*

Pag. 158. *Quod ad characteres à* Moramero *effictos, ac diu apud* Arabes *retentos, satis rudes fuisse constat, quales scilicet* Kufienses *vocant, quos in librorum titulis ac lapidibus insculptos videri est: nec aliis descriptum olim Alcoranum testantur folia aliquot antiqua, literis semiuncialibus in pergameno exarata, quæ doctissimus, mihique amicissimus*, Joannes Gravius, *quo nemo integro magis affectu se studiaque sua ac impensas suas publicæ rei literariæ utilitati dicavit, secum ex* Ægypto *detulit.*

EDWARDUS BERNARDUS in libro *de Mensuris & Ponderibus Antiquorum.* Oxonii 1683.

Pag. 105. Jo. Gravius *V. Cl. & justitiæ Romanæ diligentissimus indagator.*

Pag. 123. Joanni Gravio, *antecessori nostro semper memorando.*

Pag. 133. *Nobis equidem pensitantibus, post* Joannem Gravium, *rarissimæ eruditionis apothecam, uncia Romana sustinet grana monetaria* Angliæ.

Pag. 134. Joannes Gravius, *Cathedræ* Savilianæ *honos, multo experimento exegit.*

Pag. 197. *Ex pede igitur* Anglico Græcoque, *ut decet pedes & mensuras aliorum brevi tabula æstimabimus, freti multum experimentis* Jo. Gravii, *viri probi & docti.*

Pag. 203. *Semet defendit diligentissimus* Gravius *monumento* Cossutii, *Architecti* Romæ Athenisque, Pollione *judice, laudatissimi.*

In Prælectionibus MSS.

In

In superiori prælectione, ut properanti & abiturienti licuit, mentio facta est Joannis Gravii, *qui vir hujusce cathedræ ornamentum, Academiæ deliciæ, solertissimus antiquitatis* Romanæ, Græcanicæ, Orientalis, *omnino omnis, explorator, libellum* de Denario & Pede Romulidum *aureum, imò supra aurum omne & metallorum lucem, pretiosum, luculentum, ingratum, ingrato seculo dedit, atque ut omnibus testatum faceret & compertum se nullis convitiis, injuriis, vel etiam infortunio affectu illo integerrimo ac amore mero, quo erga hanc Academiam semper ferebatur, liberari demum & exui ullatenus potuisse, egregiam supellectilem, Quadrantes, Octantes, Sextantes, etiam* Tychonicis *grandiores & distinctiores, tum Astrolabia, Dioptras, Academiæ huic, ut tunc res erant, moribundæ, moriens legavit. Nosmet igitur quod videtur, & tanti memoriæ viri atque unà justitiæ hodie litare decet. Pede enim* Graviano *hunc nostrum globum, tot imperiis, regnis, rebusque publicis æquè divisum, justissimè metiri datur. Sextante etiam* Graviano *amplissimas cœlorum regiones, extremamque terrarum, quam post* Arabum *Principes mortalium quispiam accuratiùs aut solertiùs.*

In alia Prælectione.

Diligenter quidem de Pedibus Romano *&* Græcanico, *scripsere* Agricola, L. Pætus, Villalpandus, Mersennus, *vix alius: at* Joannes Gravius *diligentia atque doctrina in isto argumento longè antecelluit; imò plures veteres modos contulit; plura monumenta* Romana, *pede* Anglicano *replicato, dimensus est, quam unquam* Italorum *aliquis fecit,* Pætus, Ricciolus, *cæteri.*

THOMAS HYDE in præfatione Tabularum longitudinis ac latitudinis stellarum fixarum ex observatione *Ulugh Beighi.* Oxon. 1665.

At ne tam celebre nomen neglectum temporumque ruderibus sepultum jaceret, primò consuluit Vir undequaque doctissimus, Joannes Gravius, *in Academia* Oxoniensi *olim Astronomiæ Professor* Savilianus. *Ille enim primam partem nostri Auctoris de Epochis Orientalium Gentium, & ejus Tabulam Geographicam de situ quarundam regionum ac urbium Latinitate donavit, & in lucem publicam emisit: ipse idem quoque paulò antè longitudines ac latitudines centum plus minus stellarum ex hisce Tabulis, quas jam edimus, desumptas, unà cum D.* Bainbrigii *Canicularia* Oxonii *edidit, ubi & omnium inerrantium emendatam editionem promisit; morte autem, ah nimis præpropera! abreptus, fidem liberare non potuit.*

JACOBUS GOLIUS in additamento *de Cathaia ad Atlantem Sinicum M. Martinii* pag. II, III.

Hinc (i. e. ex Nasiroddino, patria Tusæo) *ad verbum exscripta fuerunt: quæ de eadem re ex* Ulug Begi *traditione Cl.* Joannes Gravius Anglus, *auditor quondam meus, immaturâ morte Reip. literariæ nunc ereptus, publicavit abhinc quadriennium, Epocharum celebriorum nomine inscripto. Quem librum allego propterea, ut cuique liceat, si libet, eorum, de quibus acturi sumus, ibidem testimonia videre.*

GEORGIUS HIERONYMUS VELSCHIUS in Commentario *in Tabulas Æquinoctiales novi Persarum & Turcarum anni.* Augustæ Vindelicorum 1676. pag. 18.

De Turcarum *Epochis videre poteris tabulas Astronomicas* Mogoricas *sive* Ulug Beigi *quas V. Cl.* Jacobus Golius *Bibliothecæ* Lugduni Batavorum *intulit ex* Oriente *adlatas*, Abdarachmano Salachiensi *inscriptas, Præfecto* Damasci *in* Syria, *quas* Jo. Gravius Londini *in* Anglia *emisit, eoque ipso immortalem sibi nominis gloriam cum Geographicis quibusdam* Abulfedæ *peperit.*

STEPHANUS LE MOYNE in observationibus ad *S. Barnabæ Epistolam* pag. 798. 799.

Occurrunt in Epochis Chataiorum *ipsorum*, Chorasmiorum, *gentium magis barbararum & remotiorum, quas maximo labore adornari curaverat* Ulug Begius, *Princeps* Indiæ, *& quas etiam maxima cura vulgavit* Joannes Gravius, Anglus *doctissimus, & in omnibus linguis Orientalibus egregiè versatus. Occurrunt & eædem notæ in libello Ziglarum Astronomicarum* Arabum *&* Persarum, *quem edidit idem* Gravius, *ubi eædem prorsus occurrunt figuræ & notæ numericæ, quas modo supra repræsentavimus. Ubi etiam* Gravius *rectè observat, characteres istos ab* Arabibus *&* Indis *nos tandem habuisse.*

A. GALANDUS in præfatione ad *Bibliothecam Orientalem D. Herbelotii.*

Seldenus, Pocockius, Castel, *ceux, qui ont travaillé en Angleterre, à l'edition de la Bible Polyglotte, & le Docteur* Hide *Bibliothecaire* d'Oxfort, *qui vit encore aujourd'hui, se sont tous signalez par des traductions & par d'autres Ouvrages sur la Langue Arabique, & sur la Langue Persienne, dont l'étude a aussi reçû de grands secours par les Livres de* Gravius.

6

VITA

Illustris Viri, D.

PETRI JUNII,

Equitis Aurati, Serenissimi Regis JACOBI I. Præceptoris, & magni Scotiæ Eleemosynarii,

Scriptore

THOMA SMITHO,

S. Theologiæ Doctore & Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

VITA

V. C. D.

PETRI JUNII,

Equitis Aurati.

ETRUS JUNIUS natus eſt *Taoduni* in *Anguſiâ*, Provinciâ *Scotiæ*, XV. die *Auguſti* anno *Chriſti* incarnati MDXLIV. patre *Joanne Junio*, & matre *Margaritâ Scrimgerâ*, utriſque ex antiqua & nobili familia oriundis: de quorum natalibus, felici connubio, & numeroſa prole nihil hîc dicere attinebit, cùm ea omnia ex Ephemeride *Junianâ* in calce hujus breviculæ narrationis reperienda meliùs & faciliùs peti poſſint.

Cùm verò vividum illius ingenium, quod in ipſis puerilibus annis eluxit, ſeduli parentes, pro laudatiſſimo Gentis ſuæ more, liberorum famæ, ac, creſcentibus annis, felicitatis, non imaginibus majorum, tituliſve honorum, aut ampliſſimis latifundiis, ſed prudentiâ, fortitudine, æquitati animi, eruditione, ac pietate metiendæ ſtudioſiſſimi, ſub idoneis Magiſtris liberali & ſeverâ educatione excolendum curaſſent, ex ephebis exceſſurus, jam ſumptâ virili toga MDLXII. exteras regiones petit, non vitæ ſolutioris aut deſidis causâ, quaſi ſemotis arbitris ac juventutis cuſtodibus, quippiam ex priſtinâ, cui aſſueverat, aut virtute aut induſtriâ eſſet remittendum, non inani curioſitate aut deſiderio ſolos oculos magnificis ſpectaculis paſcendi ductus, ſed ritu & exemplo Philoſophorum veteris *Græciæ*, ut, familiari cum viris optimis & erudítiſſimis converſatione habitâ, majorem ingenii cultum caperet, inſpectiſque aliarum Gentium moribus ac inſtitutis, ſatiſque firmo judicio, quicquid præclarum & laudabile occurriſſet, edoctus, quod Patriæ ornandæ & juvandæ conduceret, inde ſuis redditus, tanquam utiliſſimum ſuſcepti itineris fructum, reportaret.

Galliâ tunc temporis inteſtinis motibus agitatâ, nullibi meliùs ſtudiorum causâ, quàm *Genevæ*, omni tumultu bellico procul, ſibi morandum eſſe duxit: quò etiam maximè allexit *Theodori Bezæ*, aliorumque, eruditione ac à corruptelis & ſuperſtitionibus *Romanenſium* purgatæ Religionis zelo inſignium, fama, nec ſtimulo majori urgeri potuiſſet, præſertim ſi V. Cl. & doctiſſimus, (a) *Henricus Scrimgerus*, avunculus ejus, ab *Italia*, cujus inſigniores Bibliothecas, vetuſtis manuſcriptis codicibus diligentiſſima manu collatis, curioſis oculis luſtrarat, cum hac ſupellectile literariâ redux, iſthoc tempore illic ſedes ſuas, indigena futurus, habuiſſet. Interdùm tamen, aut valetudinis aut animi causa ad vicinas urbes, præcipuè *Lauſannam*, ubi arctam cum *Gulielmo Stuckio* contraxit amicitiam, divertit, eundem ſtudia literarum proſequendi ardorem, quocunque iverit, præ ſe ferens. Quantam verò ſpem de ſe ex vitâ juxta normam virtutis exactâ, in iſta labili ætate, & in vitium nimium quantum pronâ, & ex tam præclaris initiis, quando maturioribus annis judicium & experientia indefeſſæ induſtriæ eſſent acceſſura, excitaverit, quàm charus quoque omnibus, qui in iſtis Academiis geſſerint principatum, fuerit, ex *Bezæ* aliorumque epiſtolis inde in *Scotiam* miſſis conſtare poterit. Ille enim morum ſummus candor, non tam ex debita humorum temperie, quàm ex bona indole & ſapientia ortus, quem per totum vitæ tenorem integrum ſervavit, tantam vim, eamque ineluctabilem, in ſe habuit, ut quotquot illum vel leviuſculè noſſent, multòque magis, qui intimæ eſſent admiſſionis Amici, illius amore & admiratione raperentur.

Poſt aliquot annos in *Scotiam* reverſus eſt, an parentum, ut ſenium ſuum aſpectu tam chari filii ſolarentur, juſſu, an negotiorum causâ, incertum, ſed non niſi animo repetendi *Galliam*: nondum enim ſcopum iſtum, quem peregrinatione priùs ſuſceptâ propoſuerat, ſibi viſus eſt attigiſſe. Ex penitiori rerum uſu & longiori in iſto receſſu morâ, ubi Muſis & Gratiis extra importunas domeſticorum diſceptationes, & inutile circumcurſitantium amicorum commercium & ſtrepitum, iterum erat litandum, eruditior & ſapientior fieri cupiebat, antequam totum ſe in

(a) Hic vir doctiſſimus Bibliothecam ſuam ſelectam, & præcipuè ob quamplurimos Codices MSS. *Græcos* magni æſtimandam, huic ſororis perdilecto filio, *Junio* noſtro moriens A. C. MDLXXI. legavit: quæ poſtea, viz. circa annum MDLXXIII. ope *Alexandri* fratris *Genevâ* avecta erat in *Scotiam*. Cujus elogia vide apud *Thuanum* ad A. MDLXXI. & *Caſaubon.* Epiſt. 106. in Appendice.

in Patriam dare vellet, ut ſic quoque vel publicis negotiis non prorſus impar, ab iis, qui ſub puerulo Rege rerum potiti ſunt, tandem aliquando judicaretur.

Sed ecce! cùm in procinctu itineris eſſet, exſpectato navigandi poſt ſedatas hiemis procellas tempore, neceſſitas, Deo ita providente, ipſi nec opinanti quidem in patriâ manendi imponitur, felicitate peculiari, & quammaximè optanda, cùm ab iſthoc momento fortunarum ſuarum & dignitatis fundamenta jaciendi, & de *Scotiâ*, imò de univerſis *Britanniis*, optimè merendi commodiſſimam opportunitatem nactus ſit. Nam anno MDLXIX. ineunte, ætatis verò ſuæ XXV. mandante *Jacobo* Comite *Moraviæ*, qui poſt Reginam *Mariam* horrendis calumniis oppreſſam, & contra omne jus humanum & divinum vi & rebellibus armis ſub prætextu Religionis reformandæ deturbatam, à confœderatis Proceribus *Scotiæ* Regens conſtituebatur, inter domeſticos Regis adſcitus eſt, qui, (a) unà cum *Georgio Buchanano* pluſquam ſexagenario balbutientem Regis, qui adhuc ſub Nutricum curâ poſitus, nuper tertium ætatis annum explevíſſet, pueritiam, linguam & vocem dirigendò, primis literarum elementis informaret: deinde, prout ſuccreſcens ætas magis magiſque ferebat, bonis artibus & doctrinâ imbueret, & pietatis ac religionis ſenſum animo inſtillaret. Diplomatis, quod in arce *Sterlinenſi* accepit, ad hoc præclariſſimum munus obeundum, auctoramento pro more munitus, Aulæ quaſi affigitur, nunquam illinc, niſi Regis aut regni causâ, deinceps avellendus. *Buchananus* ſanè, cui primæ partes ob famam ingenii & eruditionis delatæ erant, *Junium* noſtrum in erudiendo Rege Collegam ſuum ſemper ingenuè agnovit, nec id laudis ſibi ſoli, hac ex parte invidia & oſtentatione vacuus, arripuit, qui vix fortaſſe tædium iſtud vel per ingraveſcentem ætatem vel per tetricos mores tolerare poterat, & maximi erat momenti, quod ad fidem muneris impoſiti implendam omninò faciebat, ſi pro arte iſta, cui ab ineunte juventute aſſueverat, monitis, conſilio, ac auctoritate ſenili, tanquam inſpector & Ephorus cæteris ſuperpoſitus, educationi Regis iverit proſpectum: ſed labor iſte, ut fas eſt credere, Regem docendi, ſi non unicè, ſaltem maximè, per omnem teneræ ætatis gradum incumbebat *Junio*: à quo tempore titulum hunc: *D. Junio, Scotorum Regi, à literarum*

(a) De utriuſque ingenio, variiſque moribus, hujus tetricis, *Junii* verò leniſſimis in inſtituendo Principe, vide D. *Jacobi Melvilli* memorialia de rebus in *Scotia*, ſub *Maria* Regina *Scotorum* & *Jacobo VI.* geſtis. Pag. 125. *Londini* 1683.

rum studiis, cæteris, quos morum comitas suggessit, amici in fronte epistolarum apponere certatim gestiebant; nec grandiori elogio illum, quasi maxima laus, nec unquam cessatura, inde derivaretur, multis pòst annis cohonestare noverit doctissimus *Camdenus*, non invidus aut parcus Virorum magnorum laudator; non enim quippiam ex hoc nudo elogio ipsi ad æternitatem famæ desiderandum erat; licèt aliis publicis muneribus gestis non innotuisset; Serenissimus verò Rex, cujus id nosse maximè intererat, per totum vitæ curriculum, non sine benevoli animi sensu & prædicatione palam id quoque testatus est.

Quali methodo in erudiendo Rege sibi utendum esse duxerint Præceptores, charta ab ipso *Junio* relicta, clarè indicabit: quæ, si non ob se, saltem ob memoriam tanti Regis, qui omnibus sui temporis Monarchis eruditionis palmam præripuerit, Lectori curioso non displicebit.

Ordo, quem Regia Majestas sibi in literarum studiis præscripsit, ac diei partitio.

1. *Mane primò à precibus auspicabitur, quò Deus Opt. Max. conatus omnes ac studia secundet, provehatque. Absolutis precibus ac placato Numine ad Græca se accinget, vel ex* Novo Testamento, *vel* Isocrate, *vel ex* Plutarchi Apophthegmatibus *una cum praxi præceptorum Grammatices.*

2. *A jentaculo Latinè aliquid leget vel ex* Livio, Justino, Cicerone, *aut ex* Chronicis *nostratibus vel externis.*

3. *A merenda scriptioni nonnihil temporis impendet; reliquas horas pomeridianas, quum vacabit, vel Arithmeticæ, vel Cosmographiæ, (quæ Geographiam ac doctrinam sphæræ Astronomicæ complectitur) vel Dialecticæ, vel Rhetoricæ tribuet.*

Sed hæc singula sigillatim, non simul omnia tractabuntur.

Quantùm Serenissimus Rex in bonis literis aliisque Regiis dotibus sub tali disciplinâ profecerit, vidit postea Christianus Orbis, & obstupuit.

Rex jam imperii capax, virilemque habitum ac mentem indutus, rerum administrandarum cura in se suscepta, *Junium*, non tam ex amore erga Præceptorem, quàm sagacitate mentis, quæ idoneos Ministros, quorum opera in regni rebus arduis uti posset, eligere norit, inter

ter consiliarios cooptavit. Id verò meruisse videtur *Junii* ingenium, non humi repens, non iniquis Philologiæ spatiis includendum, multò minùs minutiis Grammaticorum occupatum, sed quod rebus intentum, & longâ & sedulâ meditatione & usu exercitatum, Philosophiæ & Politices, quæ ad veros vitæ communis usus, & populorum salutem faciunt, mysteria penetrabat, & quæ quid virum sapientem æquè ac eruditum reddere poterat, largo suo ambitu & neutiquam coercendo complectebatur. Ita universi Regis affectum laudantes, & judicio applaudentes, hunc honorem aliis longè majoribus præludere non vani præsagiebant. Mox ergo novo titulo ac munere augendus, magnus fit regni *Scotiæ* Eleemosynarius, ne dignitas absque auctis opibus, à quibus apud plebem omnem suum splendorem mutuari illa solet evilesceret.

Quantùm verò judicio & dexteritati illius in tractandis publicis negotiis detulerit Rex & Consiliarii, qui sub Rege juvene *Scotiam* administrabant, legationes illæ, quibus summa cum fide & ingenti tum suorum, tum Regum Principumque, ad quos missus erat, applausu & approbatione, functus est, clarè ostendunt.

Legationes hìc ordine recensebo.

Primò sub mensem Augusti A. Ch. MDLXXXVI. Regiis mandatis instructus, *Fridericum* II. Regem *Daniæ* adiit, de *Orcadico* negotio acturus, quo feliciter gesto, post paucos menses rediit. Hinc legationum, crebris occasionibus subinde nascituris, repetendarum omen meritò capiebatur. Rex *Jacobus* jam viginti ætatis annos ferè attigerat, & de hæreditario *Scotiæ* regno sibi ab antiquissima Regum serie ad se deducto, uti etiam imperio *Angliæ* & *Hiberniæ*, post R. R. *Mariam*, matrem suam, deplorando prorsus fato in *Anglia* captivam, & *Elisabetham* innuptam, nuptiasque, dum florenti ætate tot regalibus procis ambiebatur, aversantem, ad seros nepotes in omne ævum transmittendo maximè solicitus, non alibi, quàm in *Daniâ*, connubium istud, quo vitæ solatium & regnorum tranquillitas stabiliri possent, & tantæ spes, quas pectore regio non sine summa ratione aluit, feliciùs & auspicatiùs obtineri posse credidit, ubi olim *Jacobus* III. abavus ipsius, *Margaritam*, R. *Christiani* primi filiam primogenitam, in uxorem duxisset. Vicinitas quoque regionum, unde sibi invicem auxilia, si fortè occasio tulerit, suppeditari possent, & eorundem sacrorum, si non in omnibus, communio, saltem in abroganda Pontificis *Romani* potestate, rejiciendisque superstitiosi cultus fraudibus & offuciis par zelus & cura, id ex veris civilis prudentiæ rationibus potentissimè suaserunt.

Nondum tamen hanc animi propensionem palam facere consultum videbatur, nec id erat hujus legationis negotium. Res tanti momenti maturiori egebat deliberatione, & omnibus rationis politicæ momentis debebat perpendi. Præterea Regis affectus in Virginem principem, licèt eam lectissimam & ornatissimam consentiens fama prædicasset, non erat cæco planè impetu abripiendus. Id curæ *Junii* concreditum erat, ut quasi aliud agens, omnia curiosis oculis rimaretur, & in filiarum Regis, præsertim *Elisabethæ* natu maximæ, mores, ætatem, formam, ingenium, cæterasque tum animi, tum corporis dotes sedulò inquireret, an regio thalamo non tantum digna, sed par esset futura, à cujus consortio felicitatis, tum privatæ, ut maritus, ex reciproco illius affectu, tum publicæ, ut Rex, ex superveniente novæ affinitatis contrahendæ commodo incrementum istud, quod sibi pollicitus est, impetrare jure potuerit Regi, cujus pectus blanditiis amoris accendi jam inceperat, non potuit non esse acceptissimus diligens istarum rerum post reditum explorator.

1587. Idcirco proximo anno alia legatio in *Daniam* decernitur, nec dignior, qui illius honorem & pondus sustineat, habetur, quàm *Junius* prænobili Viro, D. *Patricio Vaussio* Equiti Aurato adjungendus, ut sociatis consiliis negotium illud, quod Rex tantopere cupiebat, faciliùs ad felicem exitum perduceretur. Morâ verò interposita, quod in nuptiis inter Principes paciscendis fieri consuevit, in isto tractatu lentè admodum procedebatur, & cùm parùm aut nihil profecerint Legati, in *Scotiam* revertuntur: non tamen penitus ab omni commercio hac de re cessatum est, literis ultro citroque alterutrinque commeantibus. Ita moras longas ex industria videntur nexuisse *Dani* sententiâ planè suspensâ, & in neutram partem inclinante, donec tandem anno MDLXXXVIII. rescribunt, *Elisabetham* alteri promissam & desponsatam fuisse, nec de eâ amplius cogitari posse: de sorore verò ipsius *Anna*, ornatissima heroina, & omnibus, quæ Principem decent, virtutibus cumulatissimâ obtinendâ meliùs sperandum esse, modò Rex annuerit. Ille miro affectu erga familiam *Danicam*, quam sanguine attingebat, ductus, sese ab hoc proposito amplectendo non alienum ostendit. Mox *Fridericus* rex mense Aprili extremum clausit diem. Inde nova remora injecta. Ineunte anno MDLXXXIX. motus seditiosorum Procerum, rebus novis Religionis prætextu studentium, primò in Aquilonaribus, & deinceps in Australibus regni provinciis, regium animum paci, quæ periclitari tum maximè videbatur, instaurandæ intentum ab istiusmodi cogitationibus avo-

avocarunt. Quibus ſedatis, Rex non amplius cunctandum ratus, rem hactenus nimis interruptam dilatamque properari urget, & ſplendidam numeroſamque legationem in *Daniam* mittit, (*Junio*, qui viam tum colloquiis antea, tum literis patefecerit, apud ſe retento, ut aliis negotiis domi intendat proſpiciatque) ut pactum iſtud matrimoniale propoſitis articulis & conditionibus æqua lance librandis, quàm maturrimè fieri poſſit, ex integro ſtabiliatur. Omnia ex voto Legatorum benè ſuccedunt, nihilque jam ad complendas nuptias præter Regis præſentiam deſideratur. Ille ergo promptus & alacer, curâ regni Commiſſariis delegata, cùm jam hiems ingruere inceperit, difficillimo navigandi tempore, quo non potuit affectûs ſui aut verius aut grandius indicium dari, 23. Octobris MDLXXXIX. è portu *Lethenſi* ſolvit, cum adverſis ventis inſaniſque fluctibus forti animo conflictaturus. Licèt nobili Procerum coronâ ſtipatus fuerit, maximè tamen conveniebat, ut *Junius* quoque illum in hoc itinere maritimo comitaretur, hiſce conſiliis, cùm primò agitarentur admotus, arcanorum particeps, & cujus opera, dum legatione apud *Danos* iteratâ vice fungeretur, in hiſce nuptiis procurandis maximi fuiſſet momenti. Magnorum Virorum è Gente *Scotica* erit, quibus, poſt *Leſleum* & *Buchananum*, rerum *Scoticarum* hiſtoriam ex tabulariis regni aliiſque Actis ac monimentis authenticis pertexendi ſuppetunt & facultas & voluntas, quod ſanè amor erga Patriam ab iis jure meritiſſimo exigere videtur, harum rerum omnium, quas ipſe hîc carptim delibavi, ſeriem in omnis ævi memoriam diducere, & conſultationes, mandata, diſceptationes, articuloſquè fœderis, & quicquid memoratu dignum, dum Rex in *Dania* auſu ſanè præclariſſimo, ſed vix imitando, aberat, occurriſſet, in amplos commentarios referre. Chartas verò, laudabili huic inſtituto aliquali ſaltem modo inſervientes, ne iniquo prorſus fato ſupprimantur aut pereant, ſi commodum videbitur, poſtea in publicam lucem dabo.

Decimo nono Februarii A. C. MDXCIII. R. *Anna* ex felici puerperio Regem maſcula prole beavit, cui nomen (quod geſſerat avus paternus) *Henrici*, Regina *Eliſabetha* è fonte ſacro ſuſceptrice, indebatur. Inde ſpes lætiſſima, quæ materiem gaudii & triumphorum per univerſam *Scotiam* diffudit, ſucceſſionis ex recèns nato Hærede ad ſeros nepotes derivandæ: inde auſpicatiſſimum omen de futura Reginæ poſt partum validæ fœcunditate meritò arreptum: quo læto nuncio, cùm *Chriſtianus Daniæ* Rex, *Sophia*, Regina vidua, *Udalricus Megalopolitanorum*, & *Henricus Julius Brunſwicenſium* ac *Luneburgenſium*, Duces impertien-

tiendi essent, post duos menses A. C. MDXCIV. id muneris honorifici *Junio*, cujus nomen in illorum Principum aulis maximè percrebuit, erat demandatum; nec gratior quispiam, quam qui Regis optimi mores composuerit, ingeniumque sapientissimâ institutione ad virtutes tam sublimi fastigio dignas finxerit, apud Principes, tum sanguine tum affinitate junctos, eligi poterat.

Anno MDXCVI. *Christiano* IV. *Daniæ* Rege R. *Jacobum* cum serenissima Consorte, ut ipsius coronationi velint adesse, literis invitatoriis rogante, cùm publica rerum administratio Regem è *Scotia* egredi non pateretur, qui id officium, quod tam arcta necessitudo postulaverat, pro more solenni apud Principes cognatos habito, ipsius nomine & vice præstarent, virum nobilissimum D. Baronem *Ogilvium* & *Junium* nostrum, quem adultiori ætate amavit impensiùs, Legatos suos constituit. Quali autem pompâ & magnificentiâ augustus ille R. *Christianum* coronandi ritus fuerit peractus, cùm virorum nobilioris genii pariter ac prosapiæ, qui cæremonialia Regum studiosè venantur, & legunt, curiositati hinc aliquali saltem modo satisfieri possit, licèt fortassè hujusmodi formulæ in Annalibus *Danicis* alicubi exstare, aut saltem ex illius inclytæ Gentis Archivis facilè, me planè inscio, peti possint, operæ tamen pretium facturus videbor, si illius historiam, uti videtur, satis accuratam à quodam Legatorum domestico descriptam in futuris collectaneis dedero legendam. Cùm verò nemo sagaciori mentis solertiâ aut ingenio negotiis publicis expediendis aptiori polleret, aut fideliori opera legationum munera obiisset, si quis hoc vindice nodus occurreret dignus, sive quid magni momenti negotium cum exteris Principibus esset transigendum, en, *Junius* ad juris Regii tuendi & utilitatis publicæ promovendæ partes advocatus, neutiquam se novis laboribus subducit, sed Regi non tam mancupio & beneficiis, quàm potentissimo amoris & benevolentiæ vinculo obstrictissimus, Regiis mandatis, omni excusatione, quam aliter interponere potuisset, amota, lubentissimè obsecundatur. Res ista, quam jam Rex animo agitabat, virum sapientem & exquisitis civilis prudentiæ dotibus instructum, & quasi duplicatam fidem & diligentiam postulare videbatur, nec unius curæ & fidei committenda: Virum ideò admodum reverendum, ac subacti judicii, D. *Davidem Cunninghamium*, Episcopum *Aberdonensem*, Collegam & legationis *Danicæ* & *Germanicæ* A. Ch. MDXCVIII. susceptæ socium nactus est. De R. *Jacobi* ad *Angliæ* coronam jure, cùm id esset, tum *Anglis*, tum exteris, exploratissimum, utpote à *Margarita* R. *Henrici* VII.

VII. & *Elisabethæ* R. *Edwardi* IV. filiæ primogenitæ, filia primogenita recta serie prognati, nihil certi statuere voluit *Elisabetha* R. nec unquam se passa est persuaderi, licèt toties à *Jacobo*, toties à subditis rogata, ut id edicto publico in Comitiis Parlamentariis declararetur, utpote ab omni successore nominando aversissima; quasi hinc tum *Scotorum* tum subditorum mentes incertâ exspectatione suspensas detentura, ne hi aut illi quippiam novi, se adhuc superstite, molirentur. Idcirco R. *Jacobo*, ne jus suum, si quid vetulæ Reginæ, infirmitatibus, quæ senectutem comitari solent, subinde laboranti, humanitùs accidisset, sedulò erat cavendum, tum contra Pontificios, qui, mortuâ Reginâ, à tali successore, cujus zelus adversùm corruptelas & superstitiones Romani cultûs universo Orbi dudum innotuisset, maximè metuerent, tum contra Puritanæ factionis Antesignanos, aliosque, qui commodum privatum ex turbatis rebus quæsiverint. Hinc libelli inter vulgus judicii expers, & studia in contraria Oratorum technis hinc inde abripi solitum, de jure aliorum sparsi: hinc tituli prætextusque à Leguleiis artificiosè sub veri specie excogitati. Ut verò Magnatum in *Angliâ* Rex blandis literis & pollicitationibus animos sibi benevolos clam reddiderat: ita Regem *Daniæ*, & fœderatos *Germaniæ* Principes, quorum intererat, Religionem Reformatam contra *Romani* Pontificis, hostis acerrimi, neutiquamque, nisi agnitâ ipsius summâ in rebus sacris, ne dicam, temporalibus, potestate, & projecta libertate placandi, machinas, tutam inconcussamque superesse, pro sapientia sua aggrediendos esse duxit, ut inde nosset, quot militares copias, quot naves, quantam pecuniarum aut annonæ vim essent collaturi, si forte, opponentibus aut civibus aut exteris, jus illud suum, quod nulli, præter æmulos vicinos Principes, ne duo regna *Angliæ* & *Scotiæ*, hactenus bellis & feralibus discordiis per tot secula inter se commissa, in unum coalescerent, aut seditiosos subditos, in dubium vocaverint, vi & armis petere & tueri cogeretur.

Dum verò *Cunninghamius* & *Junius* præcipuum legationis negotium ea diligentiâ & fide, quâ par fuit, prosequuntur, de re paulò quidem disparis argumenti, sed ex qua familiæ *Stuartidûm* fama & decus alterutrinque non parum dependebat, soliciti erant. In *Germaniâ* non ita pridem vir pius & doctus, pacisque Ecclesiasticæ & veritatis in rebus gestis illius ac præcedentium seculorum fideliter enarrandi, quantùm ex libris editis privatisque amicorum informationibus eam assequi licuit, studiosissimus, *David Chytræus* Historicum quoddam Chronicon edide-

rat, in quo R. *Mariæ* existimationem indignissimis modis laceravit. Quibus calumniis, ne auctoramento tanti Viri, cujus libri ob candorem mentisque integritatem, quam præ se semper tulisse visus est, per *Germaniam* circumvolitantes, omnium manibus terebantur, munitæ, ut certa meritæ infamiæ indicia legitimæque probationes, admitterentur, occurrere sui officii esse censuerunt; honori Regis, quem pro pietate, quam natura & religio ad parentes etiam vita functos extendendam esse docent, maternam famam vindicandi zelus & cura tetigere, hac quoque ex parte consulturi *Rostochio* aberat *Chytræus*, cùm illam urbem transirent Legati, quicum de veritate ab illo læsa coram essent expostulaturi. Veruntamen cùm illinc discedendi citra omnem moram instaret necessitas, non contenti, colloquio cum ipsius Collegis habito, istam injuriam depulisse, *Chytræum* in literis ad illustres viros D. D. *Bordingum*, & *Bassevitium Custrini* datis de hoc argumento retractando monuerunt. Facilè se ab omni maledicendi studio purgavit *Chytræus*, rejectâ in *Buchananum*, quem nimis oscitanter secutus est culpâ, sanctèque ac ingenuè profitetur, se mendacibus illis convitiis, quibus defunctæ Reginæ existimationem, non quidem malitiosè aut consultò, & ex industria, sed ex nimiâ credulitate & reverentiâ erga *celeberrimi illius Historici* dignitatem, deformasset, expunctis, veriora, cùm ea fuerit edocendus, apponere paratissimum. Ad *Scotiam* reversus *Junius* vitæ R. *Mariæ* compendium, ad *Chytræum* misit, ut illius Historiæ pagellæ, quæ pudendis erroribus nimiùm quantùm scatebant, juxta normam veritatis ostensæ aliqua ex parte reformarentur.

Sed cùm nimis parcè, ne dicam, frigidè & jejunè, aut metûs, ne quorundam Magnatum censuram iramque incurreret, aut prudentiæ, ut istorum scelerum, specie Religionis obductorum, memoria hoc silentio ex mentibus hominum eximeretur, aut modestiæ, quasi maximo dedecori haberetur, Reginam illorum criminum vel leviusculè suspectam fuisse, causâ, in illis falsissimis & ignominiosis criminationibus depellendis egisse videatur *Junius*, remittendus est Lector, cui veritatis & justitiæ amor, & innocentiam diris calumniis oppressam & oppugnatam vindicandi cura & studium cordi sunt, ad virum optimum & sapientissimum, *Guilielmum Camdenum*, qui in *Annalibus* suis hujus Heroinæ contra furores & blasphemias *G. Buchanani* patrocinium susceperit, donec vera istorum temporum historia ex Actis authenticis, epistolis, & confessionibus illorum, qui Deo, omnium scelerum & præsertim perfidiæ & perjurii, acerrimo vindici, animas reddituri, res, pro-

ut

ut revera in ſe erant, coram idoneis teſtibus ſponte, & nulla vi adhibita, cùm nullus jam diſſimulandi locus ſupereſſet, enarrarunt, latiùs, ſi Deus dederit, deducatur.

Ita multis, iiſque honorificis, legationibus perquam laudabiliter & ſummo cum totius Gentis *Scoticæ* applauſu defunctus, in Aula manſit, Regi, Reginæ, Magnatibuſque, tum ob elegantiſſimos politiſſimoſque mores, tum ob conſummatam civilem prudentiam charus; donec nova, eaque diu expetita, adeundi *Angliam* opportunitas ſeſe obtuliſſet.

De jure ſucceſſionis in regnum *Angliæ*, nemo, ne ex plebe quidem, paulò altiùs ſapiens, ambigebat, aut ambigere poterat: idque omnes boni, qui publicæ tranquillitati, Religioniſque Reformatæ commodo conſultum vellent, obnixè & ſummo quidem cum ſtudio cupiebant. Ideo cùm longævam vitam, victoriis & triumphis pariter ac annis cumulatam, expleviſſet feminarum glorioſiſſima, Regina *Eliſabetha*, R. *Jacobus* à Proceribus, Clero, reliquiſque civibus ad illud ſuum jus, quod leges divinæ & humanæ contulerunt, capeſſendum invitatur, ut ſub ejuſdem feliciſſimis auſpiciis, deletis ſopitiſque feralibus iſtis, quibus finitimi populi, ſive ex invidia, ſive ex metu, ſive ex innato amore ſui, ſalutiſque propriæ contra omnes hoſtiles impetus curâ, in ſe invicem ſolent exardeſcere, litibus diſcordiiſque, utraque gens in unam coaleſceret, & *Britannia*, non amplius à ſe, uti à reliquo terrarum Orbe, dividenda, æterna pace redintegraretur. Qui olim R. *Jacobum Daniam* ad complendas, cum ſereniſſima *Anna*, R. *Friderici* filia ſecundogenita, nuptias proficiſcentem comitatus eſt *Junius*, jam in *Angliam*, inter præcipuos, quos tum in pompam dignitatemque Aulæ, tum ob famam ſapientiæ, quorum conſiliis in rebus ad univerſam *Britanniam* ſpectantibus uteretur, ſecum duxerat ſereniſſimus Rex, venit novus inquilinus: qui mox gratia & elegantia ſermonis, morum quaſi ingenita ſuavitate, & ſapientiæ, tam in privatis colloquiis, quàm in publicis negotiis tractandis oſtenſæ, uſu, plurimorum benevolentiam & amorem adeptus eſt. Facilè enim perſpectum habuere, *Junium* gratiam illam, qua apud Regem pollebat, optimis artibus & fideli longoque miniſterio, non turpi adulatione inhoneſtiſque obſequiis meruiſſe. Quocirca illum frequenter adibant, illiuſque amicitiam captabant Viri quidam Eccleſiaſtici, ob eruditionis famam inſignioris notæ, ut ex illius, qui erat intimæ admiſſionis Aulicus, & mollia fandi tempora noverat, commendatione Regi innoteſcerent; neque enim cujuſquam elogium apud Regem

magis valere, quàm *Junii*, erat compertissimum. Inter hosce eminuere *Franciscus Godwinus Landavensis*, postea *Herefordensis* Episcopus, *Georgius Luydus Cestriensis*, & *Georgius Sodorensis*, de quibus, cùm sibi invicem firmissimo amicitiæ fœdere conjungerentur, optimè mereri voluit: quod ipsi & ore & literis grati agnovere. Sed quod ad cumulum laudis *Junianæ* facit, illustrissimus Princeps, *Mauritius*, *Hassiæ Landgravius*, istius suavissimæ consuetudinis, quam cum *Junio*, dum ultima legatione *Germanica* fungeretur, habuit, memor, Rege *Jacobo* jam totius *Britanniæ* Monarcha facto, illum familiaribus epistolis dignatus est, utpote quem ob præclarissimas animi dotes studiumque pietatis & eruditionis, amore, gratia, & benevolentia, quibus illum complexus fuerat, perquam dignissimum fuisse, & quo nemo inter Consiliarios res ipsius apud Regem aut majori cum successu, aut sinceriori fide procurare potuit, pro sapientia sua judicavit.

Inter hæc publica gaudia continuamque triumphorum materiem, illamque effusissimam Regis in *Scotos* suos, quibus aureum istud seculum, quod fingunt Poetæ, de novo illuxisse credebatur, liberalitatem, de revisendis patriis laribus cogitavit *Junius*, in *Angliam* subinde, prout officii ratio, debita erga Regem, clementissimum suum Dominum, reverentia, aut rerum suarum cura postulaverit, reversurus. Non enim sedes suas hîc perpetuò figendas esse voluit: maximè solicitus, ut patrimonium, à Majoribus acceptum, ipsiusque industria novis reditibus auctum, ad seros nepotes recta serie secundum jus primogenituræ derivaretur: relictis interim in *Anglia* quinque aut sex filiis, maximæ spei juvenibus, non fidei (illa enim erat exploratissima) obsidibus, sed ad absentis vices supplendas, Regiæ munificentiæ alumnis. Si quispiam ex Aulicis existimari possit alienus ab ambitione, luxu, & avaritia, revera ille est *Junius*, utpote qui neutiquam affectavit aut titulos, aut delicias, aut opes, solo benefaciendi merito & conscientia contentus. Sed cùm ipse sibi familiæque suæ deesse videretur, Rex, quanti modestiam animique illam moderationem æstimaverit, insigni Regii favoris indicio palam fecit. Primo enim XIX. die Februarii A. MDCIV. illum in censum Equitum Auratorum more solenni adscivit, præsentibus Regina, Principe *Henrico*, *Carolo* Duce *Eboracensi*, D. *Elisabetha*, liberis suis, *Udalrico* Duce *Holsatiæ*, nobilissimaque Procerum coronâ, ut inde major collatæ dignitati splendor accederet. Deinde annuam trecentarum librarum sterlingicarum pensionem, tanquam munus honorarium, per reliquum vitæ tempus assignavit, ut lautiùs splendidiùsque viveret.

Cùm

Cùm verò Rex ſereniſſimus grata mente recoluerit, quam fidelem, quam laborioſam, quam aſſiduam in illius ingenii culturâ operam impendiſſet *Junius*, relictos, dum ille natale ſolum repetiverit, filios pro indole illorum & inſtituto vitæ ſub illius tutela & auſpiciis educandos pro Regia bonitate & munificentia curavit, bene merentis Famuli fidem & curam pariter repenſurus.

Juſto & acutiſſimo horum beneficiorum ſenſu tactus *Junius*, literas ad Regiam Majeſtatem, obſequii & pietatis pleniſſimas, è *Scotia* tranſmiſit: quas in perpetuam tum Regiæ beneficentiæ, tum *Junianæ* gratitudinis memoriam hîc apponam.

SERENISSIMO R.

JACOBO,

PETRUS JUNIUS.

Invictiſſime ac Potentiſſime Rex, Domine Clementiſſime.

Si quiſquam ſubditus aut ſervus Regi aut Domino ſuo unquam devinctus fuit, illum ego me eſſe multis nominibus profiteor. Tanta enim magnitudo eſt tuorum erga me beneficiorum, ut tuæ Majeſtati Regiæ poſt Deum omnia debeam. Quum enim animam & vitam habeam à Deo & parentibus, certè omnia vitæ tum ornamenta, tum præſidia habere me à tuâ Majeſtate ſolâ, ſecundùm Deum, lubens meritò agnoſco & accepta fero. Neque his finibus contenta Majeſtas tua erga me ſolum hac ſuâ munificentiâ uti voluit; quin & liberos quoque meos, ô raram benignitatem! Regiis ſumptibus in Regiâ alendos & tuendos ad ſenectutem meam ſublevandam dignata eſt admittere: & quum jam anteà ex iis quatuor aut quinque in Aulico miniſterio verſarentur, hunc etiam ſextum adjungere placuit, uniso domi mihi relicto filio, eoque natu minimo. Quid ego pro tot ac tantis meritis rependam? Accipiam calicem ſalutis, & te, ô ſupreme Jehovah, Deum Jacob, ſupplex invocabo, & votis ardentibus fatigabo, ut JACOBUM *Regem, unctum & vicarium ſuum, delicias humani generis, Dominum, ac patrem meum munificentiſſimum, cum conjuge lectiſſimâ Heroinâ, ac ſobole Regiâ ab omni periculo protegas, atque Eccleſiæ*

tuæ, regnis suis, ac subditis, mihi præsertim, & meis, perpetuò incolumem & florentem præstes. Amen, Amen, Amen. Ex Regiâ Sancruciacianâ XI. *Februarii* 1611. *ætatis* 67. *servitutis meæ liberrimæ* 42. *inchoato.*

Tuæ Majestatis Regiæ humillimus & obsequentissimus subditus & servus

PETRUS JUNIUS.

Non tamen ex hac beneficentia erga liberos officio, quod suorum studiorum ab ipsius pueritia moderatori debuit, se prorsus defunctum credidit Princeps piissimus, cum *Trajano*, *Antoninis*, imò cum præclarissimis & optimæ famæ Decessoribus suis meritò comparandus, si politioris literaturæ & Theologiæ, quam penitus imbiberat, studio reliquas artes verè imperatorias addidisset. Præceptoris sui curæ, fidei ac disciplinæ memoria adeo altas in Regia mente radices egit, ut neutiquam inde ex longinquitate temporis aut qualicunque casu intervenien-te avelli posset: quod Rex optimus, ætate maximè maturâ & ad senium vergente, præclarissimo confirmavit testimonio. Cùm enim ipsius varia opera in unum volumen, studio & cura *Jacobi*, Episcopi *Wintoniensis*, collecta, Latinè in publicam lucem ederentur, A. C. MDCXIX. exemplar *Junio* suo jam plusquam septuagenario dono dat Regius Auctor, cum hac inscriptione, propria manu signatâ, quæ omnium aliorum elogiorum vicem abundè supplebit.

JACOBUS, *Dei gratia* Magnæ Britanniæ, Franciæ, & Hiberniæ *Rex*, *Fidei Defensor*, *Cl. V.* Petro Junio à Setoun, *Equiti Aurato*, *Consiliario*, *& Eleemosynario suo pro regno* Scotiæ, *hoc operum suorum Systema L. M. Q. offert, charissimo Præceptori gratus Discipulus, memor formatæ ab illo adolescentiæ suæ ad virtutis & literarum studia, quæ quantoperè ex eo amaverit, librum hunc, sui profectûs indicem & testem, mittit, bonorum, ut sperat, debitorum more, qui serenâ fronte gratoque animo sortem fœnore multiplicatam creditoribus restituunt.*

Greenvici XI. *Cal. Jun.*
MDCXX.

Mu-

Munus ſanè in ſe magnificum, & *Junio* pariter, ut opinari fas eſt, gratum, ac ſi gemmas è Regio cimeliarchio accepiſſet.

Inter *Scotos* ſibi habui *Junius* maximè charos & familiares, *Georgium Buchananum*, Collegam ſuum, quem loco Parentis reveritus eſt, & cujus vitam compendio deſcripſit, *Joannem Skenæum*, doctiſſimum Juriſconſultum, & D. *Adamum Newtonum*, elegantiſſimi ingenii virum, qui erat ſereniſſimo Principi, *Henrico*, R. *Jacobi* I. filio primogenito, à literarum ſtudiis, & cui politiſſimam *Hiſtoriæ Concilii Tridentini*, à ſapientiſſimo viro, P. *Paulo Sarpio Veneto* adornatæ, Latinam verſionem debemus. Cum Exteris etiam celeberrimæ famæ magnas coluit amicitias, quales erant *Theodorus Beza*, *Iſaacus Caſaubonus*, & maximus ille Aſtronomiæ inſtaurator, *Tycho Brahæus*, quem pluſquam ſemel, primo ſolus, deinde in comitatu ſereniſſimi R. *Jacobi* apud *Vraniburgum*, plurimis cœleſtibus obſervationibus, ope magnorum inſtrumentorum, ſumma ut iſta ferebant tempora, arte elaboratorum, ab ipſo confectis, in omne ævum celebrandum, in inſula *Huena*, penè in aditu maris *Baltici* inviſebat: ut à cæteris, quorum epiſtolas jam edo nominandis prorſus abſtineam.

In ſua devexâ ætate (hoc eſt, poſt annum Chriſti MDCXX.) ſed robuſta vegetaque & ab iſtiuſmodi malis, quæ ſenectutem comitari ſolent, libera, omnibus quoque ſenſibus integris manentibus, jam domi conquieſcere voluit D. *Junius*, nec de *Anglia* laborioſis itineribus repetenda amplius cogitavit: vir, ſi quis unquam mortalium, numeroſâ prole, & potiſſimùm filiis, quos ad amplas dignitates, aut in Aulâ aut in Eccleſiâ, evectos lætus vidit, moderatis opibus latifundiiſque, quæ tamen ad decus & ſplendorem familiæ in poſteros derivandum abundè ſufficerent, omnium bonorum, etiam primariæ nobilitatis, Concivium, imo & exterorum Principum, puta *Frederici* Regis *Daniæ*, qui illum gemma magni valoris, & poculo ex argento deaurato, inſignibus Regiæ familiæ illic inciſis, quod adhuc apud V. Cl. *Robertum Young de Albarra*, in *Anguſia*, Pronepotem ſervatur, honoris & benevolentiæ causâ impertitus eſt, *Mauritii*, quem ſupra memoravi, *Haſſiaci*, aliorumque, maximè verò Regis ſui, optimi & munificentiſſimi Patroni, amore admodum felix. Hoc unicum reſiduo vitæ tempore illius animum graviſſimè afflixit dolore penè inconſolabili, quod clementiſſimo Principi, Diſcipulo quondam ſuo, vixerit ſuperſtes. Tandem vir optimus ſenio planè confectus, pabuloque, quo vita fovetur, penitus abſumpto, ſubſidiis,

quæ

quæ religio Christiana, pietas, fidesque in Deum maximè misericordem & in *Christum* Salvatorem, ad benè beatèque moriendum, conducunt, munitus, ex hoc tempestuoso mari ad portum æternitatis placidè migravit, septimo die Januarii A. *Christi* MDCXXVIII. postquam vitæ suæ annos octoginta tres, ferè cum dimidio, explevisset. Sepultus jacet in Ecclesiâ S. *Vigentii*, ab *Aberbrothiâ* in comitatu *Angusiæ* mille passus dissitâ: ad cujus memoriam in omne ævum transmittendam, Hæres monimentum pietatis causâ erigi curavit cum hac epigraphe:

PETRUS YOUNG à Seton, *Eques Auratus*, *serenissimo ac potentissimo* Jacobo VI. Britanniæ, Franciæ, & Hiberniæ *Regi à Studiis, Consiliis, & Eleemosynis, propter eruditionem, prudentiam, & morum elegantiam eximiam domi Regi suo & civibus charus, foris Regibus & Principibus, apud quos variis legationibus functus est, celebris.*

Hic beatorum resurrectionem exspectat.

Obiit Januarii VII. *A.* MDCXXVIII. *ætatis suæ* LXXXIV.

COM-

COMPENDIARIA NARRATIO

De Vita & Morte Serenissimæ Principis,

MARIÆ

SCOTORUM REGINÆ:

Per D. PETRUM JUNIUM.

MARIA *Scotiæ* Regina, *Jacobi* V. *Scotorum* Regis filia unica, ac regni hæres, ex *Mariâ Lotharingâ*, Ducis *Guisiæ* filiâ, (quam, defunctâ absque liberis priore conjuge *Magdalena*, *Francisci* primi *Gallorum* Regis primogenitâ, secundis nuptiis sibi copulaverat) anno 1542. mensis Decembris septimo in lucem edita; octo diebus ante Regis parentis, *Falcolandiæ* rebus humanis exempti, obitum: undè ingentes tumultus in *Scotiâ* exorti de Reginæ pupillæ custodiâ ac Regni administratione inter Proceres potentissimos, *Matthæum Stuartum*, *Leviniæ* seu *Lennoxiæ*, & *Jacobum Hamiltonum Araniæ*, Comites. Sub id tempus cùm ab *Henrico* VIII. *Angliæ* Rege, *Edwardo* sexto filio, *Mariæ* Reginæ, non adeò ætate disparis, affinitas studiosissimè ambiretur; deinde aliquot annis pòst, *Henrico* fato functo, *Somersettensis* Dux, *Angliæ* Prorex, à Proceribus *Scoticis* eandem rursus affinitatem, *Gallicâ* factione intercedente, frustra ursisset, ex repulsâ gravissimum bellum, & *Scotiæ* regno calamitosum, exarsit. *Maria* interim in *Galliam* abducta sub quintum ætatis annum, ubi ad annos pubertatis educatata *Francisco* secundo, *Henrici* primogenito, tum Delphino, mox, mortuo Parente *Galliæ* Regi, desponsata fuit: quo fatis concedente, Regina vidua in *Scotiam* suam, multis Principibus *Gallis* comitantibus, honorificentissimè reducta, quadriennium prudentissimè ac felicissimè summâ suâ cum laude & civium benevolentiâ regnum avitum administravit: cui ut meliùs consuleret, Regiamque sobolem ex se relinqueret, ad nuptias secundas animum adjecit, ac *Henricum Stuartum*, amitinum suum, *Matthæi* supra dicti *Lennoxiæ* Comitis ac Domini de *Darley*, filium natu maximum, staturâ ac specie exi-

eximiâ, ac formæ dignitate præcellentem, Regiâ *Anglorum* ſtirpe oriundum, (nempe *Margaritâ Douglaſſiâ*, quam unicam ac hæredem, ſecundis cum *Archibaldo Douglaſſio*, *Anguſiæ* Comite, nuptiis peperit *Margarita*, *Scotorum* Regina, *Jacobi* quarti conjunx, *Jacobi* quinti mater, *Henrici* ſeptimi filia primogenita) ſibi ſponſum delegit, quibus
1566. ex nuptiis anno Domini 1566. Junii 19. auſpicatiſſimè ac bono publico natus eſt *Jacobus* ſextus, qui jam ſceptris *Scotorum* feliciſſimè potitur, ejuſdem *Henrici* ſeptimi *Anglorum* Regis indubitati abnepos; cujus regnum ut pium, felix, fauſtum, ac diuturnum ſit, faxit Deus Opt. Max. qui pro ſuo divino arbitrio regna ac diademata dat adimitque. *Henricus* Rex in ætatis flore (vix enim ætatis annum viceſimum exceſſerat) ab *Jacobo Hepburno*, Comite *Bothuelio*, atque aliis conjuratis nefariè contrucidatus eſt, ſpondente inde ſibi *Bothuelio*, immani auſu, & Reginæ matrimonium, quod raptu tentavit, & ſublato infante Principe, Regium diadema: brevi pòſt conſcientiæ furiis exagitatus Parricida, quò tam atrocium flagitiorum pœnas, quæ ipſi parabantur, evaderet, in *Daniam* profugit; ſed ne ſic quidem ultrices Numinis manus effugere potuit; ibi enim duro ac diuturno carceri mancipatus, teterrimam animam exhalavit. Inſecuta eſt in Reginam ipſam nonnullorum Procerum conſpiratio, quâ circumventa, in arcem, in Lacu *Levino* ſitam, relegata fuit: unde elapſa ac tumultuariis copiis collectis, cùm in perduelles animadvertere, ac prælii aleam experiri ſtatuiſſet, illorum armis profligata, accedens in *Angliam*, tanquam in tutiſſimum ſalutis portum, uti ſperabat, ſe recepit. Ibi poſt octodecim annorum captivitatem, cùm toto hoc tempore de illâ quâvis fraude è medio tollendâ, clandeſtina competitorum fautores inirent conſilia, neque quicquam proficerent; quotidianis tandem calumniis apud Reginam *Eliſabetham* palam premebant, tanquam ipſius vitæ inſidiantem, atque, ipſâ ſublatâ, regnum *Angliæ* affectantem: itaque corruptis antè pecuniâ domeſticis miniſtris aliquot, ac præſertim Secretario quodam *Gallo*, ad conjurationem illuſtrandam productis, inſontem Principem, fictis criminibus oneratam, ream peragunt; neque prius deſtiterunt, quàm damnatam paucos poſt menſes, ſurrepto ad id Reginæ chirographo, *Mariam* Reginam, innocentiam ſuam conſtanter aſſerentem, neque muliebriter mortem expaveſcentem, ſed invicto animi robore Regum atavorum genus teſtantem, obtruncandam curarent; Reginâ inſciâ, atque adeò eorum ſævitiam deteſtante. Quod ipſa & literis crebris ſuâ manu exaratis *Scotorum* Regi ſanctè affirmavit, nec non Legatis miſſis di-

diligenter se purgavit. Reginæ *Mariæ* hæc vitæ catastrophe fuit, quæ sanguinis cognatione aut affinitate omnes Christiani orbis Reges, omnes penè liberos Principes attingebat. *Henrici* verò septimi *Angliæ* Regis proneptis, ac proinde Reginæ *Elisabethæ* agnata proxima, ac, ipsâ decedente, Regni hæres indubitata: *Galliæ* Regina dotaria, *Scotiæ* Regina hæreditaria, utpote *Jacobi* quinti filia unica & hæres, *Jacobi* quarti neptis, *Jacobi* tertii proneptis, *Jacobi* secundi abneptis, *Jacobi* primi adneptis, *Roberti* tertii, filii *Roberti* secundi, omnium *Scotiæ* Regum, trineptis.

Princeps meliore fortunâ digna, omnibus naturæ dotibus, omnibus regiis virtutibus, clementiâ præsertim, ornatissima, formæ venustate incomparabili, liberalitate, continentiâ, præcipuè animis ac prudentiâ supra sexum, vel testante olim Poëtâ politissimo hoc carmine, ac verissimo de ipsâ ad seipsam elogio.

Nympha, Caledoniæ quæ nunc feliciter oræ
Missa per innumeros sceptra tueris avos:
Quæ sortem antevenis meritis, virtutibus annos,
Sexum animis, morum nobilitate genus.

Vide reliqua apud *Buchananum* in Epigrammate, Paraphrasi in librum Psalmorum præfixo.

Ex EPHEMERIDE
Cl. V. D.
PETRI JUNII,

De sui ipsius prosapia, legationibus, & prole, excerpta: additis quibusdam breviculis observationibus, Italico charactere notatis, quas ex schedis manuscriptis aut aliunde collegi.

XV. AUgusti. Hic dies 1544. natalis fuit *Petri Junii de Setoun*, Equestris ordinis, pientissimo ac potentissimo *Jacobo* sexto *Magnæ Britanniæ*, & Regi à prima infantia, pueritia, & adolescentia

à ſtudiis; poſtea à conſiliis, & variis legationibus ad exteros Reges ac Principes, nec non ab Eleemoſynis. Natus eſt *Taoduni* in *Anguſia*: ſervivit Regi ſuo ac Domino clementiſſimo quinquaginta quatuor annos, & menſes undecim, ac dies undecim, ſumma cum cura, fide & integritate, teſte conſcientia, ac teſtibus omnibus probis, qui eum in Aula noverint.

Dei omnipotentis Numine gubernante, famulorum omnium Regiorum qui adhuc ſunt ſuperſtites, facilè primus, utpote qui Regi ſuo inſervivit ab ipſis penè incunabulis, admotus per Proregem ipſius infantiæ ſtatim à trimatu. Hæc eſt & fuit ambitio *Juniana*. Alii aliud pro ſe quiſque jactent. Hæc ſcribebat *Petrus Junius* anno Domini 1624. Decembris undecimo in *Juniano* ſuo, anno ætatis 81. currente, integris, ſit gratia Dei, omnibus ſenſibus; victurus, quamdiu Deo optimo maximo viſum fuerit: hoc tantillum ævi, quod ſupereſt, utinam piè ac ſanctè tranſigat, ac ſarcinas colligere incipiat, vel potius abjicere, brevi expeditior migraturus, depoſita hujus corporis ſarcina. En diem beatæ reſurrectionis exſpectat, perſuaſum habens, mortis diem natalem eſſe æternæ vitæ.

Februarii 19. Hoc die ſereniſſimus Rex ac Dominus clementiſſimus me dignitate equeſtri ornavit, unà cum nobili *Anglo*, D. *Henrico Dimock*, ipſo natali die Principis noſtri *Henrici*, & ipſo præſente, ac Duce *Eboracenſe Carolo*, ac Domina *Eliſabetha*, filia Regis primogenita: aderat & Dux *Holſatiæ Udalricus*, ſereniſſimæ Reginæ noſtræ frater germanus, qui gladium Regi præbuit, atque Conſiliarii Regis ex intimis complures, in penitiori Regis cubiculo, anno 1605. in palatio *Whitehall*.

Joannes Junius, pater mihi longè chariſſimus, in pia Filii Dei invocatione ac confeſſione.... lentâ febri exſtinctus placidè obdormivit pridiè Cal. Septembr. anno ultimi temporis 1583. ætatis verò ſuæ 86. Elatus eſt poſtridie, ac ſepultus *Taoduni* prope conjugem ſuaviſſimam, quæ annis 5. menſ. 2. d. 19. eum præceſſerat, nempe A.D. 1578. 5. Id. Maii, cum qua conjunctiſſimè vixerat annos plus minus 46. ac ex ea ſuſceperat liberos ... quorum ſuperſtites reliquerat mares, *Joannem*, præfectum Eccleſiæ *Deſertanæ*, *Petrum*, Regiæ Majeſtati à Studiis & Eleemoſynis, ac *Alexandrum* ..... cubiculi Regis Oſtiarium: feminas, *Iſabellam* ac *Joannam*: alii in pueritia mortui ſunt: præter *Henricum*, qui in *Scania* in bello ..... *Sueco* militaret.

Margarita Scrimger ex antiqua & nobili *Scrimgerorum* familia, ma-

mater mea chariſſima, undecimo die Maii A. 1578. vitam hanc mortalem cum æterna commutavit, ætatis ſuæ 68. *Taoduni*.

Alexander Junius, frater meus natu minimus, ſereniſſimo Regi noſtro *Jacobo* VI. interioris cubiculi Oſtiarius: in quo munere triginta annos & amplius fideliter ſe geſſerat, 29. Decembris obiit *Taoduni* in ædibus propriis 1603. & ultimo hujus menſis in Templo novo ſepultus, meipſo curante funus. Vixit annos . . . . .

Januarii quarto. Admiſſus in clientelam Regis A. 1569. deſinente, Comite de *Murray* tunc temporis Gubernatore, anno ætatis meæ viceſimo quinto: huic muneri admotus detentuſque dum apud me in *Galliam* reverti animo apud me conſtitui, & ad idem præſtandum authentico ſcripto auctoratus.

Viceſimo die Julii. Hoc die 1586. Legatus primùm à ſereniſſimo Domino meo clementiſſimo ad invictiſſimum *Daniæ* Regem, *Fridericum* ſecundum, miſſus, navem *Taoduni* conſcendi, atque ſecundo vento è portu ſolvens, *Helſingoram*, Deo propitio, 26. ejuſdem menſis ſub meridiem appuli: uſus ſecundiſſima tempeſtate. Hæc fuit ſex Legationum prima.

Triceſimo primo Maii. Hodie anno 1587. iterum Legatus miſſus in *Daniam* ad *Fridericum* ſecundum. Navim *Lethæ* conſcendi, unà cum generoſo & optimo Collega *Patricio Vauſio à Barubarraiſe* Equite.

Aprilis 27. 1594. Hoc die è *Lethenſi* portu ſolvi, Legatus in *Daniam* ad *Chriſtianum* IV. Regem, & ad Reginam *Sophiam*, nec non ad illuſtriſſimos Principes Imperii Romani, *Udalricum Megalipolitanorum*, & *Henricum Julium Brunſwicenſium* ac *Luneburgenſium* Duces. A. 1594.

Viceſimo quinto die Novembris 1598. ex *Danica* & *Germanica* Legatione cum Collega Epiſcopo *Aberdonenſi* prope *Inchekeith* in anchoris ſtetimus: & poſtridiè *Letham* appulimus: cùm menſe Julio præcedente è *Scotia* ſolviſſemus.

Uxorem virginem duxi *Eliſabetham Gibb*, 4. Februarii 1577.

Junii primo nata eſt mihi *Maria* filia primogenita ex *Eliſabetha Gibb* conjuge paulò poſt nonam veſpertinam A. 1579. in arce Regia *Sterlini*. Nomen ſereniſſimus Rex ipſe præſens chariſſimæ matris ſuæ Reginæ imponi voluit, ſuſcipiente ipſius Majeſtatis mandato ac nomine infantem, ac ſacro lavacro admovente, illuſtri D. *Joanne Murriæ* Comite, ac *Alexandro Hayo*, Archivis Regiis præfecto: matronis nobilibus quamplurimis præſentibus ac ſolennitatem cohoneſtantibus. 21. Febr. Nup-

tiæ *Mariæ* primogenitæ, sereniſſimi Regis ſumptibus in Regia *Sancrucianâ* celebratæ, Reginâ famulam ſuam ad thalamum ducente.

Decimo Junii A. 1580. Uxor *Eliſabetha* mihi peperit gemellos *Sterlini* in arce Regia: primogenitum *Jacobum* circa horam tertiam pomeridianam, minorem verò natu *Henricum* hora ferè poſt: quorum ſuſceptores fuerunt, dum ſacro baptiſmate initiarentur, Regis nomine, Abbas de *Dryburgh*, & *Cabuskynneth* die 16. ejuſdem menſis *Sterlini* in eadem arce Regia.

Jacobus & Henricus, *gemelli*; *Ille autem natu maximus, cui, quando è ſacri baptiſmatis lavacro ſuſciperetur, nomen ſuum indi juſſerat R.* Jacobus, *ab eodem ætate virili Equeſtri dignitate inſignitus, in cenſum Nobilium Regiæ privatæ, ut appellatur, Cameræ erat adſcitus, & poſtea latifundiis in Comitatu* Longfordiæ *in* Hiberniâ, *utpote in Regiam poteſtatem, profligatis rebellibus, unà cum reliquis in Provincia* Ultonienſi, *pridem redacta, mille acras terræ continentibus donatus.*

Margarita filia mihi nata eſt 14. Novembris 1581. circa undecimam noctis *Setoni* in *Juniano* meo, & baptizata 5. Decembris, ſuſceptore *Jacobo Melvino*, Verbi Dei Miniſtro.

Uxor mihi iterum gemellos enixa eſt primo die Julii 1583. paulò ante meridiem 1583. quorum ſuſceptores fuerunt, *Roberti* Comitis *Marutiæ* nomine, *Gulielmus Ouchterlowry*, D. à *Kelly*, & vicinus meus *Gulielmus* item eodem cognomento: atque hi quidem *Roberti* minori natu nomen impoſuerunt; *Petri* verò primogeniti ſuſceptores fuerunt *David Gardin*, Dominus de *Loys* & *Patricius Zuhyteleius de New-Grange* die 16. hujus menſis.

Petrus & Robertus *etiam gemelli.*

Petrus, *præcipuus inter Admiſſionales in Aula ſereniſſimi Regis*, Caroli I. *ab eodem A.* 1628. *unà cum nobiliſſimo Viro, D. Barone* Spenſero, *ad R.* Guſtavum Adolphum, *Regem* Sueciæ, *cum inſignibus nobiliſſimi ordinis Periſcelidis, in quem erat ſolenni pompa admittendus, comitante quoque Heraldo, mittebatur. Hic verò Rex fortiſſimus*, Petri *aulicis moribus & prudentia delectatus, Equitem Auratum conſtituit, & ut favoris ſui perenne ſupereſſe poſſet monimentum, quoddam augmentum gentilitiis inſignibus inſerendum juſſit. Diem ſuum obiit. 6. Febr.* 1631. Robertus, *vir ingenii dotibus ornatiſſimus, poſt* Galliam Italiam*que perluſtratas, itinere in Orientem ſuſcepto*, Hieroſolyma *aliaque loca ſacra viſebat. A. C.* 1608. *Obiit* Weſtmonaſterii 17. *Martii* 1620.

cu-

cujus præmaturam acerbamque mortem ægerrimè ferentes Amici illius laudes Latinis elegiis celebrarunt.

Augusti 29. 1584. Circa noctis medium uxor mihi peperit *Patricium*, circa initium novi mensis Lunaris: qui quidem sacro baptismate initiatus est postridie in fano *Vigiano*: suscipientibus *Georgio Balfour de Tarry*, vicino meo *Gul. Ouchterlowry*, præsente Domina de *Bonnyton*; & mariti sui nomen infanti imponi rogante.

Hic Vir eruditissimus erat serenissimis R. R. Jacobo *I. &* Carolo *I. à Bibliothecis: cujus vitam amplo satis commentario illustravi.*

Joannes filius meus natu sextus 25. die Junii 1585. *Setoni* nascitur circa horam septimam vespertinam, ac 7. die Julii sacro baptismate initiatur: susceptoribus *Joanne Carnegy à Kinnaird*, ... *Balfour*, Decano *Glascuensi*, ac *Joanne Ramsay ab Arbeky.*

Hic tum à R. Jacobo, *tum à Parente suo sacris Ecclesiasticis destinatus*, Cantabrigiam *juvenili ætate mittebatur, ubi in Collegio* Eiduliano Sussexiano *sedulam utilemque operam Theologiæ studiis impendit: in qua Facultate & Baccalaureatum & Doctoratum postea annis maturis ingenti cum laude adeptus est.* Galliam & Germaniam *fausto itinere peragravit, nobilissimi juvenis, filii Baronis* Whartoni, *Comes & Ephorus. Tandem ad Ecclesiæ Cathedralis* Wintoniensis *Decanatum à serenissimo Rege* Jacobo *evectus erat & quidem ob pietatem, eruditionem, & sapientiam planè dignus idoneusque habitus, qui ad generalem Cleri* Scoticani *apud* Bertham *conventum A.* 161 *de quinque istis articulis, ad cultum sacrum, disciplinam, ac regimen Episcopale istius Ecclesiæ spectantibus, condendis stabiliendisque, Regio nomine delegaretur. Quàm sapientèr isto præclaro munere functus sit, istius celeberrimi conventus historia, quam V. C.* Lindlæus *in publicam edidit lucem, clarè docet. A.* 1621. *cùm Archiepiscopus* Spalatensis, *literis ad R.* Jacobum *veniam ex* Anglia *discedendi petiisset, missus erat cum reverendissimis Episcopis* Londinensi & Wintoniensi, *à Regia Majestate ad disceptandum cum illo de istarum literarum, quæ ipsi mira videbantur, variis argumentis: cujus colloquii plena relatio ab iisdem edita erat* Londini *A.* 1624. *Ut verò de patria Musisque aliquatenus mereretur, Scholam instituendis pueris, bonarum literarum rudimentis destinatam in Academiâ* Andreopolitanâ *propriis impensis A. C.* 1641. *curavit exstruendam: ut inscriptio supra portam ostendit.*

Die 31. *Januarii* 1587. circa horam ... pomeridianam uxor mihi tertiò gemellos peperit: marem alterum cui 11. Februarii sequentis sacro

cro baptiſmate initiato *Friderici* nomen in gratiam optimi & ſereniſſimi Regis *Daniæ*, *Friderici*, ejus nominis ſecundi, inditum eſt: alteram feminam, *Joannam*. Suſceptores fuerunt D. *Alexander Betoun*, Archidiaconus *Laudonienſis* & ſuo & abſentis Domini de *Ogilvy* nomine, *Henricus Guthrie à Colliſtoun*, *Jacobus Perſoun à Carny*. Interfuerunt & horum conjuges, aliique nonnulli nobiles vicini. Sed memoranda inprimis illuſtris Domina, *Joanna Forbes*, Domina de *Ogilvy*: quæ pro *Sophia Joannam* ex ſuo nomine filiam meam vocari voluit & obtinuit.

Fridericus obiit 16. Auguſti 1609. ſub quintam veſpertinam *Setoni* ex pthiſi: vixit annos 21. menſes 6. & 10. dies.

Michael, filius meus octavus, ac natu minimus, naſcitur circa horam noctis duodecimam 6. Novembris 1589. dum ego unà cum Rege ſereniſſimo in *Norvegiam* profectus eſſem.

Eliſabetha conjux 16. Febr. 1590. filiam enixa eſt circa horam pomeridianam *Annam* nomine, ita jubente Regina *Anna*: atque ita duodena prole me auxit Dominus, undecim reliquis ſuperſtitibus.

Decimo die Maii. Eliſabethæ Gibb, primæ & ſuaviſſimæ conjugis ex hac miſera ac fugaci vitâ in cœlum migratio ſub horam tertiam matutinam *Lethæ* 1593.

Sexto die Maii 1596. Nobilem matronam, D. *Joannam Murray de Torpichen* viduam, ſecundis nuptiis duxi *Edenburgi* in æde *Cuthberto* ſacra.

Conjux mea tertia *Marjoria* 20. die Aprilis 1601. filiam mihi peperit, *Euphemiam* nomine, primogenitam circa horam ſextam matutinam die Lunæ.

Marjoria conjux tertia, filiam mihi peperit *Eliſabetham* 11. die Febr. circa horam undecimam antemeridianam 1603. Suſceptoribus D. *Steuart de Traguaire*, & D. *Thoma Erskin de Dirlton* & Domina de *Elphinſton*, cum filiabus, & *Eliſabetha Schaw* ex Regina virginibus nobilibus.

Marjoria conjux tertiam filiam peperit 5. Julii 1604. *Nicolaam* nomine circa horam ſecundam pomeridianam, commatre Domina de *Bonnyton*; compatres *Sandford*, *Kenneth*, & alii nobiles vicini.

Marjoria conjux mea peperit 18. Decembr. 1608. *Arbellam* ſic nominatam ex D. *Arbellæ Stuartæ*, præſtantiſſimæ heroinæ, nomine circa horam ſecundam matutinam die Dominica.

HI-

HISTORICA QUÆDAM DE R. JACOBO I. & R. ANNA,

Illorumque liberis ex eadem Ephemeride *collecta.*

NOvembris decimo nono die 1566. *Jacobus* Rex *Scotiæ* natus eſt paulò ante horam decimam antemeridianam, patre *Henrico Stuardo*, filio *Matthæi Stuardi*, Comitis de *Lenox*, matre *Maria*, filia unica *Jacobi* V. Regis *Scotorum*, & regni hærede, quæ prius nupta fuit *Franciſco* ſecundo, *Galliarum* Regi.

Auguſti viceſimo nono. Jacobus D. G. *Scotorum* Rex coronatur 1567. natus annum unum & decem dies ſupra menſem.

Septembris 29. Le Roy partit de la ville de *Sterling*, où il avoit été nourri, & ſejourna l'eſpace d' . . .. ans pour s'acheminer à *Edinburg*. 1579.

Octobris viceſimo tertio 1589. Sereniſſimus Rex, *Jacobus* ſextus, navem clanculum conſcendit *Lethæ* hora undecima noctis, in *Norvegiam* navigaturus; poſtridie, qui fuit dies Veneris, ventis adverſis repulſus, propè S. *Minuens* in anchoris ſtetit. Inde ſolvens ſub noctem 28. *Flecroen*, *Norvegiæ* ſinum, ſubiit, à *Barbario* & me introductus, ubi ſecundum ventum præſtolans dies pluſculos, die Veneris, qui fuit Novembris ſeptimus, poſtquam in navi noſtra pranſus eſſet, vela facere juſſit. Sequenti die ſub meridiem *Langfundum* appulimus: ubi relictis navibus, *Tunsbergum* & *Afloam*, partim equis, partim trahis, partim ſcaphis vecti, pervenimus *Hafniam* die . . . Novembris.

Ibi Regis & Reginæ congreſſus ac felices nuptiæ.

Maii primo 1590. *Jacobus* VI. Rex *Scotorum* cum *Anna* Regina conjuge ex *Dania* rediens, *Letham* feliciter appulit.

Auguſti quinto. Hoc die optimi Principis, *Jacobi* VI. P. P. σωτήρια celebrantur, ex parricidarum *Ruthrenorum* fratrum omni ævo teterrimorum manibus, non ſine inſigni numinis, ὡς ἐκ μεχανῆς, providentia, confoſſis ſicariis, erepti ac ſervati, ſummo piorum omnium ac Reip. Chriſtianæ bono atque emolumento anno 1600. *Perthæ*.

Julii viceſimo quinto 1603. *Jacobus* VI. *Scotiæ* Rex ſereniſſimus, Domi-

minus meus clementissimus, hoc die coronatur *Angliæ*, *Franciæ*, & *Hiberniæ* Rex, *Westmonasterii* per Archiepiscopum *Cantuariensem.*

Decembris undecimo. D. *Anna*, Regina nostra, serenissimi ac clementissimi *Friderici* secundi filia secundo genita, hoc die nata est A. 1574. *Henricus* IV. *Galliæ* R. eodem die natus A. 1553.

Maii decimo septimo. *Anna* Regina coronatur in æde S. *Crucis* prope *Edinburgum* solenni pompa 1590.

Ejusdem mensis vicesimo. *Anna* Regina *Edinburgum* ingreditur magno cum applausu & celebri pompa.

Liberi Regis Jacobi & *R.* Annæ.

Februarii decimo nono 1593. Hora tertia matutina Princeps noster, spes *Magnæ Britanniæ*, *Henricus* nascitur, primogenitus serenissimi R. *Jacobi* sexti.

Novembris decimo nono. *Carolus* Dux *Eboraci* &c. serenissimi R. nostri *Jacobi* filius natu secundus, nascitur hora decima vespertina, A. 1600.

Januarii decimo septimo. *Robertus* Dux *Kintiræ* &c. serenissimi Regis nostri *Jacobi* filius natu tertius, nascitur hora undecima vespertina 1602. Obiit post brevem lucis usuram vicesimo septimo Maii ejusdem anni.

Augusti decimo nono 1596. *Elisabetha*, serenissimi Regis nostri *Jacobi* hodie nata est hora secunda matutina.

Decembris vigesimo quarto. *Margarita*, filia serenissimi Regis natu secunda in lucem edita est 1598. inter quartam & quintam matutinam. Obiit Augusti decimo octavo A. 1600.

Aprilis nono 1605. Hoc die serenissima Regina, D. *Anna*, filiam peperit *Mariam*, tertiam natu sub horam quartam matutinam *Grenovici.*

Junii vicesimo secundo. Serenissima Regina, *Anna*, quartam *Grenovici* peperit filiam circa horam quartam matutinam, eodem die sacro lavacro ablutam, *Sophiam* nomine, quæ οὐχ ἡμερόβιος ἀπέθανε.

Septembris vicesimo septimo 1582. *Georgius Buchananus* hoc die extremum suum clausit *Edinburgi*: ætatis suæ anno. . . . .

Octobris duodecimo 1605. Venerandus senex, D. *Theodorus Beza*, *Genevensis* Ecclesiæ Pastor, Præceptor meus observandissimus, nullo morbo, nec dolore, sed senio tantùm confectus: quippe annum ætatis agens 86. hoc die in cubiculo togatus obambulans, disertè de Deo disserens, integris omnibus sensibus, uno momento, in spondam lecti sedens, piè ac placidè in Domino obdormivit *Genevæ.* Vixit annos 86. menses 3. dies 19.

TE-

TESTIMONIA & ELOGIA

Præstantissimorum Virorum

de D. PETRO JUNIO.

G. CAMDENUS in descriptione *Scotiæ* in *Lothiana*, de *Musselborow* loquens. pag. 688.

Hoc in loco nec tacitus præterire debeo, hanc Inscriptionem, quam I. Napier, *vir eruditus, in suis ad* Apocalypsim *commentariolis hic effossam prodidit, & clarissimus* Petrus Junius *Eques Auratus, Regi* Jacobo *VI. à Studiis, sic verius descripsit.*

JACOBUS Episcopus *Wintoniensis* in præfatione R. *Jacobi* primi operibus præfixa: *Londini* 1619. fol.

--- *Rex noster serenissimus, quem Deus Opt. Max. eximiis adeo naturæ dotibus, incredibilique mentis acie beavit, (ita ut literatissimus, mihique longè amicissimus, D.* Petrus Junius à Seaton, *Eques, serenissimæ Majestati suæ olim à Studiis & legationibus, nunc verò à Consiliis & Eleemosynis in regno* Scotiæ, *non immeritò* θεοδίδακτον *vocare soleat)* ---.

Memorata perquam dignum videbitur, *Scotica* Etyma D. *Petri Junii*, ordine Alphabetico, à Græca lingua deducta, inter manuscriptos codices *Francisci Junii*, viri celeberrimi, in hypero *Bodleiano* n. 74. hodiè superesse.

Nullus dubito, quin D. *Junius* importunis D. *Thomæ Randolphi*, qui crebris in *Scotia* legationibus functus fuerat, aliorumque precibus & postulationibus obsecutus, *Georgii Buchanani*, summi sui Amici, vitam descripserit. Sed ubi lateat, frustra adhuc quæsivi. Alii in hoc cimelio reperiendo erunt fortasse, quod opto speroque, longè fortunatiores.

DISSERTATIO THOMÆ RHÆDI:

Quod Regibus & licitum & decorum ſit ſcribere.

Amnabitur fortaſſe arrogantiæ ſtudium meum, quod, dicendi inſolens, novæ cauſæ & prioribus ſeculis inauditæ patrocinium ſuſceperim; quum reus ſit non de plebe aliquis, qui ſalvâ cæterorum dignitate poſſet cadere, ſed qui populi Majeſtatem unus ſuſtinet, & niſi per Reipub. latus, vulnerari non poteſt, JACOBUS *Magnæ Britanniæ*, *Franciæ*, & *Hiberniæ* Rex, cujus vita ut præſente Numine non ſemel ab inſidiis aſſerta eſt, ita ſperamus famam, quam vita ſemper chariorem habuit, cœleſti vindici curæ fore, ut depulſa olim livoris nube luceat poſteris ſine labe, tanquam in ſpeculo repræſentatura, quid fugere debeant, quid ſequi. Hujuſmodi reus oratorem poſcit *Demoſthenem*, qui innocentiam ipſo periculo nobilitet, non hominem ſimplicem & inexpertum fori, qui bonam cauſam malè agendo infamet, quod tum magis dices, cùm objecti criminis novitatem cognoveris. Nec enim Rex optimus homicidio aut ſacrilegio ſanctum violavit propoſitum, nec iis præceps actus eſt, quæ ira & avaritia Principibus perſuaſere; ſed inſolitum admiſit facinus quod nec ipſe negare, nec præſens ætas neſcire poſſit, nec futura oblivisci, nempe Librum ſcripſit, hoc eſt illud nefas, cui Majores noſtri nomen non invenerunt, & ab accuſatoribus *Monſtrum* meruit appellari.

Ego naſcens juravi in verba Regis, & ſacramenti adhuc memor, malo hoſtem ferire, quàm vires excuſare, ſi vicero, laudabitur facultas; ſi victus fuero, non improbabitur voluntas: nec flagitio caret ſilere, ubi aut Deum audieris blaſphemari, vel ejus vicarium traduci: & pietatis eſt innocentem quemcunque à calumniâ vindicare, nedum ut Regem deſtituere liceat, pro quo etiam, ut pro patriâ, mori glorioſum habetur. Si natura mihi facundiam non dedit dignam reo, certè indignationem non negavit dignam accuſatoribus, quibus ipſis nec conducit ignoſci tantam petulantiam, ne ſpe impunitatis ſeipſis nequiores evadant. Obſecro enim, quis *Solon* aut *Lycurgus* Reges ſolos à ſcribendo juſſit abſtinere? Quibus pœ-

pœnis ſancita eſt lex iſta? Quibus exemplis vindicata tranſgreſſio? Audivi ſæpè, Regibus multa licere, quæ cæteris nefas ſunt, & hoc eorum eſſe privilegium: nunc audio, Regibus nefas eſſe, quæ cæteris licent. Inverſa eſt igitur hoc plebiſcito natura rerum, & à Regibus ad ſingulos tranſlata eſt prærogativa, cunctis fruentibus libertate, quam illi amiſerunt, quod eò invidioſius dicitur, quia non conſtat quo ſcelere amiſerint. An natura novercali odio iis negavit, quod aliis maternâ benignitate indulſit? aut Ratio illis obvenit ſterilis, manca & inops prudentiæ, ut interdicto cavendum fuerit ne res bonas ſcribendo vitiarent.

His impulſi accuſatores, cùm impudentiam ſuam juris prætextu non poſſent tueri, quaſi illicitum eſſet Regibus ſcribere, decorum obtendunt, negantes, utut liceat, decere tamen: & hoc eſt quod eruditis nebulonibus MONSTRUM appellatur. At ego MONSTRUM duco, non Regem *Britanniæ* edentem, cùm res poſſit, ſpecimen ingenii, quod à ſapientiſſimis vulgo fieri conſuevit, ſed *Romanam* Papam, puerperii doloribus ejulantem, & parientem in publico ſine obſtetrice: illic opus erat *Hetruſco* Aruſpice, cùm Pontifices, qui gignere ſolebant, nothos parerent, non cùm Reges nihil faciunt niſi ordine naturæ, & more Majorum. O ſi viveres *Orbili*, ſcutica profectò vindicares tam rudem ſolœciſmum, non paſſurus *monſtri* nomen impune ab iis uſurpari, qui, quid *Monſtrum* eſſet, penitus ignorarent.

Nunc in rebus ipſis accuſatorum barbariem cognoſce. Prudentiam oculum eſſe humanæ vitæ, & cæteras virtutes dirigere in confeſſo eſt; ejus uſus in ſtylo & voce geminus apparet: ſed vocis donum tranſitorium eſt, unius ævi locique ſtyli beneficium ad poſteros quoque pertinet, locis & temporibus interminatum: quò meliùs de humano genere mereri videntur, qui omnia ſecula erudiunt ad virtutem, quam quorum omnis labor cum ipſis exſtinguitur. Cùm igitur ex horum ſententia, turpe ſit Regi & indecorum demereri ſibi hoc officio ventura ſecula, qui nobiliſſimus eſt prudentiæ fructus; ipſa prudentia turpis in Rege & indecora judicanda eſt. Quo pacto enim virtus deceat, cujus uſus etiam optimus dedeceat, aut quo modo pulchra erit in Principe prudentiæ poſſeſſio, ſi exercitio ejus longè pulcherrimo infametur? Auſcultate itaque, O Principes terræ, & accuſatores hujuſmodi unico ſanè placate obſequio; prudentiam, & quicquid inde naſcitur, abjicite; merum enim hoc eſt ſceptrorum dedecus & labes: infantiamque & barbariem primas ducite virtutum & ſpecioſiſſima Regii apicis ornamenta; ut nec ſenſa animi idoneis verbis exprimere, nec literarum

monumentis consignare possitis. Nam hæc fecisse vitio jam vertitur vobis & pudori: tum demum criminationem vitabitis, cùm ab his inscitiæ magistris didiceritis, nihil sapere.

Ignoscant mihi hi Regum Censores, si quod ipsi unicè dissimulant, detractâ larvâ, produxero in lucem: faciliorem consiliis aurem præbebunt Reges, si, quorsum ea spectent, intellexerint. Cur enim Majestatem Principis dehonestari ajunt literis, in quibus ipsi unicum ponunt suæ Reipub. præsidium? quia nempe è re eorum est, omnes gentes obbrutescere inscitiâ, & Reges nihil nosse, nisi ipsis obsequi. Seculum illud argenteum vel aureum revocatum cupiunt, quo regalis sapientiæ apex habebatur censum omnem in Apostolicos conferre fiscos, & nihil rectum putare, nisi quod Vaticani tripodis arbitrio gerebatur.

Ego vobis vitio non verto, Amici, quod literas in adversariis odistis, per quas Occidentis imperio excidistis. Postquam Orbis inscitiæ jugum excussit, vester esse desiit; & inciso quasi nervo tyrannidis, liber & suus factus est; itaque nunc eum execramini tanquam alienum: nec sine animi deliquio meminisse potestis accepti vulneris; quod nunquam, nisi diabolo chirurgo, cicatricem obducet, alienatis ab obsequio omnibus *Transalpinis*, avulsis à corpore vestro *Germania*, *Britannia*, *Dania*, *Suecia*, anhelante libertatem *Italia*, leges dante, non accipiente *Hispania*. Quis tam ferrens vobis hîc interdicat ad eruditionis nomen gemere? & honestissimas dicendi & scribendi artes, veras vestræ calamitatis causas verniliter insectari? Tantum abest, ut has impatientiæ voces Rex clementissimus ad vivum resecet, ut venia quoque & risu prosequatur. Solent victores in ludorum quoque certaminibus absque stomacho leviora ferre convicia: partis victæ dolori indulgetur protervia. Nec meretur sanè victoriam, qui hoc victis solatiolum invidet. At verò tanti non est Regi *Jacobo* literas abjicere, ut vobis non displiceat; aut virtutem exuere, ut vestram petulantiam vitet: nimis hoc carum putat iracundiæ vestræ hostimentum. Serum est præterea jam dediscere, quod teneris in annis hausit, & difficile prorsus mutare, quod perpetuâ consuetudine illi in naturam jam abiit. Quis nescit ejus adolescentiæ formandæ peritissimos *Europæ* artifices adhibitos, quorum alter *Georgius Buchananus* politissimo suo seculo literatior; mille annis proximis neminem invenit, nisi minorem: ô utinam in eo homine cætera respondissent ingenio, haberet *Scotia* nos-

tra,

tra, quem antiquis æquaret. Alter solis moribus Collegæ dissimilis, *Petrus Junius* plurimarum literarum vegetam memoriam ab ætatis injuria etiamnum vindicat, dignus sanè, qui senio non senesceret, nisi animi sui decus in filios propagasset. Ab his magistris concepit Rex noster honesti verique indelebiles imagines, quas accusatores isti, ut ridiculas & Principe indignas, frustra nunc cupiunt exstirpatas. Iis quoque Majoribus prognatus est, qui regale otium Musis oblectare, & publicas curas hac literariâ dulcedine diluere consueverunt. Scitote quod in eo vitium arguitis, jam immedicabile esse, quia hæreditarium est.

Cætera desunt.

Cla-

Clarissimi Viri

PATRICII JUNII,

Serenissimis R. R. JACOBO I. & CAROLO I. Britanniarum Monarchis à Bibliothecis

VITA.

Scriptore

THOMA SMITHO,

S. Theologiæ Doctore & Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

VITA

Viri Clarissimi

PATRICII JUNII.

PATRICIUS YOUNG (quem pro ipsius ac Patris more, habita linguæ *Latinæ*, quam uterque summo cum studio excoluit, ratione, ac etiam virorum eruditorum superiori præsertim seculo post bonas literas felicissimè renascentes, veterum *Romanorum* cognomina, si idem verborum sensus pateretur, affectantium exemplo & ritu, deinceps *Junium* appellabimus) natus erat XXIX. Augusti anno reparatæ salutis humanæ MDLXXXIV. ut accepi, *Seatoni* in *Lothianâ*, *Scotiæ* Provinciâ, quæ licèt, aliis regionibus benigniore sole calentibus ubertate frugum cedat, interim suis contenta bonis, quæ ad vitæ jucunditatem citra luxuriem abundè sufficiunt, omni tempore fortes ac strenuos viros produxit, & fertilis ingeniorum parens meritò habetur: hisce nimirum prærogativis, & civium excelsæ mentis dotibus, à quibus, non ab adscititiis commodis extra nostram potestatem sitis, verus honos & laus derivatur, nullis Gentibus, quaquaversum patet orbis terrarum, postponenda.

Patrem habuit virum illustrem *Petrum Junium*, qui antiquæ & splendidæ stirpi, è quâ erat prognatus, non leve splendoris & gloriæ incrementum superfundebat, de quo, cætera ad oportuniorem locum magisque proprium reservaturus, hoc unicum in præsenti dicam, quod ob acre excelsumque ingenium consummatamque sapientiam & eruditionem, qui serenissimi *Jacobi* VI. *Scotorum* Regis, & post, decedente gloriosâ ac beatæ memoriæ Regina *Elisabethâ*, femina incomparabili, & regiis virtutibus ornatissimâ, primi *Britanniarum* Monarchæ, ætatem puerilem adolescentemque regeret, eumque primis literarum rudimentis, & virtutis pietatisque præceptis formaret, unà cum *Georgio Buchanano*, Collega & socio, dignus haberetur: quod Regem per omnem vitæ ætatem grato ore agnovisse, & insigni elogio edito tes-

tatum fecisse alibi ostendam. Felix ille hoc præclarissimo munere, quo Patriam sibi devinxerat, aliisque dignitatibus, quas virtute suâ adeptus est, pariter quoque felix numerosâ prole masculâ, quæ paternam virtutem referebat: ex octo enim filiis, quos genuerat, sex tanto parente dignos, & quos virtus, quâ singuli peculiaritèr eminebant, longè illustriores reddiderat, quàm natalium splendor, regio favore & omnium bonorum applausu exceptos lætis oculis grandævus videbat: quod non exiguum divinæ benignitatis indicium fuisse omnes cordati facilè crediderunt; potissimùm verò (a) illustrissimus Princeps, *Mauritius*, *Hassiæ* Comes, ita pro pietate suâ, ita pro istâ, qua erga illum ferebatur, amicitia interpretatus est.

Ex hisce verò natu quintus erat *Patricius* noster, qui paternâ institutione ac domesticis exemplis, & honestâ, quæ inter fratres oriri solet, æmulatione excitatus, docili ingenio, quod inseverat natura, industriam adjiciens, ingentem, eamque non illætabilem, bonæ frugis, cum crescentibus annis maturuerit judicium, spem in ipsâ pueritiâ dedit. Non possum hìc non laudare *Scoticæ* Gentis Nobilium tum affectum tum prudentiam, quæ præcipuè eminet in ingenua filiorum educatione, quibus si non opimas relinquant hæreditates, hoc sedulò agunt, ut liberalium artium intelligentiâ & familiari linguæ *Latinæ* usu sint prædití; adeò ut quocunque aut militaris gloriæ ardor, aut peregrinandi studium eos vocaverit, in veteri *Latio* nati videantur. Non enim illos aut molli ignobilique otio, quod in vitium facilè trahit, assuescere, aut luxuriâ diffluere, aut turpiculis famulantium, qui incautæ juventuti insidias sæpè struunt, obsequiis corrumpi patiuntur, severi morum ac studiorum exactores. Quod laudabile institutum, si illi, quibus indulgentior sors mitiusque cœlum obtigit, imitari voluissent, inter *filios Heroum tot noxas, tot ludibria, imo tot humani generis propudia* mundus tristi suo damno hodiè non sensisset.

Penè impuber ex paternis ædibus egressus, ad Academiam *Andreanam*, ubi disciplina maximè vigebat, alacri animo concessit, disciplinis Philosophicis sub vigilantissimis Præceptoribus, quibus id curæ maximè fuerit, ne discipuli aut omninò aut impunè otiarentur, instruendus: & post quadriennium expletum, laureâ magistrali non tam pro more solenni, quam pro dignitate ac merito ornabatur; anno scilicet hujus seculi tertio.

Pau-

(a) In literis ad D. *Junium* scriptis.

Paulò antè Pater ipsius, à longo tempore inter Regios Consiliarios adscitus, Regem *Jacobum*, in quem, utpote certissimum hæredem, regnum istud summo jure, tam divino quàm humano, nuperrimè devolutum erat in *Angliam* comitatus est; à cujus amplexibus non diu aberat *Patricius*, tum ut ejus ope & consilio in eligendo vitæ genere, cui se esset impendiò addicturus, uteretur, tum ut in hac alterâ *Britanniæ* parte fortunarum suarum fundamenta sub auspiciis clementissimi Regis & paternorum meritorum præsidio meliùs poneret.

At Pater gnarus, vel igneum mentis vigorem, quem *Scythicæ* pruinæ expugnare non poterant, Aulæ blanditiis, quæ juvenum mentibus, nisi solidissimâ virtute obfirmatis, sensim obrependo sese insinuant, tanquam pestilenti halitu obtundi solitum, tandem planè evanescere, ipsiusque bonam indolem, compositos mores, verecundiam, animumque à rixis, tumultibus, susurris, & clamoribus, quibus Aula & Urbs omni tempore solent circumstrepere, aversissimum, perspectum habens, ipsum, quantum in illo erat, Deo & Ecclesiæ devovebat: interim maximè solicitus, ut cuidam è Theologis magni nominis, ex ordine præsertim Hierarchico, primorum Ecclesiæ Christianæ temporum more, in sacris literis erudiendus traderetur; cujus pio desiderio felix exoptatusque mox respondebat exitus.

Regi, postquam ardua negotia in ipsis novi imperii initiis ingruentia, quo publica tranquillitas firmaretur, aliquatenus expediisset, de pacificâ ad coronam *Angliæ* successione gratulatum coràm accedere suâ interesse crediderunt omnes, quos munerum, sive Civilium sive Ecclesiasticorum, quibus erant admoti, dignitas, & natalium splendor extra plebeiorum sortem paulò altiùs extulere. Advenarum quoque, qui gratiâ apud Regem pollebant, amicitiam ambire non sibi indecorum esse putarunt Indigenæ, non tam commodi inde eruendi causâ, quàm ut simultates istas, quæ olim in internecinum odium erumpentes, vicinas Gentes fataliter commisissent, hac beatissimâ unione penitùs exstingui, perpetuumque fœdus amoris, & concordiæ ab universis subditis sub uno Rege ineundum esse pro insitâ Nobilium *Anglorum* humanitate & observantiâ testarentur. Inter hosce verò novos hospites *Petrus Junius*, de cujus candore, virtutibus, mentis constantiâ, prudentiâ, & eruditione quidpiam grande & magnificum, consentiente famâ, spargebatur, Viris literarum amantibus longè erat acceptissimus. Illum adire, illius colloquiis de re literariâ gaudere & frui, illius sapientiam, longâ rerum experientiâ domi forisque acquisitam, mirari, illius hu-

manitatem & placidiſſimos candidoſque mores tantoperè celebratos experiri, non infrequentes, non pigri, non inviti geſtiebant. Ex hoc animorum conſenſu mutuus enaſcebatur amor, obſervantia, fides; inde quoque contracta intima quædam neceſſitudo, familiaritas, ac amicitia, vel ipſis naturæ vinculis potentior firmiorque: hinc conſiliorum de publicis, de privatis, de rebus ipſis domeſticis, amotis omni diſſimulatione & metu, communicatio: hinc mutua amoris ſubſidia promiſſa, petita, &, quandocunque occaſio tulerit, cum fide & ſedulitate præſtanda, prout viros probos, virtute & amicitia conjunctiſſimos, decuit.

In ejuſmodi colloquiis inter ipſum & *Georgium Sodorenſem* Epiſcopum ultro citroque habitis ſubindè animo intercurrebat *Patricius*, chari parentis cura, quem ſtudiis Theologicis jam jam addicendum, in ædibus cujuſpiam venerandi Præſulis, quo ſanctum illud propoſitum majori cum fructu proſequeretur, exceptum iri maximè cupiebat. Suggeſſit Epiſcopus, rem iſtam non tanti eſſe, quin levi operâ in effectum dari & procurari poſſet; neminem ferè hanc modeſtiſſimam petitionem, ſi proponeretur, à ſe amoliturum, quin faciles manus eſſet daturus; & ſpeciatim admodum reverendum D. *Georgium Lloidum*, nuperrimè ad Eccleſiæ *Ceſtrienſis* cathedram promotum, ipſo rogante pro certo inducendum, ut familia, quæ inde honoratior eſſet evaſura, tam præclaro Juvene augeretur. Nec aliter res cecidit, quàm ex condicto fuiſſet conventūm: quod Patri ſexagenario perplacuit, ingentis beneficii loco illud habenti, tranſlatâ quaſi omni paternâ auctoritate in Patronum, ut filium jam inter domeſticos ipſius recenſendum pro Anagnoſtâ habere, aut in curandis libris vel qualicunque in re ipſius operâ & miniſterio uti vellet. Anno 1604. tempore æſtivo, *Ceſtriam* petiit *Patricius*, ad pedes hujus *Gamalielis* educandus, tam ſuo quam Patris & Epiſcopi *Sodorenſis* nomine novo Mæcenati acceptus; nec dubitandum ullatenus videtur, quin, ſicut illius amorem quod ille in literis ad Parentem teſtatur, pauculorum dierum morâ & contubernio, ingenio felici, modeſtiſſimis moribus, & excellenti doctrinâ in iſtâ viridi ætate haud exſpectandâ, ſibi conciliavit ita hujus benevolentiam indies, quamdiu apud ipſum vixerit, magis magiſque adauxerit.

Anno 1605. *Oxonium* alacer contendit, ut in iſtis amœniſſimis receſſibus, ubi Muſæ Gratiæque regnant, ſedeſque perpetuas fixiſſe videntur, ſacrarum literarum ſtudiis ſedulam ſeriamque navaret operam. Neque quicquam ſanè aut menti, quæ tota literarum amore ardebat, jucun-

cundius, & optatius, aut instituto vitæ, quod sibi omni nisu ac contentione sequendum proposuit, utilius magisque accommodum accidere potuit. Præsenserat enim, desiderium istud, quod cum annis creverat, literarum vix alibi terrarum meliùs aut faciliùs expleri posse, quàm *Oxonii*, ubi tot Viri eodem desiderio accensi, illustri exemplo ad æternitatem famæ præibant, ac ubi tot Bibliothecæ libris omne genus editis & manuscriptis à nemine defloratis instructissimæ suppetebant. Illorum itaque, quos ab Academicorum vulgo divinior & excelsior mens discreverat, amicitias sedulò & studiosè coluit: nec quisquam, ut credere fas est, à Viris humaniores literas profitentibus humaniùs erat exceptus. Quanti autem illum fecerint Academiæ Primores, hoc non levi indicio liquet, quod illum IX. Julii 1605. ad eundem gradum, quem in *Scotiâ* obtinuerat, admissum, inter suos adoptaverint. Præcipuè charus fuit *Joanni Williams*, Collegii *Jesu* Principali & Decano *Bangorensi*, *Richardo Moketo*, Collegii *omnium Animarum* socio, postea Custodi, & D. *Henrico Savilio*, Collegii *Mertonensis* Custodi, qui sapientiæ & eruditionis fastigium, si quisquam alius, licèt attigisset, peregrinum Juvenem, quem ad ornandas literas naturâ & ingenio compositum sagaci mente præviderat, sinu suo excipere, & benevolentiâ ac consilio fovere non dedignatus est.

Tantis subsidiis & quasi irritamentis studiorum circundatus, noluit tempus, cujus solius usura est honestissima, aliis deliciis impendi aut effluere; noluit ingenium aut socordiâ aut laxationibus, nisi quas valetudinis curandæ ratio & amicitiæ decorique leges postulaverint, deteri: non alitèr à studiis, quibus perdius pernoxque invigilaverit, esset abstrahendus: cui ex sapientiæ regulis erat exploratissimum, absque industriâ, eâque non mediocri, mentem, utut capacissimam, ad summa frustrà eniti & aspirare, illosque, qui per compendia sapere videntur, & non nisi per vices, cùm ignaviæ suæ tædeat, libris tanquam pulvinaribus incumbunt, in unis subselliis, quæ primâ juventâ occuparunt, consenescentes stultitiam suam tandem deplorare cogi. Quanti autem stuporis, ut id citra cujusquam offensionem vel leviusculam obtrectationis umbram obitèr moneam, erit argumentum, quam acri censurâ, imo & scuticâ dignum, saltem qualem mens malè conscia serò pœnitentibus solet incutere, isto nobili otio abuti; illumque munificentiæ penè immensæ usum fructum, & istas studiorum commoditates, quas exteri avidè arripiunt, negligere; quasi non nobis, sed illis tot pretiosa κειμήλια, antiqui temporis reliquias, & *Græciæ* olim florentissimæ spolium, de

Pa-

Patriâ, de Ecclesiâ pientiſſimi Benefactores, optimè meriti, & ſi per nos licuerit, optimè in perpetuum merituri, in iſtis ſacris conditoriis repoſuiſſent? Non deſunt ſanè, nec deerunt unquam, ita enim benè ominari oportet, qui theſaurum iſtum Codicum manuſcriptorum pro ſublimi ingenio dignè æſtimare, & pro ſedulitate laudabili ſapientèr in commune humani generis emolumentum, pietatis & doctrinæ propagationem & incrementum, & Patriæ gloriam expromere norint: at nemo diffitebitur, longè plures orituros, ſi *Franciſci Pithœi*, *Hottomanni*, *Junii*, *Capellorum* fratrum, *Cluverii*, *Holſtenii*, *Bocharti*, ut penè innumeros alios maximi nominis Viros, qui multo ſudore ac labore penè infinito opibus è gazophylaciis noſtris collectis erutiſque rempublicam literariam ditarunt, taceam, induſtriam noſtrates Alumni æmulari velint.

Hic verò, ut minori impenſa aleretur, pluſculumque ſubſidii ex quotidiana cum Academicis ad menſam & alibi converſatione habendâ ſtudiis accederet, in numerum Sociorum, ſeu potius Capellanorum magnifici Collegii, quod Novum appellatur, & quod ante tria ſecula Vir excelſæ & divinæ mentis, D. *Gulielmus Wiccamus*, Epiſcopus *Wintonienſis*, fundaverat, cooptatus eſt. Poſtea, nimirum A. C. MDCXI. illum in ſocietatem Collegii *Wadhamenſis* adſciſcendum eſſe deſtinavit magnus ille ſtudiorum *Junii* fautor & patronus, D. *Jacobus Montacutus*, Epiſcopus *Bathonienſis* & *Wellenſis*: ſed illius auſpiciis & commendatione, ante abſolutam iſtius Collegii fabricam, longè meliùs, ut poſtea videbimus, illi erat proſpectum.

Amore *Græcarum* literarum captus, animum quidem ad eas excolendas ſeriò applicuit, epiſtolis tum ad Patrem & noſtrates, puta *Andræam Dononæum*, *Græcæ* linguæ in Academia *Cantabrigienſi* Profeſſorem, *Richardum Moketum*, è Collegio omnium Animarum *Oxon.* *Edwardum Sylveſtrum*, alioſque, qui *Græcè* quoque reſcripſerunt, tum ad *Græcos* Antiſtites & ſacerdotes, præſertim *Metrophanem Critopulum*, de quo poſtea plura dicam, iſtâ linguâ facili & eleganti ſtylo ſubinde perſcriptis, quas mollities hujus ſeculi non fert: non neglecto & Antiquitatis & Hiſtoriarum ſtudio.

Licèt autem ſolo Diaconatu fuerit initiatus; tamen quaſi pro inſtituto Theologiæ ſtudioſus, ſacras literas, tanquam peculiare vitæ opus, promovendi, uti non facultas, ita neque voluntas neque ſtudium defuere: & ſicut illi, qui novam regionem, aut nuper detectam, aut non benè cognitam, deſcripturi, omnes angulos & receſſus non ſine

curiosâ & exquiſitâ indagine perluſtrant, ne quippiam inexploratum relinquatur: ita omnes Bibliothecarum forulos excuſſit *Junius*, libroſque manu exaratos oppidò raros induſtriâ planè admirandâ rimatus eſt, illos cum editis conferendo, aut, ſi nondum editi eſſent, exſcribendo, ut eruditæ *Græciæ* opes, quas Scholaſticorum barbaries per tot ſecula occuluerat, in medium productæ, novâque luce donatæ, in publicos orbis Chriſtiani uſus explicarentur. Hiſce præclaris initiis tam benè ac ſapientèr poſitis, hâc animi ſolertiâ & pertinaci ſtudio ad ſolidam eruditionem ſibi certam planamque viam præmuniebat.

Relicto *Oxonio*, ſatis ab ingenio, judicio, ſubſidiiſque, quæ illinc reportaverat, inſtructus, Urbem repetivit, ſecundiores illic ex gratiâ & favore Regis & Epiſcoporum fortunas, ſive pro mercede, ſive pro ſtimulo induſtriæ, tandem aliquando experturus.

Anno MDCVIII. ad finem vergente Pater illum in *Galliam*, ſtudiorum causâ, mittere decrevit, præſertim ut *Iſaacum Caſaubonum* conveniret. Licèt autem nobiliſſimus Parens filium ipſius ab illo magno Viro, cum quo non levem ab aliquot annis inierat amicitiam, ut literæ partim editæ, partim etiam edendæ, teſtantur, hac nudâ commendatione omni cum benignitate excipiendum eſſe de facili crediditſet: tamen quò gratior novi hoſpitis adventus futurus eſſet, ſpondet, ſe *Strabonem*, ab *Henrico Scrimgero*, illius avunculo, ad codicum MSS. fidem diligenter admodum examinatum, & quem *Caſaubonus* de nova illius & emendatiori editione ſolicitus, tantoperè deſideraverit, identidem quoque miſſurum. Sed neſcio quo interveniente caſu deſtinatum illud iter impediebatur: neque enim *Patricium* noſtrum *Lutetiam Pariſiorum*, niſi novennio poſt labente, petiiſſe ex illius ſchedis aut aliunde expiſcari hactenus licuit.

Verùm quantæ ſpei Juvenis fuerit *Patricius* noſter, ne Regem quidem ipſum latere potuit: cui egregiæ animi dotes, non minus quàm Parentis dignitas, non ſolùm in Aulam, ſed etiam ad Magnatum & Præſulum amicitias facilem parabant aditum. Maximè verò gaviſus eſt patrocinio Viri admodum reverendi, D. *Jacobi Montacuti*, tunc temporis *Bathonienſis* & *Wellenſis* Epiſcopi, cujus ope & commendatione à Rege annuam quinquaginta librarum Sterlingicarum penſionem tandem obtinuit, non ſine juſtâ ſpe munus aliquod egregium, quod ipſius ſtudiis & inſtituto maximè competere videretur, quo ſecuriùs iiſdem ab omni anxietate & moleſtiâ procul invigilaret, conſequendi. Interim, cùm ab ipsâ juventute ſtyli exercendi gratiâ *Latinis* compoſitionibus aſ-

ſuetus, ob ornatum, facilitatem, elegantiamque *Latini* ſermonis quale quale nomen adeptus fuerit, ejus in ſcribendis *Latinis* epiſtolis, & etiam in evolvendis regni archivis, operâ interdum Rex aliquique Magnates uſi ſunt.

Ex iſthoc verò honorario mens non remiſſior, non degener, non pigra, potius novas vires indè hauſit; licèt enim in Aulâ quotidie verſaretur, horas otioſas, muſeo incluſus, ſingulis diebus intentiori diligentiâ redemit, ne liberalitate Regiâ indignus haberetur, aut juſtâ exſpectatione, quam de ſe apud omnes excitaverat, aut otiando aut nihil agendo, excideret. Sed & hoc & illud prohibebant tum propriæ exiſtimationis, quam quiſque probus ſartam tectam ſervari cupit, cura, tum inſitus ille literarum, ad quas ferebatur, amor, indefeſſæ diligentiæ conjunctus. Quibus verò mediis huic propoſito optimè ſatisfieret, animo volvens, ſingulis perſpectis, prudentiſſimè judicavit, nihil ſibi magis deſiderandum aut optabilius fore, quàm ut ipſius curæ celſiſſimi Principis *Henrici* Bibliotheca in ædibus S. *Jacobi* ſita demandaretur: quod munus ſibi ereptum non ſine querelis & indignatione dolebat. Sed novo vigore poſtea animatus, cùm abſque inſtructiſſimæ Bibliothecæ, cui comparandæ non ſuppetebat facultas, ope, ſe in hoc ſtadio, quod adeò felicibus auſpiciis ingreſſus eſt, ſatis laudabilitèr decurrentem, in medio quaſi curſu ſiſti, & quò minus metam attingeret, impediendum eſſe, metueret, ad Regis Bibliothecæ præfecturam ſpem & animam altiùs & ambitioſiùs erexit; quam tandem, ſuperatis difficultatibus, non ſine ingenti prenſatione, & potiſſimùm efficaci & ſæpe ſæpiuſque repetitâ commendatione optimi Patroni, D. *Montacuti*, adſecutus eſt: nec quenquam huic muneri magis aptum aut idoneum eſſe, aut qui melius theſauro iſto literario uti noviſſet, tum amici tum æmuli agnoverunt.

Ut ea, quæ de Bibliothecâ Regiâ dicenda ſuperſunt, meliùs intelligantur, pauca de Palatio S. *Jacobi* in gratiam curioſi Lectoris hìc inſerere penè neceſſarium videbitur.

Superioribus ſeculis, ante vel circa tempora R. *Guilielmi* primi, (neque enim certa quæpiam memoria ſcripto exſtat) Cives *Londinenſes* miſericordiâ erga Leproſas Virgines admodum piè, & prout Chriſtianos decuit, tacti, in earundem ſolamen, ut miſeram vitam ab omni humano conſortio ſeparatæ, æquiori animo tolerarent, Hoſpitale condendum curarunt, in campis extra Urbem ad Occidentem ſitis. Diſcreverat enim *Londinum* à *Weſtmonaſterio* longa agrorum planities, & interjec-

jectum litus, cujus ripæ accliviores, quæ undas *Tamesinas* ab alluvio coercuere, nondum magnificis ædium ordinibus superbiebant. Hoc nimirum ineunte, quod nostrum antecessit, seculo fieri inceperat: cùm ambæ Urbes, novis incolis advenisque tumidæ, jam pomœriis ultrà additis, ampliarentur, tandem Avorum nostrorum memoriâ, omni vacuo intervallo novis ædificiis oppleto, conjungendæ. Adhuc tamen supersunt vetera nomina, licèt nova rerum inducatur facies. Hinc *the Strand*, *& campi S. Martini*, *& S. Jacobi*; illi ab Ecclesiâ, S. *Martino* sacrâ, hic ab hoc Nosocomio in memoriam S. *Jacobi* Apostoli exstructo, nuncupati. Nullatenus hìc curiosè indagare oportet, undè teterrimus iste morbus, sive à malâ aeris temperie, sive à putridis cibis, sanguinem & vitales spiritus inquinantibus, sive ab Oriente ab hominibus istâ tabe infectis in *Angliam* invectus fuerit, qui tot miserorum corpora fœdaverat: quorum sortis maximè deplorandæ, ex insitâ *Anglorum* pietate maximè quoque misertum erat. Excipiendis enim elephantiasi laborantibus ædes publicæ destinatæ passim surgebant: in his autem *Jacobæis* quatuordecim tantum simul vixere cælibes fœminæ, quibus postea octo Fratres additi: quorum reditus, à quibus alerentur, R. *Edwardus* primus diplomate confirmavit, ut terræ istæ, quas pii Benefactores dederant, in illos legum nostrarum Municipalium vi inde derivandâ transcriptæ, ad alios ejusdem sortis omni tempore transirent: addito hoc, ut in campis prope adjacentibus nundinas singulis annis per septem dies, à festo S. *Jacobi* numerandos, indicendi privilegio, ut nonnihil lucri ab institoribus, qui mercium vendendarum causâ illuc essent confluxuri, percipiendum, quò meliùs sustentarentur, accederet. In istâ verò universa Monasteriorum cæterarumque ædium sacrarum strage sub R. *Henrico* octavo idem triste fatum hoc Nosocomium subiit, cujus annui reditus valor, prout ex Registris auctoritate publicâ à Regiis Visitatoribus confectis patet, erat centum librarum. Jure suo cedere coactæ Sorores, ædes, terras, & quicquid illarum erat Regi XXIII. regni sui anno, tradidere, aliò, quo lubebat, amovendæ: sed ne fame cæterisque vitæ incommodis perirent, cautum erat, ut singulis ad quotidianos sumptus per integram vitam pecuniæ assignatæ suppeterent. R. *Henricus* VIII. qui ad ædes magnificas, à conditore *Thomâ Wolsæo*, Cardinale, & Archiepiscopo *Eboracensi*, *Eboracenses* nuncupatas, ab hoc tempore *candidæ Aulæ* nomine insigniendas, se receperat, hujus loci vicini amœnissimo situ delinitus, domo, quam infelices fœminæ occuparant, funditus eversâ, splendidum Palatium de novo exstrui, viridariumque præjacens

 mu-

muro è latere cocto, circumambiri jussit: quod inter regias ædes ex decreto Parlamenti postea recensebatur, utpote magni palatii appendix habitum, iisdem sacris juribus ac immunitatibus deinceps muniendum. Hìc Regina *Maria*, filia R. *Henrici* VIII. natu maxima, nimio mœrore, quem sive ob expugnatum *Caletum*, sive ob longam R. *Philippi*, mariti sui, absentiam, sive ob prolis defectum contraxerat, pariter ac aquâ intercute confecta, planeque tum sui tum mundi pertæsa, diem obiit. Hìc serenissimus Princeps *Henricus*, R. *Jacobi* I. filius primogenitus, Aulicis suis numerosam familiam tanto Principe dignam constituentibus stipatus, splendidissimè habitavit, ibidemque flore juventæ exstinctus, efflavit animam. Hanc sedem quoque, uti quàm maximè aptam & oportunam, elegit optimus Princeps, R. *Carolus* I. in quâ fœcundo partu levaretur serenissima Regina, *Henrica Maria*: hìc enim serenissimi Principes, *Carolus* II. & *Jacobus* II. nati, & sub nutricum curâ educati. Denique post instauratam monarchiam anno MDCLX. palatium hoc cedebat in ordinarias sedes serenissimi Principis, *Jacobi* Ducis *Eboracensis*.

Inter verò locupletissimos utriusque Aulæ apparatus diu desiderabatur Bibliotheca: neque ea cura Principes nostros, aut artibus regendi populos, aut rebus bellicis, aut religioni stabiliendæ, aut motibus componendis summoperè intentos, tangebat, quasi thesaurus iste literarius magis ad privatos spectasset, & in Academiis potius, quàm in Palatiis esset recondendus. Satis nimirum sibi esse gloriæ duxerunt, mentem bonis literis excolere, & literatos Regiâ munificentiâ & patrocinio fovere: de libris congerendis, nisi qui propriæ delectationi & curiositati, suisque usibus inservituri essent, parum soliciti. Quod de Reginâ *Elisabethâ* potissimùm arbitror dicendum, quæ, licèt ob accuratum linguarum *Græcæ* & *Latinæ*, quibus pro re nata prudentèr, absque vel levissimâ ostentationis umbrâ, aut affectatâ gloriæ cupidine, uti norat, studium, sapientiæ civilis disciplinis felicissimè conjunctum, æternis laudibus sit cumulanda; tamen sive negotiis majoris momenti, in quibus salus populorum vertebatur, impedita, sive id muliebri sexui parum convenisse judicaverit, hoc decus in partem suarum curarum venire haud permisit; (neque Museum istud, libris quibusdam pretiosisque cimeliis refertum, quod in ædibus *Richmondianis* habuit, gloriosum *Bibliothecæ Regalis* titulum & nomen meretur) quod successori Regi *Jacobo*, Regum doctissimo, integrum relinquebatur.

Gna-

Gnarus occasionum captandarum Rex, quo novæ Bibliothecæ fundamenta auspicatiùs jacerentur, libros tum impressos, tum manu exaratos, omnes optimæ notæ, quos nobilissimus D. Baro *Lumleyus* magnis sumptibus & diligentissimâ indagine congesserat, in peculium sibi comparavit, à quo, cùm non alibi satis commodus pateret locus, obtinuit Vir elegantissimi ingenii, D. *Adamus Newtonus*, Equestri dignitate ornatus, & qui *Henrico* ab ipsius pueritiâ fuerat à literarum studiis, tum ipsius Principis hoc novo librorum ornatu ad intensiorem literarum amorem alliciendi, tum Sancti cognominis causâ, ut in palatio S. *Jacobi* reponerentur. Non leve postea incrementum accessit ex Bibliothecâ viri clarissimi, D. *Mauritii*, Equitis Aurati, ex *Walliâ* oriundi, qui selectissimos omne genus libros ex *Italiâ* & *Galliâ* conquisiverat: ut jam titulo & nomine digna & verè Regia haberetur.

Hanc surgentem gloriam, hanc novam felicitatem, & Reipub. literariæ & sibi quoque impensè gratulatus est *Junius*, qui in pervolutandis istis libris, quantùm per morositatem Custodis, sive ex invidiâ, sive ex ignoratione bonarum literarum, erga illum paulò offensioris redditi, licuit, totus erat & assiduus. Huc omnes ingenii & industriæ contendebat nervos, ut ista librorum moles, quæ confusa jacuit, & penè abscondita, in catalogos, prout Rex jusserat, explicaretur, tandem in publicos usus depromenda. Labor autem iste tam benè collocatus Regi non parum placuit, qui illum de rebus literariis colloquio sæpè dignatus est, monuitque, ut in istâ Provinciâ, cui à naturâ & bonâ indole compositus esse videbatur, ornandâ, eadem, quam hactenus præ se tulerat, mentis constantiâ perseveraret. Inde desiderium illud, quod diu aluerat, de Bibliothecâ Regiâ benè merendi indies ac fortiùs accendebatur, ac si id muneris jamdudum ad ipsum spectasset, cujus officiosæ curæ insigne hoc specimen mox dedit.

Cùm multos libros è Regiâ Bibliothecâ reverendissimus D. *Richardus Bancroftus*, Archiepiscopus *Cantuariensis*, fortitudine & zelo Ecclesiæ *Anglicanæ* contra *Puritanorum* insultus jura tuendi celeberrimus, mutuo accepisset, ne, illo jam in cœlis recepto, in hæredes, tanquam privati peculii legitima pars, transirent, unicè intercessit *Junius*, frequenti interpellatione adhibitâ, eâque neutiquam cessaturâ, donec literas Regias ad D. Episcopum *Londinensem*, cui cura illa demandata fuerat, datas, de iis in integrum jure postliminii restituendis, sibique tradendis postulasset.

Deinde, ut res diversorum annorum ob similitudinem & cognatio-

nem materiæ connectam, viro maximo, *Isaaco Casaubono*, *Londini* ex hâc vitâ decedente, menſe Junio A. MDCXIV. ſagax vidua, cùm ab amicis intellexiſſet, tale genus mercimonii in *Galliâ* pluris æſtimari, chariuſque vendi poſſe lucro, quod unicè ſpectabat, inhians, de ſupellectile librariâ, præſertim codicibus MSS. ipſius, quam in *Angliam* maritus advexerat, convaſanda ſeriò cogitavit: cujus propoſiti gnarus *Junius*, toties in ſinum, toties in Muſeum *Casauboni*, qui *Juvenem optimum & doctiſſimum*, uti appellavit, paterno amore complexus eſt, admiſſus receptuſque, & cui ejuſmodi gazæ erant cognitiſſimæ, non tam ſui quàm totius Gentis causâ ſibi laborandum eſſe ex officio ratus, ne tantum dedecus ex nobiliſſimæ Bibliothecæ jacturâ *Anglicano* nomini inureretur, urget, monet, obſecrat, quaſi de fortunis ſuis & capite eſſet contendendum, importuniſque efflagitationibus apud Epiſcopum *Bathonienſem* & *Wellenſem*, favore Regio præpollentem, ne tot libros aut ſcriptos, aut ad manuſcriptorum codicum fidem diligenter recognitos, & additis in margine eruditiſſimis obſervationibus illuſtratos, ex *Angliâ* exportari pateretur, ſed potius Bibliothecam Regiam hoc inſigniſſimo auctario locupletandam curaret. Nulla enim res dignior aut Regiâ munificentiâ, aut Epiſcopali, ſecundum religionem, dignitate, aut privati hominis literarum amantiſſimi curâ & ſtudio, unquam viſa eſt: nec in minimâ parte *Junianæ* tum laudis, quod huic negotio tantâ cum ſolicitudine ſeſe immiſcuerit, tum felicitatis, quod hi conatus, hæc pia vota tam benè in commune literarum commodum ceſſerint, ponendum eſt.

Ex hujus verò ſupellectilis librariæ cenſu eximuntur Adverſariorum Collectaneorumque libri, quos in filii ſui *Merici*, iiſdem ſtudiis addicendi, uſum reſervavit mater. Ille autem, prout gratum Academiæ *Oxonienſis* alumnum decuit, ea omnia in publicum literarum commodum, ab harum literarum ſtudioſis poſtea depromenda, moriens anno Ch. MDCLXXI. Bibliothecæ *Bodleianæ* legavit.

Poſt collatam Bibliothecæ Regiæ præfecturam, quâ omnium judicio erat digniſſimus, ut eam aliquâ cum laude, eâque non modicâ ac levi, ſuſtineret, omnibus viribus anniſus eſt: officii ratio & de ipſo ſparſa fama diligentiam acuebant, nihilque jam prius & antiquius habuit, quàm ut omnes Bibliothecarii partes & numeros impleret, omnia rectо ordine diſponendo, abditiſſimoſque receſſus rimando, ut nemini ſua domus & curta ſupellex notiores eſſe potuerint, quàm ipſi ampliſſimæ librorum ſtruices, jam in loculis ſuis diſpoſitæ. Dum verò olim *Oxonien-*

nienſem, dum alias juſſu regio Eccleſiarum Cathedralium Bibliothecas, (a) dum Regiam hanc luſtraret, multa inedita exſcripſit, quæ in lucem producere apud ſe firmiſſimè conſtituebat, Hiſtoriæ nimirum *Anglicanæ*, tum civilis, tum Eccleſiaſticæ. Scriptores, antiquos Auctores, *Græcos* & *Latinos*, ni huic præclaro incœpto avaritia Bibliopolarum, & iſtorum temporum infelicitas heic in *Anglia*, pleriſque in ſtudiis Polemicæ Theologiæ excolendis ſeſe occupantibus, obſtitiſſent. Alibi literæ humaniores majori in pretio erant habitæ, magiſque cultæ: eorum cura paucos admodum, præter illuſtrem *Savilium*, *Montacutium*, *Boiſium* &c. tangebat. Cùm ergo ejuſmodi merces domi non eſſent extrudendæ anno MDCXII. *Francofurtum* hâc de causâ petere in animo habuit, ut voti potiretur: quod ipſis in medullis hæſerat, nec facilè erat admovendum: quinimo his obſtaculis interjectis, & hâc morâ creſcebat magis. Quadriennio enim pòſt, (cùm fruſtrà id ipſius nomine tentaſſet *Cluverius*) iter in *Hollandiam* animo molitus eſt, ſecum *Græcos* ineditos aſportaturus, quorum edendi tanto deſiderio flagrabat, ut nullæ difficultates, incommoda nulla, vix illum deterrere potuerint. Interim amici monent, hunc æſtum animi intra debitos fines contineri oportere; auſpicatiora tempora aliquando adfutura; domeſticam laudem viro probo & induſtrio abundè ſufficere; judicium diutino ſtudio maturius reddi, & quò quis tardior in palæſtram, prodeat, eum viribus collectis firmiùs & majori cum ſolertiâ uti ſolitum; denique non famam, cui magis magiſque inſtabat, cum privatæ rei incommodo conjunctam aliunde captandam eſſe. Voluit tamen, cum id è re literariâ fore judicaverit, *Lutetiam Pariſiorum*, ubi bonæ literæ regnabant, anno MDCXVII. æſtivis menſibus, quo tempore Rex valetudinis ſub ſereniori in Provinciis cœlo curandæ causâ, aut venandi ſtudio pro more *Londino* abeſſet, ſeſe conferre, non ut ſplendidiſſimam ædium porticuumque ubivis, poſt diutina civilis belli mala feliciter ſopita, in ſingulis vicis ſurgentium, ſpectaculo oculos paſceret, ſed ut clariſſimos Viros, & virtute & doctrinâ illuſtres, de augendâ *Galliæ* gloriâ laudabili & honeſtiſſimâ æmulatione inter ſe contendentes, coràm alloqueretur, nobileſque Bibliothecas, quas Urbs iſta meritò oſtentabat, avidiſſimis & penè emiſſitiis oculis luſtraret, tum animi, cui iſtæ deliciæ optimè ſapiebant, tum pu-

(a) Illius diligentiæ ſpecimen hac ex parte habetur in excerptis ex chartulario *Wigornienſis* Eccleſiæ, & ejuſdem compendio: quæ illius propria manu deſcripta exſtant in Bibliothecâ *Cottoniana*. ſub *Vitellio* C. IX.

publici boni ac usûs causâ, quò, collatis deinceps & conſpirantibus operis, & mutuâ amicâque induſtriâ, ſanctis Patribus, aliiſque veteris Eccleſiæ Scriptoribus, qui rem Chriſtianam purâ & integrâ mente feliciſſimè procurabant, procul omni partium ſtudio, & abſque omni labe & corruptelâ edendis meliùs proſpiceretur. Quale inſtitutum ſanctum, & maximè Chriſtianum, æterniſque laudibus proſequendum, optimè quidem proceſſurum licebat ominari; cùm vicinæ Gentes, anguſto freto à ſe invicem interemptæ, haſce merces literarias è *Græciâ* aut aliundè advectas, quæ, poſt ſpoliatum ab immaniſſimis *Turcis* Orientem, inductamque ſuperioribus ſeculis apud nos, æquè ſuperſtitione & neglecto linguarum & elegantiarum ſtudio enatam, barbariem, ſalvæ, licèt ſitu obſitæ & tenebris, quaſi retrimenta, damnatæ, evaſerint, eſſent commutaturæ. Quantum autem opis & commodi ex hoc commercio in Remp. literariam redundaverit, quivis ſano judicio præditus ex optimis & accuratiſſimis librorum vetuſtioris ævi editionibus, quas hoc ſeculum produxit, æſtimare novit, & æmula poſteritas fatebitur, tot tantiſque illuſtribus exemplis ad ejuſdem induſtriæ gloriam exſtimulanda, præſertim cùm harum aurifodinarum venæ nondum penitus exhauſtæ fuerint, & novæ felici indagatorum auſu detegi poſſint.

Vir optimus & doctiſſimus, *Guilielmus Camdenus*, illum Viris magnis, amicis ſuis, *Petro Puteano*, *Joanni Hottomanno*, & *Theodoro Gothofredo*, literis commendavit, à quibus erat omni cum humanitate & obſervantiâ exceptus. Id enim mereri *Junii* modeſtiam & eruditionem, ex congreſſibus & de re literatiâ colloquiis perſpectum habuere. His autem proxenetis, aut potius virtutum ſuarum famâ, ad Virorum, tum exquiſitâ eruditione tum ſummis in Eccleſiâ dignitatibus præfulgentium, amicitiam facilis parabatur aditus: inter quos eminuêre Cardinalis *Perronius* & *Nicolaus Coeffeteau*, *Dardaniæ* Epiſcopus, qui illum paterno quaſi amore complexi ſunt. Neutiquam enim diſſenſus iſte in pauculis articulis controverſis, quos veterum Chriſtianorum fidei tanquam lacinias & dehoneſtamenta ſuperaddi querimur, obſtabat, quo minus illi, licèt dogmatum ſuorum tenaciſſimi, & immodico zelo aliâs abrepti, *Junium* eximiæ humanitatis & tenerrimi affectus officiis auxerint: nec aliter ſanè fieri potuit; cùm de communi Chriſtianæ religionis causâ, de producendis in lucem primævæ Eccleſiæ, in quibus fœdæ hæreſes, quas utraque pars damnat feritque anathemate, jacent profligatæ, monimentis; & denique de ſacris & humanioribus literis, in quibus nullæ lites intermiſcentur, propagandis ageretur; in cæteris cuilibet ſentien-

tiendi, prout lubet, relicto arbitrio. Juvabat verò maximè cum Viris clarissimis & eruditissimis, *Frontone Ducæo*, & *Jacobo Sirmondo*, præcipuis Societatis Jesu luminibus, qui in Collegio *Claromontano*, licèt illic scholam aperire non nisi anno sequente permissum fuerit, degebant, amicitiam colere ob similitudinem studiorum: potissimùm cum *Ducæo*, ipsi ab hoc tempore usque ad obitum conjunctissimo, cujus laudatissima studia omni cum animi promptitudine adjuvit & in literis amantissimis fasso, se *Junii* consilio & hortatu magis magisque ad edendos *Græcos* Patres excitatum fuisse. Tam erudito & curioso exploratori, qui sola adipiscendæ penitioris rerum Sacrarum & Ecclesiasticarum cognitionis causâ, uti olim *Pythagoras*, *Plato*, aliique è veteribus *Græcis Ægyptum & Orientis* plagas, *Galliam* adiisset, nihil erat inaccessum aut inexploratum. Bibliothecarum, tum Regiæ tum illustris *Thuani*, qui magno *Galliæ*, imò & totius *Europæ* damno, ab omnibus veri amantibus ob nimis immaturam mortem deflendo, ante paucos menses fatis concesserat, *Puteanorum* fratrum gratiâ & favore, adyta quasi domestico patebant; cui etiam quicquid in cæteris Bibliothecis erat, sive ob antiquitatem, sive ob materiam & argumentum venerabile & in pretio habendum, eâdem facilitate per harum gazarum Custodes licuit evolvere, qui hasce pretiosissimas membranas sacrasque aurei seculi reliquias, ab edacissimi temporis rictu ereptas, Viro, illas pro acri judicio & assiduo rerum usu satis dignè æstimanti, & hanc humanitatem pari operâ & studio, quod ex ipsius nitidissimo ingenio & moribus verè augurari possent, repensuro, recludere certatim gestiebant. Tanti erat *Lutetiam* vidisse: majori enim literas promovendi ardore animatus, ab isto brevi itinere, quod tam auspicatò, jam annis & judicio maturior, suscepisset, reversus est ut ne quidem memoriam ejus ex animo unquam excidere passus sit.

Ex hoc tempore, licèt nondum ob penuriam, sive potius, quod dixi suprà, ob avaritiam Typographorum, qui neglectis nobilissimi argumenti libris, si *Græcè* scriberentur, extrusisque triobolaribus ad vulgi captum chartis, suo tantum privato non Reip. literariæ commodo inhiarint, quippiam in lucem emisisset, apud exteros paritèr ac nostrates inclarescere cœperat: quorum plerique, præsertim si iisdem studiis addicti, quos literarum amor & cura, & ingenii cultus, & Bibliothecas nostras lustrandi desiderium in *Angliam* adduxerant, ejus amicitiam petiere. Tam verò suavibus, niveisque moribus erat compositus, ut procul omnis fastus, Φιλαυτία, suique ostentatio abessent: nemoque pronio-

niore ad excipiendos peregrinos, sive amicorum literis commendati, sive virtute propriâ & ingenio commendabiles, accesserint, animo, nemo propensiore ad illorum studia juvandum voluntate præditus: quem cum, licèt nonnisi tremulo gressu, saltem, ex modestiâ, parum firmo adiissent, illius pectori ipsam humanitatem, non fictam, non adulatoriis artibus, quasi ad captandam laudem, sed gravitate & sapientiâ temperatam, & ab excelsâ mente, Diis proximâ, quæ sese quaquaversùm pro viribus explicandi avidissima, benefaciendo triumphat, provenientem insedisse læti senserunt, & postea gratâ memoriâ, nullis aut locorum aut temporis intervallis delendâ, debitisque elogiis prosecuti sunt.

Græci Virum *Græcè* doctissimum Genti, cujus linguam adeò efflictim deperisset, benè quoque velle non vanâ spe afflati, illum frequentes adibant, summam humanitatem, ad quam non sponte tantùm, sed naturæ impulsu ferebatur, tantoperè prædicatam coràm experturi: per quos nullius nomen sonantiore plausu in *Oriente* percrebuit, quasi *Græcorum*, si non unicus, saltem maximus fuisset Patronus. Licèt enim quorundam ex illis instabilem fidem, ingenium versatile, ad oblectandum plerumque effictum, ingenitam mentiendi libidinem, inanesque, quos comminisci ad corradendam faciliori, uti opinantur, operâ à nimiùm credulis, molliori animo præditis pecuniam & ad ejusmodi narrationes tragicas, quas supra verum exaggerant, inhorrescentibus, prætextus, (nec ab iisdem moribus adhuc diem abhorrent nepotes) satis comperisset: si tamen fortè Præsules & Sacerdotes vel pristinæ virtutis specie aut eruditione in hâc vastitate & barbarie, quâ universam *Græciam* hodiè obvolutam jacentemque ingemiciscimus, venerabiles, si juvenes præsertim, sacris aut addicti aut addicendi, in quibus bonæ indolis & ingenii igniculi exarserint, laborantis Patriæ spes & fulcrum, advenissent, hos omnes benignè admodùm fovere, colloquio & mensâ excipere, pecuniis pro facultatum modulo & ope suffulcire, & cùm non aliter ipsis esset succurrendum, Regi, Proceribus, Episcopis, Academicis, & honestioris notæ Civibus, tum sermone, tum scripto commendare, & viatico, literisque salvi conductûs, quas ipse composuit, procuratis, illorum ex *Angliâ* in alienas regiones exeuntium incolumitati consulere, sibi curæ oportere esse duxit, & volupe habuit: ita ut illum *Græcorum Patriarcham* inde facetè appellaverit D. *Montacutus*. Inter hos insignioris notæ erant *Anastasius Josephus Cappadox*. *Arsenius* Archimandrita, *Chariton* Metropolita *Dyrrachiensis*, *Abrahamus* Archiepiscopus *Achridarum*, *Christophorus Angelus*, *Metrophanes Critopulus Berrhæensis*,

Ec-

Ecclesiæ *Alexandrinæ* Protosyncellus, *Gregorius Argyropulus Thessalonicensis*, & *Nathaniel Conopius*, Ecclesiæ *Constantinopolitanæ* Protosyncellus, postea Episcopus *Smyrnensis*, ut cæteros omittam. De *Metrophane*, quem præ aliis dilexisse, & de quo optimè merendi, tum literis *Græcè* frequentèr scriptis, tum familiari, dum *Londini* ageret, conversatione peculiare studium adhibuisse videbatur facilè animo præsagiens, tantis ingenii, industriæ, & eruditionis dotibus, summos in *Græcâ* Ecclesiâ honores meritò deberi, pauca heic cum veniâ Lectoris inserere libet.

Postquam *Cyrillus Lucaris*, tunc temporis Patriarcha *Alexandrinus*, religionem Ecclesiæ *Orientalis*, superstitionibus & corruptelis mirè fœdatam, repurgari, & res *Græcorum* Ecclesiasticas in istâ tristi rerum catastrophe miserrimè collapsas instaurari non posse, nisi ex pietate, zelo, & doctrinâ Præsulum, aliorumque, qui Ecclesiæ præficiendi essent, longâ experientiâ comperisset, iisdem artibus ad illam conservandam, quibus à *Romanensibus* erat oppugnata, uti oportere pro prudentiâ suâ statuit: neque solidiori fundamento opus illud sanctissimum & verè Christianum, quod sagacissimâ mente dudum complexus est, potuit superstrui. Quapropter juvenes bonæ indolis domesticisque institutionibus ac disciplinis satis exercitatos, & de quorum in bonis literis profectu ex certis tyrocinii tam benè collocati indiciis justas spes aluerat, in *Angliâ & Germaniâ*, ubi veritatis Catholicæ studium maximè viguit, educari jussit, ut accuratâ linguæ *Latinæ* & purioris Theologiæ cognitione instructi, post reditum laboranti Patriæ succurrerent, mentesque, contribulium ignorantiâ obductas, suo lumine illustrarent. Ex horum numero (a) *Metrophanes Londinum* circa vicesimum hujus seculi annum appulit, favori & patrocinio D. *Georgii Abbotti*, Archiepiscopi *Cantuariensis*, commendatus, qui benè gnarus, nusquam, quàm in Academiis nostris, aut meliùs aut fructuosiùs studiis literarum quenquam vacare posse, illum (b) ad Collegium *Balliolense Oxonii* illicò transmisit, ipsius impendiis alendum. Dum verò *Oxonii* & postea in Urbe vixerit, (moram enim quinquennii in *Angliâ* fecit) neminem aut benigniorem amicum, aut fideliorem monitorem, aut sui magis amantem, *Junio* no-

(a) Vide epistolam *Cyrilli* anno 1616. scriptam in *Ægypto*, ad D. *Georgium Abbottum*, Archiepiscopum *Cantuariensem*, in sylloge epistolarum à *P. Colomesio* editarum: *Londini* 1687. pag. 346.

(b) V. pag. 353.

nostro expertus est; quod epistolis sæpenumerò agnovit & semper agniturum, fide interpositâ professus est hisce verborum formulis, ὁ σὸς περὶ πολλῶν ὀφειλέτης, ὁ τῆς εὐνοίας καὶ φιλίας, ἐξηρτημένος, ὁ μηδέποτε τῦ ἀγαπᾷν σε παυσάμενος μηδὲ παυσόμενος. Nec fidem hâc in re fefellit: postquam enim Patriarcha *Alexandrinus* fuisset constitutus, non istâ eminentissimâ dignitate elatus, neutiquamque præ fastu pristinæ conditionis, dum in Christiano orbe peregrinaretur, oblitus, ad ista tempora summo animi gaudio & pio divinæ benignitatis sensu retrospiciens, *Junium* literis, quas observantia, quas gratitudo, quas generosæ mentis sublimitas suggesserat, salutare dignatus est.

Circa A. Ch. MDCXXV. *Angliâ* relictâ *Hamburgum* adnavigavit, celebriores *Germaniæ* Academias invisurus. Dum in *Juliacensi* Academiâ moraretur, cùm nemo Ecclesiæ *Græcæ* dogmata meliùs & accuratiùs intellexerit, rogatus, compendiariam *Confessionem Ecclesiæ Orientalis Græcè* scripsit, quam V. Cl. *Joannes Hornejus* ferè post XL. annos edidit *Helmestadii*; viz. A. MDCLXI. in quâ se genuinum verumque *Cyrilli* discipulum, ac dogmatum rituumque, qui in istâ Ecclesiâ per multa secula obtinuerant, nondum introductis *Romanensium* καινοδοξίαις, strenuum defensorem ostendit. Hoc τοῖς ἐκ τῆς ἐναντίας Zelotis etiamnum dolet displicetque, qui illum fautoremque suum spurcissimis convitiis proscindunt, & tanquam *Calvinianos* & ἑτεροδόξȣς criminantur, quasi penes solos Monachos, qui *Italiam* adeunt, dediscere & ejurare, quod antiqua *Græcia* docuerat, sæpè sæpiùs aut persuasi aut coacti, Catholicæ doctrinæ studium fuisset, ipsisque fides unicè constitisset. Sed utriusque confessionis, tum *Cyrillianæ* tum *Metrophanianæ*, auctoritas illæsa manebit apud omnes, qui meminisse volunt, quantæ labes, quâ violentiâ, quibus versutiis technisque inhonestis parumque ingenuis, ab isthoc tempore *Græcæ* Ecclesiæ adhæserint: neque suæ *Confessioni* fidem postea derogasse putandus est *Metrophanes*, cujus in censurâ *Cyrillo*, (modò vera sit) à *Cyrillo Berrhæensi*, sacrilego sedis *Constantinopolitanæ* invasore & ἐπιβάτῃ, aliisque ipsius symmistis intentatâ, nomen reperitur, quasi mutasset sententiam tantâ cum deliberatione ac studio perscriptam; cùm id potius ex vitio humanæ fragilitatis, affectibus, quibus, furentibus in *Græciâ* tumultibus, à potenti λατινοζόντων factione invectis, abreptus fuerat, imputandum jure videatur. Sed ad *Junium* nostrum revertamur.

Cùm Serenissimus Rex *Jacobus* I. subcesivas horas ab ineunte adolescentiâ literarum studiis, animo pacifico & ab armorum & belli strepitu, nisi summa necessitate id exigente, aversissimo continentèr impen-

pendiſſet, & ſibi & aliis, quos arcanorum illius conſcios familiari ſermone dignatus eſt, facilè conſtabat, nihil magis honori regiæ Majeſtatis, aut ipſo vivente, aut apud univerſam poſteritatem; quæ omni malo affectu, invidia, injuſtiſque præjudiciis vacua, bonos Principes, quos pietas, quos amor juſtitiæ & æquitatis, quos cura populorum ſibi commiſſorum, ne ex illorum delirio & inani ambitione, plecterentur, magis ornavere, quàm diademata, trabeæ, aliaque ſummæ dignitatis inſignia, æterno maximèque debito proſequetur plauſu, conducere potuiſſe, quàm ſi omnia ea opera, quæ aut ſeriò elucubraverat, aut ingeniosè luſerat, ſeveriori lima ultimiſque curis denuò adhibitis, iteratâ editione ſimul, linguâ quidem *Latinâ*, ab omnibus cultioris literaturæ amantibus legenda, imprimerentur. Compertiſſimum erat, Regem ipſum *Latinè* & elegantèr ſcribere, & expeditè loqui noviſſe: in opuſculis autem *Anglicano* ſermone conſcriptis *Latinè* vertendis, ope & opera V. V. Cl. *Thomæ Rhædi*, & *Patricii Junii* utendum cenſuit, illius præcipuè, cujus partes in hoc labore ſubeundo longè potiores erant, qui *Junii* conſilio & auxilio fretus, admirabili facundia, & ſtyli facilitate Regis mentem & ſenſum fideliter reddidit, & explicavit.

Rhædo verò ultimum naturæ debitum ſolvente, *Joannes Gulielmides*, Epiſcopus *Lincolnienſis*, & magni ſigilli *Angliæ* tunc temporis Cuſtos in (a) literis, Maii 24. A. MDCXXIV. ad Ducem *Buckinghamiæ*, maxima apud Regem & Principem gratia pollentem, & qui omnia in Aula potuit, ſcriptis, *Junium* noſtrum uti maximè idoneum per univerſam *Angliam*, qui iſti muneri, nempe ut eſſet Principi à *Latinis* Epiſtolis, ſuccederet, enixè commendavit.

Opus illud præſtantiſſimum & verè regium, quod in omnem æternitatem doctiſſimi regum famam propagabit, tandem prodit A. Ch. MDCXIX. cum elegantiſſima epiſtola ad Sereniſſimum *Carolum* Principem *Walliæ*, & præfatione *Jacobi Montacuti*, Epiſcopi *Wintonienſis*. Ut verò auguſtiſſimus Auctor benevolentiam ipſius, affectum, & amorem ad Academicos ſuos, pulvere ſcholaſtico & umbra innutritos, pariter ac ad bonas literas, quas impendio magis, quam quiſquam hominum privatorum, colebat, & religionem, quàm adeo potenti calamo tueri geſtiebat, monſtraret, utramque Academiam hoc munere pretioſiſſimo, menſe Maio, A. MDCXX. placuit impertiri, ut in Archivis literariis tanquam in ſede propriâ, &, Muſis ita ſpondentibus, æternâ re-

(a) Scrinia ſacra *Londini* 1663. folio. pag. 203.

reponeretur. Non aptior quisquam videbatur, qui hac quasi splendidâ ad *Cantabrigienses* legatione fungeretur, quàm *Junius* noster, Bibliothecarius Regius, qui illum in frequenti Senatu Academico, præmissâ brevi oratione, cum literis Regiis obtulit, quas additis quoque orationibus *Oxonii* habitis, & istius celeberrimæ Academiæ literis gratulatoriis, in testimonium obsequii, gaudii, & admirationis, quâ ex contemplatione tantæ ac tam divinæ benignitatis erat abrepta, ad Regem transmissis, (libentissimè illas alterius celeberrimæ Academiæ evulgaturus, si modo nancisci licuisset) in appendice apponam.

Hoc anno Virginem lectissimam *Elisabetham* sibi in Uxorem duxit *Junius*; hâc consorte suavissimis moribus & placidissimo ingenio præditâ felix. Illam verò unius lustri circuitu, postquam quatuor liberos peperisset, statim ab ultimo puerperio in flore juventæ XXV. ætatis anno mors eripuit. Quanto verò luctu & qualibus elogiis defunctam prosecutus fuerit mœstissimus conjux, è monumento, quod in perpetuam ipsius memoriam curavit erigendum, satis innotescere potest.

Pensionem istam, amplam licèt, quam ob Regiæ Bibliothecæ custodiam singulis annis perceperat, tantis meritis ac industriæ non satis respondere Amici crediderunt. Ideò cùm pro istorum temporum statu, & jure, quod tunc obtinuit, nuper ob dignitatem Ordinis Sacerdotalis post restitutam sub R. *Carolo* II. Ecclesiam justissimis de causis abrogato, dignitatum & beneficiorum Ecclesiasticorum capaces fuerint Diaconi, illius Sacri patrimonii non mediocrem portionem, ipsis intercedentibus, facilè obtinuit: duarum Ecclesiarum, tum de *Heighes*, tum de *Llaninnye* in Comitatu *Denbighensi* Rectoratu, & opimâ Præbendâ, ad Thesaurarium peculiaritèr spectante, in Ecclesiâ Cathedrali S. *Pauli Londini* donatus. Quâ cum *Ludovicus Bailius*, ad sedem Episcopalem *Bangoriensem* promotus, cessisset, disponendi potestas, jure Regiæ prærogativæ, ad Regem devolvitur, qui literis patentibus, *Westmonasterii* ultimo Augusti die, anno regni sui *Angliæ*, *Franciæ*, & *Hiberniæ* decimo nono, & *Scotiæ* quinquagesimo quinto datis, *Junium* nostrum Ecclesiæ *Paulinæ* Thesaurarium constituebat: ad quam dignitatem à Decano & Capitulo proximo mense admittebatur. Sed ad studia literarum, quod in illius vitâ pertexendâ, cæteris leviusculè tactis, maximè proposui, quibus magis magisque intentus vacavit, redeundum est.

A. Ch. MDCXXI.

Nondum quicquam publicavit *Junius*, aliorum culpâ, uti supra dixi, impeditus: nemo enim id aut ardentiùs desideravit, aut laboriosiùs conatus est, merito suo, tum apud nostrates, tum apud exteros, erudi-

ditionis famâ celeberrimus: nihil tamen inde de ſtudio & lectione veterum librorum remiſit; non animum, quaſi literarum pertæſus, deſpondit; conſcientiâ induſtriæ & temporis benè impenſi ſatis contentus, nomen ſuum circulis eruditorum plauſu excipi & circumferri vix ſibi curæ habuit; interim aliorum famæ parum invidens: cùm enim nihil ſuo nomine hactenus in lucem exiiſſet, aliis idem ſtudiorum genus, pari induſtriâ, at longè felicioribus auſpiciis excolentibus, ſuppetias ferre, ipſorum gratiâ, aut editos cum manuſcriptis codicibus conferendo, aut ineditos exſcribendo, ſibi magis adlaborandum eſſe, quaſi ex officio & ex publici commodi intuitu, credebat. Audactèr dico, nec temerè tamen, neminem ejuſdem gradûs & inſtituti, iſthoc tempore per univerſam *Europam* reperiendum fuiſſe, qui majorem hâc in re laudem fuerit meritus. Hinc à Viris eruditiſſimis toties conſultus operam lubens præſtabat: quod ſequentes epiſtolæ, quod elogia in illorum ſcriptis ubivis exſtantia, ſatis teſtabuntur. Ex his paucorum nuda tantum nomina in anteceſſum recenſebo; cætera Lectoris in his ſtudiis aliquantulum verſati, & haſce Epiſtolas vel ſtringente oculo aut leviuſculè inſpecturi, induſtriæ relicturus. Erant autem *Fronto Ducæus*, *Jacobus Sirmondus*, *Dionyſius Petavius*, *Lucas Holſtenius*, *Joannes Seldenus*, *Joannes Meurſius*, *Daniel Heinſius*, *Joannes Albertus*, *Jacobus Gothofredus*, *Hugo Grotius*, *Henricus Valeſius*, *Claudius Salmaſius*, *Jacobus Uſſerius Armachanus*, *Iſaacus Voſſius*, *Joannes Fridericus Gronovius*, *Joannes de Laet*, *Mericus Caſaubonus*, *Nicolaus Heinſius*, ut alios taceam, qui Scriptis immortalibus de omnigenâ re literaria præclariſſimè meriti ſunt. Rogantibus opem operamque non denegavit *Junius*, neque ſe difficilem præbuit: id enim per totum vitæ curriculum vetuêre aut illorum merita, aut innata ipſius comitas, aut publici commodi ſtudium, cui magis quàm privatis ſuis rebus, vacavit.

Cùm Vir illuſtriſſimus, *Thomas* Comes *Arundelliæ*, ingens familiæ *Howardianæ* decus, & majoribus ſuis, nobilitate animi, vitæ ſplendore & magnificentiâ, erga bonas literas arteſque amore, heroiciſque mentis excelſæ dotibus par, ne dicam præferendus, ex *Oriente* magnis ſumptibus, præter codices manuſcriptos, ſtatuas, gemmas, aliaque quantivis pretii cimelia, ex barbarorum manibus feliciſſimo V. Cl. *Gulielmi Pettæi* auſu & curâ erepta, in *Angliam* advehi curaſſet, ex hiſce admirandæ antiquitatis monimentis novam lucem rebus obſcuris, & vetuſtate temporum obductis, affuſum iri, id quidem omnes, qui ejuſmodi *Inſcriptionum* uſum & valorem in vetuſtiſſimorum ſeculorum hiſ-

to-

toriis illustrandis novissent, primo aspectu facilè credidêre. Hasce verò antiquitates eruendi laborem importuno Viri nobilissimi, Historiæ patriæ studiosissimi, & bonis literis promovendis nati, D. *Roberti Cottoni* rogatu suscepit V. Cl. *Joannes Seldenus*, eâ tamen conditione, ut V.V.C.C. *Patricium Junium* & *Richardum Jamesium Oxoniensem*, (quem lauto stipendio suis ædibus excepit, cujusque sagaci industriâ in codicum suorum manuscriptorum catalogo pertexendo tunc temporis usus est idem D. *Cottonus*) adjutores & socios in apicibus characterum detritis exesisque, & oculorum aciem penè fugientibus revocandis, lacunisque fragminum supplendis, haberet, quorum mutuas collatasque operas ingenuè agnovit: non ita tamen se officio, quod amicitia, quod gratitudo, quod fas jusque exigere videbantur, benè defungi potuisse sentiebat *Seldenus*; quin imò neglecto Magnatum patrocinio, in sinceri affectûs, quem longa amicitia eorundemque studiorum communicatio conciliaverat, perpetuæque observantiæ testimonium, librum *Junio* nuncupare gestiebat, quasi vix alíud nomen occurrisset, cui aut aptiùs, aut justiùs, aut majori cum decore esset inscribendus. Quousque igitur marmora ista, quæ immortali istoc opere *Seldeniano* extra potestatem fati ponuntur, utpote non nisi pereunte mundo peritura, vigebunt, vigebit quoque *Junianum* nomen, si propriis scriptis ipse non inclaruisset. Veruntamen non diu post felix obtingebat occasio, hactenus toties incassum expetita, quâ se eruditionemque suam, quam *Seldenus* tantoperè deprædicaverat, mundo palam ostendere liceret.

* Circa A. MDCXXVIII. Reversus à legatione *Constantinopolitanâ**, quam summâ cum laude obierat, Vir præstantissimus, D. *Thomas Rowæus*, codicem venerandæ antiquitatis, *Græcam* sacrorum Bibliorum versionem à Septuaginta Interpretibus, ex recensione *Hesychii*, & quâ Christiani per universam *Ægyptum* usi sunt, adornatam, & integrum N. Testamentum continentem, à Viro maximo, D. *Cyrillo Lucari*, Patriarchâ *Constantinopolitano*, qui istud pretiosissimum cimelium ex *Ægypto*, relictâ sede *Alexandrinâ*, asportaverat, acceptum, illius nomine Serenissimo Regi *Carolo* primo, beatissimæ memoriæ Martyri, obtulit; munus sanè religiosissimo Principi longè acceptissimum, quod ille in Bibliothecâ suâ, si non tanquam unicum, saltem maximum decus & ornamentum reponi curavit. Quantæ verò futurus esset auctoritatis, quantique in rebus sacris divinisque elucidandis momenti, id *Junio*, qui illo optimè uti norat, accuratiùs & cum otio singulas periodos perpendenti, mox facilè innotescebat; dum verò diligenti manu sacras tractaret membranas, avi-

avidiſque oculis, ſingulos apices, ingenti gaudio perfuſus, rimaretur, ex inſperato theſaurus, quaſi theſauro ſuperadditus, ad calcem libri *Epiſtola prima S. Clementis ad Corinthios* penè integra (deficit enim folium unum & alterum) cum alterius fragmento, quæ per tot ſecula latuerat, iiſdem characteribus uncialibus, eàdemque manu exarata, ſeſe prodit. Ad hanc edendam non tam juſſu Regio ac Præſulum hortatibus & conſiliis, licèt vim ponduſque maximum, cui neutiquam erat refragandum, in ſe habuerint, quàm flagrantiſſimo de univerſo orbe Chriſtiano benè merendi deſiderio animatus, ſeſe accingens *Junius*, totam literis quadratis, prout in Authentico erat; accuratiſſimè exſcribendam eſſe pro prudentiâ ſuâ judicavit, relictis nimirùm lacunis & dimidiatis vocibus, quarum reliquæ partes evaneſcente atramento aut uvido aere adeò ſunt detritæ, ut vix apiculi reſtent conſpiciendi, aut earum loco ſaltem foraminula ſive cavitates, quas corrodens gummi fecerat, alicubi interſperſæ; deinde formâ, quâ hodiè exſtat, ut veram lectionem meliùs expiſcaretur, lacunaſque, omnibus ritè perpenſis, exquiſitiori judicio expleret. Additamenta verò, non tantùm, quæ ſolâ conjecturâ nituntur, ſed quæ erant certiſſimæ & exploratiſſimæ veritatis, ne quicquam temerè mutaſſe videretur, & ad amoliendam cujuſpiam invidi Cenſoris obtrectationem, quaſi ſanctiſſimi Auctoris verba pervertiſſet, ingenioſo planè artificio, ut res ipſa omnibus, vel maximè incurioſis, fieret teſtatior, minio ſignari voluit. Longâ tamen deliberatione opus erat; nec præcipiti feſtinatione, (quâ judicium præpeditum, nec ſibi ſatis conſtans, ſæpenumerò ſolet impingere) liber ille, Editoris cujuſcunque, licèt eruditiſſimi, ſummâ curâ vigiliiſque digniſſimus, in publicam lucem erat extrudendus. Interea, licèt operi huic, quod pro munere Bibliothecarii incumbebat præſtandum, omnium judicio par habitus, aliorum opem, quam ſtudioſè non captavit, ſuis viribus, ingenio, & exquiſitiſſimâ linguæ *Græcæ* cognitione, & ſubſidiis ex aſſiduâ veterum Patrum lectione pro ratione ac methodo ſtudiorum antea congeſtis fretus, pro ſapientiâ tamen & modeſtiâ duxit non ſibi eſſe, ſi benevolâ mente offerretur, recuſandam. Exemplar manuſcriptum ad Virum doctiſſimum, *Joannem Boiſium*, *Elienſis* Eccleſiæ Canonicum, tranſmiſit ſupra memoratus *Joannes Gulielmiades*, Epiſcopus *Lincolnienſis*, qui multas conjecturas & emendationes pro criticâ ſuâ, quâ pollebat, facultate, rogatus adjecit. Quanti verò hanc venerandi ſenis amicam operam fecerit *Junius*, non parcus illius judicii & εὐστοχίας in aliquibus vocibus reſtituendis laudator, in ſcholiis ſuis ſæpe ſæpiùs oſtendit. Tandem ne

longiori morâ virorum harum rerum ſtudioſorum, ubi per *Europam* ſparſi erant, quorum aures tam ſacri theſauri, nuperrimè è laceris membranis *Ægyptiacis* eruti, fama penetraverat, flagrantiſſimis votis eum efflagitantium, exſpectationem fraudare cenſeretur, *Oxonium* ſe contulit, typis à Viro ſummo, D. *Henrico Savilio*, Academiæ dono datis illic uſurus. Prodiit denique exoptatiſſimus liber ex typographico illius Academiæ celeberrimæ anno *Chriſti* MDCXXXIII. pientiſſimi Regis *Caroli* nomine ornatus munituſque. Omnes genuinum hoc S. *Clementis*, *Romæ* Epiſcopi, ſcriptum, antiquitate, & auctoritate Apoſtolorum Epiſtolis proximum, (neque enim iſthoc tempore aut S. *Barnabæ* Epiſtola, aut ſeptem illæ S. *Ignatii Antiocheni* epiſtolæ à fœdis Interpolatorum corruptelis puræ comparuerant) debito plauſu, admiratione, honore, ac gaudio certatim amplexi ſunt, ejuſque αὐθεντίαν non tam ex ſermonis, qui totus pietatem ſpirat, charactere, omni affectatione vacuo, ex piiſſimo Auctoris affectu, & zelo ob Chriſtianorum Urbis *Corinthi*, quorum ſaluti iverit conſultum, pacem & concordiam, (quod præcipuum eſt Epiſtolæ argumentum ut lites iſtæ, quæ nuper eruperant, ſopirentur) qui ubivis elucet, aut ex dogmatum religionis Chriſtianæ, juxta mentem Apoſtolorum illic traditorum, ſimplicitate & puritate, (licet hæc omnia fidem aliquatenus inducere poſſint) quàm ex Patrum, multa, quæ illic αὐτολεξεὶ reperiuntur, citantium teſtimoniis uno ore prædicaverunt. Gratulati ſunt omnes *Junio* hanc penè invidendam felicitatem, cujus diligentiæ & eruditioni novam debuit vitam & nitorem aureum hoc ſcriptum, quod hactenus pro deperdito & deplorato habebatur.

Hoc præclariſſimo opere optimè defunctus *Junius*, de aliis vetuſtis Scriptoribus in lucem producendis, prout ſui muneris & ſtudiorum ratio poſtulaverit, ſeriò cogitavit, juſtâque venerandæ antiquitatis reverentiâ abreptus, maluit Scriptorum, quos priſca ætas celebravit, felicem piamque induſtriam, ſanctoſque labores in memoriam & uſum hujus ac ſequentium ſeculorum ex pulvere & ſitu revocare, quàm ingentibus compilationibus aliundè corraſis congeſtiſque ſub nomine ſuo edendis inclareſcere. Quo ſtudio, omni malâ ambitione & inanis gloriæ cupidine amotâ, nihil prius & antiquius habuit, quod licèt minorem pompam & laudem poſt ſe apud quoſdam inſulſos homines, quibus *Interpretis*, *Editoris*, aut *Annotatoris* nomen quippiam mediocre ſonat, trahere videatur; omnes tamen qui norunt, quàm ſpiſſa ignorantiæ caligo ac barbaries ante redaccenſum *Græcæ* linguæ, politioris literaturæ,

ac

ac Ecclesiasticæ antiquitatis lumen, hisce terris incubuerit, illud Ecclesiæ Christianæ longè utilissimum esse, nec de religione & veritate Evangelicâ divinisque literis meliùs consuli posse, ultro fatebuntur.

Neminem perpetuò jucundæ ac prosperæ fortunæ tenore accursu gaudere, ex quotidianis vitæ humanæ, malis ineluctabilibus non rarò undeque circumseptæ, vicissitudinibus, & ex mutabili rerum sublunarium conditique, quasi fataliter indictâ, cuivis satis constat. Hoc quoque non sine summâ mentis ægritudine expertus est *Junius*, cujus ædes, igni ex ædibus vicini sui erumpente, 7. die Decembris A. MDCXXXVI. dum ille fortè ab Urbe aberat totæ deflagrarunt. Eò tamen minus infeliciter accidebat, quod absumptâ pleraque ex parte reliquâ supellectile, schedæ codicesque rariores, tanquam tot titiones ex flammis eriperentur. Sed ut ad lætiora, quorum narrationem infelix iste casus paulò interrupit, revertamur.

Circa id temporis, quod commodùm accidebat, reverendissimus in *Christo* Pater, D. *Guilielmus Laudus*, cujus ingentia merita erga Academiam *Oxoniensem* & Ecclesiam *Anglicanam*, (quicquid hodiè calumniantur filii Presbyteranorum, qui fanaticâ rabie efferati illum, cruentâ morte impiissimè multarunt, quorumque seditiosas sacrilegasque molitiones in Rege optimo pessundando, inque evertendâ Hierarchiâ, nulla tacebit ætas nullumque obliterabit tempus) propensissimâ promovendi & ornandi bonas literas voluntate & studio, postquam ingentem Codicum omne genus manu exaratorum molem pecuniis largissimè effusis, ubi ubi merx ista literaria erat reperienda, conquisivisset, elegantissimos typos, omnium ferè linguarum, quæ hodiè obtinent, efformari procuravit; hoc consilio, ut optimâ fide & curâ recogniti Patres Scriptoresque antiqui, præsertim è *Græcis*, nitidiùs ederentur. Hujus auspiciis mox prodiere, tanquam amplæ secuturæ messis, nisi infanda & in æternum lugenda mala universas *Britannias* occupassent, primitiæ, *Theophylacti*, Archiepiscopi *Bulgariæ*, *Commentarius in Epistolas*, diligentiâ & studio *Augustini Lyndselli* Episcopi *Herefordensis*, publici juris factus, A. C. MDCXXXVI. & *Catena Græcorum Patrum in Jobum*, *collectore Nicetâ*, *Heracleæ Metropolitâ*, quam ex duobus MSS. Bibliothecæ *Bodleianæ* codicibus *Græcè* primum *Junius* edidit, cum *Latinâ* versione, ex Typographeio Regio A. C. MDCXXXVII. ac *Laudo*, virtutibus ac magnitudine animi, quam Archiepiscopali pallio, longè eminentiori, qui illum cæterosque de literis benè merentes omni cum humanitate amplecti, illorumque studia aut munificentiâ

propriâ aut procuratis à benignissimo Rege, apud quem omnia, quæ exspectari par & fas erat, potuit, annuis pensionibus, aut dignitatibus beneficiisque Ecclesiasticis, fovere solitus est, non tam ad ambiendam gratiam, quâ antea gavisus est, quàm ex debito grati animi sensu inscripsit. Quàm multùm tum illorum tum nostrâ intersit, ut *Græcorum* Patrum scripta & commentarii suâ linguâ legantur, non opus est, ut hîc ostendam; cùm illud sit cuivis compertissimum: præterquam quod exemplar illud, quo in *Latinâ* suâ versione usus est *Paulus Comitolus*, *Perusinus*, S. J. neutiquam industriæ & ingenii laude fraudandus, in aliquibus locis mancum fuerit, multique errores & παρερμηνεῖαι, sensum *Tractatorum* istius divinissimi libri sæpenumerò intervertentes, ex festinatione & oscitantiâ irrepserunt, ut novæ quoque versionis labor necessariò esset subeundus.

Ad calcem hujus *Catenæ* textum *Jobi*, ut continuâ serie sine aliquâ oculi interruptione legeretur, ϛιχηρῶς, eodem prorsus modo, quo, uti ac cæteri libri, qui dicuntur *Poëtici*, in codice manuscripto *Alexandrino* exstat, propriâ manu descriptum apponi curavit *Junius*, cum hoc quidem magnifico elogio, *juxta veram & germanam Septuaginta Seniorum Interpretationem.* Sed hanc non esse puram putam τῶν ὁ versionem, sed mutationes quasdam, sive ab *Hesychio* Presbytero, sive ab alio, collatis, inter se mirè isthoc tempore interpolatorum sive exscriptorum vitio dissentientibus, codicibus, factas passam fuisse, & κοινὴν sive *communem* esse, ab *Origene* obelis & asteriscis distinctam, epistolâ suâ ad *Junium*, Vir maximus, & hisce studiis accuratissimè versatus, *Jacobus Usserius Armachanus* certissimis argumentis demonstravit: quod pariter quoque in suis ostendit Vir eruditissimus *Henricus Valesius*.

Anno sequente, nempe MDCXXXVIII. cùm id levioris tum operæ tum impensæ fuerit, *Gilberti Folioti*, Episcopi *Londinensis*, *Expositionem in Canticum Canticorum unâ cum Alcuini in idem Canticum compendio*, è Bibliothecâ Regiâ ex eodem typographeio Regio edidit. Cùm multa verò loca Librarii aut imperitiâ aut festinatione mendis inquinarentur, quas ille pro judicio ac sagacitate suâ conjecturis justis, saltem probabilibus, sustulisset, dum liber iste feriis autumnalibus, quibus animi relaxandi & sanitatis firmandæ causâ pro more procul ab Urbe aberat, imprimeretur, emendationes illæ, quarum ope restitui poterat vera lectio, ab operis Typographicis omittuntur; sed ne harum beneficio Lector curiosus omninò fraudaretur, omnes simul ad finem quasi per saturam ingerere cogebatur, quæ si suis locis ad oram libri fuissent apposi-

tæ, longè ornatior commodiorque prodiiſſet. Hoc autem pium nec inelegans, ſi iſtius ſeculi, quo vixit, quod erat ſub temporibus R. *Henrici* II. ferè ante quingentos annos, mores contemplemur, ſcriptum unius ex Anteceſſoribus ejus reverendiſſimo Patri, D. *Guilielmo Juxono*, Epiſcopo *Londinenſi*, & ſummo *Angliæ* Theſaurario; (qui ferali pegmate R. *Carolo* I. adſtabat, quando ex impiiſſimâ ſceleſtiſſimorum Parricidarum ſententiâ capite plecteretur; & poſt tot tantaſque cædes feliciſſimè ſuperſtes, inſtauratâ Monarchiâ & Eccleſiâ, ad thronum *Cantuarienſem* evectus, ſacro illo ungendi & coronandi R. *Carolum* II. 23. Aprilis MDCLXI. in Baſilicâ *Weſtmonaſterienſi* munere functus eſt) tum gratitudinis tum obſervantiæ ergo dedicavit.

Poſtquam verò *Catenam Græcam in Jobum* pulchrè & accuratè editam ſacrarum literarum amantibus placuiſſe, & labores hoſce Eccleſiæ Chriſtianæ commodo, ſacræ Scripturæ, (cujus ſtudium cæteris omnibus præſtabilius haberi debet, quanto divina humanis, æterna caducis, ſancta profanis, & ſolida maximèque neceſſaria frivolis & merè curioſis antecellunt) omni partium ſtudio poſthabito, ſanæ explicationi, & veræ religionis pietatiſque profectui, quod optimum ſanè tum probi, tum eruditi hominis officium eſt, non parum conducere, ex benevolâ Virorum cordatorum approbatione & applauſu intellexerit, eâdem formâ iiſdemque characteribus *Euthymii Zigabeni* (uti olim *Theodoreti*) *in Pſalmos Commentarium*, qui ex *Philippi Sauli*, Epiſcopi *Brugnatenſis*, verſione *Lugduni* MDLXXIII. *Latinè* tantum exſtabat, *Græcè*, manuſcriptis codicibus inſpectis collatiſque, cum novâ interpretatione edere apud ſe conſtituit. Sed motibus *Scoticanis*, quibus internecinum iſtud bellum quo *Anglia* paulò poſt ardebat, & dein trium florentiſſimorum regnorum everſio, horrendaque innumerorum civium ſtrages ſuam in ſolidum debent originem, mox erumpentibus, & reverendiſſimo D. *Laudo*, hujus ſimiliumque operum ſtrenuo promotore, calumniis, odiis, & machinationibus Schiſmaticorum, jam in ſacram Eccleſiæ *Anglicanæ* Hierarchiam apertâ armatâque vi graſſari incipientium exagitato, propoſitum iſtud mœrens abjecit, illo codice manuſcripto ad prelum deſtinato inter reliquam ſupellectilem relicto, quem Vir præſtantiſſimus, D. *Iſaacus Voſſius*, harum mercium optimus æſtimator, unâ cum multis aliis *Junii* codicibus manu exaratis, ad augendam incomparabilem Bibliothecam heu! nobis malo prorſus fato, (ut nil gravius, ne aliquibus convitiari videar, dicam) pecuniis ſuis comparavit. Nec à quoquam in dubium vocari poſſit, quin *Catena* quoque *Græca in Pſal-*

mos, *Nicetâ* collectore, quam in peculio habuit *Junius*, multique alii *Græci* Scriptores tunc temporis inediti, Archiepiſcopi *Laudi* auſpiciis, & illius labore & curâ è tenebris, quibus erant ſepulti, in publicam lucem emerſiſſent, ſi per iſtorum temporum infelicitatem licuiſſet. Nemo enim, quam ille, has literas aut benigniori patrocinio aut effuſiori munificentiâ adjuvit: nemo, quam hic, aut feliciori induſtriâ aut impenſiore ſtudio elaboravit. Vix tanti erit referre illius conjecturas in quædam dubia epiſtolarum S. *Ignatii* loca, & notas criticas in epiſtolam S. *Polycarpi* ad *Philippenſes*, quas in ſua editione protulit D. *Jacobus Uſſerius Armachanus*: uti & *Photii* libellum de Epiſcopis, Metropolitis, &c. cum ſuâ ipſius verſione in Bibliothecâ *Voſſianâ* reperiendum, cod. 192. *& Epiſtolam Origenis ad Africanum de Hiſtoriâ Suſannæ*, Exemplari *Hœſcheliano* longè auctiorem in Archivis ſplendidiſſimi Collegii S. & individuæ Trinitatis *Cantabrigiæ*, cui ſuas conjecturas addidere idem *Junius*, & Vir doctiſſimus *Herbertus Thorndicius*, & D. *Gale*: ut hîc quoque nonniſi ὡς ἐν παρόδῳ recenſeam, illum *Anſelmi Roberti* Epiſcopi *Londinenſis*, aliorumque epiſtolas, uti & *Philoſtorgii* hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſynopſin, *Nicephori* Chronologiam auctiorem & emendatiorem, & *Libanii* Rhetoris τὰ παραλειπόμενα, & *Stratonis* epigrammata edere ſibi propoſuiſſe.

At non publica mala, non res domeſticæ, non difficultates, quibus erat ingruente bello colluctandum, non ætas ingraveſcens illum à propoſito editionem *Græcorum* Bibliorum è codice *Alexandrino* publicandi amovere poterant. Hoc enim à longo tempore animo inſederat, ne ſolus ille theſauri incomparabilis aſpectu oculos mentemque paſcere cenſeretur, ac ſi orbi Chriſtiano, cujus intererat, ut omnium manibus verſaretur, ipſius uſum ac commune illud beneficium invidiſſet. Quippe hoc erat quorumcunque eruditorum votum & deſiderium: quod ipſe ante multos annos in ſtricturis ad S. *Clementis* epiſtolam excitaverat. Interim Vir maximus, *Hugo Grotius*, ſagaci mente prævidens, variantes lectiones hujus antiquiſſimi codicis ſibi, commentarios in ſacros N. T. libros molienti, utiliſſimas fore, moræ impatiens, amicis ſuis in *Angliâ* importunis literis inſtabat, ut ad ipſum mitterentur. Tanto viro in re tanti momenti, pro literarum ſacrarum ac nominis *Grotiani* amore, prompto animo obſecutus *Junius*, eas benevolè admodum communicavit, publici commodi, quàm propriæ famæ, longè ſtudioſior: uti ante plures annos miſerat variantes lectiones ex antiquiſſimo codice Evangeliorum, quem ſuperiore ſeculo Biblio-

the-

thecæ Academiæ *Cantabrigienſis Theodorus Beza*, collectas, ad *Petrum Puteanum*, qui illas (a) *J. Morino* communicavit. Has quanti fecerit *Grotius*, quantumque lumen ad eruendum verum quamplurimorum locorum ſenſum ex his ſcintillis accenderetur, cuivis commentarios iſtos leviuſculè inſpicienti facilè patebit. V. V. Cl. *Claudium Salmaſium* & *Danielem Heinſium*, quibus erat compertiſſimum, ingens ſubſidium ad S. Scripturarum intelligentiam ex vetuſtiſſimis iſtis membranis ſuppeditari poſſe, idem quoque inceſſebat deſiderium, quod ſi non in totum impleverit, ſaltem aliquantiſper ſedare, miſſis excerptis, anniſus eſt. Decennium ferè effluxerat, ex quo hic labor priùs in mentem veniſſet, qui uſque & uſque interpoſitâ *Catenæ in Jobum* editione, aliiſque, quæ ſe objecerant impedimentis erat differendus; his autem defunctus, hoc ſanctum opus, quod plurium annorum induſtriam deſiderabat, quantum per publica mala licuit, ſeriò aggreſſus eſt, omnes tum induſtriæ, tum ingenii nervos contendens, ut, favente Deo, faventibus bonis eruditiſque Viris, ipſo vivente, ad felicem exitum perduceretur. Collectâ undique ex antiquis Patribus, prioribus editionibus, aliiſque libris impreſſis ad hanc rem quoquomodo ſpectantibus, variarum lectionum, quibus ſacer textus aut firmari aut illuſtrari queat, mole, de membranis ac chartis, ſcripturarum ſive integros libros ſive fragmenta complectentibus, quas edax tempus, aut Chriſtianorum inſcitia, aut *Turcarum* barbaries intactas reliquerat, hactenus ineditis, maximè erat ſolicitus, ut cum hoc exemplari, quod commentariorum ſuorum ἔδαφος fore ſtatuebat, diligentiſſimè collatæ, mutuam ſibi invicem lucem aſpergerent. Quicquid alicubi in Bibliothecis per *Angliam* & præcipuè in Academiâ *Oxonienſi*, latebat, ipſi erat recluſum: nec huic redintegrato labori malè reſpondebatur. En novum prorſus & inuſitatum induſtriæ hac ex parte ſpecimen & exemplum. Exſtat in Bibliothecâ *Bodleianâ* ex dono D. *Gulielmi Laudi* Exemplar *Pentateuchi Arabicum* Lemniſcis, aſteriſcis, obelis, cæteriſque notis ab *Origene* excogitatis, ornatum, quod (b) D. *Pocockius* cum *Junio* noſtro percurrit, ut ille quæ ad *Græcam* τῶν LXX. editionem adornandam facerent, excerperet. Tam benè uſuro quiſque

è

(a) Vide *Morini exercitationes Eccleſiaſticas & biblicas de Græci Hebræique textûs ſinceritate.* lib. I. exercit. II. cap. 3. pag. 47. Fol. *Pariſ.* 1669. & Epiſtolam *Puteani* ad *Camdenum:* pag. 202. 2011.

(b) V. præfat. D. *Pocockii* ad variantes lectiones *Pentateuchi Arabici* in ſexto tomo Bibliorum Polyglottorum.

è Nostratibus ejusmodi gazas concredere gestiebat. Inter alia verò κειμήλια integras *Isaiæ* & *Jeremiæ* prophetias asteriscis notatas auspicatò nactus est. De aliis aliunde conquirendis par quoque erat solicitudo. *Holstenium*, imprimis sibi longo amicitiæ usu conjunctissimum, cui Bibliothecæ *Vaticanæ* & *Barberinæ* adyta reserata fuerant, crebris literis rogat, ut quicquid inibi elici possit, quod editioni suæ ornandæ conducat, ac præsertim lectiones admodum vetusti codicis in Bibliothecâ *Barberinâ*, XII. *Prophetas*, unà cum veterum Interpretum versionibus ad oram appositis, continentis, illico transmittantur, quod itidem ex alio codice *Prophetarum*, qui olim erat Cardinalis *Rupifucaldii*, in sui gratiam fieri à *Joanne Auberto*, Collegii *Laudunensis* Præfecto, obnixè obtestatur. Potuit sanè ex (a) *Frontonis Ducæi*, S. J. qui idem opus magno animo olim molitus est, schedis multum profecisse; sed illæ post ipsius mortem, jussu Pontificis & Cardinalium malè metuentium, ne scrupulis Christianorum mentibus ex tanto variantium lectionum, quas congesserat, cumulo forsan injectis, auctoritati vulgatæ *Latinæ* editionis quicquam decederet, *Romam*, ne Jesuitis quidem invitis, transmittebantur, flammis, neque enim mitius fatum à tam severis Censoribus exspectare poterant, absumendæ. Utcunque futuri operis specimen, quod jam præ oculis meis habeo, primum nimirum caput libri *Geneseos*, unà cum doctissimis Scholiis, edere placuit. Omnes illud certatim arripiunt, avidisque oculis legunt perleguntque, ac optimâ spe de promissâ editione, quam cum maximo & vix continendo affectu exspectant efflagitantque, conceptâ, quasi moram pertæsi, Orbem Christianum hoc eximio thesauro, quod dudum fuisset locupletandus, nimium diu hactenus caruisse amicè queruntur. Aliquanto ante hoc specimen editum tempore, conventus iste (partim è Ministris, partim è Laicis conflatus) *Presbyteranorum Westmonasterii* de rebus religionis post eversam Ecclesiam *Anglicanam* ad fœderis *Scoticani* normam componendis consultantium, procurante D. *Seldeno*, *Junium* ad susceptum hoc opus perficiendum stimularat: ne qui sanctimoniæ prætextu Hierarchiam sacrique cultûs officia & ritus evertissent, sacrarum literarum ac piæ anti-

(a) Vide epistolam ipsius ad nobilissimum Virum D. *Robertum Cottonum*, in appendice ad Syllogen epistol. *Camdeni* p. 374. & *Sarravii* epistolam ad *Jacobum Usserium Armachanum* in Sylloge epistolarum *Arausioni* 1654. p. 245. & etiam epistolam responsoriam D. *Usserii* in Sylloge epistolarum *Usserianarum Londini* 1686. p. 527. & ejusdem aliam ad *Arnoldum Bootium* p. 621.

tiquitatis osores quoque haberentur. Sed deerat Vir summus, D. *Laudus*, ante biennio martyrio coronatus; deerant auspicatiora tempora: omnia quippe erant seditionum ac tumultum plena.

Independentes cæterarumque Sectarum colluvies, enthusiastico furore perciti, ac excusso Presbyteranorum jugo, rerum potiti, in sacras literas, tanquam religioni maximè inimicas, debacchantur, ut in tantâ rerum confusione grande illud opus, quod tantis sumptibus constaret, edendum in se suscipere vix quispiam Typographus ausus sit. Tandem anno MDCLII. superatis difficultatibus, pactisque inter D. *Junium* & *Cornelium Bæum*, insignioris notæ apud *Londinenses* Bibliopolam, conditionibus, exortæ sunt lites, quæ hos conatus, jamjam quàm maturrimè fieri licuit, ad umbilicum perducendos, retardarunt. Nam intellecto, quod *Junius* à codice *Alexandrino* in multis, ubi Librarius, ipso judice, errâsset, aut sensus minus integer aut dictio dubia videretur, sibi discedendum esse statuerit, puram putam versionem Septuagintaviralem, ex (a) editionibus *Complutensi*, *Venetâ*, *Romanâ*, intermissis suis quoque, si fas sit credere, conjecturis, conflatam, quasi exhibiturus, intercessêre Viri eruditi, qui textum Codicis *Alexandrini* ab omni sive mutatione sive mutilatione integrum, retentis vel ipsis nævis, (si qui fuerint qualicunque modo admissi) manifestis licèt, dari cupiebant, præsertim D. *Seldenus*, qui, uti olim à Viro reverendo & eruditissimo, D. *Thomâ Mareshallo*, amico meo integerrimo, *τῷ νῦν ἐν ἁγίοις*, accepi, *Bæum* ipsum in illius ædibus pro more adeuntem verbis irarum plenis perstringens, ita profatus est, *Si hâc in re D.* Junio *morem gesseris, spero me eousque victurum, donec te cum libro tuo* (sic pessimè habito) *in flammas apud* (b) Smithfield *conjectum videro.*

Nullus autem dubito, quin *Junius* tantorum Virorum judicio & auctoritate motus, novam editionis fidelissimè, juxta seriem venerandi codicis, ne erroribus quidem, sive in verbis, sive in peculiari scribendi modo, qui, cùm constans ferè & perpetuus sit, non casu contigisse videri potest, omissis, rationem, abjectâ alterâ, quæ tantoperè displicuerat, si vixisset, esset initurus. Nam paulò post immodicis studiis, senio, aliisque vitæ incommodis fractus, magno literarum damno morti succubuit, relictis Scholiis doctissimis usque ad XV. caput libri *Numero-*

Ooo

(a) V. D. *Waltoni* Prolegom. IX. Sect. 33.
(b) Area vicina est, quà olim sub temporibus Reginæ *Mariæ* Protestantes erant ustulati.

rorum, non enim ultrà inconditam notarum struem digesserat, (textu nimirum codicis *Alexandrini* in illis Scholiis cum codice *Ebræo*, cum *Aquilæ*, *Symmachi*, & *Theodotionis* fragmentis, cum editionibus hactenus impressis, cum Patribus, præsertim vetustioris ævi, in Commentariis, Homiliis, aliisque scriptis versionem *Græcam* citantibus, cum denique vetustissimis MSS. heic apud nos & alibi repertis, diligentissimè collato) quæ Vir præstantissimus, *Brianus Waltonus*, in sexto tomo Bibliorum Polyglottorum in immortale nominis *Juniani* decus edenda curavit. Ab illo tempore codex ille venerandæ antiquitatis jacet neglectus, cujus licèt variantes lectiones aliquomodo collectæ in Bibliis *Waltonianis* exstent, dignissimus tamen est, qui per se integer & dignitate suâ conspicuus in lucem publicam exeat: & forsan dudum exiisset, favente, imo jubente, Serenissimo Rege *Carolo* II. ni istud consilium dirissimæ quorundam hominum, sub quæsitissimo legum & religionis tuendæ prætextu, novis rebus studentium, molitiones intervertissent.

Exercitu Rebellium jam victoriarum, post copias Regias profligatas, successu elato, inque Urbem socordiâ ac perfidiâ Civium admisso, *Cromwellus* aliique Antesignani, earundem partium sequaces, perpetratâ immani R. *Caroli* cæde, exclusisque, non sine irrisione, suis Dominis, *falsi Senatûs* Adsessoribus, omnia vi planè tyrannicâ occuparunt. Ædes Regiæ scelestis his latronibus, ut splendidiori apparatu viverent, in præmium quasi bellicæ virtutis assignatæ. Eò usque Bibliotheca Regia raptorum manus evaserat, pene indemnis; sed mox amoto *Junio* A. MDCXLIX. libri, numismata, annuli, & gemmæ sculptiles, quas olim cum integrâ *Gorlæi* dactyliotheca, pecuniis suis acquisivit *Henricus*, Princeps *Walliæ*, facilè in prædam cedebant: quod maximè ipsi doluit, qui de hoc commisso sacrilegio infamem istum Nebulonem, & communis incendii facem, *Hugonem Petrum*, cui Bibliothecæ claves à Barone *Greio*, quo nemo in Regem capitalius odium exercuit, concreditæ erant, suspectum habuit. Suspiciones hasce veras justasque fuisse, casu quodam inopinato, qui rem extra omnem dubitationem posuit, postea compertum habuit *Junius*. Dum enim à *Thoma Bowesio* Equite, quem D. *Simondsius Dewesius*, in hisce gazis literariis satis gnarus, amansque, ultimarum tabellarum Curatorem moriens constituerat, ut iisdem debitum pretium, pro peritia sua, quâ maximè inclaruit, statuere vellet, invitaretur, statim sine laboriosâ indagine, multa ex istis numismatibus, tum aureis, tum argenteis, sibi notissima,

ut-

utpote è cimeliarchio Regio ſurrepta, reperit. Cùm verò jam liqueret, *Deweſium* illa furto ſublata, à ſceleſto illo *Hugone* pecuniis numeratis emiſſe, Arbiter ille teſtamentarius pudore ſuffuſus, & quaſi attonitus, annulos gemmaſque mirabili arte inciſas, in reliquis loculamentis diſpoſitas coram viro oculatiſſimo in medium producere nolebat. Non minor mitiorve codicum erat peculatus & expilatio, cujus quoque manifeſtus à *Junio* idem *Hugo* poſtulatur: qui aliquanto poſt tempore chartis declaratoriis & literis ad *Junium* datis, hoc crimen ſibi malè intentari queſtus, quaſi eſſet omnium mortalium hac in re innocentiſſimus, fidem, quam toties ejuraverat, interponit, nullos libros, ſe conſcio, inde fuiſſe ablatos, exceptis duobus aut tribus, quos *Pavio Amſtelodamenſi*, Ordinum *Belgii* confœderati Legato, tradendos juſſerint Commiſſarii, clavibus poſt aliquot ſeptimanas *Iretono*, *Cromwelli* ſocero, redditis. Hoc tamen reſponſo *Junius* ſibi, cui homuncionis nequitiæ & fraudes erant cognitiſſimæ, parum ſatisfieri palam profeſſus eſt.

Ne verò iſti peculatui favere, aut omnem ſupellectilis librariæ curam penitùs abjeciſſe viderentur, *Conſiliarii Statûs*, in iſtâ *novâ Republicâ* ita nuncupati, *Joannem Duræum*, non incelebris nominis, ob ſuum unionis inter Eccleſias Reformatas tranſmarinas inducendæ ſtudium, Bibliothecæ *Jacobææ* Cuſtodem conſtituebant, ordinatione de libris & nu- 28. Octob.
miſmatibus recenſendis additâ, quo tempore duodecim ferè numiſma- MDCL.
tum millia, ut charta recenſionis, quam vidi, indicat, in pixidibus re- 7. April.
periebantur. Sed de his gazis conſervandis, quas avari homines, publi- MDCLII.
cum commodum ſuo poſtponentes, poſtea ſurripuerunt, non ſatis cautum erat, vix quater mille relictis, quæ Sereniſſimus Rex *Carolus* II. ab exilio redux, in Cimeliarchio ſuo repoſuit. Idem quoque triſte fatum codicibus, præſertim manu exaratis, quos auguſtiſſimi Reges, *Jacobus* I. & *Carolus* I. pari curâ & munificentiâ congeſſerant, incubabat; ita tamen, ut omnes ex fanaticorum militum laſciviente ingenio & improbitate non ſimul periiſſent, prodigio non abſimile videatur, pariterque de tantarum ruinarum reliquiis patriæ & Reip. literariæ gratulari debeamus. Non celabo Lectorem id, apud multos dudum percrebuiſſe, quod *Junius* ſagaci mente præſentiens, huic opimæ prædæ homines ſacrilegos ac literarum oſores inhiare, antequam à munere abdicaretur, plurimos inde codices, cum animo reſtituendi, in ſuas privatas ædes tranſtuliſſet, qui poſt ipſius mortem publicè quaſi ſub haſtâ venderentur. Sed in re incertâ quicquam pronunciare mihi nec libet nec licet. Conſtat ſanè *Junium* à *Græcis* Epiſcopis & Presbyteris, quos omni officiorum

genere ſibi devinxiſſet, & aliunde, ſuo ære grandem librorum MSS. quorum Catalogum ipſius manu deſcriptum vidi, cumulum comparaviſſe; quibus ſi Regios quoſque imiſcuiſſet, malo prorſus fato accidebat, ſi, quod aliqui criminantur, illi quoque, qui ſeponi debuiſſent, tanquam *Junianæ* hæreditatis pars, alienarentur. Sed quod fortaſſe hanc impactam criminationem eluere videbitur, vix hoc candidis & ſanctis *Junii* moribus competere poſſe credo, ut niſi rem habuiſſet compertiſſimam, in aliorum peculatum, adhibitis querelis, iiſque palam intentatis, adeò tragicè inveheretur. Interea verò *Junii*, fama manente intergra, mecum ſanè lugebunt omnes, qui Patriæ honori conſulunt, hoc triſte damnum Bibliothecam Regiam paſſam fuiſſe, quod vix ſeculum reparabit.

Ex noſtratibus ſibi maximè familiares, & in rebus ſuis ſtrenuos adjutores, habuit *Junius*, D. *Robertum Cottonum* Equitem Auratum & Baronettum, *Jacobum Uſſerium*, Archiepiſcopum *Armachanum*, *Joannem Seldenum*, *Joannem Rouſæum*, Bibliothecæ *Bodleianæ* Præfectum, *Gerardum Langbainium*, Collegii *Reginenſis* Præpoſitum, & Archivorum Academiæ *Oxonienſis* Cuſtodem, D. *Franciſcum Kinaſtonum* Equitum Auratum, & unum è Regii corporis Satellitibus, ſive *Armigeris*, ut loquuntur, qui illi elegantiſſimum *Chauceri*, vatum noſtrorum veteris ævi principis, duorum primorum librorum poematis de *Troïli* & *Creſcidæ* amoribus verſionem, verſibus rhythmicis, in quibus *Latini* ſermonis puritas ſervatur, contextam, inſcripſit, præter plures alios non infimæ ſortis, quos comitate ſuâ (hanc enim artem ipſe per tot annorum luſtra in Aulâ Regia verſatus optimè calluit) ſibi æterno benevolentiæ mutuique amoris nexu devinxit. De exteris verò maximi ob eruditionis famam nominis, quibuſcum arcta neceſſitudo & familiaritas interceſſerat, omninò ſuperfluum erit hìc diſſerere. Id ſequentes epiſtolæ & elogia ſatis teſtabuntur. Non invitus dixerim, nimiam iſtam comitatem, qua illos cumulavit, penè in crimen degeneraſſe, utpote Bibliothecæ Regiæ damnoſam: dum ex effuſiſſimo de aliorum ſtudiis bene merendi deſiderio codices MSS. quantivis pretii ab *Anglia*, aliquando per decennium exulare pateretur.

In illo fatali diſſidio inter Sereniſſimum Regem *Carolum* I. beatæ memoriæ & ſubditos, qui rebellionem maximè infamem imperitiſſimo Eccleſiæ reformandæ zelo & auctoritatis Parlamentariæ, quod planè nullum erat, jure & titulo prætexebant, conſtat, *Junium*, ab ipſa pueritiâ quietis & umbræ amantiſſimum, militaribuſque ſtudiis omninò inaſſuetum, ſummiſque bene-

neficiis acceptis, optimis Regibus, *Jacobo* I. & *Carolo* I. obstrictissimum ex innata pietate & indole, si fidei & conscientiæ rationes non impediissent, quod tamen maximè impediebant, ne quisquam subditus contra legitimum Regem insurgeret, non procaciter, non perfidè, non impiè se gessisse, sed domi in museo manentem, illorum temporum calamitates lachrymis non fictis, gemitibus, ac vero luctu deplorasse. Quod verò Rhapsodus quidam, (cujus tamen, ut id obiter addam, censuræ vel potius convitia, quæ non à judicio aut amore Veritatis, sed ab innatâ feritate, & animo ad maledicendum nimiùm proclivi pleraque ex parte proficiscuntur, parvi sunt æstimanda) criminetur *Junium* Presbyteranorum partibus favisse, utinam maculam hanc pari facilitate eluere liceret. Excusationis, si non justæ, saltem cujuspiam vel leviusculi ad istam censuram minuendam momenti, loco obtendi potest, illum non nisi post eliminatam Ecclesiæ *Anglicanæ* Hierarchiam cum factiosis istis & schismaticis hominibus in gratiam rediisse; ab iisdem captatâ quavis occasione novis beneficiis auctum, & dum rerum potirentur, Bibliothecarii munere adhuc fungentem: novam Independentium factionem protervè grassari cœpisse; hæresesque fœdissimas, quæ Religionis Christianæ fundamenta convulsum ivere, plebis incautæ animis subdolè inspersas, jam palam sese ostentantes, scriptis, disputationibus, concionibusque propugnari: (abruptis enim sacri regiminis Episcopalis disciplinæque Ecclesiasticæ repagulis, mala hæc, *novæ Reformationis genuini fructus*, tanquam tetra eluvies, impetu quodam ineluctabili obvia quæque prosternens, universam *Angliam* inundaverant) in hisce denique turbulentissimis temporibus *Junium* operam suam non in defensionem illorum à Rege legitimo aut ab Ecclesiâ apostasiæ, sed bonarum literarum propagandarum studio Presbyteranis Proceribus & Ministellis addixisse: sed arctam cum D. *Usserio*, *Waltono*, *Thorndicio*, *Hammondo*, *Pearsono*, qui omnes erant strenui Hierarchiæ Ecclesiasticæ pugiles, & Presbyteranæ paritatis, quæ est mera ἀταξία & confusio, osores, aliisque ὁμοψήφοις, amicitiam coluisse, quosque omni debita cum veneratione, summoque honore, quem illorum pietas, dignitas, eruditio, & perpessiones pro causâ Dei, Ecclesiæ, & Regis vendicaverint, prosecutus est. Quicquid fuerit, (neque enim illum ἀναμάρτητον præfractè contendero) quilibet veri amans, aut in hisce literis paulò exercitatus, nullo partium studio & amore abreptus, nisi omnem candorem & humanitatem, nisi vim mentis, quæ de rebus sapienter judicare novit, penitus exuat, mihi sponte & facilè dabit, *Junium* ob summam eruditionem, & flagrantis-

ſimum illud, quod per integrum vitæ curriculum præ ſe tulerat, & re ipſa mille modis præſtiterat, ſacras bonaſque literas promovendi ſtudium inter præcipua *Britanniæ* decora recenſeri debere.

Sed ad exitum hujus breviculæ narrationis cum vita *Junii* finiendæ propero.

Cùm jam vis militaris, conculcatis legibus, ubique per univerſam *Angliam* graſſaretur, omnemque tranquillitati publicæ fruſtrà expetitæ aditum intercluſiſſet; *Junius* ad ædes generi ſui *J. Atwoodi* I. C. qui *Eliſabetham* filiam natu maximam duxerat, *Bromfeldam* in provinciâ *Eſſexienſi*, ineunte autumno repetit, illic familiari apud ſuos convictu menti malorum publicorum ſenſu graviter ſauciæ & afflictæ, dulce remedium quæſiturus, ſpe ſaltem paulò longiùs producendæ vitæ: quod ab hiſce domeſticis ſubſidiis potuit exſpectari. Sed divinam voluntatem de illo aliter ſtatuiſſe, triſtis eventus docuit. Nam mox præcipiti, eoque graviſſimo, morbo correptus, ademptâ ultimas teſtamenti tabellas condendi opportunitate, ſeptimo die Septembris A. C. MDCLII. piè in *Chriſto* obdormivit, poſtquam ante octiduum ſexageſimum octavum ætatis ſuæ annum expleviſſet. Corpus elatum ſine funebri pompâ (neque enim ea tempora ferebant) in ſuperiori vicinæ Eccleſiæ intra cancellos parte, mœrentibus amicis, reconditur, largâ nigri marmoris laminâ ſepulchro ſuperimpoſitâ, cum hâc inſcriptione, ab omni faſtu alieniſſimâ, Anglicè conceptâ, quam hîc ad verbum *Latinè* dabo.

Subtùs jacet reconditum corpus Patricii Junii, *Armigeri*, *filii Domini* Petri Junii, *Equitis*, *qui reliquit duas filias & cohæredes*, Eliſabetham, Joanni Atwoodo, *Armigero*, & Saram, *D.* Samueli Boſſæ *Equiti nuptam. Obiit* 7. *die Septembris* 1652.

Fruſtra quis auguſtius monimentum, elegantioremve Epigraphen defuncti laudibus turgentem deſideraverit. Iſtis quaſi inſtabilis & citò periturae famæ ſubſidiis non eget *Junius*, cujus memoriam libri, quos edidit longè perenniori elogio, quàm quodvis Mauſoleum, ad ſeram poſteritatem prorogabunt.

ELO-

ELOGIA & TESTIMONIA
Clarissimorum & doctissimorum Virorum
de D. PATRICIO JUNIO.

ISAACUS CASAUBONUS in epistolâ ad D. *Petrum Junium* XV. Kal. Septembr. 1613. p. 985.

Quæsivi sæpè à filio tuo Patricio, *optimo & doctissimo juvene, quid didicisset de tuo itinere. Is mihi paucis diebus, antequam iret* Oxonium, *confirmavit, & te & uxorem tuam ἀνόσους καὶ ἀπημάντους in patriam rediisse.*

PETRUS PUTEANUS in epistolâ ad *G. Camdenum, Paris.* 3. Kal. Septembr. 1617. pag. 193. 194.

Patricius Junius, *Vir eruditus, utriusque nostrûm amicissimus, has tibi tradit: postea,* Patricium Junium *vidi libentissimè, & quantùm in me fuit, illi favi: patuit illi Bibliotheca Ill.* Thuani, *ut & talibus Philologis eruditis & doctis.*

Idem ad eundem 5. Id. Novembr. 1617. pag. 202.

Velle autem, quæso, Patricio Junio, *eruditissimo Viro, de collatione antiquissimi Codicis MS. Evangeliorum, &, ut stet promissis, urge. Nam conjicio ex Epistolis D.* Pauli *planè antiquis, quæ penes me sunt,* Theodorum Bezam *negligenter librum venerandæ antiquitatis vidisse; non vanus erit ejus labor, nec industria nostra.*

THEODORUS GOTHOFREDUS ad *G. Camdenum, Paris.* 30. Augusti 1617. pag. 194.

Les vôtres m'ont été rendues par Mr. Patricius Junius, *homme de merite, & pour tel reconnu par ceux, qui l'ont vû de deça, & comme vous l'avez décrit.*

JOANNES HOTMANNUS ad *G. Camdenum, Paris.* 2. Septemb. 1617. pag. 196.

J'ai été très-aise, que par cette occasion j'ai pris connoissance avec Mr. Junius, *Gentilhomme d'une rare vertu & erudition. C'est une obligation, que je vous ai avec toutes les précedentes.*

FRONTO DUCÆUS in notis ad Orationem *Gregorii Nysseni* contra Fornicarios.

Græ-

Græcus textus nuper editus est, ex Apographo Cæsareæ Bibliothecæ cum altero Patricii Junii, *oblato, nunc & emendato.*

DIONYSIUS PETAVIUS in notis ad *Themistii* xix. orat. p. 728. *Paris.* 1618. loquens de oratione *Juliani* Imp. nondum editâ, quam S. P. Q. *Atheniensium* scripsit.

Eam nos orationem, cum aliquot aliis, accepimus ab humanissimo eruditissimoque Viro, Patricio Junio Londinensi, *Regiæ Bibliothecæ Præfecto, quas propediem favente Deo, cum reliquis* Juliani *operibus, publicare decrevimus.*

Et in præfatione ad editionem operum *Juliani* τȣ̃ παραβάτȣ· *Parisiis* 1630. 4°. loquens de iisdem orationibus & epistolis antea ineditis:

Hæc omnia Londinensi *ex Bibliotheca misit ad nos* Patricius Junius.

Ita nomen illius, quasi prioris humanitatis & grati officii illum pœnituisset, nudè absque omni elogio & præfatione laudis profertur, pro absurdissimo more, qui apud plures, sese pro solis Catholicis venditantes (exclusis aliis diversæ communionis, isthoc titulo longè meliori jure ornandis) obtinuit, ac si morum urbanitas ac ejusmodi commendationes famæ zeli, quem præ se ferunt, & veritati religionis Catholicæ, quam falsò sibi arrogant, quippiam essent detracturæ. Imò *Petavius* ingrati animi postulandus est, qui tractatum *Petri Alexandrini* de novissimo *Christi* Paschate in *Uranalogio* suo editum se à *Junio* nostro accepisse reticet.

JOANNES AUBERTUS in præfatione ad I. tomum Operum S. *Cyrilli*, Archiepiscopi *Alexandriæ: Paris.* 1638.

Certè prætermitti non debet eximium V. V. Cl. Junii *& D.* Rouse *in editione nostrâ paranda adornandaque studium, qui Homilias aliquot & variantes in eas lectiones ex instructissimâ* Oxon. *Academiæ Bibliothecâ, tanta mihi cum celeritate miserunt, ut prævertisse quodam modo viderentur petitionem meam.*

HUGO GROTIUS in epistolâ ad *Franciscum Junium: Parisiis* 31. Maii 1638. pag. 434.

Quod si pateris & hoc adjici, meo ut nomine comiter salutes Viros egregios, Seldenum, Patricium *ὁμώνυμον tuum*, Pettæum, *& si qui his similes sunt alii, ad multa merita tua, quibus obstrictum me habes, novum hoc adjeceris.*

Idem ad eundem 23. Septembr. 1638. pag. 465.

Beasti me, quod D. Seldeno, *& D.* Patricio Junio *memoriam mei renovasti. Plurimùm ipsis debeo, & publico nomine, ob labores istorum,*

qui-

quibus humanum genus sunt demeriti, & privato, quod multis argumentis comperi eos mihi optimè velle. Beneficium, quod ultrò offert D. Patricius Junius, *faciendi mihi copiam lectionum variantium, quas è* Græcis *codicibus misit* Cyrillus, *maximi facio, ut debeo; neque tantùm gratissimum erit id munus, sed & operam dabo, ut id quamplurimis prosit.*

Idem ad eundem $\frac{12}{22}$ Januarii 1639. p. 498.

D. Patricius Junius *ita est de literis meritus, ut ab amantibus literas omnibus amari debeat. Accedet ad communem causam privata, ex qua me debitorem habeat, si ipsius beneficio, quod & ipsius nomine D.* Gossius *obtulit, nancisci possim codicis* Cyrilliani *novi Fœderis excerpta.*

Idem ad *Samsonum Johnson: Lutetiæ* Septembr. 1638. pag. 466.

Patricium Junium *amavi semper, amo nunc etiam, quod post catenam in* Jobum, *&* Theophylacti *quædam, etiam* Euthymium, *boni judicii serâ ætate Scriptorem, publici juris facit.*

Idem ad eundem 9. Febr. 1639. p. 508.

Plurimùm Juniis *duobus* Patricio Franciscoque, *debeo pro datis liberalitèr, transmissisque diligentèr lectionum discrepantiis. Sunt in illis observationibus digna non pauca, quibus suus erit usus. Sed nunc maximè Evangelia me occupant: quare si cumulare beneficium beneficio velitis, & me earum lectionum, quæ ad* Marcum, Lucam, *&* Joannem *pertinent, compotem facere, felicem me tanto munere judicabo. Rogo autem, ut tua comitate & gratiæ agantur D.* Patricio, *quod hæc mihi præstiterit, & D.* Seldeno, *quod Vir meo judicio maximus mei vivat memor.*

CLAUDIUS SALMASIUS in præfatione ad *Achillem Tatium: Lugduni Batav.* 1640.

--- *ubi intellexi exemplar manuscriptum ejusdem Auctoris exstare in* Londinensi *Regiâ Bibliotheca, à Viro clarissimo præstantissimoque, Bibliothecæ istius Curatore, pro ea, quâ est humanitate & comitate, & prono ad literas juvandas affectu; facilè usum ejus mihi impetravi. Hoc exemplar* Casauboni *olim fuisse, manus ejus ad oram passim adscripta mihi significavit. Agnovi in eo passim &* Henrici Stephani, *ejus Soceri, manum, ut ab eo habuisse manifesta sit fides.*

Postea; *Vir etiam doctissimus & clarissimus* Lucas Holstenius --- *Româ suum codicem transmisit, quem ipse contulerat cum Anglicano illo ex Bibliotheca Regia, cui* Patricius Junius *V. Cl. præest.*

Idem in præf. ad libr. de primatu Papæ: *Lugd. Bat.* 1645.

Clarissimus vir & celeberrimus, Patricius Junius, *nuper mihi significavit* Βαρλαὰμ Μοναχȣ̃ πρὸς Νικόλαον Ἀρχιεπίσκοπον περὶ ἀρχῆς Πάπα *in Bibliotheca Regia* Londinensi *exstare, qui non potest esse alius ab eo, quem hîc edidimus.*

CLAUDIUS SARRAVIUS ad *Jac. Usserium Armachanum: Paris.* 9. Novembr. 1648. in Sylloge epistolarum *Arausioni* 1654. pag. 245.

Εὐφράνθη ἡ καρδία μȣ καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσα, *viso specimine* Alexandrini *exemplaris, quod isthic excudi cœptum est. Sed quare trahitur nobilissimi operis editio? festinato sanè opus esset, & qualemcunque moram omnes docti & probi impatienter ferunt. Magna quippe in Ecclesiam utilitas inde redundabit, uti & in summum Virum*, Patricium Junium, *gloria non vulgaris. Cujus tu quoque particeps eris, pro ea, quam impendis, opera, cùm in prolegomenis adornandis, tum in urgendo laudabili hoc proposito.*

GERARDUS JOANNES VOSSIUS, de origine & progressu idololatriæ, lib. III. c. XCIX.

Sed verè hujus avis (Phœnicis) *meminit Apostolorum* σύγχρονος, Clemens Romanus, *epistola ad* Corinthios *priori: quæ pauculos ante annos prodiit in lucem egregiâ V. Cl.* Patricii Junii *curâ.*

ISAACUS VOSSIUS in notis ad epistolam S. *Barnabæ* pag. 308.

Nunquid in epistola Clementis, *quam nobis dedit Vir maximus*, Patricius Junius *Bibliothecarius Regius*, (*cui ego tantum debeo, ut plura ei debere non possim*) *similia occurrunt?*

Idem in literis ad *Jacobum Usserium Armachanum* v. Octobr. 1650. *Holmiæ* scriptis: in collectione literarum *Usserianarum. Londini* 1688. pag. 556.

Diu est, *quod de* Seldeno & Patricio Junio *nulli omninò huc perlati sunt nuntii. Eorum Virorum studiis ex animo favet Regina. In* Patricium *verò, si quid Reginæ nostræ esset juris, non tam diu textus ille Bibliorum* Græcus *in tenebris delitesceret. Sed non cuique contingit doctis parere Dominis.*

ANDREAS RIVETUS, Critici Sacri lib. I. c. 8.

In eâ (S. Clementis epistolâ) *reperiuntur, quæ à nonnullis Veteribus citantur, ut in suis notis ex collatione ostendit eruditissimus Editor, qui veram ac genuinam esse* Clementis *epistolam existimat, non obstante fabulâ de* Phœnice, *quam ad illustrationem doctrinæ de resurrectione adducit.*

Quod

Quod postea fecerunt alii plures ex Veteribus. Argumenta Viri doctissimi expendere poterit Lector eruditus.

DANIEL HEINSIUS in Exercitat. Sacris ad S. *Matthæi* cap. VII. lib. I. cap. 5. p. 33. editionis *Cantabrigiensis*, locum ex epistola S. *Clementis* citans, addit,

Quam stylo scriptam Apostolico, aut qui ad eum proximè accedit, Patricio Junio, *summæ eruditionis Viro, debemus.*

Idem in *Aristarcho* sacro ad calcem sacrarum exercitationum ad N. T. *Lugd. Bat.* 1639. c. 13. p. 819.

--- *Ut & de iis, in quos Septuaginta Interpretes Poëticos distinxerant Scriptores: cujus luculentum nobis nuper specimen à clarissimo & eximio* Patricio Junio *editus exhibuit* Jobus.

Idem in parte alterâ cap. 2. pag. 857.

Ad quem locum Olympiodorus, *quem in præclarâ illâ in* Jobum *Catenâ Viro eximio summoque amico nostro*, Patricio Junio, *Serenissimi* Magnæ Britanniæ *Regis Bibliothecario, debemus.*

JOACHIMUS JOANNES MADERUS in præfatione ante editionem epistolæ S. *Clementis* ad *Corinthios*, *Helmestadii* 1654.

Luci illam non ita pridem donavit rursum Vir clarissimus Patricius Junius, *Serenissimi, heu quondam!* Britanniarum *Regis Bibliothecarius, cui propterea maximas certè gratias debemus.* Mox — *Non erat, quo te amplius morarer; quandoquidem nunquam satis laudatus* Patricius, *sua ad Lectorem præfatione, Veterum testimonia supra subnexa, in reliquis tibi poterat satisfacere.*

CHRISTIANUS RAVIUS in epistolâ ad *Reyherum* ante libros Conicarum Sectionum *Apollonii Pergæi* in *Græciâ* deperditos. *Kilonii* 1669. 8°.

Scriptum ejus codicis Goliani *erat* Mauritanicæ *scripturæ; quod non credo Cl. Virum inde attulisse; cum ejus jam olim in* Belgio & Anglia *fuisse indicia, renunciatum sæpè sit à nobilissimo illo Bibliothecæ Regiæ Præfecto*, Patricio Junio, *qui addebat, mirari se, quomodo jam Cl.* Snellii, *Mathematici insignis, tempore exstiterit, quod certò sciat*, Leidæ Apollonius *integer, & tamen nil ejus tam longo spatio ævi prodierit.*

CORNELIUS TOLLIUS in epistola ad *Christianum Ravium Rhenis.* Augusto 1647.

Mitto literas celeberrimo Viro, Patricio Junio, *quod & tu monueras, atque illum facio plurimi. Non dubito, quin per te consequar varias illas*

las lectiones Palæphatiorum *codicum*, *quas impetratas multùm cupio: Jam quippe festino editionem illius libri*; *neque subsidium illud habeo*, *nisi quod nuper suppeditavit magnus* Salmasius *MS.* Londinensis ἀπόγραφον. *Tibi autem acceptum feram*, *quicquid ulterius hac in re gratificatum mihi fuerit à Cl.* Junio.

Auctor vitæ *Joannis Morini*, *Londini* 1682. pag. 71.

In Anglia Comberi *præsertim &* Junii, *Virorum doctissimorum*, *amicitiam coluit*, *& ad utrumque liberè scripsit*, *quid de vetusto illo codice* Græco Lxx. *Interpretum Versionis sentiret*, *qui ab* Ægypto *in* Angliam *deportatus fuerat: maximè in epistola* ad Patricium Junium, *cujus operâ liber* Jobi Londini *editus fuerat*, *de codicis illius*, *quo usus fuerat* Junius, *vetustate & bonitate fusiùs differit.*

JACOBUS USSERIUS *Armachanus* in Syntagmate de *Græca* Lxx. Interpretum versione *Londini* 1655. p. 105.

Geneseos *quoque*, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Josuæ, & Judicum *fragmenta quædam* Græca *vetustissima*, *obelis & asteriscis signata*, Claudius Sarravius *in Parlamento* Parisiensi *Consiliarius Regius*: *integram verò* Esaiæ & Jeremiæ *Prophetiam*, *asteriscis insignitam*, *communicavit* Patricius Junius, *Regius apud nos Bibliothecarius*: *quorum alterum per literas tantum nobis notum*, *alterum amicum intimum & integerrimum*, *morte nobis ereptum*, *luctu serio prosequuti sumus.*

Idem in præfatione ad Epistolam S. *Barnabæ.*

Quæ quidem in Barnabâ *frustra quæsita*, *in priore* Clementis *epistola*, (*à doctissimo* Patricio Junio *non ita pridem editâ*) *totidem verbis expressa invenimus.*

Idem in Dissertatione de Symbolis: *Oxonii 1660.* p. 25.

Quò spectat Photii Constantinopolitani *Patriarchæ locus*, *in Dissertatione de Spiritus sancti processione contra* Latinos: *quam XII. Panopliæ suæ dogmaticæ* Euthymius Zygabenus *inseruit*, *sed à* Francisco Lino *in* Latinâ *versione consultò omissam*, *ex codice nuper è* Græcia *allato communicavit mihi amicissimus* Patricius Junius.

Pag. 26. Dicit, se *Symbolum* Athanasianum *à* Græcis *interpolatum* dare ex apographo V. Cl. *Patricii Junii.*

Pag. 38. *Ex veteribus membranis* Cottonianis (*à quibus Auctoris nomen aberat* (*Rythmos istos elegantissimos* (nempe Hildeberti Cenomanensis) *descripsimus*; *& ex altero Bibliothecæ Regiæ codice*, *ab amicissimo* Junio *accepto*, *alicubi emendavimus.*

Idem in notis in S. *Polycarpi* epistolam ad *Philippenses* pag. 1.

Cum

Cum θυσιαςηρίῳ *à* Clemente, *in epistola ad* Corinthios, (*quam in hac alias etiam non semel* Polycarpus *est secutus*) μωμοσκοποθὲν τὸ προσφερόμενον *conjunctum cernimus*, *ubi* μωμοσκόπων *officium fuisse pluribus nos docuit doctissimus* Junius, *ne quid vitii aut labis sacrificio*, *priusquam altari imponeretur*, *subesset*, *diligentèr dispicere*.

Idem in literis ad Cl. *Sarravium Parisiensis* Curiæ Senatorem $\frac{13}{23}$ Febr. $164\frac{7}{8}$. *Londini* scriptis in Sylloge epistolarum *Londini* 1686. pag. 527.

Alexandrini *verò exemplaris* (*quod post* Basilii *M. tempora descriptum fuisse*, *præfatio illius*, *quæ ibi habetur*, *in Psalmos satis indicat*) *editionem*) *quæ à te tantoperè postulatur*, *vel flagitatur potius*) *urgere non cesso*. *Id oneris in se suscepit Vir doctissimus*, Patricius Junius, *cujus primum specimen simul cum hisce mitto*. *Mihi enim præter* ἐργοδιώκτου *officium*, *aliud nihil hîc incumbit*, *nisi*, *ut de ipsa* LXX. *Interpretibus adscripta versione*, *quid sit sentiendum*, *quædam adnectam prolegomena*.

Idem in literis ad *Ludovicum Capellum* 27. Octobr. 1653. *Londini* scriptis p. 596.

Codicem τῶν ό Alexandria *à* Cyrillo *Patriarchâ in* Angliam *transmissum* (*quem* Theclæ *vocant*) *edere cœpit eruditissimus* Junius. *Sed eo ad meliorem vitam translato*, *nulla illius editionis spes nobis est relicta*. *Cuduntur tamen apud nos Biblia Polyglotta*, *in quibus veteres sacri contextus editiones uno conspectu repræsentatæ exhibentur*. *In his* Alexandrini *illius codicis cum editione Græcâ Vaticanâ collatio instituitur*.

Vide quoque epistolam illius *Anglicè* scriptam ad *Arnoldum Bootium*. pag. 621.

JACOBUS MONTACUTUS, Episcopus *Wintoniensis*, in præfatione ad opera R. *Jacobi* I. *Latinè*, *Londini* 1619.

Edwardus *sextus*, *in tanta vitæ brevitate*, *quâ eximias animi dotes mundo explicare non potuit*, *historiam tamen sui temporis scripsit*, *&* *tres linguâ* Gallicâ, *de fide*, *de idololatria*, *seu imaginum cultu*, *& de Papæ primatu*, *quos Duci* Sommersettensi, *avunculo suo*, *inscripsit*. *Epistolas etiam & Orationes* Græcas Latinas*que varias conscripsit in Bibliotheca Regiâ superstites*, *quas eruditus fidusque Biblicthecæ Regiæ Curator*, Patricius Junius, *regia Auctoris manu conscriptas*; *mihi monstravit*.

JOANNES SELDENUS ad Auctariolum Marmorum *Arundellianorum* p. 182. *Londini* 1628.

Orationem Juliani, *unde hoc descripsimus*, *MS. mecum pridem communicavit*, *uti solet id genus alia*, *pro sua humanitate Vir doctrina*, *&* *mo-*

morum suavitate insignis, Patricius Junius, *Bibliothecarius Regius*, *&* *de hoc loco me monuit. Integram orationem cum duabus aliis Apostat, nondum in lucem editis, ante sexennium transmisit ad V. Cl. doctissimumque*, Dionysium Petavium, *qui eas publici juris facere pollicitus est.*

Idem in libro de dominio maris lib. 2. c. 6.

--- *Uti etiam binis in Bibliothecâ ad D.* Jacobi *Regiâ, quod adnotavit mihi vir doctissimus amicissimusque*, Patricius Junius.

Idem de Synedriis lib. I. p. 220.

Locum descripsit Vir eximius, Patricius Junius.

Vir optimus & doctissimus HENRICUS HAMMONDUS in Dissertationibus de juribus Episcopatus. Dissertat. V. c. 3. p. 264. ubi malam cujusdam periochæ in epistola S. *Clementis* ad *Corinthios* interpunctionem & interpretationem rectissimè emendat:

Quod doctissimo Clementis *Interpreti, quomodocunque exciderit, certè non placet.*

Editor epistolarum *Photii* (quas Vir admodum reverendus & doctissimus, D. *Richardus Montacutus*, Episcopus *Norwicensis Latinè* vertit, & prelo paravit) sub nomine Typographi:

--- *Quibus accesserunt epistolæ aliæ quinque de rebus in jure canonico* Orientalium *dubiis: has inter alia plurima ex* Oriente *secum in* Angliam *advexit* Christianus Ravius, *easque cum Cl. Viro*, Patricio Junio, *communicavit, qui pro summo suo in Remp. literariam studio earum mihi liberam fecit potestatem, eo nimirum animo, ut publici juris fierent.*

Vir eruditissimus, GERARDUS LANGBAINUS, in notis ad *Longinum* περὶ ὕψους pag. 115.

Robortelli *alteram* (editionem Longini) *benignè nobis communicavit in Reip. literariæ bonum natus, clarissimus Vir*, Patricius Junius, *Bibliothecæ Regiæ Curator dignissimus: transmisit item & codicem manuscriptum, ipsissimâ* πολυμαθεστάτου Stephani *manu exaratum.*

MERICUS CASAUBONUS in Prolegomenis ad *Marcum Antoninum: Londini* 1643.

Magna tum memini spes animum pertentabat, si fortè exemplar Antonini, *quo B. M. parens usus fuerat, adipiscerer, haud pauca in eo reperturum me ad oras (quæ in plerisque veteribus legendis ejus sedulitas & diligentia) notata, quæ magno futura essent auxilio. Sed eum, cùm humanissimi juxta ac eruditissimi Viri*, Patricii Junii, *Bibliothecæ Regiæ Præfecti dignissimi, operâ consequutus essem, quàm spe meâ frustratus sim, ip-*

ipsum illum testor, optimæ fidei, nec minoris in his judicii, testem omni exceptione majorem.

Idem in notis pag. 8.

Id eo verisimilius mihi sit, quod ante mensem unum aut alterum, quàm hæc scriberem, indicio V. Cl. de literis & literarum amantibus omnibus indefessâ industriâ meritissimi, Patricii Junii &c.

JOANNES PRICÆUS in notis ad Apologiam *Apuleii.* pag. 147. *Paris.* 1635.

Imaginem delineationemque ejus (i. e. marmoris in ædibus D. *Mauroceni* Venetiis) (*ut & aliorum quoque*) *debemus nunquam laudato satis* Pettæo *nostro; applicationem ad Historici narrationem* Patricio Junio, *Serenissimi Regis nostri Bibliothecario, homini ad literaturæ omnis, duntaxat* Græcæ, *beneficium nato.*

Idem in præfatione ad *Apuleii* Metamorphoseos libros. 1650.

Sequentes libros contulimus cum uno tantum MS. codice, quem à nobis acceptum Gulielmus, *nuperus* Cantuariæ *Archiepiscopus* (*Vir literis ornandis attentissimus*) *donavit* Oxoniensi *Bibliothecæ. Ex eo penu instructissimo, interventu Cl. longèque doctissimi Viri,* Patricii Junii, *illius ad nos fluxit temporaria usura. Ejusdem Amici beneficio inspeximus* Colvinianam *editionem.*

ABRAHAMUS WHELOCUS in præfat. ad *Bedæ* Historiam Ecclesiasticam gentis *Anglorum. Cantabr.* 1644.

D. Patricius Junius *Serenissimæ Regiæ Majestati fidelis Bibliothecarius, Vir inclytus, alter inter nos* Casaubonus, *ut* Latinas, *sic & patrias literas cum* Græcis *conjunxisset.*

JOANNES FELLUS Episcopus *Oxoniensis* in præfat. ad epistolam S. *Clementis. Oxoniæ* 1677. loquens de codice *Alexandrino in* Bibliotheca Regiâ.

Biblia sacra ad exemplaris istius venerandi fidem se luci daturum spondebat Vir eruditissimus, Patricius Junius, *Regiæ Majestatis Bibliothecarius;* Clementis *autem editionem re ipsâ præstitit, quam nos hîc denuò repræsentamus.*

--- *Siquidem ea habetur de eruditione, industria, & fide D.* Junii *apud omnes existimatio, ut eandem suspicione aliquâ labefactare, non incivile modo, sed iniquum prorsus videatur.*

--- *Demum in editione ista versionem* Latinam *recensuimus, parcè tamen, & cum debita erga doctissimum* Junium *ejusque manes reverentiâ.*

D. FRANCISCUS KINASTONUS, in epistola dedicatoria ad

Ju-

Junium, præfixâ ſuæ verſioni primi libri lepidiſſimi poematis *Galfredi Chauceri* de amoribus *Troili* & *Creſſeidæ*. *Oxoniæ* 1635.

Quare cùm ita ſe res habeat, eroticum hoc poema, cujus frontem tuo amiciſſimo nomine decoramus, ævi injuria obliteratum ferè, & inter deperdita recenſendum, ad te & tuum patrocinium inter alia priſcorum opera & pegmata non immeritò confugere videtur: cujus duo nomina ſunt totidem bona omina, quæ Auctori Chaucero *& mihi aliquid fauſti portendunt. Nam cùm tu ob ſtirpis & ſtemmatis tui claritatem ex verè nobili & Patricio ordine ſis ortus, cùm tu ipſe propter morum tuorum ſuavitatem, geſtus modeſtiam vitæ integritatem, doctrinam variam, & in priſcorum ſcriptis & monumentis inſignem perſpicaciam, in Rep. literariâ meritò inter Patres conſcriptos habearis: tu identidem pari jure nomen* Junii *mereris, cùm neoterici omnes tibi noti & familiares ſint, & plurima indies mediteris, quæ apud poſteros nominis tui celebritatem augebant; cùm tu Regiæ Bibliothecæ non ſolum Cuſtos, ſed ambulans Bibliotheca ſis. Sed ut modeſtiæ tuæ faveam, ſingula non recenſebo: fas tamen ſit hoc unum dicere, quod me tacente poſtera ætas loquetur, non ſolum S.* Clementis *epiſtolam, verè Apoſtolicam, oblivione diu immerſam, per te & tuâ operâ è tenebris erutam fuiſſe & in lucem datam: verùm etiam LXX. Seniorum* Græcam *verſionem ex codice totius orbis vetuſtiſſimo, literis majuſculis exarato, ſed ita à tineis & temporis invidia exeſo & obliterato, ut in omni pagina plurima elementa & verba integra deſiderentur, tuis indefeſſis lucubrationibus indies emendari, & prelo in bonum publicum adornari.* Cætera exſcribere non vacat.

Idem in epiſtola ad *Joannem Rouſe*, Bibliothecarium *Oxonienſem*, præfixâ libro 2.

--- *Cùm appareant rari nantes in gurgite vaſto, & inter regia & primi honoris ſydera, vix ullus in noſtro horizonte beneficus aſteriſmus reperiatur, qui Muſis ſit propitius: felicem me exiſtimo, & illis etiam gratulor, quod* Caſtora *&* Pollucem *adſpiciam: nempe lucidos & literatos vos fratres,* Patricium Junium *atque temet ipſum, lucubrationum mearum cenſores, non minus doctos & eruditos, quàm benevolos & candidos nactus ſim.*

VITA
JOANNIS DEE,

Mathematici Angli:

Scriptore

THOMA SMITHO,

S. Theologiæ Doctore & Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

VITA JOANNIS DEE.

Mathematici Angli.

OANNIS DEE, (quem in ſecutura ipſius Vitæ & Studiorum hiſtoria ad omnem homonymiam amoliendam vocabulo Linguæ Latinæ genio magis conformi, *Devum* appellabo) primos vitæ halitus *Londini* decimo tertio die menſis Julii, hora IV. & minutis XI. P. M. A. æterni Verbi incarnati milleſimo quingenteſimo viceſimo ſeptimo, excepit. Patrem habuit *Rolandum Devum*, Virum probum, & re domeſtica ſatis lauta gaudentem, cujus cura pro affectu erga filium ſuum à natura indito, utpote puerum egregiæ ſpei bonæque indolis, in illius mente literis *Græcis Latinis*que informanda maximè impendebatur. Studiorum verò, quibus pueri imbui ſolent, curriculum, partim *Londini*, partim *Chelmesfordiæ* in Provincia *Eſſexienſi*, feliciter emenſus, decimo ſexto ineunte ætatis anno *Cantabrigiam* in Collegio, D. *Joannis* Evangeliſtæ memoriæ dicato, altioribus diſciplinis erudiendus, ab amantiſſimo Patre, exeunte nimirum anno 1542. mittebatur.

Togam Academicam indutus, ſive conſiliis & documentis Amicorum, ſive propria ſponte & virtute, & ardentiſſimo literarum amore accenſus, in iſta lubrica ætate, deſidiæ & luxui nimiùm quantùm obnoxia & dedita, ſatis gnarus, non niſi magna induſtria magnam eruditionis famam acquirendam eſſe, pertinaciſſimo & quidem propemodùm incredibili labore, quaſi ſacro voto obligatus, & à quo nullis voluptatibus, blanditiis nullis, aut quorumpiam importunis invitationibus ſe abripi ſiverit, evolvendis Libris, juxta methodum, in iſta Academia juventutem inſtituendi præſcriptam, ſub ſeduli *Tutoris* cura, moderato quatuor horarum ſingulis noctibus ſomno contentus, duabuſque horis, prandii & cœnæ tempore, aliiſque laxamentis ad vitam ſanitatemque tuendam ne-

cessariis, tantummodo impensis, reliquas octodecim, demptis publicarum precum in Sacello habitarum, quibus interesse oportuit, intervallis, inviolabili pertinacia, alacer devovit & consecravit

Post susceptum Baccalaureatûs in Artibus gradum, idem literarum amor pertinaxque studium mansere, & jam maturescente cum anni judicio, qualem Scientiam ex encyclopædia, quam totam accuratè complecti, humanas vires longè supergredi compertum habuerat, pressiùs excolere pro vitæ suæ rationibus commodum videretur, animo perpendens, ex vehementis insitæ indolis propensione, quam sapientia, libratis omnium rerum momentis, magis magisque firmavit, Mathematicas Disciplinas cæteris longè anteponendas esse facilè sentiebat. Ad hunc scopum meliùs feliciùsque attingendum, cùm pauci è nostratibus illo tempore ista laude eminerent, utpote in exercitationibus Theologicis, aut in Juribus coronæ contra Curiæ Romanæ usurpationes defendendis maximè occupati, mense Maio A. 1547. ex *Anglia* in *Belgium* navigavit, amicitiam cum magnis quibusdam viris, puta *Gemma Frisio*, *Gerardo Mercatore*, *Gaspare à Mirica*, *Antonio Gogava*, aliisque harumce Scientiarum Mystis, initurus, ut illorum consiliis adjutus, quid sibi in isthoc stadio juxta decursuro faciendum esset, auspicatiùs intelligeret. Quid enim à talibus Magistris discipulo excelsa indole & ingenio pollenti sperare non licuit? Nec exspectationi defuit successus: imò omnia supra votum cessere. Post aliquot menses *Cantabrigiam* redux, secum *Gemmæ Frisii* radium & annulum Astronomicum, utrumque æreum, ab illo recèns fabricatum, duosque ingentes *Mercatoris* globos attulit, quos postea Bibliothecæ Collegii S. Trinitatis in Sociorum Alumnorumque usum donavit. Ille autem orbium cœlestium contemplationi per multos annos addictus, aliquot millenas observationes, horis minutisque pleraque ex parte notatis, factas, in Ephemeridas & Adversaria congessit, tam in siderum motibus distantiisque indagandis, quàm in viribus & influentiis in mundum hunc elementarem, moresque & fortunas hominum inde derivatis, fallaci & penitùs incerta conjectura eruendis, maximè, ut videtur, occupatus, puriorisque Astronomiæ studio affanias, quas deperibat, Astrologorum, pro lascivia ingenii adjunxit.

Cùm autem Rex *Henricus* VIII. magnificum Collegium Sanctæ & individuæ Trinitatis honori dedicatum in ista Academia condidisset, dignus habitus erat *Devus*, noster, qui inter primos socios accenseretur, & mox ibidem Græcæ linguæ secundarius Prælector constitutus. Non multò post *Aristophanis* Comœdiam, cui titulus Εἰρήνη, exhibendam curavit,

vit, in qua ſcarabæi ad *Jovis* Palatium evolantis, cum homine corbe onuſto, fiebat repræſentatio: quo viſo, obſtupuere omnes, qui aderant, multique, virium artis Mechanicæ penitus ignari, rumuſculos ſparſere, quaſi *Devus* magicis artibus jam initiatus, ope Dæmonum rem iſtam mirabilem effeciſſet. Ita ab ipſius juventute infamiam veneficii & magiæ, ſive jure, ſive injuria, in ſe contraxit: cujus ſuſpicio plurimorum animis adeò altum inſidebat, ut nulla illius excuſatione & apologia, nulla, ut ut ſacra, obteſtatione inde elui potuerit.

A. 1548. laureâ *Magiſtri* inſignitus, mox iterum *Angliam* reliquit, *Cantabrigiæ* æternum valedicturus, ſive ſe majores in Scientiis abſtruſis, quas impigrè venatus eſt progreſſus in exteris Regionibus facturum crediderat, ſive ut ab amicorum cenſuris & criminationibus, quaſi illicitis artibus operam dediſſet, liber, quicquid animo adlibuerit, majori otio minorique incommodo daret in effectum, ſibi ſoli, remotis arbitris conſciiſque, vacans, ſive aliis de cauſis, prorſus incertum. Ab hoc enim tempore mihi perquam veriſimile videtur, *Devum* ſpes vanas in animo aluiſſe, licèt ſub ſpecioſo *puram veritatem*, & *Theſauros cœleſtis ſapientiæ inveſtigandi* prætextu, ſe tandem aliquando, quod mortalibus vix datur aſſequi, aſſecuturum, & inde ex ſtudio Mathematicarum Scientiarum, Phyſicæ, & Chymiæ, in arcana naturæ, & rerum tum naturalium tum divinarum profundiora penetrandi, & novam, eamque planè myſticam, Philoſophiam, quaſi vileſceret & omnino repudianda eſſet, quæ tunc uſu communi obtinuerat, introducendi, & denique ſibi ipſi ex indulgentia vaniſſimæ & prorſus damnandæ curioſitatis inſignem apud omnes formam adſciſcendi ardorem creviſſe: cujus propoſiti impietatem ſub plauſibili Scientiarum Mathematicarum prætextu, tanquam ſub ſpecioſis involucris, à quorumvis conſpectu occulere voluit. Nemo ſanè harum rerum peritus negaverit, *Devum* inſignis Geometræ, uti opera edita teſtantur, elogium meruiſſe: interim mihi, de illo ſæpè ſæpiùs, & quidem mente ſeria, perpendenti, penè conſtat, conjecturam iſtam tanquam clavem ad abditos illius mentis ſenſus, quos ſubdolè intus fovebat, recludendos, admitti oportere, quod poſtea luculentiùs patebit.

Hoc animo eodem anno, relictâ patriâ, teſtimonialibus Univerſitatis *Cantabrigienſis* literis munitus, *Lovanienſem* Academiam, viris omni 1548.
Scientiarum genere excultiſſimis florentem, profectus eſt, ubi pro tempore fixis ſedibus, opes doteſque ingenii verſuta modeſtia expandens, magnam eruditionis famam ſibi comparavit, tum coram magno in honore habitus, tum crebris literis, tanquam oraculum, novuſque reconditioris ſapientiæ Magiſter, undiquaque, quò fama de illius admirandis

elogiis ſpargeretur, conſultus. Huc enim illius inviſendi gratia viri Nobiles, *Hiſpani*, *Itali*, aliique ex aula Imperatoris *Caroli* quinti, tum temporis *Bruxellis* ſplendidiſſimo Principum & Magnatum comitatu ſtipati, certatim, & quidem non modico numero, confluxerunt, an fama, avidiſſimis attonitiſque auribus quotidie ingeſta, non hac ex parte deliquiſſet, & an ex præſentia eſſet minuenda, experturi: inter quos eminuere Dux *Mantuanus*, & D. *Ludovicus de la Cerda*, poſtea titulo Ducis *Medinæ Cæli* inſignitus: ut ab aliorum ædes *Devi* adire ſolitorum nominibus, quos aut Cæſarea Majeſtas ex *Bohemia*, *Dania*, & alibi, aut Artium excolendarum cura in iſtas regiones pertraxiſſet, recenſendis abſtineam. Ita apud quoſvis exteros ipſius fama percrebuit. Nec minorem tamen à ſuis *Anglis*, in *Belgio* quoque commorantibus, inibat gratiam; è quibus *Gulielmus Pickeringus*, juvenis ornatiſſimus, nobili ſtirpe oriundus, & poſtea equeſtri dignitate ornatus, & legationibus *Gallica* & *Germanica* inſignis, in ipſius ædibus recipiebatur, utpote hoſpes redditus, ut radii, annuli Aſtronomici, Aſtrolabii, & globorum uſum majori commodo edoceretur.

Cùm verò ingenium verſatile, & quarumvis diſciplinarum capax habuerit, animi causâ, pauliſper interruptis ſtudiis Mathematicis, methodum & regulas Juris Civilis explorare voluit, tanto quidem cum ſucceſſu, ut in quibuſdam *Antinomiis* ſolvendis, & multis obſcuris intricatiſque legibus enodandis, & novo lumine perfundendis feliciter verſari perhiberetur: quod Academia *Lovanienſis* publico teſtimonio agnovit.

Exacto *Lovanii* biennio, rectà menſe Julio, 1550. celeri quatuor dierum itinere, ſe *Lutetiam Pariſiorum* proripuit, ubi bonæ literæ omne genus, auſpiciis, patrocinio, & munificentia *Franciſci* primi, Regis *Galliæ*, non ita pridem introductæ, maximè florebant. Sed in iſta confertiſſima Studioſorum ex omnibus ferè Orbis Chriſtiani plagis illuc venientium turba, diu celari non potuit, ſive per ſe ex vano oſtentandæ arcanorum naturæ & penitioris Philoſophiæ, hactenus incognitæ, quam ſibi arrogaverat, Scientiæ pruritu, ſive per gentiles, ut major inde in communem patriam derivaretur honos, illorum importunis precibus facilè expugnatus, *Euclidis* Geometriæ Elementa gratis publicè explicare & interpretari in ſe ſuſcepit: ſed nova planè methodo & à nemine prius tentata, h. e. *Mathematicè*, *Phyſicè & Pythagoricè*. Quàm primùm verò innotuit, ejuſmodi Prælectiones in *Rhemenſi* Collegio protenus habendas eſſe, tantus erat Auditorum concurſus, ut ſchola illis capiendis non ſuffecerit; cæteris ob anguſtiam loci excluſis ad feneſtras uſque in

atrio

atrio ſcandentibus, ne iſtis acroamatibus fraudarentur. Hi rerum, quas ore rotundo, facilique verborum profluentia, & quidem ſumma, ut videtur, confidentia, proferebat, ſive magnitudine, ſive mira novitate perculſi, ab hiſce laudatiſſimis initiis (nondum enim viceſimum quartum ætatis annum expleviſſet) maxima quæque, ab aliis, veteris Philoſophiæ jamjam obſoleſcentis placitis pro more addictis, neutiquam attingenda, bona firmaque ſpe freti, unanimes ominabantur. Etenim in explicandis *Euclidæis* definitionibus, oculis quod ſolo intellectu & imaginatione exquiſitè & accuratè percipi poterat, repræſentans, majorem, quam olim *Cantabrigienſibus* ſuis artificio volantis ſcarabæi, illorum menti incuſſit ſtuporem. Hinc multi, eruditione & ingenio præſtantes, cùm ex publicis hiſce dictatis, privatiſque colloquiis crebrò habitis, abundè ipſis ſatiſfieret, ipſius amicitiam ſolicitè ac ſollerter captarunt, quam poſtea omni cum obſequio & affectu, literarum commercio coluerunt: quales erant *Orontius Miraldus*, *Petrus Montaureus*, *Ran-Conetus*, *Daneſius*, *Jacobus Sylvius*, *Jacobus Goupylus*, *Turnebus*, *Straſelius*, *Vicomercatus*, *Paſchaſius Hamelius*, *Petrus Ramus*, *Gulielmus Paſtellus*, *Fernelius*, *Joannes Magnienus*, *Joannes à Pena & Petrus Nonius*, quorum plerique omnes ſcriptis editis inclaruerunt. Nec cum his ſolis, quorum familiari conſuetudine, dum in *Gallia* eſſet, uſus & ſed cum aliis doctiſſimis viris, *Aureliani*, *Coloniæ Agrippinenſis*, *Heidelbergæ*, *Strasburgi*, *Veronæ*, *Paduæ*, *Urbini*, *Romæ*, aliiſque præcipuis Orbis Chriſtiani Academiis & Urbibus, Matheſin & Philoſophiam publicè docentibus, idem literarium commercium frequentibus epiſtolis amœbæis deinceps exercuit, quæ, ſi exſtitiſſent, non modicam illiuſmodi Scientiis lucem fœnerarentur.

Potuit quidem inter Regios Profeſſores Mathematicos numerari, annuo ducentorum coronatorum ſalario, utpote muneri proximè vacaturo ſubſtituendus, modo præſtolari, moramque illic facere vellet: ſed planè nolebat indigena *Gallus* fieri, ne aut revertendi in patriam, aut aliò, quò mens potenter inclinaverit, peregrinandi libertas ſibi adimeretur Alias quoque lautas conditiones, ab illuſtriſſimis viris, *Rohanio* & *Monlucio*, legationem apud Imperatorem *Turcarum* propediem obituro, oblatas, ne à naturali ſui jure ceſſiſſe videretur, ſi in alienam clientelam tranſiiſſet, pari mentis conſtantia præfractè reſpuebat. Interim quivis ingenuus hoc, tum excelſi animi, iſtiusmodi anguſtis ſpatiis neutiquam includendi, tum magnæ, quam apud *Gallos*, acquiſiverit, exiſtimationis & famæ manifeſtum eſſe indicium facilè conceſſerit.

Anno ſequente ad finem vergente, in *Angliam* reverſus, non iſta 1551.
ſtudio-

ſtudiorum præmia, non iſtos utiles, quos exſpectarat, fructus ſibi collatum iri percepit, ſive ope & commendatione Magnatum deſtitutus, ſive ineluctabilibus præjudiciis oppreſſus: (vix enim honorarium iſtud centum coronatorum per annum indulgentia R. *Edwardi* ſexti conceſſum memorari merebitur.) Non tamen quicquam de aſſiduo labore & induſtria remiſit ſtudiis perdius & pernox maximè intentus. Poſtea verò ad levandas moleſtias vitamque curis domeſticis diſtractam aliquo modo leniendam, rectoriis *Uptonæ*, non procul à *Sabrinæ* ripis ſitæ & *Long-Lednamæ* augebatur.

Poſt mortem R. *Edwardi* VI. *Maria*, ſororillius natu maxima, & filia R. *Henrici* VIII. primogenita, capeſſivit ſolium. In iſta verò rerum apud nos fatali converſione, quæ proximè ſecuta eſt, mutata per univerſam *Angliam* Religione, *Devus* aliquantiſper mala paſſus eſt, tum ob fictum hæreſeos crimen, quod mactandis bonis orthodoxiſque Chriſtianis, portentoſum tranſſubſtantiationis dogma amplecti
1553. recuſantibus, prætexebatur, tum maximè propter longè atrocius flagitium ipſi impactum. Aiebant enim, illum veneficio & magicis quibuſdam incantamentis Reginæ vitam tollere molitum fuiſſe: ſcelus equidem tortricibus ungulis ultricibuſque flammis expiandum, ſi quicquam in iſtis apud plebem ſparſis fabulis adfuiſſet veri. Hujus enim impii facinoris à duobus delatoribus poſtulatus, apud *Hamptonienſem* Curiam ſeverum ſubiit examen, propoſitis primò quatuor articulis à D. *Joanne Bourne*, Secretario, deinde aliis octodecim à Conſiliariis ſimul coactis, ſuper quibus erat reſpondendum: aliquandiu ſub cuſtodia Lictorum ibi detentus, hinc *Londinum* raptus, ſiſtitur coram D. *Brookio*, Communium Placitorum Juſtitiario, denuò examinandus. Tandum poſt aliquot ſeptimanas cùm integra res in ſtellata Camera *Weſtmonaſterienſi*, iſtiuſmodi criminationibus dijudicandis proprio Tribunale, ita ſtrenuè & dilucidè innocentiam ſuam tutatus eſt, ut ab omni ſuſpicione læſæ majeſtatis ab ipſis Adſeſſoribus abſolveretur. Sed cùm in aliquibus Religionis capitulis non admodum Catholicè ſenſiſſe habitus eſſet, à ſeculari judicio dimiſſus, ad *Bonnerum*, Epiſcopum *Londinenſem*, ſive *Inquiſitorem*, quem noſtrates ex continuæ iſtius ſævitiæ in Proteſtantes exercitæ, à *Marianis* temporibus deducta traditione, *ſanguinolentum Bonnerum* uſque nuncupant, relegatur, in illius ædibus cuſtodiendus, quo tempore *Bartlettum Green*, poſteà ob hæreſin, uti appellant, uſtulatum, habuit contubernalem. Tandem ex ſpeciali gratia R. R. *Philippi* & *Mariæ* (cùm aliqui illum ergaſtulo per omnem vitam addicendum eſſe conſuluiſſent) literis Conſiliariorum 29. die Auguſti 1553. datis, fidejuſſione, ut requiſitus compare-

reret, & interim ſe bene gereret, interpoſita, è diuturno carcere egreditur.

Ante exortam hanc ſævam tempeſtatem, quæ illum penè proſtraviſſet ad fortunarum, libertatis, & vitæ naufragium, à Primoribus Academiæ *Oxonienſis* ad Scientias Mathematicas ibi docendum invitatus, ſurdas obvertit aures, nullis efflagitationibus, promiſſis nullis, ad iſtam præclaram honorificamque profeſſionem ſuſcipiendam inducendus: quibus de cauſis incertum, niſi fortè, quod intra anguſtias unius loci tanquam ſervituti & glebæ adſcriptus, coerceri nollet, aut quod vereretur, ne quiſpiam verſuti ingenii, ex inita arcta conſuetudine ad familiares congreſſus omnibus horis admiſſus, artium illicitarum, quibus indagandis impenſiſſimè incubuit, arcana, quaſi aliud agens, irrependo in Muſei adyta, emiſſititiis oculis exploraret.

In medio harum cogitationum æſtu, *Devus* rei literariæ, & præſertim Hiſtoriæ & Antiquitatum *Angliæ*, curam non neglexit, ſed in veteribus codicibus manuſcriptis, publiciſque inſtrumentis procurandis & conſervandis maximè laudabilem impendit operam. Viderat enim, Monaſteriis ſub R. *Henrico* octavo everſis expilatiſque, ſupellectilem literariam, aut miſerè diſcerptam, aut flammis ex laſcivia indoctorum ſuperſtitioſorumque hominum abſumptam, aut in privatorum manibus quaquaverſùm diſtractam fuiſſe, aut ciſtis intus tegendis, aut excitando, vice aliorum fomitum, foco, aut ſpurcis uſibus inſervituram: paucas tamen reliquias, tanquam pretioſas tabulas ex iſthoc naufragio adhuc enatantes nondumque penitus demerſas, ex illa horrenda religioſarum ædium ſtrage ſupereſſe (non ritè & pro debito ſuo pretio, regnante R. *Edwardo* ſexto, æſtimatas, nec aliquo honore, ſed potius contemptim & peſſimè habitas) gaviſus eſt. Ille rei indignitate acerrimè permotus, quò huic malo magis magisque gliſcenti meliùs obviam iretur, ne ex poſſeſſorum ignorantia & veſania, aut ex alienigenarum in tranſmarinas regiones pro more, merces haſce librarias avehere cupientium fraude, totæ interirent, aut hîc apud nos tali jactura diſperderentur, ſupplicem libellum (*a*) Reginæ *Mariæ* viceſimo die Januarii A. 1556. porrexit in manus, ut auctoritate regiâ conſtituti Commiſſarii, qui per univerſam *Angliam* diligenti inquiſitione facta, ſpolia hæc, cum iis, quorum peculium, ſive ex rapina, ſive ex mercatu, ſive ex donatione & legato, ſive qualicunque jure acquiſitum erat, ex æquo pacturi, ſimul colligerent, ut in Bibliotheca Regia, quam mox condendam ſuadet, in omne ævum ab omni damno, injuria, & raptorum violentia, in iſthoc ſacrario repoſita, in publicos tum Regni, tum totius Reip.

Bbbb literariæ

(*a*) Reperitur in Bibliotheca *Cottoniana*: ſub vitellio. C. VII.

literariæ uſus, ſervarentur. Licèt autem negotium iſtud ſacrum, (ſic enim appellandum cenſeo) ſive non diù pòſt *Maria* è vivis excedente, ſive neſcio quo triſti obſtaculo interveniente, in nihilum planè abierit; nec quicquam hac ex parte, quantùm ſcio, ſtatueretur: nullus tamen dubito, quin omnes boni, quibus hæc ſtudia arriſerint, *Devi* in hac *Supplicatione*, quam ex ipſius ſchedis exſcriptam apud me habeo, validiſſimis argumentis ex Religionis politicæque ſapientiæ rationibus communita, ſine fuco pietatem, inſignem erga haſce reconditas literas amorem, fortem ac conſtantem animum, & denique honeſtum pro honore & communi patriæ bono zelum, mecum ſint laudaturi.

Menſe Novembre A. 1558. ex hac vita emigrante R. *Maria*, magnis ob excelſas animi dotes elogiis cumulanda, niſi in Proteſtantes ſubditos, de ſe optimè meritos, ex cæco immodicoque ſuperſtitionis *Romanæ* more, immanem in modum & capitaliter ſæviiſſet, Regale Majorum ſuorum filia ſolium aſcendit *Eliſabetha*, auguſtiſſima virgo, R. *Henrici* octavi ſecundogenita, in cujus ſolennem inaugurationem dum omnia priſco ritu parata haberentur, *Devus* hac in re, à D. *Roberto Dudleio*, poſtea Comite *Leiceſtrienſi*, conſultus, atque ad id audendum rogatus juſſuſque, de die auſpicatiſſimo & maximè proprio, quo illa fauſto & amico ſidere perageretur, eligendo, ſchedam, juxta Aſtrologiæ Judiciariæ, qua dudum inclaruerit, regulas elaboratam, corraſis inſignium iſtius vaniſſimæ Scientiæ Magiſtrorum effatis, exhibuit. Hujus deridendæ ſtultitiæ veniam ex bona voluntate & obſequio, quibus ad id inductus erat, meruiſſe viſus eſt. Hoc tamen commodi ipſi inde accrevit quod Reginæ, illius Adminiſtris, reliquiſque præcipuæ dignitatis & notæ Aulicis, innoteſcere cœpiſſet. Sed cùm poſt longam exſpectationem, ſe omni bona ſpe ſtipendium annuum, ſive in præmium, ſive in ſuppetias ſtudiorum, obtinendi tandem deſtitutum vidiſſet, nec ultra blanda verba incertaſque Aulicorum promiſſiones, quibus neutiquam erat fidendum, procederetur, ſive ex tædio, ſive ex indignatione, tertiò navigavit in *Belgium*, ſibi iterum blanditus, in exteris Regionibus fortunas meliùs augeri, ſecundioreſque rerum eventus enaſci aut ſtudia meliùs promoveri poſſe, quàm domi, ubi de præcipitibus illius novam philoſophiam, & eam quidem, ut dixi, myſticam, inſtituendi conſiliis ſiniſtræ admodùm malæque ſuſpiciones indies magis magiſque gliſcebant. Nec diu hìc ſibi conſiſtendum eſſe, pro vehementi animi ardore & deſiderio ultra peregrinandi, apud ſe ſtatuit. Nemo enim eruditorum virorum, ubi ubi degentium, qui conſentiente fama in diſciplinis Philoſophicis, Mathematicis, Chymiciſque præ cæteris eminuiſſe perhiberentur, amicis

tia.

tias solicitiùs quæsivit: nemo curiosæ doctrinæ arcana, qualiacunque essent, in profundis tenebris hactenus demersa, & quæ vulgares oculos latuere, pari versutia & diligentia, investigavit. Hic præcipuus videtur tum itinerum tum studiorum finis, reliquis vice παρέργων habendis, ne famæ suæ in laudatissima & utilissima ad humanæ vitæ usus & delectationem Matheseos parte deesse censeretur.

A. 1563. Hac de causa, peragrata *Germania*, *Posonium* principem post *Budam* à *Turcis* captam, *Hungariæ* urbem, mense Septembre, profectus est, ubi *Maximilianus* Secundus, *Romanorum*, *Bohemiæ* & *Hungariæ* Rex, nuper istius diademate redimitus, tunc temporis splendidissimam tenuit aulam. Post reditum, proximo anno ineunte, primum laborantis & infeliciter fœcundi ingenii partum, *Londini* non ita pridem conceptum formatumque, in dias luminis auras A. 1564. *Antuerpiæ* protrudit, (*Francofurti* denuò A. 1591. recusum) eidem Imperatori inscriptum, quem *Monadis Hieroglyphicæ*, *Mathematicè*, *Magicè*, *Cabbalisticè & Anagogicèque explicatæ titulo insignivit*: in quo delirus nugator utpote *Judaicorum* Cabbalistarum præstigiis nugisque *Pythagoreorum*, & arcanis adhuc latentibus, numeris variè conjunctis, *Hermetis* sigillo, hieroglyphicisque characteribus eruendis addictissimus, animo stiloque inflatis, miraque cum confidentia enunciat, se *virtutum supercœlestium Metaphysicarumque influentiarum comprehensionem & speculationem: item mysteria ex alphabetaria literatura, trium nempe linguarum eruditarum, eruta, & denique rara & excellentissima arcana revelasse: Nullamque lucubrationem huic similem & parem unquam antea exstitisse:* & planè fanatico furore correptus, & totus entheus, jactabundus fingit, *Deum sibi & voluntatem & potestatem divinum hoc mysterium omnibus patefaciendi dedisse.* Ad amoliendam qualemcunque censuram adversus hasce vesanas ineptasque affanias, quas quilibet sobriæ mentis vel leviuscula inspectione aspernaretur & damnaret, in fronte libelli schema quoddam ovale, sub figuris quatuor sibi invicem perpendiculariter connexis comprehensum, una cum Elementorum ad quatuor quadriangulos appositis symbolis, præfigendum curavit, cum hoc lemmate, *Qui non intelligit, aut discat, aut taceat.* Illicò in *Angliam* reversus, opusculum hoc, quasi esset munus à Regia manu excipi & tractari perquam dignissimum, Reginæ *Elisabethæ* in Palatio suo *Grenovicano* prope *Londinum*, ad evitandos æstivos calores tunc degenti obtulit; quod obiter percurrere, illo præsente, dignata est, dicens, *se*

Jamjam ipsius discipulam fore, & si istius libelli arcana recludere vellet, & discere & facere se quoque velle. Interim, ne tristis & æger animi dimitteretur miser *Devus*, se studia illius fovere pro bonitate indolis suæ benevolè & gratiosè promisit. Quidquid autem postea à doctissimis utriusque Academiæ viris objectum fuerit, hoc solo responso, tanquam clypeo impenetrabili, retundere solitus erat, illos librum istum ideò redarguisse & culpasse, eo quod *non omnino intellexerint*. Tanta nimirum obstinatio menti inerat, ut nullis expugnari potuerit argumentis.

Ut mysticus hic liber meliùs intelligeretur, *Devus* suarum partium esse duxit libellum inemendatè ex Typothetarum oscitantia priùs editum, viz A. 1558. jam denuo correctiùs & accuratiùs, *Londini* 1568, 4o. recudere; viz. *Propædeumata Aphoristica de præstantioribus quibusdam Naturæ virtutibus.* Hunc Librum inscripsit veteri amico, *Gerardo Mercatori* in gratitudinis & observantiæ μνημόσυνον. In hoc autem opusculo ita sibi mirè placuit, ut illius copiam, tum Proceribus maximæ dignitatis, tum etiam ipsi Reginæ, animo præfidenti communicare ausus sit.

Mense Februario istius anni ad præsentiam Reginæ in Palatio *Westmonasteriensi* admissus, privata cum illa Colloquia de magno Chymicorum arcano habuit, quod *Nicolaus Grudius*, olim unus è Secretariis *Caroli* quinti Imperatoris, in solius *Devi* gratiam, involucris perplexisque difficultatibus nudum, retegere in se suscepisset. Quibus autem conditionibus, id celare consultiùs duxit *Devus*, in genere contentus testari, *quæ aut cujusmodi impedimenta huic rei perficiendæ intercesserint*, *Deum optimè nosse*: quasi quod in ista collocutione fuerit transactum, aut præ metu aut præ modestia, in scriptis proferre omnino puduisset. Ex futura vitæ *Devianæ* serie, illum diu antea ad famosum istum pulverem rubrum, *Lapidem Philosophorum* vulgò nuncupatum, investigandum animum & operam applicuisse constabit.

A. MDLXX. D. *Henricus Billingsleius* in nostratium usum integros elementorum *Euclidis* Libros Anglicè *Londini* edidit, quibus à *Devo* præfigebatur longa quidem, sed & doctissima, præfatio, tum de Universo pene omnium Scientiarum Mathematicarum circulo, quæ qualesque sint, tum de illarum utilitate & beneficio, quatenus ad rerum visibilium intelligentiam, & communes vitæ humanæ usus extendi possint subtili ingenio & mira sagacitate amplum in modum disserit, præclaris documentis Mechanicisque inventis subinde interspersis, nec non variis theorematibus, corollariis, & explicationibus decimo tertio libro insuper

ad-

additis. Hac verò occaſione famam ſuam ab illicitarum infamiumque artium ſuſpicionibus vindicandi captata, fremit, indignatur, exclamat contra convitiatores, qui illum, præ imperitia aut malevolentia & animi malignitate, uti contendit, Magiæ accuſaſſent. Inter verò hujuſce execrandi ſceleris conſcios referri, hoc ipſum illius animum quàm maximè urebat, inque graviſſivimum & vix ferendum cordolium cedebat. Sed fruſtra id quidem; ut ab aliis apologiis, contra ejuſmodi repetitas criminationes ab illo editis, poſtea videbimus. Dum domeſticæ illius res adhuc incertæ & incompoſitæ eſſent, nec quicquam aliunde, quo defuturis ſuis fortunis ſecurus eſſe poſſet, obtinuiſſet, animi magis magiſque tædere incipiens, & mente irrequieta agitatus, ſive ad levandum inde contractum mœrorem, ſive ad percipiendos uberiores ex Peregrinatione arcanorum ſapientiæ fructus, A. 1571. Regio commeatu reliquoque, 1571.
prout nobilem decuit virum, apparatu inſtructus, literiſque commendatitiis Legatorum in Aula publicis ſuorum Principum negotiis fungentium, ſi forte illorum ditiones terraſque peragrare liberet, ob majorem itineris commoditatem & ſecuritatem munitus, comitantibus duobus famulis, equeſter reliquit patriam. Dum verò in *Lotharingia* moratus eſt, ægritudine longa, eaque periculoſa, laboravit, ut de eo penè fuerit conclamatum. Quod cùm certò conſtaret R. *Elizabetha*, de illius vitæ longiori uſura non parum ſolicita, duos Medicos, & quendam nobilem Aulicum, illos ut valetudini illius, conſiliis & remediis adhibitis, proſpicerent, hunc verò, ut ægrum animum blandis alloquiis ſolaretur, protenus ex Curia *Hamptonienſi* illò properare juſſit. Tanti videbatur *Devum* ex iſthoc morbo liberandum eſſe & ſuperſtitem fore. In cauſam hujuſce ſolicitudinis inquirere temerarium videbitur: quicquam verò hac de re ſtatuere, illud pro deplorata vecordia habendum planè arbitror.

Reverſus, quo tempore incertum, ad ædes ſuas in oppido *Mortlake* nuncupato, in provincia *Surreienſi* in ripis *Thameſinis* bellè ſito, *Londino* octo circiter milliaribus, tribus verò *Richmondiâ*, palatio regali inclyta, ubi Regina ruris & purioris cœli delicias æſtivis menſibus haurire interdùm conſueverat, diſſito, ſe recepit, ut à ſtrepitu & tumultu urbis & viſitantium copia in hoc amœno ſeceſſu liber, ſibi ſoli muſiſque, quas continente ſtudio indeſeſſiſque vigiliis uſque percoluit, procul omni ſolicito & importuno inſpectore (quod enim maximè cupiebat & impenſiſſimè venatus eſt, illud clam in pectore tanquam horribile ſecretum repoſitum hactenus celavit) opportunius commodiuſque vacaret. Poſtea verò, paterna hæreditate boniſque, tam in itineribus, quam in

(*a*) Bibliotheca, libris omne genus, præſertim manuſcriptis; quantivis pretii refertiſſima, ubilibet comparanda, in inſtrumentis Mathematicis elaborandis, inque Chymiæ & occultæ Philoſophiæ praxi multum diminutis, quò ſe verteret, planè dubius, Aulicorumque promiſſis, in longum fruſtra productis, jam diffiſus, de nuptiis cogitare cœperat, majora ſubſidia certiuſque delinimentum vitæ, quod alibi reperire non potuit, in matrimonio contrahendo quæſiturus, ambita nimirùm generoſæ indolis, magnæque dotis femina. Cujus voti ut tandem compos fieret, re cum amicis communicata, literas in illius favorem & gratiam ad futuram ſponſam ſcriptas, à Regina, Comite *Leiceſtriæ*, & D. *Chriſtophoro Hattono*, poſtea Cancellario *Angliæ*, utriſque florentiſſimæ exiſtimationis in Aula Proceribus, impetravit.

Anno 1572. apparuit in cœlo in conſtellatione Caſſiopeiæ ſidus novum fulgidumque, quod omnium oculos ad ſe convertebat. Dum verò plerique ex inveterato errore, ab ignorantia & ſuperſtitione orto, terrifico de triſtiſſimis ex hoc oſtento mox emerſuris eventibus metu percellerentur, cœleſtis ſophiæ cultores in admirationem infinitæ ſapientiæ & potentiæ conditoris univerſitatis rerum abrepti, in variis hujus Phænomeni motibus inveſtigandis maxima cum laude erant occupati. Ut ſummi viri *Tychonis Brahæi*, aliorumque labores lucubrationeſque reticeam, quia iſta res non jam hîc agitur, aderant in *Anglia*, qui ingenium, induſtriam, mentemque excelſam ad cœleſtium contemplationem ſtrenuè erexerint: inter quos jure merito recenſendi ſunt (*b*) *Thomas Diggeſius*, *Cantianus*, nobili proſapia oriundus, & *Devus* noſter. Quorum ambo falſiſſimum iſtud dogma, quaſi Cometæ inſtar metereologicorum vaporum, infra orbem Lunæ ſubſiſterent, hac occaſione ex demonſtratio-

(*a*) *J. Seldenus* de Diis Syris: *Lugd. Batav.* 1629. p. 88. *Codex ille* Valentis *quo utor*, *eſt MS. &* Chriſtophori Longolii *ſumptibus olim exaratus*, *quem ex inſtructiſſima*, *quæ V. Cl.* Joannis Dee Londinenſis *ſcilicet fuerat*, *Bibliotheca*, *mihi communicavit olim hæres ejus*, *vir amiciſſimus*, Joannes Ponteſius, *civis* Londinenſis, *bonarum artium amantiſſimus*, *& de me optimè meritus.*

(*b*) *G. Camdenus* in Hiſtoriarum R. *Eliſabethæ* parte ſecunda ad A. 1572. *Neſcio an operæ pretium ſit memorare*, *quod Hiſtorici omnes noſtri temporis memorarunt*, *menſe Novembri*, *novam ſtellam*, *aut ſi mavis*, *Phænomenum*, *conſpectum fuiſſe in cathedra aſteriſmi Caſſiopeæ*, *quæ Jovem etiam in Perigæo eccentrici & epicycli fulgore ſuperavit*, *ut ipſe obſervavi: eodemque loco diurno cœli motu circumlata*, *totos ſedecim menſes hæſit. In cœleſti*, *non elementari*, *regione exſtitiſſe*, *ex Parallactica doctrina* Thomas Digſeius *&* Joannes Deius *nobiles apud nos Mathematici*, *eruditè demonſtrarunt*, *ſenſimque aſcendendo diſparere opinati ſunt. Per octavum ſanè menſem paulatim extenuari omnes ſenſerunt.*

tionibus, à ſitu, diſtantiis, & magnitudinibus novorum ſiderum & Cometarum petitis debellarunt. Quod ut fieret manifeſtius, doctrinam Parallaxeos, ex qua iſtæ demonſtrationes pendent, elucidandam primò ſeparatim, nemine conſcio aut arbitro, deinde communicatis conſiliis ſuſceperunt: ille in *Alis ſeu Scalis Mathematicis quibus viſibilium remotiſſima cœlorum theatra conſcendi, & Planetarum omnium itinera novis & inauditis methodis explorari, tum hujus portentoſi ſideris, in mundi Boreali plaga inſolito fulgore coruſcantis, diſtantia & magnitudo immenſa, ſituſque protenus tremendus indagari. Deique ſtupendum oſtentum terricolis expoſitum, cognoſci liquidiſſimè poſſit.* Hic verò in *Parallacticæ commentationis praxeoſque nucleo:* quem dum Operæ in lucubrationibus *Diggeſianis* è prelo excludendis diſtinerentur, tranſmiſſum iſtis annectendum permiſit, ſimulque *Londini* A. 1573. prodiêre. In utriſque methodus inveniendi Parallaxes Planetarum & ſiderum brevi quidem compendio, abſque aliquo Logiſticæ uſu, clarè explicatur, & paucis quibuſdam defectibus *Purbachii* ſuppletis, quod perplexum intricatumque in *Joanne Regiomontano* occurrit, ibi illuſtratur & redditur intellectu facile, non tamen abſque honorifica & juſtiſſima laudum hiſce duobus primis Aſtronomiæ inſtauratoribus debitarum celebratione. Præmiſſo hoc quaſi longè majoris operis prodromo, *Devus* argumentum fuſè tractavit eodemque anno abſolvit tribus libris, hunc titulum præferentibus, *De ſtella admiranda in Caſſiopeiæ aſteriſmo cœlitus demiſſa ad orbem uſque Veneris, iterùmque in cœli penetralia perpendiculariter retracta:* quibus tractatulum, *Hipparchus redivivus*, inſcriptum, tanquam appendicem neceſſariam, adjecit. De hoc autem illius præclariſſimo propoſito, prælaudato *Diggeſio* omnes ingenuos Aſtronomiæ ſcrutatores, tum ex publicæ utilitatis intuitu, tum gratitudinis & obſervantiæ erga ſuum Præceptorem & Amicum ergo, monere, tam in præfatione, quam in procemio, viſum fuit; cujus verba, licet fortaſsè nimiùm prolixa videbuntur, cùm liber iſte poſt centum triginta annos jam ſit inventu rariſſimus, cum venia, uti ſpero, eruditi & curioſi Lectoris, hîc referre non gravabor.

In Præfatione.

Sed plura de hujus ſtellæ hiſtoria ſcribere non decrevi: quia eximius vir, Joannis Dee (*quum in reliqua Philoſophia admirandus, tum harum Scientiarum peritiſſimus, quem tanquam mihi parentem alterum Mathematicum veneror, quippe qui tenerrima mea ætate harum ſuaviſſimarum ſemina menti meæ inſeruerit, alia à Patre meo prius ſata amiciſſimè fideliſſimèque nutriverit atque auxerit,*) *hanc ſibi tractandam aſſumpſerit mate-*

materiam, quam ita absoluturum esse, ut in Dei Optimi, Maximi gloriam, & Mathematicarum Artium studiosorum delectationem, utilitatem, & admirationem summam, brevi prodeat, nihil dubito.

In prooemio.

Et licèt hoc opusculum, fortassis non vulgare, penitus absolverim absque ullo auxilio humano, tamen ut nulli fiat injuria, paucis, quæ sequuntur, publicè testificari libuit. Postquam ista mea de Parallaxibus inventa, ordine digesta, & omnibus numeris absoluta in hanc libelli formam redegissem, eruditissimo meo amico, D. Joanni Dee, *communicavi, qui protenus mihi etiam de Phænomeni Parallaxibus demonstrationem luculentam, facilem, summaque laude dignissimam, à se nuper inventam, ostendit, retulitque mihi præterea sese in animo proposuisse methodis aliis quoque antea inusitatis hujus rarissimi Phænomeni subtilissimas eruere parallaxeis, atque ut id ipsum verissimè expediret, plurima paravit instrumenta, nova & inusitata, nullis parcens sumptibus, nec laboris corporis aut animi, mira industria & incredibili solertia, à prima sua apparitione, noctes diesque, cùm videri poterat, Phænomeni locum; motum, altitudinesque varias, miris ingeniis subtilissimoque artificio observavit: quibus parallaxium omnium varietates, quæ hactenus contigere, exactissimè dare poterit: prout oculatus testis verè testificari potero. At cùm tantæ rei absoluta Historia parvo temporis intervallo perfici non possit, adeo ut libellus iste jam typis paratus, in lucem primò prodire destinatus esset, ne suæ etiam inventionis debita laus hujus mei opusculi maturiore editione paululum fortassis offuscaretur, hæc subjungere poscebat, tum nostra animorum & studiorum similitudine, nec non temporis diuturnitate inveterata amicitia, tum lex ipsa naturæ, quæ suum cuique tribui in maximis & minimis etiam arctissimè requirit. Dum igitur rem ipsam digitis, ut ita dicam, ex ejus vigiliis contrectare poteritis, his scalis Aethera conscendere, & horum mysteriorum oculati esse testes vos ipsi, quibus mens est sublimior, poteritis, quibus si paululum ad rei veritatem eruendam, contendere volueritis, perspicaciores & idonei magis judices ad ejus labores verè Herculeos in hoc Olympico certamine perpendendos eritis.*

Cùm admodum favorabilis fama de illius Bibliotheca instructissima, deque admirandis illis curiosarum rerum tum naturæ, quas inter peregrinandum collegerat, tum artis, quas ingenio suo fabricaverat, collectaneis spargeretur, Regina illam videndi desiderio non leviter tacta, magno
1575. Aulicorum satellitio stipata, A. 1575. illius ædes adibat: ac mox gnara, funus uxoris ante paucas horas elatum fuisse, nolebat ingredi, nec re-

redire quidem re prorſus infecta placuit, antequam *Devum* ad ſe vocaſſet, jubens, coram jamjam produci artificiale illud vitrum, ſive orbem, ſive ſpeculum concavum, ſive dioptram, (neque enim nomine ſpeciali deſignat, neque illius formam figuramve deſcribit Inventor) miraſque iſtas proprietates, quas inibi eſſe prædicaverit, aliquatenus repræſentari, ſi non oculis, ſaltem ita explicari, ut præ ſe quandam veri ſpeciem ad fidem faciendam ferre poſſent. Refert *Devus*, ex cujus ſchedis autographis hæc ſcribo, illo monſtratore, Reginæ hac ex parte abundè ſatisfactum fuiſſe, illamque non modica voluptate perfuſam, gratiis actis, jucundam diſceſſiſſe. Mihi quidem videtur, hæc θαυματουργήματα, qualiacunque aut quantacunque eſſent, non ab artis circulatoriæ luſu & præſtigiis, neque à Dæmonum energia, ſed à ſumma ſive verſutia ſive peritia practicæ Matheſeos proveniſſe. Nec hac unica vice illius ædes adire contenta, iterum tertiumque pro ſumma, qua illum dignata eſt, benevolentia, ſequentibus annis, dum pro more ad captandas refrigerantes auras, veſperi, aut equo, aut curru, rectà illac tranſire ſolita erat, illum, cujus alloquio non parum delectabatur, accerſiri juſſit, penè infra dignitatem regiam niſi eximiæ animi illius dotes, ſummaque eruditio, hanc inſignem gratiam meruiſſent, & ut crebriùs, quàm pro modeſtia auſus fuerit, Aulam accederet, penè invitando benigniſſimè hortata eſt. De hac Bibliotheca pauca hîc interponere libet.

Bibliothecam aut numeroſiorem, ſi librorum copiam, aut inſtructiorem, ſi materiem & argumenta de omni re ſcibili, præſertim Philoſophica, Mathematica, & ſpagyrica, ſpectemus, vix quempiam privatæ ſortis, etiam inter Nobiliſſimos quidem, in univerſa *Anglia*, tunc temporis habuiſſe fortaſſè jure dixerim. Conſtabat enim ex quater millenis codicibus, quos incredibili induſtria ſumptibuſque pro facultatum ſuarum modulo, maximis per quadraginta annos hîc & alibi terrarum conquiſitos collegerat. Ex iis ſeptingenti manu variis linguis exarati erant. Acceſſere ingentes veterum Chartarum & Inſtrumentorum ad familias Principum & Magnatum, tum *Walliæ*, tum *Hiberniæ*, cum authenticis ſubmiſſionum, quibus ſe in clientelam & obſequium noſtrorum Regum dediderunt, formulis, appenſis ſigillis: item ad Antiquitates *Anglicanas* & Monaſteriorum fundationes & reditus ſpectantium ſtrues, & aliorum veterum ſigillorum in ciſtâ ſeparatim poſitorum acervus. Quanta & quàm dives libraria ſupellex, vel Principibus invidenda! Horum pretium inſignemque uſum optimè æſtimare norant noſtrates Heraldi, Regiorumque Archivorum in Turre *Londinenſi* repoſitorum Cuſtodes, qui in iis explorandis & exſcribendis integros dies in ædibus *Devianis* terere ſoliti erant.

Hæc omnia publicis Regni archivis, tandem aliquando ingerenda, ut inibi in omne ævum inque perpetuum Antiquariorum usum servarentur, pro amore erga patrias antiquitates magno animo destinavit. Sed generoso pioque huic proposito intercessit triste fatum, quod postea suo loco memorabo.

Ad nobilem Bibliothecæ apparatum pertinebat non modica Instrumentorum Mathematicorum & machinarum congeries: tum ea, quæ vulgati usus, non ita pridem adinventa fuerant, tum quæ ingenio suo reficta & reformata in meliorem ordinem redegerat, inter quæ, ut cætera omittam, erant quadrans & radius, illius semidiameter quinque pedum, hujus verò decem, divisionibus accuratè notatis, globi *Mercatoris*, novarum observationum ope emendati auctique; quibus inseruerat loca motusque Cometarum, qui suo tempore apparuere, sphærarum octavæ, nonæ & decimæ juxta hypothesin *Purbachianam* Theoricæ, horizonte & meridiano æreo ornatæ; pyxides nauticæ, varii generis, & ad inveniendam variationem fabricatæ; & denique horologium, quod isthoc ævo penè pro miraculo artis habendum erat, ad metienda secunda horæ minuta adaptatum. De Laboratoriis sive officina Chymica postea dicendum erit.

1577. Anno 1577. in cœlo fulsit Cometa, in quo observando impigram *Devus* impendebat operam: sed observationes istæ omnino periere, fortasse absque aliquo Scientiæ Astronomicæ damno, nullatenus post *Brahenanas* desiderandæ. De illius verò peritia in doctrina cœlesti, adeò altum in pectoribus Amicorum insedit opinio, ut neminem hujus ostenti præsignificationes illo meliùs interpretari posse putaverint; & de quo disserentem R. *Elisabetha* non sine ingenti voluptate sæpè audivit: cùm panicus terror ferè omnium animos occupasset, quasi, si non certa pernicies humano generi, saltem exitialia *Angliæ* reliquisque regionibus illius malignis influentiis propiùs subjacentibus mala tristissimique rerum eventus inde portenderentur.

1578. Anno sequente viz. 1578. Cùm Regina acerrimis doloribus ex immodico humorum fluxu ortis laboraret, & vix quicquam levaminis à Medicis suis percepisset, *Devus* ad quosdam celeberrimos Medicinæ Professores, tum in vicinis, tum in extremis *Germaniæ* provinciis degentes, ut cum illis de Reginæ salute redintegranda verba & consilia haberet, viatico & regiis literis munitus, mittebatur, centum diebus itineri complendo præcisè assignatis. Quo autem successu, cùm *Devus* id sibi celandum esse, pro prudentia sua judicaverit, facilè inducor, ut credam, Reginam ante illius reditum ex integro convaluisse. Qualitercunque se

res

res habuerit promptus *Devi* animus ad jussionibus Reginæ obsequendum non potuit non esse gratissimus.

Devus omni modo studioque, prout res quaquaversum circumspicienti sagax ingenium suggerebat, Reginæ favorem & benevolentiam sibi magis magisque conciliare & augere satagens, duos amplos rotulos, pulchrè in membrana descriptos, Hydrographicam & Geographicam quarundam transmarinarum Regionum chartam continentes, Reginæ in manus in Palatio *Richmundano* mense Octobre A. 1580. exhibuit: quarum possidendi jus ex scriptis testimoniisque in medium productis, atque argumentis inde deductis ibat assertum. Negotium istud, cum quippiam magni momenti in se complecti videretur, sapientissimo & illustrissimo viro, Baroni *Burleio*, Thesaurario *Angliæ*, tunc præsenti, explorandum & examinandum demandabatur. Ille verò ut primo intuitu isti proposito parum favisse aut benevolè indulsisse coram visus est, ita maturius strictiusque examen illius sententiam priùs prolatam, judiciumque haud præceps & temerarium postea firmavit. Rotulos igitur post paucos dies *Devo* reddi curavit: non tamen sine ingenti illius industriæ & zeli laude & commendatione, quam sanè optimè promeritus est Inventor. Tanti autem aliis, maritimas *Africæ* & *Americæ* oras exploratissimas habere, quantum Nautarum & Mathematicorum experientia & peritia suppeditare poterant, cupientibus videbatur, ut istius chartæ graphicam delineationem, oblato centum librarum sterlingicarum munere, redimere vellent: quod tamen ille generosè recusavit. Hanc ipsam autem chartam post mortem *Devi* acquisivit vir maximus, D. *Robertus Cottonus*, Eques auratus & Baronettus, diligentissimus, si quis unquam, *Britanicarum* Antiquitatum, aliorumque quantivis pretii cimeliorum indagator & promus condus, in sua incomparabili Bibliotheca reponendam; ubi jam exstat sub Augusto I. quam hoc titulo in Catalogo, *Oxonii* A. 1696. edito prænotavi: *Tabula Geographica* Americæ, Africæ, *& Regionum intra polum Arcticum sitarum: per* Joannem Dee, *anno* 1580.

1580.

Stabilita, conjunctis *Lilii* aliorumque Mathematicorum operis consiliisque ex auctoritate & jussu *Gregorii* decimi tertii, Pontificis *Romani*, A 1582. Kalendarii emendatione, cùm certò constaret ex præcessionibus Æquinoctiorum, quas Patres *Nicæni* & *Alexandrini* penitùs ignorarunt, & lunationum in singulis cyclis decem novennalibus recurrentium, & cum veris annis solaribus collatarum disparitate, novilunia & plenilunia, ex quibus solenne Paschatis festum unicè pendet, cœlestibus apparentiis in omnium oculos incurrentibus non respondere, *Devus* eandem

dem computi Ecclesiastici rationem, &, si fieri posset, subductis accuratiùs calculis iniri oportere ratus, ut illa in *Angliam* admissa in communem publicumque usum adhiberetur, & flagrantissimè cupiit & intentissimo studio conatus est. Qua de causâ Regio jussu auctoratus, ille brevem librum, sanè perquam eruditum Anglicano idiomate scriptum, è certis Astronomiæ principiis deductum, (cujus exemplar integrum, una cum schematismis & tabulis, apud me habeo) *de vulgaris Kalendarii*
1583. (*a*) *reformatione in anno civili & Juliano Reginæ Elisabethæ* A. 1583. exhibendum curavit methodo proposita ut undecem isti dies à tempore Epochæ Christianæ, quibus versus anteriora anni prægressum anticipabat æquinoctium vernum, non simul omnes eximerentur, sed ad evitandam confusionem, nimiumque hiatum, qui non sine gravi incommodo contingere potuit, ut istorum dierum imminutio sensim fieret quinque mensibus decurtatis hoc modo, ut Maius tantum viginti octo dies contineret, Junius viginti novem, Julius viginti octo, totidem Augustus, September denique viginti novem, absque aliqua dierum festorum, sive mobilium, aut fastorum, in quibus forenses causæ in *termino*, uti appellatur, *S. Trinitatis* proximè sequente, è suis sedibus mutatione. Propositum hoc, sive documentum, sive consilium, cum Regii Consiliarii neque ex præcipiti festinatione admitti, neque prorsus rejici debere pro prudentia sua statuissent, illud tribus præclaris Mathematicis, viz. *Thomæ Diggesio*, *Henrico Savilio*, & *Joanni Chambero*, discutien-

(*a*) Titulus ita se habet.

A plain discourse and humble Addresss, for our gratious Queen Elisabeth, *her most excellent Majesty to peruse and consider, as concerning the need full reformation of the vulgar Kalendar, for the civil yeares and dayes accompting of verifying according to the time truly spent.* Inscriptus est nudè sine aliqua Epistola dedicatoria, honoratissimo Baroni *Burleio*, *Angliæ* Thesaurario. In fine adduntur supplices libelli ad Reginam *Elisabetham*; in quibus humillimè petit, ut reformatio ista, edito ex auctoritate publica edicto, stabiliretur. Deinde exstat separatim *typus anni reformationis*, incipientis à Majo 1583. appositis κατὰ πλάτος singulis diebus, & festis, unà cum locis Solis & Lunæ in Zodiaco, & utriusque ad invicem aspectibus & syzygiis. Olim erat peculium *Thomæ Alleni*, Mathematici *Oxoniensis Devi* familiaris Amici, qui illum celeberrimo Equiti D. *Kenelmo Digbæo*, Equiti aurato, unà cum reliquis codicibus Manuscriptis, quorum non modica erat copia, ultimis tabellis moriens legavit. Horum verò magnam partem D. *Digbæus* Bibliothecæ *Bodleianæ* in publicum literarum usum postea dono dedit: aliquibus sibi in proprios usus reservatis: inter quos librum hunc *Joanni Barbero* A. 1635. benevolè elargitus est. Jam verò in magna præclarissimorum Collectaneorum mole *Eliæ Ashmolii* Armigeri, qui *Devianas* lucubrationes, quæ reperiri poterant, aut pecuniis redemit, aut exscribi curavit, in Musei, suo nomine jure merito nuncupati, Archivis reponitur.

tiendum commiſere. Hi verò longè meliùs fuiſſe, ſi æquinoctium vernum ad tempus & ſtatum, quo circa natalem Chriſti annum conſiſtebat, reductum fuiſſet, præfati, unanimes cenſuere, dies tantùm decem ex reverentia Synodi *Nicænæ* (quæ hanc Paſchalem ſolemnitatem ſtatuto tempore obſervandam ſacra ſua auctoritate ſancivit, & ne, dempto ex menſe Septembri ſuperfluo die iſto undecimo, communis ratio Kalendarii in reliquis Orbis Chriſtiani regionibus recepti turbaretur) demi ritè ſtatui, & cum cœleſtium motuum ab Aſtronomis ſupputatorum veritate congruere, & formam typumque Kalendarii pro iſto anno viz. 1583. exceptis excipiendis, à D. *Devo* compilatum, admodum verè admitti poſſe, ſine aliquo manifeſto in futurum errore, modò regulæ quædam de annis biſſextilibus in quibuſdam integris centenarius, ne æquinoctium jam ad priſtinam ſedem reſtitutum, in longa annorum ſerie iterum inde dimoveatur, omittendis, certa ſupputatione ſancirentur. Cætera, quæ hujus loci non ſunt, exſcribere ſuperſedeo. Quorum (*a*) cenſuram & judicium D. *Burleius* ſociis Conſiliariis retulit, qui frequenti conſultatione habita, politicis rationibus inducti, malebant inveterato errori adhæreſcere, ubi tamen nihil, ut puto, incommodi aut periculi metuendum erat, quam cum *Romana* Eccleſia in re innocentiſſima rectè (ſic enim ſalva omni reverentia erga viros hoſce ſapientiſſimos, quaſi quicquam in favorem arrogatæ in univerſam Eccleſiam Chriſtianam Papæ poteſtatis inde accederet, dicendum arbitror) ſapere. Ita erant decretis & placitis ejuſdem, pariter ac ſuperſtitionibus, corruptis, quibus Religionis Chriſtianæ veritas fideſque immanem in modum læduntur, dogmatibus, & denique tyrannidi & uſurpationibus in Principum & Epiſcoporum jura maximè infeſti, & planè irreconciliabiles.

De hoc autem opuſculo ita magnificè ſentiebat Auctor, ut poſteà neglectum ſui Epiſcopis exprobrare auſus ſit, quaſi munus iſtud, quod erat ipſis ex veteri Eccleſiæ inſtituto proprium, & quibus ex officio incumbebat, res quoquo modo ad eandem ſpectantes curare, expendere & moderari, vicaria opera expleviſſet.

Cùm verò *Devus* in curioſis Artibus & ſecretioribus Philoſophiæ naturalis arcanis venandis, præcipuè in elixire conficiendo, inque myſteriis cœleſtis ſapientiæ, ſupra quam mortalibus aſpirare licuit, inveſtigandis hactenus ſolus occuparetur, ineunte ſuperiori anno aut circiter, ut

(*a*) Hanc relationem, unà cum viri doctiſſimi, *Joannis Gravii*, Aſtronomiæ in Academia *Oxonienſi* Profeſſoris *Saviliani*, in illam animadverſionibus, in Actis Philoſophicis *Londinenſibus* pro menſe Octobri A. 1699. curavi inſerendam.

ex collatis temporum circumstantiis conjecturam facere par est, (neque enim tempus præcisè definire possum) *Edwardus Kellæus*, Juvenis viginti quinque aut sex annorum, *Devi* fama accitus, illius amicitiam ambiebat, ad quam ex similitudine studiorum, hujus novi advenæ fide, industria, & peritia, præsertim in Chymicis operationibus & experimentis, quam supra vulgus Philosophorum magna cum ostentatione quem spiritus *artificem sive operatorem naturæ*, *inspectis terræ conclavibus*, fore posteà prædixerunt, præ se tulerat, prius exploratâ, hospes, quasi de cœlo dilapsus, brevi admittebatur. Jam ergo *Devus* socium, genio & vitæ instituto, quod per tot vitæ retro actæ annos continenter sectatus est, maximè conformem & opportunum auspicatò nactus, nihil inaccessum, impervium nihil conjunctis operis consiliisque fore, gratissimo mentis errore, & noxiæ impiæque curiositatis præstigiis irretitus, somniavit. De *Kellæo* autem, qui in hoc dramate planè obstupescendo non minimam egit partem, quædam, quasi per saturam hîc necessario interponenda sunt. Reliqua autem, quæ ad illum spectant, ad calcem hujus narrationis reservabuntur.

1555. *Edwardus Kellæus* natus erat *Wigorniæ* primo Augusti A. 1555. Hunc aliqui Pharmacopolam in urbe natali, alii verò quod mihi minus verisimile videtur, professione scribam ordinarium esse volunt. Ad scribas verò syngraphas, obligationes, & testamenta describendi facultas pertinet. Hic ingenio suo malè usus, & manifestæ fraudis reus, præcisarum aurium pœnam *Lancastriæ* luebat: quâ præ dedecore relicta, aliò divertens, se ad studium Chymiæ, ex qua immensas opes accumulandas esse sibi blanditus est, utpote artis Chrysopoeticæ studiosus, applicuit. Nec intra fines honesti & recti substitit illius curiositas. Constabat enim illum (*a*) cadavere cujusdam recèns mortui è sepulchro suscitato, spiritum infernalem immissum de rebus, quæ proponerentur, an essent eventuræ, consuluisse, ut de pacto cum dæmone inito nihil dubii reliquum sit. Ab hoc autem tempore, ex quo se in *Devi* amicitiam insinuaverat, crebræ apparitiones malignorum spirituum, utrisque præsentibus factæ erant, quos *Devus* horrendum in modum delusus, pro fatuitate summa, per totam deinceps vitam duravit, *bonos esse Dei Angelos*, ad mentem illius clarioribus divinæ sapientiæ radiis & futurorum eventuum cognitione illuminandam, cœlitùs dimissos credidit. Deum enim ferventissimis orationibus repetitis deprecari solebat, ut *sapientia donatus* ar-

(*a*) Vide præclarum clarissimi Viri *Joannis Weaveri* librum, cui titulus, *Antient funerall Monuments*, Londini A. 1631. editum pag. 45. 46. ubi ad fidem, eamque indubiam huic rei faciendam multæ probationes & documenta exstant.

arcana naturæ, hominibus nondum revelata, intelligendi facultatem acciperet; nec palam profiteri abſiſtebat, Deum *ipſius veritatis zelum & inſatiabile deſiderium ab illius juventute cordi indidiſſe*; hunc eſſe ſuorum ſtudiorum ſcopum & finem, ut tandem, Deo inſpirante, *veram Philoſophiam edoctus, cœleſtis ſapientiæ theſaurum, puræque veritatis ſcientiam attingeret.* Hinc ſe divinæ voluntatis hominibus de novo revelandæ fore nuncium & adminiſtrum, ſuis indefeſſis vigiliis, ingenio, ſtudiis Philoſophicis, & Mathematicis, imò & pietati, aſſiduiſque precibus, non Dei gloria, uti clamosè, & inſtanter obtendebat, ſed potius ſui ipſius quæſita, nimium quàm confiſus, facilè ſibi intolerabili arrogantia perſuadens, juſto Dei judicio, cùm intra modum, juxta rectæ Rationis & ſacrarum ſcripturarum dictamina ſapere noluiſſet, ſed humanæ mentis vires ſupergredi illicita & impia ambitione expetiiſſet, ſibi relictus, & in arbitrio voluntatis propriæ poſitus, dæmonum fiebat luſus, ludibrium, & præda, quorum præſtigiis & illuſionibus, ſine aliqua diffidentia, imò avidiſſimè amplectendis, ſe prorſus aptum & facilem tanta prenſatione reddidiſſet.

Actiones iſtæ, (quo nomine collationes cum malis ſpiritibus habitæ nuncupantur) viceſimo ſecundo die Decembris A. 1581. incipiebant, quinque libris *myſteriorum* adhuc ineditis, in quibus *Devus* modum ſacræ menſæ fabricandi & accuratè efformandi à Spiritibus didiciſſet, delineandi *Sigillum*, ut appellatur, *Dei*, & quibus præviis ritibus & præparationibus viſitationes & colloquia obtinere poſſent exertim & ſingillatim deſcribit, comprehenſæ, unà cum appendice, quæ viceſimo tertio die Maii A. 1583. deſinit. Schedas haſce in ſecreto cujuſdam ciſtæ, quæ à fatali illo urbis incendio ſalva evaſerat, ut mihi, D. *Elias Ahſmole*, ejuſmodi rerum avidiſſimus inveſtigator, olim retulit, loculo abditas, neſcio quo caſu, ille adeptus; ſtudioſè conſervavit: quæ jam in Muſeo *Oxonienſi* ſervantur. In hiſce verò, ut in reliquis ſchedis, quæ in Bibliotheca *Cottoniana* reperiuntur, & quas Vir reverendus & doctiſſimus, D. *Mericus Caſaubonus*, *Iſaaci* filius, *Londini* 1659. edidit, iſtorum annorum hiſtoriam, ſingulis accuratè pro more adnotatis tum rerum, tum temporis circumſtantiis, *Devus*, propria manu deſcripſit: *Cottonianæ* autem ſchedæ, quibus præfigitur hic titulus, *Liber ſextus Myſteriorum & ſancti parallelus novaliſque*, initium à viceſimo octavo Maii A. 1583. ſumunt, quintiduo poſt ultimam actionem, viceſimo tertio die ejuſdem menſis, appendicem paulò ſupra memoratum recto ordine ſequentes. Hæ autem, non ſimul in unum volumen compactæ, ſed in varias partes diverſæ pro ratione materiæ ibi tractatæ

&

& excussæ, seorsim consuuntur, situ & madore sparsim deturpatæ, utpote subtus terram in cistula diu prius reconditæ, & vix legibiles futuræ, nisi eas nescio quis casus opportunus in apricum protulisset.

In harumce præcedentium Actionum una, (*a*) quæ vicesimo primo die Novembris A. 1582. contingebat, lapidem lucidum & diaphanum orbicularis formæ, ut sæpè appellat, sive crystallum, in quo apparitiones in futurum faciendæ, & voces, pro oraculis venditatæ, proferendæ erant, ab Angelo hisce mystis traditum fuisse pertinacissimè contendebat *Devus*. Idem *Pragæ* A. 1584. sanctissimum Numen sub horrendo anathemate obtestatus, summa cum fiducia, coram *Rodolpho* Imperatore, adseveravit: addens, *Crystallum istud tanti valoris & virtutis fuisse, ut nullius terrestris regni opes cum illo æquiparari & pro dignitate conferri possent.* Quod postea D. *Gulielmo de sancto Clemente* Legato Regis *Hispaniarum*, producto quoque libro quarto manuscripto, in quo quibus modis, donante Angelo, in illius potestatem devenisset, fusè & singillatim pro more literis mansuris consignarat, itemque librum sextum mysticum: uti & *Jacobo Curtzio*, Consiliario *Cæsareo*, ostendit. Qualem ambitum habuerit, non describit *Devus*, sed largiusculè se habere, in quo tot & tam variæ figuræ, variis motibus agitatæ, tantaque spectacula interdum simul repræsentarentur, à verisimilitudine non abludit. Si verò non prorsus idem esset, saltem illi par & geminum, iisdemque diabolicis, (sic enim tunc præsens credidi) usibus destinatum videbatur, quod cum multiplice supellectile magica librisque magicis in auctione publica *Londini* Novembre 1694. habita expositum venditumque, me vidisse memini, forsan ejusdem cum vasculo vitreo, in sua cavitate dimidium gallonæ, si ita loqui liceat, continente, intumescentiæ & rotunditatis solis ritè initiatis, non omnibus promiscuè, si quid intus apparuerit, intuendi facultatem dari posse, horum horribilium mysteriorum Magistri pertendunt: cui muneri apprimè idoneus *Kellæus* videbatur, à *Devo*, jam insulsissima credulitate & deliratione inde menti inducta correpto, in conjunctissimum comitem sociumque assiduum, monente *Uriele*, mutua sponsione inita, & annua pensione quinquaginta librarum assignata, adscitus est, ministerium & officium *Inspectoris*, Anglicè *Seer* or *Skryer*, in actionibus futuris obiturus.

Æsta-

(*a*) Ad finem quarti libri mysteriorum. Dicit ibi se isto die Angelum, magnitudine pueri, versus occidentalem Musei fenestram, manu Lapidem istum tenentem vidisse: à quo, ut illic eundo acciperet, jussus, illum *frigidum & durum, sed splendidum, clarum, & gloriosum* esse sentiebat.

Æſtate A. 1583. in *Angliam* venit *Albertus à Laſco*, *Polonus*, *Palatinus Siradienſis*, ex antiqua & illuſtri ſtirpe prognatus, & egregiis animi dotibus literarumque ſtudiis excultiſſimus, R. *Eliſabetham*, cujus ſummæ ſapientiæ laudes conſentiens fama per univerſam *Europam* propagaverat, viſurus, & illius admirandas virtutes ſubmiſſiſſimis obſequiis propè & coram veneraturus. Ab illa omni honore comitate & gratia, quam aut jura hoſpitalitatis erga nobiles Peregrinos exhiberi ſolita, aut leges decori moreſque Principum vendicaverint, erat exceptus: cujus ſive exemplum ſive juſſionem, ſecuti *Oxonienſes*, illum eruditis elegantibuſque colloquiis, & orationibus, exercitationibuſque Scholaſticis, theſauris ingenii & eruditionis, in bibliothecis reconditæ, in tanti Hoſpitis gratiam, itidem promptiſſimè reſeratis, pro illius dignitate & merito, ne dicam, ſupra meritum, cumularunt. At ex omnibus doctrinæ famæ tunc in *Anglia* inclareſcentibus, neminem pluris, quam *Devum*, æſtimavit, aut cujus amicitiam impenſiori opera excoluit, ſive illius blanditiis, ſive immodico arcanorum naturæ, quæ *Devus*, idoneum Auditorem jam nactus, ſibi comperta eſſe jactaverat, amore irretitus. Dum verò *Devus* in Aula duodecimo die Julii fortè adeſſet, illum adortus Comes *Leiceſtrienſis*, ſe poſt biduum, unà cum D. *A Laſco* apud ipſum pranſurum dixit; *Devus* illicò non ſibi pecunias, quibus epulum tantis convivis dignum erat apparandum, niſi argentea ſuppellectile prius oppignerata aut vendita, ſuppetere ingenuè faſſus eſt. Quod quàm primùm Regina reſciviſſet, illa citra omnem moram quadraginta aureos, vulgò *Angelos*, ob effigiem Angeli olim in averſa parte impreſſam, nuncupatos, quò lauti prandii expenſas meliùs ſuſtineret, pro regia ſua liberalitate elargita eſt. Ab hoc tempore *Laſcovius Devi* blanditiis, ut dixi, irretitus, vel potius præſtigiis dementatus ſe totum in illius poteſtatem dedit, qui inde mox venia à Spiritibus priùs impetrata, *in hanc myſticam impiamque Societatem* admiſſus, actionibus *Mortlakienſibus* interfuit. Adeo verò præ credulo errore jam factus ſui impos, & mente captus, ut Dæmones, quo arctiùs horrendis hiſce Sacris adhæreſceret illius ambitioni vana ſummæ poteſtatis in Patria adipiſcendæ ſpe & exſpectatione lenocinantes illum non *ſolius* Poloniæ *ſed alterius quoque regni*, id eſt primò Poloniæ, *deinde alterius*, viz. Moldaviæ *Regem fore*, *& ſub quo magnæ univerſi mundi mutationes incepturas eſſe*, *Judæos convertendos*, *& ab illo Saracenos & Ethnicos vexillo crucis ſuperandos*, facilè ludificarentur.

1583.

p. 17.

Poſtquam *Devo* ex metu, ne, ſicut illi à ſeductoribus ſpiritibus perſuaſum fuerat, ſtructis à DD. *Cecilio* & *Walſinghamo*, quem adverſus

illum uti & adversus *Lascovium*, capitali odio ferri fingunt, insidiis, morti adjudicaretur, de itinere in *Poloniam* simul instituendo cum supra dicto Palatino convenisset, ille clam sine veniâ exeundi è regno prius impetrata, *Mortlaco* Septembris 21. 1583. discessit, unà cum uxore altera, *Jana Fromonda*, femina generosæ indolis & prosapiæ, quam secundis nuptiis Februarii quinto 1578. duxerat, filio (*a*) *Arthuro* puero quadrienni, aliisque liberis, *Kellæo* symmysta illiusque uxore, quam *Mortlaci* isthoc anno duxerat, famulisque; D. *Lascovio* ejusque asseclis in medio *Thamesi*, prout condictum erat, (*b*) ad fugam meliùs celandam, in cymbas unam & alteram receptis, *Londinum*, mox intempesta nocte *Grenovicum* petit, deinde septem aut octo milliaribus ultra *Gravesendam*, ubi naves ex *Anglia* illinc soluturæ sistuntur, à Portitoribus pro more explorandæ, navim *Danicam* (altera famulis, sarcinis, equisque majori cum commodo recipiendis destinata, comitante quam etiam conduxerat) ascendit, in *Hollandiam* illicò trajecturus. Navibus verò adversis ventis in Syrtes penè impactis, naufragium, quod imminebat, non sine summo nautarum labore evaserunt. Illinc in Ostio Sinus *Queensburgensis* in oris *Cantii* maritimi siti, scaphis piscatoriis vecti, cùm à latere navis essent discessuri, velis illius, in qua consederant *Devus*, *Lascovius*, & *Kellæus*, ex agitatione utriusque antennæ alteri innexis, mutuoque implexis, parum aberat, quin omnes simul demersi fuissent; scapha aquis ad illorum genua surgentibus, quas *Kellæus* vase quodam exhaurire & effundere conatus est, oppleta: tandem verò magna cum difficultate nec minori cum periculo, oppidum, in quo, donec desævierit tempestas, erat conquiescendum, salvi lætique appulêre: Post quinque dies *Brielam* in *Hollandiâ*, peragrato freto, attigerunt.

Non longè post *Devi* discessum, incolæ & vicini, quibus de veneficio & Magia magis magisque suspectus reddebatur, in illius ædes irruebant; quorum aliqui Bibliothecam, ereptis quamplurimis codicibus, typo exclusis & manu exaratis; aliqui Laboratorium ejusdemque conclavia, effractis fornacibus vasisque coctilibus, vitreis, & metallicis, expilarunt. Gravissimum hoc damnum, ex ista barbara spoliatione illatum, nunquam

(*a*) Natus erat *Mortlaci* Julii 13. 1579. hora 4. 30.

(*b*) *Cambdenus* in *Annalibus* regnante *Elisabetha* ad A. 1583. *E* Polonia Russiæ *vicina hac æstate venit in* Angliam, *ut Reginam inviseret.* Albertus à Lasco, *Palatinus* Siradiensis *vir eruditus*, *corporis lineamentis*, *barba promississima*, *vestitu decore & pervenusto*, *qui perbenignè ab ipsa Nobilibusque magno honore & lautitiis*, *& ab Academia* Oxoniensi *eruditis oblectationibus atque variis spectaculis exceptus*, *post quatuor menses ære alieno oppressus*, *clam recessit.*

nunquam non amarissimè deplorabat ille, qui immodicis sumptibus, & improbo labore per tot annos bellum istum collegerat apparatum: dolebat verò maximè, utrem continentem quandam dulcem substantiam quadrilibrem, instar gummi, subfusci coloris, ibi tunc periisse: an Medicamentum, aliosve in usus paratam, penitus tacet. Tanta indignatione in illum præ execrandi sceleris, sub cujus infamia laborabat, odio exarserunt, ut vix ipse præsens salvus vivusque evasisset. Ita nimirùm efferatæ plebis furori in primo æstu frustra obsistitur. Interim ille sibi temerariæ ex patria fugæ malè conscius, quid Regina & Consiliarii de illa statuissent, nosse maximè sollicitus, oraculum crystallinum, quod secum tulerat, jam in alienæ ditionis regionem transvectus, *Brielæ* consulere gestiebat.

Non hîc totius itineris à *Briela* ad *Cracoviam* continuandi rationem exscribam, neque urbes locosque, per quos necessariò transeundum esset, referam aut adnotabo: cùm ea omnia ex propria ipsius *Devi Relatione* edita quivis petere possit: ex qua tantum, quæ sunt præcipuæ notæ, & quæ ad illius vitæ historiam illustrandam non parum conducunt, brevi compendio recensere & memorare proposui: hoc unicum præmonere contentus, festinatum istud iter, modo alicubi duos tresve dies, prout res tulere, erat consistendum, quo minus hæ sacerrimæ actiones à *Devo* sociisque peragerentur, neutiquam obstitisse.

Tandem post quatuor menses, magnis difficultatibus periculisque, quibuscum in aspera hieme erat necessariò conflictandum, defunctus, *Devus* castellum de *Lasco*, sedem hæreditariam *Lascovii* Feb. 3. 1584. appulit, ubi cùm per quinque septimanas non sine ingenti tædio & incommodo, pecuniis à *Lascovio*, ære alieno oppresso, qui nondum prædia oppignerata redemerat, parcè admodum suppeditatis, substitisset, *Cracoviam*, urbem Regiam, Martii 9°. petit, ibi majora vitæ commoda novasque revelationes præstolaturus. Heic quoque, ut alibi, frequentantur actiones, in quibus dæmones illum vocibus barbaris prolatis, deinde consuetis altissimi sensus ambiguis, omnemque intellectum exsuperantibus, oraculis, miserrimè delusère, multa de universi Orbis terrarum distributione sub ductu & regimine duodecim Angelorum, & præsertim de variis, qui aeris triginta regiones incolunt, Angelis, illorumque numero & de ejusmodi fictis mysteriis è quibus cuncta naturæ arcana erant eruenda, referentes: & quò illum præstigiis hucusque irretitum magis magisque captarent, quicquid olim in *Enochi* libro exstabat, denuò exponere & explicare in se suscipiunt. Ne verò *Lascovius* sive exerta Rationis vi, & interiori mentis sensu ab hoc veterno expergefactus, ab illo-

rum laqueis se expediret, promissum istud de illius futura regia dignitate in *Anglia* prius factum, iterum iterumque repetivere. Interim licèt hæc horrenda sacra, illo & *Kellæo* solis præsentibus in secretissimo conclavi peragerentur, ex illusione apparente, quasi quispiam è malignis spiritibus crystallum exerto brachio erepturus esset, valdè metuebat *Devus* ne illo indicante Regi *Poloniæ*, qui tum in urbe aderat, hæc omnia patefierent; sed hunc metum ex mente ipsius protenus exegit personatus *Gabriel*, quicquid ab ipsis in hisce apparitionibus & colloquiis actum fuerat eundem penitus latere spondens. Cùm autem nihil hîc profecissent Diaboli præstigiatores, nec quicquam in hac urbe & aula quod illorum consiliis promovendis conduceret, aut sperandum aut exspectandum erat, ut *Pragam*, ubi *Rodolphus*, Imperator *Germaniæ*, cum splendidissimo Aulicorum comitatu stipatus tunc temporis commorabatur, properè contenderet, jubetur *Devus*, qui pecunias reliquumque commeatum sibi itineri isti apparando, non suppetere, nec illò sine *Lascovio*, juxta prioris mandati formam ire aut posse aut debere caussatus, moram aliquamdiu traxit, donec ille & *Kellæus*, sæpe repetitis jussibus non sine opprobrio, quasi stultè & perversè egissent tamdiu cunctando, propemodum inviti protruderentur.

1584. Relicta igitur *Cracovia*, *Pragam* nono Augusti 1584. appellunt, in qua tanquam in nova scena, res planè miras, versutia dæmonum transactas fuisse proximo in loco videbimus.

Quò *Devus* malignorum spirituum jussibus de adeundo *Rodolpho* II. Imperatore citiùs & commodiùs obsequi posset, non longè post adventum in urbem *Gulielmo de Sancto Clemente*, Regis *Hispaniarum* Legato, cujus amicitiam captaverat, postquam horribile illud arcanum de apparitionibus Angelorum in crystallo, una cum colloquiis & dictatis in Acta propria ipsius manu relatis, retexisset, *Rodolpho* literas obsequiosas, unà cum libello de Monade Hieroglyphica, *Maximiliano* illius patri inscripto, in manus tradendas commisit; ejusdem nimirum, qui illius de harum revelationum veritate obtestationibus, mira cum confidentia repetitis, nimiùm faciles aures pro imbecillitate judicii adhibuisset, ope, patrocinio, & consiliis fretus. Utrasque, tum ad Imperatorem, tum ad Legatum in Appendice exhibebo. Imperator literis *Devi* delinitus, ne dicam suasionibus Legati expugnatus, illum ad Aulam accersiri jussit, ad audiendum id quod *pro sua utilitate esset*, ut *Devi* nomine præ se tulerat Legatus, indicto tempore, paratus. *Devus* igitur ab *Octavio Spinola* Cubiculario in privatam cameram introductus, seclusis omnibus, admissus, primoque accessu ab Imperatore benevolè exceptus, ora-

orationem ſuam exorſus eſt, cujus ſummam hîc dabo: nimirum *ſe, licèt tum domi, tum foris, quadraginta annos in ſapientiæ doctrinæque ſtudiis multo labore impendiſſet, veritatem quæſitam & inveſtigatam, neque ex libris, neque ex familiari cum viris eruditis colloquio, ubi ubi peregrinatus fuerit, expiſcari potuiſſe, inde totum ad Deum, omnis ſapientiæ ſcaturiginem, converſum, continuis intenſiſſimiſque precibus exoraviſſe, ut illum divino lumine ad naturas rerum certiùs intelligendum, in ipſius gloriam impertiri dignaretur. Deum flagrantiſſimis votis tandem annuiſſe, Angeloſque ſuos biennio, abhinc ultra dimidium, ad illius mentem cœleſtium myſteriorum ſcientia & documentis, quæ chartis perpetuò duraturis illo ipſo eodemque tempore mandaverat, illuminandam, de cœlo miſiſſe: quod effectum erat beneficio lapidis cryſtallini, nimirùm tantæ virtutis & pretii, quod omnes totius mundi gazas longè exſuperet, utpote in quo iſtæ apparitiones fierent, & ex quo divina oracula ederentur.* Deinde, *rem ita ſe verè habere, invocato ſanctiſſimo Numine, obteſtatus eſt, cujus juſſu in præſentia illius tunc comparuit, ſacra legatione functurus:* monendo, *Angelum Domini illum ob peccata admiſſa objurgare; illum, ſi huic cœleſti nuncio credat, triumphaturum; ſin aliter, Dei pede in illius pectus impacto, à ſolio præcipitandum: ex inito fœdere, Deum hæc omnia certiſſimè præſtiturum: ſi delictis abrenunciare, & ad Deum converti vellet Imperator, ſedem ipſius omnium, quotquot unquam fuere, maximam & glorioſiſſimam fore; & diabolum,* hoc eſt, ut *Devus* interpretatus eſt, *magnum* Turcam, *pro captivo tradendum ſe hæc omnia ſpeciali Dei mandato protuliſſe, nihil comminiſci, non hypocritam agere, nulla ambitione aut opum cupiditate afflari, non vanis inſomniis illudi, non delirare:* denique, *ſi quippiam dixiſſet ſecus quàm oportuit, ſe omnem ſpem æternæ ſalutis, illo ipſo momento repudiaturum.* Finita hac verboſa & impia oratione, ad quam æquo & miti animo, nulla interruptione iſti verborum profluvio oppoſita, attendiſſet, ſine aliquo vel minimæ diſplicentiæ indicio, replicavit Imperator, *ſe illi non diffidere; opinari quoque* Devum *ſibi benè velle, nec tantis tamque crebris, quibus inter perorandum ad pedes procubuiſſet, genuflexionibus opus eſſe.* Quo leniſſimo reſponſo animatus *Devus*, ſuperaddebat, *ſe Imperatori omnem ab ipſis initiis Angelicarum actionum ſeriem, integramque hiſtoriam, prout in mandatis habuiſſet, imò & ſanctam viſionem, ſi intereſſe cuperet, oſtenſurum.* Reſpondebat Imperator, *ſe alio tempore plura de hiſce rebus auditurum & intellecturum, & illum de ipſius gratia & benevolentia ſecurum eſſe juſſit.* Et ſic poſt longam horam, ex hac illuſtri ſcena exiit famoſus iſte Dæmonum Legatus.

Vix dubitandum eſt, quin *Devus* hac mira Imperatoris comitate & indulgentia hinc diſceſſerit elatus lætuſque, illum novæ Religionis in mundum ſub divinarum revelationum prætextu; ſicut olim *Mohammedes* deliria ſua introduxerat mox introducendæ ſtrenuum patronum & fautorem, tandem aliquando fore, ſibi blanditus. Sed eventus exſpectationi & votis planè contrarius hanc gratiſſimam mentis inſaniam repreſſit & caſtigavit.

Interim per Aulam & urbem percrebuere rumores, *Anglum* quendam *Alchymiſticum decoctorem*, *Magum*, & *Necromanticum*, ad reparandas fortunas & Imperatoris loculos pecuniis emungendos illò nuperrimè veniſſe. Quod convitium Devus concoquere non poterat, imo & iniquiſſimè & ſumma cum indignatione tulit, qui famam ipſius ab omni ſcelere illæſam hactenus apud omnes tum in *Germania*, tum alibi terrarum, integram manſiſſe acerrimè contendebat, quaſi vel quippam mali de illo ſuſpicari piaculum fuiſſet. Cùm verò per biduum nullam ab Imperatore adfuturas collocutiones invitationem factam fuiſſe, animi valdè anxius, ſenſiſſet, longioris moræ prorſus impatiens, *Spinolæ* literas dedit, obnixè orans, ut modum, quo Imperator iterùm eſſet faciliùs adeundus, excogitare, & ſuggerere vellet: ſed exceſſit ex urbe Imperator venandi cauſâ, unaque cum illo aberat *Spinola*: literæ verò prius ſcriptæ, mutatis mutandis, poſt ſeptimanam illi tradebantur, qui *Devi* nuncio poſtero die retulit, *Imperatorem, tum quod linguam Latinam* (hac enim inter colloquendum uſi fuerant) *non probè calleret, tum quod per multiplices maximi momenti occupationes, quovis tempore audientiam concedere non liceret, ideo totum iſtud negotium, Doctori* Jacobo Curtzio, *qui erat ab illius conſiliis*, (viro quidem ob ſapientiam penitioremque Scientiarum Mathematicarum peritiam celeberrimo) *quocum* Devus *apertiſſimè & omni cum libertate agere poſſet, tranſigendum commiſiſſe, ſi illi ita videretur: ſin aliter, Imperatorem, quo modo illius deſiderio ſatisfieret, proviſurum.* Ad editam *Relationem*, ubi hæc aliaque quamplurima, quæ cenſeo omittenda, ſpeciatim recenſentur, curioſum Lectorem remitto, ſumma rerum capita, in hac brevicula narratione, quæ in magnam molem excreſceret, ſi id agerem, delibare contentus. Ad ædes *Curtzii* protenus Septembris decimo quinto ſe recepit *Devus*, quò cryſtallum libroſque octodecim manu propria exaratos deferendos curavit, repetere geſtiens, *ſe per miſericordiam Dei, à* Michaele, Gabriele, Raphaele, Uriele, *aliiſque bonis Angelis, quicquid in iſtis libris jam coram expoſitis comprehenderetur, edoctum fuiſſe*; quibus leviuſculè evolutis, & accuratiùs quidem poſtremò, qui ad *Rodolphum* propiùs

piùs ſpectabat, poſt ſex horas domum redibat, pollicente *Curtzio*, ſe ea omnia Imperatori nudè, ſincerè, & fideliter nunciaturum. Proxima converſatione, quæ ad viceſimum ſeptimum diem dilata erat acceſſit ædes *Devianas Curtzius*, Imperatorem illa, de quibus diſſeruiſſet, omnem fidem exſuperare, & neutiquam fieri poſſe planè dijudicaſſe, relaturus: ideoque ut actiones Latinè verſas, & præſertim illam, quæ paraphraſim in Symbolum Apoſtolorum complectitur, coram illo, ut de illis maturius rectiuſque judicium, quantùm per otium licebat, fieret, producere vellet: replicavit *Devus*, ſe originales libros, de manibus ſuis tollendos neutiquam paſſurum; iſtarum verò actionum apographum, quod petebatur, deſcribi curaturum. Deinde querelis de tam longæ moræ tædio ingeſtis, cauſſatas, ſe alteras ad Imperatorem literas dare in animo propoſuiſſe fatetur, quas quidem, inſtigantibus ſpiritualibus ſuis Magiſtris & Directoribus, ante aliquot dies conſcripſerat. Has verò poſtea amico ſuo, Legato *Hiſpanico*, tradendas concredere conſultiùs judicabat: In hiſce autem, quò *Rodolphum* chymicis experimentis, ſi ita loqui fas ſit, quam pro dignitate decuit, addictiorem, ad partes ſuas potentiùs protraheret, Dei nomine aſſeverabat, ſibi *lapidis illius benedicti*, vulgo nuncupati *Lapidis Philoſophorum*, conficiendi artem modumque infallibilem innoteſcere, opuſque illud Philoſophicum ore & corde pollicetur, ſanctèque coram Deo omnipotente vovet, ſe illicò communicaturum, ſola hac mercede propoſita, ut *Cæſarei Philoſophi & Mathematici* titulo inſigniretur. Veruntamen huic grandiloquentiæ & pompæ verborum, aut hiſce ſpecioſiſſimis, blandiſſimisque promiſſionibus de immenſis opibus, uſu, & vi pulveris chryſopoetici accumulandis, neutiquàm cedebat Imperator, de quo tamen poſtea præſtigiis ſuis expugnando, *Devus*, ut videtur, licèt vix aliqua ſpes in præſens affulſerit, non prorſus deſperavit.

Octobre hujus anni, *Devus Cracoviam* ad uxorem, familiam, ſupellectilemque inde deducendam excucurrit, ubi poſt duorum præter propter menſium rebus componendis impenſorum moram, *Pragam* reverſus eſt, *Laſcovii* ad Legatum *Hiſpanicum* ad amicitiam prius initam arctiùs confœderandam literis auctoratus. Dum verò poſt reditum ab Imperatore & *Curtzio*, omni commercio de arcanis, ſive Philoſophicis, ſive cœleſtibus, cum illo penitus abjecto, nullaque illius jam ratione habita, magis magiſque negligeretur, admonitus quoque à ſpiritibus ſeductoribus de imminenti carceris periculo, ni clam præcipiti fuga ſibi conſuleret, equis conſcenſis, *Praga* relicta, *Kellæo* ac famulo comitatus, iter verſus *Vratiſlaviam* capeſſivit. Cùm autem *Limburgum*, 27. Feb. 1585.
ſex

ſex milliaribus Germanicis ventum eſſet, proximo mane, conſulto oraculo, (hoc enim quocunque ſe verteret, ad quod quavis occaſione data confugere conſueverat, ſemper ſecum tulit) à perſonato fictoque *Michaele* juſſus eſt reverti: cùm nihil jam ab ira praviſque conſiliis *Rodolphi*, quem poſt annum miſerrimè periturum, inque illius ſolium *Stephanum* Regem *Poloniæ* brevi ſubſtituendum eſſe pronunciat, ultra metuendum eſſet; ſimulque omni metu excuſſo poſt reditum palam per urbem prodire. Ita nimirùm ſpiritibus, huc illuc ire pro laſcivia & protervia, jubentibus, cæco impetu promptiſſimè morem geſſit. Verſutè quidem tum reconditæ eruditionis oſtentatione, tum placidiſſimis moribus, in quorundam Procerum magni nominis & præcipuæ in Aula auctoritatis gratiam antea ſeſe inſinuaſſe, ex hoc manifeſto indicio conſtat, quod cùm infans, recèns natus, ſacro baptiſmate tingendus eſſet ſuſceptores comparuere, *Gulielmus de Sancto Clemente*, *Hiſpaniarum* Regis apud Cæſarem Legatus, D. *Romſius* ſummus Cæſareæ Majeſtatis Cubicularius & Conſiliarius, & nobiliſſima femina, Domina de *Dittrechſtain*, D. *de Dittrechſtain*, Palatii Seneſchalli *, uxor, ritus ſacros in arcis *Pragenſis* majori templo, Martii decimo quarto adminiſtrante Imperatoris Capellano, ut vix quicquam publicè, quod magis *Devo* in honorem cederet, præſtari potuiſſe videretur. Nomen verò infanti, illo rogante, *Michaelis* Archangeli in gratum obſervantiæ erga ipſius benefici Directoris & Defenſoris, uti delirabat, μνημόσυνον impoſitum erat.

* Mayor-Domo.

Ne fidei violatæ crimen Spiritibus grande illud auri conficiendi arcanum toties promiſſum hactenus non revelantibus exprobraret *Devus*, tandem ludicram cujuſdam chymicæ præparationis, ex qua *benedictum iſtum, rubrum*, *glorioſumque pulverem* extrahere, formulam tanta vocum barbararum perplexitate involutam, quam neque ille neque Symmiſta intellexerint, dictavit *Levaniel*, quæ licèt ab omnibus aliis ſub ejuſmodi involucris celanda, illis ſaltem explicari debuit: Sed totus proceſſus ad obſtupefaciendam diſtrahendamque, quam ad informandam mentem compoſitus videtur. Dum verò in ſumma iſta rerum omnium egeſtate, ad quam deficiente pecunia redigebatur, animum languentem latrantemque ſtomachum hiſce aureis inſomniis ſuſtinuerit, materfamilias, non aliter de rebus quotidiani uſus ad vitam neceſſariis, niſi vendita ſuppellectile, aut oppigneratis veſtimentis, providendum eſſe, conſcia, jam penè impos ſui, miſerrimum in modum excruciatur. Puduit quidem maritum, utpote Philoſophum, domeſtica hæc mala fateri, aut Magnatibus aliiſque, quorum ſtudioſè captaverat amicitiam, pauperiem, qua laboravit, retegere. Hoc nimirum cum Philoſophicæ profeſſionis & inſtituti digni-

gnitate parum conveniebat. Emori & fame enecari, quàm hoc turpi modo, quasi emendicando, duræ necessitati subvenire maluit. Uxor autem, imbellis femina, summaque erga parvulos suos, ne esuritione contabescerent, miseratione tacta, tanta duritie & obstinatione pectus obfirmare non potuit. Quid ergo? Illa pro ingenio & solertia, ad misericordiam exorandam, affectumque Angelorum, quos prorsus immites fore nefas duxit suspicari, concitandum, supplices libellos nomine suo signatos conscripsit, in proxima actione legendos; ut illorum consiliis, quo pacto & à quibus istiusmodi subsidia, quorum isthoc tempore erant egentissimi peti possent, edocerentur. Illa vero ob temeritatem & audaciam se coram *testimonio voluntatis Dei* sistendi objurgatâ, quæstionibus propositis, inter alia, responderunt, *necessitati parendum esse*, *ædiumque apparatum & ornatum*, *corporisque cooperimenta ad avertendam famem*, *pecuniis commutari debere*; hoc solamine addito, *se illi liberisque benè velle*, *& tandem prospecturos*: deinde maritum illinc versus *Poloniam* ad *Stephanum* & *Lascovium* properare monent. At cùm ille per septimanam destinatum istud iter ingredi, negotiis domesticis occupatus, distulisset, post impetratam breviculæ moræ indulgentiam, unà cum *Kellæo*, perpetuo comite duobusque famulis, relicta *Praga*, *Cracoviam* Aprilis duodecimo profectus est,

Post paucos dies, *Lascovio* intercedente, & facilem aditum procurante *Devus* ab eodem ad R. *Stephani* præsentiam introductus, illum brevi compellavit, dicendo, se *divina accepta admonitione*, ipsissima illius verba sunt, *de iis*, *quæ ipsi divinitùs injuncta essent*, *cum omni fidelitate & sinceritate cum Regia sua Majestate tractare*, *& deinde*, *mysteriorum historias de ordine in ordinem referre*, *prout occasio dabitur*, *paratissimum*, isthuc venisse: cui Rex, de ipsius gratia, favore & patrocinio præmissa sponsione, replicavit, quod tempore de illis rebus disserendi magis opportuno, nimirum post festos dies (tunc enim instabant solennia Paschatis) accersendum curaret. Jam exactis viginti diebus, quibus crystallo cortina intus obducto, ex arbitrio spirituum, dum *Pragæ* aderant, oraculum obmutuit, actiones intermissæ redintegrantur. Aprilis 17.

Vicesimo tertio Maio *Lascovio* & *Devo* coram R. *Stephano* in interiori Aulæ camera comparentibus, hic *Devum* in primis hujus congressus initiis ita affatus est, *egisse mecum D. Palatinum*, *ut vos audirem*, *de rebus istis magnis & raris*; *quod libenter feci*: *& tamen hoc considerari debet*, *quod Prophetæ omnes & revelationes jam diu & in tempore Christi cessaverunt*: *attamen si nihil in istis contra Dei sit honorem*, *eò lubentiùs audienda*, *& ego quidem haud dubito*, *quin Deus nunc pos-*

possit multis modis secreta quædam hominibus detegere, ad hæc usque tempora inauditis & inusitatis. Ad omnem scrupulum è Regis animo eximendum, singulis articulis propositis, vafri ingenii vires, hac pulchra occasione data, explicaturus, respondere, longa oratione habita, conatus est: quam in Appendice curiosus Lector inveniet, illam enim in compendium redigere omninò tædet. Cujus tamen ex ore & pectore illius mirabili promptitudine & fervore, quem argumenti gravitas zelusque falsus concitaverat, profluentis lenociniis derepentè capiebatur, ut actioni proximæ, in illius gratiam Latina lingua instituendæ, interesse neutiquam recusaverit. Illa autem, quam producto crystallo, aliisque ritibus adhibitis, ac oratione ad Deum pro re nata, verbis priùs conceptis seriò fusa, inchoavit *Devus*, vicesimo septimo ejusdem mensis die, peragebatur: Sed hisce diabolicis incantamentis non se amplius illudi, adjutrice divina gratia, passus est *Stephanus*, nec unquam posthac horrendis istis mysteriis interesse voluit. De illo tamen expugnando non prorsum desperavit *Devus*; illum ergo, prout maligni spiritus mandaverant, proposito arcano conficiendi Lapidis Philosophici, ipsi, ut nuperrimè *Rodolpho*, communicando, denuò aggressus est. Sed jam prudentior factus *Stephanus*, obfirmato animo, fallaces ejusmodi promissiones constantissimè repudiavit. Itaque cùm nihil in propagandis blasphemis impiisque suis opinionibus apud *Stephanum* profecisset, desinente Julio, *Pragam* redire festinavit.

Non multò post, in mysticam hanc Societatem *Franciscus Puccius Florentinus*, Vir subtilis ingenii, literarum studiis innutritus, Artibusque curiosis deditissimus, admissus est, quem malæ fidei suspectum, & pro exploratore habitum, ab hac sacerrima communione, sequente anno penitus rejecit & abdicavit *Devus*, nullis, ut ut blandis adulatoriisque epistolis, nullis renovati fœderis & sinceræ amicitiæ professionibus coram factis, illi postmodum conciliandus.

Interea temporis censuris, dicteriis, contumeliisque susque deque habitis, *Devus*, licèt penè vulgi fabula habitus, *Pragæ* usque morari, domiciliumque fixum ibi habere constituit, animo, si non, læto, saltem non despondente, novos amicos, fautores, & patronos sedulò (nemo enim hominum mores melius novit, aut subtilioribus strophis insidiisque incautos aggredi & expugnare solebat) quæsiturus. Inter hos eminebat nobilissimus vir, *Gulielmus Ursinus*, Dominus *Rosenburgi* Eques aurei velleris, supremus regni *Bohemiæ*, Burgravius, hujus planè illecebris irretitus, se totum in illius, quasi arcanorum Dei particeps, & Angelorum familiaris amicus fuisset, disciplinam dedit, cujus auspiciis & pa-

tro-

trocinio, quod hactenus in irritum cecidisset, & *Devus* pro insanabili mentis insania & obstinatione, & Magistri tandem effici posse sperabant. De hoc novo Alumno inter Mystas mox adscribendo, maligni Spiritus quasi jam jam triumphos acturi, quo illum mundanæ gloriæ cupiditate & effræni ambitione afflatum magis magisque dementarent, & inexplicabilibus illigarent nodis, in longè majores honoris quàm per nascendi sortem, ut ut valdè illustrem sperare licuerit, gradus efferendum, illum nimirum fore *Poloniæ* Regem postea annuntiarunt. Interim cum *Rosenbergius* nuptiis contrahendis animum advertisset, animi tamen dubius, qualis femina ducenda esset, illi *agnam*, i.e. virginem, *neutiquam spoliando vicini pauperis grege*, (nam, ut videtur, solutioribus moribus & luxui antea nimiùm indulserat) assumendam esse in uxorem monent. Post hanc actionem 30 Aprilis 1586. factam, iisdem ita volentibus, *visitationes* per sex menses futuros intermittendæ erant & cessaturæ.

Justitio hoc ac feriatione concessis, *Devus* de rebus suis in *Anglia* impendiò solicitus, post paucos dies *Lipsiam* contendit, ab *Anglis* pro more ad Nundinas ibi celebrari solitas, mercaturæ gratia illò euntibus, quid domi, quod ad illum peculiariter spectabat, accidisset, ab illorum ore edocendus.

Hac occasione arrepta, fidum nactus Γραμματοφόρον, in *Angliam* citò rediturum, longam ad D. *Walsinghamum* Secretarium decimo quarto Maii datam scripsit epistolam (sicut anno superiori ad ipsam Reginam de eodem argumento scripserat) in qua multa de rerum suarum statu congessit, viz. *Imperatorem aliosque præcipuos ex* Romani *Pontificis clientela, sensu doloris de injuriis illatis tactos, de malis erroneisque opinionibus, adversus ipsum priùs conceptis, multum remisisse: illos quibuscunque modis, tum vi tum metu incusso, ut in partes, quas alterutri secuti sunt pertraheretur, niti: se ab ineunda cum Nuncio Apostolico*, Malaspina, *per annum oblata & quasi palpo obtrusa, amicitia penitus abhorruisse; hisce novis rebus turbata & territa* Roma, *mortem violentam ipsi infligendam esse, inde minis additis denunciari: sibi de ædibus, bibliotheca, & supellectile post ipsius discessum spoliatis, reditibusque interceptis ex æquo satisfaciendum esse;* Thomam Diggesium, *utpote virum idoneum, veteri amicitia conjunctissimum, quocum de arcanis maximi momenti Reginæ communicandis apertissimè ageret, in* Germaniam *mitti oportere; & denique illam longè meliùs rationibus suis consuluisse, si decies centena millia auri, sive in eleemosynis, sive qualitercunque profudisset, quam non consiliis ipsius auscultando, quasdam opportunitates elabi sivisse: Non tamen spem, quod Deus misericorditer faciendum statuisset,*

re *dimendi*, *omnino decollasse*. Ita ille confidentissimè, quasi hæc omnia à spiritu sancto fuissent pectori & calamo immissa. Interim dum ille aberat, Episcopus *Placentinus* nuperrimè *Roma* missus ut alteri Nuncio succederet, calidissimo Pontificis ad hasce novitates ubique propalatas, planè attoniti, jussu auctoratus, Imperatori libellum supplicem exhibuit, in quo *Devum* Magiæ Artiumque necromanticarum postulavit, interpositis consiliis ne ex indulgentia hac tamdiu concessa, aut Religio Christiana aut publica tranquillitas læderetur; petens quoque, ut ad *Romam* amandaretur. *Devus* autem mali, quod capiti imminebat, ignarus, cùm *Pragam* reversus, quid sibi metuendum esset, non sine horrore & summa tristitia didicisset, literas tum ad D. *Rosenbergium*, tum ad Imperatorem, ad grande illud periculum quod jamjam instabat, avertendum, protenus dedit: sed omninò frustrà. Neque enim hujus interpositæ preces & intercessio quicquam valuere, nec illius pietas & prudentia diutiùs expugnari potuit; cùm cuivis ejusmodi præstigias, nisi obice tempori posito, latiùs evagaturas, & funestum exitum habituras, facilè constaret. Decretum enim erat 29. Maii in secretiori Imperatoris consilio, ut post sex dies extra Imperatoriæ Majestatis ditiones *Devus* & *Kellæus*, cum tota familia, discederent sub summi discriminis subeundi periculo, si contra venissent. Convasatis ergo omnibus rebus, ille se summa cum festinatione extra proripuit, tutiori loco nova, quid jam hìc importuno & molesto tempore præstari oportuerit, consilia initurus.

Erphurdiam, *Thuringiæ* urbem, profectus, cùm in ista urbe ædes conducturus esset, à Senatoribus, ad quos exilii fama pervenerat à tali hospite metuentibus, licèt illis à D. *Rosenbergio* commendatus, repulsam tulit, illic tamen venia, donec aliò commodiùs eundum foret, commorandi concessa. Huc autem *Puccius*, habitis priùs cum Nuncio colloquiis, & à quo Syngrapham, in qua *Devum* sociumque individuum, si *Romam* ire vellent, ibi omni cum humanitate ac charitate tractandos esse, fide data, suscepit, accepisset, post mensem aut circiter appellens, multa de istius Nuncii erga illos benevolentia præfatus de itinere *Romam* ineundo, multis argumentis in medium productis & præsertim hoc palmario, quod *Deus in actione quadam illos* Romam *ituros pronunciasset*, persuasum volebat. Sed *Devus* non ita desipiebat, ut sese in insidias ab hoc exploratore structas daret præcipitem. Altercationes alterutrinque agitatas hìc immiscere planè piget. Cùm verò *Devo* perfidia *Puccii* magis magisque ex hisce alloquiis innotescere cœpisset, illum, tum ob hanc, tum ob alias causas, putà ob acrem disputandi impetum contentiosumque pruritum, ob futilitatem & imprudentiam in arcanis, nulla venia impe-

tra-

trata, retegendis temerè admiſſam, ob indebitum in res neutiquam ad illum pertinentes penetrandi deſiderium & curioſitatem, & denique ob mores, uxoribus illorum neutiquam gratos, prorſus indignum, qui in iſta ſancta ſocietate diutiùs maneret, & meritò, juxta monitum priùs ab Angelis acceptum, exſcindendum eſſe judicavit. Ne verò illum malo animo à ſe prorſus alienum redderet, literas Nuncio tradendas ipſius curæ commiſit. *Caſſellis* poſtmodùm divertens, ignominioſam hanc proſcriptionem, *Roſenbergii* tum literis refocillatus, tum pecuniis adjutus, æquo animo tulit, & talem nactus Patronum & Advocatum, plurimaque apud Imperatorem gratia pollentem, de futuro in *Bohemiam* reditu bonam in animo ſpem alere perrexit. Quod tandem ejuſdem repetitis interceſſionibus ex parte effectum erat, decreto eouſque revocato, ut *Devo* reverti liceret, modò intra fines ambitumque terrarum D. Burgravii deinceps continendus, non aliorſum & ultra vagaretur. Benigniſſimè igitur ad arcem *Trebonæ*, hæreditariam *Roſenbergii* ſedem, uti ad tutiſſimum aſylum, invitatus, menſe Septembre, lætus properat ibi, Dæmonum conſortio, jam longum intermiſſo, ſumma cum libertate gaviſurus. 1586.

Finitis ſex, in quibus ex juſſu Magiſtrorum nullæ apparitiones factæ fuerant, menſibus, actiones conſuetæ denuò renovari cœperant, in quibus dæmones ludos & delicias facientes, *Roſenbergium*, horrendis hiſce ſacris admotum, & præ nimia mentis facilitate non ampliùs ſui compotem, vanis promiſſionibus effaſcinarunt, fœdus nimirum cum illo ab iſthoc die quo primùm aderat, ineundum, & cœleſte myſterium illi quoque revelandum eſſe. Sed cùm munus iſtud, quod apud Imperatorem cui erat à ſecretioribus conſiliis, geſſit, aliaque publica negotia illum inde avocaverint, & in Aula Cæſarea protenus adeſſe juſſerint, ſi qua difficultas, ſi quod dubium, è quo ſibi non eſſet facilè expediendum, putà de ſucceſſione *Polonica*, & mediis, quibus illud regnum faciliùs obtineri poſſet, de chryſopoetico, quo donatus erat, pulvere & an quippiam iſtius theſauri Cæſari eſſet communicandum, aliiſque rebus graviſſimi momenti occurriſſet, hæc oracula ſciſcitari conſultiſſimum duxit, ut quomodo ſe gerere deberet, certiſſimè informaretur. Has quæſtiones aliaſque de uſu & multiplicatione iſtius pulveris, *divinitus*, ut credidit, *conceſſi*, deque illo *ex methodo Dunſtani* conficiendo, item de quibuſdam privatis domeſticiſque rebus è charta coram oraculo prælectas propoſuit *Devus*: vafra autem & ambigua reſponſa, ſolutiones, conſilia, quibus illius veſaniæ illuſum erat, hîc referre planè piget. Ita pro more mendaciis diabolicis faſcinatus in erroribus inſomniiſque ſuis amplexandis & retinen-

nendis obduruit *Devus*. Non negaverim, illum hactenus à turpi ſcelere purum, probitati ſtuduiſſe, orationibus ad Deum intentum, ingentem ſanctimoniam, & Chriſtianæ religionis reverentiam in mediis hiſce, quibus circumveniebatur, illuſionibus, præ ſe tuliſſe. Sed en obſtupeſcendum deploratiſſimi ingenii & diabolicæ tyrannidis in illum exercitæ ſpecimen & exemplum! Apparuit in cryſtallo columna candida, ſuper cujus ſcapo *Devi*, *Kellæi*, uxorumque capita ſub eadem corona imminente adunabantur, corporibus intus incluſis, in ſignum arctiſſimæ unionis inter illos hoc emblemate ſanciendæ, quam Chriſtiano & pio ſenſu intelligendam eſſe voluit *Devus*, contra verò mentem pſeudo-angelorum, qui iſta de re conſulti, non de ſolo ſpirituali amore & unitate animorum, ſed de carnali quoque & promiſcua conjunctione & concubitu interpretati ſunt, &, ut id fieret, expreſſiſſimè mandarunt. Exhorruit *Devus*, dicendo, illam manifeſtam divinæ legis & Evangelii violationem fore: ſed reprehenſus, quod de hoc novo mandato, an à Deo eſſet, dubitare auſus eſſet, tandem poſt longam diſceptationem ceſſit. Uxor, hujus propoſiti particeps facta, lacrymabunda contremuit, in iſtud flagitioſum facinus nunquam conſenſura: ſed ſtrophis mariti expugnata, *arcanis Dei conſiliis*, ſic deluſa ſenſit, obſequi penè invita ſtatuebat. Interim cùm reluctarentur, nec animo quieto eſſe poſſent, repetitis juſſibus à ſuis Præceptoribus, & præſertim à perſonato *Raphaele* nomine Dei, imò & ab ipſo *Chriſto*, quæ horrendum eſt dictu, conſilium iſtud Angelorum illis dictatum & traditum in illorum fidei probationem, ab illo prodiiſſe aſſerente, neutiquam verò doctrinam, quæ ad illos ſolos ſpectabat, aliis mortalibus, publicari oportere; & iſtud, quod illi *ἀνομίαν*, ſive *iniquitatem* nuncupant, *cum lætitia perſequendum & faciendum eſſe*, pro ſumma auctoritate mandante, ita enim impiiſſimè blaſphemavit, incitati, quatuor hi ſolenne cum Deo, ſubſcriptis nominibus tertio Maii 1587. inibant fœdus, iram offenſi Numinis deprecantes ſe, non ex laſcivia carniſque ſtimulis, ſed ex ſolo divini mandati intuitu, ex fide & obedientia, prout *Abrahamus* in propoſita filii mactatione olim fecerat, conſenſiſſe. O deplorandam ſtupiditatem! O execrandam inſaniam! Incredibile videretur, hominem Religionis Chriſtianæ inſtitutionibus inſtructum, imò aut levi moralium virtutum ſenſu imbutum, adeò cæcutiiſſe, & ad extremam hanc fatuitatis & vecordiæ lineam pervenire potuiſſe, niſi id *Devus* amplo commentario explicatum miriſque elucidatum circumſtantiis literis mandaſſet. Tantum verò puduit hujus promiſcuæ conjunctionis, ut, quò certiùs & firmiùs, ne cuiquam mortalium unquam pateret, caveretur, omnes in hoc eodem fœdere impiè ineundo, dira impreca-

ca-

catione coram Deo ſolenniter habita cuicunque ex iſtis quatuor revelanti, & ſingulis quoque aliis quibus hoc horribile ſecretum revelabitur, ſubitaneam mortem in illo ipſo momento infligendam eſſe obteſtati ſint.

Hactenus ex itineris & actionum Diario, publici juris facto: ſchedæ, quæ ſequi debuerant, rerum poſt *Trebonæ* viciniſque locis (ibi enim *Devus* ultra per ſeſquiannum moratus eſt) geſtarum narrationem complexæ, interciderunt.

Regina *Eliſabetha* miſerta *Devi*, qui aut præ pudore aut præ metu, patriam, à qua ſe clam ſubduxerat, repetere non auſus eſt, nolenſque labem Genti *Anglicanæ* ex facinoribus unius aut plurium transfugarum ulteriùs inuri, illum in *Angliam* reverti, nulla interpoſita excuſatione aut mora, literis per nuncium miſſis, juſſit. Ille verò natale ſolum domeſticoſque lares ex favore & indulgentia Principis reviſendi cupidiſſimus, lætus capeſſit iter, & magnis periculis & expenſis defunctus, anno 1589. deſinente, poſt ſex annorum abſentiam ædes ſuas *Mortlakianas* feliciter attigit.

Cum verò *Devus* poſt reditum, non ſine mœrore expertus vidiſſet, ex una parte memoriam rerum anteactarum ex animis eorum, quibus priùs innotuiſſet, non exoleviſſe, ſuſpiciones, parum, dum aberat, ſopitas, jam denuò ernmpere & redaccendi; atroces cenſuras & criminationes ſibi in Aula impactas; dicteria in triviis à vulgo in ipſum jactata; à quo, ſi forte occurriſſet, pueri in plateis ludentes, tanquam à Mago, quem Anglicè appellamus *as conjurer*, quaſi territi, aufugere ſolebant: Præſules autem alioſque Eccleſiaſticos ob illicitas, quibus ſe à juvenilibus annis devoverat, artes, maximè infenſos; ex altera parte, reditus imminutos; nullam damni, à tumultuante plebe invecti, reparationem adhuc factam; rem domeſticam in pejus ire: ſe primo acceſſu à Regina placido vultu exceptum, nondum aut penſionis annuæ aut cujuſpiam opimæ dignitatis compotem; denique omni ad alendam familiam ſubſidio mox deſtituendum, & fame periturum, ni Reginæ, & amicorum benevolentia, ſubmiſſis pecuniis, ſubinde ſubveniſſet; quò hiſce malis ingruentibus commodiùs obviam iretur, ſupplicibus libellis 9°. Novembris 1592. utpote tædioſa per triennium exſpectatione fatigatus, & ad incitas redactus, Reginæ exhibitis obnixiſſimè petiit, ut duos treſve Commiſſarios, qui de rebus illius ipſi ex æquo repræſantandis, ſumma exploratione & rigido examine habito, cognoſcerent, delegare dignaretur. Annuente illa & jubente, duo clariſſimi viri, D. *Joannes Wolleius* Secretarius ab Epiſtolis Latinis, & D. *Thomas Gorgius* à Veſtiario Reginæ, poſt ſeptimanam unam aut alteram in ædibus *Devi* comparuere, qui-

quibus vitæ & ſtudiorum per quinquaginta annos tranſactorum compendium, (*a*) à ſe antea elaboratum, inque capita methodicè digeſtum, documentis, probationibus & teſtimoniis ad rerum fidem, quando opus erat, faciendam è libris, literis, ſchediſque in menſa præjacentibus, in medium productis, prælegebat. In quo, paſſim de meritis erga patriam, bonas literas, ipſamque Reginam, de fruſtratis violatiſque promiſſis toties repetitis, de damno, quod ex ædium & Bibliothecæ direptione ſuſtinuerit, & de præſenti rerum ferè omnium inopia, amplum in modum diſſerens, tandem nomine ipſius, Uxoris, ſeptemque Liberorum humillimè & obnixiſſimè exorat, ut apud Reginam vellent intercedere, ut pro clementia, benignitate, & miſericordia ipſius par remedium huic intolerabili malo adhiberetur.

Sed neque Regina, neque Conſiliarii, neque Præſules ex præjudiciis, alta mente repoſitis, hiſce importunis precibus quicquam conceſſere. Perſpectum igitur habens *Devus*, unde durities iſta originem duxerit, quo ſe ab omni Magiæ, qua laboravit, criminatione, & ſuſpicione purgaret, literas Apologeticas ad D. Archiepiſcopum *Cantuarienſem* ineunte anno 1595. ſcriptas edi curavit, in quibus coram Deo & coram illo Archipræſule ſolennem in modum, *periculo damnationis animæ ſe ſola bona, licita, honeſta, Chriſtiana, & divinitùs præſcripta ratione & methodo in ſtudiis Philoſophiæ* (hoc enim nomine impiam ſuam curioſitatem obtegere uſque placuit, uti longè antea ſe *pro bono Chriſtiano Philoſopho* venditare ſolitus fuerat) proſequendis hactenùs uſum fuiſſe, & etiamnum uti: ſe hac Apologia agere, *non tam ut ore oblatrantium obturato, ſtultis, impiis, falſiſque rumoribus, calumniis, & fabulis ubique per* Angliam *ſparſis, iretur obviam, quàm ut bonis probiſque viris, ex longo ſtudiorum curriculo, & ex ſerie, numero, & argumentis librorum*, quos per quadraginta annos conſcriptos ibi recenſet, *inde ſatisfieret.* Interim ne unicum quidem verbum de commercio cum *ſpiritibus*, ſive in *Anglia*, ſive extra *Angliam*, habito proferti; libroſque ſua manu exaratos *de doctrinis & revelationibus Angelorum* vafrè celat. Aliter ſuam ipſius tum ſtultitiam & vecordiam, qui ſibi adeò craſſè imponi paſſus eſt, tum impietatem, qui horrenda iſta arcana, in illis libris comprehenſa,

(*a*) Exſtat MS. in Bibliotheca *Cottoniana*, ſub Vitellio. C. VII. quod, dum in conficiendo iſtius celeberrimæ Bibliothecæ Catalogo occupatus reperiſſem, illico ab Amanuenſe meo exſcribendum curavi: hinc hujus vitæ deſcribendæ prima occaſione derivata: utpote tunc temporis penitus neſcius, aliud hujus autographi exemplar alibi exſtixiſſe.

ſa, Deo boniſque Angelis adſcribere auſus fuit, apertè prodidiſſet. Unde nemini mirum ſubeſſe debet, ſi ex hac perſuaſione, licèt falſiſſima ineptiſſimaque, in imis medullis defixa, in iſtam vecordiam prolapſus, ad tremendam iſtam adjurationem, qua æternam animæ ſuæ perniciem devovet, niſi verum dixerit, adhibendam, in læſæ famæ defenſionem impelleretur.

Regina verò, ſive ſpecioſa hac apologia emollita, ſive potius, ſumma erga ſenem penè ſeptuagenarium (quem *Philoſophum ſuum* appellare facetè ſolebat) jam ad incitas redactum, & numeroſam familiam, miſeratione tacta, illum iſthoc anno literis patentibus viceſimo die Maii 1595.
datis, ſigilloque Regio munitis, ad præfecturam Collegii *Mancestrienſis* in provincia *Lancaſtrienſi*, *Hugone Beloto*, illius Deceſſore, paulo antè Epiſcopo *Ceſtrienſi* conſtituto, provexit.

Hic non tantum commodè, ſed lautè jam per ſeptennium vixit, magna quidem famâ, ſed non æque bona, utpote atris cenſuris, infamibuſque ſuſpicionibus, ex arcanæ Philoſophiæ, quod continenter præ ſe ferebat, ſtudio exagitatus: muneri obeundo, tanta cum induſtria, prudentia, & manifeſta religionis profeſſione, ut nullus inde de ſcandalo dato criminandi pateret locus, intentus. Non enim in hunc cenſum rixæ, quas cum ſociis, ſive de pecuniis, ex annuis reditibus ſuccreſcentibus, inter ſe partiendis, ſive de regimine, non ex ſolo ipſius arbitrio, ſed mutuis conſiliis moderando habuit, quod ſæpe inter optimos quoſque uſu venire ſolet, referri debent. Municipes autem & agricolæ de illo adeo inſulſè, dicam, an altum, præter morem ſentiebant, ut ſiquos crederent in iſta regione obſeſſos aut ſagarum faſcino tortos, ad illum tanquam ad potentiſſimum Exorciſtam, ſalutari ope implorata, confugerent, donec hoc credulæ plebis elogio in probrum verſo, hanc poteſtatem in Dæmonas ſibi adſcriptam procul à ſe eliminaverit; interim benignè monens, ut de providendis tantorum malorum, junctis precibus & jejuniis expugnandorum, remediis *Miniſtros* Sacrorum irent conſultum. Ne verò ſuſpiciones iſtæ ubique creditæ, nulla verſutia, obteſtationibus nullis hactenus obterendæ, fidem quoque apud novum Regem adipiſcerentur, quod ipſi in magnum tum dedecus tum damnum ceſſurum *Devus* non potuit non arbitrari, libellos ſupplices, ſimul cum Apologeticis literis, jam denuò recuſis, 5°. die Junii 1604. R. *Jacobo* in manu exhibendos curavit, in quibus ſe ab omni magiæ crimine purum & integrum eſſe iterùm maximo ſtudio obteſtatur: ſeſe coram ipſo, Conſiliariis, ordinibuſque regni tum coactis examinandum offerens de illis rumoribus & ſuſpicionibus, quibus per univerſam *Angliam*

gliam uſque laborabat, ac, ſi aliquid cum Dæmonibus commercium habuiſſet, ſub pœna mortis aut vivicomburio, aut lapidatione, aut vivi corporis ſepelitione immiſericorditer infligenda, ſi magiæ objectæ reus calculis Adſeſſorum & Judicum deprehenderetur. Ita in falſiſſimâ impiaque ſui opinione, de familiaribus ſuis Amicis, quos bonos eſſe Angelos à Deo miſſos credidit, non iſthoc infami Dæmonum titulo dehoneſtandos, pertinaciſſimus delirusque perſtabat. Sed ſereniſſimus Rex, quo nemo artes Diabolicas, qualicunque velo obtectas, aut ſolidiori judicio, vel acriori zelo, execratus eſt de illo ejuſque vitæ inſtituto & ſtudiis à D. *Roberto Cecilio*, Comite *Salisburiæ*, & *Angliæ* Theſaurario, cujus ſapientiſſimis conſiliis, in arduis regni negotiis innitebatur, informatus, hominem, ut videtur, deſpexit, planèque indignum Regali gratia & favore, pro pietate & eruditione ſua judicavit.

Tandem igitur, ſive ex tædio, ſive confectæ ætatis malis fractus, ſive potius improperiis dicteriiſque, ipſi petulanter ingeſtis, obrutus, *Manceſtriam* menſe Novembre A. 1604. reliquit, reſervatis ſibi, licèt abſenti, ſolvendo, Præfecturæ proventu & ſalario, ædes proprias *Mortlaci* ſitas repetiturus.

Menſe Martio A. 160$\frac{6}{7}$ *Devo* calculo aliiſque ægritudinibus laborante, extrema paupertate oppreſſo, perplexiſque ſauciæ mentis angoribus agitato, qui novum horumce oraculorum interpretem & *Inſpectorem*, *Bartholomæum Hickmannum*, jam nactus fuerat, (in cujus locum, ſi fortè abeſſe, aut in *Anglia* non morari contigerit, intimus *Devo* amicus, *Joannes Ponteſius*, nuper ex *Polonia* redux, chymicis experimentis, curioſiſque artibus addictus, ſubſtitui obnixè rogavit) perſonatus *Raphael*, ſolus, uti in ſequentibus actionibus, comparens, illum bono eſſe animo, & de recuperanda valetudine ſecurum fore juſſit, & mox promiſſionibus de certa Lapidis Philoſophici & libri S. *Dunſtani* cognitione & intelligentia renovatis, item de miraculis ab ipſo edendis, ut de aliis divinæ ſapientiæ myſteriis & arcanis ipſi revelandis; neminem mortalium aut unquam præter *Enochum*, habuiſſe, aut habiturum, tales tantoſque cœleſtium rerum ſcientiæ gradus, quos de futuro ſpondet, iteratis actionibus, ut Patriâ relicta, exteras regiones, rebus compoſitis, quàm primùm potuerit, peteret Dei nomine mandavit ſe in ipſius perpetuum comitem, ſicut olim fuerat *Tobiæ*, deſtinari; *Sarisberienſem* Comitem à Diabolis, quos nominat, exagitatum in illum pro Mago habitum, implacabili odio ferri, inſidiaſque ad illius certam perniciem ſtruere; ideo ex *Anglia* feſtinandum eſſe, ſi ſalvus eſſe vellet. Interim *Devus* multa dubia ſolvenda proponit, puta de alienis pecuniis, deque

ſuis

ſuis vaſis argenteis furto ſublatis, de theſauro abſcondito inveniendo, de commeatu comparando, de ſociis itineris, & præſertim de regione & urbe, qua eundum, & maximo commodo conſiſtendum eſſet: cui inter cætera, quæ planè omittenda cenſeo, reſponſum erat, totum illud, ſive *Germaniam*, ſive quamcunque aliam regionem elegerit, ſoli ipſius arbitrio referendum eſſe: ubicunque eſſet, ſibi proviſum & proſpectum fore, & quicquid faciendum maximè conveniret, ibi edocendum eſſe. Harum actionum, quæ Martio præcedente cœperant, ultima ſeptimo Septembris peragebatur. Sed non longè poſt, dum omnia itineri inſtituendo neceſſaria pararet, miſerrimus *Devus*, adhuc propriis ædibus adfixus, morbo magis magiſque recrudeſcente, vitæ curſum, octogeſimo primo ætatis anno, explevit. Ita quidem fatalibus iſtis illuſionibus, quibus animum per quinquaginta annos innexuiſſet, abſque aliquo deploratiſſimæ fatuitatis ſenſu, immortuus videtur, & intra cancellos Eccleſiæ parochialis, de cujus fabrica & reparanda & ornanda benè meruurat ſepultus jacet. Cujus nomen, apud omnes poſteros manſurum, alii ob ſummam in Mathematicis peritiam cum honore legent; alii ex intuitu humanæ infirmitatis, & ex nimiæ credulitatis excuſatione miſerabuntur; alii verò ob impium novæ religionis in mundum invehendæ, zelum ſtudiumque odio, horrori & execrationi habebunt.

Hactenus hiſtoriam vitæ & ſtudiorum *Joannis Devi* ſtrictim quidem & preſſè deſcripſi. Cùm verò multa, quæ utriſque illuſtrandis ſuppetant, ne ſeries narrationis, iis paſſim inſertis, interrumperetur, prudens & de induſtria omiſerim, ea in hac appendice, uti in commodiori loco, brevi quoque compendio, recenſebo.

Quod ad genus paternum attinet, de nobili & antiqua ſtirpe, originem è *Wallia* ducente, cum excuſatione, imo & jure merito, prout moris eſt, gloriari potuit *Devus*, ſi *Rodericum* magnum, & *Hoelem Dha*, i. e. *bonum*, *Wallia* Principes utroſque celebratiſſimæ apud Gentem ſuam famæ, & immortalis memoriæ, deinde *Rheſum*, alioſque magni nominis viros, longa ſerie, (ſi ſchemati genealogico ab ipſo producto fides ſit adhibenda) ad uſque *Davidem*, *Joannis* noſtri proavum, continuatos, inter majores ritè numeraverit. Hic verò cognomentum *Dey*, quod Britannicè ſignificat *Niger*, in familiam primus tranſtulit: quod mox molliori ſono prolatum *Dee*, ad filium *Bedonem* ſigniferum, nepotem *Rolandum*, & pronepotem *Joannem* tranſibat. Sed cùm ſupervacanei eſſet laboris, & à re prorſus alienum, in horum omnium ſtudiis, geſtis, vitæque accidentibus, ſi juſta ſuppeteret materia, indagandis recenſendiſque diutiùs immorari, unicum tantùm è ſeris nepotibus me-

morabo. Is eſt *Franciſcus Dee*, *Bedonis* abnepos, olim Collegii S. *Joannis* Evangeliſtæ in Academia *Cantabrigienſi* ſocius, qui per aliquos Eccleſiaſticarum dignitatum gradus, factus Decanus Eccleſiæ *Ciceſtrienſis*, tandem ad ſedem Epiſcopalem *Petroburgenſem* regnante R. *Carolo* primo, promovebatur. Vir quidem verè venerabilis, de ſede ſua, & de Collegio, quo educatus fuerat, præclarè meritus, piam efflavit animam A. 1638. De *Arthuro*, filio noſtri *Joannis* natu maximo, poſtea dicendum erit.

Licèt *Devus* à quibuſdam in libris editis & à noſtratibus in familiaribus colloquiis de illo habitis communiſſimè appellatus ſit *Doctor*, ſive Medicinæ, ſive, ut aliqui ſomniant, Theologiæ: certò tamen conſtat, illum laurea, quam olim in Academia *Cantabrigienſi* conſecutus fuerat, Magiſtri contentum, ſuperiorem gradum & titulum in Academiis, ſive noſtris, ſive exteris, neque ambiiſſe, neque capeſſiviſſe. In inſtrumentis de prædiorum ad Collegium, cui præfuit, attinentium elocutionibus, ut ex Regiſtro patet, ſemper nuncupatur *Magiſter Artium*: nec obſtat, quod in rotulo membranaceo in quo omnium Cuſtodum iſtius Eccleſiæ Collegiatæ, à D. *Thoma LaWarc* Sacerdote, & poſtea Fratre natu ſeniore abſque prole maſcula ex vita decedente, Barone Parlamentario ſub R. *Henrico* quinto, fundatore, uſque ad *Joannem Devum*, nomina & inſignia gentilitia coloribus depicta longa ſerie continentur, ſupra propria ipſius familiæ Anglicè inſcriptum ſit, *M. Joannes Dee*, *Doctor in Mathematicis*, ex altera parte: *Ille eſt hoc tempore Cuſtos*, *uti per aliquot antecedentes annos : Ille eſt Mathematicus Regius*: cùm hic titulus, honoris cauſa, ob ſummam illius in ſcientiis Mathematicis peritiam delatus, nunquam publica auctoritate, qua aliarum facultatum Profeſſores Doctoratu inſigniuntur, illi ceſſerit.

Cùm *Devus* orbiculum iſtum cryſtallinum, quem interdum *Anglicè the Shew-ſtone, or Skry-ſone*, interdum *Lapidem Manifeſtationis*, *Lapidem Sacrum*; & *myſticum*, ac denique *receptaculum* nuncupat, poſt finitas actiones intus ſæpiſſimè in adverſa parte aurea cortina, interdum etiam albo velo dæmonum præſtigiis obductum, ſibi ab Angelo in manus traditum fuiſſe inſulſè credidiſſet, nemini mirandum videbitur, illum cœleſte hoc munus, *gemmam ſuam*, uti paulò ante mortem appellavit, ſummo honore & reverentia habuiſſe: ne igitur temerè & quaſi impuris manibus, dum huc illuc pro re nata transferri oportuerit, tangeretur, aut in pavimentum ex rotunditate materiæ, aut ex lævore vitri fortè caderet, machinulis ex auro compactis, quibus ſedi ſuæ infixum manebat, affabrè adaptatis, maximè cavebat. Fide verò priùs data & quidem concep-

ceptis verbis, *Neminem ex malis ſpiritibus*, quorum fraudibus & illuſionibus aliter obnoxii eſſe potuiſſent, illum *ingreſſurum eſſe*, quando *Kellæus* cum Angelis extra cryſtallum in liquido aëre quaſi fluitantibus ſeſeque librantibus ſermones conſerere maluiſſet, hac de cauſa, ne ipſis fraus inde fieret, interceſſit *Devus*, qui tamen poſtea faſſus eſt, quendam dæmonem forma magni moloſſi nigri coloris, ſe pro bono Angelo oſtentantem, intus apparuiſſe: quem ideo ingeſtis convitiis *canem inferni* nuncupavit. Sed hiſce dubitationibus ſubinde in animo admiſſis, & toties fraude dæmonum evaneſcentibus, promiſſione à ficto *Michaele*, *nullam rem immundam vas iſtud unquam in futurum ſubituram*, renovata, *Devus* in priſtinam relabitur veſaniam, licet mox quidam Dæmon *filii*, *in quo populi terræ erunt maledicti*, i. e. *Antichriſti*, ut ipſe interpretatur, *parens* ſe in eodem cryſtallo viſendum exhibuiſſet.

Proximo loco memoranda venit *menſa Fœderis*, Anglicè *League Table*, *or Table of Covenant*, cujus totam fabricam, quoad formam & dimenſiones, unà cum variis lineis, figuris, & characteribus, in plana ſuperficie inſcribendis, prout ab Angelis directoribus, præſertim à *Gabriele* edoctus fuerat, fuſè deſcribit. Figura autem iſta, quæ centrum menſæ occupat, ex quadris oblongis, in quarum ſingulis decuſſatis ignoti characteres ſignantur, conſtans, appellatur *ſigillum Dei*, nunquam niſi cum ingenti reverentia inſpiciendum, cui in omnibus actionibus Lapis myſticus erat ſuperimponendus. Illa ipſa menſa, quam *Magicam* verè appellare poterimus, in Bibliotheca *Cottoniana* etiamnum exſtat: nec ulteriori illius deſcriptione opus erit, cujus icon æri inciſa ante harumce actionum hiſtoriam, à D. *Cauſabono* editam habetur.

Ad hanc menſam ſpectabat peculiaris *ſacer*, uti appellatur, *apparatus*, putà ſtragulum, candidum linteamen inſtratum, pluteus, candelabrum, cereus, in tempore actionis ardens, pulvinaria, quibus rubræ cruces intextæ, quæ omnia Oratorio hiſce horrendis ſacris devoto pro more repoſita erant: quod nemini præter myſtas impunè ingredi licuit, ſi illorum fabulis aures faciles adhibeamus. Cùm enim in *Devi* ſacellum in ædibus *Mortlakianis* hiſce uſibus deſtinatum quidam *Laſcovii* famulus temerè irrupiſſet, ob hanc impiam *Sanctuarii* prophanationem, illum poſt paucos menſes ſubmergendum eſſe horum rituum violatorum irati vindices denunciarunt.

Præter famoſum iſtud cryſtallum ſupra memoratum, quod *primo ſanctificatum & præcipuum* appellatur, veriſimile videtur, alios etiam vitreos orbes minoris formæ, quorum frequens uſus apud Magos, uti fertur, obtinet, *Devo* ſuppetiiſſe: an verò arte facti, aut unde allati

 fue-

fuerint, non quicquam, quantum ſciam, in opere edito indicavit.

Si mores exterioremque vitæ cultum contemplemur, non quicquam ipſi in probrum & ignominiam verti poſſit: utpote ſobrius, probus, affectibus ſedatis, compoſitiſque moribus, ab omni luxu & gula liber, juſti & æqui ſtudioſiſſimus, erga pauperes beneficus, vicinis facilis & benignus, quorum lites, utriſque partibus contendentium ad illum tanquam ad ſapientem arbitrum appellantibus, moderari & decidere ſolebat: in publicis ſacris cœtibus & in orationibus frequens, articulorum Chriſtianæ fidei, in quibus omnes Orthodoxi conveniunt, ſtrenuus aſſertor, zelo in hæreſes, à primitiva Eccleſia damnatas, flagrans, inque *Puccium*, qui virginitatem B. *Mariæ* ante partum *Chriſti* in dubium vocavit, acerrimè invectus: licèt de controverſiis inter Romanenſes & Reformatos circa reliqua doctrinæ capita non adeo ſcrupuoſè ſolicitus, quin ſibi in *Polonia* & *Bohemia*, ubi religio iſta dominatur & viget, Miſſæ intereſſe & communicare licere putaverit; in *Anglia*, uti antea, ita poſt reditum, omnibus Eccleſiæ *Anglicanæ* ritibus conformis. Omnes igitur non ſine cauſa mirabuntur, virum ejuſmodi dotibus moribuſque præditum in tantam, quam inſanivit, inſaniam prolabi potuiſſe. Sed quod ſupra dixi, & hìc iterùm neceſſariò repetendum videtur, immodicum ſapientiæ ſtudium, indebituſque ſcientiæ arcanorum Dei & naturæ amor illum hiſce malignorum Spirituum illuſionibus maximè obnoxium reddidere. Hos pro ſuis *Magiſtris* & *Inſtitutoribus* agnovit: Deo ſolenne ob ipſius *ad hunc beatum ſtatum* & conditionem, ipſi peculiarem, *vocationem* & *electionem* gratias agit: oratque Deum, ut *tam ſanctis hoſpitibus dignus ſit.* Tam altum nimirum in ipſius medullis inſederat, hæc impia fallaxque opinio, quod eſſent boni Angeli, ut nullis rationibus, argumentis nullis, evelli unquam potuerit. *Kellæus* hac ex parte ſapientior, qui interdum diſertim aſſeruit, illos eſſe dæmonas, & ſæpè quidem dubius animi, quicquam commercii cum iis habere nolebat; imo & omni futuræ interpellationi obſignatis tabellis renunciavit: ſed toties à *Devo* reprehenſus, quod hiſce cœleſtibus revelationibus diffidiſſet, & ejuſdem animâ in pignus & vadimonium oblata, importunis precibus & obteſtationibus, ægrè & penè invitus, ad impium iſtud, quod obibat, miniſterium retractus. Non diffitendum eſt, *Devum* iſtiuſmodi malas ſuſpiciones in animo ſubinde aluiſſe. Norat enim, Pſeudo-Angelos, virum illuſtriſſimum, D. *Henricum Sidneium*, R. *Eliſabethæ* à ſecretioribus conſiliis, qui *Hiberniæ* regnum, illius nomine & auctoritate, prudentiſſimè & feliciſſimè gubernaverat, fatis conceſſiſſe, cùm adhuc in vivis eſſet, & per multos annos poſteà ſuperſtes, tanquam ex certiſſimo

&

& infallibili oraculo proferentes, turpiter mentitos: quod crimen falsi cum illis objecisset, hac excusatione, aut *Kellæum* illorum verba malè intellexisse, aut quendam malignum spiritum, dum illi aberant, vitream sphæram occupantem, hanc fabulam & mendacium dictasse, in legitimam illorum innoxiæ veritatis probationem & argumentum acceptâ, facilè cum hisce impostoribus redibat in gratiam. Noverat miserrimus *Devus*, & quamplurimis exemplis convictus, fassus est, malos spiritus, in aliis, quibus miris offuciis horrendum in modum illuderetur, operari solere: horumque quoque apparitiones in crystallo suo, contra quam ab initio promissum fuerat, antea factas fuisse: in quibus miros jocularesque ludos, instar circulatorum & agyrtarum, egere: quorum unum pro per ridiculo & stolido dæmone habitum, *mendacem* ipse appellavit: quem prolato in opprobrium proverbio, *mendacem oportet esse memorem*, illinc abire jussit: & tamen hæc omnia fraude dæmonum menti de veritate actionum scrupulos subtili artificio injicere cupientium, ipsis objecta fuisse insulsissimè statuit; nec quicquam mali, de *Amicis suis spiritualibus*, uti appellat, suspicari voluit. Hi verò, ne qualicunque modo ab hac fatuitate liberaretur *Devus*, magnoperè sibi laborandum esse censuere; sæpenumerò enim, ingestis asseverationibus, ad omnem dubitationem eximendam, inculcant, *se esse bonos Angelos & nuncios Dei administros, in quorum societatem ille &* Kellæus *admissi erant, & demum hasce illuminationes à vocibus & præsentia sanctorum Angelorum fluere*: imo Pseudo-Uriel ad fidem certiùs faciendam, invocato Dei nomine, *per cœlum & terram* jurat, *se esse verum Urielem, lumen & servum Dei:* de hisce divinis revelationibus, ipsi & *Kellæo*, quos *Prophetas & in adventum Domini sanctificatos esse dicit, traditis, certissima fide constare; quodcunque ab ipsis communicatum fuerit, certò eventurum: nec unam libri hujus prophetiæ literulam perituram:* itemque, *ex hisce libris veram Apostolorum & Prophetarum doctrinam colligendam esse.* Identidem dixere & Pseudo-Raphael, *quamdiu cœlum & terra durabunt, harum actionum memoriam nunquam abolendam*; & Pseudo-Gabriel, *doctrinam hanc ipsis traditam & tradendam, in universarum Gentium usum ad usque finem mundi conscribendam esse.*

Hæc falsissima persuasione inductus *Devus*, non oscitanter, non temerè, subitove aut præcipiti impetu, actionibus se ingessit, sed pio, ut videtur, & sedato affectu, ac mente sobria paratus accessit, & si quando actio quæpiam insignis peragenda esset, qualis illa erat, cui interfuit *Stephanus* Rex *Poloniæ*, confessione, ut pacatam mundamque conscientiam haberet, & cœlestibus hisce mysteriis capiendis aptior redderetur,

deretur, prius facta, ter feriis Paſchalibus communicavit: oratione ad Deum ſemper præmiſſa, interpoſitis piis ejaculationibus, & ſententiis, & poſt finem ſolenni doxologia & gratiarum actione trinuni Deo reddita.

Quibus autem verſutiis ſtrophiſque illum dæmones deluſerint, quod antea innuebam, hîc diductiùs indicabo.

Ut *Devo* divinæ Sapientiæ arcanis avidiſſimè inhianti, majori certiorique cum ſucceſſu palpum obtruderent impoſtores Angeli, obtendunt, res ejuſmodi, *quæ juſtos & ſanctos hactenus latuere*, *ipſi retectas fuiſſe & retegendas*; barbaras quaſdam voces ex varia literarum connexione conflatas, ex lingua, cujus familiarem uſum & notitiam in ſuo innocentiæ ſtatu habuit *Adamus*; qua poſt lapſum deperdita, & ex memoria ipſius penitus deleta, Protoplaſtes ille ex Paradiſo depulſus, planè obmuteſcens, linguam Ebræam diſcere coactus fuerit, nulli mortalium, præterquam illi & *Kellæo*, anteà cognita, hauſtas eſſe, triginta regiones, ſitu diſcreto diſpoſitas, inter ſpiritus, qui aërem ab elemento ignis ad terram uſque expanſum incolunt, diſpertitas, & univerſum mundum duodecim Angelorum, qui totidem tribubus præſunt, miniſterio regi inde tabulas tum literarum, tum numerorum, quas *claves apothecarum Dei* eſſe fingunt, componi mandant, numero XLIX. in quibus myſticæ voces Angelorum continentur: unde quoque *perfecta creaturarum Dei cognitio & Cabbala naturæ* erant addiſcendæ: quibus recludendis adaptatas *claves Angelicas* tradendas eſſe: *Enochi librum*, myſticis figuris coopertum, inque tenebras ex humano viſu ſubductum, *verum creaturarum Dei & univerſæ terræ uſum complectentem*, in quo componendo, Angelo dirigente & inſtituente, per integros quinquaginta dies laboravit, *Devo* per *Urielem* replicandum multa quoque alia arcana cœleſtia poſthac revelanda, & præſertim librum continentem *varias nominum Dei invocationes*, lingua ſancta conceptas, deſcribendum eſſe pollicentur: ita ut *Devus* præſtigiis hiſce planè & omninò dementatus, ſibique revelationes à Deo factas fuiſſe inſulſiſſimè perſuadens, quaſdam tum Veteris tum Novi Teſtamenti periochas ad iſtas viſiones & diabolicas enarrationes, ſicut olim divinitus S. *Joanni* Apocalyptæ & *Eſdræ* contigiſſet, comprobandas impiè detorſerit.

Cùm verò *Devus* prænoſcendi futura, quorum certæ cognitioni aſſequendæ humani ingenii & ſagaciſſimæ mentis vires planè deficiunt, deſiderio incenderetur, huic vaniſſimæ curioſitati aliqua ex parte blandiri moremque gerere, aut divinando, aut mentiendo, voluere idem impoſtores. Prædictionum enim in actionibus ubivis ſparſarum ingens proſtat

ſtat copia, ex qua numero paucas, nullo ſervato ordine temporis, excerpam: nempe, *Rodolphum* Imperatorem anni revolventis ambitu violenta morte interiturum: *Erneſtum*, illius fratrem in imperatoria dignitate ſucceſſorem fore, familiamque iſtam non niſi ad tertiæ generationis prolem manſuram: *Stephanum* Regem *Poloniæ* prælio inito occidendum menſe Septembre A. 1585. Imperium *Turcicum* prorſus evertendum, & vexillum in media *Conſtantinopoli* erigendum, A. 88. centenario quidem omiſſo; ſolem motum in contrarium cœli punctum deinceps mutaturum, quaſdamque ſtellas de cœlo caſuras: Antichriſtum ante tres annos evolutos venturum, (*Devo* interim ſubdubitante, an vaticinium illud de naturalibus annis, an verò de myſticis, ex quadraginta duobus menſibus conſiſtentibus, intelligendum eſſet) *Romam*que penitus evertendam, ne altero quidem lapide ſupra alterum ſuperſtite & relicto: Papam in ſolennibus Miſſæ vitâ exuendum, illumque qui ſubſtituendus fuerit, decimum quintum nominis aſſumendi futurum: Regem *Hiſpaniæ*, duobus annis nondum finitis, è vita exceſſurum: & circa idem tempus *Eliſabetham* Reginam ictu cœlitus immiſſo perimendam: *Curtzium*, qui de *Devo* malas ſuſpiciones aluerat, miſerè periturum: & *Emericum Sontagium*, Secretarium *Laſcovii*, ob fidem læſam, ſeipſum propria manu interempturum: denique (piget enim plura ex hiſce portentis referre) ipſum quoque *Devum* & *Kellæum* è medio tollendos, ſed ſtatim à mortuis reſurrecturos. Hæc omnia ſplendida mendacia fuiſſe, nec cuiquam ex iſtis prophetiis parem eventum, præſtituto tempore, vitæque ſequentis curriculo reſpondiſſe cum manifeſtiſſima experientia edoctus comperiſſet *Devus*, quis non exſpectaverit, illum ab iſta abſurda & impia credulitate, qua tamdiu occæcatus fuerat, jamjam revocandum, tandem iſtiuſmodi demonſtrationibus convictum, à diaboli ſtrophis laqueiſque, quibus per tot annos ad illius voluntatem & arbitrium detineretur captivus, reſipuiſſe? Sed proh deplorandam hominis cæcitatem & vecordiam! Ille planè obbruteſcens, omnique vero rerum divinarum ſenſu & intelligentia vacuus, in ſuis fatalibus erroribus uſque & uſque obduruit.

Cùm ſupra dictum fuerit, *Devum* ſanum rectumque de præcipuis fidei Chriſtianæ articulis judicium ſervaſſe, nemo mirabitur, Impoſtores in aſſerendis ſanctiſſimæ Trinitatis & divinitatis *Jeſu-Chriſti* myſteriis, occaſione data, & frequentes & impigros fuiſſe: aliter enim illum repuliſſent, ſeque ipſos reddidiſſent valdè ſuſpectos. In reliquis verò dogmatibus Theologicis, puta de tranſſubſtantiatione, confeſſione, pœnitentia, inter Pontificios & Reformatos controverſis, doctrinam Eccleſiæ

Romanæ propugnant, in *Lutherum*, *Calvinum*, aliosque in genere *defectores*, ut statuunt, animadvertentes, monentque illi adhærendum esse, scripturas etiam legendas, sed non mala interpretatione pervertendas, aut privato sensu intelligendas. Quod *Devo* non displicuit, qui se *bonum Romanum Catholicum*, utpote in solennibus sacri cultus officiis, dum hac longâ commoratione procul à patria abesset, seque & socium *obedientissimos & humillimos sacrosanctæ Ecclesiæ filios & summi Pontificis Romani observantissimos*, in epistola ad Episcopum *Placentinum* obtestatus est.

In aliis rebus Theologicis varii argumenti facile est intueri in singulis actionibus, quotiescunque de mysteriis revelandis agitur, multa impia & falsa verbis turgidis conceptibusque, à veritate tam naturæ, quàm religionis maximè alienis, obtecta, ne mystas suos faciliùs securiùsque fallerent, intermiscuisse. Interim in Geographia naturalisque Philosophiæ scientia parum versati, & Linguarum *Græcæ* & *Latinæ*, qua in actionibus frequenter uti consueverint, saltem earundem proprietatis & elegantiæ rudes, ut *face* pro fac, Angele mee. Et tamen illi, illi sunt, quos Devus, tanquam omnium Scientiarum, tam naturalium, quàm divinarum, promos condos summo cum affectu & obsequio coluit, & pro infallibilibus Magistris pro fatuitate sua habuit.

Huic obstinationi fortiùs inducendæ duo memorandi casus non parum conducere videntur.

Actione decimo die Aprilis A. 1586. *Pragæ* habita, jussus est *Devus*, ut libros omnes, numero viginti octo, in quibus, ut supra memoravi, revelationum, ipsi ab initio ad istud tempus factarum, historiam accuratè propria manu descripserat, afferret, & deinde simul congestos in ardentem fornacem prope positum conjiceret, flammis penitus absumendos. Huic mandato contra ire neutiquam ausus, quod imperatum fuerat, animo licèt maximè reluctante, citra moram præstabat, & quidem perquam diligenter, ne aliter violatæ divinæ voluntatis reus perageretur. Ita omnis iste labor per tot annos in colligendis hisce arcanis impensus, paucis momentis coram ipsius oculis periisse visus est. Procul dubio irreparabile hoc damnum luctu, gemitibus, lachrymisque deploravit *Devus*, tanquam manifestum irati Numinis indicium: omni spe aut easdem revelationes redipiscendi, aut novas obtinendi, evanescente & excisa. Verumtamen decimo nono ejusdem mensis die, monitus à spiritu, habitum formamque hortulani, qui vineam ædibus vicinam coluit, induto ut illuc cum *Kellæo* descenderet, postquam loco commodo aliquantulum simul consedissent, *Devus* philyram candidæ papyri huc illuc

illuc vento agitatam juxta videns, properoque pede illò contendens, tres è libris combustis, ibi sub amygdala humi stratos, non sine ingenti stupore & lætitia reperit, viz. *Enochi librum*, *quadraginta claves Angelicas*, utpote lingua Angelica conscriptas, & Anglicè versas, & librum *collectionis triginta aerum*, *cui titulus*, *Liber scientiæ terrestris auxilii & victoriæ*. *Kellæo* statim accedente, ambo flexis genibus summas Deo, ob hoc *miraculum & factum*, uti appellant, *memorandum in perpetuum*, gratias agunt, planè obstupefacti, quod absque omni coloris aut odoris inducti mutatione ab igne intacti, illæsi & integri servarentur.

Paulò post, *Kellæus*, præeunte eodem spirituali hortulano, ad ædes primùm, januis camerarum, ut obtenditur, ultro apertis, & deinde ad fornacem ductus, ab illo, facie versus illius ostium obversa, reliquos omnes libros, præter unum & alterum mox restituendos, ipsi à tergo porrectos acceptosque *Devo*, hujus apparitionis eventum præstolanti, reportavit. Hæc omnia in commentarios suos, omnibus circumstantiis accuratissimè adnotatis, extemplò retulit *Devus* illiusque rei præcipua capita & summam postea in literis sequente Julio ad supra memoratum Nuncium Apostolicum transmisit.

Alterum ostentum, vel quocunque nomine appellandum est, quod *Devo Trebonæ* A. 1587. commoranti contingebat, ita se habet.

Dum ille vicesimo quarto Aprilis die in Oratorio actioni interfuit, *principale illud Crystallum*, de quo tanquam de cœlesti munere gloriari consuevit; una cum aureo sustentaculo, à quodam spiritu paulò ante in sublime elevatum, extra abripiebatur. At post mensem, *Devo* & *Kellæo* in horto ambulantibus, hic duos juxta ripas fluvii vidit gladiis pugnantes, quorum alter alterum objurgat ob neglectum ipsi de restituendo Lapide injunctum munus, jubetque, ut eundem subter cervical lecti uxoris *Devi* quàm citissimè reponeret. Dictum factum, quo intellecto, *Devus* ad cubiculum suum sese proripuit, explorato lecto, quo uxor ægra tunc temporis decubuit, sublatoque cervicali, *pretiosum suum Lapidem* lætissimis oculis vidit reperitque. Ita hisce Dæmonum fraudibus & præstigiis sibi crassè imponi passus est.

Vix quidem dubitandum videtur, aliquam famosi pulveris chrysopoetici portionem *Devo* & *Kellæo* suppetiisse: unde verò habuerint, non adeò clarè liquet: neque enim artem hanc mirificam aut hic aut ille, licèt ambo chymiæ studiosissimi, grande istud arcanum aut propria industria, aut à seductoribus spiritibus fallacibus processibus instructi, per multos annos investigare conarentur, unquam adepti sunt. Ferunt, nec quidem ab omni similitudine & specie veri, vasculum quoddam, in quo

pulvis iſte incluſus erat, in effodiendis *Abbatiæ Glaſconienſes* in agro *Sommerſertenſi* ruderibus olim repertum fuiſſe; juxta oppoſito libro figuris hieroglyphicis oppleto: in quibus interpretandis & explicandis *Devi* fruſtra deſudavit induſtria. Ad fidem verò faciendam ille ſincerè & coram Deo, reſpectu ad theſauri iſtius ſive quantitatem ſive pretium & valorem habito, *omnes Regum Chriſtianorum opes ſimul collectas congeſtaſque non decima iſtius parti æquiparandas* eſſe obteſtatur. At poſtea Aprile 1587. cacodæmon, nomine *Ben*, pulveris in manus *Kellæi* tradendi honorem ſibi aſſumit.

Quicquid fuerit, D. *Roſenbergium*, quandam hujuſce pulveris portionem, (circiter duas uncias) ab iiſdem accepiſſe, ex illius quæſitis in Appendice reperiendis conſtat. Comitem etiam *Averspergenſem*, elixiris, ut videtur, iis communicantibus, compotem, diſcis argenteis, ex vaſis ſtanneis inde tranſmutatis, pro more luſiſſe refert *Devus* filius, de quo mox dicam, qui ultra in familiari cum celeberrimo & eruditiſſimo viro, D. *Thoma Bruno*, *Norwici*, ubi utrique longo uſu & amicitia conjunctiſſimi, artem Medicam profeſſi ſunt, converſatione olim habita, ſæpè aſſeruit, idque quidem interpoſito juramento, ſe hanc *projectionem bis factam vidiſſe*: ut alia ſive *τερατωδεύματα*, ſive commenta, à noſtratibus, pyrotechniam ad inſaniam uſque excolentibus, in medium produci ſolita, hìc omittam. Nolo in rem facti rigidè nimis inquirere: ſolummodo repoſiturus, filium tunc temporis nonum ætatis annum haud attigiſſe, & prorſus ab omni ratione & fide abhorrere videri, Patrem, ſi iſtiuſmodi ingentem theſaurum ſecum ex *Anglia* detuliſſet, ad ſummam inopiam & incitas redigi potuiſſe, aut adeo improvidum fuiſſe, ut non ſibi aliquantulam partem ad neceſſitatibus, quibus poſtea premebatur & laborabat, anguſtiſque rebus domeſticis commodè ſubveniendum, in patriam redux reſervaverit.

Kellæum Necromanticum, & à longo tempore artibus Magicis initiatum fuiſſe, ex ſupra dictis conſtat; quod hoc duplici argumento ulterius confirmari poteſt: tum quod, *Laſcovio* præſente, dæmonas viſibili forma apparituros, ſive illius curioſitati gratificaturos, ſive ex vaniſſimo poteſtatis, quam habuit, in illos exercendæ pruritu, ſuſcitare in ſe ſuſciperet. Sed *Devus* interceſſit, neque horrendum iſtud ſcelus perpetrari ſivit: tum quod reprehenſus à *Devianis* ſpiritibus, quod cum dæmonibus commercium habuiſſet, tantum abfuit, ut id aut excuſaverit, aut negaverit, ut id ſibi omnino licere quaſi gloriabundus acriter contenderet. Moribus erat ſolutis, ingenio effero, turbulento, & ad rixandum maximè proclivi: ſi vel leviuſculè provocatus, ſive ſi res contra votum

&

&exſpectationem accidiſſent, in furorem & rabiem actus: vino indulgens, technis doliſque malis loculos incautorum, quos verbis fallacibus fefellerat pecuniis & gemmis emungens, de cudenda adulterandaque publica moneta ſuſpectus, adeo ut ſcitum de illo deprehendendo è foro judiciali fuerit emiſſum: denique omni vero probitatis & religionis ſenſu vacuus. Hæc omnia triſtis vidit & exploratiſſima habuit *Devus*, animo conſternatus, tum ne in ipſius dehoneſtamentum & dedecus cederet, quod hominem, ejuſmodi moribus ſpurcis incompoſitiſque infamem, ſibi in ſocium adſciviſſet, tum ne *ſanctum illud opus*, cui, ita ille apertis oculis ſomniavit, *ambo ſimul & conjunctim deſtinati erant*, abrumperetur, abiretque in nihilum. Hac de cauſa, licèt perpetuis contentionibus rixiſque vexatus, & flagitiis in oculos incurrentibus graviſſimè offenſus, illum blandis ſermonibus leniſſimiſque conſiliis & hortatibus ad ſanam ſobriamque mentem reducere ſæpè, & quidem maximo opere, anniſus eſt. Ita de *Kellæi* ad Deum converſione & pœnitentia, & de propoſito vitæ juxta virtutis & religionis normam inſtituendæ ſuſcepto, & de dæmonibus ex corpore illius ejectis pluſquam ſemel triumphare videtur *Devus*: ſed falſum eſſe animi repetita experientia comprobavit. *Kellæus* enim, habitu & longo uſu quaſi in naturam mutatis, in priſtinos mores relabitur. Interim lucidis intervallis, quod hîc repeti oportet, ſæpenumerò de viſionibus in cryſtallo factis, an bonorum Angelorum eſſent, dubitat: imo omnia iſta portenta Dæmonum præſtigiis fieri aſſeverat, *Devo* contra cum majori acritate aſſerente: tandemque abdicato *Inſpectoris* munere, nihil cum illis deinceps acturum, ſeria deliberatione habita, apud ſe firmiſſimè ſtatuit, ob id, cùm muneris tamdiu adminiſtrati primo tæderet, voce cœlitus emiſſa, objurgatus. Quo audito Devus totus mœſtitia & horrore oppletus, quaſi jam actionibus futuris finis eſſet imponendus, ſpiritualibus ſuis Magiſtris de novo *Inſpectore* conſultis, illorum conſiliis & juſſu, ad iſtud munus obeundum, *Kellæi*que vices ſupplendas filium *Arthurum* Puerum, anno ætatis octavo nondum exacto, Septembre MDLXXXVII. ſubſtituit, utpote prius, *Kellæo* juxta aſſiſtente, initiandum, & per tres dies continuos, iteratis vicibus, oratione ad Deum, quâ novus Symmyſta *in exercitiis ſuis myſticis uti debuit*, præmiſſa, huic ſacro miniſterio conſecravit. Sed omninò fruſtra: ſpiritus enim illi, quos *fideles ſervos Dei* appellat *Devus*, licèt invitati, neutiquam comparuere. Tandem tertio die *mirabili fortuna ſive fato divino*, verba *Devi* ſunt, acceſſit *Kellæus* ad illos, nondum aliqua apparitione puero facta, & ad abdicatum munus reverſus eſt. Inde mox ſecuta eſt execranda iſta actio de communi & promiſcuo uxorum concubitu admittendo, quam ſupra retuli. De-

Devum jamjam in patriam reverſurum *Kellæus* comitari noluit, ſive criminum ſuorum conſcius, ſive ſpe longiori mora reparandi fortunas concepta. Ideo *Pragam* ſe citò proripuit, *Rodolphi* gratiam quoquam modo conciliaturus: quam & facilè obtinuit, ſive ex pulvere aurifico, quem à *Devo* ſurreptum clam apud ſe retinuiſſe perhibetur. Imperatori, chymicis experimentis addictiſſimo, in manus tradito, ſive ex exquiſita artis Chymicæ, & ex ignobilioribus metallicis foſſilibus, quibus *Hungaria* & *Bohemia* abundant, aurum & argentum faciliori methodo extrahendi peritia. Hinc ipſius Chymicus conſtitutus, titulo & dignitate Baronis in regno *Bohemico* A. MDXC. augebatur. Sed felici hac proſperaque rerum conditione ac vice benè uti neſciebat: quippe qui animo elatus, magnas opes, ut quibuſdam placet, Elixiris beneficio acquiſitas & congeſtas, luxu & vaniſſima magnificentiæ & pompæ affectatione prodegit. Poſtea autem fraudis, qua Imperatorem, benigniſſimum Patronum & Fautorem ludificari pro verſutia ſua voluit, manifeſtus, in arcem conjicitur, ibi perpetui carceris pœnam luiturus. Tandem à Regina *Eliſabetha* in *Angliam* invitatus, aliis elabendi modis fruſtra quæſitis, ex alto ope funis ſecus muros deſcendere dum aggreſſus fuerit, in terram decidit & fractis oſſibus contuſiſque lumbis A. M D XCV. poſt paucos dies miſerè periit.

Supereſt, ut de *Arthuro Joannis* noſtri primogenito, pauca dicam, de reliqua numeroſa illius prole parum ſolicitus.

Ille nuptiis cum lectiſſima femina è nobili familia oriunda, *Manceſtriæ*, durante Patris præfectura, feliciter initis, matureſcente cum annis judicio, Medicinæ & Chymiæ ſtudiis, nunquam deinceps intermittendis, ſe totum devovit. Aliquanto poſt tempore ingenio & eruditione pollens, peregrinandi avidus, *Cæſari Moſcovitico*, qui Medicum *Anglum* eò mittendum expetiverat, à ſereniſſimo Rege, *Jacobo* primo *Britanniarum* Monarcha, commendatus, in iſta Aula per octodecim annos ſumma cum laude moratus eſt. Poſt reditum inter Medicos juratos ſereniſſimi Regis *Caroli* I. recenſitus, fixas ſedes ſequioribus vitæ annis in civitate *Norwicenſi* habuit, ibique confecta ætate ſeptuagenario major, diem ſuum ultimum circa A. 1650. obiit, & in Eccleſia S. *Georgii* ſepultus jacet. Dum *Moſcuæ* vixit, libellum, in quo collectanea præcipui momenti è ſcriptis *S. Dunſtani*, *Artephii*, *Raymundi Lullii*, *Arnoldi de Villanova*, *Riplei*, *Daſtini*, *Bernardi* Comitis *Treviſani*, aliorumque ſelectorum acutiſſimorumque Hermeticæ Philoſophiæ Magiſtrorum, quos perfectam grandis iſtius naturæ arcani cognitionem ſublimi ingenio, & indefeſſa induſtria, afflatu divino adjutis, adeptos fuiſſe adhuc-

dum

dum crepant illorum filii & diſcipuli, ordinata & diſtincta methodo digeſto, corollariis ſingulis capitibus explicationis cauſa annexis, continentur, lingua Latina A. 1629. compoſuit, eo fini, ut hujus *divinæ artis*, uti appellat, ſtudioſi in perſcrutandis naturæ arcanis, ut ut ſub parabolarum, ænigmatum, æquivocarumque phraſium involucris, pro more, obtectis, & in inveſtigando & conficiendo deſideratiſſimo lapide meliùs & faciliùs dirigerentur. Ita ſibi in formandis & per univerſam vitam fovendis iſtis conceptibus mirè placuit indulſitque, ut famoſiſſimum quendam Chymicum, gente *Hungarum*, relicta *Anglia*, adiiſſe duobus ante mortem annis, animo planè haberet, ni ſenectis incommoda interceſſiſſent, hac ſola de cauſa, ut *ſolennem hujus magni operis proceſſum*, ut ille loqui amavit, aggrederetur. *Faſciculum* hunc Chymicum V. C. *Elias Aſhmolius* ſub anagrammatiſmo celans nomen, aſſumptoque etiam *Mercuriophili Anglici* titulo, vernaculo noſtro ſermone A. 1650. edendum curavit, accumulatis in præfatione ſua in Auctorem magnificis elogiis, quaſi, edito hoc egregio ingenii & induſtriæ fœtu, omnes artis Spagyricæ cultores & alumnos ſibi in æternum obſtrinxiſſet. Interim non poſſum ſatis mirari, *Devum* patrem filio tantæ ſpei & in illius pueritia horrendis ſacris initiato, quando in virilem ætatem adoleverit & idoneus videretur iſtorum myſteriorum auditor, ſchedas, *actiones, & conſultationes cum ſpiritibus habitas* complectentes, non oſtendiſſe, aut legendas permiſiſſe; neque enim quicquam ex iſtis ſibi compertum fuiſſe, præſente D. *Bruno* ſupra memorato, profeſſus eſt) niſi forte dici poſſit, illum *Relationes* iſtas mox poſt reditum ex *Bohemia* ſubtus terram aut alibi abſcondiſſe, nunquam ſe vivo in lucem producendas, ne ſi quoquam caſu comparuiſſent, iſthoc prætextu & ex iſtiuſmodi claris indiciis, in illum tanquam Magum & diabolicæ doctrinæ propagatorem, capitali pœna; juxta legum rigorem exigendâ animadverteretur.

In-

Index librorum, quos partim Latinè, partim Anglicè, scripsit Joannes Devus.

Impressi.

1. PRopædeumata Aphoristica, de præstantioribus quibusdam naturæ virtutibus Aphorismi 120. *Londini* anno 1558.

2. Monas Hieroglyphica ad Regem Romanorum Maximilianum, *Antuerpiæ* 1564.

3. Epistola ad eximium Ducis Urbini Mathematicum, Fredericum Commandinum, præfixa libello Machometi Bagdedini de superficierum divisionibus, edito opera Devi & ejusdem Commandini Urbinatis *Pisauri* 1570. Exstat MS. in Bibliotheca Cottoniana sub Tiberio B.IX. Post præfationem hæc habet D. *Usserius* Archiepiscopus Armachanus. *Notandum est autem, Auctorem hunc* Euclide *usum in Arabicam linguam converso, quem postea* Campanus *Latinum fecit. Auctor igitur propositionum videtur fuisse* Euclides: *demonstrationum, in quibus* Euclides *in Arabico codice citatur*, Machometus Bagded *sive* Babylonius.

4. The British Monarchy, othewise called the petty-Navy Royal. A. 1576. Reperitur MS. in museo Ashmoliano.

5. Preface Mathematical to the English Euclide published by Sir Henry Billingsleg Knight: where he sayes many more arts are wholly invented by name, definition, property, and use, than either the Grecian or Roman Mathematicians have left to our knowledge. A. 1570.

6. Divers and many Annotations and Inventions, dispersed and added after the tenth book of English Euclide. A. 1570.

7. Epistola præfixa Ephemeridibus Joannis Feldi. A. 1557. cui rationem declaraverat Ephemerides conscribendi.

8. Parallaticæ commentationis praxeosque Nucleus quidam. *Londini* 1573.

Inediti, quorum aliquot reliquit imperfectos.

1. The great volume of famous and rich discoveries: wherein also is the history of King Solomon, every three years his Ophirian voyage: the originals of Presbyter Joannes, and of the first great Cham and his suc-

ſucceſſors for many years following : the deſcription of divers wonderfull iſles in the Northern, Scythian, Tartarian, and the other moſt Northern ſeas, and neere under the North-Pole; by record written 1200 yeares ſince, with divers other rarities. A. 1576. Exſtat in bibliotheca Cottoniana ſub Vitellio: C. VII.

2. The British Complement of the perfect art of Navigation. A great volume, in which are contained our Queen Eliſabeth her tables gubernautick for navigation by the paradoxall compaſs (invented by him A. 1557.) and Navigation by great circles: and for longitudes and latitudes, and the variation of the compaſs finding moſt eaſily and ſpeedily, yea if need be, in one minute of time, and ſome time without ſight of ſun, moone, or ſtarres: with many other neu and needfull inventions gubernautic. 1576.

3. Her Majeſties title royal to many forraigne countryes, kingdoms, and Provinces, by Good teſtimony and ſufficient proofe recorded, and in twelve volume skinns of parchment fair written for her Majeſties uſe, and at her Majeſties commandment. A. 1578.

4. De Imperatoris nomine, auctoritate, & potentia: dedicated to her Majeſty: in Engliſh A. 1579.

5. Prolegomena & Dictata Pariſienſia in Euclidis Elementorum Geometricorum librum primum & ſecundum, in Collegio Rhemenſi. A. 1550. Vide præfationem ad R. Maximilianum Monadi Hieroglyphicæ præfixam. pag. 20.

6. De uſu globi cœleſtis ad R. Edwardum ſextum. A. 1550.

7. The Art of Logic in Engliſh. A. 1547.

8. The thirteen Sophiſticall fallacies, with their diſcoveryes, written in Engliſh meeter. A. 1548.

9. Mercurius cœleſtis. Libri 24. written at Louvaine. A. 1549.

10. De nubium, Solis, Lunæ, ac reliquorum Planetarum, imo ipſius ſtelliferi cœli ab infimo terræ centro, diſtantiis, mutuiſque intervallis, & eorundem omnium magnitudine liber ἀποδεικτικὸς ad Edwardum ſextum, Angliæ Regem. A. 1551.

11. Aphoriſmi Aſtrologici 300. A. 1553.

12. The true cauſe and account (not vulgar) of floods and ebbes: written at the requeſt of the right honourable Lady, Lady Jane, Ducheſſe of Northumberland. A. 1553.

13. The Philoſophical and Poetical Original occaſions of the configurations and names of the heavenly aſteriſmes: written at the requeſt of the ſame Ducheſſe. A. 1553.

Hhhh

14 The

14 The Aſtronomical and Logiſtical rules and canons, to calculate the Ephemerides by, and other neceſſary accounts of heavenly motions: written at the requeſt, and for the uſe of that excellent Mechanicien, Maſter Richard Chancellor, at his laſt voyage into Moſcovia. A. 1553.

15. De acribologia Mathematica volumen magnum, ſexdecim continens libros. A. 1555.

16. Inventum Mechanicum, paradoxum, de nova ratione delineandi circumferentiam circularem; unde valdè rara alia excogitari perficique poterunt problemata. A. 1556.

17. De ſpeculis comburentibus libri 6. A. 1557. Aliquantilla pars exſtat in bibliotheca Cottoniana ſub Vitellio C. VII.

18. De Perſpectiva illa, qua peritiſſimi utuntur Pictores. A. 1557. Idem fortaſſe libellus cum illo, qui adhuc ſupereſt in Bibliotheca Cottoniana ſub Vitellio. C. VII. ſub hoc titulo: *Perſpectiva, ſive elegans & utilis libellus de arte menſurandi cum circino & regula.*

19. Speculum unitatis, ſive Apologia pro Fratre Rogerio Bacone Anglo: in quo docetur, nihil illum per dæmoniorum feciſſe auxilia, ſed Philoſophum fuiſſe maximum, naturaliterque & modis homini Chriſtiano licitis, maximas feciſſe res, quas indoctum ſolet vulgus in dæmoniorum referre facinora. A. 1557. (*a*)

20. De Annuli Aſtronomici multiplici uſu. A. 1557.

21. Trochilica inventa. Lib. 2. A. 1558.

22. Περὶ ἀναβιβασμῶν θεολογικῶν. lib. 3. A. 1558.

23. De tertia & præcipua Perſpectivæ parte, quæ de radiorum fractione tractat. lib. 3. A. 1559.

24. De itinere ſubterraneo. lib. 2. A. 1560.

25. De triangulorum rectilineorum areis lib. 3. demonſtrati ad excellentiſſimum Mathematicum, Petrum Nonium, conſcripti A. 1560.

26. Cabbalæ Hebraicæ compendioſa tabella. A. 1562.

27. Reipublicæ Britannicæ Synopſis: in Engliſh. A. 1565.

28. De trigono circinoque analogico opuſculum Mathematicum & Mechanicum: lib. 4. A. 1565. Exſtat in Bibliotheca Cottoniana ſub Vitellio C. VII.

29. De Stella admiranda in Caſſiopeiæ aſteriſmo, cœlitus demiſſa ad orbem uſque Veneris: iterumque in cœli penetralia perpendiculariter retracta poſt decimum ſextum ſuæ apparitionis menſem. A. 1573.

30. Hipparchus redivivus: Tractatulus. A. 1573.

31. De

(*a*) Meminerat longè antea *Devus* in præfatione ad Regem *Maximilianum*, Monadi Hieroglyphicæ præfixa. pag. 11.

31. De unico Mago & triplice Herode, eoque Antichristiano A. 1570.

32. Ten sundry and very rare Heraldical blasonings of one crest or cognisance, lawfully confirmedto certain ancient armes. lib. 1. A. 1574.

33. Atlantidis, vulgariter Indiæ Occidentalis nuncupatæ, emendatior descriptio Hydrographica, quàm ulla alia adhuc evulgata. A. 1580.

34. De modo Evangelii Jesu Christi publicandi, propagandi, stabiliendique inter infideles Atlanticos: volumen magnum libris distinctum quatuor; quorum primus ad serenissimam nostram potentissimamque Reginam Elisabetham inscribitur: secundus ad summos privati suæ sacræ Majestatis Consilii Senatores: tertius ad Hispaniarum Regem Philippum: quartus ad Pontificem Romanum, A. 1581.

35. Navigationis ad Cathayam per septentrionalia Scythiæ & Tartariæ litora delineatio Hydrographica, Arthuro Pett & Carolo Jackmanno Anglis, versus illas partes navigaturis, in manus tradita, cum admirandarum quarundam insularum annotatione in illis subpolaribus partibus jacentium. A. 1580.

36. Hemisphærii Borealis Geographica atque Hydrographica descriptio, longè à vulgatis chartis diversa: Anglis quibusdam versus Atlantidis Septentrionalis litora, navigationem instituentibus dono data. A. 1583.

37. The originals and chiefspoints of our antient Britisch historyes discoursed upon and examined. A. 1583.

38. An advise and Discourse about the reformation of the vulgar Julian yeare, written by her Majestyes commandment, and the Lords of the privie Councill. A. 1582.

39. Certain considerations and conferrings together of these three sentences, antiently accounted as oracles: *Nosce teipsum: Homo homini Deus: homo homini lupus.* A. 1592.

40. De hominis corpore, spiritu, & anima: sive microcosmicum totius naturalis Philosophiæ compendium. lib. 1.

41. The compendious Rehearsal of John Dee his dutifull declaration and proofe of the course and race of his studious life for the space of halfe an hundred yeares, &c. A. 1592. Exstat MS. in Bibliotheca Cottoniana sub Vitellio C. VIII.

42. De horizonte æternitatis. 3. libr. 1. de horizonte: liber Mathematicus & Physicus. 2. de æternitate: Liber Theologicus, Metaphysicus, & Mathematicus. 3. de horizonte æternitatis: liber Theologicus, Mathematicus, & Hierotechnicus.

43. Thalattocratia Britannica, sive de Britannico maris imperio Col-

lectanea extemporanea, quatuor dierum ſpatio, celeri conſcripta calamo. A. 1597. Septembr. 20. Manceſtriæ.

Hactenus librorum *Devi* titulos ex ipſius indicibus propria manu exaratis, quos etiam ipſe in Epiſtola apologetica ad reverendiſſimum D. *Joannem Whitgiſium*, Archiepiſcopum *Cantuarienſem*. A. 1595. edidit, recenſui. Exſtant autem in Bibliotheca Cottoniania ii, qui ſequuntur.

Correctiones & ſupplementa Sigeberti ex MSS. Codicibus per Joannem Dee ſub Vitellio. C. IX.

De coni recti atque trianguli ſectione illa, quæ *Parabola* ab antiquis Geometris vocabatur ſub Vitellio. C. VII.

Several letters and papers between John *Dee* and Roger Edwards of a Theological argument. Sub Vitellio. ibid.

His bookes and papers concerning his converſation and actions with ſpirits: with the original letters of ſeveral Princes and great men to him. In a box. Theſe printed by Dr. Meric Caſaubon. A. 1559.

Vix operæ pretium videbitur heic addere, verſus quoſdam nullo ingenii ſale aut grato ſapore reſperſos, interdum à *Devo* Anglicano ſermone compoſitos fuiſſe, & ab ipſo ſubinde, ætate pene delira, editos. Ne verò *Nortono*, *Riplæo*, reliquiſque artis Chryſopoeticæ celebratiſſimis Magiſtris, qui iſtiuſmodi arcana ſub parabolis involuta rythmicè publicarunt prorſus diſſimilis haberetur: ille quoque *Teſtamentum* (ſic enim impropriè appellatur) ſive potius breve conſilium quatuordecim verſibus comprehenſum, ad *Joannem Guynue* A. 1568. tranſmitti voluit: quod in Theatro Chymico Britannico ſervari curavit *Elias Aſhmolius*: ubi quoque exſtant duo *Edwardi Kellæi* Opuſcula Rhythmica de lapide Philoſophorum.

In muſeo Aſhmoliano *reponuntur tria volumina varii argumenti.*

In Primo Volumine.

1. COmpendious rehearſal of John Dee, his dutifull declaration and race of his ſtudious life for the ſpace of fifty yeares.

2. Præfatio Latina in actionem primam ex ſeptem habitam X. Aprilis Pragæ, & jam in Latinam converſa ſermonem. A. 1586.

3. Epiſtola ad Gulielmum Camdenum, data Mortlaci, VII. Auguſti 1574.

4. The

4. The Contents of the Chapters of Dr. Dees booke, entitled, *Of famous and rich discoveries.*

5. A supplication to Q. Mary for the recovery and preservation of antient Writers and Monuments.

6. A letter from Dr. Aubrey, one of the Masters of Requests to Q Elisabeth, to Dr. Dee, upon his perusal of his booke *of the British Monarchy.*

7. Bartholomæi de Rekingen, dicti Caricter, Medici Cæsarei Epistola ad D. Joannem Dee Londinensem de cancro curando, data Viennæ pridie natalis Domini 1564.

8. A letter from John Dee then Warden of Manchester College, to Sir Robert Cecil, Secretary of State, about some disorders and injuries done to that College, dated at Manchester 18. June.

9. Duplex schema nativitatis Joannis Dee: unum ex ephemeridibus Tubingæ, alterum ex J. Strecti tabulis calculatum: Londini ab E. Ashmolio, in privatum, ut puto, sui & amicorum usum, editum.

10. Schema natalitium *Edwardi Kellæi* à Devo formatum erectumque (ab Elia Ashmolio in Theatro Chymico pag. 479. Londini editum, & illius observationibus illustratum) una cum aliis schematibus ejusdem generis.

11. Several letters and papers concerning some notes of the life of Dr. Dee.

Vol. II.

1. A plain discourse and humbl advise for Q. Elisabeth to peruse and consider: as concerning the needfull reformation of the vulgar Calender for the civil yeares and dayes accompting or verifying according to the time fully spent.

2. A letter of Dr. Aubrey to John Dee about his booke of the British Monarchy, written 1577.

3. General and rare memorials pertaining to the perfect art of Navigation: annexed to the paradoxall compass in plaine. This written A. Ch. 1577. sola pagina (si in pugillaribus rectè annotavi) titulo tenus hîc reperitur.

4. An advertisement to the Reader concerning an Apology for and the praises of Dr. Dee written in the yeare 1577.

5. A discourse about the British Monarchy: where there is a project about a petty navy royall and the benefits of it: with several remarks

Out of Records of the ſoveraignty of the British ſeas in the time of K. Edgar. This book inſcribed to Mr. Chriſtopher Hatton, Captaine of her Majeſtyes guard, and Gentleman of her privy Chamber. Written in 1576. and printed in the following yeare.

Vol. III.

Several miſcellaneous papers, relating to *John Dee* and *Edward Kelly*, collected by Mr. *Ashmole*, with ſeveral charmes and magical papers, and oddcures of diſeaſes, with ſeveral prayers.

Præter hæc in eodem Muſeo quidam alii tractatuli & Epiſtolæ tum *Devi*, tum *Kellæi*, reperiri poſſunt, variis libris ſparſæ, quas in cenſum referre vix operæ pretium videbitur.

ELOGIA DE JOANNE DEVO.

THOMAS DIGGESIUS in Epiſtola ad Lectorem præfixa *Joannis Dee Nucleo.* De *Devo* loquens,

Vix in omni doctrinarum genere celeberrimus, tum in abditiſſimis Philoſophiæ myſteriis admirandus.

G. CAMDENUS in Britannia *Londini* 1607. in deſcriptione Comitatus *Lancaſtrienſis*, pag. 611.

Hanc alteram (Inſcriptionem) *mihi deſcripſit, qui vidit, Cl. Mathematicus*, J. Dee, *Collegii* Manceſtrienſis *Cuſtos.*

NAUDÆUS in the Hiſtory of Magie by way of Apology tranſlated out of French, London 1657. pag. 38.

To him add John Denys *, *an excellent Mathematician an of our time, who printed an Apology for him ſelf in the year* 1570. *and pleaded his own cauſe in London.*

* Dee.

Pag. 229.

Had wee the book, which John Dee, Citizen *of* London *a very great Philoſopher and Mathematician, ſayes he had written in defence of* Roger Bacon, *where he thewes, that whatever was ſaid of his miraculous operations, is rather to be attributed to the knowledge of nature and the Mathematicks, than to ac ny commerce or converſation, hee ever had with Demons. I should have as little to ſay of him, as of Apuleius, who cleard himſelfe from the like accuſationes in two Apologyes.*

APPENDIX,

AD

JOANNIS DEE VITAM

Sereniſſimo ac potentiſſimo Principi ac Domino, Domino RUDOLPHO, *Dei gratia Romanorum Imperatori ſemper Auguſto, ac* Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, *&c. Regi, Archiduci* Auſtriæ, *Duci* Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, *&c. Comiti* Tyrolis, *&c. Domino meo Clementiſſimo.*

OMNIPOTENTIS noſtri Creatoris, Chriſtianorum omnium Imperatorum Feliciſſime, O RUDOLPHE, tam eſt hominibus incognita illa, quæ cuncta diſponit perficitque, Providentia, rataque ipſa rerum ſeries, & coordinatio, à primo ad ultimum, quòd à pleriſque temerè, fortuitò, vel caſu, hoc illove evenire modo, exiſtimentur omnia, quæ extra præterve ſuorum conſiliorum deſignationes fieri conſpiciant. Verùm, quibus eſt mens divinæ veritatis lumine colluſtrata, & ad multiplices longiſque intervallis diſtinctas rerum conſecutiones conſiderandas attentior, evidentiſſimè deprehendent illi quidem, quæ, quibus præcurriſſe, tanquam cauſas occaſioneſque neceſſarias, alio priori, & interdum longè diverſiſſimo, tempore, oportuerat. Atque ut varietatem nunc omittam exemplorum, quæ ex aliorum hominum inter ſe collatis vitis, conditionibus, factiſque adferre poſſim, exemplum ſatis conſpicuum hoc unicum fieri poſſit: Nimirùm illa, incredibilis ferè, quæ inter Sacram Cæſaream Majeſtatem veſtram & humillimum in Deo mancipium me veſtrum, ex multiplicibus utrinque præcurrentibus occaſionibus, jam quaſi inſtare videtur, in unum idemque admirandum quid combinatio divinaque conſpiratio. Ambiverunt me (Juvenem) illuſtriſſimi Imperatores duo: victorioſiſſimus ille CAROLUS QUINTUS, & ejuſdem frater, FERDINANDUS, veſtræ Cæſareæ Majeſtatis Magnificentiſſimus

Ne dicas coram Angelo non eſt Providentia. *Eccleſiaſtes* cap. 5.

mus Avus. Hic, *Posonii*, *Hungariæ*: ille verò, *Bruxellæ*, *Brabantiæ*. Hic, Anno 1563. Ille autem, Anno 1549. Ast clementissimum Imperatorem MAXIMILIANUM, Cæsareæ vestræ Majestatis patrem, immortali gloriâ dignum, jam tum *Hungariæ* coronatum Regem, invitissimo quidem ipso Tyranno *Turcico*, eodem in *Posonio*, eodemque Anno 63. in deliciis habere cœpi: illiusque rarissimas virtutes, cùm fideliter colere, tum posteritati easdem reddere commendatissimas, opere quodam conabar Hieroglyphico.

* Libelli *Monadis Hieroglyphicæ* Theoremate 20. jam ante 20. annos editi.

Quo etiam in labore exantlando, animus mihi præsagiebat, AUSTRIACÆ * familiæ alium fore aliquando aliquem, in quo maxima mea spes, & publico Christianorum Statui, res confirmaretur, vel confirmari poterit, optima, maximaque. Vestræ igitur Cæsareæ Majestati, Imperatorum *Romanorum*, ex *Austriacorum* Principum nobilissimâ familiâ, meâ ætate florentium, QUARTO, adsum, & ego, Triplicis Alphabeti, Litera † Quarta. Atque ita adsum, ut meipsum ad pedes Cæsareæ Majestatis vestræ demissè osculandos offeram: plurimùm gavisurus, si quâ in re Christianæ Reipublicæ, Imperatori tanto talique gratus utilisve esse potero.

† D, Δ, ד

Vestræ Sacræ Cæsareæ Majestati soli si hæc aliquandiu constare patiemini, neminique detegere velitis, rem facietis valdè necessariam.

CÆSAREÆ MAJESTATIS VESTRÆ.

Humillimus & Fidelissimus Clientulus

JOANNES DEE.

Pragæ, Anno. 1584.
Augusti 17.

Illustrissimo Domino, Domino Don GULIELMO DE SANCTO CLEMENTE, *Serenissimi atque Catholici* Hispaniarum *Regis Negotiorum apud Sacram Cæsaream Majestatem, &c. Præfecto, Domino meo observandissimo.*

EA est hominum in terris conditio, Nobilissime vir, ut sibi soli nullus natus esse videatur: immo neque sibi ullus omnia sponte nascentia, vel ultro ab aliis oblata, quæ sibi maximè sunt necessaria, recipiat. Mutuæ inde hominum emerserunt Societates, mutuæ amicitiæ, mutuæ operæ, mutua dona, rerum commutatio, & emptionis, rerumque venditionis contractus: aliique diversi hominum existunt Status, unde hominum inter homines, & cum hominibus, multiplicia procurantur officia commerciaque. Neque omnium istorum sola est utilitas, vel, quæ peribit, voluptas, scopus ille, vel finis, quem attingere conantur & student: sed aliud aliquibus est propositum, quod divinius quidem est, quod virtutem vel honestatem nominare possumus; quæ cœlitus demissa, hominum informet mentes & ornet, sibique coaptet: adeo ut sedibus illas reddat cœlestibus dignas. Illud, illud ergo est, illustrissime vir, quod Excellentiam vestram tam mihi pridie reddidit attentam, benignam, & perhumanam. Illud est, quod vestram refricabit memoriam, & vestrum insigniter acuet ingenium, in causâ meâ suæ Cæsareæ Majestati tam proponendâ, quàm commendanda: eoque tractanda modo, quo illa tractari arcana debeant, quæ à paucis credantur, & à paucioribus intelligantur: verissima licèt sint, & ex sese utilissima. Quò citiùs Cæsarea sua Majestas mirabilem hanc & maximam Dei, non providentiam solùm, sed bonitatem etiam amplexus fuerit, eò citiùs & abundantiùs meæ ad illum legationis constabit sinceritas, bonitas, & utilitas.

Voluissem equidem hunc inclusum libellum, litrasque inclusas vestræ excellentiæ ipsemet attulisse. Sed (cum veniâ sit dictum) ex digiti pedis mei, offensâ cuticulâ, non tam commodè possum hodie pedes venire: proinde amico meo hoc onus imposui, ut cum vestræ Excellentiæ manuum deosculatione omnia mea vobis offerat servitia: hocque quicquid est, pro sua Cæsareâ Majestate, tradere munusculi.

Pragæ 24. Augusti 1584.

JOANNES DEE.

Illustri & Magnifico Domino, Domino OCTAVIO SPINOLÆ, *Sacræ Cæsareæ Majestatis à Stabulis & Cubiculis, Domino suo observandissimo.*

ILLUSTRIS ac Magnifice Domine, Non possum satis condignas vestræ Magnificentiæ agere gratias, pro singulari illâ, quâ me heri amplexi estis, humanitate & benevolentia: hominem quidem vobis incognitum, sed tamen Virtutis & Veritatis studiosissimum: quique omne reliquum meæ vitæ curriculum (Deo sic volente) in hoc eo consumere decrevi, ut sacra sua Cæsarea Majestas clarè percipiat, sibi, incredibiliter ferè propitiam fore Dei omnipotentis tremendam Majestatem. Atque quamvis videam, multiplicibus multarum regionum negotiis suam sacram Cæsaream Majestatem occupatissimam teneri, neque aliis, illisque à me suæ sacræ Cæsareæ Majestati proponendis, causis, commodè vacare, vel posse, vel evidenti aliquâ ratione debere: tamen, si aliquis excogitari possit modus, pro loci, temporis & rerum occasione, quo sua sacra Cæsarea Majestas, ea penès me videre, vel ex me intelligere dignaretur, quâ illi forent grata: ea in re vestræ illustrissimæ Magnificentiæ libentissimè audirem vel reciperem informationem atque judicium. Nam in hoc totus ero, ut tempore debito appareat, omnipotentis Dei & suæ sacræ Cæsareæ Majestatis servitio, maximè autem pro sacrosanctæ, orthodoxæ, catholicæ, & Apostolicæ fidei illustratione, ac Reipublicæ Christianæ defensione amplificationeque addictissimum, fidelissimumque me esse, ac fore sacræ suæ Cæsareæ Majestatis Servitorem.

Illustrissimæ Magnificentiæ vestræ
paratissimus,

JOANNES DEE.

Opportunitatis flos maturè colligi debet;
citò enim fiet marcidus.

4. Septembris.
1584.

Episto-

Epistola altera JOANNIS DEE *ad* RUDOLPHUM *Imperatorem.*

MULTIS, ô serenissime Cæsar, & permagnis ferè omnium creaturarum Dei, immò ipsius Dei, & cœlestibus haud paucis Mysteriis arcanisque vestræ Cæsareæ Majestatis jussu, per me (jam, ante quatuordecim dies) fideliter, sincerè, & diligenter, quantùm sex horarum fieri poterat spatio, declaratis ac manifestatis eidem, cui, eadem penès me videnda, audienda, intelligendaque esse voluistis: inde nunc, quæ sit vestræ Cæsareæ Majestati simplex, tanquam ab æquo rerum Æstimatore, facta relatio; vel quod cum relatione adjunctum Judicium: vel, qualis totius processus excogitata censura: vel qualis mecum procedendi vobis persuasa cautio; vel quale pro Cæsarei vestri responsi formâ, initum captumque consilium, non sum tam immodestè curiosus, ut expiscar; neque aliter vel aliâ ratione de sacræ vestræ Majestatis Cæsareæ prudenti & gratiosâ in præmissis resolutione sum sollicitus, quàm, me fidelem, sincerum, & devotum Dei omnipotentis, & in Deo, propterque Deum vestræ sacræ Cæsareæ Majestatis Servitorem deceat. Video tamen, me (dum nullum adhuc ad præmissa receperim responsum) per tam alti silentii (quasi) stimulum aliquantulum impelli, ut secundò vestram Cæsaream Majestatem admoneam, ne divinam hanc, & divinitus oblatam misericordiam, tam inexpectatam, tam magnam, tam inauditam, tam admirandam, tam multiplicem, tam Statui Imperatorio Christianæque Reipublicæ necessariam, tam certam, tam paratam, eamque per Dei omnipotentis Cæsareæque Majestatis vestræ fidelem servitorem re ipsâ vobis confirmandam & administrandam, (si sacra vestra Cæsarea Majestas voluisset) parvi momenti negotium, vel inventum aliquod humanum, aut fraudem Diabolicam, esse, fuisse, vel fore, ullo modo suspicemini, vel credatis. Tali enim & tam gravi vestræ Cæsareæ Majestatis errore omnipotentis Dei incendi posse furorem vehementer vereor: & ne hanc Dei misericordiam respuentes, ejusdem indignantem provocetis vindictam, valde metuo. Quapropter, cùm videam, Cœlum ipsum, & cœlestia talia mysteria, non tali tantæque curæ vestræ sacræ Majestati Cæsareæ adhuc esse, quali quantâque optassem equidem: ego potius, quàm ut vel Deus hujus suæ priùs inauditæ misericordiæ, ultroque vestræ Cæsareæ Majestati oblatæ, prorsus nullum penès homines haberet conspicuum Judicium, argumentum, testimonium vel experimentum: & potius

tius quàm mea ſæpe nominata fidelitas, ſinceritas, & devotio, ſive votum erga Deum & veſtram Cæſaream Majeſtatem, omni apud poſteros noſtros careret fide, & veritatis manifeſtæ robore: in Dei nomine, & ad ejus laudem, honorem, & gloriam, & ut veſtræ ſereniſſimæ Cæſareæ Majeſtatis ſatisfaciam deſiderio heroico, de lapide illo benedicto: (*Philoſophorum* vocato *Lapide*) infallibiliter videndo, poſſidendo, & utendo: aſſero veſtræ ſacræ Cæſareæ Majeſtati, lapidem eundem me auxilio favoreque divino conficere poſſe. Et propterea, ſi veſtra Cæſarea Majeſtas, me velit interim ſibi intimè charum habere, & ſi pro dignitate tanti myſterii & beneficii, ſibi à me liberaliſſimè & humillimè exhibendi, gratioſè me tractare dignabitur, (non tamen alio quidem vel altiori me inſigniens titulo, quàm qui veſtræ Cæſareæ Majeſtatis Philoſopho & Mathematico conveniat, his literis ore & corde polliceor, ſancteque coram Deo omnipotenti voveo: opus illud Philoſophicum, omnibus ſuis numeris perfectum, in manus veſtras Cæſareas, & ſine ſumptibus veſtris ad illud opus perficiendum requirendis, ac breviſſimo, quo fieri poterit, tempore, nutu Dei, me daturum. De aliis præterea arcanis, adhuc mihi ſilendum eſſe video. Nunc autem ſacræ Cæſareæ Majeſtatis veſtræ gratioſam, liberam, conſtantemque voluntatem in præmiſſis, non aliter, niſi ex veſtro proprio gratioſo ore, vel ex veſtris Cæſareis Literis propriis, intelligere cupio. Nullum enim jam noſco dignum & aptum, qui in iſtis aliiſque naturæ & artis Secretis meus penes veſtram Cæſaream Majeſtatem fieri deberet *Mercurius*.

Illuſtriſſimo Domino, Domino Don GULIELMO DE SANCTO CLEMENTE, *Sereniſſimi atque Catholici* Hiſpaniarum *Regis apud ſacram Cæſaream Majeſtatem, &c. Legato, Domino ſuo obſervandiſſimo.*

ILLUSTRIS & Magnifice Heros, multis hoc probari poteſt teſtimoniis & exemplis, quòd illa, quæ præter vulgarium artium & Scientiarum decreta, nova, & ſupra vulgariter ſtudioſorum expectationem, hominibus, licèt piis & candidis quidem, divinitus revelantur myſteria, cum ſummâ difficultate vel intelliguntur à pauciſſimis, vel vix ſine ſuſpicione admittuntur, aut creduntur à pluribus. Aſt qualis in noſtris, (ſi rectæ pièque informatæ noſtris adhibeatur Judicium) eſſe poteſt ſuſpi-

picio? Nam à Deo omnipotente, per multos jam annos, fideliter, ardenter, & constanter per preces requisita Sapientia, una, scilicet, quæ penès nos quidem, videtur esse radix &, occasio tanti istius doni obtinendi. Ast in cœlesti suo Palatio, ante conditum mundum, determinata & assignata erga nos misericordia & gratia omnipotentis Dei, præcipuum, solidum, immobileque hujus tanti Mysterii est censendum fundamentum: in quo Mysterio talis relucet per potentes fideiesque Angelos isagogica informatio de arcanis Dei consiliis, tam in mundi creatione, creaturarumque naturis & vero usu, quàm in mundi præsentis, moxque futuri, Statu: & præterea, de unius Catholicæ Ecclesiæ, charissimæ *Jesu-Christi* sponsæ, nostræque piæ matris, sanctitate, dignitate, & auctoritate, veluti in quâ etiam est Sanctorum communio, & peccatorum remissio, & de multis nondum per nos revelandis Dei arcanis, magnalibus, & determinationibus: quod tantum abest, ut aliquis sanæ mentis Christianus, actiones nostras mysticas diabolicas esse fraudes, contendere, immò ne suspicari quidem conetur aut possit: ut potiùs tale Arcanum Dei propositum incredibiliter admirari, Rationem humanam in eisdem examinandis subjugare, & Dei erga electos suos admirandam misericordiam in istis esse manifestam, humillimè & cum summo tremore fateri velit. Ego quidem hactenus in istis aliud ferè nihil me esse invenio, nisi calamum Scribæ, velociter per me scribentis. Nam visa auditaque in meâ præsentiâ, fidelissimè, de literâ interdum ad literam, interdum verbatim, interdum pluribus simul receptis verbis, ipso eodem temporis momento, quo traduntur, annotare sum solitus. Ast jam in quàm multa excrevit noster talis labor volumina? Ex quibus omnibus illum fructum successumque exspectamus, qualem præfixit ille, cujus nutui cuncta obediunt. Istas autem ad suam sacram Cæsaream Majestatem literas meas, cùm vestra Magnificentia opportunitatem inveniet primam, si meo nomine humillimè eidem exhibere dignabitur, tum magno mihi divinitus, injuncto levatus ero onere, tum magno à vestrâ Magnificentia affectus beneficio. Interim verò, dum suæ sacræ Majestatis Cæsareæ ad istas responsum dabitur, (nimirum si ad 14. vel 16. dies priùs exspectandum esset) vel, statim post acceptum responsum, si tam expeditè illud recipere possum, quàm quod recepi ultimò, ad iter me accingere debeo, propter familiam, libros, & aliquam meam Supellectilem, huc ante hyemis asperitatem transferendam. Ubi, cum Cæsareæ Majestatis gratioso favore, & sub ipsius protectione Imperatoriâ, voluntatem omnipotentis Dei implere pro viribus, & suæ sacræ Cæsareæ Majesta-

tati inservire, tanquam ejusdem *Philosophus* & *Mathematicus* fidelissimè, de tempore in tempus, paratus esse potero.

Illustri vestræ Magnificentiæ addictissimus,

JOANNES DEE.

POST-SCRIPTUM.

MEarum esse partium & consultum esse dixi vestræ Magnificentiæ paucissimis verbis significare, quòd heri, manè, horâ nonâ, vir egregius & suæ Majestatis Cæsareæ fidus Consiliarius D. Doctor *Curtzius*, me humanissimè invisebat in meo ergastulo & hypocausto, juxta *Bethlehem*, ubi videre poterat Bibliothecam præsentem meam, nullam ferè aliam esse, præter sancta Dei Evangelia & Biblia sacra, ipsosque nostrorum mysteriorum libros. Ego autem quodam humili modo, in cæteras querelas meas, de tam longâ interpositâ morâ conquerebar, inter ejusdem de meis rebus factam relationem & Cæsareum de eisdem recipiendum responsum. Ille verò se simplicissimè Cæsareæ Majestati visa auditaque penès me retulisse asseruit, nullo suo de eisdem adhibito judicio. Verum, Cæsari dixit, quasi impossibilia vel incredibilia fuisse visa. Et de responso mihi in hac parte dando secum adhuc suam deliberare velle Majestatem Cæsaream. Unde ego de literis meis istis, suæ Majestati mittendis, mentionem feci, & summatim earundem tenorem eidem enarravi. Ille easdem statim habere voluit, ipsi Cæsareæ Majestati à meridie mittendas, ego quidem Cæsaris me velle ad pauculos dies expectare adventum dixi. Deinde de rebus Mathematicis brevissimè inter nos habito sermone, illique ad pervidendum dato libello quodam Geometrico, per me & *Federicum Commandinum Urbinatem* in lucem olim dato, & mutuis, post utrinque promissis officiis humanitatis & benevolentiæ, abiit.

1584. Sept. 28.

Episto-

Epistola tertia JOANNIS DEE, *ad Legatum Regis* Hispaniæ.

ILLUSTRISSIME & magnifice Heros, Licèt mea nondum privata curaverim negotia, pro quibus ordinandis multos interim, dum hinc abfuerim, & labores pertulerim, & sumptus fecerim: tamen nolui literas, ad vestram Magnificentiam à Nobilissimo illo Domino *Palatino Syriadensi*, missas, in multas horas à reditu meo retinere penès me: ne aliquâ ex parte officio viderer deesse meo, tam erga vestram Magnificentiam, quàm ipsum Dominum *Palatinum*. Quantum verò ad mysteriorum incredibilium progressum, habeo & quæ dicam, & sunt, quæ audiam, multa ad veritatis causam, invitissimis ejusdem adversariis quibuscunque elucidandam. De quibus quando oportunum erit, paratissimus ero, cùm audire, tum audiri: eo quidem modo, quo sinceritati & fidelitati meæ erga Cæsaream suam Majestatem erit convenientissimum. Interim aliquot dierum intervallum liberum requiro, ut tam ædes mihi meisque conducam, si fieri possit, accommodas, quàm ut alia ad rem familiarem spectantia disponam. Deus optim. Max. Magnificentiam vestram ornare beareque dignetur.

Illustrissimæ Magnificentiæ Vestræ
Obsequentissimus,

JOANNES DEE.

Pragæ Ultimâ Decembr. 1584.

Illustri & magnifico viro, D. JACOBO CURTZIO *Sacræ Cæsareæ Majestatis ab arcanis Consiliis, Domino meo plurimùm colendo.*

ILLUSTRIS & Magnifice Vir, Majorine gaudio affici debeam ex bonâ vestrâ valetudine, & salvo meo ad *Pragam* reditu, an ex contumeliis hîc interim, dum abfuerim, contra me confictis, & variis ejacula-

latis reprehensionibus & quasi minis, dolore torqueri, penè incertum videri possit. Ego quod statui, hactenus feci: Supellectilem scilicet ex *Cracovia* meam, cum tota familia mea, huc jam adduci curavi, cum magnis quidem laboribus meis; & sumptibus haud modicis. Ædes (ex quo jam veni) tales quales etiam cum aliqua difficultate conduxi. Et hac præsenti Septimanâ, omnia hîc nostra ad easdem citissimè transferri, remque familiarem & Oeconomicam quodam crasso modo disponi, negotiorum meorum requirit ratio. Interim vestram Magnificentiam enixè oratam habere velim, ne ullo modo ægrè ferat, quòd eandem nondum inviserim, officioque meo, in hac parte accuratè satisfecerim. Spero, quòd unà mecum sentire velitis, jure merito in proverbium hoc abiisse dictum,

Satis citò, modò satis benè.

Non solùm literæ ad me vestræ in abitu meo mihi magno interim fuere solatio: sed & absente me, sæpe testificata bona vestra de me concepta opinio magno me delinivit gaudio: de contumeliis igitur, & literis vestris, & vestrâ de me opinione, sive judicio, cùm opportunum fuero nactus otium, prædictis negotiis meis confectis, vestræ Magnificentiæ adero, ut aliquid dicam: & paratissimus futurus, ut omnia, quæ potero, faciam, quò vobis & posteritati constet, fideliter & sincerè, prout statueram, ad sacræ suæ Cæsareæ Majestatis egregia servitia animum me applicâsse meum.

Pragæ Januarii 6. Anno 1585.

Allocutio JOANNIS DEE *ad* Stephanum *Regem* Poloniæ.

CONSOLATIO, pax, & misericordia Dei sit tibi, ô Serenissime Rex: coram quo divinitùs recepi admonitionem, ut me sisterem, quod nunc humillimè facio: paratissimus cum omni fidelitate & sinceritare eâ cum Regiâ vestrâ Majestate tractare quæ mihi divinitùs injungantur. Quotum Mysteriorum historias de ordine in ordinem, referre, prout occasio dabitur, non recusabo, aliaque omnia peragere quæ Deo & vestræ Majestati Regiæ grata fore intellexero.

R E-

REGIS RESPONSUM.

UT de veſtrâ Perſonâ multa bona audivi abſente, ita jam mihi gratus valdè eſt adventus veſter, & ſi quod ſit, in quo vobis mea gratia & favor poſſit eſſe commodo, non deero me veſtrum ſautorem & protectorem exiſtere. Atque de iſtis & aliis majoribus rebus aliquid magis opportuni loquendi tempus poſt feſtos iſtos dies: quo tempore vos ad me accerſi curabo.

† *Nyepolonicze* in Aula Regis *Poloniæ*.

Anno 1585. Maii 23. A Meridie hora circiter 6.

Allocutio brevis Regis Stephani *ad* J. DEE.

EGIT mecum Dominus *Palatinus*, ut vos audirem de rebus iſtis magnis & raris fuſiùs loquentes: quod libenter feci: & tamen hoc conſiderari debet, quòd Prophetæ omnes & revelationes jamdiu & in tempore Chriſti ceſſaverunt. Tamen ſi nihil in iſtis contra Dei ſit honorem, eò lubentiùs ſunt audienda: & ego quidem haud dubito, quin Deus nunc poſſit multis modis ſecreta quædam hominibus detegere, ad hæc uſque tempora, inauditis & inuſitatis.

Reſponſum J. Dee *ad Regem* Stephanum.

Δ Conſidero in oratione veſtrâ Regia tria quaſi capitula, in quibus totius oratio veſtræ eſt medulla. *Primum* de Prophetiarum & revelationum ceſſatione. *Secundum*, an aliquid in noſtris actionibus vel Exercitiis inſit contra Dei honorem: & *Tertium* (quod animo meo eſt valdè gratum) quòd Deo non præſcribatis certos aliquos modos vel tempora, quibus ſua hominibus velit aut debeat ſecreta detegere. De *Primo*, hoc poſſimus veſtræ Majeſtati Regiæ aſſerere quod ille Scripturæ locus haud rectè à plurimis intelligitur: & ab illis peſſimè, qui velint omnimodæ Dei potentiæ & miſericordiæ & ſapientiæ præſcribere certos modos, & tempora certa: aſſerendo nullorum his temporibus eſſe Prophetiam, vel poſt *Chriſtum* fore: quia omnes in *Chriſto* ceſſavere: hoc eſt, quia omnes de illo quæ erant Prophetiæ ſcilicet, de Dei filio in carne venturo, & Meſſiâ vero, & redemptore generis humani futuro, & de totâ illâ,

 quam

quam nos agnovimus & confitemur Christiani, completam & consummatam esse, *Christi* historia, jam cessavere: adeo quòd illa neque jam futura sunt, ut putant Judæi, neque repetenda sunt, cùm jam sunt consummata & peracta, quemadmodum Prophetæ prænunciabant: Nam ob hanc causam, cùm *Christus* Jesus in Cruce pendens scivisset, quòd omnes de eo Prophetiæ completæ fuissent, & præcipuus scilicet omnium Prophetiarum (ante Christum) scopus jam esset collimatus, & juxta præscientiam & propositum Dei redemptionis humanæ consummatum esset Mysterium, ipse dixit, *consummatum est*: Nam & *Paulus* dixit ad Judæos, nam cùm consummassent omnia quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento.
Joan. 19. Ev. Et post Resurrectionem suam ipsemet *Christus* suis discipulis (pergentibus versùs castellum *Emaus*, & de illius morte & Resurrectione dis-
Act. 13. serentibus & dubitantibus) dixit, *O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ: nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam*; & *incipiens à Moyse & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturis*, quæ de
Luc. 24. *ipso erant*, &c. Et paulò pòst iterum ad eosdem vobiscum: *quoniam necesse impleri omnia quæ scripta sunt in lege, Moyse, & Prophetis, & Psalmis de me.*

Sed quantùm ad alium sensum, quòd post *Christum* nulli essent Prophetæ vel revelationes, ipsæ Scripturæ planissimè contrarium docent. Nam quid dicendum erit de Revelatione, sive notabili illâ Beati *Joannis Apocalypsi*, quæ post *Christum* erat? quæ & ab eodem *Joanne Pro-*
* Cap. 1. Apoc. *phetia* vocatur, dicendo * *Beatus, qui legit & audit verba Prophetiæ hujus, & servat ea, quæ in eâ scripta sunt*; & in ultimo capite ejusdem *Apocalypseos* sive Revelationis ter eandem vocat *Prophetiæ librum.* Quare manifestum est post *Christum* esse Revelationes & Prophetias. Præterea quæ erat illa *Paulo* facta revelatio in ejus vocatione & conversione per ipsum *Jesum Christum*, ut in Apostolicorum apparet *Actuum*
*Act. 10. libro cap. 9. quid de illa dicemus * *Cornelio* Centurioni? Quid de illâ
Act. 11. *Petro* de animalibus mundis & immundis. Et *Paulus* ipse dicet *si gloriari oportet, (non expedit quidem) veniam autem ad visiones & Reve-*
2. Cor. c. 12. *lationes Domini* &c. & paulò post: *Et ne magnitudo Revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet*; & notum mihi factum est Sacramentum, sicut supra scripsi: prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi, quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominis, sicut nunc revelatum est sanctis Apostolis & Prophetis in Spiritu &c. ubi etiam Pro-

phe-

phetas post *Christum* esse apparet: & cap. 4. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus Ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitate fidei in mensuram ætatis plenitudinis Christi* &c. ubi tam diu Prophetas fore in Ecclesiâ Christi post Christum apparet, *donec occurramus omnes in unitate fidei*, &c. quod nondum post *Christum* factum fuisse benè scimus, & jam hac ætate nostrâ maximè sumus circa negotium fidei discordes, maximè videntur esse necessariæ non Prophetæ solùm, sed etiam Revelationes valdè expressæ de Mysteriis divinis. Et de locutione Angelica * ad *Philippum*, & ejus de loco in locum invisibili quasi translatione per spiritum Domini, quid putandum est? Et de Prophetis post *Christi* tempora testificatur *Actuum* undecimum caput, ubi legimus, quod eodem tempore, quo primùm discipuli *Christi Antiochiæ* cognominarentur CHRISTIANI, *supervenerunt ab Jerosolymis Prophetæ Antiochiam, & surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum famem magnam futuram universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio.* Ad secundum autem vestræ Majestatis Regiæ capitulum, sic respondeo, quod coram Deo & beatis ejus Angelis assero, quod Conscientia mea nihil adhuc deprehendit, notavit, vel dijudicare potuit, neque possit in omnibus nostris Actionibus, vel illarum aliquâ, quod sit, contra Dei honorem vel gloriam, immo, quod ad Dei honorem & gloriam valde spectent, poscimus.

Ad Ephesios.

* Act. cap. 8. Philippus defertur à loco in locum per spiritum Dei.

Denique tertio in loco, quòd cum magnâ & verè piâ Regiâque discretione existimetis Deum omnipotentem iis temporibus posse modis suis variis, hominibus quibusdam sua manifestare mysteria & secreta, valdè lætor: & eò magis, quòd tam ex nostris præteritis id constare potuerit multis actionibus, quàm ex futuris: quibus interesse & adesse præsens (si ita illi visum fuerit) vestra possit Majestas Regia. Et præteritarum nostrarum actionum libros 24. paratus sum (quocunque vestræ serenissimæ Majestati placuerit tempore) videndos exhibere, quorum quædam *Latinâ* linguâ, *Græcâ* aliæ, aliæ *Anglicâ* linguâ, sed ex maximâ parte *Anglicâ* sunt conscriptæ ipsæ actiones: Angelorum viz. Dei bonorum instructiones, admonitiones, exhortationes, conciones, Prophetiæ & quocunque alio sunt censendæ nomine nobis factæ Revelationes, reales vel verbales, & per spatium jam trium ferè annorum à nobis receptæ & annotatæ.

Oratio ad Deum, qua usus est in Actione, cui interfuit Rex Poloniæ.

Die Lunæ Maii 27. mane, horam 7. circiter, in camerâ privatâ Regis.

† *Nyepolonizæ* in Aula Regia præsente ipso *Stephano* Rege.

In lapide quem Angelus mihi adduxit: & præscripta erat nostra actio cum eodem.

* A. I. E. K.

† Δ & E. K.

OMNIPOTENS, sempiterne, vere, & une Deus, ô tu misericors Pater mi, qui me de patriæ meæ funestâ contra me conceptâ malitiâ, per Angelos tuos bonos admonuisti, & per eosdem, inde me cum uxore, liberis, & familiam mea istisque * *Duobus*, egredi jussisti, & egredientes nos ex Syrtibus Maris, quasi miraculosè liberâsti: Et qui ex Homicidarum & Hæreticorum manibus & fraudibus variis nos expedivisti: & qui multis nos modis (partim nobis cognitis, partim incognitis) à periculis & morte protexisti, ab eo tempore, quod ad tua secreta judicia & negotia testificanda, tractanda & promovenda nos vocâsti: ideo propter hanc tuam tantam & tam admirabilem misericordiam, immortales tibi à nobis deberi laudes & gratias humillimè agnôscimus. Ot tu Pater noster clementissime qui † *Nos Duos* vinculo tuo divino arctissimè copulâsti: & quasi unum ex duobus esse voluisti: ô tu fortissime Deus meus, qui hunc tuum *Lasky*, quasi Athletam meum cautissimum, animosum, & meum amantissimum, nobis adjunxisti; verùm catholicæ tuæ & orthodoxæ religionis amantissimum, & Anti-Christianismi omnis acerrimum hostem; denique ô Sapientissime, potentissime, & optime Deus, & Pater meus, qui tuis mox incipiendis Regiis, magnis, mirificis conatibus, quem faciebas, Regem, tandem invenisti *Stephanum*, tuum futurum bellatorem; qui tuo *Nutui* & jussis ex animo totis suis viribus, & maximo zelo obedire velit: & cui nos honorem & obedientiam ut exhibeam, in mandatis dedisti: & propter quem labores (tibi notos) ut subiremus & sustineremus, statuisti: & ad quem, post laboriosas Peregrinationes nostras multiplices quidem, per 7 Menses factas, directas aliquas, alias autem (humano judicio) quasi retrogradas, tua maxima gratia, favore, & auxilio incolumes & salvos nos perduxisti: nos quasi hîc tuos, tuo nomine & una mente convenientes, tuâ digneris paterna misericordia, à totius vitæ meæ omnibus purgare spurcitiis: & charissimi tui filii Domini & Redemptoris nostri *Jesu Christi* intercedentibus meritis, nobis condona, quicquid contra leges tuas sanctas & justas, volentes, vel nescii, vel negligentes, verbo, facto, vel

vel cogitatione ad hanc usque horam offenderimus, omnes & singuli, ut tibi jam possimus massa pura & azyma offerri: una divina & abundantissima fermentanda; & tuæ charitatis igne in cordibus nostris per te accenso; quasi quidam propositionis & sacri in templo tuo efficiamur panes. Et sit nobis interim Filius tuus Dominus noster *Jesus Christus* Panis vitæ: quem gustando suavissimum, & fidei viribus transglutiendo vivacissimum Manna eundem habeamus nobiscum in perpetuum. Mitte igitur nunc lucem & veritatem tuam, ô Deus omnipotens sempiterne, vive, & vere, & tuo *Stephano* (nostro autem Serenissimo, gratiosissimoque Regi) appareat, Te Deum nostrum verum, vivum, omnipotentem, Doctorem Nostrum in iis Actionibus & Mysteriis esse, me autem (licèt peccatis obnoxium) voto & conatu magno, fidelem tuum & sincerum esse servum: omniaque tua jussa mihi maximè esse curæ: Nosque singulos singularibus in te ante mundi exordium præordinatos esse muneribus in tuo sancto servitio tractandis.

Epistola D. ROSENBERGII *ad* J. DEE.

Magnifico Domino JOANNIS DEE, ad manus proprias.

Magnifice Domine, Pater observande, & Charissime.

LÆTATUS sum in his, quæ mihi dixisti. Cognovi enim quoniam exaudivit deprecationem meam pius pater & misericors Dominus. Itaque maximoperè desideravi, ut quàm sæpissimè ea mihi legere, perlegere, & semper ob oculos habere possim: per amorem Dei oro, ut saltem eorum, quæ mihi perlecta, & ad me pertinent, verborum mihi transmittas descriptionem. Non tantùm mihi multùm gratificabitur; sed & consolabor plurimùm,

Obsecro præterea Dominationem vestram, assiduè pro me orare velit, ut confirmet hoc Deus, quod operatus est in nobis: & dirigat omnia Consilia, opera, actiones, immò & cogitationes nostras ad laudem & gloriam sanctissimi nominis sui, commodum multorum, & animæ nostræ salutem. Neque desinat, pro amore suo paterno, quo, uti spero, Dominatio vestra prosequitur me, semper in omnibus, quæ pro ho-

nore Dei & commodo veſtro à me fieri & debent & poſſunt, admonere & ſignificare. Rem ſummoperè mihi gratam & exſpectationi meæ dignam & conſentaneam faciet. Et cum his me commendo ſuis precibus & orationibus, nec non paterno ſuo amori & cordi. Optimè valeat Magnifica Dominatio veſtra. Dominica, cantate, Anno 1586.

Filius & Amicus veſter ex animo

WILLIELMUS V. *Manu propria*

Rogo, ut meliùs intelligat Dominatio veſtra ea quæ ſcripta ſunt, ut conſideret plus mentem meam, quàm verba. Quia mihi in uſu non fuit à multis annis Lingua Latina, & nemini in hâc re confidere volo.

To the right Honourable, Sir FRANCIS WALSINGHAM *Knight, her moſt Excellent Majeſtie's principal Secretary, my ſingular good Friend and Patron.*

With Speed

RIGHT HONOURABLE SIR.

ALbeit I have (almoſt) in vain come a hundred Miles (from *Prage* to this *Leipſich* Mart) hoping either to meet my Servant there, with anſwer to my former Letters, ſent in November laſt to her Majeſty, (when alſo I wrote unto your Honour, and divers other) and ſo with ſpeed from this *Leipſich* to have ſent again moſt ſpeedily, as occaſion ſhould have ſerved; and now, I find, neither Servant, neither Letter from him, neither word of mouth: yet all this notwithſtanding, and whatſoever the hindrance or delay hereof be, (whether the keeping back of my Letters from her Majeſty, or the manifold and importune, moſt weighty affairs publick hindring or delaying her Majeſtie's moſt gracious,

ous, discreet and wise resolution herein: or what other occasion herein: or what other occasion else hath and doth cause this long and wonderful delay of Answer receiving: all this notwithstanding, I thought good, before I set up to my Coach, to visit, and most humbly to salute your Honour very faithfully, dutyfully, and sincerely, with great and the same good Will, that my Letter some years since written to your Honour, (but then, a stumbling block unto your Honour and other, for the strangness of the Phrases therein) doth pretend; so it is, right Honourable, that the merciful providence of the Highest, declared in his great and abundant graces upon me and mine, is so wonderfull and mighty, that very few, unless they be present Witnesses, can believe the same. Therefore how hard they are to be believed there, where all my life and doings were construed to a contrary sense: and processe of death contrived and decreed against the Innocent, who cannot easily judge?

I am forced to be briefe. That which *England* suspected, was also here, for these two yeares, almost (secretly) in doubt, in question, in consultation Imperial and Royal, by Honourable Espies, fawning about me, and by other discoursed upon, pryed, and peered into. And at length, both the chief Romish Power, and Imperial Dignity are brought to that point resolutely, that partly they are sorry of their so late reclaiming their erroneous judgement against us and of us, and seek means to deal with us, so as we might favour both the one and the other: and partly to *Rome* is sent for as great Authority and Power, as can be devised, and likewise here all other means and wayes contrived, how by force, or for fear, they may make us glad to follow their humours. But all in vain; for force humane we fear not: as plainly and often I have to the Princes declared: and otherwise than in pure verity and godliness, we will not favour any (my words may seem very marvellous in your Honour's ears: but mark the end, we have had and shall have to deal with no babes) I have full oft and upon many of their requests and Questions, referred my selfe to her Majestie's Answer, thus in vain expected. *Nuncius Apostolicus Germanicus*, *Malaspina* after his year's suit unto me to be acquainted with me, at length had such his Answer, that he is gone to *Rome* with a flea in his ear, that disquieteth him, and terrifieth the whole State Romish and Jesuitical: secretly they threaten us violent death, and openly they fawn upon us. We know the sting of envy and the fury of the fear in Tyrannical minds, what desperate attempts they have and do often undertake. But the God of

of heaven and earth is our light, leader, and defender. To the Worlds end his mercies upon us will breed his praiſes, honour, and glory. Thus much very rhapſodically, (yet faithfully) *tanquam dictum ſapienti*, I thought good to commit to the ſafe and ſpeedy conveyance of a young Merchant here, called *Lawrence Overton*: which if it come to your Honour's hands, before my Servant have his dispatch, I shall or may by your Honour be advertized. Your Honour is ſufficient from her Majeſty to deal and proceed with me, if it ſo be thought good. But if you make a Council-Table caſe of it, *quot homines, tot ſententiæ*: and my commiſſion from above is not ſo large. *Qui poteſt capere, capiat.*

Sir, I truſt, I ſhall have juſtice for my houſe, library, goods and revenues, &c. Do not you diſdain, neither fear to bear favour unto your poor innocent neighbour. If you ſend unto me Maſter *Thomas Diggs*, in her Majeſtie's behalfe, his faithfulneſs to her Majeſty, and my well liking of the man, ſhall bring forth ſome piece of good ſervice. But her Majeſty had been better to have ſpent or given away in Alms, a *Million of Gold, than to have loſt ſome opportunities paſt.* No humane reaſon can limit or determine God his marvellous means of proceeding with us. He hath made of *Saul* (E. K) a *Paul*: but yet, now and then, viſited with a pang of humane frailty. The Almighty bleſs her Majeſty both in this world, and eternally: and inſpire your heart with ſome conceiving of his mercifull purpoſes, yet, yet, not utterly cut off from her Majeſty, to enjoy.

Your Honour's faithful well-willer to uſe
and command for the honour of God,
and her Majeſtie's beſt ſervice:

JOHN DEE.

From *Leipſich* this 14. of May 1586.
at *Peter Hans Swarts* Houſe.

Epiſ.

Epistola JULII ASCANII *ad* JOANNEM DEE *&* EDWARDUM KELLÆUM.

Illustrissimis & Magnificis D. Joanni Dee *&* Edwardo Kellæo, &c. *Dominis & Amicis meis colendissimis.*

Illustris. & Magnifi. D. mei colendissimi.

BENEDICTIO Dei Patris & mera gratia, & misericordia per unicum meritum *Jesu Christi*, illuminatio Spiritus Sancti confirmet nos cum omnibus Christianis, qui magno cum zelo, propter gloriam ejus, crucem, tribulationem, & persecutionem à rancido atque putido scorto *Babylonico* in turbulentissimo hujus mundi oceano patimur, ut exemplo *Jesu Christo*, qui est in Patre, virtute & auxilio Spiritus Sancti, hæc omnia perferre patienter valeamus ad nominis sui gloriam & animarum nostrarum salutem. Amen.

Mirum fortassis videbitur Dominat. V. quod ignotus ad ignotos scribo: imputabitis bonam hujus culpæ partem justissimo dolori, quem ex rumore sparso, & ad me delato, propter D. V. concepi: mirari enim non satis possum pertinax studium bestiæ istius *Babylonicæ*, quæ nihil intentatum relinquit, nullum non movendo lapidem, quo hominibus vestræ nationis, præcipuè piis & amantibus Dei, non solummodo nocere, sed & funditus perdere studet. Elapso enim undecimo die hujus mensis Legatus Pontificius Libellum Supplicationum, ut vocant Rom. Cæs. Majestati obtulit, quo D. V. Necromantiæ & aliis artibus prohibitis insimulat, aliisque calumniis graviter accusat. Copias hujus libelli habere potuissem, sed nimis serò hac de re sum certior factus, nec tutum & absque suspicione est, ab illo qui illum ex Italico in Latinum sermonem transtulit, petere. Quare cùm hæc omnia vana à D. V. ut hominibus Christianis & Philosophis, certò sciam, epistolam hanc tum leniendi tum admonendi causa exarare libuit, ut promptiores & paratiores D. V. ad respondendum offendant. Peto itaque ut eo animo suscipiatis, quo scripta est, scilicet Christiano, integro, & candido. Valete meque precibus vestris *Christo* commendate.

POST-SCRIPTUM.

ANte aliquot dies transmisissem D. V. Literas, sed D. V. peregrè profectas esse mihi significatum fuit: postquam autem à servitore generoso D. à *Bikerstein*, cognovissem (*Ferdinando Harnik*) D. V. ad hanc nostram patriam rediisse, literis istis significarem.

Prof. A.

JULIUS ASCANIUS VERDEMAN.

Illustrissimo Principi & Domino, Domino Willielmo Ursino, *Hæreditario Domino inclytæ Domûs à* Rosenberg, *Domino in* Crommaw, *Equiti aurei velleris, Cæsareæ Majestatis intimi Consilii Consiliario, & Regni* Bohemiæ *supremo Burgravio, &c. Domino & Patrono meo colendissimo.*

ILLUSTRISSIME PRINCEPS, Nihil mihi gratius à Magnifico Domino *Schombergio* narrari poterat, quàm vestram Celsitudinem prospera interim frui valetudine, dum ego vario, diverso, & intricato quodam fuerim jactatus itinere, per montes, per valles, per sylvas densissimas, per apertos campos, & per nivem profundam, & nobis ferè imperviam: & (semper tamen nos protegente Altissimo) tandem sani salvique illæsis tam equis quam curru Celsitudinis vestræ, reversi sumus. Pro quo prospero successu summas Altissimo agimus gratias, & vestræ Celsitudini infinitas à nobis deberi fatemur. Dum absum, contra nos nescio quid falsi incipit iste Apostolicus Nuncius vel leviter nimis credere, & temerè conqueri, vel à seipso excogitare perversè: verè, si ita pergant, (habito jam nostri per biennium experimento satis accurato) illi quidem, qui pietate & sapientia, saltem vulgares, deberent superare homines omnes, omnium hominum semet declarare maximè invidos, malitiosos, perversos, sanguinis humani appetentes, superbos, innocen-

tum

tum carnifices, & piorum in Christo calumniatores exitiosos, &c. Verè dico, cogemur pulverem ex calceis nostris excutere, & alias inmundi partes nos conferre. Et nisi vestræ Celsitudinis haberemus eam, quam debemus, considerationem, & nisi nos ipsos vestræ Celsitudinis præsidio quocunque armato (quasi) munitos existimaremus (præter illud invincibile Dei Opt. Max. agmen invisibile) statim abire ex hoc regno conaremur. Curare etiam debet sua Cæsarea Majestas, ut aliquo modo, & citissimè, perspectum toti huic Regno esse possit, nos duos non solùm verè Catholicos esse, sed etiam veræ pietatis & pacis Christianæ esse amantissimos. Per literas istas non est opus, ut plura effundam Spiritus mei fervore quodam. Sed diligentissimè & circumspectissimè respiciamus nos utrique inæstimabile Dei, quod nobis utrisque contulit, donum. Sumus enim quasi tres, sed in uno Deo, unus quasi vir esse debemus. Mysterium hoc notate J. D. E. K. W. R. Nam qui me habet, habet & E. K. & quem ego meum habeo, ille etiam ipsius mei E. K. censendus est esse. Omnipotens ille Deus, qui cuncta creavit, vestram Celsitudinem illustrissimam suæ divinæ justitiæ & gloriæ comministrum & cooperatorem nobis conjungat & diutissimè conservet.

Illustrissimæ Celsitudinis vestræ fidelissimus in Christo servitor,

JOANNES DEE.

Pragæ, Maii 26.
Anno 1586.

Epistola J. DEE *ad* RUDOLPHUM *Imperatorem.*

Invictissimæ potentissimæque sacræ suæ Cæsareæ Majestati, Hungariæ, Bohemiæ *&c. Regi &c. &c. Domino meo clementissimo, & Patrono incomparabili.*

ad manus proprias
expeditissimè.

PER aliquot jam hebdomadas, Invictissime & gratiosissime CÆSAR, aures nostras circumsonabant Rumores varii, quasdam contra me & socium meum præparari accusationes graves & exitiosas, vestræ sacræ

Cæſareæ Majeſtati offerendas fore, vel jam oblatas eſſe: & præterea ſacram veſtram Cæſaream Majeſtatem quorundam perſuaſionibus penè eò perductam eſſe, ut aliquam malam, & nobis periculoſam, de nobis conciperet opinionem. Veſtræ igitur ſacræ Cæſareæ Majeſtati humillimè ſupplicamus, ut auctoritate ſuâ Cæſareâ interpoſitâ, illius, cujuſcunque contra nos exhibiti Libelli, copiam, accuratè & verbatim exſcribi, nobiſque tradi, mandare, gratiosè dignaretur. Sic enim noſtris reſponſis ad accuſationis contra nos confictæ collatis articulos, citiſſimè & clariſſimè intelliget ſua ſacra Majeſtas Cæſerea, quid in præmiſſis, cum juſtitia, ad Dei honorem & Reipublicæ Chriſtianæ utilitatem, arbitrari vel ſtatuere poſſit aut debeat. Et de hoc certiſſimi nos ſumus, favente Deo, (quod adhuc, & nimis diu, aliquorum negligentia, & contra noſtram voluntatem, veſtram ſacram Cæſaream latet Majeſtatem.) Nos, cum veſtræ ſacræ Cæſareæ Majeſtatis perſonæ, tum Reipublicæ Chriſtianæ, per vos longè utiliores gratioreſque eſſe poſſe, quàm omnes, & quotcunque hîc noſtri præſentes adverſarii: veluti ipſa docebit veritas, ſi penès veſtræ Cæſareæ Majeſtatis aures proprias eum poſſit habere favorem, ut gratiosè audiri queat. Deus Opt. Max. ſacram veſtram Cæſaream Majeſtatem ſua divina abundantiſſimè illuſtret gratia, brachioque ſuo extento contra Chriſti atrociſſimos hoſtes Imperatorem reddat triumphantiſſimum.

Amen.

Sacræ veſtræ Majeſtatis Cæſareæ humilis & fidelis Servitor, ad Dei promovendam gloriam.

JOANNES DEE.

28. Maii 1586.

Illuſ-

Illustrissimo reverendissimoque Domino, Domino Episcopo Placentino, *apud potentissimum & invictissimum Romanorum Imperatorem* Rodulphum, *ejus nominis secundum, Apostolico Nuncio, Domino mihi in Christo colendissimo.*

Illustrissime & reverendissime Domine, mihi colendissime.

IN nomine sanctæ, beatæ, & individuæ Trinitatis, vestram illustrissimam reverendissimamque Dominationem, eâ quâ virum Christianum decet, animi affectione & humilitate saluto, non præsumptione aliqua, vestris manibus oculisve istas meas obtrudens literas, sed ex istius Nuncii vestri verbis admonitus, non gratas solùm, sed (ferè) exspectatas fore, hasce aliquot, haud invitus, exaravi lineolas. Quibus cùm non potero 40. annorum continuum & ardentissimum vitæ meæ cursum in tam limatioris quàm vulgaris veritatis philosophicæ indagatione transactum, describere, vel adumbrare saltem, satis præsenti nostro esse possit instituto, si præsenti rerum metamorphosi, & admirandæ negotiorum nostrorum actioni, itinerumque circuitioni multiplici, aliquid exprimam, quod maximè quadret.

Divinctus ante aliquot annos * informati, & deinde ex *Anglia* evocati, non solum fortissima Dei omnipotentis manu, & miraculosè, ex multis magnisque evasimus maris periculis: sed etiam, ex variis hominum fraudulentis & truculentis contra nos & vitam nostram consiliis & conatibus, liberati hactenus, eidem Deo nostro gratias laudesque canimus mente gratâ, mente læta, mente profectò Christianæ, Catholicæ, Apostolicæque religionis amantissimâ, & (Dei nos confirmante gratia) tenacissima futura. Ast suæ, tamen, qui ejusdem nostræ piæ matris, sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, legitimi etiam censentur esse filii, nos, fratres suos, in omni modestia, quiete, pace, & civili justitia, inter illos, & coram illis, *Pragæ* conversantes, subitò in exilium quoddam sive exterminium, Cæsareo emitti mandato procurabant, nulla nobis, nulla prorsus, neque privatim neque publicè declarata tam violenti Mandati causa, sed vulgari solum, & aulica relatione nobis facta, intelleximus ex libello quodam, per vos sacræ Cæsareæ Majestati exhibito, conflatam contra nos fuisse maximam Cæsaris indignationem & quasi excandescentiam.

* Ab anno 1581. Δ Anno 1583.

*Anno 1586. 30 Maii. tiam: unde ex Cancellaria *Bohemica*, acerbiſſimum ad nos ſacræ ſuæ Cæſareæ Majeſtatis nomine miſſum ſit *mandatum (nulla in eodem expreſſa ejuſdem mandati cauſa, vel ratione legitimâ) ut infra tunc ſex proximos ſequentes dies, ego, conſors meus, uxores noſtræ, liberi mei omnes, immò & ipſe infans noſter *Michaël Pragenſis* natus, & baptizatus, atque ad matris adhuc pendens mamillas, famuli etiam mei, & ancillæ, mei denique omnes, & domeſtici, ex ipſa *Praga*, atque ita conſequenter, ex univerſo regno *Bohemiæ*, & aliis quibuſcunque ſacræ Cæſareæ Majeſtatis regnis, ducatibus, & terris migraremus nunquam eadem vel eaſdem reverſuri, ſub terribilis infligendæ pœnæ periculo. Nos autem, nullâ interpoſitâ morâ, huic mandato Cæſareo fideliter & humiliter obedire noſmet accinximus, bonaque noſtra mobilia, peregrinationis noſtræ ſupellectilem, tam librariam quàm domeſticam, in duos magnos Currus conjicii curavimus: reliquorum noſtrorum bonorum partem unam, amicis dedimus, & pauperibus diſperſimus & diſtribuimus: partem autem, de facie terræ, propter cauſas Deo non ingratas, pridie ante exitum iſtum noſtrum, per nos deletam eſſe ſciatis. Aſt optimam partem, divino juſſu, decima die Aprilis (quando etiam, de tota hac afflictione & perſecutione noſtrâ, & aliis adhuc futuris eramus divinitus præmoniti) ignis luculentiſſimis flammis commiſimus: quando illa, ejuſdem optimæ partis, quæ nullus unquam naturalis vulgariſque ignis poterat lædere vel conſumere, viſibili angelici miniſterio, ex ipſis ſummis flammis in divinam, angelicamve inviſibilem recipiebantur cuſtodiam. Aſt librorum divinorum theſaurus maximus, tunc, & ibidem, duorum adhuc viventium teſtium diligenti opera, ab ipſis flammis in cineres favillamque converſus eſt totus: renovationem, reſtaurationem, & quaſi regenerationem vel reſurrectionem quandam, per divinam manum, opportuno recepturus tempore. Sacellum denique cum altari, quod omnipotenti Trinitati conſecrandum fore cupiebamus, media ex parte abſolutum, intactum relinquimus. Ego verò, cum conſorte meo, Uxoribus noſtris, liberis meis, & reliquis exulibus, ſive exterminatis, noſtris rhedis tribus avecti, tranſmigrationem hanc, nobis injunctam, die præfinitâ ingreſſi ſumus. Atque nondum ex Imperii *Romani* finibus egreſſi, ita greſſus noſtros diſponimus & de cætero, Deo favente & gubernante, diſponemus: ut toti orbi Chriſtiano clarè apparere poterit, patienter nos hæc qualiacunque tolerare poſſe, aut ſaltem velle: & paratiſſimos eſſe nos, reddere Deo, quæ Dei ſunt, & Cæſari, quæ ſunt Cæſaris. Obedientiſſimos etiam nos eſſe, & humillimos ſacro-ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ filios, & ſummi Pontificis Romani, & aliorum Eccleſi-

Anno 1586. 10. Aprilis.

Anno 1586. Junii 4.

clesiasticorum Præsulum Catholicorum, in Christo & propter Christum tam esse observantes & fore, quàm ipse, qui Judex futurus est vivorum & mortuorum, variis nos esse modis haud raro admonuit. Vestræ verò illustrissimæ reverendissimæque Dominationi hoc à Deo optamus bonum, ut per secundas vestras de tota causa nostra meditationes, nostræ innocentiæ, sinceritatis & fidelis coram Deo & hominibus in illa Republica *Bohemica* conversationis nostræ justa habeatur ratio: Meæque honestæ famæ, existimationisque (sine quâ ne vivere quidem cupio) ea fiat in integrum restitutio, ut talis posthac esse indicetur indubitatè, qualis ante vestrum Cæsareæ Majestati exhibitum contra nos Libellum, per 30. Annos & plures, in omnibus penè Christiani Orbis tam Academiis, quàm regnis & provinciis, ex Dei immensa bonitate, gratia abundantissimâ, & singulari providentia exstitisse, haud obscuris confirmari possit testimoniis. Ex his igitur paucis historiæ ipsius veritatis scintillis, vestræ illustrissimæ reverendissimæque Dominationis prudentia magnum sibi lumen allicere sive accendere potuit: ad nos, nostorum animorum affectiones, nostrorum ita mirabilium & adhuc incredibilium negotiorum progressum & statum dijudicandum, & denique de ipso futuro horum omnium exitu haud leves sibi contexendas conjecturas: cùm nos ex solo Deo omnipotente, & vero, & vivo, in omnibus nostris pendeamus, & ab ipso dirigamur & protegamur. Cui soli nos ipsos, nostraque omnia, animæ, corporis, & fortunæ nuncupata bona, tanquam holocaustum, quotidianis nostris humillimis & spontaneis offerimus precibus: cui denique soli sit omnis laus, honor, gloria, & gratiarum actio nunc & semper. Amen.

Fidelis in Christo, & propter
Christum Servulus,

JOANNES DEE.

Datæ *Erphurdiæ*

Anno 1586. die
16. Julii.

Episto-

Epistola Episcopi PLACENTII *ad* J. DEE.

Magnifico Domino JOANNI DEE, Anglo, &c.

Magnifice Domine,

LECTIS tuis literis, fui miratus, quòd intelligerem te illius esse opinionis & sententiæ, me apud Cæsarem tibi ac consorti tuo officiis meis non parum obfuisse; quod sciam ita me & religione & natura comparatum, ut omnibus quàm maximè cupiam prodesse, nemini autem obesse. Quod autem præstiterim, quod mei erat officii, mihi vitio verti non debet. Cæterùm cùm inter summum Pontificem & Cæsarem merus sim interpres, non video, quid in hoc vestro negotio præstare possim. Consulo autem, ut vestram innocentiam, de fide Catholicâ sensum, & de Angelorum conversatione & assistentiâ, quam visibilem habere dicitis, juxta Concilii *Lateranensis* in undecimâ Sessione decretum, coram summo Pontifice & Sede Apostolica deducatis, & ita exponatis, ut non possit cuiquam esse dubium, quid sentiatis; quin, Sede Apostolicâ approbante, fides tutò ab omnibus Angelicis assertionibus vestris præstari possit, & tum demum & obtrectatoribus, si qui sunt, ora obcludentur. Nec, ut arbitror, grave vobis videbitur consilium meum; Si enim ea vobis est in fide Catholica puritas atque constantia, ea in præsenti Angelorum communione sinceritas, vitæ integritas & innocentia, ut asseritis; me etiam tacente, occasionem quæritis declarandæ vestræ fidei & bonitatis, & hac una ratione honori vestro, (cujus vos rationem habendam dicitis, & cui tantùm abest, quod per me aliquid sit detractum, ut illum etiam pro viribus, quantum officii mei & injuncti muneris ratio patietur, fovere sim paratus, ut Domino *Puccio* pluribus dixi) & omnibus vitæ commodis vel maximè consuletis. Deus gratiâ sua vos ita regat, ut Angelorum conversationem in cœlis aliquando habere possitis.

Vale. *Pragæ*, die 28. Julii 1586.

Magnific. D. V.

Ex corde in Christo frater, PHILIPPUS
Episcopus *Placentinus* Nuncius.

Epi-

Epiſtola FRANCISCI PUCCII *ad* J. DEE *&* E. KELLÆUM.

FRANCISCUS PUCCIUS præſtantiſſimis ac Deo dilectis viris, DD. JOANNI DEE & EDWARDO KELLÆO, generoſis *Anglis*, majoribus in Chriſto fratribus, & ipſis tanquam patribus colendis, precatur gratiam & pacem à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto, *Amen.*

EX quo à vobis diſceſſi, toto illo itinere, quod octo diebus confeci, vendito *Lipſiæ* equo, haud parum vexatus fuit meus Spiritus, dum animo meo volverim, quot modis Satanas divinum opus retardare & noſtram conjunctionem dirimere, adhibitis exterioribus & interioribus machinis & armis, tentaverit, & adhuc tentare non ceſſet. Neque enim poſſum, niſi ab eo, agnoſcere afflatus illos diffidentiæ, rumores ab invidis hominibus ſparſos, ſuſpiciones nobis injectas, abſque certis indiciis, adverſus fidem non levibus argumentis probatam, atque hujuſmodi impedimenta & offendicula, quibus curſum noſtrum impedire, ac ſanctam amicitiam, divinis auſpiciis inter nos cœptam, convellere ac labefactare malignus ille Spiritus aggreſſus eſt. Itaque in illa luctâ, ne ullo modo manus illi darem, aut fatiſcerem, decrevi me magis ac magis munire certa fide in Deum, ac ſpe & promiſſionum ejus, quas illum ſervaturum non dubito, tum precibus frequentioribus magis inſtare apud Summum Patrem, ut nos quamprimùm donare velit illo Spiritu, quo noſtri humeri montibus ferendis, ut ille inquit, pares evadent; ad hæc auſteriorem vitam inſtituere, nec menſas lautas amicorum adire, ſed panem doloris ſolus comedere decrevi, ne ſim meliore conditione, quàm vos, qui tantoperè affligimini, ut benigniſſimus Dominus quamprimùm vos in integrum reſtituat, atque ad ſolita colloquia piaque exercitia nos unà revocet, & eventu, conſentaneo ſuis ſanctiſſimis dictis, ſingulos noſtrum exhilaret. Hanc viam ſequenti Domini mihi ſpem facit fore, ut vobis & aliis faciliùs meam fidem probem, & multas tentationes vitem, quæ apud hujus mundi homines facilè nos invadunt. Ideo, niſi neceſſitate urgente, aut communibus negotiis, familiaritatem omnem & convictum cum Aulicis fugio, & me hoc modo minùs ineptum pre-

cibus ſentio, meamque vitam & mores in dies emendare conor, ne videar omnino indignus ea Scholâ, in quâ Dominus me erudire dignatus eſt; nec interim cum Publicano illo precari obliviſcor, ut Deus propitius ſit mihi peccatori. Vos, non dubito, me veſtris votis & ſupplicationibus juvabitis, ut vocationi meæ reſpondeam, & in opere Domini vobis adjumento & conſolationi eſſe poſſim: & benigniſſimus ille pater propediem hoc adverſo vento ignem ſuum magis excitari curabit, ac nos majori, quàm unquam antea, jucunditate recreabit. Ac de his hactenus. Quod verò ad noſtra negotia attinet; perveni huc die 24. Julii ſub veſperam, ac ſtatim adivi illuſtriſſimum Dominum Nuntium, cui veſtras tradidi, quas læto vultu accipere viſus eſt: Sed colloquendi non fuit otium, cùm, parata cœna, jam diſcumbere vellet. In poſteriorem diem igitur rejectus, ad Dominum *Carpionem* me conferebam, cùm didici eum ad vos miſſum, quatriduo antè hinc diſceſſiſſe. Dolui admodum eum non eſſe mihi obviam factum, tum ratione veſtrarum, tum mearum literarum, quoniam faſciculum quendam ad me quoque ferebat. Sed quod maximè me torquebat, erat cura de literis illuſtriſſimi Domini *Roſenbergii*, quas ſciebam incluſas Domini *Carpionis* literis, nec eas aperire, aut alii tradere audebam; cùm diſertè eſſet Scriptum illud ad manus proprias. Dum itaque occaſionem quæro & exſpecto, ea ſeſe obtulit, quam mox audietis. Reverſus ſequenti die ad illuſtriſſimum Dominum Nuntium, invenio apud illum Jeſuitam *Italum*, qui mihi fuit à Confeſſionibus; blandè ab ambobus accipior, ſedere jubeor, à Jeſuita nomine candoris & ingenuitatis non parum laudor. Tum lepidè moneor ab illuſtriſſimo Domino Nuntio, ut ipſi adſim in convertendo Jeſuitâ illo: (is enim erat, quicum expoſtulaverat, quod nimis facilè mihi dediſſet, teſtimonia triumphantis Eccleſiæ non ſubjici judicio militantis.) Reſpondeo, me feciſſe, quod in me erat, ut docerem eum præferre cœlum terræ, ac tribunal ſuperius inferiori; ſed cùm id mihi minimè ſucceſſiſſet, ejus eſſe, ſua doctrina & auctoritate, hominem de ſententia illa dejicere. Illuſtriſſimus Dominus Nuncius haud gravatè noſtram ſententiam, hâc in parte, probat, & exemplis confirmat, atque ita concludit, ut ſtatuat, certitudinem videntis & audientis Dominum, aut ejus Angelum, non pendere à probatione eccleſiaſticâ, neque ab illo eſſe rationem repetendam ſuæ revelationis, dum nihil publici muneris exercere audet: Sed ſi incipiat palam profiteri, ſe à Deo doctum & miſſum, ita ut non ipſius ſolum, ſed aliorum quoque interſit ſcire, quo Spiritu agatur, tunc Eccleſiaſticorum munus eſſe, illius Spiritum examinare & probare, neque ipſum jure poſſe examen hoc detrectare, licèt ſuas revelationes eis ſubjicere minimè teneatur. Nam

Nam ſi ordinaria auctoritas eum admiſerat, benè habebit, nihilque turbarum excitabitur: Sin per injuriam aut inſcitiam aliquam, aut per aliam hujuſmodi cauſam rejicietur, ſuum erit appellare ſuperiorem Dominum, qui ipſum miſit, quo ſuum ſervum & legatum defendat, aut ordinario judice commonefacto, aut alia ratione: quod probabat decreto *Lateranenſis* Concilii, cujus mentionem facit in ſuis literis; ac præterea hiſtoria S. *Franciſci*, qui primùm expulſus ab *Innocentio* Pontifice, mox revocatus fuit, cùm per quietem apparuiſſe Pontifici pannoſus ille, qui *Lateranenſe* templum ſuis humeris fulciret. Addebat præterea, viros Dei non eſſe ſolitos deterreri una aut altera repulſa, & hoc repellendi modo dicebat Præſules aliquando uſos eſſe, ut probarent ſpiritum, & conſtantiam eorum, qui res novas magnaſque proponerent. Ego verò inquam, ut hæc ita ſe habeant, vos hactenùs publicum munus exercere non tentâſſe, & intra privatos parietes, ſumma modeſtia vos continuiſſe. Tum ille, longiori ambitu verborum, ſic de vobis diſſeruit, ut ex veſtris verbis ad ſereniſſimum *Poloniæ* Regem, ad invictiſſimum Cæſarem, & ad illuſtriſſimum Legatum *Hiſpanicum*, jam conſtare diceret, vos aliquid amplius, quàm privatum, moliri, ac ſummo Pontifici, ſedenti in ſpecula ſuper totam Chriſtianam Rempublicam, potuiſſe meritò ſuſpectas eſſe veſtras perſonas, hoc modo Principum animos & interiores aularum receſſus ſcrutantes: idque ratione veſtræ Reginæ, infenſiſſimæ Apoſtolicæ ſedi, & cum ipſo *Turcâ* conſpirantis, nec non ſpiritus familiares habentis, ac præterea ratione veſtræ ſummæ peritiæ in artibus & ſcientiis reconditis, quibus facilè plebi & imperitis imponi poteſt. Cùm enim ſitis magni Aſtrologi, dicebat ille, & facilè vobis ſit habere geneſes Principum, nec non magicas artes calleatis, haud difficulter poſſetis bonorum Angelorum nomine ea proponere, quæ à Spiritu Eccleſiæ hoſte manarent. Ideò ſummum Pontificem, (cui duo illi Principes ſunt maximè obſervandi, utpote qui inter hæreticos vivant & regnent) prudenter feciſſe, qui juſſerit, ut in veſtros mores & doctrinam inquireretur. Accidiſſe autem præter ejus poſtulatum & voluntatem, ut, indictâ causâ, expelleremini. Se verò vicem noſtram dolere, & paratum eſſe ad curandum, ut vos juſtificare poſſitis, idque ſibi eſſe in votis, non ſemel aſſeruit. Quapropter hortatus eſt me, ut ad illuſtriſſimum Dominum *Roſenbergium* contenderem, atque ipſius bonam propenſionem erga vos ei ſignificarem. Nam ille à ſummo Pontifice facilè impetrabit, ut cauſa veſtra hìc cognoſcatur; & ſi ille vobis faverit, ut hactenus fecit, ſe quoque ad futurum vobis omnibus officiis, ac primum fore, qui ſe veſtris genibus obvolvat, ſi tales eritis, quales vos

nonnulli prædicant. Eo igitur recta ad illuſtriſſimum Dominum *Roſenbergium*. Sed quater redeundum mihi fuit, antequam admitterer. Die 27. tandem admiſſus, expoſui meum ſtudium erga vos reſque veſtras, ac quomodo illuſtriſſimus D. Nuncius affectus erga vos eſſet; ac tandem oravi, ut non deſereret patrocinium & defenſionem illam, quam ſuſcepiſſet, peregrinorum pientiſſimorum, qui à Cæſare minus bene informato ad Cæſarem meliùs informatum provocarent, ac ſuam innocentiam Deo & hominibus probatam cuperent. Ille humaniter reſpondit: vos non admodum ſibi notos eſſe; ſe bis cum ſeniore, ſemel tantùm cum juniore collocutum; judicaſſe vos doctos & pios, & præclaris donis inſtructos: exiſtimare vobis hoc accidiſſe malâ aliquâ relatione, cui incommodo res Principum ſunt obnoxiæ: veſtrum eſſe id æquo animo ferre: non ſe pœnitere, quod vobis faverit, & ſi ſciret, quid potiſſimùm à ſe peteretis, daturum operam, ut veſtris votis reſponderetur. Tunc mihi viſum eſt nonnulla dicere de optima ſpe, quam de ipſo concepiſſetis, & quomodo me non dimiſeratis ſine literis ad illum: ſed erant incluſæ faſciculo D. *Joannis Carpionis*, quem ſtatim protuli, atque eo inſtante ac reſpondente, D. *Carpionem* non ægrè laturum, ſi ipſi dediſſem, tradidi faſciculum ei, qui dixit ſe per otium lecturum, ac, ſequenti die, mihi reſponſurum. Diſcedo igitur ab illo ad illuſtriſſimum Dominum Nuntium, atque otium nactus, tum per me, tum per illuſtriſſimum Legatum *Florentinum*, pluribus cum eo agere inſtituo de inſigni injuria vobis factâ: expono, quantoperè laboraveritis, ut confidere poſſeris apud Catholica templa, & quàm inhumaniter in hoſpitiis & civitatibus ratione hujus præjudicii Cæſarei tractaremini; doceo, quàm ſordido & anguſto loco veſtras familias reliqueritis, ita ut veſtram ſupellectilem & libros explicare nequiveritis; moneo, ut Domini *Dee* jam grandis natu, aut potius ſenis, & nihil tale hactenus paſſi, vicem doleat; ejus ærumnas non tanquam ſimplicis hominis conſiderandas eſſe, cùm vir ſexagenarius, quatuor tenellis ſuaviſſimiſque liberis (quorum major ſeptimum annum vix exceſſerit) ac dilectiſſimæ conjugi adjunctis, longè graviùs affligatur, ratione uxoris ſuæ, lectiſſimæ fœminæ, & pignorum chariſſimorum, quàm ſui ipſius; oſtendo, quanto offendiculo hoc futurum ſit Catholicis *Anglis*, ac cæteris, & quanta anſa præbeatur hæreticis invehendi in Eccleſiaſticum ordinem: declaro periculum imminens ordini illi, ſi fortè Deus facultatibus veſtris ad eos plectendos eorum inimicos armari permitteret: demonſtro, Deum aliàs per *Iſraëlitas* hæreticos Catholicos *Judæos* punire conſueviſſe: ac denique declaro, quàm abſurdum ſit vos indictâ cauſâ condemnari, ſi id meriti ſitis: quanto abſurdius,

ſi

si non meriti sitis quicquam tale: absurdissimum verò, cùm à catholicâ Ecclesia honor potius vobis deberetur. Ac cùm non petatis, nisi ut vobis vos purgare liceat, nihil magis consentaneum rationi excogitari, nullo alio modo errorem admissum emendari, atque hoc negotium benè dirigi & redintegrari posse.

Ille mihi legit vestras literas, id est, D. *Dee*; sed de rebus, ambobus vobis, aliquo modo, communibus: dicit, se non credere ea, quæ de divinis monitis & miraculis in illis continentur; petit, ut ipse declarem obscuriorem locum de libris combustis: audit à me testimonium oculatum de illis concrematis, & quomodo vobis audiverim eos esse cœlitus restitutos, ac denique concludit illis literis esse multa laudabilia, multa admirabilia, multa itidem incredibilia; sed cùm non sint Deo impossibilia, se sustinere assensum, nec velle quicquam certi, re non penitus explorata, pronunciare: vobis tamen responsurum humaniter, ac daturum mihi literas, quod fecit postea die 28, quas literas ad vos cum hisce mitto. Et quia legendi eas mihi fecit copiam, satis jejunas & frigidas mihi esse visas, haud dissimulo. Tamen quia mentionem aliquam mei fecit, tanquam hominis, cum quo fusiùs de suo animo erga vos egerit, visum est mihi accuratè & particulatim exponere, quid inter nos actum dictumve sit, ut verba cum factis conferre possitis, & pro vestra prudentia & pietate consilium capere, & si operæ pretium videbitur, rescribere. Quantùm enim ex ejus sermonibus colligo, videtur ipsi necessarium novum mandatum à summo Pontifice, antequam quicquam vobiscum agat; nec se scripturum dicit de vobis *Romam*, nisi prius petatis, quod ab ejus sanctitate cupitis: utpote qui, in hac causa, fuerit merus interpres inter Pontificem & Cæsarem nec possit, nisi verbis sui Domini, quicquam promittere & statuere. Idcirco, quantùm videre possum, res diutiùs protrahetur, quàm vellemus, nisi Dominus noster & Pontifex cœlestis alio modo nobis providerit. Die 28. & 29. inveni illustrissimum D. *Rosenbergium* tam occupatum, ut admitti non potuerim, sed per cubicularium significavit, se valdè cupere, ut colloqueremur, itaque redirem die 30. Interim fui rursus cum illustrissimo D. Nuncio, mox discessuro ad sancti *Caroli* Monasterium, ubi commorabitur, quamdiu hi æstus sævient. Et cùm commodo cecidisset in colloquendo, visum est mihi interrogare hominem an probaret meam sententiam de discernendo ex certis notis & terminis verum verbum Dei à ficto & fucato; cùm possit Angelus malus transformare se in Angelum lucis, & Apostatæ falsi non rarò se transfigurent in Apostolos Christi.

Dicebam enim duo mihi videri necessaria, ut hoc judicium ritè fiat,

primum quidem, in homine audiente, bona propensio & animus benè affectus ad Creatorem, totúsque ex eo ita pendens, ut nihil antiquius habeat, quàm ei placere, & qui de ejus benignitate aut veritate non dubitet erga eos, qui ad ipsum confugiunt, ut bonum spiritum hauriant. Deinde in sermone nomine Dei proposito requiri eas proprietates, quæ
Heb. 4: tantum auctorem deceant; quas graphicè describit *Paulus*, cùm dicit,
12. 13. *vivus est enim Sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac Spiritûs, compagum quoque at medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis, & non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus.* Cui adstipulatus
Jer. 23. Deus, qui apud *Jeremiam* dicit; *Propheta, qui somnium habet, som-*
28. 29. *nium narret, & qui verba mea habet, verba mea narret. Quid paleis cum tritico? dixit Dominus. Nunquid non verba mea sunt quasi ignis? dicit Dominus, quasi malleus conterens petram?* Concludebam igitur, hominem Deo fidentem ex efficacitate & ardore illo, quo affici se percipit, deprehendere Sermonis Dei veritatem. Nam vox lupi & alieni pastoris non potest permovere veram ovem, ut ipsum diu sequatur, & hanc esse regulam qua judicarem divinas sententias à non divinis distingui posse. Ille probabat meam sententiam, atque addidit, sine bono studio auditorum non apparere efficacitatem divinorum Sermonum, ut constat ex Christi historia. Dum enim simplices *Israëlitæ* dicebant, *nunquid sic loquutus est homo*, & similia de Christi doctrina, *Pharisæi* & perversi Sacerdotes eum deridebant & contemnebant. Tunc ego, si contingeret igitur, ut cùm congrediemur, fieret ad te verbum Domini, num hujuscemodi regula utereris? Hic ille inquit, cùm posset accidere, ut mihi de hac re judicandum esset, nolo hoc tempore, meam sententiam declarare, sed hujuscemodi ratio non mihi mala videtur. Ex quibus verbis nescio quid mihi visus sum odorari minus candidum, quàm in re tantâ opus esset. Sed Dei esto judicium de ejus interiori sensu. Ego bona fide colloquia nostra exposui, ut vobis usui esse possint, ratus hoc vobis gratum, sicut foret mihi, si vestro loco essem. Reversus die 30. ad illustrissimum D. *Rosenbergium*, vidi eum tandem exeuntem ex cubiculo ad quosdam Nobiles, & dixit, se tantopere districtum esse, ut mecum colloqui non posset, sicut cuperet. Ego verò inquam, me S. Celsitudinis monitu toties reversum exspectare ejus responsum, & an vobis rescribere vellet. Tunc ille inquit, priùs tecum colloquendum est mihi; itaque (ut ejus verbis utar) habeas patientiam aliquot dies, donec ego pro te mittam, & sic me dimisit. Docui igirur *Venceslaum* cubicularium nostras ædes, qui dixit se optimè callere locum, ac suo tempore me-

memorem fore mei, cùm Dominus me accerſet. Exſpectans igitur aut reſponſum illuſtriſſimi D. *Roſenbergii*, aut aliquid aliud dignum veſtris auribus, non viſum eſt mihi ad vos expreſſum nuncium mittere: monente præſertim Domino *Sevembergio*, vobis eſſe paratas neſcio quas ædes in oppido *Naitu*, in Comitatu *Suarreburgenſi*, & ut exſpectarem reditum Domini *Carpionis*, quem propediem reverſurum ſperabat, ne ſine magna cauſa atque incertus de loco veſtræ Sedis ad vos literas dirigerem. Igitur non parum ſolicitus de vobis & de reditu D. *Carpionis*, ſemel ad minimum in die ejus ædes adeo, atque interrogo, ſi quid de illo ſignificetur, nec quicquam, per multos dies audio. Tandem die 12. Auguſti ſciſcitor D. *Millerum*, an aliquid mihi de Amico dicere poſſit. Reſpondet, ſe quoque exſpectare hominem, atque admodum mirari tam diuturnam moram, præſertim cùm D. *Gregorius*, qui cum ipſo *Carpione* ad vos venerat, ſit triduo ante reverſus. Ego igitur, qui nihil priùs de D. *Gregorii* aut itinere aut reditu noveram, ad illum rectâ contendo. *Gallus*, ejus contubernalis humaniter me admittit, jubet exſpectare D. Doctorem, & ad illum accerſendum currit. Sed cùm diutiùs moraretur, ego jam diſceſſurus, video D. *Gregorium* ſeorſum cum ipſo colloquentem, & me torvo vultu intuentem. Saluto illum, & gratulor reditum, ac demum de vobis interrogo. Ille reſpondet, ſe nihil quicquam de vobis aut rebus veſtris ſcire, nec vobiſcum fuiſſe. Tunc ego aliquantulum hæreo, ac tandem dico, ſi nolit quicquam dicere, me æquo animo laturum; ſed jam mihi conſtare, eum vobiſcum fuiſſe. Ille ſtomachatur veſtrum nomen, ac totius mundi fallacias & impoſturas; dicit ſua ſibi eſſe curæ, non veſtra; vos multa quidem promittere, ſed parum præſtare; neſcire ſe, quare conqueramini; ſe per ſeſquiannum vana ſpe lactatum, vobis adhæſiſſe, ut aliquod è minoribus veſtris arcanis diſceret, nec quicquam alicujus momenti percepiſſe. Hic ego: an parvum tibi videtur arcanum illud contra luem veneream? Ille verò ſubridens, à D. *Sconto*, inquit, longè præſtantiorem habeo. Denique his omiſſis, librum meum *Poſtelli* repeto: ille negat ſe habuiſſe; interrogat, à quo audiverim; ac me laudante D. *Dee*, ille rurſus negat ſe vidiſſe; niſi fortè, inquit, ex manibus D. *Sevenbergii*, vis dicere librum neſcio quem ſine titulo: ac denique de reſtituendo nullam ſpem facit. Ego, qui cum illo verba commutare nollem, abeo: ac puerum veſtrum *Staniſlaum* in atrio offendo, & ab illo intelligo, vos *Erfordiam* uſque cum D. *Gregorio* & D. *Carpione* veniſſe, ante octiduum D. *Carpionem* illinc *Bambergam* ad exigendas neſcio quas pecunias, profectum; ſe cum D. *Gregorio* nuc veniſſe. Interrogo an literas aut aliquod verbulum à vobis ad me fer-

ferret; respondet, nihil prorsus; quia fortè putabant, inquit, te hìc non esse: se post triduum aut quatriduum ad vos reversurum. Laudo ejus consilium & constantiam in serviendis Dominis, ac doceo meas ædes, ne sine meis literis ad vos veniat: promittit se non discessurum, me insalutato. D. *Gregorius* interim percipit, me cum illo colloqui, atque iratus (quantùm ex voce clamantis judicare possum) puerum revocat. Ego cogitabundus discedo. Die quinto decimo hujus mensis, tandem nactus servulum vestrum *Stanislaum*, in loco libero, eum accuratiùs de vestris rebus ac statu examino, atque non sine magnâ animi mei voluptate audio vobis concessas esse ampliores ædes: illustrissimum D. *Langravium* præstantissimo D. *Dee* multùm tribuere & favere, & summo Deo pro tanto munere magnas gratias ago, atque puerum ad meum cubiculum duco, ostendoque illi literas ad vos paratas, ne sine ipsis ad vos revertatur. Sed paulò postea pater *Carpionis* me monet, se velle ante noctem ad vos unicum expressum mittere, & ut scribam, si velim: nam se à D. *Kellæo* monitum hoc mihi significare. Ingentes gratias ago D. *Kellæo*, qui mei non sit omnino oblitus, & hæc, per hunc, quem vobis spero fidum, nuncium, significare statuo, scripturus rursus per *Stanislaum*, si operæ pretium videbitur.

Oro vos atque obtestor per Deum illum vivum, qui auctor est nostræ amicitiæ, & qui disertè præcepit, ut nos invicem ac mutuò amemus, ne obliviscamini mei, cùm datur vobis occasio invisendi me per literas aut per internuncios, & reddendi me certiorem de statu vestrarum nostrarumque rerum; nam ego certè vestri non obliviscar, & officia mea id testabuntur, non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si vester reditus aliquandiu differetur, invisam vos proximo mense Septembri; longè enim à vobis vix vivere possum, immo si propriè loquendum sit, me vitæ tædet: ac præsens agam de nonnullis rebus, quas scribere minimè decet.

Jam elapsi sunt 18. dies, ex quo illustrissimum Nuncium Apostolicum non vidi; & cùm satis superque satisfecerim obedientiæ non adibo illum, ne verba nobis dare sibi tam facilè fore persuadeat. Ostendit literas D. *Dee* Legato *Veneto* & *Florentino*, & uterque mihi summoperè eas laudavit, dixitque sibi visas disertas, graves, & plusquam vulgaris spiritus, & optassent exemplum illarum. Sed ego offerre non poteram, & dubito, ne illustrissimus Nuncius eas supprimat; nam haud obscurè innuit, se timere vestrum congressum, præsertim æquum & rationalem, & id quærere videtur, ut vobiscum agere possit more *Hisp.* &c. D. *Joan. Carpio* nondum revertitur, & D. *Rosenbergius* cras dici-

citur discessurus, & nescio, an recuperare potero literas ad eundem *Carpionem*, in quibus de pecuniolis illis agebatur. Si dubitatis, ne ille diutiùs, quàm par sit, solutionem differat quæso curetis, ut aliquo alio modo mihi prospiciatur. D. *ab Ossa* per 20. dies non vidi, ac Jesuitis palam dixi, & dico, quandocunque occasio se offert, vobis factam ab ipsis insignem injuriam; eos plus pendere ab aulis terrestribus, quàm à cœlesti; timere collationem æquam cum vobis, ac suæ causæ animum haud obscurè diffidere; itaque jam sum eis minus gratus.

Saluto Uxorem D. *Dee*, lectissimam fœminam, ac mihi non minus quàm matrem venerandam; nec non conjugem D. *Kellæi*, rarum exemplum juvenilis sanctitatis, castitatis, atque omnium virtutum. Saluto omnes alios vestros domesticos sanctos, vosque inprimis D. D. *Joan.* & *Ed.* desiderabilia mihi nomina, felices ac beatos in Domino cupio ac precor. Quantum tribuam, & tribuere debeam vestris precibus, nostis, eis oro atque obsecro me apud D. Deum juvetis, ut vocationi meæ respondeam, & cursum meum hilari animo ac firmo corpore perficiam. Sanctissimus ille pater, qui nobis jam suscitavit Pastorem illum magnum D. *Jesum*, filium suum, mox reversurum ad subigendos omnes inimicos ejus sub pedibus suis, atque extremam manum impositurum renovationi rerum, nos omnes suo spiritu foveat ac recreet, ut læti adventum ejus præstolari, atque nuptialibus vestibus lampadibusque accensis ornati, ipsi occurrere possimus.

Idem Dominationibus vestris
addictissimus, atque ex animo Frater.

PUCCIUS.

Pragæ xv. Kal. Octobr.
M. D. LXXXVI.

Epistola D. *ROSENBERGII ad J. DEE & E. KELLÆUM.*

Magnificis viris, Domino Joanni Dee *& Domino* Edwardo Kellæo, *& ad manus proprias.*

MAGNIFICI Viri, fratres & amici chariſſimi. Hodie hora 9. ante meridiem iſtæ mihi allatæ ſunt literæ à Domino *Schombergio*, quæ datæ ſunt 5. Martii, & debebant jam deveniſſe in manus meas antea. Ex quibus intelligo, ipſum cum Domino *Holek* exſpectare reſponſum *Munſterbergii*. Quandoquidem omnipotens ille omnium rerum moderator, & rector vos delegaverit ad hoc Miniſterium & opus perficiendum: Ego nihil ſcio, quid agendum, nec ullum meum conſilium eò accedere poteſt, ut diſponere aliquid poſſim, ſciam, aut velim, niſi quod ſapientiſſimo illi moderatori viſum fuerit. Proinde omnia vobis tranſmitto. Orate ſedulò, & quod placuerit Altiſſimo & Potentiſſimo Domino, hoc fiat, & me etiam in omnibus informate, & in tantis libenter obedire cupio & volo; & ita nolim neque diem iſtam prætermittere, quin ſtatim rurſus ad vos tranſmittam. Interim vos & meipſum Dei omnipotentis bonitati immenſæque miſericordiæ commendans.

Veſter amicus & frater,

GULIELMUS.

Manu propria.

Dat. *Cromoviæ*, 16. Martii,
Anno 1587.

Alia Epiſtola ejuſdem ad eoſdem.

MAGNIFICI Domini, Chariſſimi amici & fratres. Ad literas veſtras nihil reſpondere potui, quandoquidem per ſuas mihi literas D. *Schomberg*, de ſuo & Socii ipſius adventu ſignificaveras, volui primùm quæ mihi. . . . . dicentur audire. Et ſi aliqua nova eſſent vel non audita, dominationem veſtram magnificam denuò certiorem reddere. Heri noctu ſolus ad me venit D, *à Schomberg* relicto ſocio in Monaſterio meo

Co-

Coronienſi dimidium abhinc milliare, & negotiis mihi multa expoſuit, de quibus, uti intellexi, ex ipſo & Dom. veſtris mag. ſignificaverit, uti potui intelligere, ſatis circumſpectè & providè negotia ſunt tractata uſque huc, & ſpero etiam fideliter. Ad omnia iſta reſpondi, prout ſæpiſſimè à me intellexiſtis, & nuper etiam literis, quæ illi dicenda putabam, Dominationi veſtræ ſcripſi. Tota res videtur conſiſtere in adjuvandis aliquibus perſonis pecuniarum aliquo auxilio, & prout & ſcriptum ſive memoriale mihi tradidit, quod tranſmitto Dom. veſtris perlegendum & conſiderandum, & pòſt, mihi remittatur oro. Chariſſimi Domini, ſcitis, quæ ſit voluntas Domini; ſi *proxima actio* & aliæ (mihi videtur) annuunt ipſos adjutandos, fiat ſecundùm ipſius, cujus omnia ſunt voluntatem & miſericordiſſimam diſpoſitionem, & expediantur eò celeriùs, prout cum Domino *Edwardo* locuti ſumus. Ipſi reſpondeant Domino altiſſimo & potentiſſimo de fide, quam ipſi præſtabunt; ſin verò aliter viſum fuerit omnipotenti Domino, fiat ita. Rogo Dom. veſtras Magn. quàm amantiſſimè piis ſuis ad Deum orationibus & mediis à Domino vobis traditis & conceſſis promovere, & adjuvetis Domini Dei noſtri opus & voluntatem exequi.

Socius remanſit in Monaſterio, ut ſupra dictum, & concluſi cum Domino *Schombergio*, ut neque videam neque tractem cum illo, certis de cauſis, quas vobis ſignificabit, & à me etiam intelligetis; tamen ut eò ſit meliùs contentus de duobus vel tribus millibus tallerorum, ipſi procurabitur ad quædam ſibi neceſſaria comparanda in lucro ſperat ipſum benè fore contentum pro tempore, modò cætera, quæ majora ſunt, propter reliqua, ut ſupra ſcripſi, procurentur.

Ego non ſum ab Imperatore vocatus, ſed meam de aliquibus expetivit ſua Majeſtas ſententiam, de quibus reſcripſi, ut decuit.

De actione intellexi Dominationes veſtras paratas ad præſcriptum diem eſſe velle; bene eſt. Semper nos paratos eſſe decet & convenit. Ipſe benigniſſimè, quæ in nobis deſunt, ſua miſericordia & clementia inenarrabili perficiat. Placet mihi ſententia Dominationum veſtrarum; & quæ initio & in proœmio actionis proponere velletis, de quo me informabitis, ad hoc me componam, & exſpectabo humiliter reſponſum.

Quæ proponenda putabam, nulla ſunt alia, niſi illa.

1. Si Imperator de rebus *Polonicis* à me quicquid ſciſcitari vellet, aut ſuſpicione aliquâ de me concepta aut fingendo ſibi aliquid, quomodo me gerere debeam?

2. Si Imperator de ſucceſſione Regni hujus pro fratre aliquid tractare vellet, quomodo me gerere debeam?

3. Si electio *Polonica* ſucceſſura ſit, quid de bonis meis paternis diſponat Dominus, & mihi quid faciendum?

4. Debeo-ne de negotio *Polonico* aliqua cum Electore *Brandenburgico*, aut aliquo Principe Imperii confidenter conferre, vel non? Cum quibus, quando, & quâ ratione?

5. Si miles aliquis conducendus, & quando?

6. Si Pontifex aut Imperator de personis Dominationum vestrarum vellet aliquid attentare, vel eas iterum relegare, vel quovis modo perturbare, quid agendum & ipsis respondendum?

7. Si de thesauro nobis concredito, aliquid Cæsari sit communicandum, quando, quomodo, & quantum?

8. Si Imperator meâ operâ uti vellet pro agendis Comitiis in *Moravia* & *Silesia*, si hoc suscipere munus debeam?

De cæteris humiliter supplicent ut me ita disponere dignetur altissimus ut sibi soli placeam, & serviam fideliter & constanter ad sui nominis æternam gloriam & Reipublicæ Christianæ salutem.

Si Dominationes vestræ putant aliqua omittenda, aut quæ offendere possent, per amorem Dei oro bene considerent: omittant aut emendent sua pietate & prudentiâ.

Unum est, quod omisi de propositionibus. Quod constitueram in animo de Thesauro Domini benignè concesso aliquas fundationes hîc in patria istâ constituere. Deus scit mentem meam, quem nihil latet. Si placet hoc meum misericordissimo Domino propositum, vel non?

Et præsertim si mihi aliò (divinâ ita disponente gratiâ) sit commigrandum, vellem Patria mea cognoscat, & tota posteritas, quòd amaverim illam, & optimè de salute ipsorum & posteritatis senserim.

Vester ex animo & frater & amicus sincerus

GULIELMUS.

Manu propriâ.

Dat. *Cremoviæ* feria Sta. post
Pascha Anno 1587.

Quæ in quadam actione proponenda statuit J. DEE.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto: sicut erat in principio & nunc & semper & in secula seculorum. Amen.

In Actione Tertia, proponenda.

1. Deo omnipotenti, Patri, Filio, & Spiritui Sancto, offerimus nos humillimè, paratos ad divina Oracula, Monita, instructiones, informatio-

tiones, & alia quæcunque in hac generali Actione, ſuſcipienda, intelligenda, & exequenda, quæ ſua divina Majeſtas pro ſuâ gloriâ & noſtrâ conſolatione maxima fore præviderit & decreverit.

2. Humiliter requirimus, an hîc plenaria hæc tranſigetur Actio: vel an nobis ad *Cromoviam*, cum neceſſariis noſtris rebus, (& quibus illis quidem) properandum fuerit.

3. Has noſtri Domini *Roſenbergii* Quæſtiones 12. generales, & alia quæcunque in eiſdem particulariter continentur, humiliter offerimus, tam ejus quàm noſtro nomine, illa & talia exſpectantes reſponſa, quæ & qualia à ſede Majeſtatis Divinæ in ſuorum Servorum conſultationibus procedere, & olim & ſemper ſolent.

4. Et quia in eiſdem Quæſtionibus, nulla facta eſt mentio de uſu pulveris, quem ſibi divinitùs conceſſum habet, & aliquoties priùs dictum fuerit, quod in hac Actione informaretur de illius pulveris uſu, nos jam humiliter illam deſideramus informationem.

5. Et quia extraordinarius iſte vehemens favor *Moſchovitici* Principis erga me incognitum jam eſt mihi & multis aliis conteſtatus & manifeſtus, (ago Deo Optimo Maximo gratias quantas poſſum maximas) & quia incertus ſum, ad quem finem Deus illum ejus favorem erga me dirigere velit: humiliter peto, ut mihi à te, omnipotens Deus, informatio detur de iſto fine, & voluntate tuâ in hâc parte, & quomodo ejuſdem Nuntiis reſpondere debeam, ſi qui jam venerint de cætero.

6. An non debeamus nosmet diſponere, (ut aliàs aliquoties præmonitum eſt) ut hîc *Lapidem Philoſophorum* ex methodo *Dunſtani* conficiamus: quæ methodus, quia mihi non conſtat, ſæpe me hactenus fecit videri quaſi in hoc labore tardum, otioſum, vel ignavum. Ubi contra, quàm eſt paratus animus meus, & manus, & pedes, & omnes vires tam animi quàm corporis mei, tu noſti, tuque, ô Deus, teſtis eſto meus.

7. Illa praxis, cum poculo ferreo, canali vitreo, calce &c. nondum nobis ſuccedit; idcirco, ad illius quoque concluſionis veritatem practicam obtinendam libenter ſciremus, quid eſt, quod nos hactenus impedivit, vel quid nobis deeſt ad veram intelligendam, & perficiendam praxim illam.

8. *Thomæ Kellæi* decumbentis valetudinem & ſanitatem tibi, ô Deus, commendamus, & ſupplicamus, ut illi nobiſque propitius eſſe velis: illumque ſanum & ſalvum nobis reddere & confirmare digneris ad nominis tui laudem, honorem & gloriam, ex fideli ejuſdem poſthac ſervitio & officio erga divinam tuam Majeſtatem. Amen.

9. *Joanna*, uxor *Ed. Kellæi* noſtri, omnipotenti divinæ Majeſtati tuæ ſupplicat per me, & ego humillimè, (ejuſdem *Joannæ* nomine) tibi (ô Deus) ſupplico, ut illi velis eſſe miſericors, clemens, & benignus; & ut ejus multiplices ad te preces pro fœcunditate cum hoc ejus marito obtinendâ paternâ reſpicias charitate: & ut illi hoc contribuere velis gaudium, & quaſi ſui fidelis Servitii (erga hunc ſuum maritum) præmium,

ut prole per eundem & cum eodem gaudere possit beata: respice, quæsumus, hanc nostram petitionem, ut à multis olim piis fœminis & viris eandem accepisti, & etiam concessisti petitionem, misericordissime Pater, per Filium tuum, Dominum nostrum Jesum Christum. Amen.

10. Pro mea *Jana* (ô Deus) humillime gratias ago, quòd hactenus tam clementer & piè illam liberaveris à suæ radicalis infirmitatis contagione: contra quam & medicinam facere me docuisti: & me, ut facerem, adjuvisti, factæque eam virtutem concessisti, ut illa remedii optati nobis præberet signa, qualia nostra imperitia magis sperat esse bona & certa, quàm recta ratione dijudicare potest; hoc igitur symptoma egestionis sanguinolentæ, quid sit, nescimus, an morbi alterius indicium, an dictæ medicinæ, adhuc in suâ virtute & efficaciâ procedentis, operatio. Tuum, ô Deus, ne dedigneris impertire mihi consilium: & de fluxu illo frequenti ex ejusdem *Janæ* auribus libenter audire vellemus remedium aliquod.

De *Angliæ* & Reginæ ejusdem statu, si aliquid scire nobis expedit, libenter audiemus.

FINIS.

ERRATA graviora corrigenda, & omissa restituenda.

IN Præfatione. Pag. iv. l. 3. de bonis. ix. l. 16. celeberrimi. xii. l. ult. producendis, negare poterit, xv. l. 26. indigna, explicandis.

In vita J. Usserii. Pag. 9. l. 30. dele ut. 20. l. 15. de ipso. 21. l. 5. Lectori. 24. l. 25. immunis, amore. 27. l. 4. emersit. 28. l. 25. Usserio in honorem. 31. l. 18. eandem methodum. 33. l. 5. quâ. 42. l. 14. opposuerint. 44. l. 21. præmunitus. 45. l. 10. assiduus. 49. l. 18. M. D. LXII. 51. l. 8. Puttocus. 58. l. 34. feliciffimè. 61. l. 34. manu, meo rogatu. 65. l. 11. & solidæ. 80. l. 17. dele ut. 83. l. 19. pro ne lege ut. 82. l. 11. Exoniensi. 86. l. 16. indicio. 87. l. 21. formulam excogitarent. 93. l. 19. consulturus. 94. l. 1. Hîc. 97. l. 5. Rebellibus Hibernis. 101. l. 24. moderandâ. 102. l. 22. manantes. 104. l. 28. corruptum. 106. l. 29. tam. 107. l. 14. Nolo. 108. l. 29. dele id. 110. l. 16. Deum rogavit. 111. l. 27. præscriptum. 115. l. 12. Ministri. 116. l. 16. introduxissent. l. 29. pro & isthoc lege ab isthoc. 119. l. 24. Leyum. 122. l. 35. istud munus. 127. l. 17. dele J. Baingridgius. l. 19. publicatum. 145. l. 13. Στασιάζουσι. 147. l. 12. copulatas.

In vita J. Cosini. Pag. 4. l. 6. Bransperhæ. 8. l. 12. commendabile. 12. l. 32. ovantibus. 15. l. 14. exceptus. 19. l. 28. charitate, uti ille putabat. 22. l. 28. Cartwritum. 25. l. 22. consignavit. 26. l. 13. perceperat. 27. l. 13. Hayward. 37. l. 20. occasio se. 38. l. 4. in re qualibet.

In vita H. Briggii. Pag. 6. l. 21. 10000. 13. l. 17. ὅλους. 14. l. 29. conantes. l. 35. seculi.

In vita J. Bainbridgii. Pag. 7. l. 1. debet) inventis. 8. l. 26. latitudinum. 9. l. 2. dele cum. 10. l. 10. communissimo. 11. l. 9. Mertonensis adscitus. l. 29. suppetiisque.

In vita J. Gravii. Pag. 7. 30. notæ, sive Græcos, sive. 8. l. 3. atque a. l. 6. admiranda. l. 8. relecturus. l. 20. usum nancisc- 11. l. 29. eundum. 16. l. 26. & Scholæ. 21. l. 19. dele ad. 23. l. 30. non levis. 36. l. 13. videre.

In vita Petri Junii. Pag. 1. l. 5. æquitate. 11. l. 36. enarrandis. 24. l. 21. Marriæ. 25. l. 15. Sidueio-Suff. 25. l. 23. A. 1618. l. 27. Lindsæus. 27. l. 22. Langsund. l. 29. Ruthvenorum. 29. l. 19. hyperoo. 31. l. 14. poscit. 32. l. 23. ferreus.

In vita Patricii Junii. Pag. 7. l. 30. in imis. 8. l. 37. Dounæum. 15. l. 13. amovendum. 16. l. 10. eque. 18. l. 22. ad hunc. 20. l. 1. & se semper. 27. l. 7. conditione. l. 21. ex propens. 32. l. 25. quo dudum. 33. l. 3. tumultuum. 36. l. 19. Equitem. 45. l. 10. verò V. T. 46. l. 2. Apostatæ. l. 14. jam certè.

In vita J. Dee. Pag. 4. l. 5. annis. 5. l. 24. pro formam lege famam. 7. l. 15. Mizaldus. l. 18. Postellus. l. 21. usus est. 8. l. 28. Tribunale fuisset recognita, ita. 10. l. 13. amore. 13. l. 6. gravissimum. 15. dele filia, & repone ante secundo-genita. l. ult. amicitias. 18. l. 23. Braheanas. 20. l. 26. or verifying. l. 39. Barkero. 21. l. 12. centenariis. 22. l. 32. quæ per. 23. l. 38. memoratam. 25. l. 14. famâ. l. 35. magnas. 26. l. 18. maritimis. l. 32. 1579. l. 37. decoro. 31. l. 12. caussatus. 33. l. 37. prophetiæ. 35. l. 10. spoliato. 37. l. 7. Cassellas. 39. l. 23. A Conjurer. 40. l. 30. profert. 42. l. 29. edendis, uti &. 44. l. 15. elocationibus. 45. l. 29. in Oratorio. 46. l. 22. solennes. l. 31. diffisus fuisset. 50. l. 5. officiis assiduum. l. 12. pro ut mystas lege ne mystas. 52. l. 1. Glastoniensis. l. 2. apposito. l. 7. decimæ. l. 32. gratificaturus. 55. l. 10. senectutis. 59. l. 14. Vitell. C. VII. 60. l. 33. Latinum. 61. l. 15. Streeti. 70. l. 12. inter cæteras. 73. l. 6. opportunè. 73. l. 10. 74. l. 22. 75. l. 10. prophetiæ. 76. l. 16. O tu. in Marg. l. 18. A. L. 79. l. 1. dele or what other occasion herein. 81. l. 11. Christi. l. 26. pro vana lege aliena. 82. l. 5. rediisse, adde, non potui, quin illud, quod vestrum interesset scire. 85. l. 19. divinitus. l. 26. pro suæ lege ecce. 86. l. 22. Angeli. 88. l. 21. quæretis. 89. l. 24. evadant. 99. l. 1. Cromoviensi. 100. l. 27. feria quinta. Reliqua levioris momenti, puta vocales permutatas aut omissas, & accentuationes punctuationesque malè collocatas, Lector vel mediocris ingenii facillimè observabit, & pro candore suo corriget.